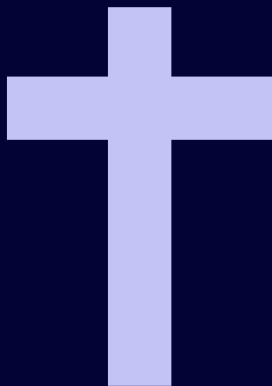

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA
The New Testament and Psalms in the Kube Language
of Papua New Guinea
Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long
Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

Mataio	1
Mareko	77
Luka	124
Yohane	207
Méliméli icac ai .	264
Roma	340
1 Korinti	375
2 Korinti	409
Galatia	431
Efeso	442
Filipai	454
Kolosai	462
1 Tesalonika . . .	470
2 Tesalonika . . .	477
1 Timoteo	481
2 Timoteo	491
Tito	498
Filemon	502
Hebiraio	504
Yakobo	529
1 Petero	538
2 Petero	548
1 Yohane	554
2 Yohane	562
3 Yohane	564
Yuda	566
Ac Saṇa	569

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Daw-idiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.*

² Abarahamnén Isaka mi-hicñiyec. Isakanén Yakop mi-hicñiyec. Yakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mi-hicñi énécmiyec.†

³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mi-hicñi érécmiyec. Feresinén Hesiron mi-hicñiyec. Hesironnén Aram mi-hicñiyec.

⁴ Aramnén Aminadap mi-hicñiyec. Aminadapnén Nason mi-hicñiyec. Nasonnén Salmon mi-hicñiyec.

⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mi-hicñiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mi-hicñiyec. Yobedinén Yesi mi-hicñiyec.

⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mi-hicñiyec.

Wañu Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mi-hicñiyec.

⁷ Solomonnén Rehoboam mi-hicñiyec. Rehoboamnén Abia mi-hicñiyec. Abiyanén Asafe‡ mi-hicñiyec.

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, nér kembraña 1:2-17 imuac ac oruha wanžac. Kiwi téreya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owiñ zé Žipilalec ac me Nei ac qahac, nér Girik ic me Hebiraiio ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, nér tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac. ‡ **1:7:** Kiwi méranén ooya tosaraiğuc Asafeac qara mérj imi Asa.

§ **1:10:** Kiwi méranén ooya tosaraiğuc Amosiac qara mérj imi Amon. ** **1:16:** Hebiraiio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnér météré mimia.

⁸ Asafenén Yosafat mi-hicñiyec. Yosafatnén Yoram mi-hicñiyec. Yoramnén Uzia mi-hicñiyec.

⁹ Uzianén Yotam mi-hicñiyec. Yotamnén Ahazi mi-hicñiyec. Ahazinén Hezekia mi-hicñiyec.

¹⁰ Hezekianén Manase mi-hicñiyec. Manasenén Amosi§ mi-hicñiyec. Amosinén Yosia mi-hicñiyec.

¹¹ Wañu Babilon baeciguc onagicma kenkenja nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mi-hicñi énécmiyec.

¹² Wañu Babilon baeciguc onagicma kençiguc Yekonianén Salatiel mi-hicñiyec. Salatielnén Zorobabel mi-hicñiyec.

¹³ Zorobabelnén Abiut mi-hicñiyec. Abiutnén Eliakim mi-hicñiyec. Eliakimnén Azori mi-hicñiyec.

¹⁴ Azorinén Sadok mi-hicñiyec. Sadoknén Akim mi-hicñiyec. Akimnén Eliut mi-hicñiyec.

¹⁵ Eliutnén Eleazari mi-hicñiyec. Eleazarinén Matan mi-hicñiyec. Matannén Yakop mi-hicñiyec.

¹⁶ Yakopnén Mariawac euya Yosefe mi-hicñiyec. Wañu Maria iwarunec mia

Yesu Kristo** zémimia imi hicñiyec.

17 Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkenawac naléiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkenawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnéñ météré mimia Yesuac hicñihicñiya imuac suruc.

18 Wañu Kristo Yesuac hicñihicñiya imi yomuhuc; Iwac neñgocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zéérécmimia wañec, néñ ekawu momacnec ménda kericnec Uña Téréyanéñ kiwi meyu hériyaguc wañu héñec.

19 Wañu iwac eu buña Yosefe imi ic dindiña kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, éléñnec waimiyu kemmac zé nimma niñarengéyec.

20 Imuhuc nimma keru Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Dawidiac qeli Yosefe, iniñ buñaga Maria wagicmañ zé zénéñga ménda hiriyu, tomenañguc taczac imi Uña Téréyawac murunec.

21 Inéñ nañawac mi-hicñimac. Mihicñiyu

inéñ kecma eñeya ic embachéra késpedesgina igucnec añgégina timac, imuac niñac qara Yesu zéwésémañ.

22 Haka hicñiyec imi Miñ Kewuninanéñ kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoñ meselimañ zé imuhuc hicñiyec;*

23 Ninzu, embac serañanéñ héri haima naña meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunéñ neñañguc keczac).

24 Imuhuc zéyu Yosefenéñ gau igucnec yacma Miñ Kewuac kua meme uñanéñ zéyec séc wamma iniñ buñaya wagicma hayec.

25 Wañu inéñ i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac naña mihicñiyec. Mihicñiyu Yosefenéñ qara Yesu zéyec.

2

Niniñ ic ieneñ Yesu hémbiñ zé hagic.

1 Ic kewu Herodeac héngalen naléiguc Yesunéñ Yuda baec Betelehem ama areña yandaiguc hicñiyec. Gezac qema niñgic, hicñiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic;

2 Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicñiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi méñ hémma mepésimiwiñ zé haziñ.

3 Imuhuc zégic ic kewu Herodenéñ ac imi niñu

* 1:22: Yes 7:14

ewayauguc niñkéndéñaguc wañec. Imi mia inéñnec qahac, Yerusalem miñina i guc kecgc ieneñ moczoñ imuhuc wañgc.

4 Wañu inéñ hofac oo ic kiwahécgina zéma hénaroiñ ionac hénac acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicñima keczac imuac qesiéncmiyec.

5 Qesiéncmiyu yomuhuc ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tiliñ tiliñ ic méñnéñ yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc niñac imuhuc zégic;

6 Betelehem ama areña, guac murunec galeñ méñnéñ hama nuac hénaroiñ Israel imi rama galeñ ésécnec galeñgé énécmimac. Imuac niñ gi imi Yuda baeciguc ama areña yanda kuney kuney hema kenzac imuac sugcinaiguc komodia ménda wañañ.

7 Imuhuc zégic nimma Herodenéñ niniñ ic éléñnec unuruyu hagic eñacnec tacma widi hicñiyec imuac naléya dindiñanec qesiéncmima niñec.

8 Qesiniñu tecgéyu Betelehem ama areña yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Kemma merac imuac dindiñanec qesinimmu. Wañu mihicñimuiguc liliñgéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimañ.

9 Ic kewunéñ imuhuc zéyu niñgc tecgéyu, hénagina

méñgucnec toroqema keñgc. Wañu gezac qema niñgc, widi Is imuaru héñgc iminéñ muñguc hicñi énécmima walac walac kemma moczoñ merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec.

10 Wañu ieneñ widi imi muñguc hémma ségiségi kuney yanda wañgc.

11 Wañu ama imuaru haréma merac imi neñgocya Mariaguc momacnec iricma simiñ héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha héméñaguc zéma sacmasi haléc héméñaguc imi sécgina séc haimigic.

12 Wañu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu niñ énézéyec. Énézéyu nimma hénac méñ igucnec ama baecginaiguc liliñgéma keñgc.

Yosefe iniñ meracyaguc Izipte baeciguc néñgacma keñgc.

13 Liliñgéma keñgc, ninzu, Anutuac kua meme uñanéñ gauiguc Yosefe hicñimima yomuhuc ézéyec; Herodenéñ merac yomi qemañ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte† baeciguc néñgacma kemma kecna muñguc gézemañ.

14 Imuhuc zéyu Yosefenéñ sinjiaiguc yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte baeciguc keñec.

* 2:4; Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéñ météré mimia. † 2:13; Girik aciguc; Aigiptos.

¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Miñ Kewuninanéñ eñeya kua meme ic méñac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominéñ héla héimac niñ imuhuc hicñiyec; Izipte baec igucnec nañna qac hérémizua.✧

Yesu qewiñ zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Wañu Herode imi niniñ ic ieneñ ikoc wammigic imi niñtegicma qeri biric kuney yanda wañec. Wañu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda hosuraiguc tacma keñec imuac qeriaiguc merac kecgic imi niniñ ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina éréhéc zéma bawaiguc moczoñ unugic humudacgic.

¹⁷ Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianéñ yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec;

¹⁸ Ewa hétéñ ménéñ Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiac yandanéñ hicñiyu niñgic. Rahelnéñ merachéra ionac niñ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niñ mebélac gémuac séc qahac wañec.

Izipte baec igucnec liliñgéma hagic.

¹⁹ Wañu Herode humuyu, ninzu, Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ Izipte

baeciguc Yosefe gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec;

²⁰ Meracac kekecyá qewiñ zé hocgic ieneñ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma neñgocya oragicma Israel baeciguc liliñgéma kenna.

²¹ Imuhuc zéyu Yosefenéñ yacma merac neñgocyauguc oragicma Israel baeciguc keñec.

²² Néñ Akelaonéñ mañgocya Herodeac tatac késama Yuda baec galençézac imuhuc zégic nimma imuaru kemman zé zénéña hiriyec. Wañu gauiguc kua meme uñanéñ ézéyu nimma Galilaia baeciguc keñec.

²³ Kemma tañ ménéñ Nazarete zéanzu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñ imuhuc hicñiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenéñ hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec;

² Kurumeñac héngalen ama areña yandanéñ hosucninu hazac, imuac niñ ewa qerigina melençic.

³ Wañu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic ménéñ baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc;

Miñninawac hénaya zérén qérén wamma megic, iwac hénaya héimindiñigic dindiña wañu.

⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanén memeya imi héima rikuña yan séwélanén memeya imi kembanganiguc zikima kerec. Wañu iwac neneya imi gaoc zéma hasén morombazecac dokuya.

⁵ Wañu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczon iwac muru kendacgic.

⁶ Kemma késpedesgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Wañu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niñac mérénén goro ac énézéyec?

⁸ Ewa melen melenac séciguc héla mihicñigic.

⁹ Wañu enañ qeriginanén Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niñgic, Anutunén hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu.

¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haiñzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiñgacdacmac.

¹¹ Ni imi qerigina melemmu niñac dokunén naec énécmianzua, nén nuac andénaiguc hakeczac

inéñ kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanén héna usuya metecgéma késamañac séc qahac. Inén Uña Téréya zéma geric bélañanén naec énécmimac.

¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminén héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, nén gorosoná imi héiusuñ wamma geric bélañ tectecgia qahac imuaru giliyu zamac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Wañu nalé imuaru Yesunén Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenén doku naecmimac niñ ézéyec.

¹⁴ Ézéyu Yohanenén qetalimima yomuhuc zéyec; Geñ ni doku naec némbésémañ niñac wanzua, nén geñ nuac muru hazañ?

¹⁵ Yesunén melemma zéyec; Deguc imi acna niñnéna imuhuc wamma nekañ haka solaña moczon meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec.

¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumen añgéyu Anutuac Uña Téréya kembo nei ésécnec mama hama iwac orucyaiguc nañu héñec.

¹⁷ Wañu kurumen igucnec ewa mén yomuhuc hicñiyec; Yomi imi nuac Nañna. Iwac siñ kunen yanda niñanzua. Iwac niñ ewa qerinanén ségiségi yanda wañanzac.

4

Yesu manam batuc wammiyec.

1 Waŋu Yesu Biriya miŋinawac ala batuciguc emmac niŋ Uŋa Téréyanéŋ wagiru baec kisiaiguc keŋec.

2 Kemma siŋi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andiaiguc yaka niŋ humuyec.

3 Ara batuc miŋinanéŋ Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Naŋa wanzaŋiguc zéna hoc sasala yominéŋ melemma saméŋ wammac.

4 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnéŋ saméŋ sac qahac, néŋ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoŋ nimma kekecyaguc kecmac.

5 Imuhuc zéyu Biriya miŋinanéŋ Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téréyaiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu naŋec.

6 Naŋu yomuhuc ézéyec; Inéŋ guac wamma kua meme uŋahéra énézéyu ieneŋ méraginanéŋ gi gépésima osogéŋgic hocnéŋ hénaga ménda nézéŋgémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naŋa wanzaŋiguc yomuacnec luma emu hiŋgacna.

7 Zéyu Yesunéŋ muŋguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néŋ Miŋ Anutuga ménda batucgé miwésémaŋ.

8 Imuhuc zéyu Biriya miŋinanéŋ wagicma baec boŋa eŋeŋa yandaiguc emma héŋgaleŋ ama areŋa yanda sasala baec séc hema keŋkeŋa imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec.

9 Héŋu yomuhuc ézéyec; Gi simiŋ héima mepési némbésémaŋiguc iwawai imi moczoŋ guac géndacmaŋ.

10 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Biriya miŋina,* gi néŋgacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miŋ Anutuga simiŋga héimima mepési miwésémaŋ, waŋu iwacnec sac welen gemiwésémaŋ.

11 Imuhuc zéyu Biriya miŋinanéŋ Yesu waimima keŋec. Keŋu kua meme uŋa eneŋ haréma Yesu welen gemigic.

Yesunéŋ Galilaia baeciguc aiyá hénima meyec.

12 Waŋu Yesunéŋ Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buŋa suruc nimma Galilaia baeciguc keŋec.

13 Waŋu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec suciguc zékéŋ yanda hezac imuac giŋgiŋaiguc taczac.

14 Imi mia Anutuac tiliŋtiliŋ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niŋac imuhuc hiciŋiyec;

15 Zabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeŋ konduŋ giŋgiŋawac héná

* 4:10: Girik aciguc; Satana.

zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru,

16 ic embac tunumaŋiguc taczu eneŋ asac mararaŋ yanda hicŋiyu héngic. Waŋu humucac tunumaŋaiguc kecgc ionac muru asac mararaŋ qetagali énécmizac.

17 Waŋu nalé imuaru mia Yesunéŋ aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héngalenŋ ama areŋa yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melenŋic.

Yesunéŋ hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyec.

18 Waŋu Yesunéŋ Galilaia konduŋ giŋgiŋaiguc keŋkecma héŋu Simon, Petero zémimia imi zéma iwac munaya Anderea iereŋ konduŋiguc ufigira gilimanec naŋoc. Waŋu iereŋ imi lambéc héréhéré ic keroc.

19 Waŋu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéŋic, neŋ ai méŋ érécmiwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc.

20 Imuhuc zéyu focnec ufigira waiyic taru Yesu méndaroc.

21 Waŋu imuacnec keŋkecma héŋu dac muna éréhéc Zebedaioc naŋ héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane iereŋ maŋgocgira Zebedeguc eŋawu zéiciguc ufigina qotoma tacgc mihicŋi érécmima ururuyec.

22 Ururuyu focnec zéic zéma maŋgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéŋ ic embac tunaguc ackuazéc ku énécmiyec.

23 Waŋu Yesunéŋ Galilaia baec séc kereŋ haré wamma tocgotocgo amaginaiguc Anutuac héngalenŋ ama areŋa yandawac buŋa suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sugcignaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoŋ mehiaru énécmiyec.

24 Imuhuc waŋu iwac qac buŋaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ieneŋ hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uŋa biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma hénia méragina séléc sélécgia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec.

25 Waŋu Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku néwéc igucnec ic embac tuŋa tuŋa hama méndacmigic.

5

ic zézé ségiségiyaguc.

1 Waŋu Yesunéŋ ic embac tuŋa tuŋa imi inicma baec boŋaiguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ieneŋ iwac muru hagic.

2 Waŋu kuaya auma ku énécmima zéyec;

3 Uŋa qerigina maqeqeya kecanzu imi eneŋ ségiségi ginaguc, kurumeŋac héngalenŋ ama areŋa yanda imi ionac buŋa wanzac.

4 Zé siac wamma kecanzu imi eneŋ ségiségi

ginaguc, Anutunéh ewa hia qeénécmimac.

⁵ Gumbénzénzén kecanzu imi enej ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu.

⁶ Yaka zéma doku niñ humuanzu éséc haka solañawac wañanzu imi enej ségiségi ginaguc, sécgé énécmimia wammac.

⁷ Goi héihéi wañ énécmianzu imi enej ségiségi ginaguc, Anutunéh goigina héimac.

⁸ Ewa qerigina qala qala imi enej ségiségi ginaguc, ieneñ Anutu hémmu.

⁹ Luae qeçe ic imi enej ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu.

¹⁰ Haka solañawac unuhéi wañ énécmigic birizu imi enej ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ionac buña wammac.

¹¹ Nuac niñac zéma zébiri qébiri wañ énécmima unuhéi wañ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiségi ginaguc,

¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecgic imi imuhucyanec unuhéi wañ énécmigic. Imuac niñac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumeñiguc heheya imi kuneñ yanda imuac niñac imuhuc zézua.

Sei zéma asac mararañ.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Wañu seinéh sija qahac wammaciguc némacyanéñ iwawai mén

hésiyu siñaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya wamma iwawai mén ménda mehiarumac, néñ momacguc wañmimiawac séc imi giligic ic embac enej tizizamu.

¹⁴ Wañu ini imi baec ic ionac asac mararañ, ama areña yanda mén baec boñaiguc imi musañgémacac séc qahac.

¹⁵ Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tataraiçuc haigic taru asahanéh ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac.

¹⁶ Imuac onac asac mararañ ginanéñ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Wañu ieneñ onac wawañ meme hiabia imi héngic hiaruyu Mañgocgina kurumeñiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tiliñtiliñ ic.

¹⁷ Niñgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomañ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomañ zé ménda mayi, néñ meseligimañ niñac mayi.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me bororoñadac mén eñ hema ménda qahac wammac, néñ moczoñ hélagucnec wandaruguc mia baec kurumeñ imi hia qahac wammac.

¹⁹ Imuac ic ménéh mén héna ac imuaruñec komocdiadac mén logima tosara imuhucnec wammu niñ ku énécmimac imi, kurumeñac

hénghalen amaiguc ic ma-
maya zémimac. Wañu
ménhén mén wawan
memeyaiguc haima hénac
imi imuhyanec tosara ku
énécmimac imi, kuruménac
hénghalen amaiguc ic enenja
zémimac.

²⁰ Imuac énézéwa niñgic,
onac haka solanénén hénac
acac* kiwi ic zéma Farisaio
ic ionac hakagina ménda
ogicmac imi, kuruménac
hénghalen amaiguc kerem-
muac séc qahac.

*Qeri geric hakawac goro
ac.*

²¹ Yandahécgina yomuhuc
énéc énézéya; Ic ménda
qehumuwésémañ, wañu
ménhénén ic qehumumac imi
acac buña wammacac hezac,
ac imi ini niñgicac nindaczu.

²² Nén neñ yomuhuc
énézézua; Ménhénén mén
hénia qahac alaya qeri
biric niñmizac imi acac
buña wammac. Ménhénén
mén imi alayawac niñac,
ic qelana† zémizac imi kua
meme ic ionac kaunsol iguc
onopocmu. Ménhénén mén
alayawac moroc zémizac imi
geric siawac buña wammac.

²³ Imuac gi zaki téréyawac
sese mema hama ala-
ganénén guac niñac hazéc
ac mén késa keczac imi
niñqelizaniguc

²⁴ sesega imi zaki
téréya wésiaiguc haina
taru walac alagawac
kenna luae qegénuguc bec

lilingéma hama sesega imi
haimiwésémañ.

²⁵ Gi hazécgaguc hénaiiguc
kemmanec focdac ewa
momac wammaoc. Imuhuc
ménda wanna hazécganénén
gésigési icac muru goporu
gésigési ic iminénén téngin
ic kunenjinawac mériaiguc
waigénu hésa amaiguc
gopócmac.

²⁶ Goporu, ni hélacnec
gézéwa niñna, alagawac kitic
imi moczonénén ménda kudacma
imuarunec mawésémañac
séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷ Yandahécgina yomuhuc
énéc énézéya; Kaisero ai
ménda mewésémañ, ac imi
niñgicac nindaczu.

²⁸ Nén ni yomuhuc
énézézua; Ic ménhénén embac
mén hénma ewayaiguc
hénbaoc wammizac imi mia
ewa qerianénén bec kaisero
wanzac.

²⁹ Kicga héiigucnéñ biri-
awac simbaiguc goporu, imi
néfindinégéma gilina kemmac.
Séwi taséga momacguc qa-
hac wañu séwiga yanda imi
geric siaiguc ménda giliyu
híngacbésemañ iminénén hia
wammac.

³⁰ Méraga héiigucnéñ
biriawac simbaiguc goporu,
imi hericma gilina kemmac.
Séwi taséga momacguc
qahac wañu séwiga yanda
geric siaiguc ménda giliyu
híngacbésemañ iminénén hia
wammac.

Eu iniñ waiwai haka.

* 5:20: Moseac hénac. † 5:22: Girik aciguc; Raka.

31 Zézéya méné imi yomuhuc; Ic ménéné mén iniya waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac.

32 Néj ni yomuhuc énézézua; Ic ménéné mén iniya kaiseroac qahac, néj yéwéri tosara niyac waimizac imi, inéj embac imi kaiseroiguc opoczac. Waņu ic ménéné embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépaņ ac.

33 Waņu muņguc, yandahécgina yomuhuc éné zézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eņ ménda zéseliwésémaņ, néj guac zézépaņ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbésémaņ.

34 Waņu ni yomuhuc énézézua; Anutuac kiwaiguc ac méné méndagucnec zéselimu. Kurumeņ qacma ménda zéselimu. Kurumeņ imi Iwac ic kewu tatac wanzac.

35 Waņu baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac héna titiya wanzac. Waņu Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu eņeņawac ama areņa yanda wanzac.

36 Waņu orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwésémaņ. Imi mia gi oruc zucga meleņna ménac mén lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niyac imuhuc zézua.

37 Imuac bénzén dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac

zému. Ac toroqeęeya imi Biria miņinawac murunec hahaya.

Bakia meleņ énécmimiawac haka.

38 Ac zézéya mén yomuhuc niņanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécya.

39 Waņu neņ yomuhuc énézézua; Haka biria kétik imuac nuna guwa ménda wammu. Ménéné hulunęa otomac imi, néwécgeņga hia meleņ mina qemac.

40 Waņu ménéné geņga maleku niyac aciguc guagicma keņu saņgeņa malekuga imi momacnec wai miwésémaņ.

41 Ménéné héna hosuru guagicma kemmaņac zéyu horua méndacmima kembésémaņ.

42 Ménéné iwawaiga mén guagicmaņ zé me lagulawac késamaņ niyac welecgeņu eņdac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

43 Alaga siņ nim-mima hazécga mézétiti wammiwésémaņ ac zézéya mén imuhuc niņanzu,

44 néj neņ mia yomuhuc énézézua; hazéc hécgina siņgina niņénécmimu. Waņu ununesi waņ énécmianzu ionac niyac wamma zéwelec wammigic goigina héimac.

45 Imuhuc wamma kurumeņ Maņgoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumeņ Maņgocginanéj

kaiwe zéyu ic hia biria mo-
macnec asari énécmianzac.
Wañu kiaya imuhucyanec
ic hia biria momacnec
énécmianzac.

⁴⁶ Siñ niñénécmianzu
ionacnec sac goigina
héiénécmimu imi, némac
kitiwa hiabia he énécmimac?
Takis meme ic acguc
haka imuhucya hia ménda
wañanzu me?

⁴⁷ Wañu alahécgina ionac-
nec sac ac qacguc wañ
énécmimu imi, némac
iwawai kuney yanda wanžu
wammac? Ic enia eney
haka imuhucya hia ménda
wañanzu me?

⁴⁸ Imuac mia kurumey
Mañgocgina imi solaña
keczac séc ini imuhucnec
solaña kecmu.

6

Méra énécmimiawac haka.

¹ Técgina nimma kecmu.
Haka solaña imi ic ieney
hémmu niñac zéma kicgi-
naiguc wambu niñac.
Imuhuc wammuiguc ku-
rumey Mañgoc ginanéñ
bakia hiabia ménda melenj
énécmimac.

² Kicac welenj qeqe imi
ieney tocgotocgo amaiguc
zéma héna yanda séc kemma
icnéñ mepési énécmimu
niñac témuy hianžu. Néñ
hélacnec zéwa niñgic; Ic
imi eney baec icnéñ mepési
énécmigic bakiagina bec
medaczu. Gi imi genğa
wéségaiguc imuhuc ménda
wambésémañ.

³ Néñ maqeqeya iwawai
ménj énécmiwésémañ nalé
imuaru méra héiganénj
némac haka wanžac imi
méra kanaganénj ménda
nimmac.

⁴ Imuac niñ halenj hai-
haiga imi sasañgiaiguc
wambésémañ. Wañu
Mañgocga sasañgiaiguc
génžac inéñ imuac bakia
melenjémmac.

Zéwelec ai.

⁵ Wañu zéwelec wambésémañ
imuaru niñzénj niñzénj ic
ikora ieney wañanzu ésécnec
ménda wambésémañ. Ieney
mia inicmu niñac tocgotocgo
amaiguc zéma héna yanda
séc namma zéwelec wawaña
imuac siña niñanzu. Ni
hélacnec énézézua; Ieney imi
boña bec késagic tecgézac.

⁶ Gi zéwelecbésémañ
imuaru amagaiguc emma
naguga héima mañgocga
sasañgiaiguc kecanzac
iwac muru zéwelec
wambésémañ. Wañu
mañgocga sasañgiaiguc
hémma niñanzac inéñ bakia
imi melenjémmac.

⁷ Ini zéwelecbiñ zé ic
enia ésécnec ac héla qahac
sasala ménda olommu.
Ieney mia ac sasala zéñiguc
niñnéncmimac imuhuc
zéma niñanzu.

⁸ Mañgocgina imi zéwelec
ménda wañgicnec iwawai
hocanzu imi bec nindaczac.
Imuac ini ionac séc ménda
wammu.

⁹ Imuac ini yomuhuc zéma
zéwelec wammu; Kurumey

Maṅgocnina guac qacga mepésini téréya hemac.

¹⁰ Guac héngalenj ama areṅa yanda mama hamac; Kurumenjiguc hezac ésécnec baeciguc guac ewa sinja wandac wandara wammac.

¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécmína.

¹² Nini ic ionac késpedescina wai énécmizij, imuhucyanec késpedescina wai nénécmína.

¹³ Nini ménda wai nénécmína ala batuciguc kerembiṅ niṅac. Néh Biria miṅinawac murunec metecgé nénécmína.

¹⁴ Ini ic ionac késpedes waimuiguc kurumenj Maṅgocginanéj onac késpedes imuhucyanec waimac.

¹⁵ Waṅu ini ic onac késpedes ménda waimuiguc maṅgoc ginanéj késpedescina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaṅa.

¹⁶ Waṅu nene zikima zéwelec wammuiguc ninzénj ninzénj ic ikora ienej waṅanṅu ésécnec ewa biric tanec ménda wammu. Némac niṅ ienej imi tanecgina wininiyu in-ictegicmu niṅac imuhuc waṅanṅu. Hélaecnéc énézézua; Ienej imi baki-agina séha imi bec megic tecgézac.

¹⁷ Geṅ mia nene zikima zéwelecbésémaṅ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbésémaṅ.

¹⁸ Waṅu nene zikima zéweleccma keczaṅ imi ic

ionac muru qahac, néj Maṅgocga sasaṅgiaiguc kecaṅzac iwac muru sac wininiyu géntegicmac. Waṅu Maṅgocga sasaṅgiaiguc iwawai hicṅiyu héṅanṅac inéj bakia melej gémmac.

Iwawai eeyaguc kurumenjiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureṅ zéma hufeṅanéj mebiriwac niṅac. Waṅu imuaru imi kowu nene ienej hézénégéma hiṅgacma kowu memu.

²⁰ Néh hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumenjiguc qutulanggégic emmac. Imuaru imi gureṅ zéma hufeṅanéj ménda mebirimac. Waṅu imuaru kowu nene ienej ménda hézénégéma hiṅgacma kowu memu.

²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niṅac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéj séwiga moczoṅ yanda sécgémac.

²³ Néh kicga birizaciguc imi tunumaṅnéj séwiga moczoṅ yanda sécgémac. Waṅu asac mararaṅ ewa qerigaiguc hezac iminéj siṅjindénégzaciguc siṅi tunumaṅ dimuhucyanéj hicṅijémmac?

Anutu iwacnec sac welen qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéj ic kewu éréhéc welen qeérécmimacac séc qahac. Ménjac mézétiti wammima ménjac siñ nimmimac, me ménjac eeya héima ménjac niñméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welen qeqe wañ érécmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiñ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéj nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganéj malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me?

²⁶ Ini sawaiguc nei incigic. Ieneñ héihimic ménda wañanzu. Wañu nene mequtulañ me hofiiguc haihai ménda wañanzu. Wañu onac kurumeñ Mañgocnéj gumu énécmianzac. Wañu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me?

²⁷ Wañu onarunec mérénéj qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora mén hia mehorugimac?

²⁸ Wañu ini némac niñac malekugina niñac qeri réwéri wañanzu? Sombeñac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu?

Ieneñ malekugina niñac hésadac mén tarañ ménda héianzu.

²⁹ Wañu énézéwa niñgic; Solomonnéj edamuyaguc mezeric amuma kerec, néj zuria yomi ionarunec mén ménda ogirec.

³⁰ Anutunéj baec kisiawac qézézac deguc you heyu orañguc gericiguc giligic hiñgacmacac hezac zariñdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzéj ninzégina komodia ini, Anutunéj ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me?

³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiñ me némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu.

³² Imi mia ic enia eneñ imuac wañanzu. Wañu kurumeñ Mañgocginanéj iwawai imuhucyawac huncanzu imi nindaczac.

³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngaleñ ama areña yanda zéma iwac haka solañ* niñac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczoñ momacnec toroqe énécmidacmac.

³⁴ Imuac ini orañac qeri réwéri ménda wammu. Orañac qeri réwéri imi orañ eñeya buña. Ai meme eñac eñac imi eñeya réwéria sécya hemizac.

7

Niñgési énécmimawac

* 6:33: Anutunéj ewa qerigina mañgoc wañ énécmiyu iguc qéhéréngéma kecmu niñac.

haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac.

² Imi mia gési énécmianzan imuhucyanec gésigéngéna wammac. Wañu ac wañ énécmianzan imuhucyanec ac wañgégéna wammac, hénia imuac niñac imuhuc zézua.

³ Gi némac niñac alagawac kiwaiguc gocya hémma geñga kicgaiguc ic zékalaña imuac mia ménda niñtegicanzan?

⁴ Geñgac kicgaiguc ic zékalaña heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézéwésémañ?

⁵ Ninzéh niñzéh ic ikora gi, walac ic zékalaña geñga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémañ.

⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Wañu décnañ boña eñeñaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéh tizizama lilingéma eñañ kiricqiric wañ énécmiwu niñac.

Zéqesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec wañgic énécmimac. Hochoc ai mema mi-hicñimu. Qoñqoñ qegic nagu auénécmimac.

⁸ Mérénéh méñ zéwelec wañanzac séc, énécmiyu meanzac. Mérénéh méñ

hochoc ai meanzac séc, mi-hicñianzac. Wañu mérénéh méñ qoñqoñ qeanzac séc, nagu aumimia wammac.

⁹ Onarunec méñnéñ naña saméh niñac weleru hoc hia mema mimac me?

¹⁰ Lambéc niñac weleru qaté mokoleñ hia mema mimac me?

¹¹ Ini imi ic birianéh iwawai hiabia nambérac hécgina énécmiawac hénia nindaczu. Wañu Mañgocgina kurumenjiguc keczac inéh welecmanzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me?

¹² Némac haka wañgémmu niñ niñanzan séc ionac muru imuhucyanec wañ énécmia. Ac iminéh hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczoñ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³ Ini nagu géngéna imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiyoñjiguc kenkeña imi kuneh yanda. Wañu hénaya imi lanñhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileñnéñ kereñanzu.

¹⁴ Nagu zéma hénia keke-ciguc nonagicma kenzac imi komora zéma géngéna. Imuac niñac ic embac éréhécdacnéñ imi mi-hicñianzu.

Ik hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵ Kuameme ic ikora ionac galeñ mema kecmu. Ieneñ imi rama séwi hamu, néñ

qerigina imi haséj kazu yaréya.

¹⁶ Héla gocmiagina hémma héniagina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéj waij gocmia haiyu meanzu me? Wañu qézézacnéj fik ic gocmia haiyu meanzu me?

¹⁷ Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hiabianéj héla hiabia haianzac, néj ic hésa birianéj héla biria haianzac.

¹⁸ Ic hésa hiabianéj héla biria ménda haianzac. Wañu ic hésa birianéj héla hiabia ménda haianzac.

¹⁹ Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qeriaiguc gilianzac.

²⁰ Imuac niñ hélagina hémma héniagina inictegicmu.

Ikoc wañamuma kekec.

²¹ Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéjanzu séc moczoñ kurumeñac héngaleñ ama areña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Mañgocna kurumeñiguc kecanzac iwac ewa siñ tohoanzac inéj sac keremmac.

²² Ic sasalanéj nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc bianac ara ménda énézéyiñ me? Guac qacgaiguc tiliñtiliñ biria ménda nesi énécmiyiñ me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyiñ me?

²³ Imuhuc zégic ni yomuhuc zéasarimañ; Ni

méndagucnec niñénécmiyi, héna ac logima ai meanzu ini nuac muru néjgacgic!

Gezacnéj sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

²⁴ Imuac mérénéj mén nuac acna yomi nimma tohoma wañanzac imi, niñtegic qinñtegic icnéj amaya zamanziñ qahaiguc meyec tanec wanzac.

²⁵ Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunziyec, néj ménda hucgéyec. Ama sérañ qambaña imi zamanziñ qahaiguc ésékumuyec imuac niñac imuhuc wañec.

²⁶ Wañu mérénéj mén nuac acna yomi nimma ménda tohoma wañanzac imi ic niñtegic qinñtegicya qahac. Inéj amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac.

²⁷ Kia mayu doku luyu luhucnéj qema ama qeyu kuneñ yandanec hézén qézéñgéma mayec.

²⁸ (28a) Yesunéj ac imuhuc zédaru tecgéyu ic embac tuñ yanda imi enéj niñgic

²⁹ héna acac kiwi ic ésécnec qahac, néj ic kuc buñaguc ésécnec ku énécmiyec imuac niñac ^(28b) ku énécmima zézéya imuac welicgégic.

8

Yesunéj lepra wizi selia mehiaruyec.

¹ Yesunéj baec boña igucnec mayu ic embac tuñ sasala yandanéj méndacmigic.

2 Waņu ic mēņ wizi seli-ayagucnēj* hama sicgēmima yomuhuc ézēyec; Miņ kewuna gi mehiaru nēmmanj zé wanžaniguc imuhuc hia wambésēmanjac séc.

3 Imuhuc zéyu Yesunēj mēria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni siņna imuac wanžac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seliaya imi solanjaniyec.

4 Waņu Yesunēj yomuhuc ézēyec; Ic mēņac mēņ mēnda énézēwésēmanj, nēj kemma hofac oo ic ézéna séwiga hēju, Mosenēj énézēyec séc sese haina kicginaiguc héipuc acga ésécnec waņu hémma niņtegicmu.

Yesunēj yaré ic 100 ionac orucgina mēņac welenj qeque icya mehiaruyec.

5 Waņu Yesunēj Kafanaum ama areņa yandaiguc kereņj yaré ic 100 ionac orucgina mēņnēj iwac muru hama méra mimac niņac zéwelec wammima yomuhuc zéyec;

6 Miņ kewuna, welenj qeğena mēņ imi séwiya humudaru amaiguc qenžen manžen réwéria qema hezac.

7 Zéyu Yesunēj yomuhuc ézēyec; Neņ kemma mehiaru mīmanj.

8 Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeņginanēj ac yomuhuc melemma zéyec; Miņ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baenānēj logigēmīmacac séc qahac, imuac acnec sac

zéna, nuac welenj qeğena imi hiarumac.

9 Ni acguc eņeņa hécna ionac méra bawu kečba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu. Waņu mēņac niņ kenna zéwa keņanžac. Waņu mēņac niņ hana zéwa haanžac. Waņu welenj qeğena mēņac yomi wanna zéwa wanžanžac.

10 Yesunēj ac imi nimma welicgēyec. Waņu mēndacmima kecgic ionac yomuhuc énézēyec; Ni hēlacnec énézēzua. Israel ic sugginaiguc ic ninžēj ninžēj kuneņ yanda imuhucyaguc mēņ mēnda mihičņiyi.

11 Ni énézēzua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac sasalanēj haréma kurumeņac hēņgaleņ ama areņa yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec nezélélēj wammu.

12 Nēj becarunec kurumeņac hēņgaleņ ama areņa yanda imuac buņa kecanžu ieneņ imi sēņgaņgeņ siņi tunumaņiguc giliénécmiyu hiņgacdacmu. Hiņgacma imuaru mia zésiac yanda wamma zécgina aric aric kimu.

13 Waņu Yesunēj yaré ic galeņgina yomuhuc ézēyec; Amagaiguc kenna, ninžēņgēzaņ imuac séc hičņigēmīmac. Waņu welenj qeque imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunēj Peteroac amaiguc

* 8:2: Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutu-lanğéma zéaņgic.

ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

14 Yesunéh Peteroac amaiguc emma hénu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma dunjaiguc hekerec.

15 Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welen gemiyec.

16 Ama mari wanu unja birianéh énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic unja biria imi acyanéh zéma nesi énécmima hafiginaguc moczon mehiaru énécmiyec.

17 Imuhuc wanu kua meme ic Yesaianéh ac mén yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inéh kucmama qeka mekanina nonagirec. Wanu yanhafinina bisima kejec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

18 Yesu imi ic tunagucnéj lelecgémigic inicma tohotoho ichéra zékéh yanda nénéwécgenjaiguc kemmu nijac énézéyec.

19 Wanu héna acac kiwi ic ménéh iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémanj imi ni méndac gémmaj.

20 Zéyu Yesunéh ac yomuhuc ézéyec; Haséh kazu imi tenjinaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néj Icac Nanja imi oruha haihaiyawac ama dunja mén ménda hemizac.

21 Wanu tohotoho icya ménéh yomuhuc ézéyec;

Mij kewuna, waina walac kemma manjocna téngémaguc hawa.

22 Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic enjocnec humuc ichécgina téngé énécmimu.

Yesunéh zéyu luhuc yandanéh ninjotoho wammiyec.

23 Imuhuc zéma zéiciguc enu tohotoho ichéra méndacma emma kejec.

24 Kejec nalé sosola qahac luhuc yandanéh qeyu temboj yanda yacma zéic hoturumanj zé wanjec. Wanu Yesu imi gau hekerec.

25 Wanu tohotoho ichéra enej kemma mindima ézégic; Mij kewunina, anjégnina tina, nini humuwij zé wanzij.

26 Zéjic acgina melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhgina komocdiadac. Némac nijac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboja ac wanj érécmiyu moczon néj qeyoc.

27 Wanu ic enej welicgéma yomuhuc eminjic; Imi némac ic mén imuhucya? Luhuc zéma kondun acguc ara tohozaoc?

Yesunéh ic mén mehiaruma kuwi nesiyu kejec.

28 Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj zékéh qericma nénéwécgenj Gadara baeciguc kerejic ic éréhéc unja birianéh éréc érépésia imi kicsuanj igucnec hama Yesu mihicnijoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira enenja, imuac

niḡac méḡnéḡ imuacnec kemmuac séc qahac waḡec.

²⁹ Waḡu ierenḡ kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac méḡ norac muru heyu hazanḡ? Anutuac naḡa, nalé ménda ducḡiyunec zéra waiya nérécmimaḡ zé hazanḡ?

³⁰ Waḡu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tuḡḡinaguc gumu énécmigic naḡḡic.

³¹ Imuac uḡa biria ienenḡ Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimaḡac zé méli nénécmima beric ionac qeriginaiguc hiḡḡacbiḡ.

³² Zégic yomuhuc zéyec; Keḡḡic! Waḡu Yesunéḡ imuhuc énézéyu uḡa biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiḡḡacdacḡic. Waḡu, ninzu, beric imi moczoḡ yanda siaiguc giḡdindinḡéma kemma zékéḡḡiguc hiḡḡacma humudacḡic.

³³ Beric galenḡé énécmigic imi enenḡ usuḡnec néḡḡacma tauḡḡiguc keremma suruc imi moczoḡ zéma ic uḡa birianéḡ éréc érépésia iorac suruc momacnec waḡ énécmidacḡic.

³⁴ Waḡu tauḡ imuac ic embac moczoḡ imi Yesu mihiḡḡiwiḡ zé hadacḡic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niḡac welecmigic.

9

Yesunéḡ ic héna méria sélécsélécḡia méḡ mehiaruyec.

¹ Waḡu Yesunéḡ zéiciguc emma konduḡ qericma eḡeya tauḡḡiguc hayec.

² Haréyu ic méḡ héna méria humumia sasaḡḡiguc haima huama iwac muru hagic. Waḡu Yesunéḡ ninzénḡ ninzénḡgina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Naḡ, ewa qeriga déḡ, Képésicḡa waigéndac géndara wanzac.

³ Imuhuc zéyu, héna acac kiwi ic tosia ienenḡ qeriginaiguc yomuhuc niḡḡic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac.

⁴ Waḡu Yesunéḡ qerigina niḡḡegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niḡac ewa qeriginaiguc niniḡ biria imuhucya niḡkeczu?

⁵ Ac diminéḡ efea wanzac? Képésicḡa waigéndac géndara iminénḡ me Yacma kenna imi?

⁶ Waḡu Icac Naḡa imi baeciguc késpedesic waiwaiyawac kuc buḡa hemizac imi hémma niḡḡegicmu. Imuhuc zéma ic héna humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasaḡḡa mema amagaiguc kenna.

⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keḡec.

⁸ Waḡu ic tuḡḡinaguc ienenḡ haka imi hémma welicḡégic. Waḡu kuc buḡa imuhucya baec ic énécmiyec imuac niḡac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Waḡu Yesunéḡ imuacnec kemma héḡu ic méḡ qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama

méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec.

¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanéj hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.*

¹¹ Imuhuc wanjic Farisaio ic ienenj inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac nijac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac?

¹² Imuhuc zégic, Yesunéj nimma yomuhuc zéyec; Yanj hafigina qahac ienenj mehiahiaru ic ionac nij ménda wanjanzu, néj hafiginaguc ienenj mia ionac nij wanjanzu.

¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi nijarengému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néj goi héihéi imuac wanjanzua. Imuac ni ic embac solanja unurumanj zé ménda mayi, néj késpedesic ic unurumanj zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicjiyec.

¹⁴ Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ienenj Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanzij. Wanju guac tohotoho ichécga imi enenj némac nijac nene zikima

zéwelecwelec ai imi ménda wanjanzu?

¹⁵ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Zamarénéj ic bujawac ménac ic qanj ienenj dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buja onag-icma kenjicguc nene zikima zéwelecmu.

¹⁶ Ic ménénéj ménj séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépanja ménda nékétama qotomac. Imuhuc wanju nékétatara iminénéj icgéma wahala imi héré muzucgéyu kunenjec tegicmac.

¹⁷ Wainj qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanéj itiracgéyu téyu wainj imi qocgéma madacmac. Wanju gésé acguc biridacmac. Imuac nij wainj qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hingacanzac. Imuhuc wanju wainj zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac seranja zéma embac nenjia ménj iorac hafigira mehiaruyec.

¹⁸ Yesu ac imi énézémanc nanju qeriawac galenj ménénéj iwaru hama héniaiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néj gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac.

¹⁹ Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc kenoc. Kenjic tohotoho ichéra imuhucyanec wanjic.

* **9:10:** Yuda ic hakagina imi marénginanéj héima hema nene neanjic.

20 Kenkecma kecgic embac méné yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec.

21 Imuhuc wamma ewayanéñ yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac.

22 Wañu Yesunéñ lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déñ. Ninzén ninzéngeñ mehiaru géñzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec.

23 Wañu Yesu imi qerawac galeñ imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tuñginaguc eneñ héisiac wamma hétéñ yanda wamma tacgic.

24 Wañu énézéyec; Ini yacma hiñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néñ eñ gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic.

25 Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec.

26 Wañu imuac buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

27 Wañu Yesu imi baec imi waima keñu ic kic hilic éréhéc iereñ méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna.

28 Wañu Yesu imi ama qeriaiguc eñu kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic

qesiércmiyec; Qesiércmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzéngeñzac? Zéyu iereñ melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira.

29 Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzéngeñzac séc hicñi érécmiyu.

30 Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wañu Yesunéñ zéseli érécmima zéyec; Ninzac, yomuac suruc imi ic méñac méné ménda zéyic nimmu.

31 Wañu iereñ kemma kileñ suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ik méñ ac zézéya qahac imi mehiaruyec.

32 Wañu ic éréhéc imi séñganenñ keñic duña ic méné uña birianéñ késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac érégic.

33 Wañu uña biria imi nesiyu néngaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñginaguc hémma nanñic imi eneñ welicgéma zégic; Haka imuhucya méné Israel baeciguc ménda hicñiyu héññ.

34 Wañu Farisaio ic ieneñ Yesuac yomuhuc zégic; Imi uña biria ionac kunenñinanéñ kuc buña miyu uña biria nesi énécmizac.†

Ai sasala hezac, néñ ai ic sasala qahac.

† 9:34: Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc kembañu 34 yomi ménda hezac.

35 Yesu imuhuc imuhuc wamma ama areña yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotocgo amaginaiguc emma héngalen ama areña yanda imuac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yan hafiginaguc imi moczoñ mehiaru énécmiyec.

36 Wañu ic embac tunjinaguc imi iniru rama galengina qahac kecanzu éséc nec kucgina qahac tuima kecgic ewa biric wañ énécmiyec.

37 Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéc; Ai yawuñ imuac héla imi sasala, wañu imuac ai ic imi efefiadac.

38 Imuac niñ ai ic méli énécmiyu ayaiguc kemmu niñac metocgo tocgoac ai yawuñ miñina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

1 Yesu imi tohotoho ichéra 12 eñeya muru unuruyu hagic uña biria nesi énécmima wizikuku zéma yanñafi moczoñ mehiaru énécmimu niñ imuac kuc buña énécmiyec.

2 Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioac naña Yakobo zéma munia Yohane.

3 Wañu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naña Yakobo, wañu Tadaio,*

4 Kanaan ic Simon[☆] zéma Yuda Karioto, wañu inéñ mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buñagina qeénécmiyec.

5 Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima paken ac yomuhuc énézéc; Ic enia ionac ménda kemmu. Wañu Samaria ic ionac tauñ imi imuaru me imuaru mén ménda keremmu.

6 Rama roucya Israel ic ionac sac kemmu.

7 Kenkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumenac héngalen ama areña yanda imi hosucgé énécmizac.

8 Wañu yanñafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolañani énécmimu. Wañu tiliñtiliñ biria nesi énécmimu. Wañu boña qahac eñ késazu imuac eñ énécmimu.

9 Owo géséginaiguc soukiwa haréña zéma gocmia lalaha me pésia mén ménda tima kemmu.

10 Hénawac gésé me maleku saméña me hena usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boña qahac énécmimuac hezac.

11 Ama areña yanda me ama areña hocma keremma ama miñina ménac niñgic

* 10:3: Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia.

☆ 10:4: Luk 6:15, Méli 1:13

sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu.

¹² Waŋu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac.

¹³ Anutunéh ama imuac miŋinawac niŋu sécgéyu luae qeŋe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néh ménda sécgéyu luae qeŋe acginawac hélanéh eŋaŋ muru liliŋémac.

¹⁴ Méhnéh méh ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me tauŋ imi hénaginaiguc seitotoŋ qeŋe sagic mayu waima kemmu.

¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauŋ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niŋac ununesi waŋ énécmimu.

¹⁶ Niŋzu, ni ini haséh kazu sugcinaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niŋteŋic qinŋteŋicgina mokolenac séc kecma kembo neiac séc késpedesi solan kecmu.

¹⁷ Ic ionac niŋ, galeŋgina mema kecmu. Ieneŋ mia ac gésigési ic ionac muru onopocŋic, tocgotocgo amaiguc kocbiŋnéŋ unumu.

¹⁸ Waŋu nuac niŋac wamma ini baec galeŋ zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Keŋŋic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu.

¹⁹ Néh énépésimu imuaru némac ac zéwiŋ me dimuhuc zéwiŋ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac.

²⁰ Ac zézé ic imi eneŋ qa-hac, néŋ Maŋgoc ginawac Uŋanéŋ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému.

²¹ Waŋu dac muna ekaocnec andé qeamuma méhnéh méh késama humuciguc opocmac. Waŋu maŋgoc méhnéh naŋa imuhucyanec wammimac. Waŋu nambérac eneŋ hena ac topec qema neŋgoc maŋgoc hécgina humuciguc onopocmu.

²² Nuac niŋac ic embac moczoŋ yanda ieneŋ ini mézétiti waŋ énécmimu, néŋ méréneŋ méh deguc muacnec hénima emma nalé teteŋgia hamac imuac séc naŋseligima kecmac imi késayu kekec hémbénaŋa kecmac.

²³ Waŋu unuhéi waŋ énécmigic tauŋ imuarunec néŋgacma baec méŋiguc kemmu. Ni hélacnec énézézua. Israel ama areŋa kuneŋ kuneŋ séc ménda kendacŋicnec Icac Naŋa hamac.

²⁴ Kiwi merac méhnéh kiwi icya ménda ogiczac. Waŋu welen qeŋe ic méhnéh imuhucyanec miŋina ménda ogiczac.

²⁵ Kiwi meracnéŋ kiwi icya ésécnec waŋu sécgémac. Waŋu welen qeŋe icnéŋ miŋina séc waŋu sécgémac. Amawac galeŋa imi

Beelzebul* zémigiciguc toho-toho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téngén bac yandi yandi wamma kecbinj?

²⁶ Imuac ionac niñac bacgina ménda yandimac. Iwawai mén musañ musañgia imi auyu winiñu ménda hemacac séc mén ménda hezac.†

²⁷ Tunumanjiguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Wanju gezacginaiguc zéwa niñzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu.

²⁸ Séwigena qehumumu, nēj qeri uñagina hia ménda qemuac séc wanzu ionac niñac bac yandi yandi ménda wammu. Nēj uña zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niñ mia bac yandi yandi wammu.

²⁹ Sirikic nei dac éréhéc imi soukiwa momacgucnēj boñ ménda meanzu me? Wanju Manjogcinanēj ménda niñuguc baeciguc mén ménda mama qemac.

³⁰ Onac imi oruc zucginawac qétéya acguc oloñ nindac nindara wanzac.

³¹ Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiginaguc wanzu.

Luae qahac, nēj sou zéra mihicñimuac hezac.

³² Mén ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunēju ni acguc kurumeñ

Manjocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimanj.

³³ Nēj ménénéj mén ic onac kicginaiguc ni qaecgé nēju ni acguc kurumeñ Manjocnawac kiwaiguc i qaecgé mimanj.

³⁴ Nuac niñ baeciguc luae qemanj zé mayec gezanj imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, nēj sou énécmimanj zé mayi.

³⁵ Ni imi nanja mén eñeya manjocyawac murunec, bérara mén eñeya neñjocyawac murunec, wanju eranjia mén eñeya eranjia wac murunec héric énécmiwa téamumu niñac mayi.

³⁶ Wanju ic ménjac sac taséhéranēj eñeya hazéchéra wammu.

³⁷ Ménénéj mén neñjocyawac me manjocyawac mia sécna ogicma ewa siña eñeña niñérécmimac imi nuac ai ic buñawac séc qahac. Wanju ménénéj mén nanjawac me bérarawac niñ sécna ogicma ewa siña eñeña nimmimac imi acguc nuac ai ic buñawac séc qahac.

³⁸ Wanju ménénéj mén imi eñeya ic héngenja wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buñawac séc qahac.

³⁹ Ménénéj mén eñeya kekecya anjétiyu kekecya imi sohomac. Wanju ménénéj mén nuac niñac wamma kekecya waimac imi kekecya mihicñimac.

* 10:25: Mat 12:24 † 10:26: Hénia imi; moczoñ wininidacmac.

Bakia hiabia.

⁴⁰ Ic méjnénj ini héihéré énécmimac imi ni héihéré nénzac wammac. Wanju ni héihéré némmac imi méli néjéc i héihéré mizac wammac.

⁴¹ Méjnénj méj kua meme ic méj kua meme ic keczac imuac niñac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Wanju méjnénj méj ic solañja méj ic solañja keczac imuac niñ héihéré mimac imi ic solañawac séciguc bakia memac.

⁴² Wanju hélacnec énézéwa niñgic. Méjnénj méj ic mamaya youmi ionarunec méj nuac tohotoho ic keczac imuac niñ doku dac sanjeña méj himimac imi bonjegic méj ménda heselimac.

11

¹ Yesunéj tohotoho ichéra 12 pakenj ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama areña yanda yandaiguc ackuazéc zéau énécmima ku énécmimanj zé imuacnec waima kenjéc.

Doku naec haka ic Yohanénj ac haiyu hayec.

² Wanju Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunéj ai meyec imuac buña niñma tohotoho ichéra méli énécmiyu kenjéc.

³ Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac niñac zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ?

⁴ Imuhuc zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma niñzu imuac buña

surucya wamma Yohane yomuhuc ézému;

⁵ Kic hilicnéj kicgina hima hénzu. Héna méragina humumianéj héna kenzu. Wizi seliginaguc ienenj séwigina solañja wanzu. Gezacgina héhéngianéj ac niñzu. Humuc icnéj qelima keczu. Wanju maqeqeya ionac buña suruc hiabia énéc énézéya wanzac.

⁶ Ic méj nuac niñ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc.

⁷ Wanju Yohaneac tohotoho ichéra ienenj lilingéma kenjic imuaru Yesunéj Yohaneac niñ ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiñ zéma kenjic? Uñ téfara luhucnéj mihilangéyu kenja wamma hezu imuac hémbiñ zéma kenjic?

⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiñ zéma kenjic? Ic méj séwi usuya hiabia hima nanju imuac hémbiñ zéma kenjic? Séwi usugina hiabia hianzu imi enenj ama kewuyaiguc tacyac wanjanzu.

⁹ Wanju némac iwawai hémbiñ zéma kenjic? Anu-tuac tiliñ tiliñ ic méñac me? Iminéj mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc méñ wanzac.

¹⁰ Iwac niñac mia yomuhuc ogic hezac; Niñzanj, ni kua meme icna méñ méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inenj mia guac hénaga hémindinji

wamma zérénqérén wammac.

11 Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicñihicñiya ionarunec ménénén mén doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Nén kurumenjac héngalen ama aren yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanén i hia ogiczac.

12 Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc kurumenjac héngalen ama arenja yanda imi seliseliiguc kereñangicac keremmanec nanzu. Wañu seliseli wamma kereñanzu ienen imi anqétianzu.

13 Anutuac tilin tilin ic moczon zéma Moseac héna ac moczon yanda bianjac ara zéangic imi Yohaneac muru hama tegédarec.

14 Wañu ac yomi késawin zé qeriginanén wanzaciguc zéwa ningic; Elia hamac nin zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac.

15 Imuac gezawagucnén ac imi nimmac.

16 Nalé yomuac hicñisai imi némaciguc séc héiénécmimané. Yomi enen imi mia nambérac enen nénnagémba sombenjiguc tacma alahécgina unuruanzu ésécnec;

17 Nini onac kuja hihi wannini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiac ménda wanzu.

18 Séséc imuhucyanec Yohanenén hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uña

biriayaguc zémigic.

19 Wañu Icac Nanja mama nene doku neyu hémma zucnuñgun zéma miñgon ic, wañu takis meme zéma késpedesic ic ionac alagina zémianzu. Wañu nintegic qinintegic ac imi imuac wawan memeyanén* mesolanjani mimac.

Ama aren yanda ewa melen ménda wawanja imi saecyaguc.

20 Wañu kiwi mérera sasala ama aren tosara onogicma meyec ama arenja yanda yanda imuac miñjina ienen ewagina ménda melenjic. Imuac Yesunén ionac yomuhuc ac wañ énécmiyec;

21 Korasin zéma Betsaida miñjina ini imi saecginaguc. Kiwi mérera icnén ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicñiwacnec, ienen becarunec ewa biricac toma héigic qacginu enu siacma ewa biri wamma ewagina melembunec.

22 Énézéwa ningic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama aren yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuac séc wammac.

23 Wañu Kefanaum ama arenja geñ meen amuma kurumenjiguc embéséman

* 11:19: Kiwi méranén ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranén.

me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumuŋaiguc hiŋgacbésemaŋ.

Kiwi mérera guaru hicŋiyec iminéŋ Sodom ama arenjiguc hicŋiwacnec ama areŋ imi ménda qahac wamma deguc youmi tacbacnec.

24 Imuac zéwa niŋgic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miŋina ionac taségina imi ama areŋ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuac séc wammac.

Yesunénŋ Maŋgocya ewa hia ac ézéyec.

25 Waŋu nalé imuaru Yesunénŋ yomuhuc zéyec; Baec kurumenŋ miŋina, gi ackuazécga imi niŋtegic qinŋtegic ic zéma nininŋ ic ionac muru musaŋgé énécmianzaŋ, néŋ nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héŋanza. Maŋgoc, imuac mia gi mepésigénzua.

26 Oo, Maŋgoc, yominénŋ ewa siŋga heyec imi mia wanza.

27 Maŋgocnanénŋ iwawai moczoŋ méranaiguc haidarec. Ic méŋ Naŋa ménda niŋmizac, néŋ Maŋgocyanénŋ sac niŋmizac. Waŋu méŋnéŋ méŋ Maŋgoc ménda niŋmizac, néŋ Naŋa zéma Naŋanénŋ énézéyu hémmu imi eneŋ sac nimmizu.

28 Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqaténŋ wamma keczu imi moczoŋ nuac muru hadacgic. Neŋ tac nininŋ mihicŋi énécmiaŋ.

29 Ni imi ewa qerinanénŋ gum bénzénzéŋa zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hagic. Hama boŋ zurana mema qacginu haima nuac murunec niŋareŋ waŋgic. Kekec uŋaginanénŋ tacniniŋ mi-hicŋimac.

30 Nuac boŋ zurana imi haŋ qeŋeya waŋu nuac hinana imi efefia.

12

Yesu imi Sabata imuac miŋina.

1 Nalé imuaru Yesunénŋ Sabata naléiguc wit ai qericma keŋec. Keŋu tohotoho ichéra ieneŋ yaka niŋ humuma wit héla tosara kuma negic.

2 Negic Farisaio ic eneŋ inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga eneŋ Sabataiguc haka ménda wawaŋawac wanza.

3 Zégic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ieneŋ yaka niŋac humuma némac haka waŋgic imi ini méŋ ménda oloŋanza?

4 Inénŋ Anutuac ocmuŋ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saménŋ téréya imi negic. Haka hofac oo ic ieneŋ sac wawaŋawac séc imi waŋgic.

5 Me Sabata séc hofac oo ic ieneŋ ocmuŋ téréyaiguc hena ac logima ai mema kendonŋ qesaulianza, néŋ kápésic solaŋ keczu imi ini hena aciguc ménda oloŋanza?

6 Neŋ imuac énézéwa niŋgic, ocmuŋ téréya ogicma

eņeņa wanzac imi youmi nanzua.

⁷ Ac kiwi mēņ yomuhuc hezac; Ni mulumanan qahac, nēņ wésé niniņac ewa siņa heanzac. Ini ac imuac hénia nimbunec kápésic ginaguc ménda zéénécmiwunec.

⁸ Imi mia Icac Nanja imi Sabata kendonj imuac miņina keczac imuac niņac imuhuc zézua.

Ic méria séléc sélécgia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgotocgo amaginaiguc eņec.

¹⁰ Waņu imuaru ic mēņ méria séléc sélécgia tarec. Taru ic embac eneņ Yesu aciguc opocbiņ zé hēna hocma qesimigic; Sabata kendonjiguc hafi mehiaru énécmimiawac hezac me?

¹¹ Zégic Yesunēņ yomuhuc énézēyec; Onac murunec méņnēņ rama momacguc késakeru Sabata kendonjiguc baec sésēņiguc hiņgaru ménda késahéréyu érémac me?

¹² Icnēņ rama ogicma kunēņnec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendonjiguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac.

¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczonj kecec tataru wamma nēwécyawac séc waņec.

¹⁴ Imuhuc waņu Fari-saio ic ieneņ hiņgacma Yesu dimuhuc qewiņ zéma sasaņgiaiguc zéareņ waņgic.

Anutuac welenqege ic.

¹⁵ Waņu Yesu imi niņtegicma ama baec imi waima baec méņju keņec. Keņju ic embac sasalanēņ méndacmigic. Waņu yaņ hafiginaguc imi moczonj mehiaru énécmidarec.

¹⁶ Mehiaru énécmima eņeya hénia ménda zéaumu niņac neuņ héiénécmiyec.

¹⁷ Imi mia Anutunēņ Yesaiawac murunec bianac ara yomuhuc zéyec imi hēla héimac niņac imuhuc waņec;

¹⁸ Youmi imi welen qeņena, neņ i gésimiyi. Nuac qeri uņanēņ iwac siņ nimmima ségiségi yanda wanzua. Ni Uņana iwac muru haimiwa inēņ ic enia kecec solaņa zéau énécmimac.

¹⁹ Waņu inēņ tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méņnēņ méņ hēna yandaiguc ac ewaya ménda nimmac.

²⁰ Uņ kétēņaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecma kecec solaņa qindijima keņju ogico-gira wandacmac.

²¹ Waņu ic enia ieneņ ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Waņu nalé imuaru ic mēņ tiliņtiliņ birianēņ késayu kic hilic waņu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keņgic. Waņu Yesunēņ mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keņec.

23 Waņu ic embac moczoņ welicgēma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic?

24 Zégic Farisaio ic eneņ ac imi nimma yomuhuc zégic; Uņa biria ionac kunēņgina Beelzebul iminēņ kuc ménda miyu uņa biria nesimacac séc qahac.

25 Waņu Yesunēņ ninņgina niņtegicma yomuhuc énézéma zéyec; Héņgaleņ ama areņa yanda méņac ic embachéranēņ eņacnec héndēņ amugic héņgaleņ ama areņa yanda imi kisi wammac. Waņu ama areņa yanda me ama méņac ic embachéranēņ eņacnec héndēņ amuma hia ménda naņselimu.

26 Biriā miņinanēņ Biriā miņina elicgézaciguc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc waņu iwac héņgaleņ ama areņa yanda imi dimuhuc naņselimac?

27 Waņu ni Beelzebulnēņ kuha nēņu uņa biria elicgé énécmianzuaiguc, naņhécginanēņ mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec eņac niņgésigési wammuac hezac.

28 Waņu Anutuac Uņanēņ kuha nēņu uņa biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héņgaleņ ama areņa yanda imi bec onac muru ha énécmizac.

29 Méņnēņ méņ walac ama miņina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac?

30 Ic méņ niguc ménda kecanzac imi andianēņ nuanzac. Ic méņ niguc mequtulāņ ménda waņanzac imi héndēņ qéndēņanzac.

31 Imuac énézéwa niņgic, késpedes hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, nēņ Uņa Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac.

32 Méņ Icac Naņa zébiri mimaciguc késpedesica imi waiwaiyawac séc. Waņu méņ Uņa Téréya zésure wammimac imi késpedesica imi deguc baeciguc me baec bianğuc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac hēla gocmia.

33 Ini ic hésa méņac hiabia zéma hēlaya niņac imuhucyanec hiabia zému. Waņu ic hésa méņac biria zéma hēlaya niņac imuhucyanec biria zému. Ic hēsawac hénia imi imuac hēlanēņ zéauanzac.

34 Qerigina igucnec qesalecgēma mayu kuaginanēņ zéanzu imuac niņac qaté mokoleņac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méņ hia zému?

35 Ic hiabianēņ qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Waņu ic birianēņ qeriawac hofiyaguc iwawai biriawac wiriru éréanzac.

36 Zéwa niņgic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya

zéanzu imuac hénia moczon
zéasaridacmu.

³⁷ Imuac niñac genğa
acganéñec mesolañani
gégénğa wammac. Imuhucyanec
genğa acganéñec kápésicgaguc
zégénğenğa wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio
ic zéma hénia acac kiwi ic
tosara ienen ac yomuhuc
melenmigic; Kiwi ic nini guac
murunec séséc méréra mén
hémbinğ zé wanziñ.

³⁹ Imuhuc zégic melemma
énézéyec; Hicñisai biria
téngénğ zéma kaiseroac buña
yominénğ séséc mérerawac
hémbinğ zé zéwelec wanžu.
Wanžu asé kiwias séséc tosara
qahac, nénğ kua meme ic
Yonawac sésécya sac mihicñi
énécmimia wammac.

⁴⁰ Yona imi siñi kaiwe
haréwéc konduñ yañ
tomeña qeriaiguc heyec,
imuhucyanec icac naña imi
siñi kaiwe haréwéc baec
omonaiguc hemac.

⁴¹ Niniwe ic embac ienen
Yonawac ackuazéc nimma
ewagina melenğic, nénğ mén
Yona ogicma eñenğa wanzac
imi youmi namba ewagina
ménda melenzu. Imuac
niñac gésigési naléiguc
Niniwe ic embac ienen
hicñisai yomi iniguc namma
hicñisai yomuac kápésic
ginaguc zéénécmimu.

⁴² Baec wanğonğa Saut
imuac embac garatanénğ
Solomonac niñtegic qintegic
ac nimmañğ zé baec tetcgia
igucnec hayec, nénğ mén

Solomon ogiczac imi youmi
namba gezacgina ménda
qeanzu. Imuac niñac
gésigési naléiguc embac
garata iminénğ hicñisai yomi
iniguc namma kápésic gi-
naguc zéénécmimac.

*Uña biria lilingéma ha-
haya.*

⁴³ Uña birianénğ ic
ménğac qeria igucnec éréma
tachiarumañğ zé baec kisi-
aiguc lelegéma kemma
hocbipiyec.

⁴⁴ Imuhuc wamma
yomuhuc zéyec; Ama waima
hayi imuhucgen lilingéma
kemmañğ. Imuhuc zéma
lilingéma kemma héñu ama
imi miñina qahac qeusuñ
wamma mezeriru eñ nañec.

⁴⁵ Imuhuc hémma kemma
uña biria 7 eñeya ogicma
moczon biriqiria wanžu imi
onagiru hama ama imuaru
hiñgacma tacyac wanğic.
Imuhuc wanğic ic imuac
kekecyawac tetcgia imi
kekecywa walac kerec imi
ogicma moczon biridaczac.
Haka silic imuhucyanec
hicñisai biria yomi onac
muru hicñi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunénğ ac imi ic embac
tuñginaguc énézemanec
nañu neñgoc munahéra
ienenğ ac ézéwiñğ zé hama
sénğanğenğ nañkecgic.

⁴⁷ Imuhuc wanğecgic
ic ménğénğ ézéma zéyec;
Ninzañğ, neñgoc munahécga
ienenğ giguc ac zéwiñğ zé
sénğanğenğ nanžu.

48 Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Méré méré enej nuac neṅgoc munahécna wanžu?

49 Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru keṅu zéyec; Inicgic, nuac neṅgoc dac munahécna imi youmi taczu.

50 Méṅnéh méṅ Kurumen Maṅgocna iwac ewa siṅ tohoma wamma mezac imi mia nuac neṅgoc nauṅna zéma dac muna wanžu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

1 Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékéh zécgériaiguc kemma tarec.

2 Tackeru tocgégic imi enej tuṅ yanda imuac niṅ Yesu eṅeyaoc imi zéiciguc emma tarec, néṅ ic embac tuṅginaguc imi moczoṅ zékéh giṅgiṅa sakasaciguc naṅgic.

3 Naṅkecgic inéh qeqaiṅ aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héihimic ic méṅnéh iwawai gocmia qesamaṅ zé aiiguc keṅec.

4 Qesamanec keṅu tosara imi héra giṅgiṅaiguc mayec. Mayu nei enej hama héima qécgédacgic.

5 Waṅu tosara imi hoc sisic, baera haṅqeqeya imuaru mama héiyec. Waṅu baec dépaṅa imi komora waṅu qérawia imi focdac nézénṅéma éréyec.

6 Néṅ zaligina ménda hiṅgac yacgéyu kaiwenéh éréma qeyu uririma humudarec.

7 Waṅu tosara imi héférérec qeriaiguc mama héiyu héférérecnéṅ yandima hédacgéyec

8 Waṅu tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura méṅnéh 100, méṅnéh 60, méṅnéh 30 imuac séc héla sasala haidacgic.

9 Méṅ gezawagucnéṅ ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

10 Waṅu tohotoho ichéra enej hosuraiguc kemma qesimigic; Némac niṅac ac qeqaiṅiguc haima énézékeczan?

11 Zégic melemma énézéyec; Kurumenṅac héṅgaleṅ amawac niniṅ saṅa imi onac muru énécmimia waṅec, néṅ ionac muru imi qahac.

12 Ic mérénéṅ hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Waṅu ic mérénéṅ ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac.

13 Ieneṅ kicgina hibip-ima héṅanzu, néṅ ménda héṅteṅicanzu. Waṅu geza-cginanéṅ ac niṅanzu, néṅ ménda niṅteṅicanzu. Hénia imuac niṅ qeqaiṅ aciguc énézéanzua.

14 Yesaianéh bianṅac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnéṅ; Gezacginanéṅ nimmu, néṅ

méndadac niñtegicmu. Kic hima hémmu, nēj méndadac héñtegicmu.

¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehénjé énécmimia wañu, gezacginanén niñbipima kicgina héménjaligic. Imi mia kicginanén héñtegicma gezacginanén niñtegicma ewa qeriginanén niñsariima lilingégic mehiaru énécmiwi niñac imuhuc wañgic.

¹⁶ Eneñ imi kicginanén héñtegicma gezacginanén nintegicanzu imuac kic gezacgina imi mériañaguc.

¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic; Kuameme ic zéma ic embac solañja sasalanén ini hénzu imuac hémbiñ zé mambéc kecañgic, nēj ménda héngic. Wañu ini niñzu imuac nimbiñ zé mambéc kecañgic, nēj ménda niñgic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héhimic icac muru qeqain ac imuac hénia zéwa niñsariimu.

¹⁹ Méñnéñ méñ héngalen ama areña yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niñsariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria miñinanén hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia hénia giñgiñaguc mama héianzac ésécnec.

²⁰ Wañu gocmia hoc sir-aiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanén ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa

qeriaiguc focdac késama kecañzac.

²¹ Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotoñanec nañselimac, nēj ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac.

²² Wañu qesayu héféréréc qeriaiguc héiyec ic imuhucyanén ackuazéc niñanzac, nēj baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéñ hézicgéyu gorosonja wañanzac.

²³ Wañu qesayu baec halécyaguc mayec ic imuhucyanén ackuazéc nimma hénia niñsariyu méñac héla 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit suginaiguc hicñihicñiya imuac hénia.

²⁴ Wañu Yesunén qeqain ac méñ yomuhuc énézéyec; Kuruménac héngalen ama areña yanda imi ic méñnéñ aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec.

²⁵ Wañu ic embac héra moczon gaugina hedacgic hazéranén hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néñgacma keñec.

²⁶ Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec.

²⁷ Wañu ama miñinawac welen qeqehéra eneñ imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, nēj qézézac imi dimuacnec?

28 Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méjnén imuhuc wanjec. Wanju welen qeqhéra ienen qes-ima zégic; Nini kemma qézima mutulanjéwin ninjac wanjénzac?

29 Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wanjecma padi imi momacnec hérégic éréwac ninjac.

30 Imuac ninjac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wanju héla meme naléyaguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu ninjac dérécgému. Wanju neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

31 Wanju qeqain ac mén yomuhuc énézéma zéyec; Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi ic méjnén saiwa gocmia mén mema aiyaguc himirec ésécnec.

32 Imi iwawai gocmia ionac komoragina téngén. Wanju yandimac imuaru aiguc ichésa tosara onogicma kunen yanda wanjanzac. Wanju sawawac nei enen hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

33 Wanju qeqain ac mén muŋgucnec énézéma zéyec. Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi yis embac méjnén mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma

moczon sécgédaru yandianzac ésécnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

34 Yesunén ackuazéc imi moczon qeqain acguc qemanec ic embac tuŋaguc énézédarec. Qeqain ac qahac mén ménda énézéyec.

35 Imuhuc wanju Anu-tunén kua meme icyawac* murunec ac mén yomuhuc zéyec imi, héla héiyec; Ni kuana auma qeqain ac zéman. Baec kurumen zéyu hicŋiyec imuarunec sasanjiaiguc hama éréyec imuac mia zéauman.

Yesunén qézézac imuac hénia zéasariyec.

36 Wanju Yesunén ic embac tuŋaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc enec. Enu tohotoho ichéra ienen iwac muru hama zégic; Qézézac aiguc éréyec qeqain ac imuac hénia zéasarina ninni.

37 Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Nanja.

38 Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumenjac héngalen ama arena yanda imuac nanhéra. Wanju qézézac imi Biria miŋinawac nanhéra.

39 Wanju iwawai biria qesayec imi Biria miŋina imi mia. Hélawac ai yawuŋ imi mia baec yomuac nalé tetcgia. Wanju héla meme ic imi kua meme unja enen.

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

40 Waŋu qézézac mutu-
lanyéma gericiguc oanžu
ésécnec baec yomuac nalé
tetcgiaiguc haka imuhucya
hicŋimac.

41 Icac Nanjanéŋ kua meme
uŋahéra méli énécmiyu hama
héŋgaleŋ ama areŋa yanda
igucnec iwawai képésic mi-
hicŋianžu imi zéma ic héná
ac logianžu imi moczoŋ gési
énécmidacmu.

42 Gési énécmidacma geric
yanda qeriaiguc giligic
hiŋgacdacmu. Hiŋgacma
imuaru zésiac wamma
zécgina aric aric kimu.

43 Waŋu ic solanjanéŋ
Maŋgoc ginawac héŋgaleŋ
ama areŋa yandaiguc kaiwe
ésécnec asarima kecmac.
Ic gezawagucnéŋ, ac yomi
nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

44 Kurumeŋac héŋgaleŋ
ama areŋa yanda imi
iwawai eeyaguc ai qe-
riaiguc saŋgima heyu ic
ménéŋ mihicŋima muŋguc
muŋgéma ségiségi wamma
kemma iwawai hemimia imi
moczoŋ haidacma soukiwa
mihicŋima baec imi boŋa
meyec ésécnec.

45 Waŋu muŋguc mén
imi yomuhuc; Kurumeŋac
héŋgaleŋ ama areŋa yanda
imi nénnagémba ic ménéŋ
hoc welic welicgiawac hohoc
ai meanzac ésécnec.

46 Keŋkecma mén boŋa
eŋeŋa sécyá mihicŋiyec
imuaru kemma iwawai
hemiyec séc moczoŋ

haidacma soukiwa mi-
hicŋima iwawai imi boŋ
meyec.

47 Waŋu muŋguc mén
imi yomuhuc; Kurumeŋac
héŋgaleŋ ama areŋa yanda
imi uŋic konduniguc giligic
hiŋgacma lambéc hénia
hénia énépésiyec ésécnec.

48 Waŋu uŋic imi kuaya
qeyu hérégic kondun élélahu
eŋu mama tacma hiabia imi
nenŋeniguc tигic hiŋgarec,
néŋ biria imi giligic keŋec
ésécnec.

49 Baec yomuac nalé
tetcgiaiguc haka silic
imuhucyanéŋ hicŋimac. Kua
meme uŋa ieneŋ hama
biria meme ic imi ic solana
ionac suggina igucnec gési
énécmimu.

50 Gésiénécmima geric
yandaiguc giligic hiŋgacma
imuaru mia zésiac wamma
zécgina aric aric kimu.

*Iwawai eeyaguc wahala
zéma qelia.*

51 Imuhuc zéma qe-
siénécmiyec; Ini ac imi
moczoŋ niŋasaridadczu? Zéyu
zégic; Oo Miŋ Kewunina.

52 Waŋu énézéma zéyec;
Imuac bec héná acac kiwi
icya icya kurumeŋ amawac
hénia ku énécmiyu tohotoho
ic héra wamma keczu imi
ama miŋina mén iwawai
eeyaguc hénia hénia qelia
zéma wahala momacnec
hofi amaya igucnec mema
maanzac ésécnec.

*Nazarete ama areŋa
yanda imuac miŋina eneŋ
Yesuac héŋacya megic.*

⁵³ Yesunéj qeqain ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnec waima keñec.

⁵⁴ Wañu eneya tauniguc hama tocgotocgo amaginaiguc ackuazéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma zégic; Ic imi niñtegic qinñtegic zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec?

⁵⁵ Wañu ic yomuac hénia hiadac nindacziñ. Imi kamundawac naña, neñgocyawac qara Maria, wañu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda.

⁵⁶ Naunhéra imi neñanguc ménda kecanziñ? Wañu ic yomi ninin zéma kuc imuhucya dimuacnec meyec?

⁵⁷ Wañu ninin imuhucyanéj batucgé énécmiyu ninzénge mimuac séc qahac wañec. Wañu Yesunéj yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tilinñ tilinñ ic méñnéj eneya ama arenaiiguc zéma taséhéra sugcinaiguc sac imi eebipiyaguc ménda wañanzac.

⁵⁸ Wañu ninzén ninzéngina qahac imuac niñac ama aren imuaru kiwi mérera kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

14

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

¹ Nalé imuaru baec galeñ Herodenéj Yesuac buña suruc imi niñec.

² Nimma welen qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku

naec haka ic Yohane. Inéj mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niñac kuha sasala imuhucyanéj iwac muru ai mezac.

³ Becnec Herodenéj munaya Filipinoac iniña qawéra Herodiawac niñac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec.

⁴ Hénia imi Yohanenéj, Gi embac qawécca menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianec imuac niñac imuhuc wammiyec.

⁵ Nalé imuaru Herodenéj Yohane qehumumanñ zé wañec, néj ic embac eney iwac niñgic Anutuac kua meme ic wañu ionac niñac niñyéwérima waiyec.

⁶ Wañu Herodeac hicñhicñi naléya hayu nezélélén aria mekegcic Herodiawac béraranéj sugcinaiguc legic hiriyu Herodenéj hémma ségiségi wañec.

⁷ Ségiségi wamma némac iwawai niñac qesiyu hia midacmanñ zéma zéseliyec.

⁸ Wañu neñgocyanéj zéqindinñi wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima néna.

⁹ Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric wañec. Wañu ic embac i guc momacnec tacgic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu niñac énézéyec.

¹⁰ Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déméña qer-icgic.

11 Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac serañ a iwac migic duña nenjocyawac meken miyec.

12 Wañu Yohaneac tohotoho ichéra enen hama qamora meken téngéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

13 Zégic nimma eneyanec zéiciguc emma baec kisi-aiguc kenec. Wañu ic embac tunagucnéñ imuhuc nimma tañ igucnec séc méndacmima baec hena kenjic.

14 Wañu Yesunén hama ic embac tunaguc imi inicma ionac niñ ewa biric wamma yan hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec.

15 Ama mari wañu tohotoho ichéra ienen hama zégic; Yomi imi baec kisia, wañu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama arenjiguc kemma enjoc nenegina boj memu.

16 Imuhuc zégic énézéc; Kemmu niñac ménda niñua. Enjoc énécmigic negic.

17 Imuhuc énézéc; Nini you imi samén méra mén zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac.

18 Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic.

19 Wañu ic embac imi qézéciguc mama tacmu niñ énézéc. Wañu samén méra mén imi zéma lambéc

éréhéc imi mema kiwa kurunenjiguc hiyu enj merian ac zéyec. Zéyu tecgéyu samén imi méséma tohotoho ichéra énécmiyu duña ienen mema ic embac énécmigic.

20 Wañu ic embac moczon yanda negic sécgé énécmidarec. Wañu Yesuac tohotoho ichéra ienen samén bororona waigic heyec imi tocgégic nenjen 12 kuagina qedarec.

21 Samén negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac oloñgic zañgégina 5,000 zézéya séc wañec.

Yesu imi kondun doku qahaiguc tima kenec.

22 Imuhuc wañgic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunén ic embac onopocma nanunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékén néwéc kemmu niñac énézéc.

23 Wañu inén ic embac onoporu kendacgiguc zéwelec wammañ zé eneyanec baec bojayaiguc enec. Emma keru ama sinjiyu i eneyanec sac imuaru kerec.

24 Wañu zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékén namunajiguc kenkeru luhucnéñ wéségina igucnec hayu kondun tembona yaru ai yanda mekecgic.

25 Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékén qahaiguc tima tima ionac muru hayec.

26 Hayu tohotoho ichéra ienen héngic bacgina

zazagiyu zénéngina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi!

²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéngina ménda hiriyu.

²⁸ Zéyu Peteronén melemma zéyec; Miñ kewuna geŋgaoc wanzaŋiguc zéna doku zékéŋ qahaiguc guac hawa.

²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronén zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murugeŋ keŋec.

³⁰ Keŋu luhuc yandanén hayu hémma bawa yandiyu hénima hiŋgacma qarec; Miñ kewuna hama népésina!*

³¹ Zéyu Yesunén focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzén ninzénnga komocdiadac! Némac niŋac ewa éréhéc wanzaŋ?

³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc eŋic luhuc imi néŋ qeyec.

³³ Waŋu zéiciguc tacgic eneŋ sicgémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Naŋa.

Genesarete ama areŋiguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Waŋu zékéŋ handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic.

³⁵ Magic ama areŋ imuac miŋina eneŋ Yesu héŋtegicma ac haigic ama areŋ lelec lelec tacgic séc

kendaru ic embac eneŋ tosara yaŋ hafiginaguc imi moczoŋ onagicma iwac muru hagic.

³⁶ Hama Yesunén niŋénécmiyu yaŋhafi ginaguc eneŋ iwac malekuya susuriadac imi eŋdac osimu niŋac zéwelec wammigic. Waŋu késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

¹ Waŋu duŋa Yerusalem-nec Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic eneŋ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic;

² Némac niŋac tohotoho ichécga eneŋ yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu?

³ Zégic Yesunén melemma énézézec; Waŋu ini acguc némac niŋac eŋaŋ haka silic niŋac wamma Anutuac héna ac logianzu?

⁴ Anutunén yomuhuc zéyec;* Neŋgoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ. Waŋu méréneŋ méŋ neŋgoc me maŋgocyawac zébiri mimac imi humucac buŋa wammac.

⁵ Néŋ ini yomuhuc zéanzu; Méŋnéŋ méŋ neŋgoc me maŋgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec naŋgé gémbacnec, néŋ imi Anutuac buŋa qemimia, imuhuc zémuiguc

⁶ iwawai iminéŋ neŋgoc maŋgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac

* 14:30: Girik aciguc; aŋgéŋna tinal.

* 15:4: Me zéseliyec.

zéma eñaj haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuazéc† imi qizizihgégic zécgériaiguc keñazac.

7 Ini ic ikora! Yesaianén onac bianac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec;

8 Ic embac youmi kua taséginanén sac mepési néñanzu. Wañu qeriginanén néngac némma lakec hezac.

9 Ic eñaj pakeñ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac eñ mepési néñanzu.

Iwawai mebiri hélacnec énécmimia.

10 Wañu Yesunén ic embac unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanén nimma niñasarigic.

11 Iwawai ic méñac kuaya igucnec hiñgacanzac iminén ménda mezapi qemianzac, néñ iwawai kuaya igucnec maanzac iminén mezapi qemianzac.

12 Wañu tohotoho ichéra ieneñ hosuru hama qesimigic; Acganén Farisaio ic qeri yéwéc mihicñi énécmizac imi nintegiczan?

13 Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumen Mañgocnanén ménda himirec imi moczon gété zaliginaguc qézidacmac.

14 Waigic siñginawac wañgic. Ic imuhucya imi galeñ kicgina hilic hilicgia. Ic méñ kiwa hilic hilicgianén kichilic méñac galeñgéma wagiru kemmac imi, ekawu

momacnec baec séséñguc hiñgacmac.

15 Wañu Peteronén ara melemma zéyec; Qeqaiñ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni.

16 Zéyu Yesunén yomuhuc zéyec; Ini niñtegic qihñtegicgina qahacnec keczu?

17 Iwawai ic kua igucnec tomeniguc hiñgacanzac imi moczon muñguc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héñtegiczu?

18 Wañu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Wañu iminén mia ic imi mezapi qemianzac.

19 Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Ninin biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, señkoku, héipuc ac ikora, zébiri qébiri.

20 Iwawai imuhucyanén ic imi mezapi qemianzac. Wañu méra ménda zuacma nene nenia iminén ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaan embac iwac ninzén ninzén.

21 Wañu Yesunén baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keñec.

22 Gezac haigic, Kanaanec embac méñ baec suc imuaru kecañec inén Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, Dawidiac naña, nuac niñ ewa biric wanna. Béracna imi uña birianén gelec malec qahac lafeñgé mianzac.

† 15:6: Kiwi méranén ooya tosaraiguc; héna ac.

²³ Imuhuc zéyu, Yesunéh nimma ac méñ ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneñ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac mélna kenju.

²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néñu hayi.

²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc siggémima zéyec; Miñ Kewu, méra néñna.

²⁶ Wañu Yesunéh ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméh mema kazu énécmimia imi hiabia qahac.

²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéh yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néñ kazu acguc nene bororoña miñhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu.

²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéh ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzéh ninzéhga kunen yanda. Zéwelec wanzan séc hicñigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéh ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéh baec imi waima Galilaia zékéh giñgiñanec kemma baec boñaya méñiguc emma tarec.

³⁰ Taru ic embac tuña tuñanéñ zeke puriña, kic hilic, acgina qahac, hena méragina biria, zéma tosara kileñ onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic

hegic. Wañu inéh mehiaru énécmiyec.

³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriña imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma kenha wañgic. Kic hilic imi kicgina hima héñgic. Wañu ic embac tuñaguc eneñ haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéh tohotoho ichéra unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuñ yomi onac ewa biric wanzua. Ieneñ niñguc toroqema kecgic bec ai meme haréwéc wañu iwawai neniawac méñ ménda he énécmizac. Imuac yaka niñac humugicguc eñnec méli énécmiwa kemmu niñac ménda wanzua. Kenkecma henaiguc qiritic unuwac niñac.

³³ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeñ saméh sasala imuhucya dimuacnec mihicñima ic embac tuñ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiñ?

³⁴ Zégic qesiéncmima zéyec; Onac muru saméh dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméh 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac.

³⁵ Imuhuc zégic ic embac tuña imi baeciguc mama tacmu niñac énézézec.

³⁶ Imuhuc énézéma saméh 7 imi zéma lambéc imi

mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duŋa ieneŋ mema ic embac énécmigic.

³⁷ Ic embac moczoŋ negic sécgé énécmidarec. Waŋu nene bororoŋa waigic tarec imi tocgégic neŋgeŋ yanda 7 kuagina qedarec.

³⁸ Ic nene negic ionac zaŋgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloŋ énécmigic.

³⁹ Yesunéŋ ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc keŋec.

16

Sésécac kiwi méréra mén hémbiŋ zé welecmigic.

¹ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ieneŋ hama Yesunéŋ séséc kurumeŋ igucnec hahaya mén meyu hémbiŋ zé batucgéma qesimigic.

² Qesigic melemma zéyec; Ama mari waŋu kurumeŋ pésigiyu hémma kurumeŋ pésigizac imuac oraŋguc kaiwe qemac zéanzu.

³ Waŋu siŋunec yacma héngic kurumeŋ pésic pésic wamma hosusunéŋ nezicgéyu, kia kimac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héŋtegiema hélacnec zétecgéanzu, néŋ nalé yomuac séséc imi hia ménda niŋtegi canzu?

⁴ Hicŋisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéŋ séséc icnéŋ ménda memeya imuhucyawac hémbiŋ zé waŋanzu. Waŋu ionac

séséc imi tosara qahac, néŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima keŋec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékéŋ néwéc keŋgic. Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ eluŋ unuyu saméŋ mén ménda mema keŋgic.

⁶ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac técgina nimma galenŋ memu.

⁷ Imuhuc zéyu suginaiguc yomuhuc niŋgésima eminiŋgic; Saméŋ ménda mema haziŋ imuac niŋ imuhuc zézac.

⁸ Yesunéŋ hénia niŋasarima yomuhuc zéma énézéyec; Niŋzéŋ niŋzéŋgina komocdi-adac, saméŋ ménda mema hazu imuac némac niŋac zé eminiŋ waŋkeczu?

⁹ Saméŋ 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene bororoŋa tocgégic neŋgeŋ dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niŋasarizu? Waŋu némac niŋac méndadac niŋqelizu?

¹⁰ Waŋu saméŋ 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc neŋgeŋ dahec metocgégic?

¹¹ Saméŋ niŋ ménda zézua, néŋ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac galenŋ memu niŋac zézua imi némac niŋ ménda niŋasarizu?

12 Imuhuc zéyu yis saménjiguc haianzu imuac galeŋ memu niŋ ménda zéyec, néŋ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakeŋ ac niŋac imuhuc zéyec imi niŋasarigic.

Petero Yesuac héniaŋa ninzénjéma zéauyec.

13 Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiénéc mima zéyec; Ic embac ieneŋ Icac Naŋawac méré zéanzu?

14 Qesiénéc miyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranéŋ Yeremia me Anutuac tilin tilin ic ionarunec mén zéanzu.

15 Imuhuc zégic qesiénéc mima zéyec; Waŋu eŋaoc, nuac niŋac méré zénénanzu?

16 Imuhuc qesiénéc miyu Simon Peteronéŋ zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naŋa.

17 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Yohaneac naŋa* Simon, gi imi mériaŋgaguc! Zézaŋ imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néŋ kurumeŋ Maŋgocnanéŋ zéhicŋi gézjac.

18 Imuac gézéwa niŋna, gi imi Petero† waŋu zamanziŋ imuac qahaiguc hénarioŋna meyacgémaŋ. Waŋu humumia ionac baec du-

muŋa imuac kuhanéŋ méndagucnec onogicmac.

19 Waŋu ni kurumeŋac héngaleŋ amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémmaŋ. Némac iwawai baeciguc zikina kurumeŋiguc momacnec zikizikia wammac. Waŋu némac iwawai baeciguc hulacna kurumeŋiguc momacnec hulachulara wammac.

20 Imuhuc zéma eŋeyaoc Kristo‡ wanzac imi ménac méné ménda énézému niŋac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunéŋ eŋeya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bian ac zéyec.

21 Nalé imuaru hénima i Yerusalem keŋu ic kuneŋ zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénac acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzeŋ manzeŋ sasala mihicŋiyu qegic humuyu ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec.

22 Imuhuc énézéyu Peteronéŋ wagicma qiziziŋéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Miŋ kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicŋigémmac.

23 Imuhuc zéyu Yesu imi liliŋéma Petero ézéyec; Biriya miŋina, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaméŋ, nuac hénana hézicgé nénzaŋ; Gi

* 16:17: Girik aciguc; Bayohane. † 16:18: Neŋaŋ aciguc zamanziŋ. ‡ 16:20: Me Hebiriaio aciguc; Mesia.

imi Anutuac ewa sin ménda méndacma ic onac ewa sin méndaczan.

²⁴ Imuhuc zéma duña tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic méjnén ni méndac némman zé eņeya qaecgé amuma eņeya ic héņgeņa wéndaraya huama méndac némmac.

²⁵ Ic méņ kekecy aņgétiyu sohomac, néņ nuac niņ wamma kekecy waimac imi mihicņimac.

²⁶ Ic méjnén baecac iwawai momac yanda aņgétiyuguc duña kekecy sohomac imi némacnéņ iwac muru hiabia wammac? Me némacnéņ kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac?

²⁷ Icac Naņa imi Maņgocyawac edamuiguc kua meme uņahéra iniguc hama wawaņ memeginawac séc kitic ku énécmimac.

²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara eneņ ménda humugicnec Icac Naņa imi Ic Kewu qac buņayaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera méņ waņec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunéņ Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boņaiguc eņacnec eņgic.

² Waņu kicginaiguc tanera méņ waņec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararaņ yanda ésécnec waņec.

³ Waņu ninzu, Mose zéma Elia hicņi énécmima Yesuguc ac waņgic.

⁴ Peteronéņ haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Miņ Kewunina, neņaņ you kecziņ imi nimba hiabia wanzac. Siņganéņ imuac waņu hali haréwéc meni, méņ guac, méņ Moseac, méņ Eliawac wammac.

⁵ Imuhuc zémanec naņu, ninzu, hosusu asahagucnéņ hoturu énécmiyec. Waņu ninzu, ewa méņ hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Naņ sorocna. Iwac niņ ségiségi yanda wanzua. Imuac ara niņtoho wammu.

⁶ Tohotoho ichéra ieneņ imuhuc nimma bacgina kunéņ yanda yandiyu baeciguc mama sicgéma kicgina musaņgéma hegic.

⁷ Waņu Yesunéņ hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu.

⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héņgic méņ qahac, néņ Yesunéņ sac naņu héņgic.

⁹ Boņa igucnec mawin zé mama Yesunéņ zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzū imi ménda énézégicnec keņkecma Icac Naņa humuc igucnec yacmac.

¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ieneņ qesimima zégic; Imuhuc waņu némac niņac hena acac kiwi ic ieneņ Elianéņ walac hamacac hezac zéanzu?

¹¹ Yesunéņ acgina

melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczoŋ héiqeli wammac.

12 Waŋu énézéwa ningic Elia imi bec hayec. Waŋu ieneŋ ménda héŋtegicma sinŋinawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Naŋa imi acguc méraginaiguc emma qenzeŋ manzeŋ nimmac.

13 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi niŋasarigic.

Yesunéŋ merac méŋ uŋa biriaguc mehiarumiyec.

14 Waŋu ic embac tuŋ ionac muru keŋgic ic méŋnéŋ Yesuac muru hama wésiaiguc simiŋ héimiyec.

15 Waŋu yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu, nuac naŋnawac niŋ ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hiŋgacanzac.

16 Tohotoho ichécga ionac muru wagicma hawa ieneŋ mehiaru mimuac séc qahac waŋec.

17 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Oh! hicŋisai yomi ninzéŋ ninzéŋgina qahac, kaiziliweŋ ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatéŋ waŋ énécmimaŋ? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic.

18 Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéŋ uŋa biria ac geriwaguc wammiyu

ic merac iwac murunec éréma hama keŋec. Waŋu imuarunec mia merac imi hiaruyec.

19 Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ Yesu eŋeyacneciguc éléŋnec hicŋimima qesimigic; Némac niŋac nini uŋa biria nesimiwiŋac séc ménda waŋec?

20 Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzéŋ ninzéŋgina moczoŋ komocdiadac imuac niŋac nesimuac séc qahac waŋec. Ac hélawac zéwa niŋgic, ini ninzéŋ ninzéŋgina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boŋa yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méŋ osiosiya ménda wammac.

21 Waŋu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi eŋeya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac muŋguc biaŋ ac zéyec.

22 Waŋu Galilaia baeciguc eŋawu haréma imuaru Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Icac Naŋa imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac.

23 Eŋu qegic humumac. Waŋu ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ewa biri kuneŋ yanda waŋgic.

Yesu zéma ocmuŋ téréyawac takis.

24 Yesu zéma tohotoho ichéra enej Kafanaum ama arena yandaiguc harégic ocmuñ téreyawac ai yawuñac takis meme ic ieneñ Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuñ téreyawac takis* ménda haianzac me?

25 Zéyu, Peteronéñ haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunéñ bec niñtegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzañ? Mérac murunec baecac ic kewu ieneñ takis meanzu? Nañhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec?

26 Qesiyu Peteronéñ melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéñ zéyec; Imuhuc wañu nañhécgina ieneñ eñ kecmu.

27 Wañu imuhuc wanni niñgic biriwañac niñac, imuac zékéñgic kemma hawic gilina lambéc mén walac kimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc† heyu mema kemma genja zéma nuac buña haina hiñgaru.

18

Ic eñeña héla.

1 Nalé imuaru tohotoho ic enej Yesuac hosucgéma zégic; Méréneñ

kurumeñac héngalen ama arena yandaiguc kuneñgina wanzac?

2 Imuhuc zégic merac komoc mén qarú hayu oporu sugcinaiguc nañec.

3 Nañu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumeñac héngalen amaiguc ménda keremmu.

4 Imuac bec méréneñ merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kec-mac imineñ mia kurumeñ amaiguc kuneñgina wammac.

5 Wañu méréneñ mén nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré néñzac.

Képésicac ewa ewa.

6 Wañu méréneñ mén merac komoc komoc ni ninzénge néñzu ionac sugcina igucnec mén hinocgémiyu késpedesic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déméñgaiguc hoc yandanéñ qatémima konduniguc giligic dumuniguc hiñgacmac imi bakia efea wanzac.

7 Yei ewa biric yandanéñ manam batuc ai niñac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, néñ méñnéñ mén manam batuc

* **17:24:** 2 Dirakima; Ic méñac ai meme momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wañu Yuda ic imi miñ séc ocmuñac takis yawuñ séc 2 Dirakima haiangic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zañgégina olongic nalé imuarunec hénima kekecgina angéñ tiénécmiyec Anutuac muru kekecgina-wac boña zéma haiangic. † **17:27:** Girik aciguc; Statira imi soukiwa golineñ memeya. Wañu 4 Dirakimawac séc wañu ic érehécac ocmuñ takis imuac séha wanzac.

wanj énécmimac iwac muru imi saec hemimac.

⁸ Imuac méraganéj me hénaganéj manam batuc wanjéju hericma gilina keju. Wanju purijnénéj kekec seliiguc kerembésémañ iminénéj niñna efefia wammac, néj héná méraga éréhéc nec geric hémbénañaguc giligic hiñgacbésemañ iminénéj niñna réwéria wammac.

⁹ Imuac kicganéj manam batuc wanjéju kápésic wanjanzanjiguc kicga néfindinjéma gilina kemmac. Kicga momacgucnéj kekec hémbénañaguc kerembésémañ iminénéj guac hia wammac. Wanju kicga éréhéc nec geric siaiguc giligic hiñgacbésemañ iminénéj niñna réwéria wammac.

Rama rouc wawanawac qelumbec ac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niñgic mamaya wambac niñac. Zéwa niñgic, ionac kua meme uñagina imi kurumenjiguc nalé séc kurumenj Manjocnawac kic ségéria hémma kecanzu.

¹¹ Icac Nanjanéj rouc wamma kekec kápésicgina igucnec metecgé énécmimanj zé hayec.

¹² Deic ninzu? Ic mén ramaya 100 hemizac zéwiñ. Wanju sugginaiguc ménénéj sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu nanjic baec boñaguc kemma rama

sohoyec imi ménda mi-hicñimanj?

¹³ Ni hélacnec énézézua sohoyec imi mihiñizaciguc imuac niñ mia 99 ménda sohogic ionac niñac ségiségi wanzac imuac séha ogic-qogic wamma ségiségi yanda wammac.

¹⁴ Imuhucyanec Manjocgina kurumenjiguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec ménénéj mén birima qahac wammac niñac ewa siña ménda hemizac.

Ic ménac kápésic zégési

¹⁵ Hénaorij ionarunec alaga ménénéj kápésic wanj gémmaciguc kemma ekacneciguc kápésicya imi ézéna hémmac. Wanju acga ninzaciguc imi alaga biria igucnec munjuc wagiczanj wanzac.

¹⁶ Wanju acga ménda ninzaciguc, ic momacguc me éréhéc oragicna enawu kemma héipuc ic éréhéc iorac kuagiranéj alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac.

¹⁷ Wanju ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénaorij énézégic nimmu. Wanju hénaorij ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac wanj énécmiwu éséc nec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumenjiguc zikizikia wammac. Wanju némac iwawai baeciguc

hulacmu imi kurumenjiguc hulachulara wammaç.

¹⁹ Wañu muñguc énézéwa niñgic, baeciguc onarunec éréhécnéñ iwawai mén niñac ewa momac wamma qesimaoc imi Mañgocna kurumenjiguc keczac inéñ niñu moczoñ orac muru wandac wandara wammaç.

²⁰ Wañu éréhécnéñ me haréwécnéñ nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sugcinaiguc kecçua.

Képésic waiwaiyawac haka.

²¹ Wañu Peteronéñ Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miñna, alananéñ biria wañnéñu hatac dahac kápésicya waimimañ? Keñkeçma hatac 7 imuac séc waimimañ?

²² Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézéwa niñna, hatac 7 sac qahac, néñ tuñ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémañac zézua.

²³ Imuac kurumeñac héñgaleñ ama areña yanda imi ic kewu mén welen qeqehéra iniguc taségina héimindiñi wammañ zé wañec ésécnec.

²⁴ Ic kewu imi héimindiñi ai imi héniyec. Héniyu ic mén iwac muru taséya 10 tausen Talanti* hemiyec imi wagicma érégic.

²⁵ Wañu ic iwaru soukiwa mén ménda hemiyu kumacac séc qahac wañec.

Imuac niñac ic kewunéñ ic imi eñeya zéma iniñ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoñ haigic boñ megic soukiwa iminéñ tasé imi kumac niñ zéyec.

²⁶ Imuhuc zéyu welen qeqe ic imi wésiaiguc mama sicgémima welecma zéyec; Bénzén mambéc wañnéna ni taséna moczoñ kugémmañ.

²⁷ Imuhuc zéyu welen qeqe ic iwac miñinanéñ ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec.

²⁸ Wañu ic iminéñ mama kemma ai ic momacya mén taséya 100 Denarion† hemiyec imi mihiçñima déméñaiguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna.

²⁹ Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzén mambéc wañnéna kugémmañ.

³⁰ Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec.

³¹ Wañu ai ic tosara ieneñ haka hiçñiyec imi hémma niñgic biri qiria wañu kemma haka hiçñiyec imi moczoñ miñgina ézédacgic.

³² Imuhuc zégic miñinanéñ ic imi qaru eñu yomuhuc ézéyec; Gi welen qeqe biria kétik téñgén! Welec néna guac tasé imi moczoñ audari.

* **18:24:** 1 Talanti imi soukiwa golinéñ memeya, ic méñac ai meme momacgucac ai boña 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc wañec. † **18:28:** 1 Denarion imi ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha.

33 Neŋ guac waŋi ésécnec gi acguc ai momacga goiya héimiwésemaŋac ménda heyec me?

34 Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kudaru hulacmimu niŋac hésa ama galeŋ ionac méraginaiguc oporec.

35 Imuac niŋac méŋnéŋ méŋ alaginawac kápésic imi ewa qeriginanéŋ ménda waimimuiguc kurumeŋ Maŋgocnanéŋ imuhucyanec mia waŋ énécmimac.

19

Eu iniŋac héná dindiŋa.

1 Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec suguc keŋec.

2 Keŋu ic embac tuŋ yandanéŋ méndacmima keŋgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec.

3 Waŋu Farisaio ic ieneŋ hama batucgéma qesigic; Ic méŋnéŋ hénia imuac me imuac iniŋa hia waimimacac héná méŋ hezac me?

4 Zégic melemma zéyec; Mihicŋi mihicŋi miŋinanéŋ hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meéércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloŋniŋanzu?

5 Hénia imuac niŋac icnéŋ neŋgoc maŋgocya wai érécmima kemma iniŋawac muru qékétayu éréhécnéŋ momacguc wammaoc.

6 Imuac ieneŋ imi éréhéc qahac, néŋ séwi momacguc, imuac Anutunéŋ toroqe érécmiyec imi icnéŋ ménda méndéŋ érécmimu.

7 Imuhuc énézéyu ieneŋ yomuhuc zégic; Waŋu hénia némac niŋac Mosenéŋ héric amuamuyawac kiwi omima mélina keŋu zéyec?

8 Imuhuc zégic, Yesunéŋ melemma énézéyec; Mosenéŋ ewa qerigina selia imuac niŋ wamma wai énécmiyec, néŋ hénihénia igucnec imi imuhuc qahac.

9 Ni énézézua, mérénéŋ méŋ iniŋa saŋgima haka biria ménda waŋeciguc hénia tosara niŋac waimima embac méŋ memac imi kaisero wanzac.*

10 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ yomuhuc ézégic; Ic méŋnéŋ iniŋaguc héná ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminéŋ hia wamma.

11 Zégic Yesunéŋ melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanéŋ niŋtohomuac séc qahac, néŋ imuhuc meéércmimia sac imuhuc wammu.

12 Ic tosia ieneŋ neŋgoc héri igucnec héfiŋ wamma hicŋianzu. Waŋu méŋ imi icnéŋ waŋ énécmigic héfiŋ wamma kecanzu. Waŋu tosia ieneŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama niŋac eŋaoc héfiŋ ic ésécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac

* 19:9: Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanzac.

séc imi enej hia tohomu.

Yesunéj nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

13 Wañu Yesunéj méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niñ ic embac tosara ienej nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ienej qetali énécmima ac wañ énécmigic.

14 Imuhuc wañgic Yesunéj yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neuñ ménda héiéénécmigic. Kurumeñac héngalenj ama imi komoc komoc imuhucya ionac buña wanzac.

15 Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keñec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

16 Wañu niñzu? Ic méjnéj iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénañaj imi memañ.

17 Zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Némac niñ haka hiabiawac qesinéanzañ? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac. Wañu gi kekec hémbénañajiguc keremmanj zé wanzañiguc imi hena ac tohowésémañ.

18 Imuhuc zéyu zéyec; Némac hena ac niñac zézañ? Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Ic ménda qehumuwésémañ. Kaisero ménda wambésémañ. Kowu ménda

mewésémañ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémañ.

19 Neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. Wañu geñga siñ niñamuanzañ éséc nec alaga siñ nimmiwésémañ.

20 Zéyu zéyec; Ni imi moczoñ tohodacma kecanzua, imuac némacnéj méñ nuac muru ménda sécgézac?

21 Imuhuc zéyu Yesunéj ézéma zéyec; Gi solañanimañ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boña megic soukiwa iminéj maqeqeya énécmiwésémañ. Imuhuc wanna kurumeñiguc iwawai eeyaguc hegém mac. Wañu geñga imi hama ni méndac némbésémañ.

22 Imuhuc zéyu ac imi niñma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niñ ewaya biriyu keñec.

23 Keñu Yesunéj tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélac nec énézézua, ic hinac yanda ginaguc ienej kurumeñac héngalenj amaiguc kerembiñ zé osimu.

24 Ni muñguc énézézua, kamele yañnéj qodu kifañajiguc kereñkereña imi bénzéñadac, néñ ic hinac yanda ginagucnéj Anutuac héngalenj amaiguc kereñkereña imi osiosiya.

25 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej niñma bacgina kuneñ nec yandiyu zégic; Imuhuc wañu mérénéj añgég timimiawac séc wammac?

26 Zégic Yesunéh inicma énézéyec; Imi ic eneñ memuac séc qahac, néñ Anu-tuguc imi iwawai moczoñ yanda medac medara.

27 Imuhuc zéyu Peteronéh melemma zéyec; Ninzañ, nini méndac gémbiñ zé iwawai moczoñ waidariñ, imuac némac iwawai késawiñ?

28 Qesiyu Yesunéh énézéyec; Hélacnec énézézua, baec yomuac hainetec wawaña naléiguc Icac Naña imi eñeya edamuya imuac ic kewu tataraiñguc tacmac imuaru méndac néñanzu ini imi momacnec tatac 12 imuaru tacma Israelac kisic 12 imi niñgésima galenjë énécmimu.

29 Wañu mérénéh mén nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauña me neñgoc mañgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaña imi mératéc memu.

30 Néñ walac wanžu ionarunec sasalanéh andia wammu. Wañu andia wanžu ionarunec sasalanéh walac wammu.

20

Wañ aiiguc ai meme imuac qeqaiñ ac.

1 Kurumenac héngalen ama areña yanda imi ai miñina méñnéñ waiñ aiyaiguc ai memu niñac ai ic

énépésimañ zé siñunec yanda yacma keñec ésécnec.

2 Kemma ai meme momacguc imuac boña Denarion* momacguc eñac eñac énécmimañ zéyu ewa momac wañgic méli énécmiyu waiñ aiyaiguc kereñgic.

3 Wañu siñunec 9 kilok séc wañu nénnagémba sombenjiguc kemma ic tosara iniru eñ nanjic

4 yomuhuc énézéyec; Ini acguc nuac waiñ aiiguc kemma ai megic boña séhaiguc énécmimañ zéyu nimma kereñgic.

5 Wañu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muñguc kemma imuhuyanec wañec.

6 Wañu maria 5 kilok séc wañu kemma iniru ic tosara muñguc ai qahac eñ nanjic yomuhuc énézéyec; Némac niñac kaiwe herec ai ménda mema eñ nanžu?

7 Zéyu melemma zégic; Méñnéñ mén ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac waiñ aiiguc kereñgic zéma énézéyu kereñdacgic.

8 Ama siñima hayu ai miñinanéh hama galenjina ézéma zéyec; Ai ic un-uruna tetecgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boña énécmina keñkecma walac hazu ionac énécmina tecgémac.

9 Zéyec séc wañu maria 5 kilok imuaru hagic ieneñ hama Denarion momacguc momacguc késagic.

* 20:2: Romawac soukiwa; ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha.

10 Késagic walac walac hagic ieneŋ hama hémma boŋgina meemma nénécmiyu késawiŋ zéma niŋgic, néŋ ini imuhucyanec Denarion momacguc sac eŋac eŋac énécmiyu késagic.

11 Imuhuc késama ai miŋinawac ŋjindic ŋjunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic;

12 Anduguc hagic ieneŋ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Waŋu neneŋ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziŋ, néŋ ionac aigina boŋa imi nonac séc énécmizaŋ.

13 Imuhuc zégic ai miŋinanéŋ ionarunec mén yomuhuc ézéyec; Ala Denarion momacguc niŋac acnira ménda zikizic me? Ni kápésic mén ménda waŋgénzua.

14 Imuac boŋgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boŋa onac séciguc énécmimaŋ iminéŋ ewa siŋna wanzac.

15 Nena iwawainanéŋ ewa siŋnawac wammaŋac hena ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginnanéŋ hémma nimbupuc wanzu?

16 Suruc imuac séc andianéŋ walac wammu, waŋu walacnéŋ andia wammu.†

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc waŋec.

17 Waŋu Yesu imi Yerusalem kemmaŋ zé

kemma henaiguc tohotoho ichéra 12 eŋacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec;

18 Ninzu, neŋaŋ Yerusalem enziŋ. Imuaru Icac Naŋa imi hofac oo ichécgina zéma hena acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneŋ humucac buŋawac zétecgé mimu.

19 Waŋu zédesi wammima hihilocnéŋ qericma qema ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humumac niŋ ic enia ionac muru melenmigic kemmac. Waŋu ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac ininanéŋ naŋhérérawac niŋac Yesu zéwelecmiyec.

20 Nalé imuaru Zebedaioc ininanéŋ naŋhéréra iriguc hama Yesuac muru sicgémima iwawai mén niŋac welecmiyec.

21 Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niŋac wanzaŋ? Zéyu embac iminéŋ yomuhuc zéyec; Nuac naŋhérécna yomi niŋérécmina guac héŋgaleŋ ama areŋ yandaiguc ménnéŋ héigaiguc ménnéŋ kanaigaiguc tacmaoc.

22 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinéŋzu. Ni doku howuraguc nemaŋ zé wanzua imi iri hia nemaoc?‡ Zéyu zéyoc; Imi sécnira.

† 20:16: Kiwi méranéŋ ooya tosaraiiguc; Sasala unuruyec, néŋ éréhécnéŋ mén aŋgé tiénécmiyec. ‡ 20:22: Kiwi méranéŋ ooya tosaraiiguc; Doku naec haka waŋ némmu imi waŋ énécmigic hia naecmu?

23 Zéyic Yesunéh zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemañ imi nemaoc, néñ héinaiguc zéma kananaiguc tatara imi neñ niñérec mimiawac ménda henénzac. Tatac imi mérac méré mañgocnanéh mézézéngé érecmiyec iorac buña wammac.

24 Imuhuc wañgic toho-toho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyec.

25 Wañu Yesunéh un-uruyu hagic énézéyec; Ic enia ionac galenéhécgina ieneñ siñginawac galenégé énécmianzu. Wañu ic kuneñ hécgina ieneñ ic kewu wañ énécmianzu imi ini hia ninzu.

26 Néñ sugcinaiguc imi imuhuc qahac, néñ onarunec méñnéñ méñ kuneñgina wamman zéma sugcinaiguc welen qe qecmac.

27 Wañu méréneñ méñ walac wamman zé wanzaciguc welen qe qecgina wammac.

28 Icac Naña imi welen qemimu niñac ménda mayec, néñ welen qeénécmiman zé mayec. Wañu eñeya kekecya ic embac sasala ionac énécmima doegina memañ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érecmiyec.

29 Wañu ieneñ Yeriko ama areña yanda waima keñgic imuaru tuñ yanda Yesu méndacmima keñgic.

30 Keñgic, ninzu, kichilic ic éréhécneñ héna giñgiñgic

tacma niñic Yesu imi hama orogicma keñu qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima.

31 Imuhuc qaric, ic tuñ ieneñ ac geriwiguc wañ érecmima qetali érecmima acgira qaimac niñac ac wañéremigic, néñ iereñ muñguc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niñnérecmima!

32 Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac wañ érecmiman niñac wanzaoc?

33 Qesi érecmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanzic.

34 Imuhuc zéyic Yesunéh ewa biric wañ érecmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem eñu hériañ memigic.

1 Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yerusalem hosuraiguc keñgic nalé imuaru, Oliwa boñaiguc Betfage ama areña taru imuaru keremma Yesunéh tohotoho ichééra éréhéc méli érecmima yomuhuc zéyec;

2 Iri eri wéségiraiguc ama areña taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donki méñ merawaguc qatégic nanñ iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hamaoc.

3 Wañu méñnéñ ara méñ érezémuiguc Miñ Kewunéh imuac niñac wanzac imuhuc

zéyic imuarunec donki éréhéc imi méli érécmimac.

⁴ Waņu imi moczoņ kua meme ic ménac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niņac imuhuc hicņiyec;

⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Héna! Ic kewuganéņ guac hazac. Inéņ gum bénzénzéņ wamma donki qa-haiguc tacma hazac, donki merawa qahaiguc.

⁶ Waņu tohotoho ic éréhéc ierenj kemma Yesunéņ érézéyec séc waņoc.

⁷ Wamma donki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec.

⁸ Waņu ic embac tuņ yandanéņ malekugina hetecgéma henaiguc lémbécgic keņec. Waņu tosanéņ ic hawa haréņaguc imi kuma henaiguc témbécgic.

⁹ Waņu ic tuņ yanda walac andu wammima keņgic imi eneņ yomuhuc zéma hériaņ haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mériaņgaguc, Miņ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumeņ ouac ouyaguc!

¹⁰ Waņu hama Yerusalem kereņu ama miņina momac yanda ieneņ aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi méréneņ?

¹¹ Qesigic ic tuņ yandanéņ énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama areņa igucnec.

Yesunéņ ocmuņiguc haka biria waņgic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunéņ ocmuņ téréyaiguc emma imuac sombeņiguc iwawai nénnagémba wamma naņgic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatac imi melenju madarec.

¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néņ ini imuhuc waņgic kowu nene ionac baņec ésécnec wanzac.

¹⁴ Waņu kic hilic zéma ic puriņa ieneņ ocmuņ téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec.

¹⁵ Waņu hofac oo ic kiwahécgina zéma hena acac kiwi ic ieneņ haka welic welicgia Yesunéņ waņec imi zéma nambérac ieneņ ocmuņ téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec.

¹⁶ Waņu qesima zégic; Gi nambérac ieneņ némac ac zézu imi hia ninzaņ? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi mén ménda oloņgic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési hai énécminec.

¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areņa yanda demiaņaguc imuacnec mama kemma Betania ama areņaiguc kemma sinja imuaru kerec.

Yesunéj fik ic saec ac wammiyu humuyec.

18 Siṅunec ama areṅa yanda imuaru liliṅéma kemmanj zé kemma hénaiguc nene niṅac waṅec.

19 Imuhuc wamma hénu héna giṅgiṅaiguc fik ic mén naṅu imuaru kemma hocma héla mén qahac, néj haréja sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetcgia qahac guarunec héla mén ménda hicṅimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec.

20 Tohotoho ichéra ienej haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac?

21 Zégic Yesunéj acgina melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzégému imi haka fik ic imiguc hicṅiyec imuhucya sac qahac, néj baec boṅa yomuac niṅ yacma kemma konduniguc hiṅgacna zégic imi acguc hia hicṅi énécmimac.

22 Ini zéwelec aiiguc iwawai imuac me imuac ninzégéma zéwelecigic imi moczoṅ niṅénécmiyu medacmu.

23 Waṅu keṅkecma Yesunéj ocmuṅ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galeṅ ienej iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buṅanéj ai imi meanzanj? Mérénéj kuc buṅa imi géṅec?

24 Zégic Yesunéj ac yomuhuc zéma melen énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neṅ imuhucyanec némac kuc buṅaguc ai yomi meanzua imi énézémanj.

25 Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeṅ igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ieneṅ eṅawu ac yomuhuc eminiṅic; Kurumeṅ igunec hayec zéni némac niṅac ménda ninzéggé migic zémac.

26 Waṅu ic embac ieneṅ Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzégéanzu imuac niṅ ic igucnec hayec zéwiṅ zéni ionac niṅac zénéṅnina hirizac.

27 Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziṅ. Imuhuc zégic duṅa Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buṅaguc iwawai yomi waṅanzua imi ménda énézémanj.

Niṅ tohotoho hakawac qe-qaiṅ ac zéyec.

28 Ini dimuhuc ninzu? Ic ménéṅ naṅhéréra keric, naṅa walac iwac kemma ézéyec; Naṅna gi erac kemma waiṅ ai mena.

29 Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemmanj. Imuhuc zémaguc duṅa ewaya melemma keṅec.

30 Waṅu maṅgoc imi naṅa ménac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu

melemma zéyec; Maṅgocna hia kemman. Waṅu inéṅ imuhuc zémaguc ménda keṅec.

³¹ Sucgiraiguc méréneṅ maṅgocac ewa siṅ méndacma waṅec? Zéyu melemma zégic naṅa walac. Zégic Yesunéṅ énézéyec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma hena yanda embac eneṅ ini onogicma walac Anutuac héngalen amaiguc keremmu.

³² Yohanenéṅ haka solaṅawac hena énézéman zé hayec. Waṅu ini ménda ninzéṅgégic, néṅ takis meme zéma hena yanda embac eneṅ ninzéṅgégic. Waṅu ini haka imi hémmaguc kilendac ewagina ménda melemma ménda ninzéṅgégic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqaiṅ ac ménṅ zéwa niṅgic; Ai miṅina ménéṅ baec méniguc waiṅ ai medacma deminṅ meyu lelecgéyec. Waṅu waiṅ héla dokuya memeyawac hogoc ménṅ meyacgéma imuaru galenṅ meme ama héngena lesu herec ménṅ megic eṅec. Imuhuc wamma boṅ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec ménṅ keṅec.

³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducniyu welenṅ qeṅe ichéra ieneṅ héla memu niṅac boṅa meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keṅgic.

³⁵ Boṅa meme ai ic ieneṅ welenṅ qeṅe ic énépésima ménṅ

humumia qegic, ménṅ qehumugic, ménṅac hocnéṅ héigic.

³⁶ Imuhuc waṅgic muṅguc welenṅ qeṅe ichéra zaṅgégina walac keṅgic imi ogicma méli énécmiyu keṅgic. Waṅu séc imuhucyanec waṅ énécmigic.

³⁷ Waṅu tetcgiaiguc naṅa mélima yomuhuc zéyec; Ieneṅ naṅa imi eeya héimimu.

³⁸ Waṅu boṅa meme ai ic ieneṅ naṅa hémma yomuhuc zéma eminiṅ waṅgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neṅaoc mewinṅ.

³⁹ Imuhuc zéma waiṅ ai igucnec késama héréma sénganṅenṅ hiṅgacma qehumugic.

⁴⁰ Imuac nalé ménṅac waiṅ ai miṅinanéṅ lilingéma hamac imi boṅa meme ai ic imi dimuhuc waṅ énécmimac?

⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihični énécmima waiṅ ai imi ai ic qacguc ai yawuṅ nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niṅac ai imi hai énécmimac.

⁴² Yesunéṅ muṅguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaiguc ac ménṅ yomuhuc hezac imi ménda oloṅanzu? Mericqé ic eneṅ hoc ménṅ héṅara mema giligic keṅkenṅa iminéṅ ama imuac hoc oruha waṅec. Haka imi Miṅ Kewuac murunec hičniyu kicininanéṅ hénni welic

welicgiaguc wanʒac.

⁴³ Imuac niʒac ni énézézua, Anutuac héngalén ama arenʒa yanda imi méragina igucnec onagicma baera ménʒac ic embac héla mihicʒimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memú.

⁴⁴ Ic ménʒén mén hoc imuac qahaiguc mayu zéngédacmac. Wanʒu hoc iminén ic ménʒac qahaiguc mayu qésénu bororónʒa wammac.*

⁴⁵ Wanʒu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienenʒ qeqaiʒ ac imi enʒaʒ niʒ imuhuc zéyec imi niʒtegicʒic.

⁴⁶ Wanʒu ienenʒ imi héna mén mihicʒima Yesu késawiʒ zé hochoc ai megic. Wanʒu ic embac ienenʒ Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niʒac zénéngina hiriyec.

22

Zammarén memec qeqaiʒ ac.

¹ Yesunén acgina melemma muʒguc qeqaiʒ ac wamma yomuhuc énézézec;

² Kurumenʒac héngalenʒ ama arenʒa yanda imi ic kewu ménʒén naʒawac zammarén aria wammizac ésécnec.

³ Zammarén ariacwac hamu niʒac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niʒac welenʒ qeqehéra méli énécmiyu kemma énézégic,

nén ienenʒ hawiʒ zé ménda wanʒic.

⁴ Wanʒu welenʒ qeqe tosara muʒguc méli énécmima yomuhuc énézézec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Ninzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yaʒ haléc yandaguc qe oma iwawai mocʒon zéréʒqéréʒ wamma haidacʒua imuac zammarén ariaciguc hagic.

⁵ Zéyu kemma énézégic, nén gezac qeqe ménda wamma ménʒén ayaiguc keʒu, ménʒén nénnagémba ai niʒac keʒec.

⁶ Wanʒu tosara enenʒ ic kewuac welenʒ qeqehéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic.

⁷ Imuhuc wanʒic ic kewu iminén qeri biric nimma yaré ic tuʒa mén méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama arenʒina kumugic zedarec.

⁸ Wanʒu welenʒ qeqehéra énézéma zéyec; Zammarén aria imi bec mézézéngéwa hezac, nén ic unuruyi imi enenʒ eeginaguc ménda wanʒu.

⁹ Imuac héna séraiguc kemma ic embac mihicʒimu séc unurugic zammarén ariacwac hamu.

¹⁰ Imuhuc zéyu welenʒ qeqe ic enenʒ hénaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicʒi énécmigic séc onagicʒic hagic. Hama tacma keʒgic zammarén aria

* 21:44: Kiwi méránén ooya tosaraiguc kemaʒa 44 yomi ménda hezac.

ama imi kuaya qeyec.

11 Waņu ic kewunéh ic embac hama tacgic imi inicmaņ zé éréma hénu ic méhénéj owo malekuya séha ménda haima hama tarec.

12 Taru ézéyec; Ala gi némac niņac zammaréh ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac mén zémaņ zé osiyec.

13 Waņu ic kewu iminéj welen qeqe ic yomuhuc énézéyec; Héna méria dérécgéma séhganğen siņi tunumaņiguc giligic, imuaru siacma zéra kima tacmac.

14 Sasala unurugic, néj gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

15 Yesunéh imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienen amaginaiguc kemma azoroma acnéj simba mén dimuhuc meni kimac zéma niņarenğgic.

16 Niņarenğéma enañ tohotoho ichécgina zéma Herodeac ichéra tosara momacnec méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacnec ku nénécmianzań. Gi ic inicmaņ zé séwiginawac ménda héňanzaņ imuac ic eneņa me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéc ménda waňanzaņ.

17 Imuac efima zéna ninni. Geņ niņna Kisawac* takis hianziņ imi héna ac logizac me qahac?

18 Zégic Yesunéh ionac qeri biric imi niņtegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niņac acnéj simba menénzu?

19 Takis buňawac soukiwa mén nézéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic.

20 Waņu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac?

21 Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buņa imi Sisa mima, Anutuac buņa imi Anutu mimu.

22 Imuhuc zéyu ienen welicgéma waima keņgic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

23 Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanza imi eneņ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic;

24 Kiwi ic, Mosenéh yomuhuc nénézéyec; Ic mén nambéracya qahac humumac imi munianéh qawéra mema darawac buņa qeli mihicņimac.

25 Waņu sucninaiguc dac muna 7 kecgic dacginanéj embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniņa muniawac mériaiguc opocma keņec.

26 Andia zéma andiawac andia imuhucyanec waņgic

* 22:17: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

keñu 7 moczoñ imuhuc wandacgic.

27 Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec.

28 Wañu ieneñ momac yanda embac imi megic imuac niñ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniña wammac?

29 Zégic Yesunéñ yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niñasarima dindinaneç ménda niñyacgézu.

30 Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréñac buña qeénécimimia imi ménda hemac, néñ kurumeñac Anutuac kua meme uña ésécnec kecmu.

31 Wañu eneñ humuc igucnec yacyarawac Anutunéñ ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloñgic?

32 Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloñ héñanžu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néñ kic qeli ic ionac Anutu keczac.

33 Ic tuñ yanda ieneñ Yesunéñ imuhuc ku énécmiyu nimma welicgégic.

Héna ac eñeña.

34 Yesunéñ acnéñ Sadukaio ic menéñqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac wañec. Wañu imuac surucya

imi Farisaio ic ieneñ nimma azorogic.

35 Azoroma ionarunec héna acac kiwi ic méñnéñ Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec;

36 Kiwi ic, héna ac suginaiguc némac acnéñ eñeña wanzac?

37 Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoñnec qeri uñaga moczoñnec zéma niniña moczoñnec Miñ Kewu Anutuga siña nimmiwésémañ.

38 Héna ac iminéñ walac walac wanzac.

39 Séha imuhucyanec ménñ hezac imi yomuhuc; Gi gençac niñac siñniñ wañamuanzanñ séc alagawac siñniñ wammiwésémañ.

40 Héna ac éréhéc imuaru mia héna ac tosara moczoñ zéma kua meme ic ionac ac moczoñ imi koro koroyawac nanžac.

Dawidiac naña imuac qesiqesi ac.

41 Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéñ yomuhuc qesi énécmiyec;

42 Ini Kristoac† dimuhuc niñanžu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia.

43 Zégic Yesunéñ énézéyec; Imuhuc wañu Dawidi i Uñanéñ ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec?

44 Miñ Kewunéñ‡ nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécga hénagawac duandiaiguc tocgo énécmidacba

† 22:42: Mesiawac. ‡ 22:44: Hebiraio aciguc; Yawenéñ.

tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tacbésémaŋ.

⁴⁵ Dawidinéŋ Kristoac Miŋ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac?

⁴⁶ Imuhuc zéyu ic mén ara mén ménda melenec. Waŋu nalé imuarunec éréma emma ménénén mén ac mén efima ménda qesimigic.

23

Yesunéŋ Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

¹ Waŋu Yesunéŋ ic tuŋ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec;

² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tat-aciguc tacanzu.

³ Imuac niŋ ac zéanzu imi moczoŋ nimma tohodacmu, néŋ wawaŋ memegina imi ménda méndacma wammu. Hénia imi yomuhuc; Ieneŋ ackuažéc imi kuanéŋ sac zéma ménda tohoanzu.

⁴ Waŋu ieneŋ hinac réwéria bisiqatén wawaŋawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc eŋaoc imi iwawai imuhucya meyacbiŋ zé méragina merawa mén ménda haianzu.

⁵ Iwawai waŋanzu imi moczoŋ icnéŋ inicsoromu niŋac sac waŋanzu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac kata-paya meyandima zéwelecac ninin héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuac-nec meyandima haianzu.

⁶ Waŋu ariaciguc azoroma tatac ou walac taczac imuac siŋa nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac tatac imuaru tacbiŋ zé waŋanzu.

⁷ Nénnagémba sombenjiguc méra qeŋe waŋ énécmima kiwi ic zéénécmimu niŋac waŋanzu.

⁸ Waŋu ini imi kiwi ic zéénéc mimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczoŋ dacmuna wanzu.

⁹ Waŋu baeciguc ic ménac niŋ maŋgoc ménda zémimu. Onac maŋgocgina imi momacguc sac kurumenjiguc kec-zac.

¹⁰ Waŋu galeŋ zéénécmimu niŋ ménda wammu. Galeŋ momacguc sac keczac imi mia Kristo.

¹¹ Onarunec kunenjanéŋ tosara ionac welen qeŋe ic wammu.

¹² Ménénén mén eŋeya niŋac niŋu eŋu imi memamimac. Ménénén mén eŋeya niŋac niŋu mamac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenjac héngalen ama areŋa yandawac naguya imi hézicgéma namma eŋaŋ ménda keremma ic tosara kerembiŋ zé wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereŋanzu.

14 (Méndá hezac.)*

15 Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melenj melenj ic momacguc mihicñiwij zé baec zéma kondunj tiricma kenjanzu, néj méjnénj ewaya melenj wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buja wanjanzac.

16 Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanzu; Ocmuniguc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néj soukiwa goli ocmuniguc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminéj sipacgé énécmimac.

17 Ic qelana zéma kic hilic ini! Némac iwawainénj kunenj wanzac? Goli me goli météré mianzac ocmunj imi mia?

18 Wanju ménj yomuhuc zéanzu; Zaki téréyaguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néj zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminéj sipacgémimac.

19 Kic hilic ini, némac iwawainénj kunenj wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia?

20 Imuac méjnénj zaki téréyaguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczonj imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac.

21 Wanju méjnénj ocmuniguc koroma zéseliyec imi ocmunj zéma ménj ocmuniguc kecanzac iorac muru koroma zéseliyec wanzac.

22 Wanju méjnénj ménj kurumeniguc koroma zéselimac imi Anutuac tatac zéma imuac qahaiguc tacanzac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac.

23 Saecginaguc, ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini minjsupe zéma zuazua hénia hénia imi méndéngic méra éréhéc wanju imuacnec momacguc Minj Kewuac buja haianzu. Wanju néwécgeja héna acac héla yéwéria tosara, kekec solana zéma goi héihéi zéma ninzénj ninzénj imi waidacgic. Wanju ménj néwécgejawac tohoma ménj néwécgejawac héjacya ménda memuac heyec.

24 Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima gilicic kenjanzu, néj kamele yanj kunenj yanda imuhucya imi enaoc hémbaoc wamma qécgé énécmianzu.

25 Saecginaguc ikoc ic, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma

* **23:14:** Kiwi méranénj ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welenj wawana ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgéma kic welenj wamma zéwelecgina mehorugima zéanzu. Imuac ninjac ini saecginaguc! Képésic ginawac bakia kunenj yanda melenj énécmimac.

séwíac síj imi tigic kuaya qeanzac.

²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichiligia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac.

²⁷ Saecginaguc ikoc ic, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suañ mandéc ooya ésécnec séwéla imi hénsoroc sorocgia, néñ qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizon bazona hénia hénianéñ kuaya qema hezac.

²⁸ Ini imuhucyanec séwigananéñ ic kicginaiguc solañanima keczu, néñ qerigina imi ikoc zéma héná ac logilogi imi koya qema hezac.

²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suañ meyacgéma ic solaña niñqeli énécmimiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nananzac.

³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda hécnina kecgic nalé imuaru kecbiñnec ieneñ kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwiñnec.

³¹ Ini haka imuhuc wamma eñac kua meme ic unuañgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu.

³² Yanda hécgina késpedes wañgic imuac séciguc wañgic kuaya qeyu!

³³ Mokolen, qaté mokolen imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buña zéteccgé énécmimia imuacnec qizizíngéma ogicma kemmu?

³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niñtegic qíñtegic ic zéma héná acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiñnéñ unuma tauñ méñ igucnec tauñ méñu ununesi wañ énécmima kemmu.

³⁵ Imuac niñac ic solaña Abelac sac igucnec hénima éréma ocmuñ téréya zéma zaki téréya sugiraiguc qegic humuyec Bakaraiawac naña Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solaña madarec imuac kitiwa moczon onac muru liliñgéma hamac.

³⁶ Ni hélacnec téngéñ énézéwa, haka imuac bakia moczon hiçñisai youmi onac muru liliñgéma hamac.

³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéñ énérianzan. Kuruc neñgianéñ merachéra qeñgananéñ tizozo énécmianzac ésécnec neñ hatac dahec guac qelihécca tocgé énécmiman zé wañi? Wañu ini imuac ewa sínsiñ ménda wañañgic.

³⁸ Héngic imuac niñ amagina imi kisia wandaczac.

³⁹ Zéwa niñgic, ini hocnémma kenkecma

kenkecgic naléya ducñiyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miñninawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmuñ téréya imi kisi kiyon wandacmac zéyec.

¹ Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama keñu tohotoho ichéra ieneñ ocmuñ téréya ézégic hémmac niñac iwaru hagic.

² Imuhuc wañgic inéñ ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélañec énézéwa niñgic; Ini iwawai imi moczon hia hénzu? Wañu kecma imi moczon hézénégic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetecgiawac asé kiwiya.

³ Wañu Yesunéñ Oliwa ic baec boñaiguc emma taru tohotoho ichéra eñacnec éléñec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicñimac. Wañu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetecgiawac séséc imi dimuhuc hicñiyu hémbiñ?

⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kecma méñnéñ ikoc ménda wañ énécmimu niñac galeñ memu.

⁵ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mi-anéñ zéma ic embac sasala ikoc wañ énécmimu.

⁶ Wañu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Wañu auriwu niñac galeñ mema kecmu. Iwawai imuhucya kileñdac hicñimacac hezac, néñ imi tetecgia qahacnec.

⁷ Baec méñac ic embac ieneñ yacma baec méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Héñgaleñ ama méñac ic embac ieneñ yacma héñgaleñ ama méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Wañu baera baeraiguc béti hicñiyu nañ memac.

⁸ Wañu haka imi moczon azi kikiyawac hénihénia.

⁹ Wañu nalé imuaru ic embac eneñ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Wañu ini nuac qacna niñac wamma baec séc ic embac eneñ hazéc wañ énécmimu.

¹⁰ Wañu nalé imuaru ic embac sasalanéñ manam batu-ciguc mama unumac. Wañu eñaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc wañamumu.

¹¹ Wañu kua meme ic ikora sasala hicñima ic embac sasala ikoc wañ énécmimu.

¹² Wañu hénac ac logilogi haka imi saiya ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéñ sanñeñ qedacmac.

¹³ Wañu méñnéñ méñ nañseligiyu tetecgia hayu késayu kekec hémbénaña kecmac.

¹⁴ Wañu kurumeñac héñgaleñ amawac buña suruc hiabia iminéñ baec séc ic embac ionac muru zésaigic

* 24:5: Hebiraioc aciguc; Mesia imi halécnéñ météré mimia.

kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niŋ ini kua meme ic Danielnéŋ zéyec séc Biria miŋina iwawai mebirianzac iminéŋ ocmuŋ téreyaiguc naŋu hémma niŋtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niŋ asarimu.)

¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneŋ baec boŋaiguc néngacdacmu.

¹⁷ Méŋnéŋ méŋ ama qahaiguc naŋkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaŋ zé ménda mama emmac.

¹⁸ Waŋu méŋnéŋ méŋ aiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memaŋ zéma ménda liliŋgémac.

¹⁹ Nalé imuaru imi embac hériginaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicŋi énécmima hemac.

²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicŋiwac niŋac.

²¹ Némac niŋ nalé imuaru réwéri kunéŋ yanda hicŋimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec imuarunec éréma deguc méŋ ménda hicŋiyec. Waŋu imuac andiaiguc kecma muŋguc méŋ imuhucya ménda hicŋimac.

²² Waŋu nalé imi ménda mehotoŋiwacnec séwiguc ic moczoŋ humudacbunec. Waŋu gési énécmimia ionac

niŋ wamma nalé imi meducŋimac.

²³ Waŋu nalé imuaru méŋnéŋ méŋ énézéma Héŋgic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zégic, ménda ninzéŋgému.

²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicŋima séséc kunéŋ yanda zéma haka méréra memu. Waŋu wammuc séc waŋu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiŋ zé batucgé énécmimu.

²⁵ Ninzu ni haka imi ménda hicŋiyunec walac énézézua.

²⁶ Imuac mia baec kisi-aiguc Kristo hicŋima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Waŋu Kristo imi ama méŋac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda ninzéŋgému.

²⁷ Piliticnéŋ néwéc Is iguc hicŋima néwécgeŋ Wes iguc kerezac ésécnec Icac Naŋawac hama hicŋi énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac.

²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei eneŋ tocgému.

Icac Naŋawac hahaya.

²⁹ Qenzeŋ manzeŋ yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe siŋidéŋgéyu maso acguc asaha qahac wammac. Waŋu ménni sikilu kurumeŋ igucnec tecgéma madacgic kurumeŋac kuhanéŋ hiri-mac.

³⁰ Nalé imuaru Icac Naŋawac sésécnéŋ kurumeŋiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic

† 24:23: Mesia.

embac enej siacma qacma namma Icac Nañanéh kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu.

31 Inéh témuñ hétén yandaguc kua meme uñahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumené nówéc nówéc baec wanñoña kemboñ qahac igucnec moczoñ tocgé énécmimu.

Fik icac pakeñ ac.

32 Fik icac séséc imi niñarenégemu. Hawanéh dokuyaguc bébélacgia wañu haréña hicñiyu nalé geriwiguc ducñizac imi niñasarianziñ.

33 Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicñiyu héndacma Icac Naña hosucginu hama naguiguc nanzac imi niñtegicmu.

34 Ni hélacnec énézézua. Hicñisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczoñ hicñidacmac.

35 Baec kurumené qahac wammac, néñ nuac ackuazéc imi ménda qahac wammac.

Técna nimma kecbiñac hezac.

36 Wañu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic méñnéñ ménda ninzac. Kurumenéac kua meme uña me Naña acguc ménda ninzac, néñ Mañgoc eneyanec sac ninzac.

37 Icac Nañawac hahaya imi Noawac naléiguc hicñiyec ésécnec hicñimac.

38 Ic embac enej nene zéma waiñ doku nezélélén wamma ic embac meamu-manec kecgic doku qaoñ hicñiyu Noanéh zéiciguc enec.

39 Ic embac enej ménda niñasarimanec kecgic doku qaoñ luma kisañénécmima keñec. Icac Nañawac hahaya imi acguc imuac séiciguc hicñimac.

40 Nalé imuaru ic éréhéc ai-iguc keríc méñ wagicma méñ waiyu tacmac.

41 Embac éréhéc hoc hilañanéh héla qéséma taric méñ wagicma méñ waiyu tacmac.

42 Miñ Kewuginanéh némac naléiguc[‡] hamac imi ini ménda ninzu imuac ini zenzen qeli qeli kecmu.

43 Ini hénia yomuhuc niñanzu; Ama méñac miñinanéh némac naléiguc kowu nene enej hamu imi nimbacnec zenzen qeli qeli keru ama imi ménda hézénégéwunec.

44 Wañu ini acguc zéréñ qéréñ wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Nañanéh hamac.

Welen qeqe ic héla zéma ikora.

45 Méréñéñ welen qeqe solaña zéma niñtegic qinñtegicyaguc wañu gésimiyu miñinawac murunec amayawac hénia géséhéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndéñ énécmimac?

46 Miñinanéh hama welen qeqe ic imi haka imuhuc

[‡] 24:42: Me nalé kiwaiguc.

wamma keru hémmaciguc welen qe qe iwac muru mériañ hemimac.

⁴⁷ Ni hélacnec énézézua, imuhuc wañu miñinanén iwawaiya moczoñ welen qe qe iwac mériaiguc haim-idacmac.

⁴⁸ Néñ welen qe qe biria kecma qerianén miñna imi focdac ménda hamac zéma,

⁴⁹ ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku seli nema kecmac imi

⁵⁰ nalé mén ménda nimma kekera imuaru, wañu kaiwe kiwa mén ménda niñtegirec imuaru welen qe qe iwac miñinanén hamac.

⁵¹ Hama elicgémima§ ikoc ic ionac séciguc bakia melen miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

25

Embac buña qé nécmimia.

¹ Kurumenaç héngalen ama imi embac serañ méra éréhécnén eu buñagina mi-hicñiwij zé kifagina késama kenjic ésécnec.

² Wañu ionac murunec embac serañ méra mén imi qelaña, wañu embac serañ méra mén imi niñtegic qñtegic ginaguc.

³ Qelaña ienen kifagina megic, néñ dokuya ménda mema kenjic.

⁴ Wañu embac niñtegic qñtegic ginaguc ienen imi

kiruñiguc dokuya tima kifaginaguc momacnec késama kenjic.

⁵ Wañu eu buñagina imi naléya mehorugima ésén ésén hayu embac enen moczoñ gaunén qéléléngé énécmiyu mama hegic.

⁶ Hegic siñi namuñaguc qac mén yomuhuc hicñiyec; Héngic, eu buñagina hazac! Focdac mama hama héihéremigic.

⁷ Imuhuc zégic embac serañ enen moczoñ qelima yacma zéréñ qéréñ wamma kifagina mindiñjic.

⁸ Wañu qelaña ienen niñtegic qñtegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békemañ zé wanzac imuac dokugina kisima méndén nénécmigic.

⁹ Imuhuc zégic embac niñtegic qñtegic ginaguc enen yomuhuc melemma énézégic; Méndemma haini ménda sécgé nénécmiyu neñañ moczoñ osiwij niñac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boñ megic.

¹⁰ Imuhuc zégic ienen kifa dokuya boñ mewij zéma kemma kecgicnec suraiguc eu buña imi haréyu embac serañ zéréñ qéréñ wamma kecgic ienen eu buñaginaguc momacnec zammarén ariaciguc kereñjic naguya héigic.

¹¹ Imuac andiaiguc embac serañ tosara hama zégic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunénécmia.

12 Zégic zéyec; Hélacnec énézéwa niŋgic neŋ ini ménda niŋénécmizua.

13 Hénia imuac niŋ ini zenzen qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac naŋa hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninzu.

Ai memeac sese Anutunén ewa hiawac nénécmiyec.

14 Imi mia ic méjnén baec méŋu kemman zé welen qeŋe ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec.

15 Ai memeac sécginawac énécmima méŋac imi goli soukiwa méra méŋ, méŋac imi éréhéc, méŋac imi momacguc énécmima keŋec.

16 Méra méŋ meyec inén focdac kemma soukiwa iminén iwawai boŋ mema nénnagémba ai mema méra méŋac séc mesaiyec.

17 Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec.

18 Waŋu momacguc meyec inén kemma baec éséma miŋinawac soukiwa imi musaŋgéyu heyec.

19 Nalé horua tecgéyu welen qeŋe ionac miŋinanén liliŋgéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniŋ waŋec.

20 Méra méŋ meyec inén méra méŋac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra méŋ nénnec, hénna neŋ méra méŋ muŋguc mesaima mezua.

21 Imuhuc zéyu miŋinanén zéyec; Hiabia waŋnec, welen qeŋe hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miŋga nuac ségiségiiguc toroŋe nénnna.

22 Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miŋna nuaru éréhéc nénnec, hénna you muŋguc éréhécac séc mesaizua.

23 Zéyu miŋinanén zéyec; Hiabianec waŋnec welen qeŋe hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac neŋ iwawai sasala haigémba guac miŋga nuac ségiségiiguc toroŋe nénnna.

24 Waŋu momacguc meyec inén hama yomuhuc zéyec; Miŋna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndén énécmima tocgoanzaŋ imi ni niŋasariyi.

25 Imuac zénén hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeriaiguc musaŋgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna.

26 Imuhuc zéyu miŋinanén melemma zéyec; Welen qeŋe biria mézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndén énécmima tocgoanzua tanec waŋec?

27 Imuhuc ninneciguc gi nuac soukiwa imi kilendac hofi amaiguc haiwaŋnec ni liliŋgéma hama soukiwa neŋgocya zéma sisia momacnec mewinec.

28 Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Mo-

macguc iwarunec wagicma méra éréhéc késa keczac iwac mina.

²⁹ Iwawai hemimia inéj méjác késayu kindindiņa wammac. Waņu ménda hemimia inéj komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac.

³⁰ Welenj qeƣe eņomia yomi sénganęen sijnj tunumaņiguc nesigic hiņgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

³¹ Icac Naņa eņeya kiwi asahaguc kua meme uņa moczoņ iniguc liliņgéma hama eņeya tatic asahaguc imuaru tacmac.

³² Tacma baera baera ic embac hénia hénia eņeya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galeņnéj rama zéma noniņ gési énécmianzu éséc nec gési énécmiyu eņac eņac nammu.

³³ Gési énécmima rama imi héiyaiguc noniņ imi kanayaiguc onopocmac.

³⁴ Nalé imuaru ic kewunéj héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Maņgocnawac mériaņ énécmimia ini haréma héngalenj ama areņa yanda baec kurumenj zéyu hicņiyec nalé imuaru bec onac niņ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu.

³⁵ Neņ yaka niņ humuwa gumu néngic. Waņu doku niņ humuwa doku hima néngic neyi. Waņu ic kianj kecba héihéré néngic.

³⁶ Maleku niņac hocba maleku héinéngic. Hafi niyu néngalenj wannéngic. Hésa amaiguc kecba hama néngic.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac solaņa eneņ zégic; Miņ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niņ humuna gémma gumugéņiņ? Némac naléiguc gi doku niņ humuna gémma doku hima géņiņ.

³⁸ Némac naléiguc gi ic kianj kecba gémma héihéré géņiņ? Némac naléiguc gi maleku niņac hocna gémma maleku héigéņiņ?

³⁹ Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagéņiņ?

⁴⁰ Imuhuc zégic ic kewunéj melemma zémac; Ni hélac nec énézéwa niņgic, ini ninzéj ninzéj dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina méjác iwawai wammigic imi nuac waņgic tanec wanzac.

⁴¹ Waņu inéj kanayaiguc naņgic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainémma Biria miņina zéma iwac kua meme uņahéra ionac niņac geric hémbénaņa walac meyu heyecac hezac imuaru hiņgacgic.

⁴² Ni yaka niņ humuwa ini yaka méj ménda gumu néngic. Doku niņ humuwa ini doku méj ménda hima néngic.

⁴³ Ic kianj kecba ménda héihéré néngic. Maleku niņac hocba maleku méj ménda héinéngic. Hafi niyec

me hésa amaiguc tacba ménda hama néngic.

⁴⁴ Wañu ieneñ imuhucyanec melemma zému; Miñ Kewu némac naléiguc génni yaka niñ humunec me doku niñ wannec me ic kian wamma hanec me séwi usu niñac wannec me yañ hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géniñ?

⁴⁵ Imuhuc zégic Ic kewunéñ yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niñ ménda wañgic wanzac.

⁴⁶ Ini zérabéra tetcgia qahaciguc kerengic, ic solaña yomi eneñ kekec hémbénañaguc keremmu.

26

Yesu qehumuwiñ zé sasañgiaiguc eminimma niñareñgégic.

¹ Yesunéñ ac imi moczon zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec;

² Ini ninzu ésécnec ai meme éréhéc hama kenju nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendon wammac. Wañu Icac Naña ic héñgenja wéndaraiguc qemu niñac wamma wai énécmimu.

³ Wañu nalé inuaru hofac oo ic eñeña zéma ic embac ionac galeñ hécgina ieneñ hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic.

⁴ Tocgéma ikoc wammima Yesu imi éléñnec késama qewiñ zéma sasañgiaiguc eminiñgic.

⁵ Eminimma yomuhuc zégic; Kendon yandaiguc imuhuc ménda wambiñ, ic embac ieneñ qewelon qema qetali nénécmiwu niñac.

Yesu Betania amaiguc halécnéñ naecmimia wañec.

⁶ Wañu Yesunéñ Betania ama areñaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec.

⁷ Tacma nene neyu embac ménéñ iwac muru kemma haléc héméña hiabia, boña yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec.

⁸ Imuhuc wañu tohotoho ichéra ieneñ héngic qerigina biriyu zégic; Némac niñac imi eñ audaczac?

⁹ Iminéñ boña eñeña mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec.

¹⁰ Imuhuc zégic Yesunéñ bec niñtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia wañ nénzac.

¹¹ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néñ ni mia nalé séc iniguc ménda kecmañ.

¹² Embac imi haléc héméña hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téñgénemmu imuac mia zéréñ qéréñ wañ nénzac.

¹³ Ni hélacnec énézézua, baecac qahaiguc imuac

me imuac buŋa suruc hi-
 abia yomi zéauma kemmu
 séc haka embac yominéŋ
 wanƷac imi acguc énézégic
 niŋqelimimu.

*Yudanéŋ Yesu méraginaiguc
 opocmaŋ zé ewa momac
 waŋec.*

14 Nalé imuaru tohotoho
 ichéra 12 ionarunec méŋ
 gara Yuda Kariot inéŋ hofac
 oo ic kiwa ionac muru
 kemma qesima énézéyec;

15 Ni Yesu méraginaiguc
 opocba némac iwawai
 némmu. Imuhuc énézéyu
 ieneŋ soukiwa siliwa 30
 migic.

16 Waŋu ic imi nalé
 imuarunec Yesu méraginaiguc
 opocmaŋ zé naléyawac
 horec.

*Nagu sacyaguc ogicma
 keŋkeŋa imuac kendonjiguc
 momacnec tacgic.*

17 Saméŋ yisya qahac
 imuac kendon ducŋiyu toho-
 toho ichéra eneŋ Seiyaiguc
 Yesu qesimima zégic;
 Nini deguc ama dimuaru
 nagu sacyaguc ogicma
 keŋkeŋa kendon imuac yaka
 omézézéŋ waŋgémbiŋ?

18 Imuhuc zégic yomuhuc
 énézéyec; Ini ama areŋ
 yandaiguc keremma ic
 méŋac yomuhuc ézému;
 Kiwi icninanéŋ yomuhuc
 zézac; Naléna ducŋizac
 imuac niŋ tohotoho ichécna
 iniguc nagu sacyaguc ogicma
 keŋkeŋa imuac kendon imi
 guac amaiguc tacmaŋ.

19 Waŋu tohotoho ichéra
 eneŋ Yesu zéyec séc

nagu sacyaguc ogicma
 keŋkeŋawac kendon imuac
 nene imi memézézéŋ
 waŋgic.

20 Ama siŋiyu Yesu imi
 tohotoho ichéra 12 iniguc
 momacnec nene newiŋ zé
 tacgic.

21 Nene nema tacma
 yomhuc énézéyec; Ni
 hélacnec énézézu, onaƷ
 murunec méŋnéŋ andé
 numac.

22 Imuhuc zéyu tohotoho
 ichéra ieneŋ ewa biric kuneŋ
 yanda wamma eŋac eŋac
 qesimima kemma yomuhuc
 zégic; Miŋ Kewu, hélacnec ni
 qahac, imi ni me?

23 Waŋu inéŋ yomuhuc
 énézéyec; Niguc momacnec
 zéiciguc yaka tindunégic
 inéŋ mia andé numac.

24 Icac Naŋa imi kiwi
 téréyaiguc ooyawac hezac
 séc kemmac, néŋ Icac Naŋa
 andé qemac inéŋ saecyaguc
 wammac. Ic imi ménda
 hiŋiwacnec hia wambacnec.

25 Imuhuc zéyu Yuda
 kecma Yesu andé qeyec inéŋ
 yomuhuc melemma zéyec;
 Kiwi ic, hélacnec ni qahac,
 imi ni me? Imuhuc zéyu
 yomuhuc zéyec; Geŋgaoc
 imuhuc zézaŋ.

*Miŋ Kewuac saméŋ zéyu
 héniyec.*

26 Waŋu yaka nema tacgic
 Yesu saméŋ mema mozoc
 ac zéma méndemma toho-
 toho ichéra énécmima zéyec;
 Mema negic, yomi imi nuac
 séwi busuna.

27 Imuhuc wammaguc
 sokoc mema ewa hia ac zéma

énécmima zéyec; Ini moczon yomi negic.

²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmiman zé ic embac sasala onac niñac pocgé énécmimia.

²⁹ Zéwa niñgic, ni deguc muarunec waiñ ic hésawac gocmia yomi muñguc ménda nema kecma nalé imuhucgeñ Mañgocnawac héngalen ama areña yandaiguc iniguc waiñ qeliawac neman.

³⁰ Wañu mepé qepési legic mén héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boñaguc keñgic.

Yesunéñ Peterso bianañ ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Wañu imuaru kemmanec Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ac mén yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galenrina imi qewa rama tunña imi qeqelalan qedacmu. Imuac niñ deguc sinjiya ini moczon wainemma kendacmu.

³² Wañu humuc igucnec yacmaguc neñ mia kiwa meénécmima Galilaia baeciguc walac kemman.

³³ Imuhuc zéyu Petoronéñ ara melemma zéyec; Tosara eneñ moczon waigémbu, neñ ni méndagucnec waigémman.

³⁴ Imuhuc zéyu Yesunéñ zéyec; Ni hélacnec gézézua, sinji yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbéséman.

³⁵ Imuhuc zéyu Petoronéñ zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda

qaecgé gémmann. Inéñ imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczon imuhuyanec zédacgic.

Yesunéñ Gesemane baec boñaguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi mén qara Gesemane imuaru keremma Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu.

³⁷ Imuhuc zéma Peterso zéma Zebedaioac nanhéréra énépésima keñec. Kemma niñyéwérima ewa biric wañec.

³⁸ Wañu énézéma zéyec; Ewa qerinanéñ humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kuneñ yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu.

³⁹ Imuhuc zéma eneyaoc komodia mén kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Mañgocna, hia wawañawac séc wañu qenzen manzen sokoc yomi ni nogicma kemmac. Wañu nuac sinñawac qahac, neñ geñga sinñawac séc wambéséman.

⁴⁰ Wañu imuacnec lilingéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Peterso qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzen qeli qeli kecmuac séc qahac wañec?

⁴¹ Manambatuciguc maunuwac niñac, kic qeli

kecma zéwelec wanġic. Ewa qeriginanéh efizac, néh séwiginanéh kuha qahac wanżac.

⁴² Imuhuc zémaguc muġguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc wanġec; Maġgocna, qenzen manżenġac sokoc yomí ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa siġga seligimac.

⁴³ Waġu liliġéma iniru kicgina yéwéria yanda waġu gaugina hekeġcic.

⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma muġguc kemma ac imuacnec zéma wel-erec. Weleru hatac haréwéc wanġec.

⁴⁵ Weleru tecgéyu liliġéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héġġic nalé bec ducġiyu Icac Naġa imi andé qema késpedes ic ionac méraginaiguc oporu emmac.

⁴⁶ Yacġic kenni! Andé qeġc icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézemanec naġu, tohotoho ichéra 12 ionarunec ménġ, Yuda imi hayec. Waġu i guc momacnec ic tuġ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeġ ieneġ méli énécmiġic tewi luacġinaguc hagic.

⁴⁸ Waġu andé qeġc ic iminéh séséc areġ mindiġjadcma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic ménġ kiric nemiwa imi mia zéma késamu.

⁴⁹ Waġu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyec.

⁵⁰ Imuhuc waġu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammaġ zé hazan haka imuac mia wambésémaġ. Imuhuc zéyu ic hagic imi eneġ hama Yesu késagic.

⁵¹ Imuhuc wanġic Yesuguc nanġic ionarunec ménġnéh méramma souya kupenġa igucnec héréma hofac oo ic kuneġac welenġ qeġeya ménġac gezawa qeriru mayec.

⁵² Imuhuc waġu Yesunéh zéyec; Souga kupenġaiguc haina hiġġaru. Ménġnéh ménġ sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu.

⁵³ Ini niġġic neġ Maġgocna ézéwa degucdacmi kua meme uġahéra tuġ yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanżac me?

⁵⁴ Waġu neġ imuhuc wambinec, ackuazéc téréyanéh imuhuc hiġġimac zézac iminéh dimuhuc héla héiwcacnec?

⁵⁵ Imuhuc zéma ic tuġ ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niġac sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiġinaguc hama népésiwij zé wanżu? Ni kaiweya kaiweya ocmuġ téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianġ, waġu ini ménda népésigic.

⁵⁶ Waġu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niġac yomuhuc hiġġizac. Imuhuc zéyu

tohotoho ichéra ienen
moczoŋ Yesu waimima
néngacdacgic.

*Yesu hofac oo ic
eŋeŋaginawac wésiaiguc
naŋec.*

⁵⁷ Yesu késagic ienen
héréma hofac oo ic
kunęgina Kayafawac ama
kewuyaiguc keŋgic. Waŋu
imuaru mia héna acac kiwi
ic zéma galeŋ eneŋ tocgéma
tacgic.

⁵⁸ Waŋu Peteronéŋ
andéginu Yesu lakec
méndacmima hofac oo ic
kunęgina iwac demięŋ qe-
riaiguc kereŋec. Keremma
demięŋ galeŋ ionac sugi-
naiguc tetecgiaiguc dimuhuc
wammimu imi hémmaŋ zé
tarec.

⁵⁹ Waŋu hofac oo ic
kiwahécgina zéma ic kiwa
moczoŋ Yesu qehumuwiŋ zé
ikoc ac tosara qemuac séc
męŋ mihicŋiwiŋ zé hochoc
ai megic.

⁶⁰ Waŋu héipuc ic ikora
sasala wéséginaiguc hama
naŋgic, néŋ ara męŋ
ménda mihicŋigic. Waŋu
imuac andiaiguc ic éréhéc
wéséginaiguc hama naŋoc.

⁶¹ Namma yomuhuc
zýoc; Ic yominéŋ yomuhuc
zýec; Ni Anutuac ocmuŋ
térya héwuratima ai meme
haréwéc imuac qeriaiguc
muŋguc memizicgémaŋac
séc.

⁶² Imuhuc zýyc nimma
hofac oo ic kuneŋ imi
yacma Yesu qesimima
zýec; Ac bakia męŋ
ménda zéwésémaŋ? Hazéc

wanęgemma zézaoc ac imi
némac ac?

⁶³ Qesiyu Yesu imi ara
qaiyu naŋu hofac oo ic
kunęginanéŋ ézéma zýec;
Anutu kerecac keczac
iwac qaciguc hélacnec
zéselimaguc zéna ninni, Gi
imi Anutuac Naŋa Kristo me
qahac?

⁶⁴ Qesiyu Yesunéŋ
melemma zýec; Geŋ mia
bec zézaŋ, waŋu zéwa niŋgic
andiaiguc Icac Naŋa ni
imi Kuc buŋayaguc iwac
méra héi igucnec tacma
kurumeŋac hosusu qahaiguc
namma hawa néndacmu.

⁶⁵ Imuhuc zýyu hofac oo
ic kunęginanéŋ malekuya
muzuracgéma zýec; Ic yomi
Anutu zébiri mizac, imuac
némac niŋac muŋguc héipuc
ic tosara mihicŋiwiŋ zé
wambiŋ? Ninzu, eŋeyaoc
mia Anutu zébiri miyu
nindaczu.

⁶⁶ Imuac ini dimuhuc
ninzu? Qesiyu ienen
zégicnéŋ; Ic yomi humucac
buŋa.

⁶⁷ Waŋu Yesuac kic
ségériaiguc sépécgé héima
méragina misicgéma qegic.
Waŋu tosananéŋ nekaŋaiguc
otoma zégic;

⁶⁸ Gi Kristo wanzaŋiguc
zéhicŋina, mérénéŋ guzac?

*Peteronéŋ Yesu qaecgé
miyec.*

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi
demięŋ qeriaiguc tarec. Taru
welen qeŋe embac męŋnéŋ
iwac muru hama zýec; Gi
acguc Galilaia ic Yesuguc kec-
nec.

70 Waŋu inéŋ tacgic moczoŋ yanda ionac kicgionaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézaŋ imi ni ménda niŋacgézua.

71 Imuhuc zéma sangulaŋaiguc keŋu embac méŋnéŋ hémma ic embac imuaru naŋgic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecaŋec.

72 Imuhuc zéyu Peteronéŋ muŋguc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua.

73 Imuhuc zémaguc komora méŋ naŋu tosara imuaru naŋgic ieneŋ hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac areŋ igucnec, némac niŋ acgawac taneranéŋ zéhicŋi gézác.

74 Imuhuc zégic inéŋ hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zétecgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec.

75 Qaru Petero imi Yesunéŋ ac yomuhuc ézéyec imi niŋqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémaŋ. Imuhuc niŋqelima séŋgaŋgeŋ hiŋgacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wag-icma keŋgic.

1 Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galeŋ eneŋ ewa momac wamma Yesu humuciguc opochiŋ zé tocgéma eminiŋgic.

2 Waŋu zétecgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galeŋ Pilatoac méraiguc opocgic.

3 Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéŋ héŋu Yesu imi késpedesiraguc zéma zétecgégic niŋu ewaya liliŋgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galeŋ ionac muru mema keŋec.

4 Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boŋa mema késpedesic waŋi. Imuhuc zéyu ieneŋ imi nonac ai qahac geŋgaoc mindiŋina zégic.

5 Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuŋ téréyaiguc eŋu kemma eneŋya ewa sac neyec.

6 Waŋu hofac oo ic kiwa ieneŋ soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boŋa, sokociguc haiwiŋ imi hénac ac sigimac.

7 Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa imi inéŋ kewuc meme ic méŋac baec méŋ ic kian ionac kic-suaŋ buŋawac boŋ megic.

8 Hénia imuac niŋac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanzu.

9 Haka imuhuc hiŋgijyu kua meme ic Yeremianéŋ zéyec ac yominéŋ hélaguc waŋec;✱ Israel ic eneŋ boŋawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema

10 Miŋnanéŋ nézéyec ésécnec kewuc meme ic méŋac baec boŋa niŋac haimigic.

✱ 27:9: Yer 18:3, 32:6

Pilatonéŋ Yesu qesimiyec.

11 Waŋu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc naŋu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Geŋgaoc zézaŋ.

12 Waŋu hofac oo ichécgina zéma galeŋ ieneŋ ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenec.

13 Waŋu Pilatonéŋ qesimima zéyec; Gi hazéc waŋgemma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzaŋ?

14 Zéyu ara ménac mén, ac bakia mén ménda zéyec. Imuhuc waŋu baec galeŋ imi kileŋ welicgéyec.

Baraba me Yesu?

15 Kendonj séc baec galeŋ iminéŋ ic embac ionac ewa siŋ tohoma hésa ic mén hulacmiyu hiŋgacaŋec.

16 Waŋu nalé imuaru hésa ic mén qara keŋkeŋa kerec, iwac qara imi Baraba.

17 Waŋu ic tocgodacma naŋgic Pilatonéŋ qesiénécmiyec; Mérac hulac énécmimaŋ niŋac waŋzu, Baraba me Yesu Kristo zéanza imi mia?

18 Ic imi Yuda ic ieneŋ Yesu eŋ nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niŋtegicma imuhuc qesiénécmiyec.

19 Waŋu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru iniŋanéŋ ac haima zéyec; Gi ic solana iwac mia haka mén ménda wammiwésémaŋ, ni deguc siŋia gau hémma iwac niŋac niŋyéwéri kunen yanda mihicŋizua.

20 Waŋu hofac oo ic kiwahécgina zéma galeŋ ieneŋ Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niŋac ic embac tuŋaguc zéqafeŋ waŋ énécmima zégic.

21 Waŋu baec galeŋnéŋ muŋguc qesiénécmima zéyec; Sugira igucnec mérac mia onac niŋ wamma hulacmi-man zé waŋzu? Zéyu zégic; Baraba!

22 Zégic Pilatonéŋ énézéyec; Waŋu Yesu Kristo zémianzu i deic wammimaŋ? Imuhuc zéyu moczoŋ zégic; Imi iciguc biriŋnéŋ qegic.

23 Imuhuc zégic baec galeŋnéŋ muŋguc qesiénécmiyec; Némac késpedes niŋ? Imuhuc zéyu ieneŋ muŋguc yanda qac gigi-laŋgéma zégic; Iciguc qegic!

24 Imuhuc waŋgic Pilatonéŋ mebélacgé énécmimaŋ zé osiyec, néŋ néwécgeŋa qeweloŋnéŋ hénima yacmaŋ zé waŋu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi eŋaoc huamu.

25 Imuhuc zéyu, ic embac moczoŋ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi melenana neŋaŋ zéma qelihécnina qacninaiguc eŋu.

26 Imuhuc waŋgic Baraba imi ionac niŋ wamma hulacmima Yesu likuŋ zéragucnéŋ qegic iciguc gemu niŋac téŋgiŋ ic ionac méraginaiguc oporec.

Téŋgiŋ ic eneŋ Yesu zédesi wammigic.

27 Imuhuc waŋu baec galeŋac téŋgiŋ ichéra ienen Yesu wagicma baec galeŋac ama kewuya imuac deminŋ qeriaiguc emma zégic téŋgiŋ ic moczoŋ iwac muru hama lelecgéma naŋgic.

28 Waŋu séwi usuya moczoŋ hetecgéma maleku pésiانع mén héimigic hiŋgarec.

29 Hiŋgaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hiŋgarec. Waŋu uŋ qaulalea mén miyu méra héiyanén késama naŋec. Imuhuc wammima wésiaiguc siminŋ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu!

30 Imuhuc wamma sépécgé héimima uŋ qaulalea imi wagicma iminéŋ oruhaiguc qegic.

31 Qema zédesi wammigic tegéyu maleku pésiha imi hetecgéma eŋeya séwi usu imi héimima iciguc qewinŋ zé wagicma keŋgic.

Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic.

32 Wagicma kemma hénaiguc ic mén mihicŋigic qara Simon Kirene ama areŋ igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héŋgeŋa wéndara wagicma huayec.

33 Waŋu kemma baec mén qara Golgota (Neŋaŋ aciguc oruc sic) imuaru keŋgic.

34 Kemma imuaru wainŋ doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwinŋ zégic nenimma waiyec.

35 Waŋu iciguc birinŋén qegic naŋu malekuya imi sumbic néma méndemma késagic.

36 Waŋu mama tacma galeŋ memima kecgic.

37 Waŋu oruha hanecgeŋ héniaya yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu.

38 Waŋu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mén imi ic héŋgeŋa wéndara méria héiigucgeŋ, mén imi ic héŋgeŋa wéndara méria kanaiguc geŋ urugic naŋoc.

39 Waŋu ic embac héna imuaru keŋha waŋgic imi eneŋ orucgina gilima zébirimigic.

40 Geŋ mia Anutuac oc-muŋ téréya héwuratima muŋguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémanŋ zéneac. Gi Anutuac Naŋa wanzaŋiguc metecgé amuma ic igucnec mana.

41 Waŋu hofac oo ichécgina ienenŋ acguc héna acac kiwi ic zéma qeria galeŋ iniguc momacnec imuhuyanec zébirimima zégic.

42 Ic imi ic tosara aŋgéŋgina tiénécmanŋec, néŋ eŋeya aŋgéŋa tiamumacac séc qahac wanzaac. Inéŋ mia Israel ionac Ic Kewu wanzaac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzéŋgé miwinŋ.

43 Inéŋ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Naŋa zéaŋec imuac waini inéŋ iwac ségiségi wanzaaciguc metecgé mimac.

44 Waŋu duŋa kowu ic

éréhéc Yesuguc momacnec biriñnéñ iciguc urugic imi eren imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

45 Wañu gau komoc wañu baec yanda baec sinjidéngéma keñkecma maria haréwéc wañec.

46 Wañu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéñ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Héña imi Anutuna Anutuna némac niñ wainénzan?

47 Wañu imuaru nañgic ionarunec tosananéñ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac.

48 Wañu ionarunec ménéñ nimma usuñec kemma konduñ kagali mén mema waiñ howuraiguc tinduñgéma uñ tasiaiguc haima Yesu gumuyec.

49 Gumuyu tosananéñ zégic waina Elianéñ hama metecgémac me qahac imi héñni.

50 Wañu Yesu muñguc kucnec qar uñaya waimiyec.

51 Waimiyu ocmuñiguc maleku nezic nezicgia yanda imi ou nec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec wañoc. Wañu nañ meyu baec hiriyu hocnéñ téma mayec.

52 Wañu kic suañ hema keñec imi kuaya angéyu ic téréya bec nec humugic ionarunec sasalanéñ qelima yacgic.

53 Wañu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ieneñ

kicsuañ igucnec éréma ama areña yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicñi énécmigic.

54 Téngiñ ic galeñgina zéma ichécgina Yesuac galeñ nañgic ieneñ imi nañ meyec imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéñgina kuneñ yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac naña kerec.

55 Wañu embac sasalanéñ Galilaianec Yesu welen qemima méndacmima hagic imi eneñ lakecaru hémma nañgic.

56 Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria mén Yakobo Yosefe iorac neñgocgira zéma embac mén Zebedaioac nañhéra iorac neñgocgira momacnec kecgic.

Yesu kic suañiguc haigic.

57 Ama mari wañu Ari-mataia ama igucnec ic mén Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wañu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe.

58 Inéñ hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néñna zéma qesimiyu Pila-tonéñ mimuac niñ énézéyec.

59 Wañu Yosefenéñ qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéñ osoyec.

60 Osoma eñeya kic suaña qelia hociguc kifaña mi-hicñima mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda mén qililingéyu kic suañ

kuaya nezicgéyu waima keñec.

⁶¹ Wañu Maria Makdalanec zéma Maria mén ieren kic suañ imuaru kemma imuac newécgenaiñguc tacma héñoc.

Kic suañ imi awima nanñic.

⁶² Sabata naléyawac zérénqérén naléya imi sinjima gianñiyu ai meme mén wañec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keñjic.

⁶³ Kemma zégic; Miñ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi ninqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiañguc humuc igucnec qelima yacmañ.

⁶⁴ Imuac zéna, kic suañ imuac ai meme haréwéc séc galeñ memu. Tohotoho ichéra ieneñ kemma qamoc imi kowu mema kemma inéñ humuc igucnec qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiañguc hicñimac iminéñ becñec hicñiyec imi ogicbac niñac.

⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonéñ melemma zéyec; Onac muru galeñ meme ic keczu imuac kemma kucginawac séc galeñ mema nammu.

⁶⁶ Imuhuc zéyu ieneñ eñañ galeñ meme icgina iniguc kemma hoc hilaña asé kiwi haima galeñgéic.

28

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata kendoñ tecgéyu Sondaiguc ama gianñimañ zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria mén ieren kicsuañ hémbic zéma keñoc.

² Keñic nañ yanda, nañ geriwaguc meyu Miñ Kewuninawac kua meme uñañéñ kurumeñ igucnec mama kicsuañguc hoc yanda imi qililingéyu keñu imuac qahañguc emma tarec.

³ Tanera imi qilitik asaha ésécñec, malekuya imi komboc ésécñec lalac lalac wañec.

⁴ Wañu galeñ meme ic galeñ mema nanñic imi zénéñgina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacñic.

⁵ Wañu kua meme uñañéñ embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua.

⁶ I you qahac, énézéyec séc bec yaczac. Hama duña heyec imi héñic.

⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma mi-hicñi mimu. Gezac qézéñ ac imuac mia érézéwa ninzaoc.

⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéñgira hirima heyunec ségiséginéñ sécge érécmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usunñec keñoc.

⁹ Imuhuc wamma keñkeric Yesu eñeyaoc hicñi érécmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu iereñ iwac

murū kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc.

¹⁰ Imuhuc wañic Yesunéñ érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahécna Galilaia baeciguc kemmu niñ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galeñ meme ic eneñ suruc wañ énécmigic.

¹¹ Embac éréhéc imi henaiguc keñicnec galeñ meme ic tosanéñ ama areña yandaiguc keremma haka hicñiyec imi moczoñ hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacgic.

¹² Héfac oo ic kiwa ieren galeñ iniguc tocgéma em-inimma galeñ meme ic soukiwa eñeña énécmima yomuhuc zégic;

¹³ Ini yomuhuc mia zému; Sijiya gau heni tohotoho ichéra ieneñ hama i kowu huama keñgic.

¹⁴ Wañu ac suruc iminéñ baec galeñac muru keñu nimmaciguc imi neneñ ewaya meni niñu sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu.

¹⁵ Imuhuc zégic galeñ meme ic imi soukiwa imi mema zéqindijñ wañ énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminéñ Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu niñac méli énécmiyec.

¹⁶ Wañu tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma

baec boña ménj Yesunéñ énézéyec imuaru enñgic.

¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néñ tosara imi niñ éréhéc wañgic.

¹⁸ Wañu Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumeñ imuac kuc buña imi moczoñ néndac néndara wanzac.

¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Mançoc zéma Naña zéma Uña téréya qacn-inaiguc doku naec énécmima

²⁰ ackuažéc énézéyi imi moczoñ ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Ninzu, ni iniguc nalé séc kecha nalé teteçgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Naŋa, Kristo Yesuac buŋa suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tilin tilin ic Yesanéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neŋ ac welen qeŋena méliwa, walac hama guac hénema memac.

³ Ic mén baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héimindinjigic kondonŋa waŋu.

⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac késpedesgina wai énécmimac niŋac ewa qeri melen melenac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec.

⁵ Waŋu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuŋ yanda kecgc ienen moczon iwaru kemma késpedesgina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁶ Yohane i maleku kamele yaŋ zuacnénnec meyacgégc imi héima rikunŋa yaŋ séwéla néŋnec meyacgégc imi kembanŋaiguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecaŋec.

⁷ Waŋu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanéh ni nogiczac. Waŋu nidac imuhucyanéh sicgéma iwac

hénaya usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac.

⁸ Ni dokunéh naec énécmizua waŋu inéh hama Uŋa Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac mén mayec.

⁹ Waŋu nalé mén suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama areŋa waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec.

¹⁰ Waŋu doku igucnec éréyu imuarunec kurumenŋ aŋgéyu Uŋa imi kembo nei ésecnec wamma iwaru mayu héŋec.

¹¹ Waŋu kurumenŋ igucnec ac mén yomuhuc mayec; Gi nuac Naŋna, guac muru ewana kuneh yanda hezac. Guac niŋ ewa qerinanéh ségiségi yanda wanŋac.

Biria miŋinanéh Yesu batucgéyec.

¹² Waŋu nalé imuaru Uŋanéh Yesu wagiru baec kisiaiguc keŋec.

¹³ Waŋu baec kisiyaiguc sinji kaiwe 40 keru Biria miŋinanéh batucgéyec. Waŋu haséh yaŋ iniguc keru kua meme uŋa eneh galenŋé migic kerec.

Yesunéh aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Waŋu Yohane hésa amaiguc opocgc kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buŋa suruc hiabia

zéauma zéauma Galilaia
baeciguc kejec.

15 Wañu inéñ yomuhuc
zéyec; Nalé imi ducñiyu
Anutuac héngalen ama
areña yanda hosucginu
hazac imuac ewa qerigina
melemma buña suruc hiabia
imi ninzéhégic.

16 Kecma Yesunéñ Galilaia
doku kondun gínjina wag-
icma kejec. Keñu Simon
zéma iwac munia Anderea
ieren uficgira konduniguc
gilima nanic irirec. Ic
érehéc dac muna imi lambéc
héréhéré ic, imuac niñac ai
imi mema keroc.

17 Wañu Yesunéñ yomuhuc
érezéma zéyec; Hama ni
méndacnéñic ic embac
héréhéré ai érécmiwa.

18 Zéyu imuarunec
ieren uficgira waima
méndacmiyoc.

19 Wañu baec imuarunec
komora mén kemma
Zebedaioac nanhéra,
Yakobo zéma munia Yohane
iriru, ieren zéiciguc uficgira
qalicgéma taroc.

20 Taric nalé sosola qa-
hac ururuyu, manhocgira
Zebedaio zéma ai ic tosara
énépésigic imi zéiciguc wai
énécmima méndacmiyoc.

*Yesunéñ uña biria mén ne-
siyec.*

21 Wañu ienen Kafanaum
ama areña yandaiguc
keñgic. Kemma Yesunéñ
Sabata nalé téréya bec hayu
tocgotocgo amaiguc emma
ackuazéc ku énécmiyec.

22 Kuénécmiyu niñgic tan-
era imi hena acac kiwi ic
ésécnec qahac, néñ ic kuc
buña yandayaguc ésécnec ku
énécmiyec. Imuac niñ ic
embac ienen ac zézéyawac
niñac welicgégic.

23 Wañu nalé imuaru toc-
gotocgo amagina qeriaiguc
ic uña biriaguc mén kerec.
Wañu inéñ yomuhuc zéma
qarec;

24 Yesu Nazarete ama
areña igucnec, gi niniguc
némac wammañ zé wanzañ?
Gi nini mebiri nécnécmimanñ
zé hazañ? Ni ninzua gi méré,
gi Anutuac ic téréya imi mia.

25 Imuhuc zéyu Yesunéñ
ac geriwaguc zémima zéyec;
Acga qaiyu ic iwarunec
éréma kenna.

26 Imuhuc zéyu uña biri-
anéñ ic hérékeñ héréha
wammima qac biricbiric
qacma éréma kejec.

27 Éréma keñu ic embac
ienen welicgéma eminiñ
qeminiñ wamma zégic.
Haka imi némac haka? Ku
nénécmiyu ninni tanera mén
wanzac. Imi sac qahac,
kuha eñeña, ic imi kuc
buña yandayaguc. Uña
biria ac énezéyu ienen kuaya
tohoanzu.

28 Wañu iwac ac surucya
imi Galilaia ama baec séc foc-
dac sécgédarec.

*Yesunéñ ic embac sasala
hénima mehiaru énécmiyec.*

29 Wañu tocgotocgo amag-
ina waima kemma Yakobo
zéma Yohane iriguc Simon
zéma Anderea iorac amaiguc
eñgic.

30 Waṅu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Waṅu Yesu amaiguc eṅu foc ézégic.

31 Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec.

32 Waṅu kaiwe kiwa sima hiṅgaru ama siṅiyec. Siṅiyu ic hafiginaguc zéma ic uṅa biriaginaguc moczoṅ onagicma iwaru hagic.

33 Waṅu ama areṅa yanda imuac hénaoriṅ moczoṅ nagu kuayaiguc tocgédacgic.

34 Waṅu inéṅ ic sasala hafi hénia héniaiguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uṅa biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama keṅgic. Waṅu uṅa biria ieneṅ héniaṅa niṅgic, imuac niṅ héniaṅa ménda zéaumu niṅac neṅu héiéncmiyec.

Yesunéṅ baec kisiaiguc welerec.

35 Siṅunec yanda siṅi bakia tarunec, Yesu imi yacma hiṅgacma baec kisiaiguc kemma welerec.

36 Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgic ieneṅ Yesu hocma keṅgic.

37 Kemma mihicṅjima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoṅnec guac hocgémma keczu.

38 Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neṅaṅ baec méṅu kenni. Kemma tauṅ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiṅ. Lelecgéma

imuaru momacnec neṅ ackuazéc zéaumaṅ. Ni imuac mia mayi.

39 Waṅu inéṅ Galilaia ama séc lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéma ic embac tosara uṅa biriagina nesi énécmiyu mama keṅgic.

Ic méṅ wizi seliaguc mehiaruyc.

40 Waṅu ic méṅ wizi seliagucnéṅ* iwaru hama simiṅa héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia waṅu, hia mehiaru némbésémaṅ.

41 Imuhuc zéyu Yesunéṅ wésia kileṅ waṅu méria sulumu ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanṅua, hiaruna.

42 Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia waṅec.

43 Waṅu imuarunec Yesunéṅ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec;

44 Niṅzaṅ, gi imuac ac suruc ic méṅ ménda énézézésémaṅ. Gi deguc ho-fac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Waṅu Mosenéṅ ackuazéc zéyec hezac ésécnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneṅ hafiga hiaruyec imi niṅtegicmu.

45 Waṅu ic inéṅ kemma efefianec zéauyu suruc imi sécgédacma keṅec. Waṅu hénia imuac niṅ Yesu imi tauṅ séc winiṅu ménda

* 1:40: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

kemma kecma sénganjen
baec kisiaiguc kerec. Keru
kileŋdac ic embac ieneŋ
néwéc néwéc nec iwac muru
hagic.

2

*Yesunéŋ puriŋ ic ménŋ
mehiaruyec.*

¹ Waŋu ai meme tosara
tecgéyu Yesunéŋ muŋguc
Kafanaum ama areŋa
yandaiguc kemma ama
ménŋguc emma taru surucya
saima keŋec.

² Waŋu sasalanéŋ tocgéma
ama kuaya qema naguya mo-
macnec hézicgéŋic titiŋa qa-
hac waŋec. Waŋu inéŋ
ackuažéc énézéyec.

³ Waŋu ic kembonŋ qahac
ieneŋ ic héna méria humu-
mia ménŋ huama iwaru hagic.

⁴ Waŋu ic embac sasalanéŋ
hézicgéŋic hosuraiguc kem-
muac séc qahac waŋec.
Imuac ama qahaiguc emma
Yesu oruha igucnec ama
bauya augic kifana hicŋiyu,
imuacnec hehe duŋa ic héna
méria humumia heyec imi
haigic hiŋgarec.

⁵ Hiŋgaru Yesunéŋ ninzénŋ
ninzénŋgina hémma ic héna
méria humumia yomuhuc
ézéyec; Naŋ, képésicga
waigénzua.

⁶ Imuhuc zéyu héna acac
kiwi ic tosara imuaru tacŋic
ieneŋ qeriginanéŋ yomuhuc
niŋŋic;

⁷ Ic imi dimuhuc niŋac ac
imuhuc zézac? Miŋ Kewu
zébiri qébiri wammizac!
Anutu qahac waŋu, ic

méréneŋ mia képésicnina hia
waiwacnec?

⁸ Imuhuc eminimma
kecgic Yesunéŋ qeri
uŋayaiguc focdac niŋtegicma
zéyec; Némac niŋ qerigi-
naiguc ac imuhucya zéniŋzu?

⁹ Ic héna méria humumia
ézémaŋ zéma, némac acnéŋ
efefia wammac? Képésicga
waigénzua ac iminéŋ efefia
wammac me, Yacma hehega
mema kenna, ac iminéŋ efe-
fia wammac?

¹⁰ Icac Naŋa i baeciguc
képésicgina waimac niŋac
kuc buŋaya yanda hemizac
imi héŋtegicmu! Imuhuc
zéma ic héna méria humu-
mia yomuhuc ézéyec;

¹¹ Ni gézézua, yacma hehe
duŋa mema amagaiguc
kenna.

¹² Imuhuc zéyu i
imuarunec kicgínaiguc
yacma hehe duŋa mema
keŋu ic ieneŋ welicgéma
Anutu mepé qepési
wammima zéŋic; Nini haka
imuhucya ménda hénaŋiŋ.

*Yesunéŋ soukiwa meme ic
Lewi héihéré wammiyec.*

¹³ Waŋu Yesunéŋ ménŋgucnec
konduŋ giŋŋiŋanec kemma
keŋec. Keŋu ic embac
tuŋagucnéŋ iwaru hagic
ackuažéc ku énécmiyec.

¹⁴ Waŋu inéŋ imuacnec
kemma Alfaioac naŋa Lewi
soukiwa meme amaiguc
taru hémma ézéyec; Hama
méndacnéna imuhuc zéyu,
inéŋ yacma méndacmima
keŋec.

¹⁵ Waŋu Yesunéŋ Lewiac
amaiguc emma tarec. Waŋu

soukiwa meme zéma biria meme sasalanéŋ Yesu méndacmima keŋgic imuac niŋ ieneŋ Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.

16 Waŋu Farisaio ic ionac héna acac kiwi ic tosara ieneŋ Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niŋac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac?

17 Imuhuc zégic nimma Yesunéŋ yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ieneŋ mehiahiaru ic niŋac ménda waŋanzu, néŋ hafiginaguc ieneŋ mia imuac waŋanzu. Ni ic hiabia unurumaŋ zéma ménda mayi, néŋ kápésic ic unurumaŋ zéma mayi.

Yesuguc kecgic ieneŋ nene waïma siacma welecmuac séc qahac.

18 Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ieneŋ nene zikima zéwelecma kecgic. Waŋu ic tosara ieneŋ Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ieneŋ nene zikima Anutuaru welecma keczu. Waŋu hénia némac niŋac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda wanzu?

19 Zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ic qaŋ tosara ic mén embac memaŋ zé wanzac ic imiguc keczu

ieneŋ dimuhuc nene zikima zéwelec wammu? Ieneŋ i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelec wammuc séc qahac.

20 Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ieneŋ nene zikima zéwelec wammu.

21 Ménénéŋ mén maleku walaha tegictegiraiguc maleku susuria qelia ménda haianzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéŋ wahala héréyu tegicma titiŋa yanda hicŋimac.

22 Waŋu ménénéŋ mén waiŋ doku qelia yaŋ séwélanéŋ gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec waiŋnéŋ gésé imi hézuracgéyu waiŋ zéma gésé momacnec birimaoc. Imuac waiŋ qelia imi gésé qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miŋina Yesu.

23 Sabata nalé téréya méniguc Yesu zéma tohotoho ichéra ieneŋ wit ai namuŋaiguc héna komora mén heyu imuacnec méndacma keŋgic. Kemma tohotoho ichéra ieneŋ héla momac momac méraginanéŋ mericigic.

24 Imuhuc waŋgic Farisaio ic ieneŋ Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niŋ Sabata nalé téréyaiguc héna ac logizu?

25 Imuhuc zégic Yesunéŋ melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ieneŋ nene niŋ humuma imuaru

haka waṅgic imi ini ménda olomma niṅanzu?

²⁶ Inéṅ hofac oo ic ionac eṅeṅagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméṅ téréya Anutuac buṅa hai-haiya imi mema neyec. Saméṅ imi hofac oo ic ieneṅ sac nemuac niṅ zéénécmmimia. Waṅu inéṅ ichéra momacnec énécmiyu negic.

²⁷ Waṅu muṅguc énézéyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niṅ wamma zéyu hicṅiyec. Waṅu Sabata nalé téréya niṅac wamma ic embac ménda mihicṅi énécmiyec.

²⁸ Imuac niṅ Icac Naṅa imi Sabata imuac Miṅina keczac.

3

Yesunéṅ Sabata nalé téréyaiguc ic méṅ mehiaruyec.

¹ Waṅu inéṅ muṅguc togotoggo ama qeriaiguc eṅec. Eṅu imuaru ic méria séléc sélécgia méṅ tarec.

² Waṅu ic tosanéṅ Yesu aciguc opochiṅ zé késpedesira hocma kecaṅgic imuac niṅac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma hosuraiguc galeṅ mema kegcic.

³ Kecic inéṅ ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma sugcinaiguc nanna.

⁴ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéṅ hena ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiṅ me iwawai

biria wambiṅ? Kecec imi mehiaruwiṅ me qehumuwiṅ? Imuhuc zéyu acgina qaiyec.

⁵ Acgina qaiyu inéṅ qeria biriyu hima iniru qeri seligina niṅac ewaya birima goro waṅu muṅguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Waṅu suluyu méria hiaruyec.

⁶ Waṅu Farisaio ic ieneṅ séṅgaṅeṅ hiṅgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiṅ zéma sasangaiguc eminiṅgic.

Ic tuṅ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc eminiṅgic Yesunéṅ tohotoho ichéra iniguc waima konduniguc keṅgic. Waṅu Galilaia baec igucnec ic tuṅ yanda hama méndac énécmigic.

⁸ Waṅu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan nénéwéc igucnec, waṅu Tiro zéma Sidon giṅgiṅgira igucnec ic tuṅ yanda ieneṅ Yesu kiwi memeyawac buṅa nimma iwaru harégic.

⁹ Waṅu ic tuṅ yandanéṅ haréma épépéṅgéma elicgémiwu niṅac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc méṅ hosucnaiguc mambéc tacmac.

¹⁰ Imi mia inéṅ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéṅ héfacgé amuma méragina suluma osiwiṅ zé waṅgic imuac niṅ imuhuc zéyec.

11 Waŋu uŋa biriaginaguc ienen i héngic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéaŋgic; Gi Anu-tuac Naŋa.

12 Waŋu inéŋ héniaŋa ménda zéaumu niŋac qetali énécmiaŋec.

Yesunéŋ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

13 Waŋu baec boŋa méŋguc emma ichéra qerianéŋ énépésiaŋec ionac énézéyu iwaru hagic.

14 Hagic ic zaŋgégina 12 énépésima ai buŋa qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niŋac énépésiyec.

15 Waŋu kuc buŋa qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niŋac énépésiyec.

16 Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec),

17 Zebedaioac naŋa Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qacgira Boanege zéyec; Hénia imi parandaŋ naŋ héréra.)

18 waŋu Anderea, Filipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naŋa Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,*

19 zéma Yuda Karioto, waŋu inéŋ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuac-nec?

20 Waŋu Yesunéŋ hama ama méŋac qeriaiguc eŋu ic tuŋ yandanéŋ méŋgucnec

tocgégic. Imuac niŋac Yesu zéma tohotoho ichéra eŋacnec nene méŋ nemuac séc qahac waŋec.

21 Waŋu ic tosara ienen Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ienen imi nimma késawiŋ zéma keŋgic.

22 Waŋu hénia acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ienen iwac niŋ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunenŋina Beelzebulnéŋ iwac qahaiguc eŋu iwac kucyanéŋ kuwic nesi énécmianzac.

23 Imuhuc zégic Yesunéŋ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézéyec; Biria miŋinanéŋ dimuhuc Biria miŋina nesimimac?

24 Ic kewu méŋac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi, imuac ichéranéŋ héndéŋ héndéŋ waŋ amuanzuiguc iwac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi hia ménda naŋselimac.

25 Waŋu ama méŋ imi imuac ic zéma iniŋ merahéra ienen héndéŋ amuanzuiguc ama imi hia ménda naŋselimac.

26 Waŋu Biria miŋinanéŋ yacma hazéc waŋamuma héndéŋ amuanzuiguc hia ménda naŋselimu, néŋ bec qahac wammu.

27 Waŋu ic méŋnéŋ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac.

* 3:18: Qara méŋ imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

28 Ni hélacnec énézéwa, ic onaru kápésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac.

29 Wañu ic méñnéñ Uña Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Kápésicya imi tetecgiya qahac hemacac hema kecmac.

30 Imi mia Yesuac niñ, Inéñ Qeriaiguc kuwic biria késa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézéyec.

Yesuac neñgoc munahéra.

31 Wañu neñgoc munahéra harédacma ama sombeñiguc namma ic méñ méligic emma qarec.

32 Qaru ic tuñ yanda leclecgémima tacgic ieneñ yomuhuc ézégic; Ninzañ, guac neñgocga zéma munahécga ieneñ gi gémbiñ zé wanzu.

33 Imuhuc zégic inéñ melemma yomuhuc énézéyec; Mérénéñ nuac neñgoc munahécna wanzu?

34 Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac neñgoc dac munahécna youmi taczu.

35 Méñnéñ méñ Anutuac ackuazéc tohoanzu imi eneñ mia nuac nauñ munana zéma neñgocna wanzu.

4

Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imuac qelumbecac.

1 Wañu Yesunéñ kondunñ giñgiñaguc muñguc ackuazéc ku énécmimañ

zé hénima zéyec. Zéyu ic tuñ yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac niñ inéñ zéic méñiguc emma kondunñiguc tarec. Taru ic tuñ yanda ieneñ moczoñ baeciguc tacgic.

2 Wañu inéñ qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wañu ku énécmima yomuhuc zéyec;

3 Énézéwa niñgic, ai ic méñnéñ iwawai gocmia himicmañ zé aiguc keñec.

4 Kemma qesayu, gocmia tosaraneñ hénaiguc mama héiyu nei eneñ haréma nedacgic.

5 Wañu gocmia tosaraneñ hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac qema éréyec. Wañu imuaru baec sasala ménda heyec.

6 Imuac niñac zalianeñ baec ménda késayacgéyu kaiwenéñ éréma qeyu humuyec.

7 Wañu gocmia tosaraneñ ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséñnéñ yandima nezicgéyu héra ménda haiyec.

8 Wañu gocmia tosaraneñ baec halécyaguc imuaru héiyu qérawia éréma nézéñgéma héra haiyu yandiyec. Yandiyu méñac 30, méñac 60, zéma méñac 100 mesaiyec.

9 Wañu inéñ toroqema zéyec; Ic méñ gezawagucnéñ ac imi niñasarimac.

10 Wañu ic embac opocma kendacgic eñeyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara

lelecgémima tacgic ienen qelumbec ac imuac hénia qesimigic.

11 Qesimigic inén énézéyec; Onac imi Anutuac héngalen ama arenja yanda imuac ac sanja zéasari énécmianzua. Wañu ic embac demin sénganjenaguc keczu ionac imi iwawai moczon qelumbec aciguc énézéanzua.

12 Imuhuc wamba, hémmu wañu hia ménda héntegicmu. Nimmu wañu hia ménda ninjegicmu. Qahac wañu ienen ewa qerigina melengic Anutunén képésicgina wai énécmiwacnec.

13 Wañu Yesunén yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda ninzuiguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia ninjegicmu?

14 Ai icnén gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc.

15 Gocmia tosara hénaguc héiyec sécyá imi yomuhuc; Ackuazéc ninjic Biria minjanén foc haréma qerigina igucnec mema néngacanzac.

16 Wañu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyá imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac késaanzu.

17 Wañu qeriginaiguc zalia ménda hingac kesa yacgéyu nalé hotoña dac mema kecma ackuazéc imuac ninjac manam batuc me hazéc mihicñima focdac bélacgéma waianzu.

18 Wañu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeri-

aiguc héiyec imuhucyanén ackuazéc ninzu,

19 nén baecac ninjéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia hénawac sinjanén qeriginaiguc hingacma ackuazéc imi héihumuyu héra ménda haianzac.

20 Wañu gocmia baec halécyaiguc héiyec imuhucyanén ackuazéc nimma késama héra 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

21 Inén munjuc énézéma zéyec; Kifa imi kuzi me tatak duandiaiguc haiwinj zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me?

22 Iwawai sasangiaiguc hezac imi augic wininimacac musangéyec. Wañu iwawai sasangiaiguc hezac imi augic hémmuac musangéyec.

23 Ic ménj gezawagucnén ac imi ninjarimac.

24 Wañu inén ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac ninjanzu imi ninjésimu. Eñac ic embac ac néndéngé énécmima zéanzu imuac bakia sécyá lilingéyu nimmu. Wañu imi sac qahac munjuc toroqema énécmimac.

25 Ménj iwawai hemizac inén ménj munjuc memac. Wañu ménj ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

26 Inén munjuc toroqema zéyec; Anutuac héngalen ama arenja yanda imi yomuhuc; Ic ménjénj baec

aiguc iwawai gocmia qe-saanzac.

²⁷ Qesama sinji kaiwe heyac wañu gocmia imi nézénngéma éréanzac. Wañu imuac hénia imi ménda niñanzac.

²⁸ Baec i eneyaocnec héla mihicñianzac. Wañu walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac.

²⁹ Wañu kecma héla waziyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducñiyu imuhuc wañanzac.

³⁰ Wañu muñguc toro-qema zéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasarimanñ zé qelumbec ac dimuhucya zémanñ?

³¹ Anutuac héngalen ama areña yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina.

³² Wañu baeciguc haini, hicñi yandima icya icya hezu imi moczoñ onogicma ic yanda wammac. Wañu nei sawaiguc keczu ienen haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunéñ hia niñasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuaazéc énézéyec.

³⁴ Wañu inéñ ic embac ackuaazéc énézémanñ zé qelumbec aciguc sac zéma énézéañec. Wañu tohotoho ichéra iniguc sac enacnec kecma qelumbec ac imuac

héniaya moczoñ zéasari énécmiañec.

Luhuc yandanéñ Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Wañu kaiwe imuarunec ama mari wañu, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neñañ kondunñ nénéwécgenjiguc kerenni.

³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ienenñ ic tunñ yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma kenjic. Kenjic zéic tosara momacnec i guc kenjic.

³⁷ Kenkecgic, luhuc kunenñ yanda ménénñ haréma qeyu, sirinénñ zéic qeriaiguc hiñgacma kuaya qemanñ zé wañec.

³⁸ Wañu Yesu eneya imi zéic andiaiguc gau heyec. Wañu tohotoho ichéra ienenñ mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiñ zé wanziñ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzanñ?

³⁹ Imuhuc zégic inéñ yacma luhuc ac zémima kondunñ yomuhuc ézéyec; Gi nénñ qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéñ tecgéyu sirinénñ nénñ qeyec.

⁴⁰ Wañu inéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac zénéngina imuhuc hirizac? Ini niñzénñ niñzénngina ménñ ménda késa keczu?

⁴¹ Wañu ienenñ zénéngina kilenñ hiriyu eminiñ qeminiñ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic wañu luhuc

zéma kondun ieren kuaya to-
hozaoc?

5

*Yesunéh ic uña biriayaguc
méh mehiaruyec.*

¹ Wañu ienen kondun qer-
icma néwécgeñ Gerasa* baec-
ciguc kerengic.

² Keremma Yesunéh zéic
igucnec mayu, imuaru ic
méh uña biriayagucnéh
kic suañ namuña igucnec
haréyu mihicñiyec.

³ Ic iminéñ kic suañ
namuñaguc heyac wamma
kecañec. Wañu méñnéñ
méh zikimimacac séc ménda
wañec. Wañu inéh señ
hésa momacnec kilenñdac
metecgéañec.

⁴ Hatac sasala señ hésanéñ
dérécgéma iwawai yéwéria
héna mériaiguc zikigic qe-
riañec. Wañu méñnéñ hia
meselimiyu bénzéh tac-
macac séc qahac wañañec.

⁵ Wañu sinji kaiwe séc
kic suañ namuñaguc me
baec tewac tewaraiguc
kecma qacma hocnéñ
héricamuañec.

⁶ Wañu ic inéh Yesu lakec-
nec hémma usuñec hama
wéséyaiguc simiñ hémiyec.

⁷ Imuhuc wamma inéh
selianec qacma zéyec;
Anutu, Eñeña yandawac
Naña Yesu, gi zéma ni
imi nekac nekac, Anutuac
qaraiguc meseli gémba
ménda mebiri némbésémañ.

⁸ Imi mia Yesunéh bec, Uña
biria, gi ic iwarunec éréma

kenna, imuhuc ézéma zéyec
imuac niñac imuhuc wel-
erec.

⁹ Weleru qesimiyec, Qacga
méré? Qesiyu melemma
zéyec; Nini sasalanéh kecziñ
imuac niñac qacna imi yaré
ic tuña zéanzua.

¹⁰ Imuhuc zéma seli seli
wamma baec imuarunec
ménda nesi énécmiyu kemmu
niñ zéwelerec.

¹¹ Wañu tewac tewara
maréñaiguc beric sasala
yanda hosuru kecgic.

¹² Wañu kuwic ienen seli
seli wamma Yesu welec
migic, Beric ionaru méli
nénécmiña kembiñ, wai
nénécmiña kemma ionac
qeriginaiguc hiñgacbiñ.

¹³ Zégic inéh hia zéma
wai énécmiyu uña biria
ienen ic iwarunec éréma
kemma beric qeriginaiguc
hiñgacgic. Hiñgacgic beric
ienen usuñec kemma
siaiguc hiñgacma kondun
qeriaiguc hiñgacdagic. Beric
tuñaguc qétégina 2,000 ienen
kondun dokunéh hoturu
énécmiyu wésésé unudarec.

¹⁴ Unudaru beric galeñ
ienen néñgacma kemma ic
tosara ama areña yanda
me ama areña komoraiguc
kecgic ionac suruc wañ
énécmigic ic ienen haka
hicñiyec imi hémbiñ zéma
hagic.

¹⁵ Hama Yesuac muru
harédacma ic yaré ic tuñanéñ
késa kerec imi héngic
hiaruma malekuya héima
taru zénéñgina hiriyec.

* 5:1: Qara méñ; Gadara (Mat 8:28)

16 Waṅu haka héngic ieneṅ ic uṅa biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hiçniyec imuac ac suruc énézéma bericac ac suruc imi momacnec énézégic.

17 Zégic ic eneṅ Yesu baecgina waima kemmac niṅac hénima welecmigic.

18 Welecmigic Yesu zéiciguc eṅu ic uṅa biriayaguc kerec inéṅ méndacmima kemmanṅ zé welecmiyec.

19 Weleru inéṅ qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niṅac wamma amagaiguc kemma Anutu Eneṅanéṅ goi héihéi dimuhuc waṅgemma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémaṅ.

20 Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunéṅ dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma keṅu nimma welicgégic.

Embac méḡnéṅ ninzégéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

21 Waṅu Yesu imi zéic komoraiguc kondunṅ qericma muṅguc néwéciguc kemma doku giṅgiṅaiguc taru ic sasalanéṅ iwaru tocgégic.

22 Waṅu tocgotogo ama galeṅ méḡ qara Yairo inéṅ hama i hémma héniaiguc sicgémiyec.

23 Sicgémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumaṅ zé wanzac. Hama

méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac.

24 Imuhuc weleru Yesunéṅ i guc keṅic ic sasala yanda ieneṅ méndacma hofac hofac amuma kemma osigic.

25 Waṅu embac méḡ sacya mayecac mama keru hafi yawac yawuṅa imi 12 waṅec.

26 Waṅu mehiahiaru ic sasalanéṅ mebipigic qenzeṅ manzeṅ qema kecaṅec. Keru imuac boṅawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoṅ énécmiyu qahac wandarec. Waṅu hafiya ménda efiyec, néḡ muṅguc yéwériyec.

27 Waṅu embac inéṅ Yesuac suruc nimma imuarunec sugginaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec.

28 Osima yomuhuc zéma niṅec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac.

29 Imuhuc waṅu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niṅec.

30 Waṅu Yesunéṅ kuhanéṅ ai meyu ewa qerianéṅ focdac nimma suggina igucnec lilingéma zéyec; Mérénéṅ malekuna osizac?

31 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra eneṅ yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda eneṅ lelecgé gémma naṅgic hénzanṅ, waṅu némac niṅac Mérénéṅ no-sizac zézanṅ?

32 Waṅu Yesunéṅ ic méḡ haka imuhuc waṅec i hémmaṅ zé kic hiyu keṅha waṅunec naṅec.

33 Imuhuc qesimanec naṅu

embac imi séwiyaguc haka hicniyec imi nimma zénéña hiriyu iwaru hama héniaiguc sicgéma ac suruc moczoñ hélacnec zéauyec.

³⁴ Zéauyu inéñ yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzén ninzénğanéñ mehiaru génzac. Ewa bénzén nimma kenna, qenzen manzenğa igucnec hulacgénzua.

Yesunéñ embac kocmoc ménj humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma nanunec tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracğa bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri muñguc mikecbésémañ?

³⁶ Zégic Yesunéñ acgina gezacnec sac eñ nimma tocgotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénéñğa ménda hiriyu, eñ ninzénğéna.

³⁷ Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neuñ héiénécmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru kenjic.

³⁸ Kemma tocgotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ieneñ qeweloñ yanda wamma zésiác wamma kecgic.

³⁹ Siacma kecgic sugcinaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiác yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néñ gauya hezac.

⁴⁰ Imuhuc zéyu ieneñ desimigic. Wañu énézéyu

hiñgadacgic nenjoc manjocya zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac heyec imuaru kereñgic.

⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.)

⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma kenken haha wañec. (Embac merac iwac yawuñğa imi 12 wañec.) Wañu ieneñ kilen yanda welicgéic.

⁴³ Welicgéic Yesunéñ ic ménda énézému niñac neuñ héiénécmiyec. Wañu embac merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

1 Wañu inéñ baec imi waima eñeya taññaiguc kenec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima kenjic.

2 Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgotocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu ic sasala ieneñ iwac ackuazéc nimma welicgéma zégic; Ninin imi dimuacnec meyec? Ninin hemizac imi némac ninin? Wañu mérianéñ haka méréra icnéñ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka?

3 Ic imi mericqe ic, Mariawac naña, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wañu iwac

naunhéra you nenan̄guc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec.

⁴ Imuhuc zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Anutuac tilij tilij ic mén̄ imi en̄eya taun̄ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianén̄ ménda mepési mianzu.

⁵ Wañu imuaru haka icnén̄ ménda memeya mén̄ ménda meyec, nén̄ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanén̄ haima mehiaru énécmiyec.

⁶ Wañu ionac ninzén̄ ninzén̄gina qahac imuac niñac welicgéyec.

*Yesunén̄ tohotoho ichéra
12 méli énécmiyec.*

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec.

⁷ Yesunén̄ tohotoho ichéra 12 unuruma éréhéc éréhéc méli énécmima un̄a biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec.

⁸ Wañu Yesunén̄ zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Keñha wambiñ zéma tacgina sac mema kemmu. Héna maun̄ me gésé me konoñguc soukiwa imi ménda mema kemmu.

⁹ Wañu héna usugina imi hia haima zikimu. Wañu maleku saméña mén̄ ménda mema kemmu.

¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec mén̄guc keremma ama geric mén̄guc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec mén̄u kembin̄ zémaguc ama geric imi waimu.

¹¹ Ama mén̄ ala ménda wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wañu ienen̄ onac hakagina imi hémma niñasarimu.

¹² Zéyu tecgéyu ienen̄ kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic.

¹³ Wañu ienen̄ un̄a biria sasala nesi énécmima ic embac hafiginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

*Yesunén̄ kuha yandaguc ai
meyu surucya saima keñec.*

¹⁴ Yesuac qac buña imi saima keñkecma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wañu ic tosanen̄ yomuhuc zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunén̄ humuc igucnec meqelimiyyu yarec imuac niñ i Kuha yandanén̄ ai imuhucya meanzac.

¹⁵ Ic tosanen̄ zégic; Ic imi Elia. Wañu tosanen̄ yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic becnecc kecgc imuhucya.

¹⁶ Wañu Herodenén̄ nimma yomuhuc zéyec; Yohane déméña qeriri i humuc igucnec meqelimiyyu yacma keczac.

¹⁷ (17a) Becnec Herodenén̄ munaya Filipino iwac iniña Herodia wagirec.

¹⁸ Wagiru Yohanenén̄ Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña menec imi héna ac logi logiya

wanzac. (17b) Imuhuc zéyu Herode eneyaoc embac iwac niñac wamma téngiñ ichéra énézéyu Yohane késama dérécgéma hésa amaiguc opocgic.

19 Opocgic Herodianén Yohaneac qeri biric nimma qehumumanñ zéma zéniñec, néñ osiyec.

20 Imi mia Herodenén Yohaneac ic solañña, ic téréya imuhuc zéma zénéña hiriyu galenñgé mianñec. Wañu kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériañec. Wañu iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec.

21 Wañu kecma nalé hia méñ hayec. Herode inén eneya hicñi hicñi naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galenñhéra zéma Galilaia baec igucnec ic eneña qutulanñgé énécmidaru welen qeñe ichéra eneñ nene doku oma gumu énécmigic.

22 Énécmiyu Herodiawac béracyanéñ ionac muru emma wéséginaiguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma ichéra ieneñ hémma ségiségi wañgic. Wañu Herodenén embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Singawac iwawai méñ niñac zéma qesina neñ hia gémmañ.

23 Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai méñac méñ qesina nuac hénñalenñ ama areña yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc.

24 Imuhuc zéyu inén

kemma nenñocya qesimiyec; Ni némac iwawai niñac qesimimanñ? Zéyu nenñocyanén ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna.

25 Imuhuc zéyu embac merac inén ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima néna.

26 Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda yéwériyec. Wañu eneya zézé seliseliawac zéma ichéra i guc momacnec tacgic ionac niñac qahac zémanñ zé osiyec.

27 Wañu inén focdac yaré ic méñ keñ Yohaneac oruha mehamac niñac ézéma méliyu inén kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac déméña qerirec.

28 Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyu embac meracnéñ nenñocya miyec.

29 Wañu Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifaññaiguc haigic.

Yesunén ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

30 Wañu Yesuac Méliméli ic ieneñ liliñgéma hama Yesuaru tocgéma wawañ memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic.

31 Wañu ic embac sasalanén keñha wañgic nene nemuac séc qahac wañec imuac niñ inén tohotoho ichéra yomuhuc

énézézec; Ini enacnec élén hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzérj tachiarugic.

32 Wañu enacnec élén zéiciguc emma baec kisiaiguc keñgic.

33 Keñgic sasalanérj in-ictegicma ama areña kunerj kunerj séc unuruma baec hena usurj nec kemma imuaru walac kereñdacgic.

34 Kereñdacgic Yesunérj hama ic embac sasala yanda iniru rama galeñgina qahac tanec kecgic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec.

35 Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ienenj iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wanzac.

36 Imuac méli énécmiña ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma enaoc nenegina mihicñjima boña mema nemu.

37 Zégic yomuhuc énézézec; Enaoc gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma samérj 200 Denarionac* sécyá boña mema hama gumu énécmiwij niñac zézanj?

38 Zégic inérj énézézec; Samérj dahéc késa keczu imuac keñ héngic. Zéyu ienenj keñ hémma ézégic; Samérj méra ménj zéma

kondurj yañ éréhéc he nénécmizac.

39 Zégic Yesunérj luluc téngij téngijaiguc tuña tuña tacmu niñac areñgé énécmiyec.

40 Areñgé énécmiyu tuñ ménj 100, tuñ ménj 50 imuhuc imuhuc tacma keñgic.

41 Wañu samérj méra ménj zéma lambéc éréhéc mema kurumeniguc hiyu enj Anutuac mérjan niñac wel-eréc. Welecma samérj kuma tohotoho ichéra énécmiyu ienenj méndémma énécmigic. Wañu imuhucyanec kondurj yañ momacnec méndémma énécmigic.

42 Énécmigic ienenj moczonj negic sécgé énécmiyec.

43 Wañu samérj bororona zéma kondurj yañ tasia tac keñec imi mema nenjenj yanda 12iguc tigic kuagina qedarec.

44 Wañu samérj negic imi ic ionacnec sac qétégina olongic 5,000 wañec.

Yesunérj kondurj qahaiguc tima tima keñec.

45 Wañu Yesunérj tohotoho ichéra zéiciguc emma nénéwécgeñ Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic eneya imi ic embac onopocma nanjkeréc.

46 Nanjkecma onopodaru kendacgic inérj zéwelecmañ zé baec boñaiguc eneyanec enec.

* **6:37:** Denarion momacguc imi ic ménac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécyá wanzac.

47 Waŋu ama hénima sinjiyu zéic imi kondun̄ doku namuŋaiguc kereŋu i eneyanec baeciguc kerec.

48 Waŋu luhuc yandanéŋ qeyu Yesu tohotoho ichéra ieneŋ zéic puli qema ai yanda mema tacgic niŋtegirec. Waŋu ama gianiman̄ zé waŋu Yesunéŋ doku qahaiguc tima tima keŋkecma ic hosucgé énécmima onogicman̄ zé waŋec.

49 Waŋu doku qahaiguc keŋu ieneŋ hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic.

50 (Ieneŋ momac yanda i hémma zénéŋgina hiriyec imuac niŋac imuhuc waŋgic.) Qacgic inéŋ focdac ac hénima énézéyec; Qerigina bénzéŋ heyu, yomi neŋ mia. Zénéŋgina ménda hiriyu.

51 Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru eŋu luhucnéŋ néŋ qema qahac waŋec. Waŋu ieneŋ kilen̄ yanda aurima welicégic.

52 Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niŋasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

53 Waŋu kondun̄ qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec.

54 Taru zéic igucnec magic ic embac ieneŋ focdac Yesu héŋteggic.

55 Héŋteggicma ama séc usuŋnec kemma ic hafiginaguc tataciguc haima

hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma keŋgic.

56 Waŋu inéŋ ama areŋa yanda me ama areŋa yandaiguc kereŋdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombenjiguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niŋac qesimigic. Waŋu késagic séc hiarudacgic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai bira.

1 Waŋu Farisaio zéma hénia acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ieneŋ Yesuaru tocgégic.

2 Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ieneŋ méragina ménda zuacma saméŋ negic inicgic.

3 (Farisaio ic zéma Yuda ic ieneŋ moczoŋ yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neaŋgic.

4 Waŋu nénnagémba sombenj igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neaŋgic. Waŋu yandahécgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacaŋgic imi yomuhuc; Sokoc, kasoŋ, kewuc nomuŋ, zéic, zéma hehe tatac me zae zuaczuara.)

5 Waŋu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ieneŋ Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niŋ tohotoho ichécga ieneŋ yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma

méragina ménda zuacma saméj imi nezu?

6 Zégic inéj yomuhuc énézéyec; Yesaianéj ikoc ic onac niñ mia ac sécyá imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna oriñ yomi kua taséginanéj sac mepési néñanžu, néj qeriginanéj lakec heanzac.

7 Wañu ic enañ héna acac kuamuma ni imi en mepési néñanžu.

8 Ini Anutuac héna ac waigic mayu ic enañ haka silic késakecanžu.

9 Imuhuc zéma toroqema zéyec; Enañ haka silicgina imi tohoma kecmu niñac Anutuac héna ac imi hiabi-anec andé qeanžu.

10 Mosenéj ac yomuhuc zéyec; Gi neñgoc mañgoc éréhécgá eegira héiwésémañ. Wañu méj i neñgoc mañgoc éréhécyá zébiri érécmimac imi qegic humumac.

11 Wañu ini yomuhuc zéanzu; Ic méj neñgoc mañgocya iorac iwawai méj érécmimanñ zé os-izaciguc Anutuac buña zéma érézémac.

12 Wañu ac imi meselima neñgoc mañgoc haleñ hai érécmimia imuac neuñ héiénécmianžu.

13 Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanzu. Wañu ini haka imuhucya sasala wañanžu.

14 Imuhuc zéma muñguc ic embac tuñginaguc imi un-uruma énézéyec; Ini moczoñ

énézéwa niñgic. Nimma ac yomi niñtegicmu.

15 Iwawai méj negic hiñgacanzac iminéj ménda mebiri énécmianzac, néj qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéj mebiri énécmianzac.

16 Méñnéj méj geza-cginaguc eneñ ac imi niñtegicmu.

17 Wañu inéj ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama méñguc enec. Enu tohotoho ichéra ieneñ qelumbec ac imuac qesimigic.

18 Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niñasarizu? Iwawai negic tomeñginaiguc hiñgacanzac iminéj ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niñasarizu?

19 Wañu iminéj ewa qeriginaiguc ménda hiñgacanzac, néj tomeñginaiguc hiñgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéj nene hénia hénia imi moczoñ hia newiñac séc zéma héniya imi zéseliyec.

20 Wañu méj yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéj mebiri énécmianzac.

21 Ic qerigina igucnec ninñ biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, eu-qeqe,

22 embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siñ biria, kic séséc, andé ac, séwi eneñ, kaižiliweñ.

23 Iwawai biria imi moczoñ ic qerigina igucnec éréma ic

mebiri énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzéh ninzéh.

24 Wañu inéh yacma ama baec imi waima Tiro ama areña yandaiguc kemma ama méñac qeriaiguc eñec. Emma imuhucgeñ taczac imi ic méñnéñ méñ ménda nimmacac niñec, néñ sasañgia kekerawac séc ménda wañec.

25 Eñu imuarunec embac méñ bérara uña birianéh késayec iminéñ surucya nimma focdac haréma iwac muru simiñ héimiyec.

26 Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Wañu bérara uña biria nesimimac niñac welecmiyec.

27 Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécna ieneñ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimañ iminéñ hiabia qahac.

28 Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miñ Kewuna, imi hélacnec! Wañu kazu ieneñ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneñ nene negic bororoña mayu neanzu.

29 Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézan imuac niñ hia liliñgéma kenna, uña birianéh béracga bec waimizac.

30 Zéyu embac imi liliñgéma kemma héñu uña birianéh bec waimiyu béracya imi heheyaiguc béñzéh heyec.

Íc gezac héhéña méñ mehiaruyec.

31 Wañu Yesu i Tiro ama areña yanda imi waima Sidon ama areña yanda namuñanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduniguc keñec.

32 Imuaru kereñu ic tosara ieneñ ic méñ gezawa héhéñgia zéma ara hia ménda zéañec imi Yesuac muru wagicma hama mérianéh haimimac niñac welecmicig.

33 Welec migic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura méñu kemma méria merawanéh gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépécgéma ezelaña osiyec.

34 Osima kurumeniguc hiyu eñu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréñgéna!'.

35 Zéyu gezawa béréñgéyec, wañu ezelaña hularu ac didiñanec zéyec.

36 Wañu Yesunéh suruc imi ménda zéaumu niñac neñ héiénécmiyec. Wañu muñguc muñguc qetali énécmiyec, néñ ieneñ muñguc muñguc kilendac zéau énécmigic keñec.

37 Ieneñ kilen welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoñ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéñ meyu ac niñanzu, wañu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunéh ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

1 Nalé imuaru muṅguc ic tuṅ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgic. Yesunéṅ tohotoho ichéra unuruma énézéyec;

2 Ic embac ieneṅ ai meme haréwéc niguc keczu. Waṅu nene méṅ ménda he énécmizac. Imuac niṅ ni ic ionac wéséna wanzac.

3 Waṅu tosara ieneṅ lakec-nec hagic imuac niṅ yaka niṅ humugicguc eṅ amaginaiguc méli énécmiwa hénaiguc kemma qiritic unuwac niṅac.

4 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneṅ melemma zégic; Baec kisia yomuaru méréneṅ dimuacnec nene saméṅ sécgina hia mihicṅima gumu énécmimac?

5 Imuhuc zégic qe-siéncmima zéyec; Onaru héna maunṅ dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic.

6 Zégic nimma areṅgé énécmiyu baeciguc mama tacgic maunṅ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niṅac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneṅ welenṅ gema énécmigic.

7 Waṅu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériaṅ niṅac welec-maguc méndémma énécmimu niṅac énézéyec.

8 Waṅu ic embac ieneṅ nene imi negic sécgé énécmidarec. Waṅu nene bakia waigic tarec imi mutulanṅéma neṅgeṅ yanda

7iguc tигic kuagina qedarec.

9 Waṅu ic imuaru kecgic ionac qétégina imi 4,000. Waṅu inéṅ méli énécmiyu kendacgic.

10 Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma kenkecma Dalmanuta baeciguc* kereṅgic.

11 Kereṅgic Farisaio ic ieneṅ Yesuguc eminimbiṅ zé haréma séséc kurumeṅ igucnec méṅ meyu hémmu niṅac wamma batucgé migic.

12 Batucgé migic qeriguc wésésé héima zéyec; Némac niṅ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbiṅ zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa niṅgic; Onaru kiwi méṅ ménda mewa hémmuac séc.

13 Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muṅguc zéiciguc emma kondunṅ néwécgeṅaiguc kereṅgic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

14 Waṅu tohotoho ichéra ieneṅ eluṅ unuyu héna maunṅ sécgina ménda mema hagic. Waṅu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec.

15 Waṅu Yesunéṅ yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niṅac héṅgaleṅ qacguc wammu.

16 Énézéyu eṅaocnec eminiṅ wamma zégic; Imi nini

* **8:10:** Romawac héṅgaleṅ baec yanda imuac distrik méṅac qara, Aderia kondunṅ imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

héna maun qahac imuac nin nénézézac gezan.

17 Zégic inéj niņasarima énézéyec; Héna maun ménda he énécmizac imuac niñ némac niñ eminiñ qeminiñ wañkeczu? Ini méndagucnec niñtegiczu me wañu méndagucnec niņasarizu? Qeriginanéj seligizac me?

18 Ini kic ginagucnéj iwawai imi ménda héjanzu? Ini gezac ginagucnéj kileñdac ac ménda ninzu me? Wañu ini ménda niñqelizu me?

19 Ni maun méra mén méndemma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoña neñgeñ yanda dahecac séc hiñgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiéncmiyu, neñgeñ 12, zégic.

20 Wañu maun 7 imi méndemma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoña heyu neñgeñ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic.

21 Zégic énézéyec; Ini kileñdac ménda niņasarizu?

Yesunéj kic hilic mén mehiaruyec.

22 Wañu keñkecma Bet-saida ama areña yandaiguc† kerengic ic ieneñ ic kic hilic mén Yesuaru wagicma hama mérianéj haimimac niñac welecgc.

23 Welecgc ic kic hilic imi mériaiguc késama ama

yanda waima séñganğenğic hiñgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai mén héñzan?

24 Qesimiyu kic hilic inéj hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma keñha wanzu.

25 Zéyu inéj muñguc mérianéj kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héñu hiaruyu iwawai moczon dindiñanec héñtegicdarec.

26 Wañu Yesunéj amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémañ.

Peteroac ninzén ninzén ac.

27 Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama areña yanda yanda séc kembiñ zéma keñgic. Keñkecma hénaiguc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneñ nuac niñ méré zéanzu?

28 Qesiyu zégic; Ic embac tosara ieneñ doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanzu, wañu tosara ieneñ Elia, tosara ieneñ mia Anutuac kua meme ic ionarunec mén zéanzu.*

29 Zégic muñguc qesiéncmiyec; Wañu eñaoc nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéj yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.‡

† 8:22: Yodan doku imuac Is iguc geñ taczac. * 8:28: Mrk 6:14,15 ‡ 8:29: Halécneñ météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiñ zé imuhuc wañgic. Yesu imi neñañ hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

30 Imuhuc zéyu inéj ic tosara ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec.

Yesunéj dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

31 Wañu inéj yomuhuc hénima ku énéncmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naña imi kecma qenzen manzen kileñ nimmac. Niñu ic galeñ zéma hofac oo ic kuneñ éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac.

32 Inéj ac imuhuc zéauyu Peteronéj Yesu késama qetalimima ac wammiyec.

33 Wañu inéj melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biria miñjina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ.

34 Wañu Yesunéj ic tun yanda kegcic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic méñnéj ni méndac némmañ zémaciguc andé qeamuma enjeya ic héñgeña wéndara huama méndac némmac.

35 Ic méñnéj méñ kekecy a ngé timañ zé wañu kekecy a imi sohomac. Wañu ic méñnéj méñ nuac zéma buña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecy a waiyu kekecy a imi ménda sohomac.

36 Ic méñnéj baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéj dimuhuc nanjé mimac?

37 Ic méñnéj némac iwawaiyanéj uñayaguc amuwagic wañu sécgémac?

38 Ic méñnéj qeli yackumu kaiseroya zéma képésic ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminéj Manjocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéraguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyec.

1 Wañu inéj yomuhuc énézéyec; Ni hélanc énézéwa niñgic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéj ménda énépésiyunec Anutuac héngalen ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

2 Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunéj Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc enjic. Emma imuaru enjanc nec kegcic. Wañu inéj imuaru kicginaiguc melemma tanera méñ wañec.

3 Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic méñ iwawai méñnéj zuaru imuhucya wammacac séc qahac.

4 Waṅu baec imuaru Mose zéma Elia ieren ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac waṅgic.

5 Imuhuc waṅgic Peteronéṅ Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziṅ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmiṅ méné guac, méné Moseac, méné Eliawac wammac.

6 Merac ienen bacgina yandiyec imuac niṅac Peteronéṅ némac ac zémaṅ zéma hocma imuhuc zéyec.

7 Waṅu hosusunéṅ mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac méné yomuhuc mayec; Yomi imi naṅna, hénsorocanzua, iwac ara nimmu.

8 Waṅu lilingéma héngic élanzaṅnec aulan géyc Yesunéṅ sac naṅec.

9 Waṅu boṅa igucnec mama hama Yesunéṅ ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai hénzu imuac ac suruc imi méné ménda énézému, kecma bian Icac Naṅa humuc igucnec yaruguc.

10 Imuhuc énézéyu merac ienen ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma enaocnec eminiṅ qeminiṅ waṅgic.

11 Waṅu ienen Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niṅ hénia acac kiwi ic ienen Elia walac hamac imuhuc zéanzu?

12 Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélaacnec Elia i walac hama iwawai moczoṅ meqeliyuguc. Waṅu némac

niṅ Icac Naṅa i andé qemigic qenzen manzen kilen nimmac imuhuc ogic hezac me?

13 Waṅu énézéwa niṅgic; Elia i hélaacnec hama keru iwawai iwac niṅ kiwiiguc ogic hezac imuac sécyā ienen ewa siṅginawac wammigic.”

Yesunéṅ merac méné uṅa biriayaguc mehiaruyec.

14 Waṅu merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima naṅgic hénia acac kiwi ic toṅara merac iniguc tualefic emigic.

15 Waṅu ic embac ienen nalé qahacgucnec Yesu hémma kilen welicgéma usunec kemma ewa hia ac zémigic.

16 Zémigic inéṅ qesiénécmiyec; Ini némac niṅac tualefic emikeczu?

17 Zéyu sugina igucnec ménéṅ melemma ézéyec; Kiwi ic meracna uṅa biriānéṅ késayu ara qahac kecanzac imuac niṅac wagicba guaru hazic.

18 Merac imi dimucgeṅ dimucgeṅ uṅa birianéṅ késama hérékeṅ héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoṅa mayu zéra aric aric kiyu hénia méria séréngéanzac. Waṅu toho-toho ichécgā ienen nesimu niṅac énézéwa nesimuac séc qahac waṅec.

19 Zéyu Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicṅisaiya ini ninzéṅ ninzéṅgina qahac. Ni

iniguc nalé dahecac séc kecmaj? Nalé dahecac séc ini bisiqatén wajj énécmimaj? Merac imi nuaru wagicma hagic.

20 Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uja biria inén Yesu hémma merac hérékeñ héréha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec.

21 Wajj Yesunén merac manjocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecanzac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecanzac.

22 Inén merac imi nalé momac momac mebirimaj zéma geric bélanajiguc me dokuiguc gilanzac. Iwawai mén wambésémanjac séciguc ewa biric wamma méra nérécmima.

23 Imuhuc zéyu Yesunén ac yomuhuc melemma ézélec; Hénia némac niñac wambésémanjac séciguc imuhuc zézaj? Ic mén ninzén ninzénagucnéñ iwawai moczon hia wandacmac.

24 Zéyu imuarunec mia merac manjocyanén ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzéngezua, geñgaoc ninzén ninzénna bébélacgia imi meseli néna.

25 Wajj ic embac ienén usuñec tocgéma hagic inicma uja biriawac yomuhuc ézélec; Ac qahac kekerawac uñaya zéma gezac héhénac

uñaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muñguc ménda hiñgacbéseñ.

26 Zéyu uja birianén qacsilacma selianec héréma qéfaccgé mima éréma keñu merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanén hémma, Humuzac, zégic.

27 Wajj Yesunén iwac mériaiguc késama héréyu yacma nanec.

28 Wajj Yesu imi ama qeriaiguc enu tohotoho ichéra ienén sasanjaiguc qesima zégic; Nini némac niñac nesiwiñac séc qahac wajjec?

29 Imuhuc zégic melemma énézélec; Imuhucya imi iwawai tosara ménénén nesi énécmiwiñac séc qahac, nén zéweleccginanén* sac hia nesi énécmimu.

Yesunén humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc wajjec.

30 (30a) Wajj ienén ama imi waima kemma Galilaia baec qericma keñgic.

31 (31a) Wajj Yesunén tohotoho ichéra ku énécmimaj zéma (30b) i zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi ménénén mén ménda nimmu niñac wajjec. (31b) Wajj yomuhuc ku énécmiyec; Icac Nanja i ic ionac méraiguc enu qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wajj yacmac.

32 Wajj ac imuac hénia ménda niñasarima qesimiwiñ zé niñgic yéwériyec.

* 9:29: Kiwi wahala qac buñaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawañaguc.

Yesunéj ic kiwa kekerawac héna ac énézéyec.

33 Waŋu keŋkecma Kafanaum ama areŋa yandaiguc haréma ama ménŋ qeriaiguc emma tacma imuaru tohotoho ichéra qesiénécmiyec; Hénaiguc némac iwawai niŋac tualefic emikeczu?

34 Imuhuc qesiénécmiyu ieneŋ neŋaŋ murunec mérénéŋ kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niŋac ara hia ménda meleŋgic.

35 Waŋu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Ménŋ i kiwagina kecmaŋ zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecma welenŋ qeŋegina wammac.

36 Imuhuc zéma merac komora ménŋ wagicma sugginaiguc haiyu naŋu tétécgé mima énézéyec;

37 Ménŋnéŋ merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanzac. Ménŋnéŋ ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néŋ méli néŋec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic ménŋ neŋaŋ hazéc ménda wanzac imi neŋaŋ alanina.

38 Waŋu Yohanenénŋ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic ménŋnéŋ guac qacga qacma uŋa biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niŋ neuŋ héimiyiŋ.

39 Zéyu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ménda qetali mimu. Ménŋ i nuac qacna

qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanénŋ nalé hotoŋa imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac.

40 Némac niŋac? Ménŋ neŋaŋ andé ménda nunuanzac iminéŋ hazécnina qahac.

41 Ni hélacnec énézéwa; Ic ménŋnéŋ ini Kristoac ichéra keczu imuac niŋ nuac qacnaiguc doku ménŋ hima gumu énécmimac imi iwac boŋa imi kilenŋdac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

42 Waŋu ménŋnéŋ nambérac komoc komoc ni ninzéŋgé néŋanŋu ionarunec ménŋ manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméŋaiguc zikimima kondunŋiguc naŋgéŋic hiŋgacmac iminéŋ hia wammac.

43 Waŋu méraganénŋ biri-aiguc goporu méraga imi héricbésémaŋ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetcgia qahaciguc hiŋgacbaŋ niŋac, puriŋ wamma kekec hémbénaŋaiguc kerembésémaŋ iminéŋ hia.

44 (Ménda hezac.)

45 Waŋu hénaganénŋ biri-aiguc goporu héricbésémaŋ. Héna éréhécgaguc kecma geric siaiguc giligic hiŋgacbaŋ niŋac, puriŋ wamma kekec hémbénaŋaiguc kerembésémaŋ iminéŋ hia.

46 (Ménda hezac.)

47 Waŋu kicganénŋ biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hiŋgacbaŋ

nijac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héngalen ama areña yandaiguc kerembésémañ iminénj hia.

⁴⁸ Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélaña imi ménda békémac.

⁴⁹ Mulu memac buña mesolañaniwiñ zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélañanénj mezeric énécmimac.

⁵⁰ Sei imi qacguc, néñ siña qahac wañu némacnéñ mindinjigic siñaguc wammac. Suginaiguc sei hésigic luae heyu eñawu kecmu.

10

Eu iniñ waiwai imuac ara.

¹ Yesunénj imuarunec yacma Yodan néwécgeñ Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanénj muñguc iwaru tocgégic. Wañu wañañec imuhucyanec muñguc ackuazéc ku énécmiyec.

² Wañu Farisaio ic ieneñ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méñnéñ iniña waimimac imi héná acac sécyá me qahac?

³ Zégic melemma énézéyec; Mosenénj deic zéma énézéyec?

⁴ Énézéyu zégic; Mosenénj yomuhuc oaec zénénécmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac.

⁵ Imuhuc zégic Yesunénj énézéyec; Mose i ewa seligina nijac wamma héná ac imi oma énécmiyec.

⁶ Néñ hénihéniaiguc imi Anutunénj ic zéma embac meérécmiyec.

⁷ Imuac nijac ic méñnéñ neñgoc zéma mañgocya wai érécmima iniñawac muru héiselimac.

⁸ Héiseliyu éréhécnénj séwi momacguc wammaoc, wañu bec iereñ éréhéc qahac, néñ momacguc.

⁹ Imuac nijac iwawai méñ Anutunénj dérécgéyec imi ic méñnéñ ménda méndénj érécmimac.

¹⁰ Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneñ ac imuac nijac muñguc qesimigic.

¹¹ Qesimigic inénj melemma énézéyec; Ic méñnéñ iniña waima méñ memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac.

¹² Wañu embac méñnéñ euya waimima ic méñ memac imi imuhucyanec kaisero wanzac wammac.

Yesunénj nambérac ionac mériañ ac énézéyec.

¹³ Wañu ic embac ieneñ Yesunénj mérianénj osiénécmimac nijac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ieneñ ac zéénécmima zéqeqetali wañ énécmigic.

¹⁴ Wañu Yesunénj héñu qeria biriyu énézéyec; Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac

hénngalen ama arenja yanda imi nambérac imuhucya ionac buja.

¹⁵ Hélacnec énézéwa; Méhnénj Anutuac hénngalen ama arenja yanda qeriaiguc emmanj zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inénj imuac qeriaiguc kilendac ménda keremmac.

¹⁶ Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacginaiguc haima mérianj ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷ Wañu Yesunénj hénaiiguc kemma keru ic méhnénj usuñnec iwaru hama iwac muru siminj héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaña imi késamanj.

¹⁸ Zéyu Yesunénj ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzanj? Ic méhnénj hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia.

¹⁹ Gi hénac ac yomuhuc niñanzanj; Kaisero ménda wambésémanj. Eu qeqe ménda wambésémanj. Kowu ménda newésémanj. Héipuc ac zémanj zé ikoc ac ménda zéwésémanj. Ikoc wañ énécmima iwawai ménj ménda onagicbésémanj. Nenjgoc manjgoc éréhécgac eegira héiwésémanj.

²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczonj komocna igucnec tohoma keriac kecua.

²¹ Wañu Yesunénj hémma iwac siñ nimmima yomuhuc zéma ézéyec; Haka hiabia

momacgucnénj guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina bonja géngic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumenjiguc héla hegémmac. Wañu hama ic hénngalen wéndara imi huama ni méndac némbésémanj.

²² Wañu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñ, niñ yéwériyu tanera ménj wañu waima keñec.

²³ Keñu Yesunénj kiwa hiyu lelecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnénj Anutuac hénngalen ama arenja yanda qeriaiguc kerembinj zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu.

²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgéngic. Wañu inénj muñguc torogema énézéyec; Merachécna, Anutuac hénngalen ama arenja yandaiguc enenja imi yéwéria yanda.

²⁵ Yanj yanda kamelenénj godu kifanja komoraiguc keremmac imi efefia, nénj soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnénj Anutuac hénngalen ama arenja yandaiguc keremmac iminénj yéwéria yanda.

²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenj nimma kilenj yanda aurima enjoc emininj qemininj wañamuma zégic; Imuhuc wañu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac?

²⁷ Yesunénj inicma zéyec; Ic enenj imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunénj hia,

Anutunéj iwawai moczoj imi hia memac.

²⁸ Zéyu, Peteronéj hénima ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczoj waima gi méndac géjanzij.

²⁹ Zéyu, Yesunéj melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa, méhénéj nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc mañgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi,

³⁰ you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc mañgochéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec mihicñimac. Wañu biançuc kurumeñ amaiguc kekec seli memac.

³¹ Wañu walac walac ionac murunec sasalanéj andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanéj walac walac wammu.

Yesunéj humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wañec.

³² Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéj walac walac kemma keru tohotoho ichéra ienej bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ienej zénéngina hiriyc. Wañu Yesunéj tohotoho ichéra 12 qutulajgé énécmima iwawai hicñimac imuac ac énézéma zéyec;

³³ Héngic, neñañ Yerusalem enzij. Enni imuaru Icac Naña imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma hena acac

kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, késpedesiraguc zéma humucac buña zétécgéma ic enia ionac muru haimu.

³⁴ Haigic ienej zébiri mima sépécgé mima rikun zéragucnéj héimaguc qe-humumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéj humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioc nanhérera Yakobo zéma Yohane iereñ Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qe-sigémbic imi geñ hia menérc miwésémañ niñac zéma ninzic.

³⁶ Zéyic érézéyec; Néma iwawai meéércmimañ niñac wanzaoc?

³⁷ Wañu iereñ zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, méñ héigaiguc méñ kanagaiguc tacbic.

³⁸ Zéyic Yesunéj érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc?

³⁹ Zéyu, iereñ zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéj yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc.

⁴⁰ Wañu nuac héinaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méñac méñ zéénécmiyec

ionac énécmiyu késama tacmu.

⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ieneŋ ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niŋgic ewagina biriyeŋ.

⁴² Waŋu Yesunéŋ unuruma énézéyeŋ; Ic enia ionac ic kewu ieneŋ ic embac énépésigic, ic embac ieneŋ welenŋ qeénécmianzu. Waŋu eŋeŋa ieneŋ mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu waŋ énécmianzu imi ini ninzu.

⁴³ Waŋu onaru imi hena imuhuc ménda hezac. Onarunec méŋnéŋ kunenŋina wammaŋ zéma alahéra ionac welenŋ qeŋe kecmaŋ.

⁴⁴ Onarunec méŋnéŋ walac walac kecmaŋ zéma alahéra ionac ai merac kecmaŋ.

⁴⁵ Icac Naŋa i welenŋ qemimu niŋac ménda mayeŋ. I eŋeyaoc welenŋ qeŋe ai mema ic sasala onac niŋ mulu memeac iwawai ésécnec kekeŋya énécmimaŋ zé mayeŋ.

Yesunéŋ kic hilic méŋ mehiaruyeŋ.

⁴⁶ Waŋu ieneŋ hakecma Yeriko tauniguc harégic. Waŋu inéŋ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areŋa yanda imi waima keŋkeŋgic, ic kic hilic méŋ qara Batimaio, Timaiuac naŋa inéŋ hena giŋgiŋaiguc iwawai niŋac welecma tareŋ.

⁴⁷ Waŋu inéŋ ic imi Yesu Nazarete ama areŋa igucnec imuhuc zégic nimma hénima gareŋ; Dawidiac qeli Yesu,

gi nuac niŋ ewa biric waŋ néŋna!

⁴⁸ Zéyu ic sasalanéŋ ac waima tacmac niŋac zéŋeŋqetali wammigic. Waŋu inéŋ seli seli wamma selianec qacsilareŋ; Dawidiac naŋa, gi nuac niŋ ewa biric waŋ néŋna!

⁴⁹ Qac keru, Yesunéŋ henaiguc namma zéyeŋ; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ieneŋ kic hilic ézéŋic; Efima yacma hana! Inéŋ héihéré géŋzac.

⁵⁰ Waŋu kic hilicnéŋ malekuya gilima téŋgéma yacma Yesuac muru hayeŋ.

⁵¹ Waŋu, Yesunéŋ ac bakia zéma qesimiyeŋ; Némac waŋgémmaŋ niŋac wanzanŋ? Zéyu, kic hilicnéŋ ézéyeŋ; Kiwi ic, ni kicna hima hémmaŋ niŋac wanzua.

⁵² Zéyu, Yesunéŋ ézéyeŋ; Gi kenna, ninzéŋ ninzéŋganéŋ mehiaru géŋzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréŋgéyu hima héŋeŋ. Waŋu henaiguc Yesu méndac mima keŋeŋ.

11

Yesunéŋ doŋki qahaiguc tacma Yerusalem eŋeŋ.

¹ Waŋu Yerusalem ho-suraiguc hama Oliwa baec boŋaiguc Betfage ama areŋa yanda zéma Betania ama areŋa taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéŋ tohotoho ichéŋéra méli érécmiyec.

² Waŋu méli érécmima yomuhuc érézéyeŋ; Ama

wéségiraiguc taczac imuaru kenjic, donki merawa mén icnén qahaiguc ménda tacanzu imi qatéigic nanu focdac mihicnjimaoc. Mihicnjima imi hulacma késama hamaoc.

³ Hularic ic ménén, Némac niñ imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémaoc; Miñ Kewuniranén imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamac.

⁴ Zéyu tecgéyu, ieren kemma donki merawa ama deminawac sanjulan sénganjen hénaiiguc qatéigic nanu mihicnjima hularoc.

⁵ Hularic ic nanjic ionarunec tosanén yomuhuc érézégic; Iri donki merawa imi némac niñac hulaczaoc?

⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc.

⁷ Wañu ieren Yesuaru donki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inén emma tarec.

⁸ Wañu ic sasalanén malekugina hénaiiguc témbécgic. Wañu tosanén ai igucnec ic hawa haréña zéma zuriaguc mericma hénaiiguc lémbécgic.

⁹ Wañu ic tun yanda ienen walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec wahec!* Miñ Kewuac qac bunaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc.

¹⁰ Ambéc sakoñnina Dawidiac héngalen ama arenja yanda imi Miñ Kewuac qac bunaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumenjiguc eñeña keczac.

¹¹ Wañu Yesunén Yerusalem keremma ocmuñ téréyaiguc eñec. Emma iwawai moczon lelecgéma héñu, bec ama mari mari wañu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama arenjaiguc kenjic.

Yesunén fik ic mén zébiri miyec.

¹² Ama gianyu ienen Betania ama arenja waima kenjic. Kenkecma Yesu nene niñac wañec.

¹³ Wañu fik ic mén harénaguc lakec nanu hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wañu fik ic imuac naléya qahac imuac niñac haréñanec nañec.

¹⁴ Wañu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic ménén munjuc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen ac imi niñic.

Yesunén ocmuñ téréya mehiaruyec.

¹⁵ Wañu Yerusalem kereñgic, Yesunén ocmuñ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai néña gémba zéma nanjic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianén soukiwa haréña

* 11:9: Ac yomuac hénia imi; Anjénina tina!

amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boŋa meanzu ionac tatac imi melenj daru hiŋgarec.

16 Waŋu ocmuŋ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa keŋha wammu niŋac qegetali ac waŋ énécmiyec.

17 Waŋu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niŋac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Waŋu ini imuhuc waŋgic kowu nene ionac baŋec tanec wanzac.

18 Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ niŋgic. Waŋu ic embac sasalanéŋ ackuazécya niŋac welicgémigic eŋeŋa waŋec. Imuac niŋac zénéŋgina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hocgic.

19 Waŋu ama mari waŋu Yesu zéma ichéra ieneŋ ama areŋa yanda imi waima keŋgic.

Fik ic imi humuyec.

20 Waŋu ama muŋguc gianjiyu ieneŋ muŋguc yacma keŋgic. Keŋkecma fik ic imi héŋgic hénia igucnec humuma naŋec.

21 Waŋu Peteronéŋ niŋqelima ézéyec; Kiwi ic, héna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac.

22 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma énézéyec; Anutu ninzéŋgégic.

23 Hélaacnec énézéwa, ménj i boŋa youmi bacgéma konduniguc hiŋgacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicŋimac zéma ninzéŋgéyu imi hicŋimac.

24 Imuac niŋac énézéwa niŋgic, ini iwawai imuac me imuac niŋac welecmu imi bec meziŋ zéma ninzéŋgému. Imuhuc waŋgic zézu imuac sécya hicŋi énécmimac.

25 Waŋu yacma welecmu nalé imuaru ic ménac niniŋ biria ménj késa kecziuguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc waŋgic Maŋgocgina kurumeniguc keczac inéŋ imuhucyanec onac késpedesicina wai énécmimac.

26 (Waŋu ini késpedesicya imi ménda waimimuiguc onac Maŋgocgina kurumeniguc keczac inéŋ imuhucyanec onac késpedesicina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buŋaya dimuacnec meyec?

27 Waŋu ieneŋ muŋguc Yerusalem liliŋgéma hagic. Hama Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ieneŋ iwac muru hagic.

28 Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma qac buŋagaguc ai imi meanzaŋ? Mérénéŋ gézéyu ai imi meanzaŋ?

† 11:26: Kiwi tosaraiguc kemaŋa yomi ménda hezac.

29 Imuhuc zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac mén yomi qesiénécmiwa melemmu. Melenjicguc neñ néma qac buñanaguc ai imi meanzua imi zéaumanj.

30 Imuhuc zéma yomuhuc qesiénécmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumenj igucnec me ic onarunec?

31 Imuhuc énézéyu enjaocnec eminiñ qeminiñ wamma zégic; Neñaoc kurumenj igucnec zéni, Némac niñ i ménda ninzéhégé migic? Imuhuc zémac.

32 Wañu ic igucnec zéwiñ zéma niñgic, ic embac moczoñ Yohaneac niñac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niñac ic embac ionac niñ bacgina yandiyec.

33 Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziñ. Imuhuc zégic Yesunéh énézéyec; Imuhucyanec néma qac buñanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémanj.

12

Ai ic biria.

1 Yesunéh hénima qelumbec ac mén yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ baec ménjiguc waiñ ic himicma lelecgéma imuac deminja meyec. Mema waiñ gocmiawac dokuya gésiwiñac zéma baec éséma kifaña yanda meyec. Mema imuaru galeñ meme ama lesu herec mén meyu enec. Enju ai imi ai

ic ionac méraginaiguc haima baec ménjiguc keñec.

2 Kemma keru yawuñ ducñiyu héla memac niñac welenj qeque ic mén mélimiyec.

3 Mélimiyu, i késama qema nesigic enec liliñgéyec.

4 Liliñgéyu miñinanén welenj qeque merac mén muñguc méliyu keñec. Keñu oruha hocnéñ qésémma gamu qeque wammima nesigic keñec.

5 Wañu mén ménjucnec mélimiyu keñu ic imi qegic humuyec. Wañu imuhucyanec welenj qeque ic sasala méli énécmiyu ai ic ienenj tosara zépé unugic tosara humumia unugic.

6 Wañu momacguc kecmiyec imi eneya nañ sorocya ewayanénj angé tima kerec imi. Tetcgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac nañna imi eeya héimu.

7 Wañu ai ic ienenj enjaoc yomuhuc eminiñgic; Inénj mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niñ neñañ qeni humuyu ai youmi neñañ buña wammac.

8 Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac deminj sénganjenjiguc giligic.

9 Wañu ai miñina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic mén énécmimac.

10 Ini kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloñanzu? Mericque ic ienenj hoc mén hénjara mema

giligic kenkenja iminéh ama wanjonaguc ama imuac hoc oruha wanec.

11 Iwawai imi Miñ Kewunéh wanu imuhuc hicñiyu, kicninanéh haka imi hénni, hiabia soroc wanzac.

12 Imuhuc zéyu ienen qelumbec ac imi ionac niñ zéyec imi niñasarima késawinjac zéma hénaya hocgic. Wanu ic tuñ yanda ionac niñac bacgina yandiyu waimima kençic.

Takis haimiwiñ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

13 Kemma ienen Yesunéh ac zébiriyu hémmu niñac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénaroiñ héra méli énécmigic hagic.

14 Ienen Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziñ séwi tanecginawac ménda héñanzań, imuac niñ ic ménjac niñac bacga ménda yandianzac. Wanu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzań. Wanu Kaisawac soukiwa mimia imi hena ac séciguc me qahac?

15 Nini iwac miwiñ me ménda miwiñ? Zégic Yesunéh ikocgina hoturu amuma kecçic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Némac niñ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia mén mema hagic hémba.

16 Yesunéh zéyu mema hama ézégic héñec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi

mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic.

17 Imuhuc zégic énézéyec; Kaisawac buña imi Sisa mimu. Wanu Anutuac buña imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicgéçic.

Humuc igucnec yac-yarawac hénia zéasariyec.

18 Wanu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéañçic ienen Yesuaru hama yomuhuc zégic;

19 Kiwi ic, Mosenéh nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic ménéh embac mema qeli ménda mihicñima humuyu munayanéh qawéra imi mema qeli mihicñiyu darawac qac mema yacma kecmac.

20 Wanu nalé méñu dac muna 7 kecçic, dac walacginanéh embac mema qeli qahac kecma humuyec.

21 Humuyu andianéh qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia ménéh imuhucnec wanec.

22 Imuhucnéñ imuhuc dac muna 7 ienen embac imi mema qeli qahac kecma humudacçic. Humudacçic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec.

23 Wanu ic 7 ienen momac yanda embac imi medacçic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac?

24 Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda

niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanžu.

²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ienen kua meme uña kurumerjiguc kecanžu imuhucya wamma kecmu.

²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunén ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéyec. Ini ac imi ménda oloñanžu?

²⁷ Inén ic humunia ionac Anutu qahac, kic qeli kekec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, héna acac kiwi ic onarunec méñnéñ hama nimma Yesunén ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac héna acnéñ walac walac wanzac?

²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunén melemma ézéyec; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc.

³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niniñga moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ.

³¹ Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi geñga siñ niñamuanzan imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñnéñ ac zézua imi orogicmacac séc qahac.

³² Zéyu héna acac kiwi ic inén yomuhuc ézéyec; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézan imi hélacnec wanzac.

³³ Ewa qeriga moczoñnec, niniñga moczoñnec zéma kucga moczoñnec Miñ Kewu-gawac siñ niñmiwésémañ imi zéma geñga siñ niñamuanzan imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminén hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc.

³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunén nimma yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac héngalen ama areña yanda lakeciguc ménda keczan. Imuhuc zéyu qesiqesi muñguc méñ ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wañu Yesunén ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ héna acac kiwi ic ienen Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanžu?

³⁶ Dawidi i eneyaoc Uña Téréyanén hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miñ Kewunanén nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec;

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunén Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi enen humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu. † **12:36:** Hebiraioc aciguc; Yawenén Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec.

Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéhcénga hénagawac duandiaiguc qutulangé énécmiman̄.

37 Dawidi inéj Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inéj dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ienen̄ sijn̄a nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

38 Wañu Yesunéj torogema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ienen̄ maleku horua héima ken̄ha wambiñ zé wañanzu. Wañu nénagém̄ba somben̄iguc inicma mepési énécmimu niñac wañanzu.

39 Wañu tocgotocgo amaiguc me nezélélér̄ aria amaiguc ic kunen̄ tataciguc tacmu niñac wañanzu.

40 Ic imuhucya ienen̄ embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañanzu. Wañu ienen̄ kecma kitiwagina yéwéria mem̄u.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

41 Yesu inéj soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ienen̄ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ienen̄ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec.

42 Wañu embac malé maqeqeya mén̄nér̄ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiñgarec.

43 Wañu Yesunéj tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominéj soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac.

44 Tosia ienen̄ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inéj qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunéj nalé tetcgiawac séséc zéasariyec.

1 Wañu Yesunéj ocmuñ téréya igucnec mama ken̄ju tohotoho ichéra ionarunec mén̄nér̄ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kunen̄ kunen̄ imi dimuhucya!

2 Zéyu Yesunéj melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kunen̄ kunen̄ imi hénzan̄? Hoc imi moczoñ netec qetecgégic madaru hoc mén̄nér̄ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

3 Wañu Yesu ocmuñ téréya nówécgeñ Oliwa boñaguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ienen̄ en̄awunec qesimigic.

4 Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligiman̄

zényu haka dimuhucya dimuhucyanéj hicñimac?

⁵ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac.

⁶ Ic sasalanéj nuac qac-naiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu.

⁷ Wañu yaré héla me imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kilendac hicñimac. Wañu imi nalé tetecgia qahacnec.

⁸ Baera baera ic embac ienej euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosanéj baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi azi kiki imuac hénihéniya.

⁹ Ini enaocnec héngalen wañamuma kecmu. Ienej ini aciguc onopocmu. Wañu togotocgo amaiguc hihilocnéj unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma kenjic baec galen tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému.

¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu.

¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néj Uña Téréya.

¹² Dac muna ekaocnec

hazéc wañamuma humu-macac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéj naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ienej neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu.

¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczoñ yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu méñnéj selima nañkeru tetecgia wañu Miñ Kewunéj késama kekec hémbénañaiguc opocmac.

Zébiriri qébiriri icnéj hama kisikiyoñ mihicñimac.

¹⁴ Kecma Biria miñjina iwawai mebirianzac iminéj ocmuñ téréyaiguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ienej néngacma baec boñaiguc kemmu.

¹⁵ Wañu ic méñ ama qahaiguc taczac inéj mama iwawai méñ ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac.

¹⁶ Ic méñ aiiguc keczac inéj malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac.

¹⁷ Nalé imuaru embac tosara hériginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ienej qenzen manzen yanda mi-hicñimu!

¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicñimac niñac welecmimu.

¹⁹ Nalé imuaru qenzen manzen méréra méñ hicñimac imuac niñac imuhuc zézua. Qenzén

manzen imuhucya imi Anutunéj baec kurumenj zéyu hicnijyecac hezac imuac suraiguc ménj ménda hicnijyec. Wañu kecma imuac andiaiguc imuhucya imi munjuc ménda hicnijmac.

20 Nalé imi becneç Miñ Kewunéj focdac ménda metecgéwacnec imi ic ménjénj selima nankeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési énécmiyec ionac niñac wamma nalé imi meducñiyu hotoñja wañec.

21 Wañu nalé imuaru ménjénj Kristo you nonac muru hicnijzac me Kristo eri ionac muru hicnijzac imuhuc zéyu ménda ninzénjému.

22 Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicñima hia wammucac séc wañu gési énécmimia imi ikoc wañ énécmiwiñ zé séséc zéma haka méréra baec ic enej memucac séc qahac imuhucya memu imuac niñac imuhuc zézua.

23 Ac imi walac walac énézézua imuac héngalenj wamma kecmu.

24 Wañu nalé imuaru, qenzenj manzenj yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaña békéma sinjidéngéyu maso asaha qahac wammac.

25 Wañu ménni sikiluc imi kurumenj igucnec madaru kuc yanda yanda kurumenjiguc hezac iminénj hirumac.

26 Wañu duña Icac Naña

hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ienenj héndacmu.

27 Wañu nalé imuaru inénj kua meme uñahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zéçgéria kembonj qahac igucnec zéma baec kurumenj néwéc néwéc igucnec qutulanjé énécmimac.

28 Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc niñarenj gému; Imuac hawa bébélacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanzin.

29 Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicñiyu hémma inénj hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc niñtegicmu.

30 Ni hélacnec énézéwa baeciguc hicñisaiya keczu ini ménda qahac wañgicnec ac imuac héla hicñidacmac.

31 Baec kurumenj imi qahac wammac, néj nuac acna imi ménda qahac wammac.

Zégésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménjénj ménda ninzac.

32 Wañu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménjénj ménda ninzac. Kurumenjac kua meme uña imi enej ménda ninzu. Naña acguc ménda ninzac. Manjoc eneyanec téngénj ninzac.

33 Nalé ménda ninzu imuac niñ téçgina nimma kecmu.

³⁴ Ic méjnénj amaya waima baec horu kemmac niñac welenj qeqehéra iwawai galeñgému niñac énézéma aigina méndénj énécmima nagu galeña i kawaliya mema kecmac niñac ai buña énécmiyec ésécnec.

³⁵ Ama miñina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me siñi yanda me kuruc qacanzac imuaru me siñunec imi ini ménda ninzu. Imuac niñ ini técgina nimma kecmu.

³⁶ Wañu gau yanda hekecgic élanzanñec hama inibac niñac.

³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

14

Yesu qewiñ zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac tac niniñ zéma saménj yisya qahac imuac tacniniñ imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma héna acac kiwi ic ienenj Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu niñac hochoc ai megic.

² Mema yomuhuc zégic; Tac niniñ naléyaiguc qahac, ic tosara ienenj qewelonj gewu niñac.

Embac méjnénj Yesu haléc naecmiyec.

³ Wañu Yesunénj Betania ama arenjaiguc kemma ic

ménj qara Simon bec nec wizi seliayaguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac méjnénj nadaac halécya héméña hiabia boña eñeña imi kiruñaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczonj qocgémiyec.

⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ienenj niñgic biriyu eñacnec eminiñ wamma yomuhuc zégic; Némac niñ haléc imi eñdac audaczac?

⁵ Iminénj kiriru soukiwa ic méñac yawuñac ai boña ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic.

⁶ Wañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niñ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac.

⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra énécmiwiñ zéma nalé tosia hia méra énécmimu. Wañu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmanj.

⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héméñagucnéñ walac naecnénzac.

⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buña suruc hiabia imi zéau énécmiwiguc embac yomi niñqeli mima haka wañec imuac surucya imi momacnec zéau énécmimu.

Yudanénj Yesu hofac oo ic

* 14:3: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

ionac méraginaiguc opocmanʒé ac zikiyec.

10 Waņu tohotoho ic ionarunec méné, Yuda Kar-ioto, inéŋ Yesu ic onac méraginaiguc opocmanʒéma hofac oo ic kuaya ionac muru keŋec.

11 Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiŋ zéma zéseligic. Waņu inéŋ Yesu méraginaiguc opocmanʒéma imuac naléyawac mambéc waŋec.

Nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ hayec.

12 Saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ hénihéniaguc nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac rama unuaŋgic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ieneŋ Yesu qesimima zégic; Siŋga dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac rama imi oma haigénni newésémaŋ?

13 Imuhuc zégic merac éréchéc méli érécmima zéyec; Iri ama areŋa yandaiguc keŋgic ic méné kewuciguc doku hima huama keŋu mihicŋjima méndac mimaoc.

14 Méndac miyic ama méŋguc eŋu imuaru emma ama miŋina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéŋ yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac rama imi newiŋ?

15 Imuhuc ézéyic ama qeria kuney yanda méné qacyaiguc hezac imuaru oragicma keŋu duŋ tatac iwawai imi lémbécma areŋgégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiŋjimaoc.

16 Imuhuc zéyu merac éréhéç iereŋ ama areŋa yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicŋjima nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋ niŋac iwawai mézézéŋgýoc.

17 Waņu maria waņu kaiwe kiwa hiŋgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic.

18 Waņu nene nema tacma Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec méné niguc nene nema taczac iminéŋ andé numac.

19 Imuhuc zéyu ieneŋ ewagina goro waņu eŋac eŋac qesimima yomuhuc ézégic; Hélacnec, ni qahac! Gi nuac zézaŋ?

20 Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec méné niguc zéic momacguciguc saméŋ quduŋgéma nezac imi mia.

21 Icac Naŋa i iwac niŋ ogic hezac imuhucnec kemmac. Waņu ic méné andé qemi-mac iminéŋ bakia yéwéria memac! Ic imi neŋgoc héri qeri igucnec ménda hicŋiwacnec iminéŋ hia wambacnec.

Yesunéŋ sisipac ac qelia zénénécmiyec.

22 Waņu nene nema tacma Yesunéŋ saméŋ mema ewa

hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna.

²³ Imuhuc zéma wain sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczoŋ nedacgic.

²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niŋ wamma qocgéyi.

²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni wain mén munƷuc ménda nema kecma Anutuac héngalen ama areŋa yanda qeriaƷuc mén qeliawac neman.

²⁶ Waŋu ieneŋ legic mén héima ama imi waima Oliwa baec boŋaƷuc eŋgic.

Peteronéŋ Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ni rama galen qehumuwa rama héndemma kenha wammu.

Ac imi ackuazéciguc oyec hezac. Imuac niŋ deguc siŋiya ini momac yanda wainemma néngacdacmu.

²⁸ Waŋu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemman.

²⁹ Imuhuc zéyu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezan. Waŋu ni qahac.

³⁰ Zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc siŋiya kurucnéŋ hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbéseman.

³¹ Zéyu Peteronéŋ seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémman. Giguc humuman ŋ zé humuman. Waŋu kilendac ménda qaecgé gémman. Imuhuc zéyu tosara moczoŋ imuhucnec zédacgic.

Yesunéŋ Gesemane baec boŋaƷuc zéwelerec.

³² Waŋu ieneŋ baec mén qara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunéŋ tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéwelecba.

³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenƷic qeria yéwériyu ewaya goro waŋec.

³⁴ Waŋu énézéma zéyec; Ni humumanac séc ewananéŋ ewa biric yanda wanƷua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzen qeli qeli kecmu.

³⁵ Imuhuc zéma komora mén kemma baeciguc mama sigéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niŋ zéwelerec.

³⁶ Waŋu yomuhuc zéyec; Aba Maŋgocna, gi iwawai moczoŋ hia medacanzaŋ. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, waŋu nuac siŋna qahac guac siŋganéŋ seligimac.

³⁷ Waŋu inéŋ lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezan? Nalédac hotoŋa imi zenzen qeli qeli hia ménda keczan?

³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac waŋu manam batuciguc mama

unuwac niḡac. Qeriginanéḡ imuac wanḡac, néḡ séwiginanéḡ bébélacḡia.

39 Imuhuc énézéma muḡuc liliḡéma walac zéyec ésécnec zéma zéwelerec.

40 Méḡuc liliḡéma hama iniru gaunec hegic. Waḡu ieneḡ gau igucnec yacḡic, néḡ kicgina yéwéria waḡec. Waḡu néma ac zéwiḡ zéma osigic.

41 Waḡu muḡuc liliḡéma hayu hatac haréwéc waḡu énézéyec; Ini gaugina he-manec keczu? Imi sécḡézac, nalé imi ducḡizac. Héḡcic Icac Naḡa andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac.

42 Yacḡic kenni. Héḡcic, andé qeḡe icnéḡ hosucninu hazac.

Hazéc ieneḡ Yesu késagic.

43 Imuhuc énézémanec naḡu tohotoho ichéra ionarunec méḡ, Yudanéḡ wininiyec. Waḡu inéḡ sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma héna acac kiwi ic zéma galeḡ ieneḡ ic tuḡ méḡ méli énécmigic sou legicginaguc hagic.

44 Andé qeḡe ic inéḡ bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma areḡyéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galeḡéma kemmu.

45 Waḡu inéḡ haréma foc-nec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec.

46 Nemiyu méragina su-luma késagic.

47 Késagic maréḡaiguc naḡcic ionac murunec méḡnéḡ souya héréma hofac oo ic kiwawac welenḡ qeḡe ic méḡac gezawa qeriru mayec.

48 Waḡu Yesunéḡ yomuhuc énézéyec; Nuac niḡcic kowu nene ic waḡu népésiwiḡ zéma sou legicginaguc hazu?

49 Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuḡ téreyaiḡuc ku énécmiwa ménda népésigic. Waḡu ackuazéc kiwi téreyaiḡuc hezac imuac héla héimac.

50 Waḡu tohotoho ichéra moczoḡ waimima néḡḡacḡic.

51 Waḡu sac qeli méḡ gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic

52 gau hehe maleku imi hetecḡé gilima katanec néḡḡarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocḡic.

53 Waḡu ieneḡ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc keḡcic. Waḡu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoḡ zéma galeḡhéḡcgina zéma héna acac kiwi ic ieneḡ toḡḡéḡic.

54 Waḡu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama deminḡ qeriaiguc keremma welenḡ qeḡe ionac sucginaiguc geric zonemma tarec.

55 (55a) Waḡu hofac oo ic kiwa moczoḡ zéma kua meme ic ieneḡ Yesu opocḡic gemu niḡac héipuc ac niḡac hocḡic.

56 Waņu ic sasalanéj ac ikoc sasala zégicac imi tan-era momacguc ménda waņu (55b) ménj ménda mihicjigic.

57 Tosaranéj namma ac ikoc yomuhuc zégic;

58 Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuņj téréya méranéj memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc ménj memaņ. Waņu imi méranéj memeya qahac.

59 Waņu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda waņec.

60 Waņu hofac oo ic eņeņaginanéj sugina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémaņ? Ic eneņ héipuc waņamuma guac ac zézu. Imi némac ac?

61 Waņu inéj eņ namma ac ménj ménda zéyu hofac oo ic eņeņanéj muņguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziņ iwac Naņa Kristo me qahac?

62 Waņu Yesunéj zéyec; Ni imi mia, waņu ini Icac Naņa i Kuc Miņina iwac héiyaiguc tackecma kurumeņac hosusuiguc hayu hémmu.

63 Imuhuc zéyu hofac oo ic eņeņaginanéj eņeya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niņac héipuc ic ménj niņac hoc kecbiņ?

64 I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziņ. Waņu dimuhuc niņzu? Imuhuc qesiénécmiyu ic eneņ kua séc zétecgégic humucac buņa waņec.

65 Imuhuc zéma tosara ieneņ sépécgéma kiwa os-oma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaņiguc méréneņ guzac imi zéna. Waņu welenj qeqe ieneņ méra tawé tawéneņ otogic.

Peteronéj Yesu zéqac wammiyec.

66 Waņu Petero i emu sombenjiguc keru hofac oo ic eņeņaginawac welenj qeqe embac ménjnéj hosuru hayec.

67 Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazareteneč i guč momacnec kecneč.

68 Zéyu Peteronéj qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézaņ imi ni ménda niņzua. Waņu imuac hénia imi ménda niņasarizua. Imuhuc zéma néņgacma sombenj ménj ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiņgarec.

69 Waņu welenj qeqe embac inéj imuaru i muņguc hémma ic embac leleggéma naņgic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec.

70 Waņu inéj muņguc qaecgéyec. Waņu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru naņgic ieneņ muņguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic.

71 Zégic i eņeyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niņ zézu imi ni ménda niņzua.

72 Zéyu imuarunec kuruq qaru hatac éréhéc wañec. Wañu Yesunéh Kurucnéñ hatac éréhéc ménda qaru geñ haréwéc qaecgé némbésémañ imuhuc ézéyec imi Peteronéh niñqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wagicma kenjic.

1 Ama gianjiyu imucgeñec hofac oo ic kiwahécgina ieneñ galeñ tosara zéma hena acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoñ iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéareñ wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic.

2 Opocgic Pilatonéh qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inéñ melemma zéyec; Geñgaoc zézañ.

3 Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ késpedesira sasala zémigic.

4 Pilatonéh muñguc qesimima zéyec; Ninzañ? Ieneñ guac késpedesic sasala zézu. Némac niñac kitiwa mén ménda zézañ?

5 Zéyu Yesunéh ac mén muñguc ménda melenju Pilatonéh welicgéyec.

6 Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac Kendonj séc Yuda ic ieneñ hésa ama ic ménac qara qacma hulacmicmac niñac Pilato welecmigic inéñ ionac niñ wamma mén hulacmiañec.

7 Wañu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawañ meme imuac suraiguc ic mén qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgic, ionac sugginaiguc ic mén kerec, iwac qara imi Baraba.

8 Wañu ic embac tuñ yanda ieneñ haréma Pilatonéh haka wañañec séciguc muñguc wañ énécmimacac niñac qesimigic.

9 Qesimigic Pilatonéh melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimañ niñac wanzu?

10 Inéñ hofac oo ic kiwa ieneñ Yesu eñ nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niñasaridarec. Imuac imuhuc qesiéncmiyec.

11 Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ ic embac qeri kumu wañ énécmigic ieneñ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu!

12 Wañu Pilatonéh muñguc qesiéncmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimañ?

13 Zéyu ieneñ muñguc qacma zégic; Ic imi ic héñgeña wéndaraiguc qena!

14 Zégic Pilatonéh melemma énézéyec; Némac niñac? Némac késpedesicac wañec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héñgeña wéndaraiguc qena!

15 Wañu Pilatonéh ic embac niñgic sécgémac niñac Baraba hulac énécmima

Yesu i mia hihilocnéŋ qema ic héŋgeŋa wéndaraiguc qemu niŋac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ieneŋ Yesu zédesi wammigic.

16 Waŋu yaré ic ieneŋ Yesu wagicma baec galeŋac ama kewuya imuac demin qerai-
aiguc keremma yaré ic tuŋ
mén énézégic moczoŋ hama
qutulaŋgégic.

17 Waŋu yaréac maleku
qouc qoucŋia Yesu héimima
hésa waiyagucnéŋ ic
kewuac opoc mén mizima
orucyaiguc héimigic.

18 Héimima mepésima
zégic; Ohec Yuda ic ionac ic
kewu!

19 Imuhuc zéma uŋ
qaulaleanéŋ orucyaiguc
qema sépécgé mima simin
héima tacma sigémigic.

20 Zézerec wammidacma
yaréac maleku qouc qoucŋia
imi hetecgéma eŋeya
malekuya héigic hiŋgacmiyu
ic héŋgeŋa wéndaraiguc
qemu niŋac wagicma
séŋgaŋgeŋ mama keŋgic.

*Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc
qegic.*

21 Kemma hénai-
guc ic mén
ama areŋa mén komora
igucnec haréyu mihicŋigic.
Iwac qara imi Simon,
Kirene tauŋ igucnec, Ale-
sande zéma Rufu iorac
maŋgocgira. Waŋu yaré ic
eneŋ ic héŋgeŋa wéndara
Yesuarunec wagicma seli seli
wamma migic huayec.

22 Huayu Yesu wagicma
baec mén qara Gulgota
(Neŋaŋ aciguc; Oruc sic)
imuaru kereŋgic.

23 Waŋu baec imuaru wain
dokuiguc sacmasi qara mér
imi haima lelegéma Yesu
migic inéŋ waiyec.

24 Waŋu ieneŋ i ic héŋgeŋa
wéndaraiguc qedacma
malekuya mérénéŋ méré
késamu imi hémma nimbin
zéma sumbic néma sécgina
méndémma késagic.

25 Waŋu kaiwe kiwa 9 kilok
waŋu qegic.

26 Qema ou iwac oruha
hanecgeŋa iguc ic kitiwa
emma naŋu imuaru ac
wammigic sécyá yomuhuc
oma qegic naŋec, Yomi Yuda
ic ionac ic kewu.

27 Waŋu kowu nene
ic éréchéc momacnec
ic héŋgeŋa wéndaraiguc
urugic mén héiyaiguc mén
kanayaiguc naŋoc.

28 Waŋu kiwi téréyaiguc
ackuazéc heyu héla héiyec
iminéŋ yomuhuc; Biria
meme ic qétégina oloŋgic
imuaru i momacnec olom-
migic.

29 Waŋu ic embac baec imi
ogicma keŋha waŋgic ieneŋ
orucgina gilima yomuhuc
zébiri mima zégic; Aaha,
gi ocmuŋ téréya héndémma
kaiwe haréwéc imuac qeri-
aiguc mekizicgéman zéanzaŋ
imi mia.

30 Deguc geŋgaocnec ic
héŋgeŋa wéndara igucnec
metecgé amuma mana!

31 Waŋu hofac oo ic kiwa
zéma hénac acac kiwi ic

ienen imuhucnec zédesi wammima enawunec em-inimma zégic; Ic tosara anjéngina tiénécmiyec, néj enjeya anjéna hia ménda tiamuzac.

³² Kristo Israel ic onac ic kewu inéj ic hénggeña wéndara igucnec mayu hémmaguc ninzéngéwiñ. Ic urugic iguc momacnec nanjic ierenj imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu unjaya waimiyec.

³³ Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wañu siñinéj baec sécgéma heyu keñkecma maria 3 kilok wañu tecgéyec.

³⁴ Mariya 3 kilok imuaru Yesunéj selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niñac wainénzanj?

³⁵ Wañu ic hosuru nanjic ionarunec tosaraneñ nimma zégic; Niñgic, Elia héihéré mizac.

³⁶ Wañu ic méñnéj foc kemma konduj kagalic méñ doku howura winigaiguc qunduñgéma ic suñ susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianéj hama wagicma mamac me qahac.

³⁷ Wañu Yesu i muñguc kucnec qaru unjaya waimiyec.

³⁸ Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma nanjañec imi namuñja igucnec ounec zuracgéma emu

héniaiguc tecgéyu éréhéc wañec.

³⁹ Wañu yaré ic qété 100 ionac galéngina méñ Yesuac wésiaiguc namma héñu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutuac Naja kerec.

⁴⁰ Embac tosara enéj momacnec lakec namma héngic. Wañu ionac sugginaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac neñgocgira Maria zéma Salome i momacnec nanjic.

⁴¹ Ienenj Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welenj qemima kecañgic. Wañu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ienenj momacnec imuaru nanjic.

Yesu hoc kifañaguc haigic.

⁴² Orañ imi Sabata tac niniñ, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac niñ ama siñimanj zé wañu,

⁴³ ic méñ qara Yosefe Arimataia ama areña yanda igucnec inéj bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niñac qesiyec. Wañu ic imi kua meme tuñ ionac kiwa eneña kecma Anutuac héngalenj ama areña yanda imuac mambéc kecañec.

⁴⁴ Wañu Pilatonéñ Hélacnec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galéngina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac?

* 15:40: Aram ac Migdala; Neñañ aciguc neunj kiropo ama lesu herec eneña.

45 Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galeŋginanéŋ ézéyu niŋasarima Yosefenéŋ qamoc imi hia mema kemmac niŋac zéyec.

46 Waŋu Yosefenéŋ kemma maleku qara linen imi boŋa mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéŋ osoma mema kemma kic suaŋ hoc yanda qésemma kifana yanda meyacgéŋic imuaru haima hoc ménŋ qililiŋgéyu kemma kuaya nézicgéyec.

47 Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neŋgocya ierenŋ Yesu qamora dimucgeŋ haigic heyec imi hima héŋoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

1 Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neŋgocya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niŋac haléc héméŋaguc boŋa medacŋic.

2 Waŋu Sondaiguc ama gianaŋima kaiwe kiwa éréyu kic suaŋiguc kereŋŋic.

3 Waŋu keŋkecma yomuhuc eminiŋŋic; Kicsuaŋ kuaya igucnec mérénéŋ hoc imi qililiŋgé nénécmimac?

4 Imuhuc zéma kic hima héŋŋic hoc imi qililiŋgéyéyawac heyec, waŋu hoc imi kunéŋ yanda.

5 Waŋu kic suaŋ qeriaiguc keremma héiginaiguc geŋ ic merac ménŋ maleku horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic.

6 Waŋu inéŋ énézéyec; Zénéŋgina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazareteneŋ, ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic i hémbiŋac zéma hazu imi ni ninzua. Inéŋ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duŋa haigic yomi héŋŋic.

7 Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéŋ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu.

8 Zéyu embac ienenŋ zénéŋgina hiriyu welicgéma kic suaŋ qeria igucnec focdac mama néŋgacma keŋŋic. Waŋu bacgina yandiyu ac imi ic ménŋ ménda énézéŋic.

Yesunéŋ hicŋi énécmima ai memu niŋac meseli énécmiyec.

9 Yesunéŋ Sonda gianaŋ gianaŋacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becneŋ uŋa biria 7 nesi énécmiyec embac imi walac hicŋimiyec.

10 Hicŋimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecaŋŋic ienenŋ siacma keŋŋic suruc waŋ énécmiyec.

11 Waŋu ienenŋ Yesu qelima yacma embac hicŋimiyec suruc imi nimma ménda ninzéŋgéŋic.

12 Waŋu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama ménŋiguc keŋoc.

Hénaiguc Yesunéh kic tanera melemma hicñi érécmiyec.

¹³ Hicñi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhuc-nec ménda ninzéhégic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacgic hicñi énécmiyec. Wañu Yesu qelima yaru héngic ieneñ imuac ac suruc énézégic. Wañu qerigina seligiya ménda ninzéhégic niñu ménda sécgéyu ac wañ énécmiyec.

¹⁵ Wañu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buña suruc hiabia imi énézému.

¹⁶ Ninzéhégema doku naecmac imi Anutunéh késayu kekec hémbénaña kecmac. Wañu ménda ninzéhégemu imi késpedesgina niñac zétecgé énécmimac.

¹⁷ Ninzéhégemu i haka icnéñ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc urja biria nesi énécmimu, wañu ac mérera zému.

¹⁸ Mokoleñ késama doku kumiñaguc negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹⁹ Miñ Kewu Yesunéh ac énézédaru Anutunéh i

wagiru kurumeniguc emma Anutuac héiyaiguc tarec.

²⁰ Wañu tohotoho ichéra ieneñ kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaugic Miñ Kewunéh iniguc momacnec ai meyu haka icnéñ ménda memeyanéñ hicñi énécmima ackuazéc imi meseliyec.

²¹ (Ménda hezac)*

²² (Ménda hezac)

* **16:21:** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetcgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicñiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéh ic embac dimuhuc angéñ tiéncmimac buña suruc téréya zéma hémbénaña imi énézému niñac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec néwéc keñgic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanéh Tiofiluac oma miyec.

¹ Neñan sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi arengéma owiñ zé sasalanéh batucgéma aigina hénigic.

² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanéh hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienen nénézégic séc dindinanc ogic.

³ Ni acguc haka imi moczon hénihéniya igucnec dindinanc niñgésima hicñi hicñima éréyec séc arengéma oma ic kewu eñejana Tiofilus guac haiwa hamac iminéñ hia wammac zéma niñi.

⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵ Herodenéh Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic mén kerec, qara imi Zakaraia. Inéh hofac ooic mén qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiawac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete.

⁶ Ieren imi Anutuac kiwaiguc solañanec kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hénac ac moczon késpedes qahac tohoma kecañoc.

⁷ Wañu Elisabete imi héññac kecañec imuac niñ

ieren qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc.

⁸ Nalé sura méñu Zakaraiánéh eñeya ai ic tuñu ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galeñ wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec.

⁹ Wañu hofac oo ic eñan hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiawac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméñaguc héimiyec.

¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczon yanda ienen séngañeniguc zéwelec welec ai mema nañgic.

¹¹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc nañec.

¹² Nañu Zakarianéh héñu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinéh sécgémiyec.

¹³ Imuhuc wañu kua meme uñanéh yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgégéña wañec. Imuac iniña Elisabetenéh héri haima merac mén megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémañ.

¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñimac. Hicñiyu ic embac sasala ienen iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu.

¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inéh Miñ Kewuac kiwaiguc kuneñgina wamma kec-

mac. Wañu inéj wain zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, néj nenjocyawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanéj ewa qeria sécgémima hemac.

¹⁶ Sécgémiyu Israelac qelihéra sasala melenj énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru lilingéma hamu.

¹⁷ Qeri uña zéma kuhanéj Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama manjoc ionac qerigina melenju nambérac ionac lilingémac. Ewa seli ic melenj énécmiyu ic solaña ionac ninij areñ imuac wamma lilingému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac hénacoriñ sécyá zémindiñ énécmiyu iwac mambéc kecmu.

¹⁸ Kua meme uñanéj imuhuc ézéyu nimma Zakaraianéj ac kitiwa yomuhuc melenjec; Ni imi ic yanda, wañu iniña acguc yawuña sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasarimanj?

¹⁹ Zéyu kua meme uñanéj yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunéj buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmanj zé méli néju mazua.

²⁰ Ninzaj, acna zéwa ménda ninzénjgézaj, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñimac. Naléya ducñiyu acna imuac héla

hicñimac.

²¹ Wañu Zakaraianéj Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ieneñ iwac mambéc kecma welicgéjic.

²² Imuhuc wañkecgic inéj ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ieneñ imi inéj ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec ménj héñec imi niñtecgicjic. Wañu inéj méranéj séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec.

²³ Wañu welenj qeçeyawac ai meme sasala imi welenj qeyu tecgedaru amayaiguc lilingéma keñec.

²⁴ Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniña Elisabetenéj hériyaguc wamma maso méra ménj sanjima kerec.

²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéj nuac wannémma ic embac sugcinaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéj Maria hicñimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéj kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tauniguc mélimiyec.

²⁷ Mélimiyu embac seraña ménj qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic ménj qara Yosefe Dawidiac hicñisai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec.

²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec

wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéñ giguc keczac.

²⁹ Imuhuc zéyu Marianéñ kunéñ yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac?

³⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéñ ewa hia wañgéñu hénzanñ imuac niñ gi bacga ménda yandiyu.

³¹ Ninzanñ, gi héri haima nanğa mewésémañ. Wañu gara imi Yesu zéwésémañ.

³² Inéñ Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéñ iwac sakoña Dawidiac tatac edamuyaguc imi iwac miyu tacmac.

³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héngalenñ ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetecgia qahac hema emma kecmac.

³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianéñ kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec seraña keczua, imuac niñac haka imuhucyanéñ dimuhuc hicñi némmac?

³⁵ Zéyu kua meme uñanéñ ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanéñ guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanéñ hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewésémañ imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.*

³⁶ Ninzanñ, sac kiticga

Elisabete héfiña zémimianéñ yawuña sasala yanda wammaguc merac ménñ héri haima keru, bec maso 6 wanzac.

³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya ménñénñ ménñ ménda hezac.

³⁸ Imuhuc zéyu, Marianéñ yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welenñ qeçe embac, imuac zézanñ imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéñ waima keñec.

Marianéñ Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Keñu sura ménñ imuaru, Marianéñ yacma kemma Yuda baec boña méñu Yuda tauniguc focdac ekeñec.

⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yaizézé ac wammiyec.

⁴¹ Wammiyu Elisabetenéñ Mariawac yaizézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminéñ qitic qeyec. Wañu Uña téréyanéñ Elisabeteac ewa qeriaiguc sécge miyec.

⁴² Sécge miyu ewaya meyu eñu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mérianñ yandagaguc wanzanñ. Wañu héri qerigawac héla gocmia imi acguc mérianñ yandayaguc wanzac.

⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanéñ nuaru hazac. Haka yomi némac hiana

* 1:35: Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

niḡac wamma hiçniénzac me?

⁴⁴ Zéwa ninna, yaizézéganéḡ gezacnaiguc hiḡgaru, kokocnanéḡ qerinaiguc qitic qema ségiségi wanzac.

⁴⁵ Ackua^{45c} zéc ézýec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niḡac ninzéngeýec embac imi mériaḡaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ (46a) Waḡu Marianéḡ yomuhuc zýec; (48a) Inéḡ eḡeya welen qeçe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéḡec. (46b) Imuac niḡ qeri uḡananéḡ Miḡ Kewu mepésizac.

⁴⁷ Qeri uḡananéḡ Anutu nuac aḡgéḡ titi miḡina iwac niḡ wamma ségiségi wanzac.

⁴⁸ (48b) Zéwa niḡic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hiçni^{48c}sa^{48c}iya moczoḡ yanda imi nuac niḡ mériaḡaguc zénémmu.

⁴⁹ Kuc miḡinanéḡ nuaru kiwi yanda mezac, waḡu iwac qara imi Téréya!

⁵⁰ Anutu sicgémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéḡ qeli yackumu emma emma he énécmimac.

⁵¹ Inéḡ méria suluma wawaḡ meme kuhaguc yanda waḡanzac. Inéḡ ewa niniḡinaiguc séwi eḡeḡ niḡanzu ic imuhucya héndéḡ énécmianzac.

⁵² Inéḡ ic kewu tatak igucnec ic kuc buḡaginaguc imi memaénéc mianzac,

qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac.

⁵³ Ic yaka niḡ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécmianzac, néḡ iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu eḡ kenanzu.

⁵⁴ (54a) Inéḡ eḡeya wésé niniḡa niḡqelima

⁵⁵ (55a) yanda hécnina zikiziki ac énézýec séc (54b) welen qeçe ichéra Israel imi méra énécmiyec.

(55b) Waḡu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac waḡ énécmianzac.

⁵⁶ Waḡu Maria imi Elisabeteguc ker^{56c}ic, maso haréwéc tecgéyu, liliḡéma amayaiguc keḡec.

Yohane hiçniyec.

⁵⁷ Waḡu bec Elisabetenéḡ naléya hayu naḡa meyec.

⁵⁸ Waḡu ama momachéra zéma eḡeya sac kitichéra ieneḡ Miḡ Kewunéḡ goiya kuneḡ yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi waḡic.

⁵⁹ Ai meme 8 waḡu meracac séwi taséya heriçbiḡ zé hama maḡocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiḡ zé waḡic.

⁶⁰ Waḡu neḡgocyanéḡ qe-tali énécmima zýec; Qahac, qara imi Yohane zéwiḡ.

⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina suginaiguc qac imuhuc zémimia méḡ ménda keczac.

⁶² Zégic ménda sécgéyu maḡgocyanéḡ mére zémimia wammac zé ninzac? Imuhuc

zéma nimma qesinimbiñ zé, méranéñ séséc wammigic.

63 Imuhuc wañgic inéñ hilaneñ zéma zékalaña niñac wañec. Wañu keñ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégic.

64 Wañu duña kuaya zéma ezelaña momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec.

65 Wañu ic ama lelec lelec kegcic imi eneñ ac imi nimma zénéñgina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kegcic.

66 Wañu Miñ Kewuac mérianéñ iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma yomuhuc zéañgic; Merac imuhucyanéñ yandima ic dimuhucya wammac me?

Zakarianéñ bianac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

67 Wañu mañgocya Zakarianéñ Uña téréyanéñ qeria sécgéyu bianac ara yomuhuc zéyec;

68 Anutu i mama hama ic embachéra neñañ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañ Miñ Kewunina Israeñac Anutuac muru hemac.

69 Wañu nonac niñ wamma welen qeqeya Dawidi iwac ama arenhéra neñañ muru añgég titiac ilicya[†] meyac kumu nénécmiyec.

70 Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eñeya ichéra téréya Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc

71 hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima añgégñina tiyec.

72 Inéñ yanda hécnina goi héihéi wañ énécmiman zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec.

73 Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyec imi mia.

74 Bac yandi ménda wamma eñeya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu,

75 Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma késpedes solañ kecma kekecnina séc welen qemiwiñ niñac zéseliyec.

76 Merac gi Eñeña yandawac kua meme ic zégéñgéña wammac. Miñ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac hena mézézén géwésémañ.

77 Imuhuc wamma añgég titiac niniña késpedes waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéna niñasarimu.

78 Anutuninawac wésé niniñ imi bénzéña, imuac niñac ou kurumeñ igucnec kaiwe ésécnec neñañ muru éréma ha nénécmimac.

79 Mama hama siñi zéma

[†] 1:69: Hénia imi kucya.

humucac tunumanjiguc tatara nenjan measari nénécmima hénanina lu-aec hénaiuguc qindinji nénécmimac. (Zakaraiianén imuhuc zéyu tecgéyec.)

⁸⁰ Wañu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momac-nec meseli mimia wañec. Wañu baec kisiaiguc kere-cac Israel ic onacmuru wininiyec.

2

Yesuac hicñihicñiya.

¹ Nalé imuaru Roma ic* enenagina Kaisa Augusitonén ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niñac zézé seli ac oma haiyu eneya héngalenj baera séc kendarec.

² Wañu ic kewu Kirinionén méra bawu kecma Siria baec yanda imi galengéyec. Wañu nalé imuac suraiguc ic embac qac arengina megic hatac momacguc wañec.

³ Wañu ic embac ienen moczonj qacgina zégic oénécmimu niñac enan taungina séc lilingéma kendacgic.

⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niñ, i acguc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete taun imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areña yanda qara Betelehem imuaru

⁵ eneya qara zéyu omimu niñac ininj buña qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekenjoc.

⁶ Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi wañec.

⁷ Wañu embac iminén nanja méréc merac meyec. Wañu ic kianj amaiguc iorac ama duñ ménj ménda he érécmiyu, merac imi malekunén osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galenhéra zéma Anutuac kua meme unahéra.

⁸ Wañu nalé imuhucgenj baec imuhucgenj rama galenjosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma sinji imuaru ramahécgina héngalenj wamma kecgic.

⁹ Wañu Minj Kewuac kua meme unja ménhénj winin-ima hosucginu nanju Minj Kewuac edamuyanénj asac mararanj ésécnec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kunenj yanda wañgic.

¹⁰ Wañu kua meme unjanénj yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buña suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Wañu ac yomi baec séc ic embac moczonj enan buña wammac.

¹¹ Erac Dawidiac ama areña yandaiguc angénj titi minjina hicñi énécmizac. Imi mia Minj Kewu Kristo.

¹² Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac ménj malekunénj oso osoya hezac imi mihicñimu. Wañu haka iminénj ac imuac asé kiwiya wanj énécmimac.

* 2:1: Girik aciguc; Kaisa.

13 Imuhuc zéyu imuaru kurumenj minjina kua meme uŋa tuŋ yandanéŋ kua meme uŋa iwac muru élanzaŋnec wininima Miŋ Kewu mepésima yomuhuc zégic;

14 Ou kurumenjiguc Miŋ Kewuac muru mepé qepési hezac. Waŋu you baeciguc, ic embac Anutunéŋ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

15 Imuhuc zémaguc kua meme uŋa ienenj wai énécmima kurumenjiguc enjic. Waŋu nalé imuaru rama galeŋ ienenj enjaoc yomuhuc eminingic; Betelehem ama arenjaiguc haka ménj hicŋiyu Miŋ Kewunéŋ zéau nénécmizac, kemma hénni.

16 Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicŋi énécmigic.

17 Waŋu inicma ackuazéc merac iwac niŋac zéyu niŋjic imi zésaigic keŋu nindacjic.

18 Waŋu ic embac suruc imi niŋjic séc haka rama galeŋnéŋ énézégic imuac nimma welicégic.

19 Waŋu Maria enjeyaoc imi haka imi moczoŋ qerianéŋ doŋgé nimma kerec.

20 Rama galeŋ ienenj ac zéyu niŋjic imuac séc hicŋi énécmiyu héla hémma niŋjic imuac niŋac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima lilingéma keŋjic.

Yesu wagicma ocmuŋ téréyaiguc enjoc.

21 Waŋu séwi tasé hericheric memec naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Waŋu qac imi merac imuac hériyaguc ménda waŋunec kua meme uŋanéŋ zémiyec imi mia.

22 Waŋu Moseac héné ac heyec séciguc météré amuma kecgic naléya sécgéyu, ierenj merac imi wagicma Miŋ Kewuac buŋa qemiwic zéma Yerusalem ekeŋoc.

23 Imi mia Miŋ Kewuac héné aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc waŋoc; Embac ménjnéŋ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miŋ Kewuac buŋa téréya qemimu.*

24 Waŋu Miŋ Kewuac héné aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc* mulu manan omiwic zéma ekeŋoc.

25 Waŋu Yerusalem imuhucgeŋ ic ménj kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solaŋa waŋu Anutuac ewa siŋsiŋ wammanec kecaŋec. Waŋu Israel ionac héibelac qéibelac niŋac mambéc keru, Uŋa Téréyanéŋ i guc kecaŋec.

26 Waŋu Uŋa téréyanéŋ i ménda humuyunec Miŋ Kewuac Kristo hicŋiyu hémmac zéma zéauyu niŋec.

27 Waŋu ic imi Uŋanéŋ tilingémiyu ocmuŋ téréyaiguc

* 2:23: Mmh 13:2, 12   ✧ 2:24: Lew 12:8

eŋec. Eŋu imuaru mia merac Yesu iwac neŋgoc maŋgocya iereŋ merac imuac niŋac wamma h́ena acac haka tohoma éréyoc.

²⁸ Éréyic Simeonnéŋ merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miŋ Kewu mepésiyec;

²⁹ (29a) Miŋ Kewuna, gi deguc welen qeŋe icga ni ackua zécgá nézénec séciguc

³⁰ nena kic éréhécnanéŋ aŋgéné titiga hénzua, (29b) imuac niŋac, deguc hia waina luaeiguc guac hamaŋ.

³¹ Aŋgéné titiga imi baec séc ic embac neŋaŋ kicninaiguc nénézéna hénziŋ.

³² Merac yominénéŋ ic enia ionac muru h́eniaga zéau énécmiawac asacmararaŋa wanzac. Waŋu guac Israel nonac edamunina wanzac.

³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma neŋgocya iereŋ merac iwac niŋac zézéya waŋec ac imuac mia welicgéyoc.

³⁴ Waŋu Simeonnéŋ mozoc ac zéénécmima neŋgocya yomuhuc ézéyec; H́enna, merac yomi Israel suchi-naiguc ic embac sasalanéŋ yacmu me mama unumac niŋac Anutunéŋ kumuyu asé kiwi éséc nec naŋu, hazéc ac wammimuac niŋu hezac.

³⁵ (Imuhuc waŋgic sounéŋ geŋga ewa qeriga nézéŋgémac tanec wammac.) Waŋu inéŋ ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniŋgina hezac imi usuya

auyu h́emma nindacmu.

³⁶ Waŋu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méŋnéŋ embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéŋ Banuelac b́erara, waŋu Aseriac areŋ igucnec. Inéŋ icya mema yawuŋ 7 imuac séc euyaguc keroc.

³⁷ Waŋu euya humuyu malé wamma keru yawuŋa 84 waŋec.† Inéŋ nalé séc ocmuŋ téréya ménda waima siŋi kaiwe séc nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecaŋec.

³⁸ Waŋu nalé imuaru embac iminéŋ éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac tosara Anutunéŋ Yerusalem ic embac doegina memac niŋac mambécma kecgic imi onac muru merac iwac h́enia zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama areŋaiguc lilingéma keŋgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria iereŋ Miŋ Kewuac h́ena ac tohoma ai imi moczoŋ meyic tecgedaru, Galilaia baeciguc lilingéma mekemma ekan taungina Nazarete keŋoc.

⁴⁰ Waŋu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia waŋu niŋtegic qin tegicyanéŋ sécgémeyec. Waŋu Anutuac goi héh́éianéŋ iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuŋ qerigaiguc eŋec.

⁴¹ Waŋu Yesuac neŋgoc maŋgocya iereŋ imi yawuŋ

† 2:37: Kiwi tosaraiguc; yawuŋ 84 imuac séc malé wamma kerec.

séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoŋa ducŋiyu, Yerusalem ekeŋaŋoc.

⁴² Waŋu keŋkecma Yesuac yawuŋa 12 waŋec nalé imuaru imuhucyanec kendoŋ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeŋgic.

⁴³ Ekemma ai meme sécya kecgic tecgédaru liliŋgéma ama areŋa yandagiraiguc mekeŋoc. Waŋu merac Yesu inéŋ Yerusalemiguc waima kerec. Waŋu Yosefe zéma neŋgocya iereŋ imi ménda niŋtegiroc.

⁴⁴ Imuac niŋ ic kian sugcinaiguc kenzac zéma nimma héna imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugcinaiguc horoc.

⁴⁵ Waŋu ménda mihicŋima mihicŋiwi zé hocmanec Yerusalem ekeŋoc.

⁴⁶ Imuhuc hocma kerac ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuŋ téréyaiguc emma imuaru mia mihicŋiyoc. Mihicŋima héŋic héna acac kiwi ic ionac sugcinaiguc tacma acgina nimma qesiénémima tarec.

⁴⁷ Waŋu iwac ara niŋgic séc niŋ asac asaria niŋac zéma zéqesiqesi ginawac héla énézéyu nimma welicgéigic.

⁴⁸ Waŋu neŋgoc maŋgocya iereŋ imi hémma auriyoc. Waŋu neŋgocyanéŋ yomuhuc ézéyec; Naŋna, gi némac niŋac haka imuhucya waŋ nérécmizaŋ? Niricna, maŋgocga zéma ni nekawu kuneŋ yanda niŋyéwérima hoggémma keczic.

⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéŋ ac bakia yomuhuc melen érécmiyec; Iri némac niŋac ni hoc néŋzaoc? Ni Maŋgocnawac amaiguc kecmaŋac hezac hénia imi ménda niŋtegiroc?

⁵⁰ Imuhuc zéyec, néŋ iereŋ ac érézéyec imuac hénia imi ménda niŋsariyoc.

⁵¹ Waŋu Yesunéŋ yacma iriguc mekemma Nazarete ama areŋaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Waŋu neŋgocyanéŋ Yesuac ara imi moczoŋ qerianéŋ eeya héima késakerec.

⁵² Yesu imi niniŋa zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ieneŋ hémma héŋsorocgic.

3

Yesuac héna meme ic Yohane.

¹ Ic kewu eŋeŋagina Kaisa Tiberionéŋ Roma galenagéma keru yawuŋ 15 waŋec. Waŋu nalé imuaru Pontio Pilatonéŋ Yuda baec galen keru, Herodenéŋ Galilaia baec galen kerec. Waŋu munia Filiponéŋ Iturea zéma Trakoniti baec galen kerec. Waŋu Lisanianéŋ Abilene baec galen kerec.

² Waŋu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa iereŋ hofac oo ic kiwa keroc. Waŋu nalé imuaru Anutuac ackuazéc méŋnéŋ baec zéléŋaiguc Zakariawac naŋa Yohane iwac muru mayec.

³ Mayu Yohanenéŋ Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama késpedesigina

qahac wammacac niñ ewa qeri melej melejac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec.

4 Anutuac tilij tilij ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléñaguc ic ménénéñ qaru ac ewaya yomuhuc hicñizac; Miñ Kewuac hénia héimindiñi wañgicguc. Iwac niñ wamma hénaya mindiñigic didiña wañu.

5 Baec wénwénigia séc tilogi éredaru. Baec boña zéma baec héñgeñ héñgeña imi moczoñ madaru. Wañu hénia kukenj kuha imi didiña wandaru, wañu hénia eñeñ mahoma imi solañja wandaru.

6 Wañu baec ic embac momac yanda Anutuac anjéñ titi imi hémmu.*

7 Yohanenén ic embac tuñ yandanén doku naec énécmimac niñac harégic, inicma yomuhuc énézézec; Qaté mokoleñ ionac qelihécgina Anutuac qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niñac mérénén goro ac wañ énécmiyec?

8 Néngacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanén Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niñgic, Anutunén hoc yomuac zéyu melej dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu.

9 Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic

ménjac mén héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélanjiguc giliyu hiñgacdacmac.

10 Imuhuc zéyu, ic tuñ eneñ qesima zégic; Imuhuc zéna ñuñ neneñ dimuhuc wañniguc sécgémac?

11 Zégic yomuhuc melemma énézézec; Ic mén malekuya éréhéc késama keczac inén méndemma ic mén malekuya qahac keczac iwac mén mimac. Wañu neneñagucnén imuhucyanec wañ énécmimac.

12 Takis meme eneñ acguc doku naec énécmimac niñac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiñ?

13 Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu.

14 Téñgij ic eneñ imuhucyanec haréma zégic; Wañu nini dimuhuc wambiñ? Zégic yomuhuc énézézec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai boñgina imuac niñgic sécgémac.

15 Wañu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanén Yohaneac nimma ic imi Kristo* gezañ zéma niñgumbi niñgunj wañanjic.

16 Wañu Yohanenén acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézézec; Ni dokunén naec énécmianzua, néñ ic mén ni nogicma kuc yanda

* 3:6: Yes 40:3-5 * 3:15: Me Mesia.

késa keczac iminéj hamac. Nidac imuhucyanéj iwac héna usuyawac hésiya imi hulacmanjac séc qahac. Inéj mia Uña Téréya zéma geric bélananéj kápésicgina zuac énécmimac.

17 Inéj mériaiguc sarac yanda késama keczac. Wañu sombeña imi moczoñ usuj héréracgéma héla gocmia imi qutulangéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inéj gorosona imi geric bélaña méwécgéwiñac séc qahac imuaru giliyu zemac.

18 Inéj toroqema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buña suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec.

19 Wañu nalé imuaru baec galeñ Herodenéj muniawac iniña Herodia meyec. Wañu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec wañec. Imuac niñac, Yohanenéj ac geriwaguc zémiyu niñec.

20 Nimma toroqema haka biria méj wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohanenéj Yesu doku naec haka wammiyec.

21 Hésa amaiguc ménda kerecnec Yohanenéj ic embac moczoñ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma nañu

imuarunec kurumén naguya angéyec.

22 Angéyu Uña Téréyanéj kembo nei ésécnec héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumén igucnec ewa méj yomuhuc mayec; Gi nena nañ sorocna ni guac niñ ségiségi wañanzua.

23 Wañu Yesunéj yawuña 30 imuac séc wañu aiya hénima meyec. Wañu ic embac ieneñ iwac niñgic Yosefeac naña wañec. Wañu Yosefeac mañgocya imi Eli.

24 Eliac mañgocya Matata, Matataac mañgocya Lewi, Lewiac mañgocya Melki, Melkiac mañgocya Yannai, Yannaiac mañgocya Yosefe,

25 Yosefeac mañgocya Matadia, Matatiawac mañgocya Amosi, Amosiac mañgocya Nahum, Nahumac mañgocya Esili, Esiliac mañgocya Nanñai,

26 Nanñaiac mañgocya Maati, Maatiac mañgocya Matadia, Matatiawac mañgocya Semein, Semeinac mañgocya Yosek, Yosekac mañgocya Yoda,

27 Yodawac mañgocya Yoanan, Yoananac mañgocya Resa, Resawac mañgocya Zorobabel, Zorobabelac mañgocya Salatiel, Salatielac mañgocya Neri,

28 Neriac mañgocya Melki, Melkiac mañgocya Adi, Adiac mañgocya Kosam, Kosamac mañgocya Elmadam, Elmadamac

† 3:29: Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qeliaiguc Yesu imi Hebirairo ac zéma Griik aciguc momacguc, néj Nei ac me Zipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wañzac.

manɣocya Eri,

²⁹ Eriac manɣocya
Yesua,[†] Yesuawac manɣocya
Eliezere, Eliezereac manɣocya
Yorim, Yorimac manɣocya
Matata, Matatawac manɣocya
Lewi.

³⁰ Lewiac manɣocya
Simeon, Simeonac manɣocya
Yuda, Yudawac manɣocya
Yosefe, Yosefeac manɣocya
Yonam, Yonamac manɣocya
Eliakim,

³¹ Eliakimac manɣocya
Melea, Meleawac manɣocya
Menna, Mennawac manɣocya
Matata, Matadawac manɣocya
Natan, Natanac manɣocya
Dawidi,

³² Dawidiac manɣocya
Yesi, Yesaiac manɣocya
Obedi, Obedac manɣocya
Boasi, Boasiac manɣocya
Salmon, Salmonac manɣocya
Nason,

³³ Nasonac manɣocya
Aminadap, Aminadapac
manɣocya Adimin, Adiminac
manɣocya Arini,
Ariniac manɣocya Hesiron,
Hesironac manɣocya Feresi,
Feresiac manɣocya Yuda,

³⁴ Yudawac manɣocya
Yakobo, Yakopac manɣocya
Isaka, Isakawac manɣocya
Abaraham, Abarahamac
manɣocya Tara, Tarawac
manɣocya Nahori,

³⁵ Nahoriac manɣocya
Serugu, Serukac manɣocya
Ragau, Ragauac manɣocya
Pelek, Pelek iwac manɣocya
Eberi, Eberiac manɣocya
Sala,

³⁶ Selawac manɣocya

Kainan, Kainanwac manɣocya
Arafaksat, Arafaksatac
manɣocya Sem, Sem wac
manɣocya Noa, Noawac
manɣocya Lamek,

³⁷ Lamekac manɣocya
Metusela, Metuselalac
manɣocya Enoko, Enokoac
manɣocya Yaret, Yaretac
manɣocya Mahalale, Maha-
laleac manɣocya Kainan,

³⁸ Kainamac manɣocya
Enosi, Enosiac manɣocya
Set, Setac manɣocya Adam,
Adamwac manɣocya Anutu,

4

*Yesu manam batuc
wammiyec.*

1 Waɲu Uɲa Téréyanén
Yesu sécgémiyu, Yodan doku
igucnec lilingéma hama baec
kisiaiguc siɲi kaiwe 40 keru,
Uɲa Téréyanén wagiru kenɲa
waɲoc.

2 Waɲu ai meme 40 imuac
séc Biria miɲinanén ala batuc
wammiyec. Waɲu iwawai
mén ménda nema keru nalé
imi moczoɲ tecgéyu yaka niɲ
humuyec.

3 Yaka niɲac humuma
keru, Biria miɲinanén
hama ézéyec; Gi Anutuac
Naɲa wanɲaɲiguc zéna hoc
yominén melemma nene
waɲu.

4 Zéyu melemma zéyec;
Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc
ogic hezac; Ic méɲnéɲ séwiac
nene sac nema ménda ke-
canzac.*

5 Imuhuc melenɲu Biria
miɲinanén Yesu wagicma ou
emma héɲgaleɲ ama areɲa

* 4:4: Hén 8:3

yanda baec séc hema kenzac imi moczoŋ focnec ézéyu héndarec.

6 Waŋu ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai moczoŋ yanda imuac kuc buŋa yanda zéma edamuya imi neŋ guac waigemmaŋ zé wanzua. Imi mia nuac méranaiŋuc haihaiya imuac neŋ méŋac méŋ mimanŋ zé hia mimanŋac séc.

7 Imuac gi simiŋ héima mepési némbésémaŋiguc iwawai imi moczoŋ guac buŋa wandacmac.

8 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miŋ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac welenŋ gemiwésémaŋ.*

9 Imuhuc zéyu Biria miŋinanéŋ i muŋguc wag-icma Yerusalem keŋoc. Kemma ama téréya imuac witiyaiguc ou oporu naŋu yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Naŋa wanzaŋiguc yomuarunec luma emu hiŋgacbésemaŋ.

10 Zéyu zéyec; Ac méŋ yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéŋ guac wamma galeŋgé gémmu niŋac kua meme uŋahéra énézémac.

11 Waŋu kua meme uŋa eneŋ gi ménda mama gumac niŋac méraginanéŋ loloŋgéma gépésigic hénaga hocnéŋ ménda héimac.*

12 Imuhuc zéyu Yesunéŋ muŋguc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac;

Miŋ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwésémaŋ.*

13 Imuhuc zéyu Biria miŋinanéŋ manam batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé méŋac mambéc kerec.

Yesunéŋ Galilaia baeciguc welenŋ qeénécmima ai hénima meyec.

14 Waŋu Yesunéŋ Uŋa Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc liliŋgéma keŋu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keŋec séc saima kendarec.

15 Waŋu Yesu eneŋyaoac tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ieneŋ mepésimigic.

16 Waŋu Yesunéŋ Nazarete ama arenaiŋuc kereŋec. Inéŋ ama areŋa yanda imuaru mia yandiyec. Waŋu Sabata nalé méŋu haka waŋaŋec ésécnec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommaŋ zé naŋec.

17 Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaiawac kiwi limbi limbiŋa miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mihiŋiyec;

18 Ic maŋeŋeŋya ionac buŋa suruc hiabia imi énézémaŋ niŋac Anutuac Uŋa téréyanéŋ ni halécnéŋ naecnéma météré néŋec. Waŋu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihi meénécmima welenŋ qeŋe ic ionac yéwérigina metecgé

* 4:8: Hén 6:13   * 4:11: Leg 91:1, 12

* 4:12: Hén 6:16

énécmimanj niñac inéj ni méli néjec.

19 Wañu Miñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuñ hazac zéma zéau énécmimanj niñac méli néjec.*

20 Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeña mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ienen hénsosoligic.

21 Wañu Yesunéj hénima ac yomuhuc énézéyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginanéj niñgic imi hélaguc wanzac.

22 Ienenj moczoñ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naña ménda wanzac?

23 Wañu Yesunéj énézéyec; Niñtegic qñtegic ac ménj yomuhuc hezac; Mehi-ahiaru ic gi geñgac séwiga mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niñij. Wañu haka imuhucya you geñga taunjaiguc mena hénni.

24 Imuhuc zéma toroqema yomuhuc zéyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Anutuac tilij tilij ic ménjac ménj eneya taunjaiguc imi zézé ségiségi wammimia ménj ménda hezac.

25 Hélacnec énézéwa niñgic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumenj zikiyu, baec

séc béti yanda hicñiyec. Wañu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic.

26 Wañu Anutunéj Elia imi ménjac ménj ménda mélimiyec, néj Sidon baec Sarepta ama areña yandaiguc embac malé ménj kerec iwac sac mélimiyu keñec.

27 Wañu Anutuac tilij tilij ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néj sugginaiguc ménjac ménj ménda mehiaruyec, néj Siria ic Naman sac mehiaruyec.

28 Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tunaguc tacgic enenj ac imi niñgic qeri biricnéj sécgé énécmiyec.

29 Wañu ienenj yacma taunj heyec baec imuac tetcgiaiguc sia yanda nañec imuaru Yesu nañgégic hiñgacmac niñ nesimima taunj imuac sénganjeniguc héréma keñgic.

30 Wañu inéj sugginaiguc qeric énécmima keñec.

Yesunéj Kuwic ménj nesiyu éréma keñec.

31 Wañu Yesunéj Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec.

32 Wañu niñgic ara imi qac buñayaguc wañu welicgéjic.

33 Wañu tocgotocgo ama imuaru ic ménj kuwic zapi

* 4:19: Yes 61:1-2

qeƣeyaguc* ménéŋ tacma qac geŋgelaŋgéma qarec.

34 Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neŋac neŋac. Waŋu gi mebiru nénécmimaŋ zé hazan? Ni ninzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya.

35 Imuhuc zéyu Yesunéŋ qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminéŋ ic imi ic tuŋ imuac sugginaiguc hérékeŋ héréha wammima éréyu ic iminéŋ mama qeyec, néŋ séwiya mén ménda biriyec.

36 Waŋu haka imi hémma ic embac moczoŋ welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buŋa zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeƣeya ézéyu ara tohoma érezac!

37 Waŋu Yesuac surucya imi ama areŋ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunéŋ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

38 Waŋu Yesunéŋ yacma togotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc eŋec. Eŋu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanéŋ késayu heyu, ic embac eneŋ iwac niŋ wamma Yesu welecmigic.

39 Welecgic Yesunéŋ ho-suraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac

iminéŋ nalé sosola qahac yacma welen qeénécmiyec.

40 Kaiwe hiŋgacmaŋ zé waŋu ic embac ieneŋ ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi on-agicma harégic. Waŋu harégic séc Yesunéŋ méria hai énécmima mehiaru énécmiyec.

41 Waŋu uŋa birianéŋ momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naŋa. Imuhuc zégic uŋa biria ieneŋ Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niŋgic imuac niŋac Yesunéŋ qetali énécmima ac ménda zému niŋac neun héiéénécmiyec.

42 Waŋu ama gianjiyu Yesunéŋ séŋgaŋgeŋ mama baec kisia mén hétéŋa qahac imuaru kemma tackeru, ic tuŋ eneŋ hocma mihicŋima ménda wai énécmima kemmac niŋac zéqetali wammigic.

43 Imuhuc waŋgic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac buŋa suruc hiabia imi énézémanjac hezac. Ni imi ai imuac mia méli néŋu mayi.

44 Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc† togotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

5

* **4:33:** Girik ic ionac niniŋinaiguc uŋa imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicŋi énécmima ic mebiru énécmiaŋec. Kembaŋa 36 imuaru acguc ac imi hezac. † **4:44:** Yuda ic ionac baec; kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc Galilaia.

Yesunéh hénima ai ichéra énépésiyec.

1 Yesunéh Genesarete zékéh yanda* giŋgiŋaiguc naŋkeru tuŋ yandanéh Anutuac ackuazéc nimbiŋ zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic.

2 Waŋu Yesunéh héŋu zékéh giŋgiŋa imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneŋ imuacnec mama ufiŋgina zuacma kecŋic.

3 Waŋu Yesunéh zéic méniguc eŋec. Waŋu zéic imi ic mén qara Simon iwac zéic. Yesunéh Simon ézéyu zéic imi naŋgéyu élélahunec† komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuŋ yanda imi ku énécmiyec.

4 Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi doku hiŋgac hiŋgaraiguc kemma ufiŋga haima lambéc héréna.

5 Zéyu Simonnéŋ melemma zéyec; Kiwi ic nini siŋiyaiguc ai yanda meni ama gianizac, néŋ mén ménda mihiŋziŋ. Waŋu zézaŋ imuac wamma ufiŋa moczoŋ muŋguc haiwa hiŋgacdacmu.

6 Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufiŋgina hénima tegirec.

7 Waŋu alahécgina zéic méniguc kecŋic eneŋ hama méra énécmimu niŋac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Waŋu ieneŋ

hama zéic éréhécnec tigic kuagira qeyu zéic éréhéc imi doku qeriaiguc hiŋgacbi zé waŋoc.

8 Waŋu Simon Peteronéh haka imi hémma Yesuac simiŋa igucgeŋ sicgéma yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu ni imi késpedesic ic, imuac wainémma kembésémaŋ.

9 Imi mia eneŋya zéma ic tosara i guc kecŋic eneŋ moczoŋ lambéc hérégic imi hémma welicgéŋic hénia imuac niŋ imuhuc zéyec.

10 Waŋu Zebedaioac naŋhéréra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgéyoc.

Waŋu Yesunéh Simon yomuhuc ézéyec; Zénéŋga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémaŋ.

11 Waŋu ieneŋ zéic héréma élélahu‡ haima iwawai moczoŋ imuaru waidacma Yesu méndacma keŋgic.

Yesunéh ic mén wizi selia warihaguc mehiaruyec.

12 Yesunéh ama areŋa yanda méniguc kerec. Keru ic mén wizi seli séwiyas sécgémiyu kerec inéh Yesu hémma sicgéma welecma zéyec; Miŋ Kewu, nuac ewa siŋga hegéŋu ni hia mesolaŋi némbésémaŋac séc.

13 Zéyu Yesunéh méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanŋua, solaŋa wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec qahac waŋec.

* 5:1: Imi mia, Galilaia konduŋ. † 5:3: Baec igucnec. ‡ 5:11: Girik aciguc; baeciguc. § 5:12: Girik aciguc séwi wizi hénia hénia imuac lepra zéaŋgic.

14 Wañu Yesunéj ic imi neuñ héimima yomuhuc ézéyec; Ic méñac méj ménda zéwésémañ, néñ kemma hófac oo ic séwiga ézéna hémma solaña wañzañ imi héñu Mosenéj zéyec séc Anutuac buña haina ogéñu haka iminéñ héipuc wañ énécmiyu ninzégému.

15 Wañu Yesuac qac buñanéñ muñguc yanda saima keñu ackuazécya nimma hafigina mehiaru énécmimac niñ ic embac tuñaguc sasala tocgéma hamaneç hagic.

16 Wañu Yesunéj eliñgé amuma eñeyaneç baec kisi-aguc kemma zéwelereç.

Yesunéj ic puriñ méj mehiarumiyec.

17 Kaiwe méñu Yesunéj ic embac ac ku énécmimaneç nañu Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemnec Farisaio ic zéma hénna acac kiwi ic eneñ hama momacneç tacgic, Anutuac hafi mehiahiaruac kuhanéñ iwaru hemiyec.

18 Wañu ic tosanéñ ic puriñ méj sasañguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiñ zé wagicma embiñ zé wañgic.

19 Néñ tuñ yanda tacma hénaya hézicgégic titiña qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaña hicñiyu ic puriña imi sasañaguc ic embac sugginaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hiñgareç.

20 Yesunéj ionac ninzéñ ninzégina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac kápésicga waiwaiya wañzac.

21 Imuhuc zéyu hénna acac kiwi ic zéma Farisaio ic eneñ qeriginanéñ yomuhuc niñgic; Ic yomi mérénéñ Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méñnéñ méj neñañ kápésicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéñ sac wammacac séc.

22 Imuhuc eminiñgic Yesunéj imi niñtegicma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac eminiñzu?

23 Ic hénna méria humumia ézémañ zéma ac diminéñ efefia wammac? Kápésicga waizua iminéñ efefia me yacma hehega mema kembésémañ imi?

24 Icac Naña ni imi baeciguc kápésicgina wai énéç mimiawac kuc buñana henéñzac imi héñtegicmu. Imuhuc zéma ic hénna méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézua, yacma sasaña mema amagaiguc kembésémañ.

25 Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eñeya amaiguc liliñgéma keñec.

26 Keñu ic embac moczon kilenñ yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wañu zénéñgina hiriyu zégic; Deguc nini haka méréra hénziñ.

Yesunéj Lewi qaru

méndacmiyec.

27 Imuac andiaiguc Yeusunéj hiŋgacma kemma héŋu takis meme ic ménj qara Lewi** inéj ai amayaiguc taru hama ni méndac néna zéma ézéyec.

28 Zéyu inéj yacma iwawai moczoŋ andé qedacma méndac miyec.

29 Lewinéj Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda waŋu takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newiŋ zé tacgic.

30 Waŋu Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic eneŋ Yesuac tohotoho ichéra ŋidic ŋuduc ac waŋ énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma késpedes ic iniguc nene doku nema taczu?

31 Zégic Yesunéj melemma zéyec; Ic hafigina qahac ieneŋ dokta niŋac ménda waŋanzu, néj hafiginaguc ieneŋ mia imuac waŋanzu.

32 Ni mia ic solanŋ unurumanŋ zéma ménda mayi, néj biria meme ic ewa qerigina melemmu niŋac unurumanŋ zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

33 Imuhuc zéyu ieneŋ Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ieneŋ hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Waŋu Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec waŋanzu. Waŋu guac tohotoho ichécga

imi eneŋ nalé séc nene doku neanzu.

34 Zégic Yesunéj melemma énézéyec; Ic qaŋ tosara ic ménj embac memaŋ zé wanzac i guc keczuiguc nene zikima zéwelec ai memu niŋac hia énézémuac séc me?

35 Imi qahac, néj kecma nalé imi ducŋiyu euya imi wagicma keŋgic qahac waŋuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

36 Imuhuc zéma toro gema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Méjnéj ménj maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, néj susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac.

37 Waŋu méjnéj ménj waiŋ doku qelia yaŋ séwélanéj gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc waiŋ qelianéj melemma waiŋ selia wammaŋ zé wéséséya mi-hicŋima gésé imi épépéŋgéyu tegiru waiŋ imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac.

38 Imuac waiŋ doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac.

39 Waiŋ imi nalé horua heheyawac waiŋ qacguc zéanzac imuac niŋac méjnéj waiŋ wahala kuhaguc imi nemaguc waiŋ qelia kuha qahac ménj niŋac ménda waŋanzac.

** 5:27: Mataio zémimia.

6

Sabata nalé miñina Yesu.

1 Sabata nalé méñu Yesunéñ padi ai namuñgina igucnec qericma keñec. Keñu tohotoho ichéra ieneñ méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginaneñ asasañgéma negic.

2 Imuhuc wañgic Farisaio ic tosara eneñ yomuhuc zégic; Némac niñ haka Sabata naléyaiguc ménda wawaña imuhucya wanzu?*

3 Zégic Yesunéñ acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ieneñ yaka niñ humugic nalé imuaru, néma haka wañec imi ménda oloñ niñanzu?

4 Inéñ Anutuac ama qeriaiguc emma saméñ haimimia, tosara qahac, néñ hofac oo ic ieneñ sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgic imi acguc énécmiyu nedacgic.

5 Yesunéñ imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Naña imi Sabata naléyawac miñina wanzac.

6 Wañu Sabata nalé méñu Yesunéñ tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wañu imuaru ic méñ tarec. Wañu iwac méra héiya imi séléc sélécgia.

7 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneñ Yesu aciguc opochiñ zé késpedesira méñ mihicñiwiñ zéma Sabataiguc

hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgic.

8 Wañu Yesunéñ ewa qerigina niñtegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéñ yacma nañec.

9 Nañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Qesiénécmizua. Dimineñ héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambiñ me haka biria wambiñ? Kecec imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ?

10 Imuhuc zéma hénaorin lelecgéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec.

11 Imuhuc wañu ieneñ qerigina geric bélañaneñ sécge énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiñ zéma eminiñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

12 Wañu nalé imuaru Yesunéñ zéwelec wammanñ zéma baec boñaiguc keremma siñi herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec.

13 Wañu ama gianjiyu tohotoho ichéra unuruma sugcinaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec.

14 Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, hénia imi zamanziñ.) zéma iwac munia Anderea, wañu Yakobo, Yohane, Filipo, Batolomaio,

15 Mataio (qara méñ Lewi), zéma Toma, Alfaioac

* 6:2: Niñgic ai tanec wañu imuhuc zégic.

naŋa Yakobo, Simon 3elote zémimia,

¹⁶ Waŋu Yakoboac naŋa Yuda, zéma Yuda Karioto, waŋu ic yominéŋ mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Waŋu Yesunéŋ tohotoho ichéra iniguc baec boŋa igucnec mama baec kondonaguc naŋec. Naŋu tohotoho ic tosara tuŋaguc zéma ic tuŋ kunéŋ yandanéŋ Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékéŋ yanda giŋgiŋa igucnec

¹⁸ ackuazéc nimbiŋ zé me hafigina mehiaru énécmimac niŋac hagic. Waŋu Yesunéŋ ic tosara uŋa zapi qeqeyanéŋ mebiri énécmiyu qenzen manzeŋ qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec.

¹⁹ Waŋu Yesuarunec kuc yandanéŋ éréma icya icya moczoŋ mehiaru énécmidarec. Waŋu imuac niŋ ic embac moczoŋ méraginanéŋ Yesu osiwiŋ zé waŋgic.

²⁰ Yesunéŋ kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama arenŋa yanda imi ic maqeqeya onac buŋa, imuac niŋ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc.

²¹ Sécgé énécmimac, imuac niŋ deguc yaka niŋ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niŋ deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc.

²² Icac Naŋa iwac niŋac ic embac ieneŋ hazéc waŋ énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac buŋa imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héŋgic! Kurumeŋ amaiguc onaru bakia hiabia imi kunéŋ yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac acguc imuhuc waŋ énécmiaŋgic hénia imuac niŋac ini imuhuc wammuac hezac.

²⁴ Saecginaguc, iwawai saméŋa heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgézac.

²⁵ Saecginaguc, deguc tomeŋgina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka niŋ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda waŋanzu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu.

²⁶ Ic embac moczoŋ ieneŋ onac zézé ségiségi waŋ énécmianzu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ieneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ikora ionac mia imuhuc waŋ énécmiaŋgic.

Hazéchécgina goigina héimu.

²⁷ Waŋu gezacgina haima ninzu onac zézua; Hazécgina ala waŋ énécmigic. Waŋu ic tosara nimbiri énécmianzu ionac haka hiabia waŋ énécmimu.

28 Saecgé énécmianzu imi onac mia mozocgé énécmimu. Waņu gamu qeqe ac waņ énécmianzu ionac niņac wamma zéwelec wammu.

29 Ménéń nekaņa qeyu nekaņa néwécgeņa imi imuhucnec melenņa qemac. Ménéń guac saņgeņa malekuga guagiru maleku qeriaiguc héihéiya imi acguc waimina.

30 Ménéń méné iwawai méné niņac welec géńu hia miwésémaņ. Ménéń guac iwawaiga mema keņu melen nenna ménda zéwésémaņ.

31 Waņu haka hiabia mēņac méné alahécginanéń waņ énécmimuac wanžuiguc haka imuhucya imi eņaoc walac waņ énécmimu.

32 Ini ic tosara ala waņ énécmianzu ionac sac ala waņ énécmianzu iguc imi némac hiabianéń he énécmiwacnec? Képésic ic ieneń acguc ic tosara ala siņ waņ énécmianzu ionac ala siņ waņ énécmianzu.

33 Ic ménéń méné haka hiabia waņ énécmianzu ionac mia haka hiabia waņ énécmianzu iguc imi némac hiabianéń he énécmiwacnec? Képésic ic eneń acguc imuhuc waņanžu.

34 Ini bakia mewiņ zé iwawai méné alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéń he énécmiwacnec? Képésic ic ieneń acguc bakia séha mewiņ zé niņkumuma kápésic ic mēņac méné méra énécmianzu.

35 Imuac ini hazéc hécgina ala waņ énécmima goi héihéi waņ énécmiwiņ zé bakia niņac ménda wamma eņdac méra énécmimu. Imuhuc waņanžuiguc imi bakia héra yanda he énécmiyu, Eņeņa miņinawac nambérac héra wammu. Inéń mia ewa hiawac énécmimia imi ménda niņtegicanzu ionac zéma kaižiliweń ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi waņ énécmianzac.

36 Onac kurumeń Maņgocnéń wéséséya niņénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina niņénécmimu.

Niņ gésigésiac haka.

37 Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, kápésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Waņu alahécgina ionac kápésicgina wai énécmigic, eņań kápésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac.

38 Eń énécmigic, eń énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hiņgacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéńu keńha waņu hiņgaru, muņguc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Eneń géségina tima énécmigic imuac sécyaguc tima melen énécmiyu memu.

39 Waņu inéń muņguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéń kic hilic méné hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc

ekawu baec sésénjiguc ménda hīngacmaoc me?

⁴⁰ Tohotoho icnéj kiwi icya ménda ogicma keczac, néj ménjac ménj kiwi icyanéj ninīnja moczoj didījanec kumiyu niṅarenj gédacmaciguc, inéj mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac.

⁴¹ Némac niṅac alagawa kiwaiguc goc héntegicma genṅac kicgaiguc ic kembraṅa hezac imi ménda niṅtegitanzanj me?

⁴² Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kembraṅa hezac imi ménda héntegicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna neṅ guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memanj zéwésémanj me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kembraṅa hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémanj.

⁴³ Némac niṅ? Ic hésa hiabia ménénj héla gocmia biria haimacac séc qahac. Waṅu ic hésa biria ménénj héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézu.

⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héntegicanzīj. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihicṅianzīj. Waṅu saṅsaṅjiguc waiṅ gocmia ménda mihicṅianzīj.

⁴⁵ Ic embac enéj iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanénj ac zéanzu, imuac niṅac ic

hiabianénj ewa qeriaiguc ninīj hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicṅianzac. Waṅu ic birianénj ninīj biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicṅianzac.

⁴⁶ Ini imi nuac niṅ Miṅ Kewu, Miṅ Kewu zénémmanec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma waṅanzu?

⁴⁷ Ménénj ménj nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ieneṅ ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu.

⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memanj zé baec hīngac hīngarawac éséma baṅa mihicṅima imuac qahaiguc simenṅ haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néj hiabianec seligima naṅec imuac niṅ ménda mehiriye.

⁴⁹ Waṅu nimma ménda tohoanzac inéj baec bébélacgia baṅa qahac imuaru amaya meyec ésécnec. Doku yandanénj luma qeyu ama imi focdac zéṅgéma kunéj yanda biriye.

7

Ténṅiṅ ic galenṅ ménjac niṅzénj niṅzénja.

¹ Yesunénj ackuazéc imuhuc moczoj énézéyu gezacginanéj niṅjic tecgéyu, Kafanaum ama areṅa yandaiguc kereṅec.

² Imuaru téngiṅ ic 100 ionac galenṅina ménjac welenṅ

qeƣe ic héŋ soroc wammimia méŋnéŋ hafi kiyu humumaŋ zé waŋec.

³ Waŋu galeŋ iminéŋ Yesuac suruc nimma Yesunéŋ hama welen qeƣe icya imi mehiaru mimac niŋ qesimimu niŋac Yuda ic ionac galeŋ tosara méli énécmiyec.

⁴ Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanéŋ moczoŋ yomuhuc welecmigic; Galeŋ imi ara niŋmiwésémaŋac séc ic héla kecanzac.

⁵ Inéŋ Yuda ic nonac ala siŋ waŋ nénécmima tocgotocgo amanina menénécmiyec.

⁶ Imuhuc zégic Yesunéŋ iniguc momacnec keŋec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keŋkeru, téŋgiŋ ic 100 ionac galeŋginanéŋ alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyec; Miŋ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémaŋ. Ni dac imuhucya nuac ama baenanéŋ logi gémmacac séc qahac.

⁷ Ni nena niŋ nimba ménda sécgéyu guaru hamaŋ zé osizua. Imuac niŋ gi imuaru kecma eŋ zéna welen qeƣe icna imi hiarumac.

⁸ Ni ic eŋeŋana ionac méra bacginaiguc kecanzua. Waŋu nuac bacnaiguc imuhucyanec téŋgiŋ ic hécna kecanzu. Waŋu neŋ méŋac kenna zéwa keŋu, méŋac hana zéwa haanzac. Waŋu welen qeƣe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac.

⁹ Ara imuhuc zégic

nimma Yesunéŋ welicgéma ic tuŋ méndacmigic ionac muru liliŋgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niŋgic, Israel ic onarunec ninzéŋ ninzéŋ séha imuhucya méŋ ménda mihicŋiyi.

¹⁰ Waŋu méli énécmiyu hagic ieneŋ liliŋgéma amaiguc kemma héŋgic welen qeƣe ic inéŋ hiaruma séwiya hia kerec.

Yesunéŋ embac malé méŋac naŋa humuc igucnec meqelimiyec.

¹¹ Kecma Yesunéŋ taun méŋ qara Nain imuaru keŋu tohotoho ichéra zéma ic tuŋ yandanéŋ méndacmima keŋgic.

¹² Waŋu taun imuac saŋgulaŋa hosuraiguc kereŋu qamoc méŋ huama magic. Waŋu humuyec imi embac malé méŋac naŋa. Naŋa imi momacguc sac kerec. Waŋu taun imuac ic embac sasalanéŋ embac malé i guc momacnec magic.

¹³ Waŋu Miŋ Kewunéŋ embac malé imi hémma ewaya biriyyu zéyec; Ménda siacna.

¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keŋkecgic ieneŋ bénzéŋ zikima naŋgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna.

¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminéŋ yacma acac hénima zéyec. Waŋu Yesunéŋ i neŋgocya miyec.

¹⁶ Waŋu ic eneŋ moczoŋ imi hémma zénéŋgina hiriyyu Anutu mepésima yomuhuc

zégic; Anutuac tilin tilin ic kunej yanda méjnén sucninaiguc hicnijecac keczac. Tosara enej zégic; Anutunén ichéra ninjénécmima hazac.

17 Wañu Yesuac surucya iminén Yuda baec séc zéma baec nêwéc nêwéc saima kendarec.

Yesunén Yohaneac hénia zéyec.

18 Yohanenén hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra enej haka hicnijec imi moczon ézédacgic. Wañu ac imi nimma tohotoho ic éréhéc héihéré érécmima

19 Minj Kewu yomuhuc zéma qesimimaoc ninj méli érécmiyec; Ha nénécmimac ninj zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbij?

20 Wañu ierenj Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénécmimac ninj zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbij?

21 Wañu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uña biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihi meénécmiyec.

22 Wañu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma ninjanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéj kicgina hima héñanzu, purin enej hénac kenzu, wizi seliginaguc imi solañanima keczu, gezacgina

héhéngia ienen gezacginanéj ninzu, humuc ic enej qelima yaczu, wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézézac.

23 Wañu méjnén mén nuac ninj ninj éréhécguc ménda qonzon tongezac imi ségiségyaguc.

24 Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichééra ierenj lilingéma keñoc. Kenjic Yesunén Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbin zé keñgic? Uñ méñ luhucnéj qeyu hirima nañu hémmu ninjac keñgic?

25 Imi qahac wañu némac iwawai hémbin zé keñgic? Ic méñ malekuya hiabia héima keczac imuac hémbin zé keñgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa kecanzu imi enej ama kewuyaiguc kecanzu.

26 Wañu imi qahac wañu, némac iwawai hémbin zé keñgic? Anutuac tilin tilin ic méñac me? O, imi hélacnec! Énézéwa ninjic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méñ wanzac.

27 Iwac mia ac kiwi méñ yomuhuc oyec hezac; Héngic, ni kua meme icna méñ méliwa walac kemma hénaga mindinimac.

28 Énézéwa ninjic; Embac igucnec hicnijicniya tosara yanda ionarunec méjnén méñ Yohane ménda ogiczac, néj Anutuac héngalenj ama arenja yanda qeriaiguc ma-

mayagina méjnénj Yohane i hia ogiczac.

²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ienenj Yohaneac doku naecgic imuac niñac ackuazéc imi nimma Anutu imi solaña zéma zéaugic.

³⁰ Wañu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ienenj sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siñ enañ niñac heyec imuac héñara megic.

³¹ Yesunénj toroqema zéyec; Nalé yomuac hicñisai imi iwawai némaciguc séc héimañ? Ienenj dimuhucya ésécnec zémañ?

³² Imi nambérac tosara nénnagémba somberñiguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ienenj somberñ imuaru tacma ac yomuhuc zékeñ zéha wañanzu. Nini onac niñac kuña héiéncmini ini legic ménda hirizu, nini soñgoñac legic héini ini ménda zésiac wanzu!

³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohaneac hama nene ménda nema zéwelecma waiñ doku ménda neyu, enenj hémma uña birianénj késazac zégic.

³⁴ Wañu Icac Nañanénj hama nene nema waiñ doku neyu, enenj yomuhuc zéanzu; Héngic inénj hémbaoc wamma nene nema doku selia siña nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac.

³⁵ Wañu niñtegic qinñtegic imi imuac nambérac héra ienenj méndacma wamma

hénia solaña mewininianzu.

Embac méjnénj siacma Yesuac hénia halécnenj naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méjnénj eneyaguc nene nemac niñac Yesu héihéré miyu Yesunénj iwac amaiguc emma nene nema tarec.

³⁷ Tackeru ama areña yanda imuaru biria meme embac méñ kerec inénj Yesunénj Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruñ halécyaaguc imi mema hama éréyec.

³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréñaguc hénaya haiyec imuhucgeñ namma siarec. Siacma tacma eneya kic masinénj hénaya naecmima oruc zucyanénj kereñ meyu zicgéyu kuayanénj hénaya kiricne mima haléc héméña hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec.

³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inénj hémma qerianénj yomuhuc niñec; Ic yominénj Anutuac tiliñ tiliñ ic kecbacnec eneya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niñ embac imi mérénenj me dimuhucya imi niñ tegicbacnec.

⁴⁰ Imuhuc niñu, Yesunénj imi niñtegicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neñ ac méñ zémañac niñzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba.

⁴¹ Zéyu Yesunénj yomuhuc zéyec; Ic éréhécnenj soukiwa ic méñac murunec soukiwa

meyic méñac muru tasia yawuñ momacguc zéma maso éréhéc imuac ai boña séc hemiyu, méñac muru tasia maso éréhéc imuac ai boña séc hemiyec.

42 Wañu ic éréhéc ekaoc taségira melenj mimaocac séc qahac wañu soukiwa ic iminéñ tasé iorac muru hezac imi moczoñ auérécmiyec. Wañu sucgiraiguc méréénéñ iwac siñ kunenec ogicma nimmimac?

43 Imuhuc qesiyu Simonnéñ melemma yomuhuc zéyec; Neñ nimba taséya kunenec aumimia wañec inéñ mia siñ kunenec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindinanc niñgésizañ.

44 Imuhuc zéma embacac muru liliñgéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzañ? Neñ amagaguc éréwa geñ hénana zuacmañac doku méñ ménda nénzañ. Néñ embac yominéñ eneya kic masinéñ hénana naecnémma oruc zucyanéñ kereñ menénzac.

45 Geñ ménda kiricne menénzañ, néñ embac yominéñ éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac.

46 Geñ orucnaiguc oliwa halécdac méñ ménda naecnénzañ, néñ embac yominéñ haléc héméñaguc alabasitanéñ hénanaiguc naecnénzac.

47 Hénia imuac niñ neñ gézéwa ninna; Embac yominéñ siñ kunen yanda hemizac imuac niñ késpedesiya

kunen yanda aumimia wanzac, néñ késpedesic komodia dac aumimia wanzac inéñ siñ komodia hemizac.

48 Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, késpedesicga waigéngeña wanzac.

49 Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic enen qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Yomi némac icnéñ késpedesiya waizac?

50 Wañu Yesunéñ embac yomuhuc ézéyec; Ninzéñ ninzéñ guac muru hezac iminéñ gi angéña tigénzac imuac luaeiguc kembésémañ.

8

Gocmiawac séséc ac.

1 Imuac andiaiguc Yesunéñ ama areñ yanda yanda zéma ama areña areña lelecgéma Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ienen momacnec kenjic.

2 (2a) Wañu embac tosara Yesunéñ uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec

3 (3a) imi enen iniguc momacnec kemma enañ iwawaigina mema welen qeénécmigic. (2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéñ becneç iwac murunec uña biria 7 nesi énécmiyec imi zéma (3b) Herodeac soukiwa galen ic Kuza iwac iniña Yoana

zéma Susana zéma embac
tosara sasala.

⁴ Ama areña yanda igucnec
séc ic embac enej tocgéma
Yesuac muru hagic tuñ
yanda wañu, Yesunéñ séséc
ac yomuhuc énézéyec;

⁵ Ai ic méñnéñ iwawai
gocmia qesamañ zé keñec.
Kemma qesayu gocmia
tosara imi héná zécgériaiguc
mama héiyec. Héiyu tosara
ic embac ieneñ tигic biriyec.
Tosara nei ieneñ hama
nedagic

⁶ Tosaranéñ baña qahaiguc
mama héiyec. Héiyu qérawia
éreyec, néñ dokuya qahac
wañu sélécgédarec.

⁷ Wañu gocmia tosanarén
hésa waiyaguc sasala imuac
qeriaiguc mama héiyec.
Héiyu hésa waiyagucnéñ mo-
macnec yandima hézicgégic.

⁸ Wañu gocmia tosanarén
baec halécyaguc imuaru
mama héiyec. Héiyu
qérawia éréma 100 mesaiyec.
Yesunéñ ac imi zémaguc
qacma yomuhuc zéyec;
Gezacginaguc ieneñ nimmu.

⁹ Tohotoho ichéra enej
sésécac imuac hénia imi
dimuhuc wammac zéma
qesimigic.

¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac
imi wai énécmiyu Anutuac
hénngalen ama areña yan-
dawac hénia sasangia imi hia
niñasarimuac hezac. Wañu
tosara ionac imi imuhuc
qahac; Hémmu, néñ hia
ménda héntegicmu. Wañu
nimmu, néñ hia ménda

niñtegicmuac niñ qeqain
aciguc énézéanzua.*

*Yesunéñ séséc acwac hénia
zéasari énécmiyec.*

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi
yomuhuc; Gocmia imi Anu-
tuac ackuazéc.

¹² Gocmia héná zécgériaiguc
mama héiyec imi ic embac
tosara ackuazéc niñgic Biria
miñinanéñ hama ic imi
eneñ niñzénngégic angnéñ
tiénécmiwac niñac ackuazéc
imi qerigina igucnec onagi-
canzac imuac sécyá.

¹³ Gocmia tosara baña
qahaiguc héizac imi ic
embac tosara ackuazéc imi
nimma ségiségi wamma
késagic. Wañu zalia ménda
hiñgac késayacgéyu nalé
dahacac séc niñzénngéma
kecgic manam batuciguc
onoporu waima kenanzu
imuac sécyá.

¹⁴ Gocmia tosara hésa
waiyaguc imuac qeriaiguc
mama héiyec imuhucyanéñ
ackuazéc niñzu wañu baecac
niñyéwéria me hinac yanda
me séwíac siñanéñ hézicgéyu
niñzén niñzénngina séha
ménda yandianzac imuac
sécyá.

¹⁵ Wañu gocmia tosara
baec halécyaguc imuaru
héiyec imi ic embac tosara
ewa héná zéma ewa hiabia
kecma ackuazéc nimma
selianec késama seliseli
wamma héná haianzu imuac
sécyá.

*Lambe zae qahaiguc hai-
haiya.*

* 8:10: Yes 6:9

16 Ménéñ méné lambe otorima kewucnéñ ménda hoturumac me duñ tatac bawu ménda haimac, néñ ic embac ama qeriaiguc érému enéñ asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc hianzac.

17 Iwawai saña imi moczoñ auyu hémmacac séc wañu iwawai sasanñaiguc hezac imi moczoñ meyu wininimacac séc.

18 Imuac ini gezacginanéñ dimuhuc niñanžu haka imuac héngésimu. Ménéñ méné ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Wañu ménéñ méné ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma ninzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héla.

19 Yesuac neñgoc munahéra ieneñ hagic. Wañu ic embac tuñ yanda niñac hosuraiguc kembinac séc qahac wañec.

20 Wañu ic ménéñ Yesu yomuhuc ézéc; Guac neñgoc munahécga ieneñ gémbin zé hama sénganñen nanžu.

21 Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanžu youmi enéñ mia nuac neñgoc muna hécna wanžu.

Yesunéñ luhuc yanda ézéyu néñ qeyec.

22 Kaiwe méñu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc

emma yomuhuc énézéc; Doku zékéñ néwécgeñac kenni. Zéyu ieneñ enawu zéic nesima hénima keñgic.

23 Kemma kecgic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanéñ kondun imuaru mama qeyu doku temboñnéñ éréma zéic qeriaiguc hiñgaru zéicnéñ konduniguc hiñgacmañ zé wañec.

24 Yesuac tohotoho ic tosanéñ Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galeñnina, galeñnina, nini humuqai wambin niñac.

Zéic Yesunéñ gau igucnec yacma luhuc zéma kondun temboñ zéqetali érécmiyu néñ qema heyoc.

25 Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéc; Ninzén ninzéngina dimia?

Imuhuc zéyu zénéngina hiriyu welicgéma enaocnec eminimma zéic; Ic yomi méré wañu, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozac?

Yesunéñ unja biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hiñgacdacgic.

26 Ieneñ nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgeñaciguc Gerasa baeciguc kereñgic.

27 Keremma Yesunéñ imuacnec mama élélahu* enu ama areña yanda imuac miñina ic kuwiraguc ménéñ hama Yesu mihicñiyec. Wañu ic iminéñ nalé horua

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suaŋ sugcinaiguc heaŋec.

28 Inéŋ Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama sigéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eŋeŋa miŋjina Anutuac Naŋa Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda menémbésémaŋ.

29 Ac imi mia Yesunéŋ i hémma uŋa birianéŋ iwarunec éréma kemmac niŋac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uŋa zapi qeqeyanéŋ hatac sasala késayu seŋ hésanéŋ hénia qatémima galenégic, néŋ qericma uŋa birianéŋ hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéaŋec.

30 Imuhuc zéyu Yesunéŋ qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuŋ yanda.

Imi mia iwac qeriguc uŋa biria sasalanéŋ hiŋgacma kecgic imuac niŋ imuhuc zéyec.

31 Imuhuc zéma Yesunéŋ uŋa biria ionac baec dumuŋaiguc ménda nesi énécmiyu hiŋgacmu niŋac welecmigic.

32 Waŋu baec boŋa imuaru beric sasalanéŋ gété kulumma kecgic uŋa biria eneŋ wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hiŋgacmu niŋac welecmigic niŋénécmiyec.

33 Niŋénécmiyu uŋa biria ieneŋ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiŋgacgic beric tuŋ yanda

ieneŋ usuŋnec kemma sia yanda igucnec hiŋgacma dokuiguc hiŋgacgic dokunéŋ hoturu énécmiyec.

34 Ic tosara beric galenégéma kecgic ieneŋ haka hicŋiyec imi hémma focdac néŋgacma ama areŋa yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic.

35 Zégic nimma ic embac ieneŋ haka hicŋiyec imi hémbiŋ zéma Yesuac muru hagic. Hama héngic ic uŋa biria ieneŋ éréma kendacgic ic iminéŋ Yesuac héniaiguc malekuya héima solananeŋ wamma bénzéŋ tackeru zénéŋgina hiriyec.

36 Ic uŋa biriaguc kerec iminéŋ dimuhuc hiaruyec imi héngic imi eneŋ tosara suruc énézégic niŋgic.

37 Énézégic nimma Gerasa baec imuac miŋjina ieneŋ zénéŋgina kuneŋ yanda hiriyu wai énécmima kemmac niŋac Yesu welecmigic. Inéŋ zéiciguc emma baec imi waima keŋec.

38 Waŋu ic uŋa biria waima keŋec inéŋ Yesuguc kecmaŋ zé welecmiyec, néŋ Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec;

39 Gi amagaiguc lilingéma kemma Anutunéŋ guac muru haka kuneŋ yanda dimuhucya waŋgénzac imuac suruc imi énézézésémaŋ. Imuhuc zéyu ic iminéŋ waima kemma Yesunéŋ némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areŋa yanda séc lelecgéma

énézédarec.

Yesunéh embac serañja ménj humuc igucnec meqeliyec.

40 Wañu Yesunéh doku nêwéc lilingéma hayu ic embac tuñ yandanéh Yesuac mambéc kecgic imuac niñac zézé ségiségi wammima hérémigic.

41 (41a) Wañu héngic, ic ménj qara Yairo zémimia inéh hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama ménjac galeñ kerec.

42 (42a) Wañu iwac muru bérara embac serañja momacguc sac kerec. Embac imi yawuñja 12 wañec. Wañu inéh hafi kiyu humumañ zé wañec. (41b) Imuac niñac ic iminéh hama Yesuac héniaiguc siggémima enjeya amaiguc hamac niñac welecmyec. (42b) Weleru Yesunéh amayaiguc keñu ic embac tuñ yandanéh lelecgémima momacnec keñgic.

Hafi embac ménjnéñ ninzénjgéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

43 Keñkecgic sugginaiguc embac ménj kerec inéh yawuñ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inéh soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoñ séwi galeñ ic énécmima audarec, néñ ménjnéñ ménj mehiaru mimacac séc qahac wañec.

44 Wañu inéh Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc

osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgéyec.

45 Wañu Yesunéh qesima mérénéh nosizac zéma zéyec. Wañu moczoñ qaecgégic, Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, tuñ yandanéh lelecgéma qéfaccgé génzu.

46 Zégic Yesunéh melemma zéyec; Ménjnéñ nosiyu kucnanéh éréma ai meyu ninzua.

47 Imuhuc zéyu embacnéñ qaecgémacac séc qahac wañec imi niñasarima bac yandi yandi wamma hama mama siggéma hénia némac niñ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyec imi ic embac moczoñ kicginaiguc ézédarec.

48 Imuhuc zéyu Yesunéh ézéyec; Béracna, genja ninzénj ninzénjganéh mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzénj kembésémañ.

49 Imuhuc zémanec nañu tocgotocgo amawac galeñ iwac amaya igucnec ic ménjnéñ hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ.

50 Imuhuc zéyu Yesunéh nimma yomuhuc ézéyec; Zénénjga ménda hirimac. Wañu ninzénjgéma béracga imi hiarumac.

51 Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac serañja iwac neñgoc

maṅgocya sac onagiru eṅgic.

⁵² Eṅgic ic embac ieneṅ embac merac iwac niṅ wamma zésiac yanda wamma qeweloṅ waṅgic Yesunéṅ énézéyec; Ménda siacgic embac merac yomi ménda humuzac, néṅ gauya hezac.

⁵³ Imuhuc zéyu bec humuzac imi niṅtegicgic imuac niṅ zédesi wammigic.

⁵⁴ Waṅu Yesunéṅ embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna.

⁵⁵ Imuhuc zéyu uṅayanéṅ liliṅgéyu imuarunec yacma naṅec. Naṅu nene mimu niṅac énézéyec.

⁵⁶ Waṅu neṅgoc maṅgocyanéṅ hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunéṅ haka hicṅiyec imi méṅac méṅ ménda zému niṅac neuṅ héiérécmyec.

9

Yesunéṅ tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

¹ Yesunéṅ tohotoho ichéra 12 unuruma uṅa biria moczoṅ nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niṅac kuc buṅa zéma qac buṅa énécmiyec.

² Anutuac héngaleṅ ama areṅa yanda imuac énézéma hafi zepa wanṅu imi mehiaru énécmimu niṅac méli énécmiyec.

³ Waṅu méli énécmima yomuhuc énézéyec; Ini keṅha wambiṅ zéma iwawai yomuhucya méṅ ménda mema eṅdac kemmu, tac

me gésé me héna mauṅ me soukiwa me maleku saméṅa imuhucya.

⁴ Kemma ama geric méṅiguc emmuiguc imuaru tacyac waṅkecmu, waṅu baec méṅu kembiṅ zémaguc ama geric imi waimu.

⁵ Ic embac eneṅ ménda héihéré énécmimuiguc tauṅ imi waima kemmu. Waṅu waima kembiṅ zé imuaru héna usuginaiguc seitotoṅ tacmac imi qegic mamac. Waṅu ieneṅ hakagina imi hémma imuac hénia imi niṅasarimu.

⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneṅ kemma ama areṅ yanda yanda lelecgéma ama areṅ séc buṅa suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéṅ Yesuac hénia niṅasarimaṅ zé waṅec.

⁷ Waṅu haka méréra imi hémma ic embac tosanéṅ Yohanenéṅ humuc igucnec qelima yarec, imuac niṅ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niṅ Perea baec galeṅ Herodenéṅ iwawai imi moczoṅ nimma nimbipiyec.

⁸ Waṅu tosara imi Elianéṅ muṅguc wininima keczac zégic, néṅ tosara imi Anutuac tiliṅ tiliṅ ic walaha ionarunec méṅnéṅ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic.

⁹ Herodenéṅ zéyec; Yohane imi becnec neṅ déméṅa qeriri. Waṅu suruc imuhucya imuhucya imi mérac niṅac zéma imuhuc

zéanzu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmarj zé warjec.

Yesunéj ic zarjégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ienej lilingéma hama ai megic imuac suruc moczoñ Yesu ézégic. Yesunéj suruc imi nimma onagicma eñawu baec imi waima Bet-saida ama areña yandaiguc keñgic.

¹¹ Wañu ic embac ienej niñtegicma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéj unuruma Anutuac héngalenj ama areña yandawac ackuazéc énézéyec. Wañu hafigina qahac wammac niñac warjic mehiaru énécmiyec.

¹² Kaiwe kiwa hiñgacmarj zé wañu Yesuac Méliméli ic 12 ienej Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisi-aiguc kecziñ imuac niñ ic embac méli énécmima ama areña me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tat-agina mihicñimu.

¹³ Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Eñaoe nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boñ ménda mewiñiguc nonaru imi saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac.

¹⁴ Imi mia sugcinaiguc ic ionacnec zarjégina oloñgic 5,000 imuac séc warjec imuac niñ imuhuc zégic. Wañu Yesunéj 50 imuac séc

tunja tunja nene newiñ zé tacmu niñac tohotoho ichéra énézéyec.

¹⁵ Énézéyu zéyec séc warjic ic embac moczoñ nene newiñ zé tacdagic.

¹⁶ Wañu Yesunéj saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu eñu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niñac tohotoho ichéra énécmiyec.

¹⁷ Wañu hai énécmigic moczoñ negic sécgé énécmiyec. Wañu tohotoho ic ienej bororoña waigic heyec imi tocgégic neñgeñ yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéj Yesu niñac Kristo zéma ninzéñ ninzéña zéauyec.

¹⁸ Nalé méñiguc Yesunéj sasanjaiguc kecma zéwelec wañu tohotoho ichéra i guc momacnec kecgic. Wañu inéñ yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ienej nuac niñ méré zéanzu?

¹⁹ Zéyu melemma zégic; Tosaranéj doku naec haka ic Yohane zéanzu, wañu tosaraneñ Elia zéanzu, wañu tosaraneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic wahala becnec kecgic sugcina igucnec méñnéñ lilingéma hicñizac imuhuc zéanzu.

²⁰ Zégic zéyec; Wañu eñaoe imi nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéj ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

* 9:20: Me Mesia.

Yesunéh humuma yacmac imuac ara zéyec.

21 Imuhuc zéyu ac imi ic méñac méñ ménda énézému niñac neun héiénécmiyec.

22 Wañu toroqema zéyec; Icac Nañanéh qenzen manzen sasala nimma qerawac galen zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma hena acac kiwi ic ienen waimigic qegic humumac. Wañu ai meme haréwéc wañu tinduc qelima yacmacac hezac.

23 Imuhuc zémaguc Yesunéh ic embac moczon ionac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némman zémaciguc eñeya memaamuma naléya naléya eñeya ic héñgeña wéndara imi huama méndac némmac.

24 Ic méñnéñ méñ kekecy añgé timañ zé wañu kekecy a imi sohomac. Wañu ic méñnéñ méñ nuac niñ wamma kekecy a waimaciguc kekecy a añgé timac.

25 Ic méñnéñ baec imi moczon añgé timaguc eñeya kekecy a sohomac me wagiru qahac wañu, iwawai iminéñ dimuhuc nañgémimac?

26 Méñnéñ méñ ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Naña imi Mañgoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eñeya edamuyaiguc liliñgéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac.

27 Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda

énépésiyu Anutuac héñgalen ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéñ melemma tanera méñ wañec.

28 Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wañu Yesunéh Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecman zé baec boñaguc eñec.

29 Inéh zéwelecma kerunec séwiyanéñ melemma tanera méñ wañu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec.

30 Imuaru mia ic éréhécnéñ Yesuguc ac eminimma nañgic. Imi mia Mose zéma Elia.

31 Asac mararañguc hicñiyic eñawu kecma Yesunéh Yerusalemiguc humumac imuac ara eminiñgic.

32 Wañu Petero zéma i guc momacnec kecgic ienen gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgicac moczonnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéñ i guc nañgic imi inicgic.

33 Wañu ic éréhécnéñ waima keñic Peteronéh Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meénécmi, méñ Miñ Kewu guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. Wañu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec.

34 Wañu ac imi zémanec nañu hosusunéh mama hoturu énécmiyec. Hoturu

énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéngina hiriyec.

³⁵ Wañu hosusu qeriaiguc ewa ménh hicñima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena nañna imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu.

³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu eñeyanec nañec. Wañu tohotoho ic ieneñ iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc ménjac mén ménda énézégic.

Yesunéñ uña biria nesima merac mén mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéñ baec boña imuarunec mama hayu ic embac tuñ yandanéñ mihicñi migic.

³⁸ Tuñ imuac sugcinaiguc ic méñnéñ qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac nañnawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacguc téngén.

³⁹ Wañu uña birianéñ élanzañnec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololona mayu séwiya mebiri qebiri wammima waimañ zé waibipianzac.

⁴⁰ Wañu nesigic kemmac niñ tohotoho ichécga welec énécmiwa ieneñ batucgéigic ménda sécgéyec.

⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yai hicñisai ninzén ninzénngina qahac qaríñ qaríñgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatén wañ énécmimanñ? Guac nañga you wagicma hana.

⁴² Wañu merac imi wagicma hamaneñ nañu imuarunec uña birianéñ mema baeciguc giliyu hiñgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéñ uña zapí qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma mañgocya miyec.

⁴³ Wañu ic embac moczoñ Anutuac kuha niñac welicgéigic.

Ieneñ moczoñ iwawai Yesunéñ mema wañec imuac welicgéma nañgic Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézégic;

⁴⁴ Ac yomi zémanñ imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Naña imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac.

⁴⁵ Wañu ieneñ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niñtegicgic. Imi mia hénia ménda niñtegicmu niñac musañgé énécmiyec imuac niñ hénia ménda niñsarigic. Wañu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunéñ ic kiwa kekerawac hénia ac énézégic.

⁴⁶ Wañu tohotoho ic ionac sugcinaiguc mérenéñ kunéngina wanzac me zéma tualefic hénima emigic.

⁴⁷ Emigic Yesunéñ qerianéñ niníngina niñtegicma merac komoc mén wagicma qéhéréñgic haiyu nañec.

⁴⁸ Nañu yomuhuc énézégic; Méñnéñ mén qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré nénzac wanzac. Méñnéñ

ménj ni héihéré nézjac imi méli néjec i héihéré mizac wanjac. Sucginaiguc mamayagina keczac iminéj mia enęęagina wammac.

Ménjnéj ménj hazéc ménda waņj énécmizac iminéj alagina wanjac.

49 Waņu Yohanenénj yomuhuc ézýec; Kiwi ic, nini ic ménjnéj guac qacga qacma uņa biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac niņ neuņ héimiyiņ.

50 Imuhuc zéyu Yesunénj yomuhuc zýec; Ménda qe-talimimu ménjnéj ménj hazéc ménda waņj nénécmizac inén nonac wamma keczac.

Samaria ic ieneņ qeęetali wammigic.

51 Yesunénj enęyaoc kurumenjiguc emmac imuac naléya hosuru ducņiyu Yerusalem emmaņ zé niņseliyec.

52 Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu keņgic. Kemma iwawai mézézénj géwiņ zé Samaria ic ionac ama areņ komora ménjiguc kereņgic.

53 Néj Yesunénj Yerusalem kemmaņ zé waņec hénia imuac niņ ama miņina eneņ ménda héihéré énécmigic.

54 Imuhuc waņgic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane iereņ haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miņ Kewu

nini geric bélaņa kurumenj igucnec mama onomac niņ zéwelecbiņ niņac wanzaņ me qahac?†

55 Imuhuc zéyic Yesunénj lilingéma iricma ac geriwaguc waņ érécmiyec.

56 ‡ Waņu ieneņ ama areņ ménjiguc keņgic.

Yesunénj tohotoho ic ionac pakeņ ac énézýec.

57 Héna keņkecgic ic ménjnéj Yesuac yomuhuc ézýec; Gi dimia me dimia kembésémaņ imi ni kileņ méndac gémma kemmaņ.

58 Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zýec; Hasén kazu ieneņ teņginaguc. Sawa nei ieneņ haecginaguc, néj Icac Naņa imi oruc qeheheac ama duņa ménj ménda hemizac.

59 Waņu Yesunénj ic ménjac yomuhuc zýec; Gi hama méndac néna. Waņu inén ara yomuhuc melemma zýec; Waina ni walac kemma maņgocna téngémaguc.

60 Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zýec; Waina humumia ieneņ qamocgina imi ténggégic, néj geņ imi kemma Anutuac héngaleņ ama areņa yandawac énézézésémaņ.

61 Waņu ic ménjnéj muņguc ézýec; Miņ Kewu, neņ gi méndac gémma kemmaņ, néj waina walac lilingéma kemma sac kitichécna ewa

† 9:54: Kiwi méranénj ooya tosaraiguc; Elia waņec ésécnec. ‡ 9:56: Kiwi méranénj ooya tosaraiguc, inén zýec; Icac Naņa imi ic onac kekecgina mebirimaņ zé qahac, néj mehiaru énécmimaņ zé mayi. Imuac nimba, ini Uņa dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niņteęiczu.

gezacgina énézé qemaguc hawa.

⁶² Imuhuc zéyu Yesunéj énézéyec; Méjnénj ménj baec mésénj mésénjac kinonj^s mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc hénzac imuhucyanénj Anutuac hénngalenj ama arenja yandawac ai ménj memacac séc qahac.

10

Yesunéj tohotoho ic 70 buja suruc hiabia énézému niñac méli énécmiyec.

¹ Imuac andiaiguc Miñ Kewunéj tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama arenja kunej kunej séc enjyaoc kemmanjac niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec.

² Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, néj ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunéj ai ic méli énécmimac niñac zéwelec wammimu.

³ Zéwa niñgic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc hasénj kazu suginaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma keñgic.

⁴ Ini soukiwa konoñ me gésé me hena usu imi ménda mema kemmu. Kemma henaiguc ic embac mihicñj énécmimuiguc yaizézé ac ménda wamma kemmu.

⁵ Kemma ama ménjiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac.

⁶ Imuaru luae ic ménj keczaciguc luae qeéncmizu imi iwac muru hemac. Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac.

⁷ Wañu ama imuaru tacyac wañgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéj ai boña memuac hezac. Wañu ama areñ ménjac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu.

⁸ Ama arenja yanda ménjiguc kereñgic héihéré énécmimuiguc wéséginaiguc nene haigic hemac imi efima nemu.

⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac hénngalenj ama arenja yanda hosucginu hazac imuhuc énézému.

¹⁰ Ama arenja yanda ménjiguc kereñgic ménda héihéré énécmimuiguc imuac hena yanda séc keremma yomuhuc énézému;

¹¹ Onac tauñgic sei totonj nonac henaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac hénngalenj ama arenja yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu.

¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetecgiaiguc ama arenja imi bakia yéwéria yanda Sodom tauñ meyc imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda

§ 9:62: Yuda ic enej kinonj imi burumakaoiguc qatégic héréyu méraginanénj kesa nesima baec patoangic. * 10:1: Kiwi tosaraiguc; 72.

melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

13 O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéñ ménda memeya measariyi imi moczoñ Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc wambinec imuac ama miñina ieneñ becneñ soñgoñac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melem-bunec.

14 Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanéñ onogicma késpedes ginawac bakia efefia memu.

15 Kafanaum ama areña yanda miñina ini eñañac niñgic emma kurumeñ késamañ zé wanzac me? Anutunéñ memaénéc miyu humumia ionac baec dumunjaiguc emu hiñgacmu.

16 Tohotoho ichécna zéwa niñgic; Méñnéñ méñ onac ackuazéc ninzac imi nuac ackuazéc ninzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ieneñ liliñgéma hagic.

17 Tohotoho ic 70[†] ieneñ ségiségi wamma liliñgéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria eneñ acnina tohogic.

18 Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanéñ kurumeñ igucnec pilitic ésécneñ baeciguc mama qeyec.

19 Neñ ini mokoleñ zéma girisoñañ tima hazéc ionac kucgina moczoñ onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méñnéñ méñ hia ménda mebiri énécmimac.

20 Néñ uña biria ieneñ acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumeñiguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunéñ ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

21 Nalé imuarunec Yesunéñ Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumeñac miñina, iwawai imi musañgéna niniñ zéma niñtegic qintegicac kuha ginaguc eneñ ménda hénzu, néñ nambérac ionac auénécmina héñanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Mañgoc, guac ewa siñganéñ imuac mia heyec.

22 Mañgocna geñgaoc mia iwawai moczoñ nuac néñneñ. Wañu gi qahac wañu, méñnéñ méñ méréneñ Nañga wanzac imi ménda ninzac. Wañu méñnéñ méñ qahac, néñ Nañganéñ eñeya ewa siñiguc auénécmiyu hénzu ieneñ sac Mañgoc gi méré imi ninzu.

23 Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru liliñgéma inicma ionacneñ

[†] 10:17: 10:1 Imuac héñgic.

sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézýec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanéñ mériañaguc wanzac.

24 Énézéwa niñgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ieneñ iwawai ini hénzu imi hémbiñ zé wañgic, néñ ménda héngic. Wañu iwawai ini ninzu imi nimbiñ zé wañgic, néñ ménda niñgic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

25 Héna acac kiwi ic méñnéñ yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénaña imi mihicñimañ?

26 Zéyu Yesunéñ ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloñ niñanzañ?

27 Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczoñnec, kekecga moczoñnec, kucga moczoñnec zéma ewa siñga moczoñnec Miñ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémañ. Wañu gi geñga siñ niñamuanzañ ésécnec alagawac siñ nimmiwésémañ.*

28 Imuhuc zéyu Yesunéñ ara melemma zéyec; Ac bakia melenzañ imi dindiña. Imuhuc tohomá kekec hémbénaña mewésémañ.

29 Imuhuc zéyu ic imi Yesunéñ iwac niñ niñu hiarumac niñac yomuhuc qesimiyec; Wañu, mérénéñ nuac alana wanzac?

30 Imuhuc zéyu Yesunéñ séséc ac méñ yomuhuc zéyec; Ic méñ Yerusalemnec yacma Yeriko kemman zé hiñgarec. Hiñgacma hénaiguc kowu nene ic mihicñi énécmiyu kowu nene ic ieneñ malekuya hetecgéma humumianec qema waima keñgic.

31 Nalé imuhucgeñ hofac oo ic méñnéñ héna imuacnec hiñgacma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qiziziñ géma keñec.

32 Wañu Lewi ic méñnéñ imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgeñacnec qiziziñ géma ogicma keñec.

33 Wañu Samaria ic méñnéñ ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniñ wammiyec.

34 Wañu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méñgic wagicma kemma galengé miyec.

35 Ama gianjiyu Romawac soukiwa Denarion‡ éréhéc ic kian ama imuac miñjina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galengé miwésémañ. Imuac me imuac wammimañ zé soukiwa imi ogicma kiriwésémañ imi lilingéma hamañ imuaru taséga melen gémmañ.

36 Imuhuc suruc wan-

* 10:27: Hén 6:5, Lew 19:18 ‡ 10:35: 1 Denarion imi ic méñac ai meme méñac ai boña.

dacma Yesunéh yomuhuc qesimiyec; Geŋ ninna ic haréwéc ionac sugginaiguc mérénéh mia kowu nene méraginaiguc eŋec iwac ala wanzac me?

³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambéséaŋ.

Yesunéh Mata zéma Maria iorac amaiguc keŋec.

³⁸ Héna keŋkecma Yesunéh ama areŋ komora méŋiguc kereŋec. Kereŋu embac méŋ gara Matanéh héihéré miyu iwac amaiguc eŋec.

³⁹ Waŋu iwaru munia kerec, gara imi Maria. Inéh Yesuac héniaiguc tacma iwac ackuazéc niŋec.

⁴⁰ Waŋu Mata imi ai yanda meyu ai yandanéh ewaya mesohoyec. Waŋu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu nuac munananéh wainéŋu ni nenacnec ai mema nanzua. Waŋu gi imuac ewa biric ménda waŋ nénzaŋ? Ézéna hama méra némmac.

⁴¹ Zéyu Miŋ Kewunéh ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia niŋac niŋyéwéri wanna ewaga goro wanzac.

⁴² Néŋ éréhéc dac sac mewésémaŋ, qahac waŋu momacdac imi sécgémac. Marianéh héna hiabia gésima aŋgétizac imuac imi iwarunec wagicmaŋac séc qahac wanzac.

11

Yesunéh zéwelec welecac hénia ku énécmiyec.

¹ Yesunéh baec méŋiguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méŋnéŋ yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu doku naec ic Yohanenéh tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac hénia ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku nénécmína.

² Zéyu zéyec; Ini zéwelecbiŋ zéma yomuhuc zéwelecmu; Maŋgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi mama hamac.

³ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémaŋ.

⁴ Nini ic tosara biria waŋ nénécmigic séc kápésicgina wai énécmiziŋ, imuac gi imuhucyanec kápésicnina wai nénécmína. Waŋu manam batuciguc ménda nonopocbésémaŋ.

⁵ Imuhuc zéma inéh yomuhuc toroqema zéyec; Sugcina igucnec méŋnéŋ alayaguc waŋu alaya iminéŋ siŋi yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmmac; Alana, saméh haréwéc néna bianŋguc melemmaŋ.

⁶ Ic kian alana méŋnéŋ nuaru hazac. Waŋu nene méŋ gumu mimanŋ zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanéh ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzaŋ, ni ama naguya

bec héima nambérac hécna iniguc gau niñac wamma heziñ imuac niñ yacma yaka gémmañac séc qahac.

⁸ Wañu zéwa niñgic, ama miñinanéñ ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néñ ic imi seliseli wamma welecma nañu imuac niñac mia yacma iwawai mén niñac wawaña imuac sécya mimac.

⁹⁻¹⁰ Ménénéñ mén weleru miyu meanzac. Wañu ménénéñ mén hochoc ai mema mihicñianzac. Wañu ménénéñ mén nagu qeyu aumimia wañanzac. Imuac niñac zéwa niñgic; Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Naguya qegic auénécmimac.

¹¹ Guac nañganéñ lambéc niñac qesigéñu mañgoc onac sugcina igucnec mérénéñ lambécac tasia qaté mokoleñ mimac?

¹² Wañu kuruc gocmia niñac welecgéñu mérénéñ tasia girisoñañ mimac?

¹³ Ini ic biria, néñ kilen iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kurumen Mañgocginanéñ welecmianzu onac Uña Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Wañu Yesunéñ uña biria ara qahac imi nesimiyu éréma keñu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñ ieneñ imi hémma welicgégic.

¹⁵ Wañu sugcinaiguc tosananéñ yomuhuc zégic; Inéñ kuwic ionac ic kewugina Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzac.

¹⁶ Wañu ic tosananéñ Yesu batucgémima séséc baec icnéñ ménda memeya kurumen igucnec mamaya méñac meyu hémbiñ niñac welecmigic.

¹⁷ Welecmigic Yesunéñ ionac niniñgina niñtegicma yomuhuc zéyec; Héngalen ama yandawac miñinanéñ eñacnec euhéndéñ wañamuzu séc kisi wañanzac. Wañu ama méñac miñinanéñ eñacnec euhési wañamuanzu imi mama birianzac.

¹⁸ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzua imuhuc zénénzu, néñ Biria miñinanéñ eñacnec héndéñ amuanzuiguc ionac héngalen ama areña yandanéñ dimuhuc nañselimac?

¹⁹ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmizuaiguc imi nañhécgina ieneñ mérac kuha mema uña biria nesi énécmianzu? Imuac nañhécgina eñac mia zégési énécmimu.

²⁰ Néñ neñ Anutuac méria merawanéñ uña biria nesi énécmianzuaiguc Anutuac héngalen ama areña yandanéñ bec onacmuru mama hazac.

²¹ Ic kawalinéñ tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galengéyu ama imi luaeiguc hia heanzac.

22 Waŋu ic kawali kuha eŋeŋa méŋnéŋ hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niŋkumuma mekeczac imi moczoŋ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndemma énécmianzac.

23 Méŋnéŋ méŋ niguc ménda keczac inéŋ andé nuzac. Waŋu iwawaina niguc ménda tocgézac inéŋ iwawaina héndénzac.

24 Uŋa biria méŋnéŋ ic méŋjac murunec éréma kemma baec kisiaiguc keŋha wamma tachiaru-manŋ zé waŋu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inéŋ yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru liliŋgémanŋ.

25 Imuhuc zéma liliŋgéma hama héŋu ama imi usuŋma mindiŋyecac hiabia hezac.

26 Heyu kemma uŋa biria kawalihéra 7 onagiru hama hiŋgacma kecgic walac birima kerec imi muŋguc yanda ogicqogic wamma kuneŋnec birima keczac.

27 Ac imuhuc zémanec naŋu tuŋ yanda imuac sugcina igucnec embac méŋnéŋ qacma zéyec; Gi héri haima megemma namu gumugéŋec neŋgoc iminéŋ ségiségiyaguc!

28 Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Ic méŋ Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminéŋ mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

29 Ic tuŋ muŋguc yanda toroqe énécmima nanjic Yesunéŋ héniama yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicŋisai imi hicŋisai biria, séséc mérérawac hémbiŋ zé waŋanzu, néŋ séséc méŋ qahac, néŋ Yonawac muru haka hicŋiyec imi sac hicŋi énécmimac.

30 Yonanéŋ Niniwe ama areŋa yanda imuac miŋhéra ionac muru séséc waŋec ésécnec, Icac Naŋa imuhucyanec nalé yomuac hicŋisai onac muru imuhuc wammac.

31 Héŋgaleŋ ama yanda méŋ baec waŋgoŋa Saut iguc hezac imuac embac garata méŋnéŋ Solomonac niŋtegic qiŋtegicac kuha nimmanŋ zé baec tetecgia igucnec hayec, néŋ nalé yomuac hicŋisai eneŋ Solomonac Kuneŋa neŋ you kecma énézéwa ménda niŋnéŋzu. Imuac zégésigési naléya ducŋiyu embac garata iminéŋ ini zégési énécmimac.

32 Niniwe ic eneŋ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenjic, néŋ nalé yomuac hicŋisai eneŋ Yonawac Kuneŋa neŋ you kecma énézéwa ménda niŋnéŋzu imuac niŋ zégésigési naléyaguc Niniwe ic ieneŋ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

33 Méŋnéŋ méŋ lambegina otorima sasaŋgiaiguc me kewuc bawaiguc ménda haianzu, néŋ qémbéŋ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému eneŋ

asaha hémmu niñac imuhuc wanjanzu.

34 Wanju néwécgeñac zéwa niñgic; Guac kicganéñ séwigawac lambe wanzac. Kicganéñ hia keczaciguc séwiga moczon asahanéñ sécgémimia wanzac. Wanju kicganéñ birizaciguc séwiga moczon siñinéñ sécgémimia wanzac.

35 Imuac ewa qerigaiguc asac mararañ hezac imi ménda siñidéngézac me qahac imi niñgésina.

36 Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi mén ménda hegéñu lambeac asahanéñ asarigéñanzac ésécnec kekecga moczon asahaguc wammac.

Saec 6.

37 Yesunéñ ac imuhuc zémanec nanu Farisaio ic méñnéñ eñeyaguc momacnec tacma nene nemac niñac Yesu welecmiyu emma tarec.

38 Néñ nene nemañ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wañec.

39 Wanju Yesunéñ yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanzu, néñ ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiziliweñ hakanéñ kuaya qema hezac.

40 Niniñgina qahac ini, séwéla mihicñiyec inéñ qeria momacnec mihicñiyec imi ménda niñtegcizu?

41 Wanju qerigaiguc hegénzac séciguc haleñ

énécmína iwawai moczon solañ wanjémmac.

42 Néñ saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua héméña hiabia tosara imi méndéngic méra éréhéc wanju momacguc mema Anutuac buña haianzu. Néñ haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi giligic qahac wanzac. Mén ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéñ hia wammac.

43 Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatic ou eñeña hezac imuaru tacbiñ niñac wanjanzu. Wanju nénnagémba sombeniguc zézé ségiségi wañ énécmimu niñac wanjanzu.

44 Saecginaguc ini imi kicsuañ suaña qahac kondona heheya ésécnec wanju, ic embac ieneñ imuac qahaiguc tima namma héniagina ménda niñtecgicanzu.

45 Imuhuc zéyu hena acac kiwi ic méñnéñ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulañgéma zébiri nénécmizañ.

46 Saecginaguc hena acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néñ ini eñaoc imi méragina merawa mén ménda suluma osianzu.

47 Saecginaguc ini, eneñ Anutuac tilin tilin ic bec- nec yanda hécgina ieneñ un- ugic ionac kicsuañ imi meyacgéanzu, néñ ackuazéc imi ménda tohoanzu.

48 Yandahécgina Ienen Anutuac tilij tilij ic unugic Farisaio ic enej imi kua meme ic ionac kicsuan meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda hécginawac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu.

49 Imuac nij Anutunén nijtegic qijtegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neij ionac muru walac zézé ichéna zéma méliméli ic méli énécmimanj, wanju ionarunec tosara unuhumumu, wanju tosara ununesi waj énécmimu.

50 Baec kurumenj zéyu hicnijec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tilij tilij ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczonj nalé yomuac hicnjisai ionac qacginaiguc emmac.

51 Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombenjiguc nanec imi zéma ama téréya imuac géngéjaiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczonj nalé yomuac hicnjisai enej mia bisidacmu.

52 Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, ini imi ninijac nagu wétéya késa kecma enaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nanjic ic embac embij zé wanju imi enej momacnec emmuac séc qahac wanjac.

53 Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemmanj zé mayu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic

ienenj hénima hazéc geri-waguc wammima acgina melemmac nijac selianec hinocgémima zéqesiqesi sasala wammigic.

54 Imuhuc wamma ac késpedesira ménj zéyu késawinj zéma galenj megic.

12

Yesunénj qeqaij ac zéma meme seli ac énézézec.

1 Suraiguc ic embac tunj yanda tausenja tausenja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunénj walac tohotoho ichéra yomuhuc énézézec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galenj memu.

2 Iwawai ménénj ménj, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasanjiaiguc hezac imi ménda nijmimiawac séc qahac.

3 Imuac nij iwawai sinjiiguc zégic imi moczonj kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wanju iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczonj ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

4 Alahéna onac énézézua, séwigina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai ménj toroqema waj énécmimuac séc qahac ionac nij zénéngina ménda hirimac.

5 Mérac kilenj zénéngina hirimac imi zéasariwa nijic. Unuhumuma imuac

andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc buŋaya hemizac iwac mia zénéŋgina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia zénéŋgina hirimac.

6 Sirikic méra méŋac boŋa soukiwa Toya* éréhécdac ménda haianzu? Waŋu Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec méŋac niŋ eluŋ ménda qeanzac.

7 Ini imi Anutunéŋ oruc zucgina zaŋgéya acguc moczoŋ oloŋ nindaczac, imuac zénéŋgina ménda hirimac. Eŋac eŋac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma eŋeŋa wanzac.

8 Waŋu ni énézéwa niŋgic; Méŋnéŋ méŋ ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzéŋgé némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme uŋa kicginaiguc zéauma i ninzéŋgé miman.

9 Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni Anutuac kua meme uŋahéra kicginaiguc qaecgé miman.

10 Méŋnéŋ méŋ Icac Naŋa zébiri mizaciguc kápésic imi waimimacac hezac, néŋ Uŋa Téréyawac zébiri wammizaciguc kápésic imi ménda waimimac.

11 Ic embac tosanéŋ ini tocgotocgo amaiguc me galeŋ zéma ic kewu tosara qac buŋaginaguc ionac muru onagicma keŋgic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwiŋ zéma ewa goro ménda wammu.

12 Nalé imuaru mia Uŋa

Téréyanéŋ némac ac zému imi ku énécmimac.

13 Waŋu tuŋ imuarunec ic méŋnéŋ yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna maŋgoc niranéŋ iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic.

14 Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Ic mérénéŋ ni iwawaigira méndéŋ érécmiman niŋac zégésigési ai icgirawac kumunéŋec?

15 Imuhuc zémaguc inéŋ ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai méŋac méŋ hémbaoc ménda wamma ninin biria imuac galeŋ memu. Ic méŋac kekecya imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac.

16 Imuhuc zéma inéŋ qelumbec ac méŋ yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic méŋ kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindin

17 Hicŋimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc niŋec; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titin méŋ ménda hezac. Imuac dimuhuc wamm

18 Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wamm, nuac hofi ama komora imi hericma kuneŋ yanda qelia méŋ meyacgéma nuac ai yawuŋac héla zéma iwawai hiabia imi moczoŋ imuaru haiwa hemac.

19 Imuhuc wamma nuac uŋanawac yomuhuc zéman; Nuac qeri uŋana, iwawai ai yawuŋ sasalawac sécya qolacgéma haiwa hezac. Imuac

* 12:6: Girik aciguc; Asarion.

gi bénzérj tacnimma nene kuluj nema ségiségi wamma kecbésémañ.

20 Nérj Anutunérj yomuhuc ézémac; Ic, gi imi ninjegic qinjegicga qahac, deguc sinjya guac qeri unaga guag-icba iwawai qutulangéma haina hezac imi moczoñ mэрac wammac me?

21 Ic imuhucya imi eneyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, nérj Anutuac muru imi samérj bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémañ.

22 Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgeñac yomuhuc énézéwa ninjic; Kekecgina ninjac némac iwawai nemu, séwigina ninjac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu.

23 Kekec imi nene ogiczac. Wañu séwigina imi malekugina ogiczac.

24 Koeckoec nei imuac ninjic, iwawai ménj ménda héihimic wamma meanzu. Wañu ama samérja me hofi amaya ménj ménda he énécmizac, nérj kilérj Anutunérj gumu énécmianzac. Ini imi nei kunérj yanda ogicma eeginaguc wanzu.

25 Sugcinaiguc mэрénérj ewa goro wamma kekecyat komodia ménj mehorugimacac séc wanzac me?

26 Iwawai komodia ménj imuhucya hia mindinjawésémañ³³

séc qahac wañu dimuhuc ménjac ménj ewa goro wambésémañ?

27 Baorac zariñac ninjic, imi dimuhuc yandianzu? Ienerj ai ménda meanzu wañu hésa ménj ménda meyacgéanzu wañu énézéwa ninjic, Ic kewu Solomonnérj maleku héiyec imuac edamuya moczoñ imi zariñ ménjac asaha ogicmacac séc qahac wañec.

28 Deguc keru oranjuc gema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunérj imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicgogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, ninzérj ninzérjgina imi komocdia dac.

29 Ini némac iwawai newin zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu.

30 Baecac ic enia ienerj mia iwawai moczoñ imuhucya ninjac wamma welecanzu. Onac Manjocginanérj ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec ninjdaczac.

31 Ini mia iwac héngalen ama arenja yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañjic iwawai tosara imi toroqema énécmimac.

32 Ic tuñ komora ini zénéngina ménda hiriyu, Manjocnérj héngalen ama arenja yanda imi énécmiman zé ewa hia ninzac.

Iwawaigina haima

† 12:25: Séwiga witiya.

soukiwa mihicņima maqe-
qeya ionac énécmigic.
Gésé tegictegira qahac ku-
rumenjac buņa mihicņima
imuaru mia iwawai boņa
eņeņa imi tigic hemac.
Imuaru imi kowu nene
hosuru kenķenawac séc
qahac, waņu gisic zinaņgoc
nemuac séc qahac.

³⁴ Iwawaigina boņa eņeņa
hezac imuaru onac ewa
siņgina heanzac imuac niņac
imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembaņ ginaiguc
rikuņgina zikima kifagina
otorigic zeyunec naņkecmu.

³⁶ Ini imi ic tosara
miņginanéņ zammaréņ
meme ariac igucnec
lilingéma hama nagu qeyu
focdac yacma nagu auwiņ
zé mambéc kecanzu ésécnec
wamma kecmu.

³⁷ Miņginanéņ hama kic
hihi kecgic inicmaciguc
welen qeqehéra imuhucya
imi ségiségi ginaguc
wammu. Hélacnec énézéwa
niņgic, miņginanéņ rikunja
zikima namma énézéyu
tagic hosucginu hama
welen qeénécmimac.

³⁸ Inéņ siņjiyawac 12 kilok
me 3 kilok imuaru hama
iniru imuhuc wamma kec-
muiguc imi ségiségi ginaguc
wammu.

³⁹ Ini ninzu ésécnec ama
miņginanéņ némac naléiguc
kowu nene hamu imi
niņaņeciguc awima taru
amaya imi ménda hésemma
embunec.

⁴⁰ Imuac niņ ini acguc
técgina nimma kecmu.

Ménda nimma kecmu nalé
imuaru Icac Naņa imi
hamac.

⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronéņ
yomuhuc qesimiyec; Gi
séséc ac imi nonac niņ sac
zézan me nini moczoņ niņac
zézan?

⁴² Zéyu Miņ Kewunéņ
melemma zéyec; Waņu
mérénéņ ai ic niņkumu
mimia zéma niņtegic
qiņtegicyaguc wamma
miņinawac welenqeqe ichéra
galenģé énécmima naléya
ducņiyu séc nene yak-
aginawac buņa méndéņ
énécmiammac?

⁴³ Waņu miņinanéņ hama
héņu imuhuc wamma keru,
welen qeqe imuhucya imi
ségiségiyaguc wammac.

⁴⁴ Ni hélacnec énézéwa
niņgic; Miņinanéņ ic
imuhucya imi iwawaiya
moczoņ galenģémac niņac
opocmac.

⁴⁵ Waņu welen qeqe icnéņ
imuhuc ménda wamma ewa
qeriaiguc eņeya miņinanéņ
bénzéņ bénzéņ hamac zéma
iwawai hémbaoc wamma
nema doku selia nema
niņgoņ wamma welen qeqe
ichéra zéma embachéra
hénima unumac imi

⁴⁶ nalé méņ kic hihi
ménda wamma kecmac
imuaru, waņu kaiwe kiwa
méņ ménda nimma kecmac
imuaru mia miņinanéņ
hama bakia réwéria melen
mima ic ninzéņ ninzéņgina
qahac iniguc momacnec
onopocmac.

⁴⁷ Miņinawac ewa siņ
imi dimuhuc hezac imi

nin̄tegiçmaguc kileñ téçya ménda nimma iwac ewa siña tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac.

48 Ménda nin̄tegiçma haka biria wan̄zac imi efefia qemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memañ zé hocmac. Wan̄ ai buña sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicñiman̄ zé qesimimac.

49 Ni baeciguc geric zéc giliman̄ zé mayi. Wan̄u bec zezaciguc némac iwawai mén̄ nin̄ac wammañ?

50 Ni météré naec ai‡ mén̄ wan̄ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanén̄ kilan̄zi némma keñkeruguc yéwéri imi moczoñ tegénémmac!

51 Ini nin̄gic ni baeciguc luae qeénéçmiman̄ zé hayi tanec wan̄zac me? Énézéwa nin̄gic; Imi qahac, méndén̄ énéçmiman̄ zé hayi.

52 Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra mén̄ kecma haréwéçnéñ éréhéc hazéc wan̄ éréçmigic éréhéçnéñ haréwéc hazéc wan̄ énéçmiyic méndén̄ amuma kecmu.

53 Man̄gocnéñ nan̄aguc, nan̄anéñ man̄gocyaguc, neñgocnéñ béraraguc, béraranén̄ neñgocyaguc, eran̄jyanén̄ eran̄jiyaguc héndén̄ amuma an̄añ qacgé amumu.

54 Imuhuc zéma toroçema zéyec; Ini hosusunén̄ kon-

duñ igucnec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc wan̄an̄zac.

55 Wan̄u Saut baec kisia igucnec luhucnéñ éréyu hémma geriwiguc wammac zégic imuhuc wan̄an̄zac.

56 Ic ikocginaguc ini baec kurumen̄ac tanera imi héñtegiçma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda nin̄tegiçan̄zu?

57 Wan̄u némac nin̄ac némac hakanén̄ solañ wan̄zac imi moacnec ménda nin̄gésian̄zu?

58 Gi ic hazéçgaguc zégésigési icac muru kemmaoc imuaru henaiguc ara mindin̄iman̄ zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inén̄ gésigési ic iwac muru hérégemma keñu gésigési icnéñ téñgij ic ionac méraginaiguc goporu téñgij ic ienen̄ hésa amaiguc giligemma gopocbu nin̄ac.

59 Gézéwa ninna, kitiwa melemma Toya§ tetecgiawac mén̄ acguc moczoñ ménda meleşna tegéyu hia ménda mama hawan̄ nin̄ac.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

1 Nalé imuaru tosanén̄ Yesuac muru hama Pilatonén̄ Galilaia ic embac toşara unuhumugic sacginanén̄ mama ionac zucman̄añ

‡ 12:50: Météré naec ai; Ic héñgeña wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wan̄zac. § 12:59: Girik aciguc; Lepton.

ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma kenec.*

2 Zégic Yesunéj acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ienej haka imuhucya mihicjigic inicma ninjic ienej Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda wanjic ésécnec wanzac me?

3 Ni énézéwa ninjic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczoj yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu.

4 Wañu ic embac 18 Siloam ama areñaiguc awiawi ama héngenja horua herec imi mama qeyu imuac bawaiguc humugic. Wañu enej ionac ninjic kápésicgina imi Yerusalem imuac minhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac ésécnec wanzac me?

5 Ni énézéwa ninjic, imi qahac, moczoj yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenjic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

6 Imuhuc zéma séséc ac méj yomuhuc zéyec; Ic méjnénj waij aiiguc fik ic méj himiru heyu hama imuac gocmia ninjac horec, néj méj ménda mihicjyec.

7 Wañu inéj imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuj haréwéc hama fik ic yomuac gocmia ninjac hocma héla ménda mihicjanzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac

ninjac baec imi enjac késama nammac?

8 Zéyu zéyec; Minj kewuna waina ai yawuj momacguc méj nanju neñ ginjinaiguc baec imi éséma guwec haima héwiña héimañ.

9 Héiwa kecma bianjuc héla haimac ninjac, kilendac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgenj zéna héiwa qahac wammac.

10 Wañu Yesunéj Sabata naléiguc tocgotocgo ama méjiguc emma ackuazéc ku énécmima nanjac.

11 Wañu ninzu, embac méj yawuj 18 imuac séc hafi uñanéñ késayu gemara momacnec licgémiyecac dindinaneñ nammacac séc qahac kecañec.

12 Wañu Yesunéj hémma zéyu hama kicginaiguc nanju ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé géngénja wanzac.

13 Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminéñ imuarunec gemara mindinjima dindinaneñ namma Anutu mepésiyec.

14 Tocgotocgo amawac galeñnéñ Yesunéj Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuñ yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac ninj imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néñ Sabataiguc imi qahac.

15 Imuhuc zéyu Minj Kewunéj melemma zéyec;

* **13:1:** Galilaia ic ienej mulu ai mema nanjic Pilatoac téngin ichéra ieneñ hama unuhumugic ic zéma mulu yanjac sacginanéñ momacnec sicsaoc wamma kenec.

Ic onac kiciguc welenj qeçe ic ini sugina igucnec méhénéj méj Sabata naléiguc enjeya burumakao me donjki héréma kemma doku ménda gumuanzac me?

¹⁶ Abarahamac bérara embac yomi Biria miñinanénj késayu yawuñ 18 ziki sipacyaguc kecañec. Wañu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac?

¹⁷ Yesunénj imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi enej moczonj niñgic gamuginaguc wañec, néj ic tuñ yanda tosanénj haka moczonj kuc buñayaguc imi meyu hémma ségiségi wañgic.

Héngalenj ama yandawac séséc ac.

¹⁸ Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neñ dimuhuciguc séc héima zémanj?

¹⁹ Imi mia, ic hésa méj qara zunzuanj imuac gocmia ésécnec, ic méhénéj gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma nanju nei sawaiguc kecañzu imi enej imuaru haecgina haigic.

²⁰ Inéj muñguc toroqema zéyec; Ni Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi némac iwawaiiguc séc héimanj?

²¹ Imi mia embac méhénéj saméj omanj zéma fulawa uha sasala† imuac qeriaiguc

yis haiyu moczonj sécgémiyec ésécnec.

²² Wañu Yesunénj Yerusalem kemmanj zé kemma hénaiiguc ama arenja arenja, ama arenja kunej kunej séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keñec.

²³ Wañu ic méhénéj yomuhuc qesimiyec; Miñ Kewu, ic embac efefia dac humucac buña igucnec añgégj tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec;

²⁴ Énézéwa niñgic, embinj zé wañgic ionac murunec sasalanénj meselimuac séc qahac wammac, imuac niñac nagu komoraiguc embinj zé seliseli wammu.

²⁵ Ama miñinanénj yacma nagu héiyuguc ini sénganjen namma nagu imi qema Miñ Kewu nagu aunéncmina zégic, inéj melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niñénécmizua.

²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kulun neyinj. Wañu gi nonac ama arenj imuac hénia yandaiguc ackuazéc ku nénécminec.

²⁷ Zégic inéj yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niñénécmizua. Biria meme ic ini moczonj néngacgic.

²⁸ Yesunénj toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tilinj ic moczonj Anutuac héngalenj ama arenja yanda

† 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya.

imuaru kecgic inicmu, inicma duña lilingéma héngic ini eñaoc imi nesi énécmimia wañu sénganjen hingacma imuaru zésiác yanda wamma zéçgina aric aric kima tacmu.

²⁹ Wañu ic embac enen baec wañgoña kemboñ qahac imuacnec hama Anutuac héngalen ama areña yandaiguc tacma nene nemu.

³⁰ Ninzu, andu tosanené walac wammu, wañu walac tosanené andu wammu.

³¹ Wañu nalé imuaru Fari- saio ic tosanené hama Yesu ézégic; Hingacma ama areñ yomi waima kembésemañ. Herodenéñ gi gumañac zé wanzac.

³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma haséñ kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma orañ uña biria nesi énécmima hafig- ina mehiaru énécmimaguc weruguc[‡] imi aina moczoñ metecgémañ.

³³ Néñ Anutuac tilin tilin icnéñ Yerusalem imuac sénganjeniguc humumacac séc qahac. Imuac ni deguc, orañ zéma weru imi hénana zénéñec imi kileñdac tima kemmañac hezac.

³⁴ Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tilin tilin ic unuma onac muru méli énécmimia hocnéñ unuanzañ. Ku- ruc nençocyanéñ qeñgaña bawaiguc eñeya merachéra tiçozo énécmianzac ésécnec ni guac nambérac héçga

tocgé énécmimañ zé aina mewa hatac dahec wanzac? Néñ ini imuac ménda wañançic.

³⁵ Héngic amagina imi kisi wammaç. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kecgicnec nalé mén hayu ini yomuhuc zéma legic héinémmu; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi mériañaguc.*

14

Yesunéñ Fari saio ic ménac amaiguc emma tarec.

¹ Yesunéñ Sabata ménjiguc Fari saio ic galeñgina ménac amayaiguc nene nemañ zéma eñec. Eñu tosanenéñ Yesuac awima nañgic.

² Wañu ninzu, imuaru iwac wésiaiguc ic mén nénémerin hicñimimia mén tarec.

³ Yesunéñ Fari saio ic qesiénécmima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wanzac me qahac?

⁴ Imuhuc zéyu ienen acgina qaiyu tackecgic, Yesunéñ ic imi késa osimima mehiaruma méliyu keñec.

⁵ Keñu Yesunéñ ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc ménénéñ Sabataiguc naña me buru- makaoyanéñ baec séséñguc hingaczaciguc ménda héréyu érémac me?

⁶ Imuhuc qesiyu ienen ac bakia melemmuac séc qahac wañec.

[‡] 13:32: Ac yomuac hénia mén imi nalé ménda horugiyu. * 13:35: Leg 118:26

7 Héihéré énécmimia eney tatac eņeņa kesa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec;

8 Méņnéņ zammaréņac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatac eņeņaguc ménda tacmu. Ic kuney gi gogiczac méņ héihéré miyu hawac niņac.

9 Hamaciguc miņina gi zéma i héihéré érécmiyec iminéņ hama tatacga imi ic yomuac wai miwésémaņ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatac tetcgia hezac imuaru kemma tacbaņ niņac.

10 Imuac héihéré géņu kemma tatac tetcgiaiguc hezac imuaru tachésémaņ. Imuhuc wanna ic héihéré géņec iminéņ hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambésémaņ.

11 Méņnéņ méņ eņeyaoc mepési amuyu memamimac. Waņu méņnéņ méņ eņeyaoc memaamuyu meemmimac.

12 Waņu miņina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézéyec; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmimaņ zé alahécga, dac munahécga, sac kitichécga, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémaņ. Imuhuc wambaņnec ieneņ imuhucyanec héihéré géņgic bakia guac liliņgéyu késawaņ niņac.

13 Imuac ségiségi hai énécmimaņ zé maqeçeya,

héna méria séléc sélécgia, puriņ zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémaņ.

14 Imuhuc wambésémaņiguc ieneņ bakia melenē gémmuac séc qahac wammac. Imuac niņ gi zézé ségiségigaguc wambésémaņ. Waņu kecma ic solaña ionac yacyac naléiguc bakia melenēņu mewésémaņ.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

15 Imuhuc zéyu momacnec tacgic sugcina igucnec méņnéņ ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héņgaleņ ama areņa yandaiguc nene nemu imi eney ségiségi mihicņi énécmimia wammac.

16 Imuhuc zéyu Yesunéņ yomuhuc zéyec; Ic méņnéņ nene yanda gumu énécmimaņ zé ic embac sasala héihéré énécmiyec.

17 Waņu imuac naléya ducņiyu héihéré énécmimia ionac muru welenē qeçe icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczoņ mézézéņ gédacziņ.

18 Waņu ic embac moczoņ yomuhucyanec hénima héikenzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéņ yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec méņ boņ mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémmaņ zé wanzua.

19 Waņu méņnéņ yomuhuc zéyec; Ni imi ai memeac burumakao iwa 10 boņ mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé

énécmimanj zé wanzua. Imuac bénzérjadac niñnéna.

20 Wañu ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamañac séc qahac wanzac.

21 Imuhuc zégic welen qeque icnéñ lilingéma hama miñgina ézéma hicñiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welen qeque icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauñ imuac hena yanda zéma hena komora séc kemma ic maqeqeya zéma hena méragina séléc sélécgia zéma kichilic zéma puriñ keczu séc onagicma hamu.

22 Wañu welen qeque ic inéñ zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miñna zézanj éséc wandaczua wañu tatac imi sasala hezacnec.

23 Zéyu ézéyec; Hena séra tosara zéma deminjiñ gijñina séc kemma ic embac qeriganéñ moczoñ héihéré énécmiña amana imi kuaya gemu.

24 Ni gézéwa ninna, becnec héihéré énécmiyi ionarunec méñnéñ méñ nuac ohaihaina imi méñ ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

25 Ic tuñ yandanéñ Yesu méndacmima kenjic Yesunéñ ionac lilingéma yomuhuc énézéyec;

26 Méñnéñ méñ nuac muru hama imi eñeya neñgoc mañgocya, iniñ merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma eñeya kekec imi momacnec hazéc ménda wañ

énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac.

27 Méñnéñ méñ eñeya ic héñgeña wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac.

28 Onarunec méñnéñ galen meme ama héñgeña horua méñ memañac zé niñzaciguc inéñ iwawai késakeczac iminéñ ai imi moczoñ metecgémacac sécyá wanzac me qahac imi niñgésimanj zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me?

29 Imuhuc niñgési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wañu ic embac eneñ hémma yomuhuc zédesi wammiwu niñac;

30 Ic yomi amaya meyacgémanj zé aiya héniyec, néñ metecgémacac séc qahac wañec.

31 Wañu ic kewu méñnéñ ic kewu méñ qemanj zé yaréiguc kemmanj zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausenj iminéñ hazécya yaré ichéra 20 tausenjaguc hazac imi hia qemanjac séc me qahac zéma ménda niñgésimac me?

32 Wañu niñu ménda sécgéyu hazécya lakec hamanec nañu kua meme ic mélimima luae qemaoc niñac welecmimac.

33 Imuhucyanec onarunec méñnéñ iwawaiya moczoñ ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

34 Sei imi iwawai qacguc, nêj sija qahac waŋu némacnêj mindiŋigic siŋaguc wammac?

35 Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac waŋu giligic kendamac. Gezacginaguc ieneŋ ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepaiŋ acya.

1 Takis meme ic zéma biria meme ic eneŋ moczoŋ ackuazéc nimbiŋ zéma hosucgémigic.

2 Waŋu Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic eneŋ andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac.

3 Zégic Yesunéŋ qepaiŋ ac yomuhuc énézéyec;

4 Onarunec mérénéŋ rama 100 késa keru sugcina igucnec méŋnêŋ sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicŋimacac séc ménda kemma hocmac me?

5 Waŋu mihicŋimaciguc ségiségi wamma huama hamac.

6 Waŋu amaiguc hama alahéra zéma ama areŋ momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana méŋ sohoŋu mihicŋizua. Imuac niguc ségiségi wanni.

7 Énézéwa niŋgic, imuhucyanec biria meme ic méŋnêŋ ewaya melenŋ kurumenŋiguc ségiségi kunenŋ yanda hicŋimac. Waŋu ségiségi iminéŋ ic solanŋa 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niŋ ségiségi waŋanŋu imi ogimac.

8 Embac méŋac muru soukiwa 10* hemiyu sugcina igucnec méŋ sohozaciguc mihicŋimanŋac zéma kifa otorima ama usuŋma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma kenkecma mihicŋimaguc hochoc ai imi waimac.

9 Mihicŋizaciguc alahéra zéma ama areŋ momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wanni, ni siliwa soukiwa momacguc sohoŋu hocma mihicŋizua, zéma énézémac.

10 Énézéwa niŋgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méŋnêŋ ewaya melenŋ Anutuac kua meme uŋa ionaru ségiségi yanda hicŋi énécmimac.

11 Imuhuc zéma Yesunéŋ muŋguc toroqema zéyec; Ic méŋaru nanhéréra keroc.

12 Kerac munianéŋ maŋgocya yomuhuc ézéyec; Maŋgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buŋa hezac imi néna. Imuhuc zéyu maŋgocyanéŋ iwawai imi méndémma érécmiyec.

* 15:8: Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méŋac ai meme méŋac ai boŋawac séha, nêj ic méŋnêŋ embacya memaŋac zé 10 Dirakima hésaiguc qererema mianŋgic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa eŋomia qahac.

13 Wañu ai meme sasala ménda kenju munayanéñ iwawai moczoñ haima soukiwaya mema baec méniguc lakec kemma imuaru kaižiliweñ wamma iwawaiya imi moczoñ eñdac sicsaoc gilidarec.

14 Gilidaru qahac wañu baec imuaru béti yanda hicñiyec. Hicñiyu inéñ maqeqeya wamma iwawai niñac wamma horec.

15 Hocma ama areña yanda imuac miñina ionarunec ménac muru qékétama keru inéñ ic imi beric galenjë énécmimac niñac baec kisi-aiguc mélimiyu kenec.

16 Kemma nene beric eneñ neañgic† imi neyu tomeña hélaguc wammac niñac niñec. Wañu ménñéñ mén iwawai mén ménda miyec.

17 Imuac ewaya melemma yomuhuc niñec; Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméñaguc heanzac, wañu ni you béti wamma humumañ zé wanzua.

18 Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézémañ; Mañgoc ni kurumeñ‡ zéma guac kicgaiguc haka biria wañi.

19 Degucmuacnec hénima guac nañga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wammañ.

20 Imuhuc zéma nimma inéñ yacma mañgocyawac

murú lilingéma kenec. Kemma lakec hama nañunec mañgocyanéñ i héñtegicma wéséniniñ wamma usuñec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec.

21 Kiric nemiyu nañanéñ yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumeñ zéma mañgocna guac muru kápésic mi-hicñiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nañga zénémbésémañac séc ménda wanzac.

22 Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanéñ welen qe qe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc bineñ haimima héná usuya héimigic.

23 Wañu kemma burumakao merawa halécyaguc mén héréma hama qegic oma nema ségiségi wanní.

24 Nañna yomi humuyec, néñ qelizac, wañu sohoynec, néñ hicñinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wañgic.

25 Wañu méréc merac nañanéñ aiiguc kecma lilingéma hama ama ho-suraiguc hama legic hirigic imuac hétéña niñec.

26 Nimma welen qe qe ic ménac qaru hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ?

27 Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéñ yañ hafi qahac, néñ hia lilingéma hayu

† 15:16: Žipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec.

‡ 15:18: Anutu kurumeñiguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

maṅgocganéṅ burumakao merawa halécyaguc ménṅ gezac.

²⁸ Imuhuc zéyu inéṅ qeri biric wamma ménda emmaṅ zé waṅu maṅgocyanéṅ mama zéwelecmyec.

²⁹ Waṅu inéṅ melemma maṅgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuṅ sasala welen qegémma guac kuaga tohoma kecanzua, néṅ nuac imi ala hécna iniguc aria mewiṅ niṅac noniṅ merawa ménṅ méndadac nénnec.

³⁰ Waṅu naṅga yomi guac iwawaiga mema kemma héná yanda embac iniguc nedacma liliṅgéyu iwac niṅ wamma burumakao merawa halécyaguc ménṅ qezanṅ.

³¹ Imuhuc zéyu maṅgocyanéṅ yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzanṅ imuac nuac iwawai imi moczoṅ guac wanzac.

³² Waṅu guac munaga yominéṅ humuyec, néṅ qelizac. Sohayec, néṅ hiciṅi nénzac. Imuac neṅaṅ zézé ségiségi wamma ariac wambiṅac hezac.

16

Ama galeṅ biriawac qepaiṅ acya.

¹ Yesunéṅ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc ménṅac ama galeṅa ménṅ kerec. Waṅu ai ic iminéṅ miṅinawac iwawaiya eṅ auanzac zégic miṅinanéṅ niṅec.

² Nimma miṅinanéṅ ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeṅ ai imi muṅguc ménda mewésémaṅ, imuac ai dimuhuc galeṅ menec imuac hénia imi oma néna.

³ Imuhuc zéyu ama galeṅa imi qerianéṅ yomuhuc niṅec; Miṅnanéṅ ama galeṅ ai imi nuagiru dimuhuc wammaṅ? Usuṅna qahac imuac baec ésémaṅac séc qahac. Waṅu iwawai niṅac welecmaṅ zé gamuna ninzua.

⁴ Owec! Némacac wammaṅ imi niṅasarizua. Imuhuc wamba aina nuagicmac imuac andiaiguc ieneṅ eṅaṅ amaginaiguc ni héihéré némmu.

⁵ Inéṅ imuhuc zéma ic embac miṅinawac taséya he énécmizac séc unuruyu ic ménṅ walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miṅnawac taséya dahec hegénzac me?

⁶ Qesiyu zéyec; Oliwa hénéṅ baṅa yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu.

⁷ Zéyu tecgéyu ic ménṅac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac.

⁸ Miṅinanéṅ ama galeṅ biria iminéṅ ai imi imuhuc niṅtegitic qinṅtegiticyaguc meyu

* 16:6: 800 galonṅ (3,000 lita) imuac séc.

mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra enej baec yomuac asac mararañac nambérac héra onogicma enañ hicñisai sugginaiguc ninjegic qinjegic ginaguc ai meanzu.

⁹ Imuac yomuhuc zéwa niñgic; Baecac soukiwa iminéñ alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kekec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu.

¹⁰ Méñnéñ méñ ai komodiawac hélanec meanzac iminéñ ai kuney yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminéñ ai kuney yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac.

¹¹ Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérénéñ iwawai héla méraginaiguc hai énécmimac?

¹² Ini ic tosara ionac iwawai hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérénéñ enañ buña énécmimac.

¹³ Welenqege momacnéñ miñ kewu éréhéc welen qeércmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wañu méñac niñu eneña wañu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési ércmimuac séc qahac.

¹⁴ Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña,

ienenj imi moczonj nindacma desimigic.

¹⁵ Desimigic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini enaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ ewa qerigina ninzac. Wañu ic embac sugginaiguc mepési énécmiyu eneña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa lolonaguc wammac.

¹⁶ Héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñiyu tecgéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héngaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu.

¹⁷ Baec kurumenj imi hia aulangémac, néñ héna ac imi kiwi kiticya méñ ménda qahac wamma hélaguc wandacmac.

¹⁸ Mérénéñ iniña waima embac méñ mezac imi kaisero wanzac. Mérénéñ embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

¹⁹ Baec méñu soukiwa ic méñ kerec. Inéñ maleku qouc qoucgia zéma maleku qara lineñ hiabia imi héima naléya naléya kekec qaqla kecañec.

²⁰ Wañu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic méñ kerec. Qara imi Lazaro. Wañu inéñ wizi selianéñ kima hoturumiyu imuaru heañec.

²¹ hema soukiwa ic iwac

zae igucnec nene boporona mayu neman zé wamma hearac. Imuacnec sac qahac, kazu enej acguc hama wiziya bézeangic.

²² Wañu kenkecma welec welec ic imi humuyu kua meme unja enej wagicma emma Abarahamac qéhéréngaic opocgic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téngégic.

²³ Inéj humumia ionac baec dumuñgaic qenzen manzen nimma kiwa hima héñu ou lakecnec Abaraham taru iwac qéhéréngaic Lazaro taru irirec.

²⁴ Iricma yomuhuc zéyec; Mañgocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianéj dokuiguc tinduñgéma hama ezelañgaic héiyu sanjen qeyu. Ni you geric bélañ qeriaiguc qenzen manzen yanda qezua.

²⁵ Imuhuc zéyu Abarahamnéj ézéyec; Merac, gi imi baeciguc kecnc imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronéj qenzen manzen qeriaiguc kerec imi niñyacgévésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzen manzen qema keczañ.

²⁶ Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacnec imuaru kembin zé wanzu enej kemmuac séc qahac. Wañu imuacnec you hawin zé wanzu ieneñ acguc hamuac séc qahac.

²⁷ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wañu mañgoc welecgémba niñnémma, Lazaro mélimina nena mañgocnawac amaiguc kemmac.

²⁸ Ni dacmuna hécna méra ménj keczu imi énézémac. Qahac wañu kecma qenzen manzenac geric sia yomuaru ieneñ acguc hawu niñac.

²⁹ Imuhuc zéyu Abarahamnéj zéyec; Ionac muru Moseac hena ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi térya he énécmizac, waina imuac oloñgic nimmu.

³⁰ Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, mañgoc Abaraham, humuc ic ionarunec ménjéñ lilingéma kemma énézémaciguc kileñdac nimma ewagina melemmu.

³¹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec ménjéñ qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzénjému.

17

Haka birianéj ainina mebirianzac.

¹ Imuhuc zémaguc Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu ménjéñ ménj manam batuc mihicñi énécmianzac imi saecyaguc.

² Nambérac komoc komoc yomuhucya sugcina igucnec ménj manam

batuc wammima mebir-
 imacac hezaciguc imuac
 bakia ménda mema hoc
 yanda déménjaiguc zikimima
 nanngémigic kondujiguc
 hiŋgacmac iminénj séc ménj
 efea wammac.

³ Imuac enjaoc galeŋ mea-
 mumu. Guac ninzénj ninzénj
 dac munahécga ionarunec
 méŋnénj kápésic waŋu ac
 zémimu. Waŋu ewaya
 melemmaciguc kápésicya
 imi waiwésémaŋ.

⁴ Kaiwe momacgucac
 qeriaiguc hatac 7 haka
 biria wamma guaru hatac
 7 muŋguc muŋguc hama
 ewa qerina melenzua zéyu
 kilenjac kápésicya imi
 waidachésémaŋ.

⁵ Waŋu Yesunénj imuhuc
 zéyu, Yesuac Méliméli ic
 ieneŋ Miŋ Kewu yomuhuc
 ézégic; Ninzénj ninzénjnina
 meyandi nénécmiwésémaŋ.

⁶ Imuhuc zégic melemma
 zéyec; Ninzénj ninzénjgina imi
 delaŋ gocmiawac sécy a ko-
 modia he énécmiyu, saŋsaŋ
 ic yomuac héréma kemma
 kondujiguc hiŋgacma naŋna
 zéna iminénj guac ac imuhuc
 bec tohowacnec.

⁷ Welenj qeŋe icga ménj
 kinoŋnénj baec ai éséanzac
 me rama galeŋgéanzac
 imuhucya késa keczuiguc
 onarunec mérénenj ic imi
 ai igucnec lilingéma hayu
 hama hosucnu tacma nene
 newésémaŋ zéma ézémac
 me?

⁸ Qahac, imuhuc ménda
 zéma néwécgeŋac yomuhuc
 ézémac; Rikuŋga zikima

nenena ohaima welenj
 qenénna. Gi imi ni newa
 tecgéyuguc newésémaŋ.

⁹ Waŋu welenj qeŋe icnénj
 zézac séc tohoma waŋu,
 miŋinanénj ewa hia ac
 wammimac me? Qahac
 imuhuc ménda wammac.

¹⁰ Imuhucyanec ini acguc
 ai zéénécmimia imi moczoŋ
 wandacmuiguc yomuhuc
 zédacmu; Nini imi welenj
 qeŋe enomia. Nonac ai buŋa
 mewiŋac zézéya hezac imi
 mia meziŋ.

¹¹ Yesunénj Yerusalem
 kemmaŋ zé Galilaia zéma
 Samaria baec sugraiguc
 keŋec.

¹² Keŋkecma ama areŋ
 komora méŋiguc kereŋu wizi
 selia warihaguc ic méra
 éréhécnénj Yesu mihicŋima
 lakec naŋgic.

¹³ Namma ewagina megic
 enu yomuhuc qacma zégic;
 Kiwi ic Yesu, nonac niŋ
 wéséga waŋu!

¹⁴ Zégic inicma énézéyec;
 Ini kemma séwigina hofac
 oo ic énézégic hémmu.
 Imuhuc zéyu nimma kemma
 hénaiiguc solaŋa wandacgic.

¹⁵ Waŋu ionarunec
 méŋnénj hiaruyec imi hémma
 lilingéma ewaya kunenj
 yandanec meyacma Anutu
 mepé qepési waŋ mimanec
 hayec.

¹⁶ Hama Yesuac hénayaiguc
 mama sicgéma pakaya
 baeciguc héima ewa hia ac
 ézéyec. Waŋu ic imi Samaria
 ic.

¹⁷ Waŋu Yesunénj qesim-
 ima zéyec; Ic 10 moczoŋ

hiaruzu, nér ic 9 imi dimia?

18 Ic enia yomi qahac wañu Anutu mepésimañ zé méñnéñ méñ ménda hayu hénzua.

19 Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzén ninzénğanéñ aṅgégga tizac.

20 Farisaio ic tosaraneñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi némac naléiguc hamac niñac Yesu qesimigic, inéñ yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda imi héhéñac séc ménda hamac.

21 Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwiñac séc qahac. Anutuac héngalen ama areña yanda imi suginaiguc* taczac.

22 Imuhuc zéma toroqema tohotoho ichéra yomuhuc énezéyec; Nalé méñ hayu ini Icac Naña iwac naléya momacgucdac hémbiñ zé ewa ewa wammu, wañu ménda hémmu.

23 Nalé imuaru ic embac enéñ, Héngic you taczac. Héngic, eri taczac zému, nér ini ménda keñ inicmu me ménda méndac énécmimu.

24 Piliticnéñ asariyu kurumeñac bawaiiguc néwéc nec néwéc moczoñ asarianzac ésec nec Icac Nañanéñ naléyaiguc† imuhucyanec hayu héndacmu.

25 Wañu inéñ walac walac qenzen manzen sasala hicñimiyu niñu nalé yomuac

hicñisainéñ andé qemimu.

26 Icac Naña iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicñiyec imuhucyanéñ hicñimac.

27 Ic embac ieneñ nene zéma doku selia siña nimma nema icnéñ embac meyu embacnéñ ic mema kecgic Noanéñ zéic yanda qeriaiguc eñec. Eñu doku luma unuma hoturu énécmidarec.

28 Wañu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésec nec wammac. Lot kerec imuaru ic embac enéñ nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic.

29 Imuhuc memanec nanjic, Lot inéñ Sodom ama areña imi waima keñec kaiwe imuaru, kurumeñ iguc nec geric zéma salfanéñ kia yanda ésec nec mama unuyu qahac wandacgic.

30 Icac Naña hicñimac nalé imuaru haka imuhucya hicñimac.

31 Nalé imuaru ic méñnéñ ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. Ic méñ aiiguc nanzac imi acguc iwawai méñ niñac ménda lilingéma kemmac.

32 Ini haka Lot iniñawac muru hicñiyec imi niñyacgému.

33 Méñnéñ méñ eñeya kekecya aṅgé timañ zé wañu kekecya imi sohomac, nér méñnéñ kekecya waimac iminéñ kekecya aṅgé timac.

* 17:21: Me; qeriginaiguc. † 17:24: Kiwi méranéñ ooya tosaraiiguc; naléyaiguc imi ménda hezac.

34 Énézéwa ningic, sinj imuaru ic éréhéc ekawu gau heyic ménéj késama ménéj waimac.

35 Embac éréhécnénj hoc hilañanénj wit gocmia hézézama taric ménéj késama ménéj waimac.

36 Ic éréhécnénj baec ai-guc keríc ménéj késama ménéj waimac.

37 Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wañu Yesunénj melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgeñ mia kunta tocgému.

18

Zéwelecac qepainj ac.

1 Nalé séc zéwelecma kuc-mama ménda wammu niñac Yesunénj qepainj ac yomuhuc zéma énézéyec;

2 Ama areña yanda ménjiguc zégésigési ic ménéj kerec. Inénj Anutu ehéihéi ménda wammianec. Wañu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianec.

3 Wañu ama areña yanda imuaru embac malé ménéj kerec. Inénj hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmanec; Héna aciguc zésolanjima nuac hazécna kitiwa wammiwésémañ.

4 Imuhuc weleru suraiguc inénj ara nimmimanj niñ ménda wañec, néj imuac tetecgiaiguc i eñeyaoc yomuhuc zéma niñec; Hélacnec, ni Anutuac niñac zénéñna ménda hirianzac.

Wañu ic embac ionac ehéihéi ménda wañ énécmianzua.

5 Néj embac malé yomi zézé meme wañ néñanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muñguc ménda hama pipinémac.

6 Séséc ac imuhuc zéma Miñ Kewunénj énézéyec; Gésigési ic birianénj ac zézac imuac gezac qema ningic.

7 Wañu Anutunina hiabi-anénj eñeya gési énécmimia eneñ sinjiya sinjiya kaiweya kaiweya qacma welecmic ménda niñénécmimac me? Inénj seli seli wamma hia qequetali wañ énécmimac me?

8 Énézéwa ningic, inénj acgina focdac niñénécmimac. Wañu Icac Naña hamac imuaru inénj baeciguc ninzénj ninzénj komodia ménéj he énécmiyu hia inicmac me?

9 Wañu ic embac eñañ haka niñac nimma dindiña zéma ninzénjgéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac niñ Yesunénj séséc ac yomuhuc énézéyec;

10 Ic éréhécnénj zéwelecbic zé ocmuñ téréyaiguc eñoc. Iorarunec méñnéñ Farisaio ic, wañu méñnéñ takis meme ic.

11 Farisaio ic iminénj namma eñeyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wañ énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac niñ guac ewa hia ac gézézia.

12 Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zíkima zéwelecanzua. Wañu imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 wañu sugginaiguc momacguc imi guac buña zéma haigéñanzua.

13 Wañu takis meme ic iminéñ lakecnec namma kiwa hima Anutu hémmañ zé osima eñeya tétécya qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséniniñ wañ néna ni imi kápésic ic.

14 Zéwa niñgic, mén eñeyawac mema eñu Anutunéñ memamimac. Wañu mén eñeyawac mema mayu Anutunéñ meemmimac. Héña imuac niñ Farisaio ic qahac, néñ takis meme ic iwac mia Anutunéñ wésia nimmima solaña zéyu nimma liliñgéma keñec.

15 Ic embac eneñ Yesunéñ mérianéñ osiénécmimac niñac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra eneñ zéqetali wañ énécmigic.

16 Wañu Yesunéñ merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héngalen ama areña yanda imi imuhucya ionac buña wanzac.

17 Ni hélacnec énézéwa niñgic, ménéñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

18 Imuhuc zéyu galen ménéñ yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaña imi mératéc késamañ?

19 Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niñ hiabia zénénzanñ? Tosara qahac, néñ Anutu momacgucnéñ sac hiabia wanzac.

20 Gi héna ac imi ninzanñ, kaisero ménda wambésémañ, ic kekecy ménda qehumuwésémañ, kowu ménda mewésémañ, héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ, neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ.☆ Imuhuc hezac.

21 Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua.

22 Imuhuc zéyu nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéñ guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczoñ haina boña géngic mema ic maqeqeya méndéñ énécmina. Imuhuc wanna kurumén amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna.

23 Wañu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric eñeña wañec.

24 Imuhuc wañu Yesunéñ hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac

☆ 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

yanda ginaguc enej Anutuac héngalenj ama arenja yandaiguc kerembinj zé niñyéwérima osimu.

25 Yanj yanda kamelenéj godu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzéñja wanzac. Wanju ic soukiwa yandayagucnéj Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc méñ ogicma yéwéria wanzac.

26 Wanju ac imi niñgic enej yomuhuc melemma zégic; Imuhuc wanju mérac késayu aňgénj titi hia mihicñimac?

27 Zégic zéyec; Haihaka ic enej wamma memuac séc qahac imi Anutunéj hia wamma memacac séc.

28 Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczoñ waima Miñ Kewu gi méndac géñanzij.

29 Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niñgic; Anutuac héngalenj ama arenja yanda niñac ama geric, me iniña, me dac muna, me neñgoc mañgocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi

30 Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Wanju kecma ama baec hémbéñaña hahaya imuaru kekec hémbéñaña imi késamac.

31 Yesunéj tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembinj. Kenni iwawai Anutuac tilij tilij ic enej Icac Naña niñac ogic hezac imi moczoñ hélaguc

wandacmac.

32 Icac Naña ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeçe wammima zébirimima sépécgémimu.

33 Imuhuc wamma hi-hilocnéj qemaguc qehu-mugic ai meme haréwéc wanju humuc igucnec qelima yacmac.

34 Imuhuc zéyu niñgic, néj tohotoho ichéra enej ac imuac hénia imi komodia méñ ménda niñasarigic. Imi mia musañgé énécmimia wanju ac zéyec imi ménda niñasarigic.

35 Yesunéj Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic méñnéj héniaiguc iwawai niñac welecma tarec.

36 Inéj ic tuñ méñ ogicma keñgic hétéj nimma hénia qesiénécmiyec.

37 Qesiyu Nazarete Yesunéj hama kenzac imuhuc zégic niñec.

38 Imuhuc zégic kic hilicnéj qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna.

39 Imuhuc wanju, ic tosara walac walac keñgic enej ic imi qetalimima ac waima tacmac niñac ézégic. Wanju inéj muñguc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec.

40 Qaru Yesunéj namma wagicma hamu niñac énézéyec. Wanju inéj hosuraiguc hayu qesimiyec.

41 Némac iwawai wanjémmañ niñac wanzañ? Zéyu zéyec; Miñ Kewu ni kicna hima hémmañ zé wanzua.

42 Zéyu Yesunéj ézéyec; Héna, guac ninzénj ninzénjanéj gi mehiaru géznac.

43 Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héjéc. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczoj haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

1 Yesunéj Yeriko ama areña keremna ogicma keñec.

2 Wañu imuaru ic ménj kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Wañu ic imi hinac yandayaguc.

3 Inéj Yesu imi méré zéma kic tanera hémmañ zé wañec. Wañu ic imi ic hotoñadac, imuac niñac ic embac sasala nañgic hémmacac séc qahac wañec.

4 Wañu inéj hémmañ zéma usuñnec kemna hena Yesu hama kemmac imuaru sañsañ ic ménj nañu imuac qahaiguc eñec.

5 Eñu Yesunéj imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac ama-gaicuc giguc tachic.

6 Imuhuc zéyu inéj focdac mama hama ségiségi wamma wagiru keñoc.

7 Ic embac tosanéj iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéj biria meme ic iwac amaiguc tachiarumañ zé enzac.

8 Wañu Zakaionéj namna Miñ Kewu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu ninzañ, nuac iwawaina imi sura igucnec hésémma bakia imi ic maqeqeya énécmimañ. Ni ménjac muru iwawai ménj ikoc wañ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécya kemboñ qahac mesaima meleñ mimañ.

9 Zéyu nimma Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wanzac imuac niñ deguc añgéné tiénécmimia imi ama yomuaru hicñizac.

10 Icac Naña imi ic soho sohoya hocma mihicñima mehiarumañ zé hayi.

11 Ic embac ieneñ ac imi nimma yomuhuc zéma niñgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héngalenj ama areña yanda deguc mihicñi nénécmimac. Wañu imuhuc niñgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec;

12 Ic eñeña ménjnéj ic kewuac qac buña mema hamañ zéma buña memeac baec lakec heyec imuaru keñec.

13 Nalé imuaru welenj qeque ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomuhuc zéyec; Soukiwa yominéj nénnagémba ai galengéma memaneñ kecgic ni lilingéma hamañ.

14 Wañu ic embachéra ieneñ hazéc wammima kua meme ic ménj mélimigic andiaiguc méndacmima kemna yomuhuc ézéyec; Nini imi

ic yominéj ic kewu waŋ nénécmimac niŋac ménda wanziŋ.

15 Waŋu tinduc ic ejeŋa imi ic kewu kumumigic kuc buŋa mema liliŋgéma hama siliwa énécmiyu késagic imi eneŋ mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmaŋ zéma un-uruyec.

16 Héihéré énécmiyu ic ménj walac hayec iminéj yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu guac siliwa momacguc iminéj mesaiwa 10 wanzac.

17 Zéyu miŋinanéj zéyec; Hia wannec! Welenj qeŋe hiabia, geŋ ai komodia imi ewaga hélanéj menec imuac ai memeac qac buŋaga gémba ama areŋa yanda 10 galenŋgésémaŋ.

18 Zéyu tecgéyu andunéj hama zéyec; Miŋ Kewu guac siliwa momacgucnéj mesaiwa 5 wanzac.

19 Imuhuc zéyu miŋinanéj iwac imuhucyanec, Ama areŋa yanda 5 galenŋgéna zéma ézéyec.

20 Waŋu ic ménénéj hama yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéj osowa heyec.

21 Imi mia gi ic qeri geric-gaguc imuac niŋ ni zénéna hiriyu imuhuc waŋi. Gi imi ménda hainecac meanzaŋ. Waŋu ménda himicnecac metocgo waŋanzaŋ.

22 Imuhuc zéyu miŋinanéj zéyec; Welenj qeŋe biria ni geŋga acga iminéj nec ac waŋgemmaŋ. Gi imi nuac ninna neŋ ménda haima

memá ménda himicma metocgoanzua me?

23 Imuhuc ninneciguc némac niŋac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambaŋ nec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec.

24 Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréŋaiguc naŋgic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wag-icma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac.

25 Imuhuc zéyu melemma zégic; Miŋ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac.

26 Ni énézéwa niŋgic, iwawai késa keczac iwac imi muŋguc yanda miyu késamac. Waŋu iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac wammac.

27 Imuhuc zéma énézéyec; Waŋu hazéchécna ni ic kewuac buŋa memaŋ niŋac ménda waŋgic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

*Yesunéj donkiiguc
Yerusalem ekeŋec.*

28 Yesunéj ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmaŋac zé walac mema ekeŋec.

29 Yesunéj baec boŋa qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosuc-giraiguc kemma tohotoho íchéra sugcinaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec;

30 Ama areŋ wéségiraiguc taczac imuaru keŋic.

Kemma kerenjic donjki merawa ic méjnénj qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nanu hémmaoc. Hémma imi hulacma wag-icma hamaoc.

³¹ Ic méjnénj némac niŋ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miŋ Kewunénj imuac wanzac.

³² Waŋu méli érécmimia ierenj kemma zéyec séc mi-hicŋiyoc.

³³ Mihicŋima donjki merawa imi hularic imuac miŋhéra ienenj zégic; Némac niŋ donjki merawa imi hulaczaoc?

³⁴ Zégic melemma zéyoc; Miŋ Kewunénj imuac niŋ wanzac.

³⁵ Imuhuc zéma donjki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézéyic emma tarec.

³⁶ Tacma keŋu tohotoho ichéra enenj walac andu kemma malekugina het-ecgéma héra yandaiguc lémbécgic keŋec.

³⁷ Oliwa boŋaiguc haréma héra hiŋgac hiŋgara imuac hosuraiguc keŋu tohotoho ichéra ienenj moczoŋ kiwi baec icnéŋ ménda memeya sasala meyu héŋgic imuac niŋac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic.

³⁸ Mepésima yomuhuc zégic; Miŋ Kewuac qac buŋa mema hazac,[☆] ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou

kurumenjiguc luae hezac, ou enenjaiguc edamuya hezac.

³⁹ Imuhuc zégic tuŋ ionarunec Farisaio ic tosanenj Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécgga qetali énécmína.

⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enenj acgina qaiyu kecgc, hoc sasala yominénj imuhuc qacmu.

⁴¹ Waŋu Yesunénj Yerusalem hosuru hama ama areŋa yanda imi hémma siarec.

⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai héŋ tegicbaŋŋec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musaŋgé géŋgénawac hezac.

⁴³ Nalé ducŋiyu guac hazéchécgga ienenj hama deminj mema lelecgé géŋgic imuac me imuac séc kembinj zé osimu.

⁴⁴ Deguc gi Anutu ha-hayawac nalé imi ménda niŋtegiczaŋ, imuac gi zéma guac nambérac hécgga deminŋa qeriaiguc keczu imi giligic mama unuyu hoc méjnénj hoc méŋac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunénj ocmuŋ téréyawac hénia zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunénj ocmuŋ téréyaiguc emma nénnagémba ic imi moczoŋ nesi énécmiyec.

⁴⁶ Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac méŋ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac

☆ 19:38: Leg 118:26 ☆ 19:46: Yes 56:7 * 19:46: Yer 7:11 Waŋu ini imuhuc waŋgic kowu nene ionac baŋec ésécnec wanzac.

amana imi zéwelecac amaya wammac.☆ *

47 Yesunéŋ kaiweya kaiweya ocmuŋ téréyaiguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ieneŋ zéma héna acac kiwi ic ieneŋ zéma ic embac ionac galeŋ hécgina ieneŋ Yesu imi qehumuwiŋ zé héna niŋac hohoc ai megic.

48 Waŋu ic embac moczoŋ lelecgémima gezacgina haima niŋgic imuac niŋ héna méŋ ménda mihicŋjima osigic.

20

Yesuac qac buŋaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

1 Kaiwe méŋgic Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc ic embac buŋa suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ qeriawac galeŋ iniguc hosuru hagic.

2 Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buŋaiguc meanzaŋ? Mérénéŋ qac buŋa imi géŋec?

3 Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi méŋ qesiwa ini walac melenéŋgicguc.

4 Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenéŋ igucnec me baec ic ionarunec?

5 Zéyu ieneŋ eŋaocnec eminimma zégic; Kurumenéŋ igucnec zéwiŋiguc yomuhuc zémac; Imuhuc waŋu némac

niŋ ic imi ménda ninzéŋgé migic?

6 Ic embac moczoŋ Yohaneac niŋ Anutuac kua meme ic zéma ninzéŋgézu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwiŋiguc ieneŋ hocnéŋ nénérimu.

7 Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninziŋ.

8 Imuhuc zégic Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buŋaiguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézémaŋ.

Ai miŋina zéma soukiwa ai ic.

9 Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méŋnéŋ waiŋ ai mema ai ic tosara soukiwa ai mema niŋac ac zikima ai buŋa qeénécmima baec méŋgic kemma nalé horua kerec.

10 Nalé ducŋiyu waiŋ ai imuac héla bakia migic memac niŋac welenéŋ qeŋe icya ai ic ionac muru mélimiyec. Waŋu ai ic eneŋ welenéŋ qeŋe ic imi yéwéria qema eŋ mélimigic liliŋgéyec.

11 Liliŋgéyu muŋguc welenéŋ qeŋe méŋ mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qeŋe wammima eŋ mélimigic liliŋgéyec.

12 Liliŋgéyu muŋguc welenéŋ qeŋe méŋ mélimiyu hatac haréwéc waŋec. Waŋu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima séŋgaŋgeŋ nesigic keŋec.

13 Imuhuc waŋgic waiŋ ai miŋinanéŋ yomuhuc zéma

niŋec; Dimuhuc wammaŋ? Nuac naŋ sorocna yomi mélimaŋ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezaŋ.

14 Waŋu ai ic ieneŋ ic imi hémma eŋacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominéŋ mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neŋaŋ mératécnina wammac.

15 Imuhuc zéma nes-imigic waiŋ ai imuac séŋgaŋgeŋiguc keŋu imuaru qegic humuyec. Waŋu waiŋ ai imuac miŋinanéŋ dimuhuc waŋ énécmimac me?

16 Inéŋ hama ai ic imi moczoŋ unuhumuma waiŋ ai imi ai ic mén énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ieneŋ nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hiçŋiyu.

17 Yesunéŋ ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc waŋu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ieneŋ hoc mén héŋara mema giligic keŋkeŋa iminéŋ ama waŋgoŋaiguc ama imuac hoc oruha waŋec.*

18 Ménéŋ mén hoc imuac qahaiguc maqeyu zéŋgédacmac. Waŋu hoc iminéŋ ic ménac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma ésécnec wandacmac.

19 Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa eneŋ ac imi eŋaŋ niŋac zéyec imi niŋasarima focdac késawiŋ zé waŋgic, néŋ ic embac ionac niŋac zénéŋgina

hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

20 Imuac ieneŋ hosuraiguc galeŋ mema baec galeŋnéŋ galeŋgémac niŋac iwac méra bawaiguc Yesu opoçbiŋ zéma kic galeŋ meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesiraguc mén zéyu mihiçŋiwiŋ zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galeŋ megic.

21 Imuhuc wamma qesim-ima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héŋanzaŋ, waŋu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzaŋ.

22 Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawaŋawac séc me qahac?

23 Imuhuc zégic Yesunéŋ diwi qiwiliŋgina imi niŋtegitcma yomuhuc zéyec;

24 Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac.

25 Zégic zéyec; Kaisawac buŋa imi Kaisawac mimu. Anutuac buŋa imi Anutuac haimimu.

26 Imuhuc zéyu ieneŋ ic embac kicginaiguc iwac késpedesira mén mihiçŋimuac séc qahac waŋec. Waŋu iwac ac bakia niŋac acgina qaiyu welicgégic.

Humuc igucnec qelima yacbiŋ.

27 Sadukaio ic ieneŋ humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzéŋ

* 20:17: Leg 118:22

géan̄gic. Wañu ionarunec tosraneñ Yesuaru hagic.

28 Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenéñ kiwi yomuhuc oma nénécmiyc; Ic méñac daranéñ embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminéñ* iwac qawéra† imi mema merac ic méñ mihicñiyu darawac buña wammac.

29 Wañu ama areña méñguc dac muna 7 kecgic. Kecma walacginanéñ embac méñ mema qeli qahac kecma humuyec.

30 Humuyu iwac andia zéma

31 andiawac andianéñ embac imi meyc. Wañu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczoñ qeligina qahac kecma humudacgic.

32 Wañu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec.

33 Imuac 7 imi moczoñ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi sugina igucnec mérac iniña wammac?

34 Imuhuc zégic Yesunéñ zéyc; Baecac hicñisai enéñ ic embac meamuanzu.

35 Wañu ic embac ama baec hémbénaña hahayawac buñahéra zéma humumia sugina igucnec yacyawac buña qeéncmimia ieneñ imi ic embac ménda meamumu.

36 Ieneñ imi yacyarawac buña wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uña ésécnec kecmu imuac muñguc humumuac

séc qahac.

37 Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miñ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyc.*

38 Héna imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoñ kekecginaguc. Imuac niñ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néñ ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac.

39 Héna acac kiwi ic ionarunec tosraneñ yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézan̄ imi hélacnec!

40 Wañu ieneñ iwawai méñac méñ muñguc qesimiwiñ zé niñyéwérigic.

41 Wañu Yesunéñ ionac yomuhuc énézéyc; Dimuhuc ic embac enéñ Kristoac niñac Dawidiac qeli zéanzu?

42 Legiciguc Dawidi enéyaoc yomuhuc zéyc; Miñ Kewunéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyc;

43 Gi nuac hénaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulañgé énécmiwa guac héna titiya wammu.*

44 Dawidinéñ Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyc imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

45 Imuhuc zémaguc ic embac moczoñ nimma kecgic kicginaiguc Yesunéñ

* 20:28: Munianéñ. † 20:28: Embac malé. ☆ 20:37: Mmh 3:6 ☆ 20:43: Leg 110:1

tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec;

⁴⁶ Héna acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima kenja wammu niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc yaizézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanzu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatic enenjaiguc tacmu niñac wañanzu.

⁴⁷ Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina hoturu amuma zéwelecma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara zéyec.

¹ Yesunéñ kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec.

² Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéç haiyu hiñgaru héñec.

³ Hémma yomuhuc énézéyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéñ ic tosara onogicma kunéñ yanda haizac.

⁴ Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominéñ mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

⁵ Ic tosanéñ ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kunéñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic.

⁶ Wañu Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya héñzu imi moczoñ netec qetecgéçic hoc méñnéñ hoc méñac qa-haiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézan duña némac naléiguc haka imuhucya hicñimac? Wañu haka imuhucya hicñimañ zé néma séséc walac hicñiyu hémma niñtegicbiñ?

⁸ Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéñ nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu.

⁹ Yaré me qewelon yanda hicñizac zéma suruc zégic nimma zénéngina ménda hir-imac. Haka imuhucya walac hicñimacac hezac, néñ nalé tetecgia imi focdac ménda hamac.

¹⁰ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héngalen ama areña yanda méñac ic embacnéñ héngalen ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwiñ zéma yacmu.

11 Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñimac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kuruméniguc hicñimac.

12 Iwawai imi moczoñ ménda hicñiyunec nuac qacna niñac méraginanén énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu.

13 Wañu haka imi mia ninzén ninzéngina zéau énécmimu niñac hicñi énécmimac.

14 Imuac ini némac acnéñ nezicgé amuwñ zéma ewa qeriginanéñ walac ménda niñarengeñu.

15 Hénia imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qñtegic mihicñi énécmiwa onac hazécgina moczoñ ac melen énécmima iniguc tualefic wammuc séc qahac wammac.

16 Wañu neñgoc manjogcina zéma dac munahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ienen ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu.

17 Wañu ic embac moczoñ ienen nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu.

18 Wañu onac oruc zucgina méñ ménda birimac.*

19 Wañu nañselimanec

kecma kecec uñagina memu.

Yerusalem kisi wawañawac ara.

20 Wañu yaré ic ienen Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areña yanda kisikiyoñ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niñtegicmu.

21 Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi eneñ baec boñaiguc néngacdacmu. Ic embac ama areña yandaiguc kecanzu imi eneñ waima kemmu. Ama areñ komoraiguc kecanzu imi eneñ ama imuaru ménda keremmu.

22 Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niñ ogic hezac imi moczoñ nalé imuaru hélaguc wandacmac.

23 Nalé imuaru baeciguc genzeñ manzeñ yanda hicñimac. Wañu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicñi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kunen yanda hicñi énécmimac.

24 Imi sou zéranén unugic humumu. Wañu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welen qéénécmimu. Wañu Yerusalem imi ic enia ienen tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi wañuguc tecgedacmac.

Icac Naña hamac.

25 Wañu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu

* 21:18: Hénia imi; Ewa goro ménda wammu.

imuaru séséc hicñimac. Wañu baeciguc imi ic enia ieneñ kondurñac eñeñ mamaya zéma imuac temboñanéñ qaru aurima sicsaoc wammu.

²⁶ Kurumeñac kuhanéñ hirimac,† imuac niñ ic ieneñ iwawai baeciguc hicñimac imi walac niñtegicgic qiritic unumac.

²⁷ Nalé imuaru mia Icac Nanjanéñ kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémmu.

²⁸ Haka imuhucyanéñ hénima hicñiyu onac añgéh tiénécmimiawac nalé imi bec hosuru ducñizac imuac niñ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

²⁹ Imuhuc zéma Yesunéñ séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémmu.

³⁰ Imuac hawa bébélacgia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducñizac imi niñtegicanzu.

³¹ Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicñima keñu hémmuiguc Anutuac héngalen ama areña yanda imi hosuru hazac imi niñtegicmu.

³² Ni hélacnec énézéwa niñgic; Nalé yomuac hicñisai imi ménda qahac wañgicnec iwawai imi moczoñ hélaguc wandacmac.

³³ Baec kurumeñ imi aulangéma qahac wammac.

Wañu nuac ackuazécna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini eñaoc técgina nimma kecmu. Qahac wañu iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronéñ hélanzi énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzanec haénécmimac.

³⁵ Nalé imi mia baec séc ic embac moczoñ yanda ionac muru bétac ésécnec ménda niñgicnec ha énépésimac.

³⁶ Imuac ini imi haka focdac hicñi énécmimac moczoñ yanda imuarunec efefianec qizizingéma kemma Icac Naña iwac kiwaiguc nammuac séc nalé séc zéwelecma zenzeñ qeli qeli kecmu.

³⁷ Wañu Yesunéñ kaiwe séc ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima siñiya séc Oliwa baec boñaiguc emma kecañec.

³⁸ Imuhuc wañu ic embac moczoñ yanda ackuazécya nimbiñ zé siñunec focdac ocmuñ téréyaiguc emma iwac muru haréañgic.

22

Yudanéñ Yesu qehumuwiñ zé ac saña zéyec.

¹ Saméñ yisya qahac imuac kendon, qara mén nagu sacyaguc ogicogira imuac kendon zéanžu imi hosuru hayec.

² Hofac oo ic kiwa éréhécgina* zéma héna acac kiwi ic ieneñ ic embac ionac

† 21:26: Becnec ic embac eneñ ménisikilu imi unñaginaguc zéma niñzéhégic.

* 22:2: Mén imi Roma ic kewunéñ zéyu nanu, mén imi hofac oo ic eneñ hakagina méndacma sumbic néma kumugic nanjec.

zénéngina hiriyec imuac héna dimuhuciguc Yesu qewiñ zéma eminiñgic.

³ Wañu Biria miñinanéñ tohotoho ic 12 ionarunec ménqara Yuda Karioto iwac qeriguc hiñgarec.

⁴ Hiñgaru Yudanéñ hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmañ zéma eminiñgic.

⁵ Wañu ieneñ ségiségi wamma soukiwa mimu niñac acgina zikigic.

⁶ Zikigic Yudanéñ ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmañ zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷ Wañu saméñ yisya qahac imuac kendoñ hayec. Hayu kendoñ imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ niñac rama qemuac heyec.

⁸ Yesunéñ Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéyec; Kemma neñañ niñ nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wañic newiñ.

⁹ Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzañ?

¹⁰ Qesiyic zéyec; Ninzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méñnéñ kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma

méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc.

¹¹ Emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiñ?

¹² Imuhuc zéyic inéñ ama qeria kuneñ yanda ménqacyaiguc tatara imi lémbécma areñgégic hezac imi érézéyu hémma imuaru ohaihai wammaoc.

¹³ Imuhuc zéyu ieren waima kemma zéyec séc mihicñima nagu sacyaguc ogicogira kendoñ imuac nene ohaihai wañoc.

Miñ Kewuac saméñ téréya.

¹⁴ Nalé wañu Yesu imi imuaru emma nene newiñ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ i guc momacnec tacgic.

¹⁵ Tacgic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni qenzeñ manzeñ imi ménda mihicñimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendoñ yomuac nene iniguc momacnec nemañ zé imuac ewa ewa wamma keru.

¹⁶ Zéwa niñgic; Ni nene yomi muñguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ imi ou Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc hélaguc wammac.

¹⁷ Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéyec; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic.

¹⁸ Ni énézéwa niñgic; Degucmuacnec ni iwawai

waiŋ ic imuarunec hicŋihicŋiya Galenġinanéŋ welenġ qeġe ic imi muŋġuc ménda nemanec éśécneġ wamma keġmu. keġba Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi hamac.

¹⁹ Imuhuc zéma muŋġuc saméŋ mema ewa hia ac zéma méndemma énécmima yomuhuc énézéyec; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niŋqeli némma haka yomi wammu.

²⁰ Saméŋ imi nemaguc imuac andiaiguc inéŋ sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéŋ memeya, onac qocġé énécmimia.

²¹ Waŋu héŋġic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacneġ zae yomuac qa-haiguc haiyu hezac.

²² Icac Naŋa imi héná zéteġġéyec séġ kemmac, néŋ ni andé numac ic imi saecyaguc.

²³ Imuhuc zéyu ieneŋ eŋaocneġ qesiamugic; Mérénéŋ haka imuhucya wammac?

Séwi eŋeŋac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zéma sugina igucneġ mérénéŋ kunenġina keġzac zéma tualefic emigic.

²⁵ Imuhuc waŋġic Yesunéŋ zéyec; Ic enia ionac ic kewu ieneŋ ic embac héġgina énépésima kewu waŋ énécmianzu. Waŋu ic tosara ai memeac qac buŋa ġinagucnéŋ siŋġinawac galeŋġé énécmima eŋaŋ méra énécmimiawac ic zéamuanzu.

²⁶ Waŋu ini imi imuhuc qahac. Kuneŋ ġinanéŋ ai merac éśécneġ keġmu.

éśécneġ wamma keġmu.

²⁷ Mérénéŋ kuneŋ wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welenġ qeéneġmizac imi? Tacma nezac iminéŋ kuneŋ wanzac. Néŋ ni you suginaiguc nammanec welenġ qeéneġmizua.

²⁸ Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séġ ménda wainémma niguc keġanzu.

²⁹ Nuac Maŋġocnanéŋ héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi nuac muru wainéŋec éśécneġ ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua.

³⁰ Nuac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc keġma nuac zaeiguc leleġġéma tacma nene nema fatac edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisic areŋhéra 12 imi héŋgaleŋ waŋ énécmimu niŋac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ieneŋ manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biria miŋinanéŋ padi gorosona éśécneġ ini hitacġé énécmiman zé qesinénzac.

³² Waŋu ni guac niŋ wamma guac niŋzéŋ niŋzéŋga imi ménda séleġġémac niŋac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémaŋ nalé imuaru guac niŋzéŋ niŋzéŋ dac munahécġa imi meseli énécmiwésémaŋ.

³³ Imuhuc zéyu inéŋ yomuhuc melemma zéyec; Miŋ Kewuna, héśa ama zéma humuciguc kenna

giguc momacnec kemmanj zé efizua.

³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnénzanj imi hatac haréwéc qaecgéwésémanj.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézéyec; Ni bec nec ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma héna usu qahac méli énécmiwa keñangic. Wañu nalé imuaru iwawai ménj niñac hocma météqététanj wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic.

³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi enej malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.†

³⁷ Ni énézéwa niñgic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac ménj yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biria meme ic qétégina oloñgic imuaru i momacnec olommigic.

³⁸ Imuhuc zéyu ienenj yomuhuc zégic; Miñ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunéj, Imi hia, sécgezac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunéj hiñgacma wañañec ésécnec oliwa ic boñaguc keñu toho-toho ichéra enej acguc méndacmigic.

⁴⁰ Imuaru kereñdacma inéj yomuhuc énézéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zéwelecmu.

⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma simiñ héima zéwelerec.

⁴² Zéwelecma yomuhuc zéyec; Mañgoc, guac ewa siñ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac.‡ Wañu nuac siñna qahac, néj guac siñga selimac.

⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanéj kurumenj igucnec iwac muru wininima meselimiyec.

⁴⁴ Yesunéj qeri yéwéc kunej yanda mihicñjima ewaya moczoñnec zéweleru néñgécya imi sacnéj baeciguc téngac téngac mazac tanec wañec.§

⁴⁵ Wañu inéj zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ienenj imi ewa biricgina niñac gaugina hegic.

⁴⁶ Wañu Yesunéj énézéyec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéwelecmu.

† **22:36:** Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicñjiwu niñac késama keñha wañangic. Yesunéj yéwéri hahayawac técgina nimma keñha wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyec. ‡ **22:42:** Sokoc yomi

qenzej manzejac sokoc.

§ **22:44:** Kembanja 43,44 imi kiwi méranéj ooya tosaraiguc ménda hezac.

Yesu késa dérécgéma wag-icma kenjic.

47 Imuhuc zémanec nanju ic tunj ménj hagic. Wanju 12 ionac sugcina igucnec ménj qara Yuda inénj wéséginaiguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wanju Yudanénj Yesu kiric nemimanj zé hosuru hayec.

48 Hayu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Yuda, gi kiric nenémma andé nuzanj?

49 Wanju tosara Yesuac marénaiguc néwéc néwéc nanjic imi enenj néma haka hicjimac imi héntegicma Yesu qesimigic; Minj Kewunina nini sounénj unuwij?

50 Imuhuc zéma sugcina igucnec méjnénj hofac oo ic kiwa ménjac welenj qeqe ic ménj sounénj qema gezawa héiyaiguc imi qeriru mayec.

51 Mayu Yesunénj énézéyec; Waigic, haka imi munjuc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianénj osima mehiarumiyec.

52 Imuhuc wamma Yesunénj hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmunj téréyawac awiawi ic ionac galejgina zéma galej tosara enjeya késawij zé hagic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kaiziliwenj ic ménjac késaanju ésécnec sou qarucginaguc hazu?

53 Ni naléya naléya iniguc ocmunj téréyaiguc keru nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Wanju deguc imi sinj tunumanjac minjina zéma onac nalé wanzac.

Peteronénj ménda ninzua zéma Yesu qaecgé miyec.

54 Wanju ienenj Yesu késama wagicma hofac oo ic enenjawac amaiguc kerenjic. Wanju Peteronénj lakecnec méndac énécmima kenjic.

55 Wanju ic embac enenj sombenj deminaguc imuac namunjaiguc geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec sugcinaiguc tarec.

56 Taru welenj qeqe embac seranja méjnénj Peteronénj geric bélanja hémma taru hénsosolima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecanjic.

57 Imuhuc zéyu Peteronénj qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua.

58 Nalé ménda horuyu ic méjnénj ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tunj imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronénj melemma zéyec; Ic ala, ni qahac!

59 Wanju kaiwe kiwa momacguc éséc kenju, ic méjnénj ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac ninj yominénj hélacnec i guc kecanjic.

60 Imuhuc zéyu Peteronénj yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézanj? Ni imi acga ménda ninjacgézua. Imuhuc zémanec nanju nalé imuaru kuruc qarec.

61 Qaru Yesunénj lilingéma hénu Petero imi Minj Kewunénj, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémanj, zéma zéyec Minj Kewuac ara imi

ninqeliyec.

⁶² Wañu inéñ sénganjenjiguc hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galeñ mema kecgc ieneñ Yesu zédesimima gegic.

⁶⁴ Qema iwac kiwa os-oma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tiliñ tiliñ ic keczańiguc mérénéñ guzac imi zéhicñina.

⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriawac galeñ ieneñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianjiyu ic embac ionac qeriawac galeñ, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma hena acac kiwi ic ieneñ azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opogic nañec.

⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzañiguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa ménda ninzéhégemu.

⁶⁸ Wañu neñ qesiénécmiwa ini kileñ ménda melemma zému.

⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héiyaiguc tacmac.

⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu.

⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac méñ niñac hochoc ai mewiñ?

Nini neñaoc kuaya igucnec nindacziñ.

23

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimmañ zé zégesi wammiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic.

² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali nénécmima eñeya niñac ic kewu Kristo zéanzac.

³ Imuhuc zégic Pilatonéñ Yesu yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzañ? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geñgaoc zézañ.

⁴ Pilatonéñ Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuñ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzac.

⁵ Imuhuc zéyu tuñ ieneñ muñguc yanda seliseli wamma zégic; Inéñ Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keñgic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéñ Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec.

⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héñgaleñ baec igucnec imi niñasarima

Herodeac* muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenéñ Yerusalem hama tarec.

⁸ Herodenéñ iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéñ ménda memeya mén meyu hémmañ zé ic imi mihicñimañ zé wañañec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wañec.

⁹ Wañu qesiqesi sasala wammiyec. Néñ Yesunéñ ac mén ménda melenmiyec.

¹⁰ Wañu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ namma ac geriwaguc zéma acnéñ qatémigic.

¹¹ Herodenéñ eñeya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keñec.

¹² Herode zéma Pilato iereñ becnec hazéc wañamuma ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nañgé amuma mema ala wañoc.

Yesu zétecgégic humucac buña wañec.

¹³ Wañu Pilatonéñ ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galeñ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec.

¹⁴ Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma

niñgésima kápésic mén ara imuac sécya ménda mihicñizua.

¹⁵ Qahac téngéñ, Herode imuhucyanec ara nimma muñguc mélimiyu wagicma hagic. Niñzu haka inéñ wañec imi humucac sécya qahac.

¹⁶ Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac.

¹⁷ (Kendoñ séc hésa ic mén hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.)

¹⁸ Imuhuc zéyu tuñ enéñ momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Wañu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu.

¹⁹ Baraba imi becnec ama areña yanda imuaru gawamañ hazéc wammima yaré yanda mihicñigic imuac suraiguc ic mén humuyec imuac niñac késama hésa amaiguc haigic tarec.

²⁰ Wañu Pilatonéñ Yesu hulacmimañ zé ac muñguc énézéyec.

²¹ Wañu ieneñ qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu!

²² Wañu Pilatonéñ muñguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc wañec; Ic yomi néma kápésic wañec? Ni imi kápésic humucac sécya mén ménda mihicñizua. Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac.

²³ Imuhuc zéyu ieneñ

* 23:7: Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

munğuc yanda kucnec qacma ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac hinocgéma selianec welecma zéseligic.

24 Imuhuc wañgic Pilatonén zéqaqacfeñ acgina imi niñénécmimu niñac zétecgéyec.

25 Wañu ic embac ieneñ ic mén becneç ic embac hinocgé énécmima ac qeçetali wamma ic mén qehumuyu hésa amaiguc opocgic tareç imuac welecgic imuac niñ Pilatonén ewa siñgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc birinén qegic.

26 Wañu Roma ic ieneñ Yesu wagicma keñgic. Kemma hénaiğuc ic mén qara Simon Kirene† imi ama areñ ménunec haréyu mihicñima késama ic héngeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keñeç.

27 Wañu ic embac tuñ yanda méndacma keñgic. Wañu suginaiguc embac sasala ieneñ Yesuac niñac zésiac wamma méndacma keñgic.

28 Wañu Yesunén ionac muru liliñgéma énézéyec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niñ qahac, néñ eñañ niñac zéma eñañ nambérac héçgina ionac niñac wamma siacmu.

29 Héngic, nalé biria hayu ic embac ieneñ yomuhuc zému; Embac héfiña zéma embac merac ménda

memeya, merac namu ménda gumugumuya ieneñ efima ségiségi wammu.

30 Wañu nalé imuaru ic embac ieneñ baec boña hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Wañu baec héngeñ héngeña hémma mama nini hoturu nénécmima zému.

31 Ic hésa téngiñ téngiña nuac haka imuhucya wañ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicñimac?

32 Wañu nalé imuaru biria meme ic éréhéç humucac buña zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec onag-icma keñgic.

33 Wañu baec qara mén Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héngeña wéndaraiguc birinén qema biria meme ic éréhéç imuhucyanec birinén urugic mén Yesuac héiyaiguc mén kanayaiguc nañoc.

34 Wañu Yesunén yomuhuc zéma zéwelereç; Mañgoc, ieneñ imi eñaoc néma haka wanžu imi ménda niñteçiczu imuac késpedesgina waina. Wañu téngiñ ic ieneñ sumbic néma Yesuac malekuya imi méndémma késagic.

35 Wañu ic embac ieneñ hémma nañgic. Wañu Yuda ic galéngina ieneñ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara añağén tiénécmiyec, wañu ic imi Anutuac buña qemimia Kristo wanžaciguc eñeyaoc añağén tiamuma

† 23:26: Kirene ic Simon.

mawacnec.

³⁶ Wañu yaré ic ieneñ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiñ howuraguc migic;

³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu keczańguc gi kekecga añgéh tima mana.

³⁸ Wañu iwac orucya hanecgeña iguc ou kiwi mén yomuhuc oma qegic nañec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Wañu biria meme ic urugic nañoc iorarunec ménñéñ yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geñga zéma norac kekecnina imi añgéh tinénécmina.

⁴⁰ Wañu biria meme ménñéñ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buña bakia séc momacguc imuhucya zétecgé gəngic. Wañu Anutuac zénéñga ménda hirizac?

⁴¹ Wañu niri imi haka wañic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néñ ic yominéñ haka biria mén ménda wañec.

⁴² Inéñ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héngaleñ ama areña yandaiguc kemma nidac imuhucya niñnémbésémañ.

⁴³ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kebcic.

⁴⁴ Wañu kaiwe kiwa imi gau komoc wañec, néñ kaiwe imi sinji déngéyec.

Wañu baec séc sinjineñ hoturumanec keru maria 3 kilok wañu tecgéyec.

⁴⁵ Wañu ocmuñ téréya qeriaiguc maleku horua nañec imi namuña igucnec zuracgéyec.

⁴⁶ Yesunéñ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Manğoc nuac uñaña guac méragaiguc haizua. Wañu imuhuc zéyu uñaña waimiyec.

⁴⁷ Wañu yaré ic 100 ionac galeñgina iminéñ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaña kerec.

⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiñ zé hagic ieneñ imuhucyanec haka imuhuc hicñiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema lilingéma keñgic.

⁴⁹ Ic tosara Yesuac niñénécmimia zéma embac toşara Galilainec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuanjiguc haigic.

⁵⁰ Wañu luae ic solaña mén qara Yosefe[‡] kerec. Inéñ Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec.

⁵¹ (Wañu ic iminéñ Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéñ mia Yuda baec Arimataia ama areñ yanda imuac miñina. Wañu Anutuac héngaleñ ama areña yandawac mambéc kecañec.

⁵² Wañu inéñ Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec.

[‡] 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec.

53 Waņu kemma qamora metecgéma maleku qara linerj iminéj osoma mema kemma baņa kifaņa ésé oraragic qamoc ménj ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec.

54 Waņu nalé imi Nenḡoc, Sabatawac zérénqérén naléya, Waņu Sabata imi bec hénimaḡ zé waḡec. §

55 Waņu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ienej méndacma kemma kifaņa imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héḡgic.

56 Hémma liliḡgéma kemma haléc héméḡa hiabia zéma iwawai héméḡa hiabia imi mehahai wandacmaguc hénac ac tohoma Sabatawac tac niḡḡic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

1 Sabata nalé tecgéyu ama siḡima ḡianḡiyu Sonda waḡec. Waņu embac enej ḡianḡiaḡa igucḡej séwi haléc héméḡaguc hiabia bec mutulaḡgéḡic heyec imi mema kic suaḡiguc keḡḡic.

2 Kemma héḡḡic hoc yanda imi kifaņa igucnec qiliqililiḡ géyawac heyec.

3 Heyu emma héḡḡic Miḡ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocḡic.

4 Hocma ewa goro wammanec naḡḡic. Waņu niḡzu, ic éréhécnéj maleku

lalaclalac edamuyaguc héima qéhéréḡḡinaiguc élanzaḡnec naḡḡic iricḡic.

5 Iricma embac enej zénéḡḡina hiriyu sicḡé érécmima musugina baeciguc mema magic. Waņu ic éréhécné ienej yomuhuc zéyoc; Némac niḡ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugḡinaiguc mihiḡniwiḡ zé wanzu?

6 Inéj you qahac, néj humuc igucnec meqelimiyu yaczac. Inéj Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niḡyacgému.

7 Inéj mia yomuhuc énézéyec; Icac Naḡa imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocḡic ic héḡḡeḡa wéndaraiguc qeḡic ai meme haréwéc waņu kilen muḡḡuc yacmacac hezac.

8 Imuhuc zéyu ienej Yesuac ackuazécné imi niḡqeligic.

9 Niḡqelima kicsuaḡ imi waima liliḡgéma kemma iwawai imi moczoḡ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacḡic.

10 Waņu Yesuac Méliméli ic ac imi énézéḡic embac ionac qacḡina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neḡḡocya Maria zéma embac tosara.

11 Imuhuc zéḡic Yesuac Méliméli ic ienej niḡḡic ac ewa sohoya ésécnec waņu ménda niḡzénḡéḡic.

12 Waņu Peteronéj yacma

§ 23:54: Sabata imi Nenḡociguc kaiwe hiḡḡacmaḡ zé waņu hénima Sondagie maria waņu tecgéanzac.

kicsuanjiguc usujnec kemma lolocgéma kifañajiguc kiwa hima hénu linerj maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianén ninjumbi ninjunj wamma liliñgéma keñec.

13 Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnénj Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc.

14 Wañu ierenj imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczonj wammanec wamma keñoc.

15 Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesunénj hosucgiraiguc keñu momacnec keñgic.

16 Wañu kicgira imi ménda béréñgéyu ménda héñtegiroc.

17 Wañu Yesunénj yomuhuc qesiérecmiyec; Iri héna kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu ierenj ewa biric kikiç wamma nañoc.

18 Namma iorarunec ménj qara Keleopa inénj melemma yomuhuc zéyec; Yerusalemnec keçma suraiguc haka hicñiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda ninzañ?

19 Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inénj Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Wañu zézéya zéma wawaña imi kuha yandaguc

wañec.

20 Neñañ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galenj hécnina ienenj humucac buña opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec.

21 Nini imi ic iminénj Israel doenina menénéçmimac niñac mambéc kerinj. Imi sac qahac, haka imi hicñiyecac deguc ai meme haréwéc wanzaç.

22 Wañu sucninaiguc embac tosara ienenj meauri nénéçmigic. Ienenj siñunec yanda kicsuanjiguc keñgic.

23 Kemma iwac qamora imi ménda mihicñima hocma hama zégicnénj; Kua meme uñanénj hicñi énéçmiyic iricgic.

24 Imi sac qahac alahécnina tosanenñ kicsuanjiguc kemma embac enenñ zégic éséçnec heyu héñgic, néñ Yesu ménda mihicñigic.

25 Imuhuc zéyic nimma Yesunénj yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wañu iri Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac zézéya imi ninzénjgéwic zé ewa qerigiranénj ésénj ésénj wanzaç.

26 Kristonénj eneyac edamuyaiguc keremmac niñ qenzenj manzenj imuhucya mihicñimacac hezac imi iri ménda ninzaoc?

27 Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi moczonj mema eneyac niñac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczonj zéasari érecmiyec.

28 Wañu ama areña imuac

wamma keñoc imuaru kendaric Yesunéh ama areña imi ogicma kemmanj zé wanjec.

²⁹ Wanju ierenj seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hingaru ama bec siñimanj zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbij. Imuhuc zéyic momacnec tacbij zé iriguc eñec.

³⁰ Wanju ic iriguc momacnec nene nemanj zé tacma saméh méñ mema ewa hia ac zéma mésemma érécmiyec.

³¹ Érécmiyu kicgira béréngéyu Yesu imi héñtegiroc. Héñtegiema héñyic aulanjéyec.

³² Aulanjéyu ierenj yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinira zeyec.

³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muñguc Yerusalem lilingéma keñoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic.

³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miñ Kewuninanéh qelima yacma Simon mihicñi miyec.

³⁵ Imuhuc zégic ic éréhéc ierenj hénaiguc iwawai hicñi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméh qésemma érécmiyu dimuhuc héñtegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ienenj ac imi zémanec tacgic Yesu eñeyaoc sucginaiguc hicñima namma

zéyec; Onac muru luae hemac.

³⁷ Imuhuc zéyu ienenj aurigic zénéngina hiriyu uña méñ hénziñj zéma niñgic.

³⁸ Wanju Yesunéh énézéyec; Némac niñ zénéngina hiriyu, ewa qeriginanéh ewa éréhéc wanzu?

³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néñtegiçgic. Méraginanéh ni nosinimma néngic, uña imi séwi busu zéma sira qahac, néñ ni iminaguc.

⁴⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic.

⁴¹ Hémma ségiségi kilenj yanda wanjic. Wanju ségiséginéh sécgé énécmiyu méngucnec ewa éréhéc wanjic. Imuhuc wanjic Yesunéh nene tosara taczac me qahac zéma qesiénécmiyec.

⁴² Imuhuc zéyu lambéc kembanja méñ zezeya momacguc migic.

⁴³ Wanju mima hémma nanjicnec kicginaiguc mema neyec.

⁴⁴ Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéh mia ni iniguc keru nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niñ ogic hezac imi moczoñ héla wammacac hezac.

⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niñasarigic.

⁴⁶ Waᅇu inéᅇ toro-
qema zéyec; Méᅇ imi
yomuhuc ooyawac hezac;
Imuhucyanec Kristonéᅇ
qenzeᅇ manzeᅇ nimma ai
meme haréwéc waᅇu humuc
igucnec yacmacac hezac.

⁴⁷ Waᅇu Yesuac qaraiguc
ewa qerigina melenᅇic
képésicgina zuac énécmimac
imuac buᅇa suruc hiabia imi
Yerusalem igucnec hénima
baera baera zésai énécmigic
nimmu imi moczoᅇ ogic
hezac.

⁴⁸ Waᅇu ini imi haka
moczoᅇ yanda imuac héipuc
ic wanᅇu.

⁴⁹ Héᅇᅇic, ni Maᅇᅇocnanéᅇ
ac ziki énécmiyec imi*
onac mélimanᅇ. Imuac ini
kuc yanda ounec mama
hoturu énécmimac nalé sura
imuac séc ama areᅇa yanda
yomuaru kecᅇic.

⁵⁰ Yesunéᅇ énépésima
Betania baeciguc kemma
méria meyu eᅇu mozoc ac
énézéyec.

⁵¹ Mozoc ac zémanec naᅇu
sucgina igucnec wagicma ku-
rumenᅇiguc eᅇec.

⁵² Waᅇu ieneᅇ i mepésima
ségiséᅇi yanda wamma
Yerusalem liliᅇgéma keᅇᅇic.

⁵³ Kemma nalé séc ocmuᅇ
téréyaiguc kecma Anutu
mepésimigic.

---

* **24:49:** Uᅇa téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

*Ackuazécyanén séwi
busuguc hicñiyec.*

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminén kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutu.

² Inén nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec.

³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczoñ i qahaciguc mén ménda hicñiyec.

⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminén ic embac ionac asac mararañ kerec.

⁵ Wañu asac mararañ imi siñi qeriaiguc asarianzac. Wañu siñinén ménda héñtegiyec.

⁶ Ic mén Anutunén méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane.

⁷ Inén eñeya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzéngeñu niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec.

⁸ I eñeya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec.

⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec.

¹⁰ Wañu inén baec kurumenñ yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumenñ

imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ienen i ménda héñtegiycic.

¹¹ Inén eñeyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ienen i ménda héihéré wammigic.

¹² Nén héihéré wammima ninzéngeñic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec.

¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac siñ igucnec qahac, wañu ic ménac ewa siñ igucnec qahac, nén Anutu arunec hicñigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñima sucñinaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña téngén momacguc kurumenñ Mañgocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanén iwac muru kuaya qema heyec.

¹⁵ Yohanenén iwac héipucya wamma yomuhuc qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inén ni nogiczac.

¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, nén ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ.

¹⁸ Anutu imi ic ménén mén mén ménda héñañec, nén Anutu hicñi hicñiya momacguc Mañgocyawac

qéhéréñaguc kecañzac im-
inéñ i nénézéyu héññ.

19 Wañu Yohaneac, Gi méré
zéma qesimimu niñ Yuda ic
Yerusalem igucnec ieneñ ho-
fac oo ic zéma Lewi ic méli
énécmigic hagic inéñ héipuc
ac yomuhuc énézéyec;

20 Ni Kristo qahac. Inéñ
imuhuc zéma ac ménda
qaecgéma zéauyec.

21 Zéyu ieneñ qesimigic;
Wañu gi némac ic, gi Elia
me? Wañu melemma zéyec;
Ni i qahac. Zéyu muñguc
zégic; Gi Anutuac tilinñ tilinñ
ic hamac zéyec* imi mia me?
Zégic zéyec, Qahac.

22 Imuhuc zéyu muñguc
qesimigic; Wañu gi méré?
Méli nénécmigic hazinñ,
imuac kemma ac bakia
dimuhuc énézéwinñ? Gi
geñga niñ dimuhuc zéañzanñ?

23 Zégic Yohaneñ
yomuhuc zéyec; Ni imi Anu-
tuac tilinñ tilinñ ic Yesaianéñ
zéyec ésécnec ic méñ baec
kisiaiguc qacma Miñ Kewuac
héna mindinñigic dindinñ
wañu zézac ewa hétéñ imi
mia.

24 Wañu méli énécmigic
hagic imi Farisaio ic.

25 Wañu ieneñ qesimima
zégic; Gi Kristo qahac, Elia
qahac, Anutuac tilinñ tilinñ ic
imi qahac, wañu némac niñ
ic doku naec énécmianzanñ?

26 Zégic Yohaneñ
yomuhuc énézéyec; Ni
dokunéñ naec énécmianzua.
Wañu sugcinaiguc ic méñ
nañu ini ménda héñtegitcu.

27 Inéñ andénaiguc hama*
keczac. Wañu ni mamaya
imuhucyanéñ iwac héna usu
hésaya lolacmañac séc qa-
hac.

28 Wañu haka imi Yodan
doku nénécmigic Yohaneñ
doku naec énécmima kerec,
Betania ama arenña imuaru
hicñiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

29 Ama sinñima gianñyu
Yohaneñ héñu Yesu iwac
murugeñ hayu yomuhuc
zéyec; Héñgic, Anutuac rama
baec séc ic embac ionac
képésicgina metecgéma
keñkeñña imi erimi.

30 Iwac mia nimma
yomuhuc zéyi; Andénaiguc
hazac imi ni ménda hicñiwa
becnec kerec imuac niñ inéñ
ni nogiczac.

31 Ni nenaoc i ménda
niñyacgé miyi, wañu Israel
ic ionac wininñginaiguc iwac
kawéya qewa hémmuac
niñ hama doku naec
énécmianzua.

32 Wañu Yohaneñ
yomuhuc héipuc wamma
zéyec; Ni Uña Téréya imi
kembo nei tanec wamma
kurumenñ igucnec mama
iwac orucya hanecgeñña iguc
putitima nañu héñi.

33 Ni ménda niñyacgé
miyi, néñ ni doku naec
énécmianñ niñac méli néñec
iminéñ yomuhuc nézéyec;
Ic méñ orucya qahaiguc
Uñanéñ mama nammac, ic
iminéñ Uña Téréyanéñ naec
énécmimac.

* 1:21: Hén 18:15 * 1:27: Hénia imi hicñjima keczac. Kembanña 30 imuac
héñgic.

34 Ni imuac mia héjji, hémma Ic yomi Anutuac Naŋa zéma héipuc wammiiyi.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

35 Ama siŋjima gianjiyu, Yohanenénj ai ic éréhéra iriguc muŋguc baec imuarunec naŋgic.

36 Waŋu Yesu imuaru hama keŋu, hémma yomuhuc zéyec; Héŋgic, Anutuac rama erimi.

37 Zéyu merac éréhéra ierenj ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma keŋoc.

38 Keŋjic Yesunénj liliŋgéma iriru méndacma hayic qesiérécmiyec; Iri némac niŋ wanzaoc? Waŋu ierenj zéyoc; Rabi, (Neŋaŋ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecanzaŋ?

39 Zéyic, Hama héjji zéma érézéyec. Zéyu ierenj méndacma kemma ama kecaŋec imi hémma kaiwe imuaru momacnec tacgic maria 4 kilok waŋec.

40 Ic éréhéc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méŋac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya.

41 Inénj walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia mihicŋizic. (Mesia imi Hebiraioc ac, Girik aciguc Kristo†)

42 Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keŋoc. Waŋu Yesunénj hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naŋa, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa

imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)‡

43 Ama siŋjima gianjiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmanj zé wamma Filipino mihicŋjima ézéyec; Hama méndac néna.

44 Filipino imi Anderea zéma Petero iorac ama areŋa yanda Betsaida imuacnec.

45 Waŋu Filiponénj Natanael mihicŋjima yomuhuc ézéyec; Mosenénj ic méŋac hénac aciguc oyec, waŋu kua meme ic ienenj momacnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicŋizij. Imi Yesu, Yosefeac naŋa, Nazarete tauŋ igucnec.

46 Zéyu Natanael inénj yomuhuc qesimiyec; Nazarete tauŋ igucnec iwawai hiabia ménj hia hicŋimacac séc qahac. Zéyu Filiponénj yomuhuc zéyec; Hama hénna.

47 Waŋu Yesunénj héjji Natanael iwac muru hama naŋu yomuhuc ézéyec; Héŋgic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc ménj ménda hezac.

48 Imuhuc zéyu, Natanael inénj qesimima zéyec; Dimuhuc niŋnénzaŋ? Waŋu Yesunénj zéyec, Filiponénj ménda héihéré géŋunec fik ic héniaiguc tackecna génzua.

49 Zéyu Natanael inénj yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Naŋa Israel ic nonac Ic kewu.

50 Zéyu, Yesunénj zéyec; Fik ic héniaiguc tacna génzua, imuhuc gézéwa ninzénjé

† 1:41: Waŋu neŋaŋ neŋaŋ aciguc Halécnéŋ météré mimia. ‡ 1:42: Neŋaŋ aciguc melemma zéni Zamanzij.

nénzan? Kecma haka méréra ogicqogira kunen kunen hémbésémaŋ.

⁵¹ Imuhuc zéma énézýec; Ni ac héla gézéwa niŋgic; Ini kurumeŋ aŋgéyu Anutuac kua meme uŋahéra ieneŋ Icac Naŋawac muru ou kurumeŋ igucnec eŋeŋ mama waŋgic inicmu.

2

Yesunéŋ zéyu dokunéŋ waiŋ waŋec.

¹ Ai meme haréwéc waŋu Galilaia baec Kana ama areŋaiguc zammaréŋ ai meérécmiwiŋ zéma azorogic. Waŋu Yesuac neŋgocya imuaru momacnec kerec.

² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic.

³ Waŋu waiŋ qahac waŋu neŋgocyanéŋ Yesu ézéma zýec; Waiŋgina qahac wānzac.

⁴ Zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézýec; Neŋgoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec.

⁵ Waŋu Yesuac neŋgocyanéŋ ai merac yomuhuc énézýec; Ac ménjac ménj énézéyu tohoma wandacmu.

⁶ Waŋu ama imuaru doku nomuŋ hocnéŋ memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ieneŋ haka silicgina tohoma méragina zuacmu niŋac haigic tarec. Waŋu doku nomuŋ imi hénéŋ baŋa 90 sécyā waŋec.*

⁷ Waŋu Yesunéŋ ai merac yomuhuc énézýec; Nomuŋ séc doku qocgéic kuagina

qemac zéyu ieneŋ nomuŋ séc doku qocgéic kuaya qedarec.

⁸ Waŋu Yesunéŋ Degucguc doku kitiwa hima aria galeŋaru mema keŋgic zéma énézéyu mema keŋgic.

⁹ Waŋu aria galeŋnéŋ dokunéŋ waiŋ waŋec imi nema siŋa nimma waiŋ imi dimuacnec hazac imi ménda niŋasariyec. Waŋu ai merac doku mema hagic ieneŋ sac niŋgic. Waŋu aria galeŋnéŋ ic embac meyec i héihéré miyec.

¹⁰ Héihéré mima inéŋ yomuhuc ézýec; Ic embac tosanéŋ walac waiŋ hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc waŋu andiaiguc waiŋ biria gumu énécmianzu. Waŋu guaru imi waiŋ hiabia soroc imi aŋgéŋ tina heyu deguc gumu nénécmizaŋ.

¹¹ Yesu i Galilaia baec Kana ama areŋaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ieneŋ hémma ninzénégémigic.

Yesunéŋ ocmuŋ téréya mesolaŋiyec.

¹² Imuac andiaiguc Yesunéŋ neŋgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama areŋa yandaiguc hiŋgacma imuaru ai meme éréhécdac kecgic.

¹³ Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋ hosuru

* 2:6: 100 lita zézéya.

ducñiyu Yesunéj Yerusalem ekeñec.

14 Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya demin qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénnagémba wañgic. Wañu soukiwa meamu ic eneñ tataciguc tackecgic.

15 Imuhuc wañgic Yesunéj lewakanj miziyu zikaya wañu iminéj rama zéma burumakao moczoñ nesi énécmiyu hiñgacdacgic. Wañu soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndéj qéndemma zaegina melenjic.

16 Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru néngacgic. Mañgocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac niñac.

17 Wañu tohotoho ichéra i eneñ kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanéj zericznézac.

18 Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzañ imuac némac asé kiwi méréra méñ séha mena hémbiñ?

19 Zégic Yesunéj melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac.

20 Zéyu Yuda ic eneñ yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma mizicgégic. Wañu geñ ai

meme haréwéciguc hia mena yacmac?

21 Wañu Yesunéj ocmuñ téréya zéyec imi eneya séwiya niñ zéyec.

22 Kecma humuc igucnec meqelimiyu yaru, tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi niñzégégic.

23 Yesu i nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjiguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanéj hémma iwac qara niñzégégic.

24 Wañu Yesunéj ic ictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec.

25 Inéj ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac héniaya nimmañ zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

3

Yesunéj Nikodemo ac kumiyec.

1 Farisaio ic sugcinaiguc ic méñ kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galeñgina méñ.

2 Inéj sinjiaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic méñ Anutu arunec manec imi nini niñziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzañ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéj imuhuc memacac séc qahac.

3 Yesunéj melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niñna, méñ ménda qelima hicñimaciguc

imi Anutuac héngalen ama arena yanda imi hia ménda hémmac.

⁴ Zéyu Nikodemonén ézéyec; Ic méhénéj ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicjamac? Dimuhuciguc nenjocyawac héri qeriaiguc munjuc hinjaru memac?

⁵ Zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ni hélacnec téngénj gézéwa, ménj i doku zéma Uŋaiguc qelia ménda hicjima Anutuac héngalen ama arena yandaiguc hia ménda keremmac.

⁶ Séwiiguc hicjizac imi séwi, Uŋaiguc hicjizac imi uŋa.

⁷ Ini kileŋdac qelima hicjimu zézua imuac ménda auriwésémaŋ.

⁸ Luhucnéj eneya sinawac kenja waŋanzac. Urumenjac niŋanzan waŋu dimuacnec hama dimuaru kenanzac imi ménda niŋanzan. Uŋa igucnec hicjizac imi imuhucyanec.

⁹ Zéyu Nikodemonénj ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicjamac?

¹⁰ Zéyu Yesunénj ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéj iwawai imi ménda niŋasarizanj?

¹¹ Ni hélacnec téngénj gézéwa, nini iwawai niŋanzin imuac énézéma iwawai hénganzin imuac héipucya waŋanzin, néj ini héipuc acnina imi kileŋ ménda késaanzu.

¹² Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzénj

géanzuiguc kurumenjac iwawai énézémanjiguc dimuhuc ninzénjému?

¹³ Icac Naŋa kurumenj igucnec mayec i qahac waŋu ic méhénéj ménj kurumenjiguc ménda enecac enzac.

¹⁴ Mosenénj baec kisiaiguc mokolenj sésécya iciguc hesanagéma meyaru nanec imuhucyanec Icac Naŋa meyacgic nammac.

¹⁵ Imi mia ninzénjému ienenj kekec hémbénaŋa memuac ninj imuhuc hicjamac.

¹⁶ Anutu i baec ic embac neŋan séha imuhuc goinina héima Naŋa momacguc téngénj nénécmiyec. Imi mia ménj i ninzénjézac inénj ménda humuma kekec hémbénaŋa memac ninjac imuhuc waŋ nénécmiyec.

¹⁷ Anutunénj Naŋa ic neŋanj késpedesnina zétecgé nénécmimac ninjac ménda méliyu mayec, néj baec ic embac neŋanj késpedesnina igucnec anjénina timac ninjac méliyu mayec.

¹⁸ Ménj Naŋa ninzénjéanzac i késpedescyaguc ménda zémimac. Waŋu ménj i naŋa ménda ninzénjéanzac iwac imi inénj Anutu naŋa momacguc téngénj iwac qara ménda ninzénjéanzac hénia imuac ninjac késpedescyaguc bec zémizac.

¹⁹ Asac mararaŋnéj baec ic embac suginaiguc hazac, néj wawaŋ memegina biria imuac ninjac asac mararaŋ imuac mézétiti wamma

siñjac wamma kecgic haka iminénj mia kápésicyaguc zézéya imuac hénia wanzac.

²⁰ Ménj i haka biria wañanzac imi asac mararañ imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñiasariwac niñac asac mararañ imuac ménda haanzac.

²¹ Ménj i ac héla tohoanzac inénj wawañ memeya Anutuac qaraiguc wañanzac imi asariyu hémmu niñac asac mararañ imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenénj Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inénj iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec.

²³ Salim hosuru Ainon baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ienenj toroqema hagic doku naec énécmiyec.

²⁴ Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicñiyec.

²⁵ Wañu Yuda ic méjnénj Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminiñ wañgic.

²⁶ Wañu merac ienenj Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan nénéwécgenaciguc kecna ic ménj giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzañ, inénj mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu.

²⁷ Zégic Yohanenénj yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumenj igucnec ménda miyu ic méjnénj memacac séc qahac.

²⁸ Ni Kristo qahac, nénj méli nénju iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini enjaocnec héipuc wammu.

²⁹ Embac buña qeénécmimia imi eu buñawac wanzac. Alaya ménj méra mizac inénj iwac niñ mambéc wamma gezac qeque wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac.

³⁰ Iwac buñanénj yandi saima kemmac, nénj nuac buñanénj héréma mamac.

³¹ Ounec mazac inénj iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Ménj i baecarunec hicñizac inénj baecac buña ésécnec zéanzac. Wañu kurumenj igucnec mazac inénj iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac.

³² Inénj iwawai hémma niñañec imuac héipucya wamma zéanzac. Wañu ic ienenj iwac héipuc ac ménda anjénj tianzu.

³³⁻³⁴ Anutunénj méliyec inénj Anutunénj Uña imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Mérénénj ménj iwac héipuc ac anjénj tizac iminénj Anutu imi héla wanzac imuac oaec zémizac.

³⁵ Mañgoc imi Nañawac niñ wamma iwawai momac

yanda imi iwac mériaiguc haidarec.

³⁶ Méné i Naŋa ninzénégzac i kekec hémbénaŋa mezac. Waŋu mén i Naŋa andé qezac imi kekec imi ménda mi-hicŋimac. Waŋu Anutuac qeri gericnéŋ iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéŋ Samaria embac ménjac héniaya zéauyec.

¹ Tohotoho ichéra Yesunéŋ énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zanégéina onogiczac zégic Farisaio ic ieneŋ niŋgic imi Yesunéŋ niŋasariyec.

² Héla téngéŋ imi Yesu eŋeyaoc doku ménda naec énécmiyec, néŋ iwac tohotoho ichéra ieneŋ naec énécmigic.

³ Waŋu Inéŋ imuhuc niŋasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muŋguc lilingéma keŋec.

⁴ Waŋu Samaria baec hena tima huanŋeŋ imuaru kem- maŋ zé niŋec.

⁵ Kemma Samariawac ama arena yanda mén qara Sika imuaru kereŋec. Ama imi Yakopnéŋ eŋeya naŋa Yosefe baec waimiyec imuac ho- suraiguc tarec.

⁶ Waŋu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéŋ hena hakerec imuac niŋ kucya qahac waŋu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti éésécneŋ waŋec.

⁷⁻⁸ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ nene boŋa mewiŋ zéma ama arena yandaiguc kemma ménda hagicneŋ Samaria embac ménnéŋ doku himaŋ zé hayu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémaŋ?

⁹ Waŋu Yuda ic zéma Samaria icnéŋ ménda ala waŋamuma eŋac eŋac ke- caŋgic imuac niŋ embac inéŋ yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéŋ dimuhuc Samaria embac nuaru doku niŋ qesinéŋzaŋ?

¹⁰ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niŋac gézézac iwac hénia momacneŋ niŋtegicbaŋneŋec welec mina kekec hémbénaŋawac doku gémbacneŋec.

¹¹ Zéyu embacnéŋ yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu, gi doku hihiga qahac waŋu doku hogocya imi hiŋgac hiŋgara imuac niŋ kekec hémbénaŋawac doku imi dimuacneŋec hiwésémaŋ?

¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczaŋ? Inéŋ doku hogocya yomi nénécmiyec. I eŋeyaoc zéma naŋhéra zéma ama yaŋhéra momacneŋec imuarunec hima nema kecaŋgic.

¹³ Zéyu Yesunéŋ ara melemma yomuhuc zéyec; Ménnéŋ doku yomi nematiciguc muŋguc doku niŋac wammac.

¹⁴ Waŋu ménnéŋ doku mén neŋ miwa nematiciguc tetcgia qahac doku niŋ ménda wammac. Waŋu

doku iminéj iwac qeriaiguc nalé tetcgia qahac éréma hemimac.

15 Zéyu embacnéj ézéyec; Doku imuhucya nénna nema doku niñac muñguc ménda wammañ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

16 Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc.

17 Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Wañu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézanj imi hélacnec.

18 Gi ic tosara bec mema waidacnec. Wañu ic mén degucmi mema keczanj imi guac euga qahac, imuac niñ ac zézanj imi hélacnec.

19 Zéyu embac iminéj zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tiliñ tiliñ ic mén imi ni niñasarizua.

20 Yanda hécnina ienen boña yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu Yuda ic ienen yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia ac zézanj zéma méjnénj hia ménda qesimiyec.

21 Zéyu Yesunéj ézéyec, Embac zéwa ninzéhéna. Nalé mén hayu baec boña youmi me Yerusalem qahac, néj baec tosaraiguc Mañgocac mepé qepési wammu.

22 Ini iwawai ménda ninzu imuac mepésianzu. Wañu késpedesic igucnec añgéhj titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niñ nini iwawai niñasarizij imuac mepésianzij.

23 Nalé mén hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienenj Uña Téréya zéma ac hélanéjnec Mañgoc mepésimu. Mañgocnéj imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hihi wañanzac imuac mia imuhuc zézua.

24 Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ienenj uña zéma ac hélanéjnec mepésimu.

25 Zéyu embacnéj ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéj hamac imi ni ninzua. Inéj hama iwawai moczonj zéasari nénécmimac.

26 Wañu Yesunéj ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienenj ama arenja igucnec lilingéma hagic.

27 Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienenj lilingéma hagic. Hama Yesunéj embac méñguc ac wañu hémma welicgégic. Wañu némac iwawai niñ wanzanj me némac hénia niñac i guc zézanj zéma méjnénj hia ménda qesimiyec.

28 Wañu embac iminéj yacma doku nomuñja waima ama arenja yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec.

29 Hagic! Hama ic mén haka ni meanj imi moczonj zédaczac imi héngic. Iminéj Kristo wanzac me deic?

30 Zéyu ienenj ama arenja yanda waima Yesuaru hagic.

31 Suraiguc tohotoho ichéra enenj yomuhuc zéma

welecmigic; Kiwi ic, nene nena.

³² Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Nene ménj ini ménda ninzu imi henénzac.

³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen eñaocnec zégic; Ic méñnéñ nene ménj mehama mizac me?

³⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Mélinéñec iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgémanj iminéñ nenena wanzac.

³⁵ Eñaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicñimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héñgic bec qaoc qaoc wañu memeyawac séc wanzac.

³⁶ Metocgotocgo miñinanéñ ai héla metocgoanzac imi boñaya bec késama ai héla imi mutulañgéma kekec hémbénañaguc onopozac. Imuhuc wañu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiségi wammu.

³⁷ Imuac niñ, Méñnéñ himiru ménnéñ mema tocgezac, zéanzu ac iminéñ héla wanzac.

³⁸ Neñ eñaoc ai yanda ménda megic imuac ai héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini ménnéñ ai mema qenzen manzen niñgic imuaru toroqema héla mema tocgezu.

Samaria ic sasala Yesu ninzénégic.

³⁹ Wañu embac iminéñ ic imi haka ni wañañi imi moczonj zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areña

yanda igucnec ic sasala ienenj Yesu ninzénégic.

⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ienenj Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welecmigic inéñ kaiwe éréhéc i iniguc kerec.

⁴¹ Wañu iwac ackuazéc niñac ic embac sasalanéñ ninzénj ninzénj ic wañgic.

⁴² Wañu ienenj embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néñ neñaoc ackuazéc kuaya igucnec nimma ninzénégéziñ. Hélañec! Inéñ Kristo, baec séc ic neñañ añgéhñ titi ic wanzac.

Yesunéñ baec galeñ eñeñawac naña ménj mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéñ Galilaia baeciguc keñec.

⁴⁴ Kemma Yesu eñeyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic ménj eñeya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu.

⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi enej becñec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjiguc Yerusalem momacñec kemma Yesunéñ ai meyec imi moczonj héñgic imuac niñac inéñ Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéñ muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru becñec doku melenju wainj wañec. Wañu ama imuaru baec galeñ eñeña ménj kerec. Wañu iwac naña ménj hafi kiyu Kafanaum

ama areña yandaiguc heker-
erec.

⁴⁷ Merac imi humumanj zé
wanec imuac niñ ic imi Yesu
lilingéma Yuda baec igucnec
Galilaia hazac imuhuc zégic
nimma iwaru kemma hama
naña mehiarumac niñac
welecmiyec.

⁴⁸ Wañu Yesunéj yomuhuc
ézéyec; Ini séséc méréc
méréra zéma kic méréc
méréra ménda hémmuiguc
kileñdac ménda ninzéngému.

⁴⁹ Wañu baec galeñ
eñeñanéj zéyec. Miñ Kewu
naña ménda humuyunec
foçdac mama hawéséna.

⁵⁰ Zéyu Yesunéj melemma
zéyec; Kenna, naña imi
hiaruzac. Wañu ic imi
ac Yesunéj zéyec imi
ninzéngéma waima keñec.

⁵¹ Mekemma keru welen
qegehéra hama henaiguc
mihicñima yomuhuc ézéma
zégic; Naña imi hiaruma
keczac.

⁵² Wañu néma naléiguc
hiaruyec imuac qesi
énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa
momacguc wañu hafi geriwa
imi békéyec zéma ézégic.

⁵³ Wañu mañgoc imi nalé
imuaru Yesunéj mélimima,
Naña imi hiaruzac zéyec
imi niñasarima eñeya zéma
taséhéra momacnec Yesu
ninzéngégic.

⁵⁴ Yesunéj Yudanec
Galilaia lilingéma hama kiwi
méréra imi meyu hatac
érehéc wañec.

5

Betsaida

zékéñiguc

Yesunéj ic méj mehiaruyec.

¹ Andiaiguc Yuda ic
onac kendoñ méj ducñiyu
Yesunéj Yerusalem ekeñec.

² Wañu Yerusalemiguc
nagu méj nañec, qara imi
Rama nagu, wañu imuac
hosuraiguc zékéñ méj heyu
Hebiraio aciguc Bezada
zéañgic. Wañu zékéñ imuac
giñgiñgic hali méra méj
lelecgéma tacgic.

³ Hali imuac qeriaiguc
hafi ic sasala; kic hilic, ic
héna méragina biria zéma ic
puriña eneñ heañgic.

⁴ (Ménda hezac.)

⁵ Wañu ic méj suginaiguc
heyec imi puriñ keru yawuñ
38 wañec.

⁶ Wañu Yesunéj ic hek-
erec imi hémma nalé horua
heañec imi niñyacgéma qes-
imiyec; Gi hiarumañac zé
wanzañ?

⁷ Zéyu hafi ic iminéñ
melemma zéyec; Kuneñ,
doku temboña yaru nalé
imuaru ic méj ménda nañgé
nénzac. Imuac niñac nenaoc
hiñgacmañ zéwa méñnéñ
nogicma walac hiñgacanzac.

⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec,
Yacna! yacma hehega mema
kenna.

⁹ Zéyu hafiya nalé
imuarunec hiaruyu inéñ
heheya mema keñec.

Wañu nalé imi mia Sabata.

¹⁰ Imuac niñ Yuda ic eneñ
ic hiaruyec iwac yomuhuc
ézégic; Deguc imi Sabata,
hehega mema kenzañ imi
héna ac logilogiya.

¹¹ Wañu inéñ yomuhuc
melemma énézéyec; Mehiaru

nénzac inéj hehega mema kenna imuhuc nézézac.

¹² Zéyu qesimigic; Mérénéj hehega mema kenna zéma gézézac?

¹³ Wañu ic sasala kegcic sugcinaiguc Yesu bec waima keñu ic hiaruyec inéj hocma mérénéj imi mia zéma nimma nimbipiyec.

¹⁴ Imuac andiaiguc Yesunéj ocmuñ téréyaiguc ic imi mihicñjima ézéyec, Ninzañ, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogic-qogira méjnénj hicñjigémbac niñac.

¹⁵ Wañu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru nénzac iwac qara imi Yesu.

¹⁶ Yesunéj Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meanjec imuac niñ Yuda ic ieneñ hazéc wammigic.

¹⁷ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Manjocna imi nalé séc ai meyu érékecma deguc. Wañu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua.

¹⁸ Yesunéj Sabata hena ac logima Anutuac niñ Manjocna zéma iwac séciguc wañec, imuac niñ Yuda ic ieneñ muñguc méñgucnec qehumuwiñ zé wañgic.

¹⁹ Imuhuc wañgic Yesunéj ac bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézézua, némac iwawai Manjocnéj meanzac imuac séc Nanjanéj imuhucyanec meanzac. Imuac niñ Naña imi eneyaoc ai méñ ménda meanzac.

Manjocnéj meyu hémma imi sac meanzac.

²⁰ Manjoc imi Naña hénsorocanzac. Imuac niñ aiya meanzac imi moczoñ ézéyu héñanzac. Anutunéj kiwi mérera sasala mema Naña ézéyu hémmac, wañu kiwi iminéj iwawai héñanzu imi ogicdaru ini hémma aurimu.

²¹ Manjoc imi ic humumia meqeli énécmima kecec énécmianzac. Imuhucyanec Naña imi ic méñac ewa hia nimma kecec imi mimañ zé hia mimac.

²² Manjoc imi ic méñ ménda gésianzac. Wañu imuac ai imi moczoñ Naña midarec.

²³ Imi mia ic embac moczoñ Manjoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naña imi ehéihéi wammimu niñac imuhuc wammiyec. Méjnénj Naña ehéihéi ménda wammianzac iminéj Manjoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzac.

²⁴ Ni hélacnec téñgénj énézézua, méjnénj acna nimma méli néñec i ninzénjgézac iminéj bec kecec hémbénaña mezac. Wañu képésiraguc ménda zémimac. Inéj bec humuc igucnec qericma kececiguc kerezac.

²⁵ Hélacnec téñgénj énézézua, nalé méñ hamaneñ hazac wañu imi mia deguc. Imuaru humumia ieneñ Anutuac Nanjawac ewaya nimmu. Wañu nimma tohomu imi eneñ moczoñ

qelima kecmu.

²⁶ Manɣoc eneya muru kekec hezac, waɲu inéɲ Naɲa kekec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac.

²⁷ Waɲu inéɲ Icac Naɲa keczac, imuac niɲ ic gési énécmimiawac qac buɲa miyec.

²⁸ Ac yomuac ménda aurimu. Nalé ménɲ ducɲiyu kicsuanɲiguc heanzu ienenɲ moczoɲ iwac ewaya nimmu.

²⁹ Nimma haka hiabia waɲanɲic ienenɲ kekecyaguc yacyarawac yacma éréɲic, haka biria waɲanɲic ienenɲ zégési énécmimiawac yacma érému.

³⁰ Ni nenanec iwawai ménɲ hia ménda memaɲ. Gezacnanéɲ niɲanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siɲ niɲac qahac, néɲ méli néɲec iwac ewa siɲ méndacma waɲanzua. Imuac niɲ nuac gésigési ac imi solaɲa waɲanzac.

Yesuac héniaya.

³¹ Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wammac.

³² Héicpuc ic ménɲ keczac imi mia nuac niɲ wamma héipuc acna zézac. Waɲu iwac héipuc ac imi héla wanzac imi ni ninzua.

³³ Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keɲɲic inéɲ ac hélawac héipuc wamma énézézec.

³⁴ Waɲu ic ménɲarunec nuac héipuc ac memaɲac zéma ménda zézua. Waɲu

ini kekec hémbénaɲa memu niɲac imuhuc énézézua.

³⁵ Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoɲa iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic.

³⁶ Waɲu nuaru héipuc ac ménɲ Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Manɣocnanéɲ néɲu metecgémanɲ zéma ai meanzua iminéɲ Manɣocnéɲ méli néɲec imi héipuc waɲ nénzac.

³⁷ Waɲu méli néɲec Manɣoc i eneyaoc mia nuac héipuc waɲ nénzac. Waɲu ini ewaya zéma tanera komoradac ménɲ ménda hémma niɲɲic.

³⁸ Ini méliyu hayec i ménda ninzégézu imuac niɲac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac.

³⁹ Ini kiwi téréya igucnec kekec hémbénaɲa meanziɲ imuhuc nimma kiwi téréya imi oloɲ nimma kuamuanzu. Waɲu kiwi iminéɲ mia nuac héipucna waɲ nénzac.

⁴⁰ Waɲu kekec hémbénaɲa késamu niɲ nuac muru hawiɲ niɲac ménda wanzu.

⁴¹ Ni ic ienenɲ mepési némmu niɲ ménda waɲanzua.

⁴² Waɲu qeriginaiguc Anutuac siɲa ménda heanzac imi ni ninzua.

⁴³ Ni Manɣocnawac qaraiguc hazua waɲu ini ménda héihéré néɲɲic. Waɲu ic ménɲnéɲ eneya qaraiguc hamaciguc imi ini kilɲɲac héihéré mimu.

⁴⁴ Ini enjaocnec mepési

amuanzu. Waŋu Anutunéh hiabia zéénécmiyu nimmu niŋac ménda waŋanzu. Imuac niŋ dimuhuc ni ninzéggé némmu?

⁴⁵ Waŋu nuac niŋ inéh Maŋgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéh mia aciguc ini onopocanzac.

⁴⁶ Waŋu Mosenéh kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niŋ ini Mose ninzéggé miwunec imi ni ninzéggé némbunec.

⁴⁷ Waŋu ac kiwi inéh oyec imi ménda ninzéggézu imuac niŋ acna zézua imi dimuhuc ninzéggému?

6

Yesunéh ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuac andiaiguc Yesunéh Galilaia konduŋ, gara mén Tiberia konduŋ imi qericma néwécgeŋ kereŋec.

² Waŋu hafi ic mehiaru énécmima kiwi méréra hénia hénia meyu héŋaŋgic imuac niŋ ic embac sasalanéh méndac migic.

³ Waŋu Yesunéh baec boŋaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic.

⁴ Waŋu nalé imuaru Yuda ic onac kendoŋ mén nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendoŋnéŋ hosuru hayec.

⁵ Waŋu Yesunéh kiwa hima héŋu ic embac sasala iwac muru éréma kecgic Filipoac

qesimiyec; Nene dimuacnec boŋa mema ic tuŋ yanda imi gumu énécmi ni nemu?

⁶ Waŋu Yesunéh eŋeyaoc némac haka memac imi niŋasarima i batucgéman zé imuhuc qesimiyec.

⁷ Zéyu Filiponéh melemma zéyec; Ai ic ménac maso 8 imuac ai boŋawac* sécy saméh boŋa mewihŋec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec.

⁸ Zéyu tohotoho ichéra sugcina igucnec mén Simon Peteroac munaya Andereanéh yomuhuc zéyec;

⁹ Merac komoc mén youmi imi neneyaguc iwaru bali saméh méra mén zéma lambéc éréhéc hemizac, Waŋu imuhucyanéh tuŋ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac?

¹⁰ Zéyu Yesunéh zéyec; Énézégic tacmu. Waŋu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zaŋgégina 5,000 imuhuc éséc waŋec.

¹¹ Waŋu Yesunéh saméh imi mema ewa hia ac ézémaguc méndemma ic tacgic sécgina énécmiyec. Waŋu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec.

¹² Negic sécgé énécmiyu inéh tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczoŋ tocgému, komora mén ménda waimu.

¹³ Zéyu bali saméh méra mén imi negic bororoŋa taru tocgégic sasac 12 kuaya qe-qeya wandarec.

* 6:7: Girik aciguc 200 Denarion.

14 Wañu ic embac ieneñ asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélañec ic yomi Anutuac tilinñ tilinñ ic baeciguc hamac zégic imi mia.

15 Wañu Yesunéñ ic ieneñ hama wagicma seliseli wamma eñañ ic kewugina kumuwinñ zé wañgic inictegicma wai énécmima eñeyanec boña méniguc muñguc eñec.

Yesunéñ kondunñ qahaiguc tima keñec.

16 Ama mari wañu tohotoho ichéra kondunñ giñgiñgic hingañgic.

17 Hingañgic imuacnec kondunñ néwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembinñ zéma zéiciguc eñgic ama siñiyec. Wañu Yesunéñ ionac muru ménda hayunec eñacnec keñgic.

18 Wañu luhuc yandanéñ qeyu kondunñ temboña yarec.

19 Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunéñ doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéñgina hiriyec.

20 Wañu Inéñ énézéyec; Ni mia, zénéñgina ménda hirimac.

21 Zéyu ieneñ ewa hia nimma zéiciguc wagicbinñ zégic, zéicnéñ baec kembinñ zé wañgic imuaru bec kendarec.

22 Ama gianjiyu ic embac sasala néwécgeñ kondunñ giñgiñgic nañgic ieneñ yomuhuc niñsarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac,

néñ momacguc sac keru Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eñunec eñacnec emma keñgic.

23 (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma saméñ gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.)

24 Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ieneñ ménda tagic imi niñsarima Yesu hocbinñ zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic.

25 Wañu ieneñ kondunñ néwéciguc Yesu mihicñima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ?

26 Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Hélañec téngéñ énézézua, ini nuac niñ wañanñzu imi asé kiwi méréra wamba héngic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu.

27 Nene houanñzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñu sécgéyu Icac Naña iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac.

28 Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic, Anutuac aiya mewinñ zéma némac ai mewinñ?

29 Zégic zéyec; Anutunéñ méli miyu hayec iwac niñzéngému iminéñ Anutuac ai wanzac.

30 Zéyu yomuhuc qes-

imigic; Némac asé kiwi méréra méné mena hémma gi ninzéhégé gémbinac hezac me? Gi némac ai meanzan?

31 Mosenéh† kurumen igucnec saméh gumu énécmiyu negic* imuhuc ogic hezac imuhucyanec neŋaŋ Yanda hécninanéh baec kisiaiguc saméh qara mana imi negic.

32 Zégic Yesunéh énézéyec; Hélacnec téngén zézua, kurumen igucnec saméh gumu énécmiyec imi Mose qahac, waŋu kurumen igucnec saméh héla gumu énécmianzac imi nuac Maŋgocna imi mia.

33 Imi mia ic kurumen igucnec hama baec séc ic embac kekec énécmianzac inéh mia Anutuac saméh wanzac imuac ninjac imuhuc zézua.

34 Zéyu ieneŋ zégic, Miŋ Kewu, saméh imi nalé séc gumu nénécmína.

35 Zégic zéyec; Ni kekecac saméh. Méné nuaru hamac inéh saméh nin ménda humumac. Waŋu méné ni ninzéhégé nénzac inéh doku nin ménda humumac.

36 Waŋu ni yomuhuc énézéyi; Ini néŋanzu waŋu ménda ninzéhégé néŋanzu.

37 Waŋu ic embac Maŋgocnéŋ néŋec ieneŋ moczoŋ nuaru hadacmu. Waŋu méŋnéŋ méné nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac.

38 Imi mia Kurumen igucnec mayi imi nena siŋna

méndacmaŋ nin qahac, méli néŋec iwac siŋa méndacmaŋ nin mayi imuac ninjac imuhuc zézua.

39 Iwac siŋa imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néŋec sugcinaiguc méné méné ménda méwétécgémaŋ. Nalé tetcgiya ducŋiyu meqeli énécmiwa yacmu.

40 Imi mia Maŋgocnawac siŋa imi méŋnéŋ méné Naŋa hémma ninzéhégémac imi kekec hémbénaŋa memacac nin heyu nalé tetcgia ducŋiyu neŋ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac ninjac imuhuc zézua.

41 Waŋu, Ni saméh kurumen igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac nin Yuda ic ieneŋ ac diric doroc zégic.

42 Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naŋa Yesu. Waŋu neŋgoc maŋgocya nini ninjércmiziŋ. Waŋu dimuhuciguc, Ni kurumen igucnec mayi zézac?

43 Waŋu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini ŋindic ŋunduc ac imi waigic!

44 Maŋgoc méli néŋec inéh ménda hérémiyu, méŋnéŋ nuaru hamacac séc qahac. Waŋu ic méné nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac.

45 Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoŋ Anutunéh ku énécmiyu nimmu.* Méŋnéŋ méné

† 6:31: Girik aciguc; Inéh. * 6:31: Mmh 16:4, Neh 9:15, Leg 78:24, 25 * 6:45: Yes 54:13

Manꞑoc arunec ara nimma niṅareṅgé amumac imi nuaru hamac.

⁴⁶ Ic méṅnéṅ Manꞑoc ménda héṅec, néṅ Anutu arunec mayec inéṅ sac héṅec.

⁴⁷ Ac héla énézézua; Méṅnéṅ méṅ niṅzéhégzac inéṅ kekec hémbénaṅa késa keczac.

⁴⁸ Ni imi kekecac saméṅ imi mia.

⁴⁹ Yanda hécginanéṅ baec kisiaiguc mana negic, waṅu nema humudacḡic.

⁵⁰ Waṅu ni imi saméṅ méṅ kurumeṅ igucnec mama hahaya imi mia, méṅnéṅ nemac imi ménda humumac.

⁵¹ Ni imi saméṅ kekecyaguc kurumeṅ igucnec mama hahaya. Méṅnéṅ saméṅ imi nemaciguc inéṅ nalé tetcgia qahac kecmac. Waṅu saméṅ imi nuac séwi busuna, neṅ baec séc ic embac kekec hémbénaṅa énécmimaṅ zé wai énécmimaṅ imi mia.

⁵² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneṅ suginaiguc eṅawunec tualefic geriwiguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc nénécmiyu newiṅ?

⁵³ Yesunéṅ énézézec; Ac héla énézézua, ini Icac Naṅawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu.

⁵⁴ Méṅnéṅ méṅ nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénaṅayaguc. Waṅu neṅ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac.

⁵⁵ Nuac séwi busuna iminéṅ nene héla. Waṅu nuac sacna iminéṅ doku héla wanzac.

⁵⁶ Méṅnéṅ méṅ nuac sac busuna neanzac iminéṅ nuac qerinaiguc keru neṅ iwac qeriaiguc kecanzua.

⁵⁷ Kekec miṅina Manꞑocnéṅ méli néṅu ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec méṅnéṅ séwi busuna neanzac iminéṅ nuac kucnaiguc kecmac.

⁵⁸ Saméṅ imi kurumeṅ igucnec mayec imi mia. Yanda hécginanéṅ mana negic, waṅu humudacḡic. Néṅ méṅnéṅ saméṅ nuarunec imi neanzac iminéṅ tetcgia qahac kecmac.

⁵⁹ Ac imi mia Yesunéṅ Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézézec.

Tohotoho ichéra sasalanéṅ Yesu andé qema keṅḡic.

⁶⁰ Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéṅ yomuhuc zégic; Ac imi niṅni yéwéria yanda, méréneṅ hia aṅgétimac?

⁶¹ Yesunéṅ tohotoho ichéra ieneṅ diric doroc ac zégic imi niṅasarima yomuhuc énézézec; Ac iminéṅ meyéwéri énécmizac?

⁶² Icac Naṅa imi lilingéma bec kerec imuaru eṅu hémmuiguc dimuhuc zému?

⁶³ Uṅa téréya iminéṅ kekec énécmimac, waṅu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc énézéanzua iminéṅ Uṅa zéma kekec wanzac.

64 Waṅu Yesunéj méréneṅ ménda ninzénégic imi zéma méréneṅ andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczoṅ nindarec imuac niṅ yomuhuc énézéyec; Sugina igucnec tosara ini ménda ninzénégézu.

65 Waṅu toroqema zéyec; Ni imuac niṅ, méṅac méṅ Maṅgocnéṅ ménda niṅmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézua.

66 Nalé imuarunec toho-toho ichéra sasalanéṅ andé qema kemma Yesu muṅguc ménda méndacgic.

67 Keṅgic Yesunéṅ toho-toho ichéra 12 yomuhuc qesiénécmiyec. Ini momacnec wainémma kembiṅ zé wanzu?

68 Zéyu Simon Peteronéṅ melemma zéyec; Miṅ Kewu guaru kekec hémbénaṅawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiṅnec?

69 Nini yomuhuc niṅasarima ninzénégéziṅ; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc.

70 Waṅu Yesunéṅ zéyec; Neṅ ini 12 ménda énépésiṅ me? Waṅu suginaiguc momacguc imi ic biria wanzac.

71 (Ac imi Simon Karioto iwac naṅa Yudawac niṅ imuhuc zéyec. Inéṅ 12 sugina igucnec, waṅu kecma Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunéṅ Hali kendonṅ niṅac

Yerusalem ekeṅec.

1 Imuac andiaiguc, Yuda ic ieneṅ Yesu qehumuwiṅ zé waṅgic, imuac niṅac Yesunéṅ Yuda baeciguc ménda keṅha wammaṅ zéma nimma Galilaia baeciguc lelecgéyec.

2 Waṅu Yuda ic ionac kendonṅ méṅ qara Sel hali kendonṅ* imi hosuru hayec.

3 Hayu Yesuac munahéra ieneṅ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichécga ieneṅ kiwi méréra meanzaṅ imi hémmu.

4 Méṅnéṅ hicṅi tegicmaṅ zéma sasaṅgiaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzaṅ, imuac niṅac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu.

5 Munahéra imi momacnec i ménda ninzénégic imuac niṅac imuhuc ézégic.

6 Zégic Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, waṅu onac nalé imi nalé séc hama heanzac.

7 Baec ic ieneṅ onac hazéc waṅ énécmimuac séc qahac. Waṅu ni imi wawaṅ memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niṅ hazéc waṅ nénzu.

8 Ini kendonṅ imuac ekeṅgic, nuac naléna dindiṅa imi ménda ducṅizac imuac niṅ ni ménda ekemmaṅ.

9 Imuhuc zéma inéṅ

* 7:2: Baec kéra kérésiaiguc sel haliginaiguc kecgic Anutunéṅ galeṅgé énécmima gumu énécmiyec imi niṅqelima tacniniṅ kecaṅgic.

Galilaia baeciguc waima tarec.

10 Wañu munahéra kendoñac kendaçgic andéginaiguc i acguc momacnec ekeñec, wañu winiñu qahac eñeyacnec sañgima ekeñec.

11 Wañu kendoñiguc Yuda ic ieneñ iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac?

12 Wañu ic tuñ yanda suginaiguc iwac ac sañec sasala zégic. Wañu tosananeñ ic imi ic hiabia zégic, wañu tosananeñ zéqetali wamma zégic; Qahac, ic imineñ ic embac ikoc wañ énécmianzac.

13 Wañu Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu méñnéñ méñ winiñu iwac ac méñ ménda zéauyec.

Yesunéñ kendoñiguc ackuazéc ku énécmiyec.

14 Wañu kendoñ imi namuñá éséc keñu degucguc Yesunéñ ocmuñ téreyaiguc emma ku énécmiyec.

15 Kuénécmiyu Yuda ic ieneñ welicgéma yomuhuc zégic; Inéñ kiwi amaiguc ménda kerec, néñ niniñ imi dimuhuc késa keczac?

16 Yesunéñ melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néñ méli néñec iwarunec.

17 Méñnéñ Anutuac ewa siñawac wammañ zé wanzac imineñ ackuazécna zézua imi Anutu arunec me nuarunec imi niñasarimac.

18 Méñ eñeya niniñ tohoma zéanzac imi eñeya séwiya

mepésimimu niñac imuhuc wañanzac. Wañu méñ mélimiyec imi mepésimiman zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira méñ ménda hezac.

19 Mosenéñ héna ac imi ménda énécmiyec me? Wañu kilen suginaiguc méñnéñ méñ héna ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niñ nuwiñ zé wanzu?

20 Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uñá biria méñ késakeczañ, mérénéñ gumañ zé wanzac?

21 Yesunéñ énézéyec; Ni kiwi mérera momacguc sac wamba ini moczoñ aurizu.

22 Mosenéñ séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic méñac séwiya hericanzu. Wañu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec.

23 Moseac héna ac ménda logimuc Sabataiguc séwi heric haka imi wañanzu. Imuhuc wamma némac niñ Sabataiguc ic méñac séwiya moczoñ mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu?

24 Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgicteçic ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

25 Wañu Yerusalem miñjina tosananeñ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me?

26 Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wañu ieneñ ara ménda zézu. Galeñ hécnina

ienenj ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me?

²⁷ Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méhénéj ménda nimmac. Wañu ic yomi dimuacnec imi nini ninziñ.

²⁸ Yesunéj ocmuñ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néj ni nena siñ niñac ménda mayi. Méñ méli néñec iminéj héla. Wañu ini ménda nimmizu.

²⁹ Wañu ni imi inéj méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua.

³⁰ Imuhuc zéyu ienenj késawiñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu méhénéj méñ méraginanéj méñ ménda osigic.

³¹ Wañu sugcina igucnec sasalanéj i ninzéngeña yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominéj kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ienenj nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galeñ meme ai ic tosara méli énécmigic.

³³ Wañu Yesunéj zéyec; Ni nalé hotoñadac iniguc kec-maguc méli néñec iwac muru kemmanj.

³⁴ Ini hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmanj imuhucgeñ ini hamuac séc qahac.

³⁵ Zéyu Yuda ic ienenj yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi dimuaru kenju hocbiñ? Alahécnina Girik ic sugcinaiguc héndemma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimanj zé imuhuc zézac me?

³⁶ Hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmanj imuhucgeñ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonj kunuha, nalé yandaiguc Yesunéj namma selianec zéauyec; Méhénéj méñ doku niñac humuzaciguc nuaru hama nemaç.

³⁸ Kiwi téréyaiguc* yomuhuc ogic hezac; Méñ ni ninzéngeñ némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminéj éréma luma kemmac.

³⁹ Imuhuc zéyec imi méhénéj méñ i ninzéngeñmac imi kecma Uña késamac, imuac niñac Uñawac niñ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgeñ Yesunéj kurumenjiguc ménda emma edamuyaguc ménda wañec imuac niñ Uña ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ienenj yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tilij tilij ic imi mia.

⁴¹ Tosaranéj Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Wañu tosananéj yomuhuc zémanec qesigic; Kristonéj Galilaia baec ama méñ igucnec hia

* 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

hicñimacac séc? Imi qa-hacgucnec.

42 Kristo imi Betelehem ama areña yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac sugcina igucnec hicñimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me?

43 Imuhuc zéma ic ienen Yesuac niñ méndén amugic.

44 Ic tosanén késawin zé wanjic wanu méhnén mérianén i ménda osiyec.

Yuda ic onac galeñhécgina tosara Yesu ménda ninzéhégic.

45 Ai merac ienen lilingéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiéncmigic; Némac niñac Yesu ménda késama eñ hazu?

46 Zégic ocmuñac galeñ meme ai ic ienen melemma zégic; Ac imuhucya méhnén méñ ménda zéauyu niñañiñ.

47 Zégic Farisaio ic ienen yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc wan énécmizac?

48 Galeñ zéma Farisaio ic nonarunec méhnén i ninzéhégé mizac me qahac?

49 Ic eñomia héna ac ménda niñacgézu ini saecginaguc.

50 Wanu sugcinaiguc méñ becne Yesuaru keñec qara Nikodemo inén yomuhuc qesiéncmiyec;

51 Héna acninanén ic méñac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedesiraguc zéanzac me qahac?

52 Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloñ héna.

Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ ménda hicñimac imi niñ asariwésémañ.

53 Imuhuc zégic tecgéyu eñac eñac amaginaiguc kendacgic.

8

Héna yanda embac méñ Yesuaru wagicma hagic.

1 Yesunén Oliwa boñaguc eñec.

2 Wanu ama gianjiyu inén ocmuñ téréyaiguc muñguc eñec. Eñu ic embac moczon iwac muru hagic tacma ku énécmiyec.

3 Wanu héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienen embac méñ kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sugcinaiguc haigic nañec.

4 Nañu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeñ késagic.

5 Mosenén héna aciguc embac imuhucya imi hocnén héihumuwiñ niñac zéseli nénécmiyec. Wanu geñ mia dimuhuc zéwésémañ?

6 Wanu ac imi batucgéma késpedesira mihicñima aciguc opochiñ zéma imuhuc qesimigic. Wanu Yesunén siggéma baeciguc mérianén kiwi oma tarec.

7 Imuhuc taru ienen qesima qesi wanjic inén dindiñanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méhnén késpedesic qahac kecancaciguc inén walac hénima hocnén héiyuguc.

8 Imuhuc zéma muᅇguc sigéma baeciguc kiwi oyec.

9 Oyu ieneᅇ ac imi nimma ic yanda ménᅇ hénima keᅇu, gi ménᅇ ni ménᅇ wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac sugginaiguc naᅇec iereᅇ ekacnec naᅇoc.

10 Yesunéᅇ dindiᅇanec namma héᅇu kendacgic embac imi momacguc eᅇeyanec naᅇu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoᅇ imi dimia? Képésicgaguc zégénzac ménᅇ ménda nanzac me?

11 Zéyu zéyec; Qahac, Miᅇ Kewu. Zéyu Yesunéᅇ ézéyec; Ni acguc kápésicgaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec kápésic muᅇguc ménda wambésémaᅇ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

12 Yesunéᅇ muᅇguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac mararaᅇ. Ménᅇ ni méndac némmac imi siᅇi qeriaiguc muᅇguc ménda keremmac. Waᅇu kekecac asaha késakecmac.

13 Imuhuc zéyu Farisaio ic ieneᅇ yomuhuc ézégic; Geᅇgaocnec guac héipuc waᅇamuanzaᅇ imuac niᅇ guac héipuc ac imi héla qahac.

14 Zégic Yesunéᅇ yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec haᅇa dimuaru kemmaᅇ imi ni niᅇzua, imuac niᅇac ni nenaoc nuac héipuc acna waᅇamuma zézu, néᅇ imi hélacnec

wanzac. Waᅇu ini imi ni dimuacnec haᅇa dimuaru kemmaᅇ imi ménda niᅇzu.

15 Eneᅇ ic onac niᅇiᅇ igucnec niᅇgésianzu. Waᅇu neᅇ imi ic ménᅇac ménda niᅇgési mianzua.

16 Ni nenacnec qahac, Maᅇgoc méli néᅇec i guc momacnec niᅇgésianzic, imuac niᅇ ni niᅇgésimaᅇ iguc, nuac niᅇgésigésina imi hélacnec wammac.

17 Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéᅇ héipuc ac zéyic imi héla wammac.

18 Ménᅇ imi ni nenawac héipuc waᅇamuanzua, waᅇu héipuc icna ménᅇ imi Maᅇgoc méli néᅇec imi mia.

19 Imuhuc zéyu ieneᅇ qesimigic; Guac maᅇgocga imi dimia? Zégic Yesunéᅇ melemma énézéyec; Ini ni me Maᅇgocna ménda niᅇnércmizu. Ni niᅇnémbunec imi Maᅇgoc imuhucnec nimmiwunec.

20 Ac imi ocmuᅇ téréyaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Waᅇu naléya ménda ducᅇiyec imuac niᅇac méᅇnéᅇ ménᅇ i ménda késayec.

21 Waᅇu inéᅇ muᅇguc énézéma zéyec; Ni kempa ini hocnémma kápésic ginaguc humumu. Waᅇu kemma kecmaᅇ imuhucgeᅇ ini hamuac séc qahac.

22 Imuhuc zéyu Yuda ic ieneᅇ eminiᅇ waᅇgic; Ni kemmaᅇ imuhucgeᅇ ini hamuac séc qahac imuhuc

zézac. Hénia imi némac? Eñeyaoc euma humumac me?

²³ Zégic inéñ énézéyec; Ini younec, wañu ni imi ou kurumén igucnec. Ini baec igucnec, wañu ni imi imuarunec qahac.

²⁴ Imuac niñac ini kápésicgina qeriaiguc humumu imuhuc zézua. Ni imi i wanzua imi ménda ninzén gézuiguc kápésic ginawac qeriaiguc humumu.

²⁵ Imuhuc zéyu ienén yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wañu Yesunén énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanzua.

²⁶ Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néñ méli néñec imi héla miñina, imuac niñac inéñ nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua.

²⁷ Inéñ Mañgocyawac imuhuc zéma énézéyec. Wañu ienén imi ménda niñtegicgic.

²⁸ Imuac niñ Yesunén yomuhuc zéyec; Ini Icac Naña imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i* zéma niñasarimu. Wañu ni nena ewa siñnawac iwawai mén ménda meanzua, néñ Mañgocnéñ iwawai ku néñec imi sac énézéanzua imi niñtegicmu.

²⁹ Mélinéñec imi niguc kecanczac. Ni nalé séc ai tosara Anutunén héñu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inéñ nenacnec

ménda wainéñanzac.

³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanén ninzénégémigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Wañu Yuda ic ninzénégézu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qeriaiguc hémbénaña kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichécna wammu.

³² Wañu ini ac héla niñacgéic ac héla iminén ziki sipacgina hulac énécmimac.

³³ Zéyu ac yomuhuc meléñgic; Nini Abarahamac qeli, ménén ziki sipac ménda wañ nénécmigic. Wañu némac niñ ziki sipacgina hulac énécmimac zézan?

³⁴ Yesunén melemma énézéyec; Hélacnec téngén énézézua, ménén mén kápésic wañanzac imi imuac welen qeqe ic wanzac.

³⁵ Wañu welen qeqe icnéñ miñinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néñ nañanéñ tetecgia qahac kecmac.

³⁶ Imuac niñ Nañanéñ hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu.

³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Wañu qeriginaiguc nuac ackuazécnawac tatacya mén ménda he énécmizac. Imuac niñ nuhumuwñ zé wanzu.

³⁸ Ni Mañgocnawac wésiaiguc héñi imuac énézéanzua. Wañu ini mia mañgocgina iwarunec niñgic imuac wañanzu.

* 8:28: Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

39 Zéyu zégic, Nonac maᅇgoc imi Abaraham. Waᅇu Yesunéᅇ melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham waᅇec imuhucya wambunec.

40 Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiᅇ zé wanᅇu. Waᅇu Abaraham inéᅇ haka imuhucya ménda waᅇec.

41 Ini eᅇaᅇ maᅇgocgina iwac haka imi waᅇanᅇu, imuhuc zéyu ieneᅇ melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicᅇiyiᅇ. Nonac maᅇgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu.

42 Yesunéᅇ yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicᅇjima mayi. Ni mayi imi nena ewana niᅇ qahac, inéᅇ méli néᅇu mayi, imuac niᅇ Anutu imi onac maᅇgoc wambacnec imi ala waᅇ némbunec.

43 Dimuhuciguc nuac ackuazéc imi ménda niᅇasarizu? Imi mia acna gezacginanéᅇ nimmuac séc qahac imuac niᅇac ménda niᅇasarizu.

44 Ini maᅇgocgina Biria miᅇjina iwarunec hicᅇjigic, imuac niᅇ iwac ewa siᅇa tohowiᅇ zé wanᅇu. Inéᅇ nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Waᅇu iwac qeriaiguc ac héla méᅇ ménda naᅇanᅇzac. Inéᅇ mia ic ikora waᅇu ikoc acwac maᅇgocya keczac, imuac niᅇ ikoc ac zémaᅇ zé eᅇeya niniᅇ késama zéanᅇzac.

45 Waᅇu ni ac héla

zéanᅇzua imuac niᅇ ini ménda niᅇzégé néᅇzu.

46 Onarunec méᅇnéᅇ nuac késpedesna méᅇ hia mihicᅇjima? Ac héla énézézuaiguc némac niᅇ ménda niᅇzégé néᅇzu?

47 Méᅇ Anutuac buᅇa keczac imi Anutuac ac niᅇzac. Waᅇu ini Anutuac buᅇa ménda keczu, hénia imuac niᅇ ini ménda niᅇtohoanᅇu.

Yesunéᅇ eᅇeya héipuc ac zéyec.

48 Zéyu Yuda ic ieneᅇ yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niᅇanᅇziᅇ; Gi Samaria ic dac, uᅇa biria késa keczaᅇ. Zéziᅇ imi hélacnec me qahac?

49 Waᅇu Yesunéᅇ melemma zéyec; Ni uᅇa biria méᅇ ménda késakeczua. Waᅇu ni Maᅇgocna eeya héianᅇzua waᅇu ini ni mematiti waᅇ néᅇzu.

50 Ni nenaoc nuac eᅇa héinémmuac niᅇ ménda waᅇanᅇzua, néᅇ méᅇnéᅇ imuac niᅇ wamma gésima keczac.

51 Hélacnec téᅇgéᅇ énézézua, Méᅇnéᅇ méᅇ nuac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéᅇ ménda humumac.

52 Imuhuc zéyu bec Yuda ic ieneᅇ zégic; Gi uᅇa biria késakeczanᅇ imi deguc niᅇasariziᅇ. Abaraham zéma Anutuac tiliᅇ tiliᅇ ic ieneᅇ moczoᅇ humudacgic, néᅇ geᅇ mia méᅇnéᅇ méᅇ guac ackuazéc tohoma

kecmaciguc inéj kilendac ménda humumac zékeczaj me?

⁵³ Gi manjocnina Abaraham humuyec i ogiczaj me? Anutuac tilij tilij ic ienen acguc humudacgic. Wañu gi geñga niñ niñna méré wanzac me?

⁵⁴ Yesunéj melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neñaj Anutu zéanzu Manjocna iminéj eena héianzac.

⁵⁵ Ini i ménda nimmizu, wañu neñ i nimmizua. I ménda nimmizua zéwinec imi ini ésécnec ic ikora wambinec. Wañu ni i nimmima iwac ackuazéc tohoanzua.

⁵⁶ Onac manjoc Abaraham inéj naléna hémmañ zé ewa hia nimma kecma hémmaguc ségiségi wañec.

⁵⁷ Imuhuc zéyu Yuda ic ienen zégic; Gi yawunja 50 ménda késazaj. Wañu Abaraham bec héñnec?

⁵⁸ Zégic zéyec; Hélacnec téngéj énézéua, Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza.

⁵⁹ Imuhuc zéyu ienen qewiñ zéma hoc megic. Wañu Yesunéj sanjima ocmuñ téréya imi waima hiñgacma keñec.

9

Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

¹ Yesunéj hénaiugc kemma ic méñ kic hilicyaguc hicñima kerec imi héñec.

² Wañu tohotoho ichéra ienen qesima zégic; Kiwi ic, ic méréneñ kápésic wañu inéj kic hilicyaguc hicñiyec? I eñeyaoc me neñgoc manjocya ierenj?

³ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Eñeyaoc me neñgoc manjocyanéj kápésic ménda wañic. Wañu Anutuac ai méñ imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niñac imi hicñimiyec.

⁴ Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiñ. Wañu siñiya hayu méñnéñ méñ ai memacac séc qahac.

⁵ Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararañ wanzua.

⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnéñ gizon meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec.

⁷ Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékéniguc kemma zuacna. (Siloam imuac hénia imi; Mélimiyec.) Zéyu inéj kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliñgéma keñec.

⁸ Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héñangic ienen yomuhuc qesigic; Ic yomi hénaiugc tacma iwawai niñac qesinéncmianec iminéñ me qahac?

⁹ Tosaranéñ inéñ mia zégic. Wañu tosaraneñ qahac, i ésécnec zégic. Wañu i eñeyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia.

¹⁰ Zéyu ienen qesim-

ima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac?

11 Zégic zéyec; Ic méné Yesu zémianzu inéj gizon meyacgéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékéjiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héjanzua.

12 Zéyu ézégic; Ic imi dimuaru keczac? Wañu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ienen kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

13 Wañu ic becnecc kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru kenjic.

14 Wañu Yesunéj gizon meyacgéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata.

15 Imuac niñ Farisaio ic ienen imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Wañu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéj gizon nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héjanzua.

16 Farisaio ic tosanénéj zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niñ Anutu arunec qahac. Wañu tosanénéj késpedesic ic méjnéj dimuhuc kiwi mérera imuhucya mewacnecc imuhuc zéma méndéj amugic.

17 Wañu kic hilic imi munjuc qesimigic; Ic iminéj kicga mewéréjgézac, geñ iwac niñ némac ac zéwésémañ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tilij tilij ic.

18 Wañu Yuda ic ienen ic imi kic hilic kerec igucnec hiaruyec imi ménda ninzéggéma iwac nejjoc manjocya héihéré érécmigic.

19 Érécmima yomuhuc zéma qesiérécmigic; Ic yomi orac meracgira me? Wañu ic yomuac kic hilicyaguc hicñiyec zézaoc? Wañu deguc imi dimuhuc héjanzac?

20 Zégic nejjoc manjocya ieren yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac nañnira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri ninzic.

21 Wañu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma mérénéj iwac kiwa mewéréjgéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñja sasala imuac niñ qesimigic enjyaoc enjya surucya énézémac.

22 Yuda ic ienen méjnéj Yesu imi Kristo zéma ninzéggémac imi Anutuac henaorij sucnina igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wanjic imuac niñ ieren ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc.

23 Imuac niñac iwac nejjoc manjocyanéj; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

24 Wañu munjuc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninzic.

25 Zégic inéj melemma zéyec; Ic imi késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua

imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic keri, nérj deguc imi héjanzua.

²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc wanjéjéc? Inérj dimuhuc kicga méwéréngyéec?

²⁷ Inérj melemma énézéyec; Ni bec zédaczuu, nérj gezacginanéj ménda nimma némac niñac muñguc nimbiñ zé wanzu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiñ zé wanzu?

²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wanju nini imi Moseac tohotoho ichéra.

²⁹ Anutunérj Mose ac ézéyec imi nini ninziñ. Wanju ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ.

³⁰ Zégic ic iminéj yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wanju dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua.

³¹ Nini yomuhuc niñanzij; Anutunérj kápésic ic ionac gezac ménda haianzac, nérj ic solañ Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac.

³² Ic méj kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébééréngyéec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éréyec imuac suraiguc méj ménda zégic niñij.

³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya méj hia ménda mewacnec.

³⁴ Zéyu zégic; Gi kápésic qeriaiguc téngéj hicñinec, nérj ac ku nénécmizañ? Imuhuc

zéma nesigic keñec.

Ninzéj ninzéhina qahac imi kic hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgéjic mayec imi Yesunérj niñec. Nimma ic imi mihicñima qesi miyec; Gi Icac Nañu imi ninzéhézan?

³⁶ Wanju ic iminéj zéyec; Miñ Kewu, ic zézan imi méré? Nézéna ic imi ninzéhéwa.

³⁷ Yesunérj zéyec; Geñ deguc hémma nanzañ. Giguc ac zézac iminéj ic imi mia.

³⁸ Wanju ic iminéj Miñ Kewu ni ninzéhézuu zéma mepési miyec.

³⁹ Wanju Yesunérj yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmiman zé baeciguc mayi. Imuac wanj énécmiwa kic hilicnéj hémmu, nérj kicginagucnéj kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kecjic ienéj imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me?

⁴¹ Wanju Yesunérj énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi kápésicgina ménda he énécmiwacnec. Wanju deguc héjanzij zézu, imuac niñ kápésicgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeñ.

¹ Ni hélacnec téngéj zézuu, méj rama onac demij qeriaiguc emmanj zéma nagu igucnec ménda emma hena méjunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliweñ ic.

² Méj nagu igucnec emmac iminéj ramawac galeñ.

3 Awiawi icnéj iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama ienej ara hia niñyacgégic inéj ramahéra qacgina unuruma onagiru sénganjen mamu.

4 Rama ienej ara hia niñyacgézu imuac niñ onagiru madacgic eñeya walac keñu méndacmima keñanzu.

5 Wañu ic enia méñac ara imi ienej ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñqacgéma kemmu.

6 Yesunéj séséc ac imi énézéyu niñgic, néj ac hénia imi ménda niñsarigic.

7 Imuac niñ Yesunéj muñguc énézéyec; Hélacnec téjgénéj énézézu; Ni rama ionac nagu.

8 Ni ménda hawa walac hagic imi enej moczoñ kowu nene zéma kaiziliwen ic. Imuac niñac rama ienej acgina ménda niñgic.

9 Ni nagu mianéj, méñnéj nuac muru keremmac imi añgéña tiwa, nagu imuacnec eñej mama wamma nene mihicñimac.

10 Kowu nene imi eñ ménda hamac, néj rama sasanñaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac sac haanzac. Ni mia rama ienej kekec imi sécgina mema kuaya qeçe memu niñac hayi.

11 Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianéj rama ionac niñ kekecyia hia wai énécmianzac.

12 Wañu galeñ soukiwa niñac ai meanzac iminéj galeñ héla qahac. Wañu

rama imi eñeya qahac, imuac niñ haséj kazu hayu hémma rama wai énécmima néngaru haséj kazunéj inima néndéj énécmianzac.

13 Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néngacanzac. Wañu inéj rama niñac ewa éréhéç ménda wañanzac.

14 Ni rama galeñ hiabia. Ramahéçna niñénéçmiwa niñnéñzu.

15 Imi mia Mañgocnéj ni niñnéñu neñ Mañgoc nimianzua imuhuc ésécnec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kekeçna waizua.

16 Nuaru ramahéçna mén keczu imi demin yomuacnec qahac. Wañu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgic galeñ momacguc kecénéçmimac.

17 Kekeçna muñguc memañ zéma waizua imuac niñ Mañgocnéj nuac goina héianzac.

18 Kekeçna imi méñnéj ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kekeçna gilimañ me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henénzac. Zézé seli imi Mañgocna iwac murunec hayu késayi.

19 Ac imuac niñ Yuda ic ienej muñguc héndéj amugic.

20 Wañu sugcinaiguc sasalanéj yomuhuc zégic; Inéj uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niñ ara niñzu?

21 Wañu tosanéñ yomuhuc zégic; Ac imi ic mén ùña biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Ùña birianéñ ic kic hilic ménac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ieneñ Yesu ménda ninzéhémigic.

22 Yerusalemiguc ocmuñ téréyawac naguya augic imuac yawuñ* imi sanjeña naléyaguc ducñiyec.

23 Yesunéñ ocmuñ téréya demañ qeriaiguc luhuc ama yanda mén qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nanec.

24 Wañu Yuda ic ieneñ lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wanjémbiñ? Gi Kristo keczañiguc zéasarima nénézéna.

25 Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néñ ménda ninzéhéanzu. Kiwi méréra nuac Mañgocnawac qaraiguc meanzua iminéñ nuac héipuc ac zéénécmizac.

26 Wañu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niñ acna ménda ninzéhégézu.

27 Ramahécna imi ewana niñanzu. Wañu ni ionac niñénécmiwa ieneñ méndac néñanzu.

28 Neñ kekec hémbénaña imi énécmiwa méndagucnec humumu. Méñnéñ mén nuac mérana igucnec ramahécna nuagicmacac séc qahac.

29 Nuac hainéñec Mañgocna inéñ momac yanda

onogicdacma kunéñgina keczac, imuac niñ méñnéñ Mañgocnawac méria igucnec iwawai mén paktak wagicmacac séc qahac.

30 Ni zéma Mañgoc niri momacguc.

31 Imuhuc zéyu muñguc Yuda ic ieneñ héiwiñ zéma hoc megic.

32 Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéñ ménda memeya imi hénia hénia Mañgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Wañu imuac suginaiguc némac iwawai mén niñac hocnéñ nuwiñ zé wanzu?

33 Zéyu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niñ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzañ ac haka imuac mia hocnéñ guwiñ zé wanzij.

34 Yesunéñ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neñ ini anutu zéénécmizua* imuhuc ménda ogic hezac me?

35 Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéñ ic tosara ara zéhicñi énécmianec ionac niñ anutu zéénécmiyec.

36 Mén Mañgocnéñ kekecyá météré wammima baeciguc mélimiyec iminéñ Ni Anutuac Naña zéyu, némac niñ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu?

37 Mañgocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda

* 10:22: Kendonñ imuac, Hanukah zéanzu. ✧ 10:34: Leg 82:6

ninzéngé némmu.

³⁸ Néh aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néh kiwi méréra imi miadac kileŋ ninzéngému. Imuhuc wammuiguc Manjocnéŋ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niŋasarimu.

³⁹ Ieneŋ muŋguc késawiŋ zé waŋgic, waŋu inéŋ méragina igucnec néŋgacma keŋec.

⁴⁰ Waŋu Yesunéŋ Yodan doku néwécgeŋ becneŋ Yohanenéŋ doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec.

⁴¹ Waŋu ic embac sasalanéŋ imuaru hama zégic; Yohanenéŋ bec kiwi méréra méŋ ménda meyec, néŋ ic yomuac ac sasala zéyec iminéŋ moczoŋ héla wanzac.

⁴² Waŋu baec imuaru sasalanéŋ Yesu ninzéngégic.

11

Yesunéŋ Lazaro humuc igucnec meqelimiyeŋ.

¹ Ic méŋ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéŋ Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama areŋa Betania igucnec.

² Maria yomi Miŋ Kewuac qahaiguc haléc héméŋa hiabia pocgéma eŋeya oruc zucyanéŋ hénaya naecmiyeŋ imi mia. Waŋu Lazaro hafi heyec iminéŋ mia Maria iwac nauŋ dara.

³ Waŋu nauŋhéréra iereŋ Yesuaru ac yomuhuc haiyic keŋec; Miŋ Kewu, ic siŋa

niŋmianzaŋ imi hafi kiyu hezac.

⁴ Waŋu Yesunéŋ suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetecgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihiŋi mimuac niŋac hiŋizac. Waŋu imuarunec Anutuac Naŋa acguc mepésimimu.

⁵ Yesunéŋ Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siŋgina niŋaŋec.

⁶ Waŋu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéŋ keŋec.

⁷ Keŋu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neŋaŋ liliŋgéma Yuda baeciguc kembiiŋ.

⁸ Zéyu ieneŋ zégic; Kiwi ic, Yuda ic ieneŋ hocnéŋ guwiŋ zé waŋgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Waŋu imuaru muŋguc kembésémaŋ?

⁹ Yesunéŋ melemma zéyec; Kaiwe éréma hiŋgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méŋnéŋ kaiweiguc keŋha wammaciguc baec kurumeŋac asac mararaŋiguc hémma ménda qonzonton gémac.

¹⁰ Méŋnéŋ siŋiiguc keŋha waŋu iwac qeriaiguc asac mararaŋ qahac waŋu mama qemac.

¹¹ Imuhuc zémaguc andi-aiguc yomuhuc énézéyec; Neŋaŋ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac.

¹² Waŋu iwac tohotoho

ichéra ienenj zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac.

13 Yesunénj iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néj iwac tohotoho ichéra ienenj gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic.

14 Wañu Yesunénj zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec.

15 Onac niñ wamma nimba imuaru ménda kerimínénj hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzénjgému. Neñañ iwac muru kenni.

16 Wañu ic ménj Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inénj tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miñina.

17 Yesunénj ama imuaru hayu Lazaro imi ténggégic kicsuanj qeriaiguc heyu ai meme kemboñ qahac wanzac zégic niñec.

18 Betania ama arenja imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec.

19 Wañu Yuda ic sasalanénj nauñgirawac soñgoñ iricma soñgoñ ac wañ érécmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic.

20 Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanénj i hémmañ zé keñec. Wañu Marianénj amaiguc tarec.

21 Miñ Kewu! Matanénj ézéyec; Gi you kechañnec nauñ dacrira imi ménda humuwacnec.

22 Wañu ninzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mina Anutunénj hia niñgémmac.

23 Zéyu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi muñguc yacmac.

24 Zéyu Matanénj melemma zéyec; Nalé tetcgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni ninzua.

25 Zéyu Yesunénj ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miñina, ménénj ménj ni ninzénjgénézác imi kekecyaguc kecmac. Wañu humumaciguc kilenjac kekecyaguc kecmac.

26 Wañu ménj qeliqeli kecma ni ninzénjgénézác imi kilenjac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzénjgézañ me qahac?

27 Zéyu embacnéj zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzénjgézua. Gi Kristo, Anutuac Naña baeciguc hahaya.

28 Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac munaya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac.

29 Zéyu Marianénj nimma focdac yacma iwac muru keñec.

30 Wañu Yesu imi ama arenja yanda qeriaiguc ménda hayec, néj Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nañecnec.

31 Wañu Marianénj geriwaguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic

ieneŋ hémma siacmaŋ zé kic suaŋiguc kenzac gezaŋ imuhuc zéma i méndacmigic.

³² Waŋu Marianéŋ Yesu naŋec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sigéma ézéyec; Miŋ Kewu, gi you tacbaŋnec nauŋ dacrira ménda humuwacnec.

³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéŋ iniru qeri uŋaya yéwériyu wésia témaŋ zé waŋec.

³⁴ Waŋu, Dimucgeŋ haigic zéma qesiyu, Miŋ Kewu, hama hénna zégic.

³⁵ Waŋu Yesu kic masiya mayec.

³⁶ Waŋu Yuda ic ieneŋ hémma zégic; Héŋgic, Lazaro iwac siŋa dimuhuc nim-miaŋec!

³⁷ Ic tosaraneŋ yomuhuc zégic; Kic hilic imi méhiaruyec. Waŋu ic yomi ménda humumac niŋ méra mimacac séc qahac waŋec me?

Yesunéŋ Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Waŋu Yesunéŋ wésia muŋguc yanda wamma kicsuaŋiguc keŋec. Waŋu kicsuaŋ imi hoc kifaŋa, kuaya imi hocnéŋ hézicgégic heyec.

³⁹ Yesunéŋ zéyec; Hoc imi qililingégic keŋu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauŋa Matanéŋ yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu, ai meme kem-boŋ qahac wanzac, imi bec héméŋaguc wanzac.

⁴⁰ Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Gi ninzéhégéma Anutuac edamuya hémbésemaŋ imuhuc ménda gézézua me?

⁴¹ Waŋu hoc qililingégic keŋu Yesunéŋ kiwa hima hémma zéyec; Maŋgoc gi acna ninzaŋ imuac niŋac ewa hia ac gézézua.

⁴² Gi nalé séc nuac niŋaŋzaŋ imi niŋi. Waŋu zézua imi ic you nanzu ieneŋ geŋ ni méli nénnec imi ninzéhégému niŋac ionac niŋ wamma imuhuc gézézua.

⁴³ Imuhuc zéma Yesunéŋ kucnec qarec; Lazaro, mama hana!

⁴⁴ Zéyu ic humumia iminéŋ mama hayec. Waŋu hénna méria imi lineŋ malekunéŋ osogic heyu musuya imi kereŋnéŋ osogic heyec.

Yesunéŋ énézéyec; Hulacmigic keŋha waŋu.

Farisaio ic eneŋ Yesu qewiŋ zéma ac saŋec waŋgic.

⁴⁵ Imuac niŋac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneŋ ai Yesunéŋ meyec imi hémma ninzéhégic.

⁴⁶ Waŋu tosaraneŋ Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc waŋ énécmigic.

⁴⁷ Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneŋ kaun-sol tocgo énécmima yomuhuc énézégic; Neŋaŋ dimuhuc waŋkeczin? Ic imi kiwi méréra hénia hénia yanda waŋaŋzac.

⁴⁸ Neŋaŋ i imuhuc wai-mini, ic embac moczoŋ ninzéhégé mimu. Ninzéhégé migic Roma ic ieneŋ hama

baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu.

⁴⁹ Zégic sugcina igucnec hofac oo ic ménj qara Kayafa yawuñ imuaru eñeñagina kerec iminénj yomuhuc énézéyec; Ini niniñgina qahac téngénj!

⁵⁰ Ic ménjénj ic embachéra moczoñ ionac niñ wamma humuyu ic embachéranénj ménda humumu iminénj onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu?

⁵¹ Ac imi eñeyawac ewaya niñac ménda zéyec. Inénj yawuñ imuac eñeñagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niñ andiawac ara imuhuc zéyec.

⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tuñ momacguc wammac niñac imuhuc zéyec.

⁵³ Wañu nalé imuarunec Yesu qemu niñac ac sañec wañgic.

⁵⁴ Imuac niñac Yesunénj Yuda ic sugcinaiguc winiñu muñguc ménda lelecgéyec. Wañu zélénj baec hosuraiguc tauñ ménj qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeñ kemma kecgic.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ hosuru hayu ic embac sasalanénj kendoñ imi ménda hayunec imuac météré haka wambiñ niñac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeñgic.

⁵⁶ Wañu ieneñ ocmuñ téréya sombeniguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoñ niñac ic imi hélacnec ménda hamac me?

⁵⁷ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ bec yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Ménjénj Yesu dimuaru keru ninzaciguc kilendac nénézéyu késawiñ.

12

Marianénj Yesu haléc naecmiyec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ imi hamac. Yesu Betania ama areña becnec Lazaro meqelimiyyu humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec.

² Imuaru Matanénj Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosanenénj lelecgéma tacgic Lazaro inénj sugcinaiguc Yesuguc momacnec tarec.

³ Tacgic Marianénj haléc soroc héménaguc boña eñeña yanda qara nada imi hénénj baña 5 séc mema hama Yesuac hena qahaiguc qocgéma oruc zucyanénj kereñ memiyec. Wañu haléc imuac héménanénj ama qeriaiguc sécgédarec.

⁴ Wañu tohotoho ichéra sugcinaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonénj yomuhuc zéyec;

⁵ Haléc héménaguc imi maso haréwécac ai boña

haiyu bon megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminéj hia wambacnec, némac niñ imuhuc ménda wanec?

⁶ Wañu inéj ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic éléj meanec imuac niñac imuhuc zéyec.

⁷ Wañu Yesunéj zéyec; Waina taru. Inéj téngénémmu imuac nalé niñac wamma haléc héménaguc imi haiyu tarecac taczac.

⁸ Ic maqeqeya ienen iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmanj.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéj Yesu imuaru taczac imi niñtegicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, néj Lazaro inéj meqeliyu yarec imi acguc hémbiñ zé hagic.

¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanéj Yesuaru kemma niñzéngégic imuac niñ hofac oo ic kiwahécgina ienen Lazaro imi momacnec qehumuwiñ zé imuac ac sanec zégic.

Yesunéj donki qahaiguc Yerusalem ekenec.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendonac hagic ienen Yesu Yerusalem hamanj zé hénaguc hazacnec zégic nimma

¹³ ewañ ic haréña mema i hémbiñ zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec

wahec! Zéhiaru mimia! Miñ Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel nenjan Ic Kewu.

¹⁴ Yesu imi donki merawa ménj mihicñima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec;

¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héna, guac Ic Kewuga hazac. Donki merawa qahaiguc taczac.

¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ienen haka imuac hénia imi ménda niñsariqic. Wañu kecma Yesunéj edamuyaiguc enjuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ienen haka imuhuc wammigic imi niñqeligic.

¹⁷ Ic tun Yesuguc kecma Lazaro kicsuanj igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héngic imi enen ac suruc muñguc muñguc zésaigic kenec.

¹⁸ Wañu ic embac sasalanéj asé kiwi icnéj ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñ tun yandanéj i hémbiñ zé mama kenjic.

¹⁹ Wañu Farisaio ic ienen enjaocnec yomuhuc eminiñgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczonj iwaru méndacmima kendaczu.

Girik ic ienen Yesuac qac buña nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñ zé kendonj niñac éregic imi

onac sugcinaiguc Girik ic tosarac kecgic.

21 Ienej ic ménj Galilawac ama areña yanda ménj Betsaidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kunej, nini Yesu hémmbij zé wanziñ.

22 Zégic Filiponéj hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino ierenj hama Yesu ézéyoc.

23 Ézéyic Yesunéj nimma yomuhuc zéyec; Icac Naña mepési mimu imuac naléya hazac.

24 Ni hélacnec téngénj énézéwa, iwawai gocmia méhnéj baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Wañu humumaciguc imi héla sasala haimac.

25 Ménj kekecyawac añgénj timaciguc kekecyac imi sohomac. Ménj baec yomuac qeriaiguc kekecyawac waizalanj wañ mimaciguc kekec hémbénaña imi késa kecmac.

26 Méhnéj ménj welenj qenéñanzaciguc ni kilenj méndac némmac. Wañu ni keczua imuhucgenj nuac welenj qeque ic imi momacnec kecmac. Wañu Mañgocnéj méhnéj ménj welenj qenéñanzac iwac eeya héimimac.

27 Degucmi qerina* yéwérizac. Wañu imuac dimuhuc zémanj? Mañgoc gi nalé yomi nogicmac niñac añgégna tina zémanj me?

Qahac, ni imuac niñ nalé yomuac hayi.

28 Mañgoc guac qac buñaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumenj igucnec ewa ménj yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicñiyi, wañu muñguc edamuya mihicñimanj.

29 Ic tuñ momacnec namma niñgic ionarunec tosanéñ, Parandanj héizac, zégic. Wañu tosanéñ, Kua meme uñanéñ ac ézézac zégic.

30 Yesunéj énézéyec; Imi nuac niñac qahac, onac méra énécmimanj zé hicñizac.

31 Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miñina imi nesimiyu kemmac.

32 Ni baeciguc meyac néngic emma baec séc ic embac moczoñ nuaru héihéré énécmimanj.

33 Ac imi mia inéñ dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niñac imuhuc zéyec.

34 Wañu ic tuñ yandanéñ yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niñanzin; Kristo imi tetecgia qahac kecmac. Wañu gi dimuhuc Icac Naña meyacgic emmac zézanj? Icac Naña imi méré?

35 Wañu Yesunéj zéyec; Asac mararanj imi iniguc nalé hotonadac sac he énécmimac. Siñinéñ ménda hoturu énécmiyunec, asac mararanj he énécmiyunec

* 12:27: Kekec uñana.

kenha wanġic. Ic méjnén siġi qeriaiguc kenha wanzac imi dimuaru kenzac imi ménda ninzac.

³⁶ Asac mararaġ he énécmiyunec asac mararaġ imi kileġ ninzénġgíc. Ninzénġéma asac mararaġac nambérac héra wammu. Yesunéġ imuhuc zémaguc wai énécmima saġiyec.

³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meanec. Waġu ieneġ i méndagucnec ninzénġgíc.

³⁸ Imuhuc wanġic Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac ac youminéġ héra waġec; Miġ Kewu, ackuazécnina imi mérénéġ nimma ninzénġgízac? Miġ Kewuac méra imi mérac muru winiġu hiċġi mizac?

³⁹ Hénia imuac niġac ninzénġgémuac séc qahac waġec. Imi mia Yesaianéġ ac méġ yomuhuc zéyu imuhuc zézu;

⁴⁰ Kicginanéġ héntegicbu niġac, qeriginanéġ niġtegicbu niġac, waġu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niġac inéġ ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec.

⁴¹ Imi mia Yesaianéġ Yesuac kiwi asaha hémma iwac niġac imuhuc zéyec.

⁴² Waġu Galen yanda suggina igucnec sasalanéġ i ninzénġgíc. Waġu Farisaio ic ieneġ Anutuac héniorin suggina igucnec nesi énécmiwu niġac ninzén ninzénġgina imi ménda zéaiguc.

⁴³ Imi mia ieneġ niġic ic ionac mepé qepési imi eġeġa waġu, Anutuac mepé qepési imi mamaya waġaġec imuac niġ imuhuc wanġic.

⁴⁴ Waġu Yesunéġ kucnec zéauyec; Ic méġ ni ninzénġgénézac imi ni sac qahac méli néġec i momacnec ninzénġgémizac wanzac.

⁴⁵ Mérénéġ méġ ni nénzac imi méli néġec i hénzac.

⁴⁶ Ni baeciguc asac mararaġ wamma mayi imuac niġac méġac méġ ni ninzénġgénézac imi siġi qeriaiguc ménda kecanzac.

⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmimaġ zé ménda mayi, néġ aġġgína timaġ zé mayi. Imuac niġac méjnén acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niġgési mimanġ.

⁴⁸ Ic méġ ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéġ niġgésigési icya wamma nalé tetcġiaiguc késpedesiraguc zémimac.

⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siġnawac ménda zézu. Maġoc méli néġec inéġ némac ac dimuhuc zémaġ imi nézéyec.

⁵⁰ Iwac héra ac imi kekec hémbénaġawac buġa wanzac imi ni ninzua. Imuac niġac ac méġac méġ zéanzua imi Maġocnéġ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

13

Yesunéġ tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

1 Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendor imi hamac. Yesunéj baec yomi waima Manjocarur kenkenawac naléya hosucgéma hayu ninjegicma hénarinj héra baeciguc keczu ionac goigina héimanec keru eneya nalé tetecgia hayec.

2 Ama mari wanu nene gumu énécmigic Biriá minjanénéj bec Simon Kar-iotoac nanja Yudawac qerai-guc Yesu andé qemimac ninjac nininj biriá haiyec.

3 Wanu Yesu imi Manjocnéj iwawai moczon iwac kucya bawaiguc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec lilingéma Anutuaru kemmac imi ninjac.

4 Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya ménj metecgéma kerejnénj eneya kembanganiguc zikiyec.

5 Zikimaguc doku zéiciguc qeyu hingaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kerej zikiyu heyec iminéj hénagina kerej meénécmiyec.

6 Zuacma kenkecma Simon Petero iwaru kereju Peteronéj yomuhuc ézéyec; Minj Kewu gej nuac hénana zuacbésémanj?

7 Zéyu Yesunéj zéyec; Haka wanzua imuac hénia imi gi deguc ménda ninjasarizanj, wanu bianjguc ninj asariwésémanj.

8 Zéyu Peteronéj ézéyec; Gi

nuac hénana méndagucnec zuacbésémanj. Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Nenj hénaga ménda zuacmanjguc gi amunec qamunec ménda wambésémanj.

9 Zéyu Simon Peteronéj zéyec; Minj Kewu hénana sac qahac, néj orucna zéma mérana momacnec zuacnéna.

10 Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Ménénéj doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczonnec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néj ini moczon ninjac imuhuc ménda zézuá.

11 Yesunéj ic mérénéj andé qemimac imi bec ninjasariyec imuac ninjac enanj moczon qala qala wanzu ménda zémanj zéyec.

12 Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc lilingéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka wanj énécmizua imi hia ninjasarizu?

13 Ini nuac ninjac Minj Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc keczuá.

14 Ni onac kiwi ic zéma Minj Kewunéj mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kilej zuacamumu.

15 Ini momacnec haka onac wanj énécmizua imuhucyanec wammu ninjac nenj onaru séséc wamba hénzu.

16 Ni hélacnec téngénj énézéwa, welenj qeque ic ménénéj ménj kewuya ménda ogiczac. Ménj mélimiyu hayec

imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac.

17 Imi niñasarima sécginaguc wammuiguc ségiségi ginaguc wammu.

18 Ni qutulangé énécmima ménda zézua. Ic énépési yi imi moczoñ niñtegic énécmizua. Wañu imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niñac zéyec; Ic mén nuarunec nene mema nezac iminéñ hénaya meyacma nuyec.

19 Kecma imi hicñiyu imuaru ni imi i nalé tetecgia qahac keczac imi mia zéma ninzéhé némmu niñac haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua.

20 Ni hélacnec téngéñ énézéwa, ménac mén mélimiwa hayu héihérmizac imi ni héihéré nénczac wanzac. Wañu ménéñ mén ni héihéré nénczac imi méli néñec i héihéré mizac wanzac.

21 Yesunéñ ac imi zéyu qeri uñaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téngéñ zéwa niñgic, onac sugina igucnec ménéñ ni andé numac.

22 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ añañma mérac niñ zéyec imi hia ménda niñyacgégic.

23 Tohotoho ichéra sugina igucnec mén Yesunéñ siña nimmianec iminéñ iwac tétéyaiguc héima tarec.

24 Taru Simon Petero orucyanéñ séséc wamma ézéyec; Mérac niñac zézac imuac qesimina.

25 Wañu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miñ Kewu, mérénéñ imi mia?

26 Wañu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Saméñ yomi tindungéma mimañ, ic imi mia. Imuhuc zéma saméñ mema zéiciguc tindungéma Simon Kariotoac naña Yuda Karioto miyec.

27 Miyu saméñ Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miñinanéñ qeriaiguc hiñgarec. Wañu Yesunéñ ézéma zéyec; Ai memañ zé wanzañ imi focdac mewésémañ.

28 Zéyu lelecgéma tacgic ieneñ moczoñ hénia némac niñ Yesu ac imi zéyec imi ménda niñtegicgic.

29 Yudanéñ soukiwa galeñ kerec imuac niñ tosanéñ kendoñ yanda niñac me maqeqeya énécmimañ zé iwawai mén boñ memac niñac ézézac imuhuc zéma niñgic.

30 Yudanéñ saméñ bakia imi mema focdac waima keñec. Wañu ama bec siñiyec.

Yesunéñ Petero dimuhuc wammac imi niñasarima zéyec.

31 Keñu Yesunéñ zéyec; Degucmi Icac Naña imi edamuyaguc wanzac. Wañu Anutu imuhucyanec Nañawac hia niñac edamuyaguc wanzac.

32 Anutunéñ iwac muru edamuya miñicñizaciguc inéñ eñeya muru Naña

edamuya mihicji mimac. Wañu degucdacmi edamuya mihicji mimac.

³³ Nambérac hécná ni iniguc nalé hotoñadac kecmañ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niñgic, ini nuac wammu, wañu ni kemmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac.

³⁴ Youmi héná ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu.

³⁵ Ini eñacnec goigina héiamugic ic embac moczoñ inicma ini nuac tohotoho ichécná wanzu imi niñasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéñ qesiyec; Miñ Kewu, gi dimucgeñ kembésémañ? Yesunéñ melemma zéyec; Gi ni kemmañ imuhucgeñ deguc ménda méndac némbésémañ, néñ bianguc méndac némbésémañ.

³⁷ Zéyu Peteronéñ yomuhuc qesiyec; Miñ Kewu némac niñac gi hia méndac gémmañ ac séc qahac wanzac? Ni guac niñac kekecna waizua.

³⁸ Yesunéñ melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niñac kekecga waiwésémañ? Hélacnec téngéñ gézéwa niñna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niñ ménda nimmizua zéwésémañ.

Yesunéñ tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzéngeña ni momacnec ninzéngeñé némmu.

² Nuac Mañgocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinec. Ni amagina mindiñimañ zé kemmañ.

³ Kemma onac ama dungiña mézézéngeña lilingéña hama onagicba kemma ni kecanzua imuhucgeñ niguc kechiñ.

⁴ Ini héná ni kenzua imi hia ninzu.

⁵ Imuhuc zéyu Tomanéñ qesimiyec; Miñ Kewu, gi dimuaru kembésémañ imi ménda ninziñ imuac dimuhuciguc héná imi nimbiñ?

⁶ Yesunéñ melemma zéyec; Ni héná imi zéña ac héná imi zéña kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méñnéñ méñ Mañgocnawac hia ménda hamac.

⁷ Ni niñnéñanziuguc imi nuac Mañgocna momacnec nimmimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu.

⁸ Wañu Filiponéñ zéyec; Miñ Kewu, Mañgoc nénézéña hénni iminéñ sécgeñ nénécmimac.

⁹ Yesunéñ melemma zéyec; Filipino, ni suginaiguc nalé horua sécya kecanzua, wañu ni ménda niñnéñzañ? Méñ ni néñeciguc Mañgocna momacnec héñec. Wañu dimuhuciguc Mañgoc nénézéña hénni zézañ?

¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac

qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéhégézan? Ac énézéanzua imi nuac ewa sinja igucnec qahac imi Manjoc nuac qerinaiguc kecma eneya aiya meanzac iwarunec.

¹¹ Ni Manjocac qeriaiguc kecha Manjocnéj nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéhégé néngic. Niñgic ménda sécgéyu, aina niñac kileñ ninzéhégé néngic.

¹² Hélañec téngén énézéwa niñgic, ni Manjocnawac kéna ac angén tima tohozac iminéj nuac goina héizac. Wañu méñnéj méñ goina héinéñzac imi Manjocnanéj iwac goiya héimimac. Wañu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac.

¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niñac qesigic wamma meénécmimanj. Imuhuc wamba Nañawac qaraiguc Anutu mepésimu.

¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niñac ni qesinéngic wamma meénécmimanj.

¹⁵ Ini nuac goina héinéñzuiguc nuac hena ac imi méndacmu.

¹⁶ Ni Manjoc qesimiwa onac Héipuc ic méñ méli énécmiyu hama iniguc tetcgia qahac kecmac.

¹⁷ Imi miã ac hélawac Uña, baecnéj i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niñ baec icnéj i ménda késamacac séc. Wañu i iniguc kecamma qeriginaiguc kecanzac imuac niñ ini i nimmizu.

¹⁸ Ni ini gupañ merac ésécnec ménda wai

énécmimanj. Ni onaru hamanj.

¹⁹ Wañu nalé hotoñadac tecgéyu baec icnéj ni méndagucnec némmu. Wañu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaguc kecmu imuac niñac ini ni némmu.

²⁰ Nalé imuhucgeñ enej ni Manjocnawac qeriaiguc kecha ini nuac qerinaiguc kecgic neñ onac qeriginaiguc keczua imi niñasarimu.

²¹ Méñnéj méñ nuac kéna ac angén tima tohozac iminéj nuac goina héizac. Wañu méñnéj méñ goina héinéñzac imi Manjocnanéj iwac goiya héimimac. Wañu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac.

²² Yudanéj (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miñ Kewu némac niñac baec ic ionac qahac, néñ nonacnec sac nénézéna hémmbiñ?

²³ Yesunéj melemma ézéyec; Méñnéj méñ nuac goina héizaciguc imi inéj nuac ac tohoyu Manjocnanéj iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiñ.

²⁴ Méñnéj méñ nuac goina ménda héizac iminéj nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Wañu nuac ackuazéc ini niñanzu imi nena qahac, néñ méli néñec Manjocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézia.

²⁶ Wañu Manjocnéj nuac qaciguc Héipuc icgina, Uña

Téréya méliyu mamac. Inéj hama iwawai moczoj ku énécmima ac énézézua imi moczoj héiqeli énécmimac.

²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéj énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niñac ewa qeriginanéj ménda yéwérimac. Wañu zénéngina ménda hirimac.

²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru liliñgéma hamañ. Nuac Mañgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niñac ini goina héinénzuiuguc ni Mañgocnawac muru kemmañ imuac ségiségi wambunec.

²⁹ Kecma andiaiguc hicñiyu ninzénge némmu niñac deguc haka imi ménda hicñiyunec énézézua.

³⁰ Baecac kuc miñinanéj hazac imuac niñ ni iniguc nalé horua ac ménda zémañ. Wañu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac.

³¹ Wañu baec icnéj ni Mañgocna goiya héimianzua imi niñtegicmu niñac ni Mañgocnanéj nézézec séciguc iwawai wañanzua. Hagic waima kenni.

15

Wañ ic zéma hawa.

¹ Ni wañ ic héla, wañu nuac Mañgocna imi ai ic wanzac.

² Inéj hawana méñac méñ héla ménda haianzac imi moczoj qericanzac, wañu

hawana méñnéj méñ héla haianzac imi séc méñ sasala haimacac niñ tañhéréréj memianzac.

³ Ini imi ackuazéc énézézua iminéj bec tañhéréréj meénécmizac.

⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmañ. Hawa méñnéj wañ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eneyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecuiuguc ini acguc héla haimuac séc qahac.

⁵ Ni imi wañ ic ura ini imi hawahécna. Méñnéj méñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecba imi héla sasala haimac. Wañu ini ni qahaciguc iwawai méñ wammuac séc qahac.

⁶ Méñnéj méñ nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Wañu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zamac.

⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qeriginaiguc hezaciguc imi iwawai méñ niñac wamma zéwelecgic imi niñénécmiwa memu.

⁸ Ini héla sasala haimu iminéj nuac Mañgocna edamuya mihicñi mimac. Wañu ini nuac tohotoho ichécna wammu.

⁹ Mañgocnéj nuac goina héinénanzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu.

10 Neŋ Maŋgocnawac h́ena ac ḿendacma iwac goi h́eih́eiya qeriaiguc kecaŋzua imuhucyanec ini nuac h́ena ac ḿendacmuiguc nuac goi h́eih́eina qeriaiguc kecmu.

11 Nuac śegiśegi imi qeriginaiguc heyu onac śegiśegi imi kuaya qesalecǵemac niŋac ac imi énéźezua.

12 Nuac h́ena ac imi yomi mia; Neŋ onac goigina h́eiénécmanzua imuhucyanec ini eŋaocnec goigina h́eiamumu.

13 Ic méŋnéŋ alah́era méra énécmimaŋ źe efima humumac imi iwac goi h́eih́eiya imi eŋeŋa yanda. Goi h́eih́eí méŋnéŋ imi ogimacac śec qahac.

14 H́ena ac énéźezua imi tohoma wammuiguc ini nuac alah́ecna téŋgéŋ wammu.

15 Welen qeŋenéŋ iwac miŋina némac ai meanzac imi ménda źeyu niŋanzac imuac niŋ ni onac niŋac welen qeŋe h́ecna ménda źema imuhuc ménda unurumaŋ. Ni iwawai Maŋgocnawac murunec niŋi imi moczoŋ énéźewa nin-dacgic imuac niŋac onac niŋ alah́ecna źema unuruzua.

16 Eneŋ ni ménda népésigic, néŋ neŋ ini énépésiyi. Imi mia ini h́ela h́embénaŋa heheya haima nuac qaciguc Maŋgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu niŋac kumu énécmiyi.

17 H́ena ac youmi énécmizua; Eŋaocnec goigina h́eiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ich́era momacnec hazéc waŋ énécmimu.

18 Baec icnéŋ hazéc waŋ énécmimuiguc walac ni hazéc waŋ néŋgic imi niŋtegicmu.

19 Ini baecac buŋa wambunec imi baec icnéŋ ionac buŋa waŋgic goigina h́eí énécmiwunec, waŋu ini ionac buŋa qahac. Waŋu ini baecarunec ǵesi énécmiyi imuac niŋac baec icnéŋ hazéc waŋ énécmianzu.

20 Ac źezua yomi nimma nimma kecmu; Welen qeŋe ic méŋnéŋ miŋina ménda ogimac. Ni hazéc waŋ néŋgiciguc ini imuhucyanec waŋ énécmimu. Waŋu nuac ackuazéc nimma tohologiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu.

21 Mérenéŋ méli néŋec imi ménda ninzu imuac niŋac ieneŋ nuac qacna niŋac iwawai imi moczoŋ waŋ énécmimu.

22 Neŋ ionaru ménda mama źeauwinec imi ieneŋ ḱépésicgina qahac kecwunec. Waŋu deguc ḱépésicgina niŋac acgina źésolaŋimuac śec qahac.

23 Méŋnéŋ méŋ ni hazéc waŋ néŋzac imi Maŋgocna momacnec hazéc wammizac wammac.

24 Ni suginaiguc iwawai ic tosaraneŋ ménda memeyawac śec imi ménda mewinec imi ieneŋ ḱépésicgina qahac kecwunec. Waŋu ieneŋ Maŋgocna źema ni momacnec niriema hazéc waŋ nérécmizu.

²⁵ Ieneŋ hénia qahaciguc ni eŋ hazéc waŋ nénzu, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niŋ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic ménŋ Maŋgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uŋa Anutu arunec mama haanzac iminéŋ héipucna waŋ némmac.

²⁷ Ini hénihénia igucnec niŋuc kecgicac keczu imuac niŋ ini acguc nuac héipucna waŋ némmu.

16

Baec icnéŋ hazéc waŋ énécmimu.

¹ Ini ménda qonzon tonŋému niŋac imuhuc énézéyiac énézézua.

² Ieneŋ Anutuac hénaoriŋ sugcina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé ménŋ hayu imuaru ieneŋ ini unuma Anutuac welenŋ qeŋe ai meziŋ imuhuc zéma nimmu.

³ Ni me Maŋgoc ménda niŋnércmizu imuac niŋac haka silic imuhucya waŋ énécmimu.

⁴ Naléya hayu, O Miŋ Kewunéŋ youmi nénézéyu niŋiŋ zéma niŋyacgému niŋac ac imi énézézua. Iniguc keru imuac niŋac hénihéniaiguc ac yomi ménda énézéyi.

⁵ Degucmi ni méli néhec iwac muru liliŋgéma kemmanŋ zéwa onarunec ménŋnéŋ ménŋ; Dimucgeŋ kembésémaŋ, zéma ni ménda qesinéŋzu.

⁶ Waŋu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaiguc ewa biricnéŋ sécgézac.

⁷ Waŋu ac héla zéwa niŋgic; Ni ménda kombinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Waŋu ni kemmanŋiguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niŋac ni wai énécmima kemmanŋ imi onac hiagina niŋac.

⁸ Inéŋ hamac nalé imuaru képésic zéma haka solaŋa zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiŋi ac waŋ énécmimac.

⁹ Képésicgina niŋac zéma ni ménda niŋzénŋgé nénzu imuac ara zéénécmimac.

¹⁰ Haka dindiŋa niŋac zéma ni Maŋgocnawac emba ini muŋguc ménda némmu imuac énézémac.

¹¹ Waŋu gésigési niŋac zéma baec yomuac kuc miŋina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henénzac, waŋu deguc énézédacba hia bisiqaténŋ wammucac séc qahac wammac.

¹³ Ac hélawac Uŋa téréyanéŋ hamac nalé imuaru inéŋ ac hélaiguc ini héihéré énécmimac. Inéŋ eŋeya ewa siŋiguc ménda zémac, néŋ ac niŋanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac.

¹⁴ Inéŋ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niŋ inéŋ edamuna mihičniŋ némmac.

15 Iwawai Manjocar u hezac imi moczon nuac, imuac niŋ Uŋa Téréyanéŋ ackuažéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézuu.

16 Ini nalé hotoŋadac tacma ni ménda némmu duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc ni némmu.

17 Imuhuc zéyu toho-toho ichéra tosara ieneŋ eŋaocnec qesiamugic; Ni Manjocnawac kemman imuac ni nalé hotoŋadac tacma ménda némmu, néŋ duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc?

18 Imuac ieneŋ zégic; Nalé hotoŋadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niŋasariziŋ.

19 Yesunéŋ ieneŋ qesimi-wiŋ zé wanzu imi nimma énézézec; Ini nalé hotoŋadac ménda némmu, néŋ duŋa nalé herec ménda keŋu muŋguc némmu zéwa ac imuac mia eŋaocnec qesiamuma keczu?

20 Hélaacnec téngéŋ énézéwa niŋgic; Ini siacma ewa biric wammu, néŋ baec séc ic embac ieneŋ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, néŋ ewa biricgina néŋ melenju ségiségigina wammac.

21 Merac memeyawac naléya ducŋiyu embacnéŋ qenzeŋ manzeŋ qemac, néŋ merac imi hicŋiyu merac qelia méŋ baeciguc hicŋizac imuac ségiségi niŋac qenzeŋ

manzeŋ imi eluŋ qemac.

22 Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, néŋ muŋguc inicba ewagina ségiségi waŋu ségiségi imi méŋnéŋ méŋ onagimacac séc qahac wammac.

23 Nalé imuaru ini iwawai méŋ niŋac ménda qesinémmu. Hélaacnec téngéŋ énézéwa niŋgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Manjocnéŋ énécmimac.

24 Éréma kecma nuac qaciguc iwawai méŋ niŋac ménda welecanzu. Néŋ welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

25 Séséc aciguc ac youmi énézézua, néŋ nalé méŋ hamac imuaru Manjocac zéman zé séséc ac ménda zéma bénzéŋanec zéasari énécmimanŋ.

26 Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niŋ wamma Manjocar u welecmanŋ imuhuc ménda énézézua.

27 Imi mia yomuac niŋac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi niŋzéŋgégic imuac niŋ Manjoc eŋeyaoc onac goigina héiéncmimac.

28 Ni Manjocarunec mama baec yomuhucgeŋ hayiac muŋguc baec yomi waima Manjocar u kemmanŋ.

29 Zéyu tohotoho ichéra ieneŋ zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénzéŋanec zéasarizanŋ.

30 Gi iwawai moczon niŋasarianzanŋ imuac niŋ

ménjnéj ménj ménda qe-sigénunec ac bakia zéanzañ imi deguc ninjecgicma gi Anutu arunec hanec imi ninzénjé génziñ.

³¹ Ini degucdacmi ninzénjé nénzu imuhuc zéma Yesunéj melemma zéyec.

³² Wañu naléya hayu ini wainémma tuima kendacgic ni momacguc kecmañ. Wañu nalé imi bec hazac. Wañu nenacnec qahac, Mañgocnéj niguc kecmac.

³³ Nuac qerinaiguc ini ewa bénzénjinaguc kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Wañu baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Wañu ewa bénzénj kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

17

*Yesunéj eñeya niñac wel-
errec.*

¹ Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumeniguc hima yomuhuc welerec; Mañgoc, nalé imi bec hazac. Nañga edamuya mihicñi mina, Nañganéj gi edamuga mi-hicñigémmac.

² Ic embac genjgoc minec imi moczoñ yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczoñ galeñgé énécmimiawac qac buña imi minec.

³ Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñéréc mimia iminéj kekec hémbénaña wanzac.

⁴ Ni ai memañac zé nénécc imi bec metecgédacma

baeciguc gi edamuga mi-hicñigénzua.

⁵ Mañgoc, baec kurumenj ménda hicñiyecnec giguc edamuna késa keru imi degucmi kicgaiguc némma edamuna mihicñi nénna.

*Yesunéj tohotoho ichéra
ionac niñ welerec.*

⁶ Baecarunec ic embac nénécc ionaru ni qac buñaga zéau énécmizua. Ieneñ imi guac buña, wañu ni nénécc. Wañu ieneñ guac ackuazécga imi tohoanzu.

⁷ Wañu ieneñ iwawai moczoñ gi ni nénécc imi guac murunec hayec imi deguc ninzu.

⁸ Ackuazéc nénécc imi énéccmidacba késadaczu. Imuac ni guarunec hayi imi hélacnec niñasarima genj méli nénécc imi ninzénjézu.

⁹ Ni ionac niñ welecza, wañu baec séc ic ionac niñac qahac, néj ic embac nénécc ionac niñac welecza. Imi mia yomuac niñ, ini imi guac buña.

¹⁰ Ic embac nuaru hezac imi moczoñ guac. Wañu ic embac guaru hezac imi moczoñ nuac. Wañu ionarunec edamuna hanéñu mezua.

¹¹ Ni baeciguc nalé komodia ménj ménda kecmañ. Wañu ieneñ inuarunec kecgic ni guaru hamañ. Mañgoc Téréya, Nekañ momacguc keczic ésécnec ieneñ momacguc wammu niñac qacga nénécc iminéj añgénj tiénéccmiwésémañ.

12 Ni iniguc kecma guac qacga nénneć iminéń ańgéń tiénecmiyi. Wańu sugina igucnec mérńéń mérńeń kisikiyon mérńa mihicńigic, nérń héla ac héla wammacac niń mérńeń kisikiyonac buńa wańec inéńnec sac kisikiyon mihicńiyec.

13 Wańu degucmi ni guac hazua. Nuac ségiséćina iminéń ionac qeriginaiguc séćgémac nińac ac youmi baec yomuhucgeń gézéćua.

14 Ni guac ackuazéc imi énéćmiwa, ni baec séć ic ionaru mérńa toroqe énéćmima kećanzua ésécnec ieneń acguc ionaru mérńa toroqe énéćmima kećgic baec séć ic eneń hazéc wań énéćmizu.

15 Baec yomuhuc geńnec énéćpésiwésémańac niń mérńa welećgénćua, nérń biria igucnec ańgéń tiénecmiwésémań nińac gézéćua.

16 Ni baec yomuac buńa qahac ésécnec ieneń baec yomuac buńa qahac.

17 Guac ackuazécga iminéń ac héla wanzac. Ac héla iminéń météré énéćmina.

18 Geń ni baec ic suginaiguc méli nénneć ésécnec neń i baec ic suginaiguc méli énéćmizu.

19 Ac hélanéń météré énéćmimacac niń ionac niń wamma ni nena météré amuzua.

Yesunéń ninzéń ninzéń ic ionac nińac welereć.

20 Ni ionac nińac sac mérńa weleććua, nérń

ackuazéc énéćéćic nimma ninzéńgé némnu ionac nińac momacnec welećgénćua.

21 Mańgoc gi nuac qerinaiguc kećna ni guac qerigaiguc keććua imuhucyanec ieneń momacguc wamma nekań qeriniraiguc kećgic baec séć ic ieneń gi ni méli nénneć imi ninzéńgému.

22 Niri momac keććic imuhucyanec ini momacguc wammu nińac ni edamuna nénneć imi ionac énéćmizu.

23 Ieneń momacguc téńgéń wamma kećmu nińac neń ionac qeriginaiguc kećba geń nuac qerinaiguc kećna. Imuhuc wanzic baec séć ic embac ieneń geń ni méli néńna hayi imi zéma nuac goina héinéńańzań ésécnec ionac goigina héi énéćmianzań imi héńtećgicmu.

24 Mańgoc, ic embac geń nénneć ieneń ni dimucgeń kećmań imuhucgeń niguc momacnec kećmuac niń wanzua. Imuhucgeń baec kurumeń mérńa heyunec nuac siń nińańzań imuac niń edamuna mihicńi nénneć imi momacnec hémmu.

25 Mańgoc, nuac solańa mińina, baec séć ic embac ieneń mérńa nińgénću. Wańu neń gi nińgémba tohotoho ichéćna ieneń geń ni méli nénneć imi ninću.

26 Neń guac qac buńaga measari énéćmiwa nińgénću. Ai imi memańac toroqema mewa guac sińga nuac muru hezac iminéń ionac muru hemac. Wańu ni acguc ionac

qeriginaiguc momacnec kecmanj.

18

Oliwa aiiguc Yesu késagic.

1 Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma kenjic. Névécgeña imuaru oliwa ai heyu Yesunéj tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñjic.

2 Yesunéj ai imuhucgeñj tohotoho ichéra iniguc tocgéañjic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéj ai imi niñec.

3 Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéj ai ichéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac hena meénécmiyu ieneñ kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic.

4 Yesunéj iwawai hicñimimac imi bec moczoñj nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu?

5 Ieneñ melemma zégic; Yesu Nazareteneç iwac. Yesunéj melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeçe ic Yuda Iskarioto i acguc iniguc momacnec nañjic.

6 Wañu Yesunéj, Ni imi mia, zéyu ieneñ andé andé kemma baeciguc mama unuyec.

7 Yesunéj muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneç iwac.

8 Yesunéj melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnéñzuiguc ic tosara youmi waigic kemmu.

9 Imi mia, Gi nénnec imuacnec méñ ménda méwétéçgéwa sohozac, zéyec ac imi héra wammacac niñac imuhuc zéyec.

10 Simon Petero souyagucnéñ sou imi héréma hofac oo ic eñeñawac ai merac méñ qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.)

11 Yesunéj Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéñ néñec imi ni ménda nemanac zé ninzañ?

Yesu wagicma Anasi iwac kenjic.

12 Yaré ic tuñ onac taséhécgina zéma ionac galeñgina zéma Yuda ic ionac ai ic ieneñ Yesu késama déréçgéçic.

13 Déreçgéma wagicma walac Hanasi iwaru kenjic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgeñj hofac oo ic eñeñagina kerec iwac yéféya.

14 Kayafa iminéñ mia bec-nec yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñi énécmiyec; Ic momacgucnéñ ic embac sasala onac niñ humumac iminéñ hia wambacnec.

Peteronéñ Yesu qaecgé miyec.

15 Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya méñ Yesu méndaroc. Tòhotoho ic méñ imi hofac oo ic

eñeñanéh nimmanjec imuac niñ kemma moczon Yesuguc iwac sombenjiguc eñoc.

16 Wañu Peteronéh demin sénganjen nagu kuayaiguc nanjec. Nanu duña ai merac méñ hofac oo ic eñeñanéh nimmiyec inéh kemma awiawi embac méñ naguiguc nanjec imi ézéma Petero wagu demin qeriaiguc éréyoc.

17 Awiawi embac naguiguc nanjec iminéh Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya méñ me qahac? Zéyu Peteronéh zéyec; Ni qahac.

18 Ama sanjen qeyu welen qeque ic tosara zéma ai ic ienen geric higic zeyu lelecgéma zonemma nanjic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nanjec.

Hofa oo ic eñeñanéh hénia nimmanj zé Yesu qesimiyec.

19 Hofac oo ic eñeñanéh iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec.

20 Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac wininju énézéañi. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me ocmunj téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczon haanjic. Ni sasanjiaiguc ac méñ ménda zéyi.

21 Imuac némac niñac qesinénzan? Ic embac gezac qema niñanjic imi onac muru acna qesiéncmina. Némac ac zéañi imi ienen ninzu.

22 Ac imuhuc zéyu ai ic méñ hosuraiguc nanjec iminéh méra tawéyanéh otoma

zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eñeña ara melemma zézan?

23 Wañu Yesunéh zéyec; Ac méñ képésiraguc zézuaiguc képésira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzan?

24 Imuac Hanasinéh Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeña Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéh munjuc munjuc Yesu qaecgé miyec.

25 Simon Peteronéh gericiguc zonemma nanu tosanéh qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic méñ me qahac? Wañu Peteronéh Ni qahac zéma héla qaecgéyec.

26 Wañu hofac oo ic eñeñawac ai merac méñ, Petero gezawa herirec iwac sac tasia méñnéñ Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiguc i guc keric ni ménda iriczua me?

27 Wañu Petero munjuc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nanjec.

28 Ama gianjianjac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac demin qeriaiguc kereñjic. Wañu Yuda ic ienen ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonj nene téréya imi efima newin zéma baec galenjac ai amaiguc ménda enjic.

29 Imuhuc wañgic Pilatonéñ yacma sénganñeñ ic embac ionac muru hiñgacma qesiéncmiyec; Ic youmi némac héña niñac késama hazu?

30 Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawiñnec.

31 Zégic Pilatonéñ énézéyec; Eñac wagicma kemma eñañ héña aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Nini ic mén qehumuwiñac kuc buña ménda késa kecziñ.

32 Haka imuhucya imi Yesunéñ eñeyaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hicñiyec.

33 Pilatonéñ muñguc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qarú eñu qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me?

34 Wañu Yesunéñ duña qesimiyec; Qesiqesi imi geñgacarunec me ménéñ nuac niñac gézézu?

35 Zéyu Pilatonéñ melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi geñga hénaoriñ hécga zéma hofac oo ic kiwahécga imi eneñ. Gi némac haka wañnec?

36 Wañu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Nuac héngalenñ ama areña yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héngalenñ ama areña yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac welenñ qe qe hécnanéñ añgéñ tinémma yaré qegic Yuda ic ieneñ

ménda népésiwunec. Wañu deguc nuac héngalenñ ama areña yanda imi baec yomuacnec qahac.

37 Imuhuc wañu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonéñ qesimiyu Yesunéñ zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézanñ imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hicñiyi. Ac hélawac héipuc wammanñ zéma mayi. Imuac ic mén ac hélawac buña kezcaciguc imi nuac ewana nimmac.

38 Zéyu Pilatonéñ qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc muñguc sénganñeñ Yuda ic ionac muru hiñgacma yomuhuc énézéyec; Iwaru képésic mén ménda mihicñizua.

39 Naguc sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ séc hésa ic momacguc hulac énécmiañi imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niñac wanzu me qahac?

40 Zéyu muñguc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanzñ! Wañu Baraba imi mia kaiziliweñ ic zéma kowu nene.

19

Pilatonéñ Yesu iciguc qemuac zétecgéyec.

1 Wañu Pilatonéñ Yesu wagicma hihilocnéñ qeyec.

2 Wañu yaré ic ieneñ hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucgia héimigic.

3 Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéj otogic.

4 Wañu Pilatonéj méngucnec sénganjen hingacma zéyec; Ninzu, ni késpedesira mén ménda mihicñizua imi nimmu niñac ic imi onac muru wagicma mazua.

5 Yesu maleku qouc qoucgia zéma opoc waiyaguc mama nanu Pilatonéj énézéyec; Héngic, ic youmi.

6 Zéyu hofac oo ic ki-wahécgina zéma ai ic ienej i hémma qacma, Ic héngenja wéndaraiguc qena! Ic héngenja wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonéj zéyec; Ni késpedesicya mén ménda mihicñizua imuac enaoc wagicma kemma ic héngenja wéndaraiguc qegic.

7 Wañu Yuda ic ienej melemma zégic; Nonac muru héna ac he nénécmizac. Inéj, Ni Anutuac Naja zéyec imuac niñ héna acnina tohoma wammini i humucac buña wanzac.

8 Pilatonéj ac imi nimma zénéja munjuc yanda hiriyec.

9 Pilatonéj munjuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézéyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa mén ménda zéyec.

10 Wañu Pilatonéj munjuc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémañ? Ni hulacgémmañ zé hia hulacgémmañ wañu Ic héngenja wéndaraiguc gumañ zé hia

gumañac séc kuc buñana imi henénzac imi gi ménda niñasarizañ?

11 Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Ounec ménda génuiguc kuc buñaganéj ménda nogicmac. Imuac niñ ic mén néspedesima guac muru haiyec iwac késpedesicya imi guac késpedesicga ogicma kunej yanda wanzac.

12 Ac imi zéyu nimma Pilatonéj Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wañu Yuda ic ienej yomuhuc zéma qacmanec nanjic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Méhnéj mén eneya niñac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécya wammac.

13 Pilatonéj ac imi nimma Yesu wagiru somben hocnéj haigic hoturuyec imuhucgen hingacma gésigési taticiguc tarec. Séngagen somben imuac qara imi Hebiraió aciguc Gabata.

14 Orañ imi nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendor wammac, deguc imi imuac zéréñqéréñ naléya, wañu kaiwe kiwa bec gumpiti wañu Pilatonéj Yuda ic yomuhuc énézéyec; Héngic, onac ic kewu.

15 Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic héngenja wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonéj qesiénécmiyec; Ni ic kewugina ic héngenja wéndaraiguc qemañ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ienej zégic; Ic

kewunina imi Kaisa, mén ménda keczac.

¹⁶ Tetecgiaiguc Pilatonéh ic héngēja wéndaraiguc qemu niñac oporec.

Yesu ic héngēja wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic enej Yesu wagigic.

¹⁷ Yesunéh eneyaoc ic héngēja wéndara huama baec boña mén qara Orucsic (Hebiraio aciguc Golgota.) imuhucgeñ keñec.

¹⁸ Imuhucgeñ Yesu ic héngēja wéndaraiguc qegic. Wañu i guc ic éréhéc momacnec uruma newéc newéc hai érécmigic nañic Yesu imi suggiraiguc nañec.

¹⁹ Pilatonéh kiwi mén oma ic héngēja wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wañu yomuhuc ooyawac heyu olongic; Yesu Nazareteneç, Yuda ic onac ic kewu.

²⁰ Baec Yesu qegic nañec imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac niñ Yuda ic sasalanéh kiwi imi olongic. Wañu kiwi imi Hebraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec.

²¹ Wañu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahéçgina ieneñ hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéñ; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna.

²² Zégic Pilatonéh melemma zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³ Yaré ic enej Yesu ic héngēja wéndaraiguc

qegic nañu malekuya mema méndéngic kembon qahac wañu séçgina momac momac késagic. Maleku qeria mén heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hiñgacma tecgéyu usuya momacguc wañec.

²⁴ Imuac niñ ieneñ eñaoc yomuhuc emiñgic; Yomi ménda muzuracgéni taru méraç wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac niñ hicñiyec; Ieneñ malekuna sugginaiguc méndemma késagic. Wañu nuac malekuna késawiñ zéma sumbic négic. Yaré ic ieneñ wañgic imi, imi mia.

²⁵ Wañu Yesuac ic héngēja wéndara hosuraiguc neñgocya zéma neñgoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makdala Maria enej nañgic.

²⁶ Yesunéh neñgocya zéma tohotoho icya mén siñ nimmiñec imi hosuraiguc nañic iricma eneya neñgocya ézéyec; Embac hénna guac nañga imi.

²⁷ Wañu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac neñgocga imi. (Nalé imuhuc geñec tohotoho icya iminéñ Yesuac neñgocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸ Imuhuc zéma Yesunéh iwawai moczon séçgédaçec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi héla wammac

niḡac, Owuruḡna qaḡgararaḡ qezac, zéyec.

²⁹ Waḡu imuaru kiruḡ méḡ waiḡ howuragucnéḡ kuaya qeyu tarec. Taru ieneḡ konduḡ kagalic qunduḡgéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc naḡgéic eḡec.

³⁰ Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya siggéma mayu uḡaya waimiyec.

³¹ Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, waḡu oraḡ imi Sabata kendoḡ yandayaguc, imuac niḡac qamoc imi ic héḡgeḡa wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niḡac Yuda ic ieneḡ Pilato yomuhuc qesimigic; Hénaḡina sira kuma qamocḡina metecgéic mamu.

³² Waḡu yaré ic ieneḡ hama ic éréhéic Yesuguc momacnec urugic naḡoc walac méḡac hénaḡa sira kumaguc andiaiguc méḡac imuhucyanec kugic.

³³ Yesuac hama héḡgic inéḡ bec humuyu hénaḡa sira ménda kugic.

³⁴ Waḡu yaré ic méḡnéḡ luacyanéḡ iwac maréḡa nézégéyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec.

³⁵ Méḡ kiwanéḡ imi héḡec inéḡ héipucya wamma zézac. Waḡu iwac ac imi hélacnec. Waḡu ac héla zézac imi eḡeyaoc ninzac. Imi mia ini momacnec ninzégému niḡac héipucya wanzac.

³⁶ Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac

imi héla wammac niḡac hicḡiyec; Sira méḡ ménda kugic zéḡgémac.

³⁷ Waḡu kiwi téréya méḡ imi yomuhuc ogic hezac; Ieneḡ i nézégéic iwac kicḡina hima hémmu.

Yesu téḡgéic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic méḡ Yosefe Arimataia ama areḡ yanda igucnec imi Yuda ic ionac bawa yandiyu saḡgima ninzégéyec. Inéḡ Yesuac qamora memac niḡac Pilato qesiyu Pilatonéḡ oaec zémiyu kemma Yesuac qamora mema keḡec.

³⁹ Waḡu bec nec siḡiyaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acḡuc haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulaḡgéma lelecgéma mema hayec.

⁴⁰ Waḡu Yesuac qamora mema Yuda ic ieneḡ qamoc téḡgeaḡgic imuac haka méndaḡma haléc héméḡaguc imi héima héima malekunéḡ osoyoc.

⁴¹ Waḡu Yesu qegic imuaru kisi méḡ heyec. Waḡu imuac qeriaiguc baḡec méḡ qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgeḡ qamoc méḡ ménda haigicnec heyec.

⁴² Waḡu Yuda ic onac Sabatawac zéréḡqéréḡ naléya imuac niḡ baḡec hosuru heyec imuhucgeḡ Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucnec yarec.

¹ Sonda siḡunec ama ewiawac Maria Makdala

inéj kic suaŋ baŋeciguc kemma héju hoc yanda imi kuaya igucnec qililingéic angéma naŋec.

2 Waŋu Simon Petero zéma tohotoho icya ménj Yesunéj siŋ nimmianŋec iorac muru usuŋnec hama yomuhuc érézéc; Miŋ Kewuac qamocya imi kic suaŋ igucnec mema keŋgic. Waŋu dimucgeŋ haizu imi ménda ninziŋ.

3 Zéyu Petero zéma tohotoho ic ménj ekaocnec yacma kic suaŋ baŋeciguc keŋoc.

4 Waŋu ekawu usuŋnec keŋic tohotoho ic ménj imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kic-suaŋ baŋeciguc kendarec.

5 Kemma sigéma qeria héju lineŋ maleku heyu héjéc waŋu qeriaiguc ménda kereŋec.

6 Simon Peteronéj méndacma hama baŋec qeriaiguc kemma héju malekunec heyec.

7 Waŋu kereŋ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara lineŋ imiguc ekac ekac heyoc.

8 Waŋu tohotoho ic ménj kic suaŋiguc walac hayec iminéj degucguc keremma hémma ara ninzéŋgéyec.

9 (Waŋu kiwi téréyaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niŋsariyocnec.)

10 Waŋu muŋguc lilingéma amagiraiguc keŋoc.

Maria Makdala inéj Yesu mihicŋyec.

11 Waŋu Maria kic suaŋ baŋec kuayaiguc siacmanec naŋec. Namma siacma kiwa hiyu ou baŋec qeriaiguc eŋec.

12 Hima héju kua meme uŋa éréhéc malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru ménjnéj héniaiguc ménjnéj orucyaiguc taroc.

13 Waŋu qesimiyoc; Embac némac niŋac siaczan? Qesiyic zéyec; Ieneŋ Miŋ Kewuna mema keŋgic. Waŋu dimucgeŋ haizu imi ménda ninzua.

14 Imuhuc zéma lilingéma héju Yesu imuhucgeŋ naŋec. Waŋu embac inéj i imi Yesu imi ménda hértégirec.

15 Waŋu Yesunéj yomuhuc qesimiyec; Embac némac niŋ siaczan? Gi mérac hoc keczan? Waŋu embac inéj niŋu ai miŋina ésécnec waŋu qesimiyec; Ic kunéj* geŋ iwac qamora mema kenzaniguc i dimucgeŋ haizan imi nézéna kemma mewa.

16 Zéyu Yesunéj zéyec; Maria. Zéyu nimma muŋguc lilingéma Hebiraioc aciguc Raboni! zéyec. (Neŋaŋ aciguc kiwi ic.)

17 Waŋu Yesunéj zéyec; Ménda nosina ni Maŋgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Maŋgocna, onac Maŋgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina

* 20:15: Girik aciguc; Miŋ kewu.

momacnec wawaŋa iwac muru emmaŋ.

18 Zéyu Maria Makdala inéŋ ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keŋec. Kemma ni hélacnec Miŋ Kewu hénzua Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézézac zéma ac suruc waŋ énécmiyec.

Yesunéŋ tohotoho ichéra ionac muru hicŋi énécmiyec.

19 Sonda maria kaiwe hiŋgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niŋac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéŋ iniguc heyu.

20 Ac imuhuc zéma méria zéma maréŋa imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ieneŋ Miŋ Kewugina héŋtegcima ségiségi yanda waŋgic.

21 Waŋu Yesu muŋguc énézéma zéyec; Luaenéŋ iniguc heyu. Maŋgocnéŋ ni méli nénzac ésécnec neŋ ini méli énécmizua.

22 Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéyec; Uŋa Téréya megic.

23 Ini méŋac méŋ kápésicgina wai énécmizuiguc kápésicgina imi qahac wanzac. Ini kápésicgina ménda wai énécmizuiguc kápésicgina imi hezac.

Yesunéŋ Tomawac muru hicŋimiyec.

24 Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec méŋ qara Toma (Didimo† zémiaŋgic)

iminéŋ Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec.

25 Tohotoho ichéra tosaraneŋ, Nini Miŋ Kewu hénziŋ, zéma ézégic Tomanéŋ yomuhuc zéyec; Mériaiguc biriŋ lépécya imi ménda hémma mérana merawanéŋ biriŋ hiŋgarec imi ménda osima mérananéŋ iwac maréŋaiguc ménda osinimmaŋiguc imi ni ménda ninzéŋgémaŋ.

26 Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muŋguc ama imuac qeriguc tacgic nalé imuhucgeŋ Tomanéŋ i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, waŋu Yesunéŋ haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéŋ iniguc heyu.

27 Imuhuc zéma Tomawac niŋ zéyec; Méragawac merawanéŋ yomuhucgeŋ suluma mérana osima hémma maréŋaiguc méraga haina hiŋgaru osima niŋna. Waŋu ewa éréhéc ménda wamma ninzéŋgéna.

28 Tomanéŋ melemma zéyec; Nuac Miŋ Kewuna zéma nuac Anutuna!

29 Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Gi kicganéŋ némmaguc ninzéŋgé nénzariŋ? Waŋu méŋnéŋ méŋ ménda némmaŋec ninzéŋgé némmu imi eneŋ ségiségi ginaguc wammac.

30 Yesunéŋ tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé kiwi icnéŋ ménda memeya sasala méŋ acguc meyec, néŋ imi moczoŋ kiwi yomuac qeri-

† 20:24: Didimo imi; Neŋaŋ aciguc Héi séwi séwi.

aiguc ménda odacba hezac.

³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naŋa keczac imi ninzéhéma iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niŋ kiwi youmi ozua.

21

Tohotoho ichéra ienen Yesuac ara tohoma kondun lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéh munŋuc Tiberia konduniguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicŋiyec;

² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémianŋic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaiio nanhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc mén ieren momacnec kegcic.

³ Waŋu Simon Peteronéh énézéyec; Ni kondun lambéc késamaŋ zé konduniguc kemman. Zéyu ienen Nini imuhucyanec giguc kembiŋ zégic. Waŋu hiŋgacma kemma zéiciguc emma keŋgic. Waŋu siŋi imuaru iwawai mén ménda késagic.

⁴ Kaiwe kiwa deniŋ deniŋ éréyu Yesu doku giŋgiŋa sakasaciguc naŋec. Waŋu tohotoho ichéra ienen Yesu naŋec imi ménda héŋtegcicic.

⁵ Waŋu Yesunéh énézéyec; Merachécna, kondun lambéc mén késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic.

⁶ Waŋu énézéma zéyec; Uficgina héiginaigucgeŋ

gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc waŋgic kondun lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niŋac hérémuac séc qahac waŋec.

⁷ Waŋu tohotoho ic mén Yesunéh siŋ nimmianŋec iminéh Petero ézéyec; Imi Miŋ Kewu! Waŋu Simon Peteronéh, Imi Miŋ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niŋac malekuya focdac kembaŋaiguc zikima konduniguc luma hiŋgarec.

⁸ Kondun giŋgiŋa igucnec kemma naŋgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda waŋec. Imuac niŋac tohotoho ichéra tosara ienen zéiciguc ufc kondun lambéc kuaya qeqeyaguc imi héréma hagic.

⁹ Baeciguc éréma héŋgic geric zema naŋu imuac qahaiguc kondun lambéc tosara zéma saméh tosara tarec.

¹⁰ Waŋu Yesunéh énézéyec; Kondun lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic.

¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronéh zéic qahaiguc emma ufc héréma séŋgaŋgeŋiguc haiyec. Waŋu kondun yaŋ kuneh kuneh kuaya qegic qétéya 153 imuac séc waŋec. Kondun yaŋ sasala imuhucyanec, néŋ ufc imi ménda tegirec.

¹² Waŋu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waŋu ienen ic imi Miŋ Kewugina imi nindacgic

* 21:2: Didimo imi; Neŋaŋ aciguc Héi séwi séwi.

imuac niŋ méŋnéŋ méŋ, Gi méré? zéma ménda qesimiyec.

¹³ Waŋu Yesu hama saméŋ mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec.

¹⁴ Yesunéŋ humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc waŋec.

Yesunéŋ Petero ai buŋa qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunéŋ Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naŋa, gi iwawai youmi onogicma nuac siŋna niŋanzaŋ? Zéyu Simon Peteronéŋ melemma zéyec; O, Miŋ Kewu, neŋ guac siŋga niŋanzua imi gi niŋzaŋ. Zéyu Yesunéŋ zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémaŋ.

¹⁶ Waŋu Yesunéŋ muŋguc ézéyec; Simon Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanzaŋ? Zéyu inéŋ melemma zéyec; O, Miŋ Kewu ni guac siŋga niŋanzua imi gi niŋzaŋ. Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Nuac rama imi galenŋgé énécmiwésémaŋ.

¹⁷ Waŋu hatac haréwéc muŋguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanzaŋ? Waŋu, Gi nuac siŋna niŋanzaŋ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronéŋ niŋ yéwérima zéyec; Miŋ Kewu gi iwawai moczoŋ nindaczaŋ ni guac siŋga niŋanzua imi gi niŋzaŋ. Zéyu Yesunéŋ zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémaŋ.

¹⁸ Ni hélacnec téŋgéŋ gézéwa, gi sac qeli kec-neciguc geŋgacnec rikunŋa zikima siŋga tohoma keŋha waŋaŋnec. Waŋu ic yanda wambésémaŋ imuaru imi gi méréga suluna ic méŋnéŋ rikunŋanéŋ kembangaguc zikima baec méŋac ménda kemmaŋ zé niŋzaŋ imuaru guagicma kemmac.

¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronéŋ dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Waŋu Peteronéŋ liliŋgéma andiaiguc héŋu merac méŋ Yesunéŋ siŋ nimmiaŋec iminéŋ méndac érécmima hayec. Inéŋ siŋiya méŋiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapiŋgéma héima tacma, Miŋ Kewu mérénéŋ andé gumac? zéyec imi mia.

²¹ Peteronéŋ ic imi hémma Yesu qesiyec; Miŋ Kewu, ic yominéŋ dimuhuc wammac?

²² Yesunéŋ ézéyec; Liliŋgéma hamaŋ nalé sura imuac séc kecmac niŋ wambinec imi guac ai wammac me? Geŋ imi, méndac néna!

²³ Waŋu suruc iminéŋ dac muna hécnina ionac gezacginaiguc hiŋgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Waŋu Yesunéŋ Inéŋ ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néŋ liliŋgéma hamaŋ nalé sura imuac séc kecmac niŋ wambinec imi guac ai

wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéŋ mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Waŋu héipucya wamma zéyec imi hélacnec wanzac imi nini ninziŋ.

²⁵ Waŋu Yesu haka tosara ménŋ sasala yanda waŋec. Imi moczoŋ owacnec baec kurumenŋiguc kiwi imi moczoŋ hia ménda hai-haiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima keñkecma naléya hayu

² Mélíméli ic énépésiyecc ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczoñ odari.

³ Qenzen manzen qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngalen ama arenja yandawac énézéyec.

⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu.

⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda keñunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ienen tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac

naléiguc héngalen ama arenja yanda imi Israel ic embac neñan muru meqeli nénécmiwéséman?

⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eneñ nimmuac séc qahac. Nalé imi Mançoc eñeya kucyaiguc meyu hezac.

⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetcgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu.

⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémmanc nañgic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec.

¹⁰ Imuhuc eñu ienen kurumeniguc kicgina hima héñ sosolimanec nañgic ic éréhéc malekugira lalacnec ieren hosucginu wininima nañoc.

¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumeniguc kicgina himanc nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumeniguc eñzac. I kurumeniguc eñu héñzu imuhucyanec lilingéma mac.

Matia kumugic Yudawac tatak késayec.

¹² Imuhuc zéyu ienen baec boña mén Oliwa zéañgic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc

kenkenawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.*

13 Taru hama ama qeria mén qacyaiguc heyu tacyac waŋaŋgic imuhucgeŋ enġic. Waŋu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipino zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naŋa Yakobo zéma Simon Zelote,† waŋu Yakoboac naŋa Yuda, imuhuc.

14 Ic imi eneŋ ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kecgic. Waŋu embac tosara zéma Yesuac neŋgocya Maria zéma Yesuac munahéra ieneŋ acguc momacnec toroqema kecgic.

15 (Ic embac tocgégic ionac zaŋgégina imi 120 imuac séc waŋec.) Nalé imuhucgeŋ Peteronéŋ sugginaiguc yacma yomuhuc zéyec;

16 Dac munahéčna, becneŋ Uŋa Téréyanéŋ Dawidiac kuaya mema Yudawac niŋ zéyec ac iminéŋ héla wammacac niŋ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héná meyec ic imi mia.

17 Waŋu ic imi 12 sucninaiguc kecma Miŋ Kewuac ai yomuac bakia meanec.

18 (Waŋu ic iminéŋ hakaya biriawac boŋanéŋ baec mén boŋ meyec, imuac andiaiguc orucyanéŋ melemma hiŋgacma qeyu tomeŋa

qéséŋu kera tomeŋa madaru humuyec.

19 Waŋu haka imi zésaigic keŋu ic embac Yerusalem kecgic ieneŋ moczoŋ nindaŋma baec imuac Akeldama zéangic. Waŋu ac imuac hénia imi Sac baera.)

20 Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi waŋu ménéŋ mén imuhucgeŋ ménda kecmac. Waŋu ic ménéŋ iwac ai buŋa imi késamac.

21 Imuac niŋ Yohanenéŋ Yesu doku naecmiyec imuhuc geŋnec érékecma Anutunéŋ Yesu sucninaiguc wagicma eŋec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéŋ sucninaiguc tacyac waŋaŋec imuac séc

22 niniguc kecgic ionarunec mén kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiŋ.

23 Imuhuc zéyu ic éréhéŋ mihicŋi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Waŋu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiaŋgic.

24 (24a) Waŋu ieneŋ yomuhuc zéma zéwelecgic; Miŋ Kewunina, ġi ic embac neŋaŋ qeri héhéŋnina keczaŋ.

25 (25a) Yudanéŋ ai buŋaya imi waima eŋeya hénayaiguc keŋec. (24b) Imuac ic éréhéŋ youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema

* **1:12:** Yuda ic ieneŋ Sabataiguc héná horua niŋgic ai tanec wawaŋa imuhucya ménda keŋha waŋaŋgic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaŋa, imi mia Yuda ic ionac tuŋ ménac qara, ieneŋ Roma gawamaŋ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac waŋaŋgic.

welenj qeque ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni.

²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma héngic Matia iwac muru héiyu inéj Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendoŋaiguc Uŋa Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoŋa* ducŋiyu ienenj moczoŋ ama méŋju momacnec tocgégic.

² Waŋu kurumenj igucnec héténj yanda méŋ élanzaŋnec luhuc selia qeanzac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec.

³ Waŋu iwawai méŋ tanera geric bélaŋa ésécnec imuhucyanénj tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec.

⁴ Waŋu ic embac ienenj moczoŋ Uŋa Téréyanénj qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumenj bawaiguc baera baera heyec imuhucgenj Yuda ic Anutu méndacma kecaŋgic ienenj Yerusalem hama tacyac waŋgic.

⁶ Héténj imi hicŋiyu tunj yanda imuaru tocgéma niŋgic acgina séc zégic imuac niŋac niniŋgina sicsaoc waŋu témpinŋ waŋgic.

⁷ Waŋu ienenj kilenj yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec miŋina zéma ninziŋ.

⁸ Waŋu dimuhuciguc ienenj zégic neŋaŋ acninaiguc séc ninziŋ?

⁹ Neŋaŋ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miŋina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,†

¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kianj tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzézé ninzézé ginaiguc toroqegic imi mia.)

¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neŋaŋ imuhucyanénj kiwi hénia hénia Anutunénj meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziŋ.

¹² Ienenj moczoŋ welicgégic ewagina sicsaoc waŋec. Waŋu eŋaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc?

¹³ Waŋu ic tosara enenj zézerec waŋ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siŋaguc imuac kuhanénj qerigina sécgézac.

Peteronénj kiwi baec icnéŋ ménda memeya imuac hénia énézényec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronénj Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoŋ méŋ; Nagu sacyaguc ogicma kekeŋa imuac kendoŋa tecgéyuguc éréma ai meme 50 waŋu Yuda ic ienenj kendoŋ tacanŋic, waŋu nalé imuaru mia Uŋa téréya mayec. † **2:9:** Asia komora zéanzinŋ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecanzu ini moczon, neŋ hénia zéasari énécmima ac zémaŋ imuac gezacgina haima niŋgic.

15 Ini ninzu éséc nec qahac. Ic youmi doku selinéŋ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siŋunec 9 kilok sac wanzac.

16 Qahac, iwawai imi Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yoelnéŋ zéyec éséc nec hiŋjizac.

17 Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zézac; Kecma nalé tetcgiaiguc ni Uŋana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ieneŋ iwawai kecma hiŋjimac imuac ara zéaumu. Waŋu sac qeli eneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋiguc séséc hiŋji énécmiyu hémmu. Waŋu ic embac yanda ieneŋ gau hémmu.

18 Waŋu nalé imuaru ni Uŋana imi welenŋ qeŋe ic me embachécna pocgé énécmiwa ieneŋ iwawai kecma andiaiguc hiŋjimac imuac ara zému.

19 Waŋu énézéwa ou kurumeŋiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka hénia hénia hémmu. Imi mia sac zéma geric bélaŋ zéma hofac kondunŋ wéséséya.

20 Kaiwe kiwanéŋ melemma siŋi waŋu maso kiwa imi sac sac waŋuguc Miŋ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac.

21 Waŋu méŋnéŋ méŋ Miŋ Kewuac qara qacanzuiguc

képésic igucnec aŋgéŋgina tiénécmimaŋ.

22 Israel ic embac, ac youmi niŋgic; Ini ninzu éséc nec, Anutunéŋ suginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka hénia hénia imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretenec i héipucya wammiyec.

23 Ic imi mia, Anutunéŋ haka imi ménda hiŋjiyec nec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu eneŋ ic Moseac hénia ac ménda niŋgic ionac méraginaiguc haigic biriŋnéŋ gegic humuyec.

24 Waŋu humucnéŋ i késamacac séc qahac waŋu Anutunéŋ humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec.

25 Dawidinéŋ iwac niŋac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miŋ Kewunéŋ nalé séc wésénaiguc kecanzac. Waŋu inéŋ nuac héinaiguc naŋu ni qeka meka ménda wammaŋ.

26 Imuac niŋ ewana ségiségi waŋu ezelaŋnanéŋ mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac.

27 Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumunjaiguc ménda waina hemaŋ. Waŋu guac Icgá Téréya ménda waimina houmac.

28 Geŋ nézéna, kekecac hénaya héŋi. Geŋ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

29 Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézémanjac séc; Yandanina Dawidinéj humuyu téngégic iwac kic suaŋa imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezacnec.

30 Waŋu i imi Anutuac tilin tilin ic kerec imuac nin Anutunéj iwac qelihéra sucnina igucnec ménéj kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niŋac ac selianec zikima ézéyu niŋec.

31 Iwawai hicŋimac imi héntegicma Kristoac yacyacwac niŋac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuŋaiguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwiyanéj ménda houyec.

32 Anutunéj Yesu imi meqeliyu yarec. Waŋu neŋaŋ moczoŋ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziŋ.

33 Anutunéj meyacmiyu inéj iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Maŋgocac murunec Uŋa Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu.

34 Dawidi inéj kurumenjiguc ménda eŋec. Waŋu inéj yomuhuc zéyec; Miŋ Kewunanéj[‡] nuac Miŋ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna.

35 Tacnanec neŋ guac hazéchécga onopocba guac hénagawac hena titiga wammu.

36 Imuac nin Israel ama séc ic embac moczoŋ yomuhuc nin yacgému; Ini Yesu ic

héngenja wéndaraiguc qegic Anutunéj i Miŋ Kewu zéma Kristo kumuyec.

37 Imuhuc zéyu ic embac ienenj ac imi niŋgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécnina, nini dimuhuc wambiŋ?

38 Imuhuc zégic Peteronéj melemma zéyec; Ini moczoŋ yanda, ewa qerigina melenjic kápésicgina wai énécmimacac ninj Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmi ni ewa hiawac Uŋa Téréya énécmiyu memu.

39 Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miŋ Kewu Anutuninanéj héihéré énécmimac ionac buŋa wammac.

40 Imuhuc zéma inéj ac sasala ménéj toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneŋ hicŋisai biria yomi onarunec aŋgéngina tiénécmiyu érému!

41 Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeŋ zaŋgéngina 3,000 imuhuc ésécnec tuŋginaiguc toroqe énécmigic.

42 Waŋu Yesuac Mélíméli ic ienenj ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala waŋamuma saménéj kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgic.

43 Waŋu ic embac moczoŋ zénéngina hiriyec. Waŋu

[‡] 2:34: Hebraio aciguc; Yawe. [§] 2:34: Hebraio aciguc; Adonai.

Yesuac Méliméli ic ienej kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicjiyec.

⁴⁴ Wañu ninzén ninzén ic ienej momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecañgic.

⁴⁵ Kecma méjnén mén iwawai mén niñac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiañgic.

⁴⁶ Wañu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuñ téréyaiguc tocgéañgic. Wañu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma samén kuma amunec qamunec wamma neañgic.

⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ienej eegina héiénécmigic kecañgic añgén tiénécmimia ionac zañgégina imi Miñ Kewunén toroqe énécmiyu eñec.

3

Peteronén ic puriñ mén mehiaryec.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeñ Petero zéma Yohane iereñ ocmuñ téréyaiguc eñoc.

² Wañu ic mén nençocyawac qeria igucnec puriñ hicjima kekera imi ic tosanén duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañgic iwawai mén niñac qesiénécmimac niñ kaiweya kaiweya nagu mén Naguc

soroc zéañgic imuaru haigic tacañec.

³ Ic iminén Petero zéma Yohane iereñ ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wañgic iricma iwawai niñac welec érécmiyec.

⁴ Weleru Peteronén Yohaneguc héñsosolima yomuhuc ézéyec; Niri niricna.

⁵ Zéyu inén iorarunec iwawai mén memañ zé mambécma iricsosoliyec.

⁶ Iriru Peteronén yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczua, wañu iwawai késakeczua imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna.

⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geñec héna tawéya zéma hénayawac giniña imi kuhaguc wañec.

⁸ Imuhuc wamma seligiyu técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyec.

⁹ Wañu inén tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoñ yanda ieneñ i héñgic.

¹⁰ Hémma ic iminén Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmiañec ic imi mia zéma héñtegicma haka hicjimiyc imuac muñguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronén welicgéma tocgégic

imi onac ac énézéyec.

11 Ic iminéj Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ienej aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usujnec hama ionac muru tocgégic.

12 Wañu Peteronéj inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñgic neren norac kucnira zéma hakanira hia bianéj ic yomi mehiaruzic esécnec wañu niric sosolima nanzu?

13 Imi neren qahac, néj Yesu enej Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéj hulacmi-manj zéma ewaya zikiyec. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémigic. Wañu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéj eneya welenj qeje ic Yesuac qac buña meyarec;

14 Enej ic solaña zéma téréya ménda nimmima sac naec ic méj hulacmimac niñac zéwelec migic.

15 Enej kekec miñina qe-humugic. Wañu Anutunéj ic humumia suggina igucnec i meqeli miyec. Wañu neñanj imuac héipuc ic wanziñ.

16 Ic youmi hémma nimmizu, iminéj Yesuac qara ninzégéyu ninzén ninzénja iminéj séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzén ninzén iwac murunec hicñimizac iminéj ic youmi ini moczoñ yanda kicginaiguc séwiya solaña mihicñimizac.

17 Wañu deguc ni

yomuhuc ninzua; Ini ménda niñasarima imuhuc wañgic. Wañu galeñhécgina ienej imuhucyanec.

18 Wañu Anutunéj eneya kua meme ic ionac kuagina mema eneya Kristonéj qenzen manzen nimmac imi ménda hicñiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec.

19 Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac kápésicgina zuac énécmiyu.

20 Imuhuc wañgic Miñ Kewuac murunec tac hi-ahiaruac naléya hamac. Hayu inéj Yesu Kristo becnecc kumuyec i acguc onac méli énécmimac.

21 Anutunéj baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc eneya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeñnéj Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoñ meqelimac.

22 Mosenéj yomuhuc zéyec; Miñ Kewu Anutuginanéj onac niñac dac munahécgina ionac suggina igucnec kua meme ic méj ni ésécnec kumuyu nammac. Wañu inéj ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ niñtohodacmu.

23 Méjnéj méj Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac suggina igucnec elicgéyu qahac wandacmac.

24 Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areñiguc namma zégic imi enej moczoñ nalé

sura yomuac niṅac walacnec zégic.

²⁵ Eneṅ imi Anutuac tilinṅ tilinṅ ic ionac qelihécgina zéma Anutunéṅ yanda hécginaṅac ac zikiyec zikizki ac imuac qelihéra. Anutunéṅ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuṅa tuṅa moczoṅ guac qeliga iwac murunec mériaṅ memu.

²⁶ Eṅac eṅac kápésicgina igucnec melenṅ énécmima mériaṅ qeénécmimaṅ zéma Anutu eṅeya welenṅ qeṅe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ierenṅ ic embac ac énézéma naṅic hofac oo ic zéma ocmuṅ téréyawac deminṅ galeṅ kunéṅgina zéma Sadukaio ic ienenṅ iorac muru hagic.

² Ierenṅ ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec.

³ Biriyu érépésigic ama bec siniyec imuac niṅ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianiyec.

⁴ Waṅu acgira niṅgic ionac sugina igucnec sasalanéṅ ninzéṅgégic ic embac zaṅgégina 5,000 éséc waṅec.

⁵ Ai meme imuhucgeṅ séwiac galeṅ zéma qeriac galeṅ zéma héna acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic.

⁶ Héfac oo ic kunéṅgina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunéṅgina iwac sac kitichéra ienenṅ momacnec kecgcic.

⁷ Ienenṅ Petero zéma Yohane suginaiguc oropocgic naṅyic yomuhuc qe-siércmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc?

⁸ Qesigic Petero imi Uṅa Téréyanéṅ qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaorinṅ neṅaṅ séwiac galeṅ zéma Israel neṅaṅ qeriac galeṅ hécnina,

⁹ Ic puriṅa imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc,

¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoṅ yomuhuc niṅasarimu; Ini Yesu Kristo Nazaretenec i ic héṅgeṅa wéndaraiguc qehumugic Anutunéṅ humuc igucnec meqelimiyec. Waṅu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc naṅzac.

¹¹ Yesu imi meriqe ic eṅaoc hoc ménṅ héṅara mema giligic keṅkeṅa iminéṅ mia ama waṅgoṅaiguc ama imuac hoc oruha waṅec.

¹² Képésic igucnec aṅgénṅ titi imi ménṅaru ménṅ ménda hezac. Kurumenṅ bawaiguc ic neṅaṅ muru aṅgénṅ tinénécmimacac qac ménṅ ménda nénécmiyu hezac.

¹³ Petero zéma Yohane ierenṅ imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eṅoc

imuhuc zéma niḡic. Waḡu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Waḡu bec nec Yesuguc keroc imi iricte-gigic.

¹⁴ Waḡu ic hiaruyec iminéḡ iriguc momacnec naḡu hémma zéqetali waḡ érécmiwiḡ zéma osigic.

¹⁵ Waḡu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiḡgaric eḡacnec yomuhuc eminimma zégic;

¹⁶ Neḡaḡ ic éréhé c imi dimuhuc waḡ érécmiwiḡ? Kiwi méréra eḡeḡa waḡic ic embac Yerusalem keczu ieneḡ moczoḡ buḡa imi nindacgic. Waḡu neḡaḡ imuac qaecgéwiḡac séc qahac wanzac.

¹⁷ Ic embac ionac sugginaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niḡac Yesuac qaraiguc ic méḡac méḡ, ac méḡ muḡguc ménda zémaoc niḡac zétericgé érécmima zéseli érécmiwiḡ.

¹⁸ Imuhuc zémaguc muḡguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niḡac zéseli érécmigic.

¹⁹ Zégic Petero zéma Yohane ieneḡ yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéḡ hia me qahac imi eḡaoc niḡésigic.

²⁰ Niri imi iwawai hémma niḡic imi ménda zéauwicac séc qahac.

²¹⁻²² Mehiahia ruac asé kiwiya hicḡimiyec ic iwac yawuḡa imi 40 ogirec imuac

niḡac ic embac moczoḡ haka hicḡiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiḡ zé osima muḡguc zétericgé érécmima wai érécmigic keḡoc.

Nin zéḡ nin zéḡ ic ieneḡ zéwelec waḡgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ieneḡ ekaḡ ic embac ionac muru liliḡéma kemma ho fac oo ic kiwa zéma qeria wac galeḡ ieneḡ ac érézégic imi moczoḡ énézédaroc.

²⁴ Zéyic ieneḡ nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welec mima zégic; Miḡ Kewu yanda, Anutu! Geḡ baec kurumeḡ zéma konduḡ zéma iwawai moczoḡ yanda imuac qeriaiguc hezac imi zéna hicḡiyec.

²⁵ Geḡ Uḡaga Téréya mélimima weleḡ qe qega Dawidi, neḡaḡ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zénec; Némac niḡac baera baera i hazéc wammizu? Waḡu imuac ic embac ieneḡ aigina héla qahac imuhucya mewiḡ zé sasaḡgiaiguc ac zézu?

²⁶ Anutu zéma iwac halécnéḡ météré mimia iorac hazéc waḡ érécmiwiḡ zéma baecac ic kewuhéra ieneḡ yacma nanzu, waḡu séwiac galeḡ eneḡ momacnec tocgézu.

²⁷ Hé lacnec, imuac séciguc ama areḡa yanda yomuhucgeḡ Herode zéma Pilato ieneḡ baec méḡunec

ménjunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welen qe qe icga téréya Yesu halécnéj météréminec i hazéc wammima tocgégic.

28 Imi enen genjaoc iwawai mén hicnimacac zéma guac ewa sinja zéma méraga kuhanén becneq niñarenjéneq imuac mia wambin zéma tocgégic.

29 Min Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welen qeqehécga nanjé nénécmina zénéjnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwinj.

30 Wañu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi mérera zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welen qe qe icga téréya Yesuac qaraiguc hicnimac.

31 Imuhuc zéma welecqic tecgéyu ama tocgéma tacqic iminéj hiriyu ienen moczon Uña Téréyanén qerigina kuaya qeyu zénéjgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninzén ninzén ic ienen ewa momac wamma kecqic.

32 Ic tun ninzénjégic ienen ewa qeri momacqic wamma ménjén mén iwawaigina mén niñac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacneq mema kecañqic.

33 Wañu Mélíméli ic ienen kucgina seliaguc Min Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianén qacginu heyec.

34 (34a) Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ienen iwawai imi haigic meqic soukiwaya mema haañqic.

35 Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndemma ic tosara iwawai mén niñac osigic séc énécmigic, (34b) sugginaiguc ménjén mén iwawai mén niñac ménda osigic.

36 Wañu Rewi ic mén qara Yosefe, Kipuro baec zékéña igucneq keru Mélíméli ic ienen iwac Banaba zémiañqic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli wañ énécmimiawac naña.)

37 Inén ai mén késa kerec imi haiyu meqic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniña Safira.

1 Wañu ic mén qara Anania inén iniña Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoq.

2 Wañu inén boña bakia musañgéyu heyu, iniñanén momacneq niñec. Wañu bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

3 Haiyu Peteronén zéyec; Anania, némac niñac Biria minjanén qeriga sécgéyu Uña Téréya ikoc wammima baecgawac boña bakia musañgézan?

4 Iwawai hegénec imi genja buña ménda heyec me? Wañu haima soukiwa menec imi genja buña

ménda heyec me? Imi moczoŋ geŋga, néŋ némac niŋac haka imuhucya guac qerigaiguc niŋarenŋgéma kecneç? Ic ionac qahac, néŋ gi Anutu ikoc wammizaŋ.

⁵ Imuhuc zéyu Ananianéŋ nimma humuma mama qeyec. Waŋu haka hiçŋiyec imi niŋgic séc zénénŋgina kuney yanda hiriyec.

⁶ Humuyu sac qeli merac eneŋ hama qamocya osoma huama kemma téŋgéçic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keŋu iwac iniŋanéŋ haka hiçŋiyec imi ménda niŋteçicma hama éréyec.

⁸ Éréyu Peteronéŋ qes-imiyeç; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boŋa meyoc imuac sécy a wanzac me? Zéyu inéŋ zéyec; Oo imi sécy a wanzac.

⁹ Zéyu Peteronéŋ ézéyec; Dimuhuc Miŋ Kewuac Uŋa Téréya batucgéwic zéma ewa momac waŋoc? Inicna, ic tosara euga téŋgéma liliŋgéma hama naguiguc nanzu. Waŋu ieneŋ gi momacnec huagéma kemmu.

¹⁰ Zéyu imuhuc geŋnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Waŋu sac qeli merac ieneŋ éréma héŋgic qamoc méŋ hiçŋima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac géhéreŋaiguc téŋgéçic.

¹¹ Hénaoriŋ zéma ic embac haka imuac surucya niŋgic séc zénénŋgina kuney yanda hiriyec.

Mélíméli ic eneŋ ic embac

hafiŋinaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ieneŋ méragina suluma ic embac succinaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hiçŋiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc toçgéaŋgic.

¹³ Waŋu tosaraneŋ ionac muru ménda efima toroqegic. Waŋu ic embac ieneŋ Mélíméli ic ionac niŋgic eŋeŋa waŋec.

¹⁴ Waŋu ic zéma embac momacnec tuŋa tuŋa muŋguc yanda niŋzéŋgéma Miŋ Kewuac muru toroqegic.

¹⁵ Imuac niŋ Peteronéŋ hama keŋu irecyanéŋ osiéncmimacac niŋ ic embac hafiŋinaguc onagicma hama hén a yandaiguc hehe duŋgina me aturu hehegi-naiguc onopocgic hegic.

¹⁶ Waŋu ic embac sasala ama areŋa kuney kuney séc Yerusalem lelec lelec tacma keŋec imuacnec ieneŋ imuhucyanec ic embac hafiŋinaguc zéma tosara uŋa birianeŋ waŋu qenzeŋ manzeŋ qeaŋgic imi onagicma hagic. Waŋu hagic séc moczoŋ hiarudacgic.

Kua meme uŋanéŋ Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma tosachéra Sadukaio tuŋaguc keçgic imi eneŋ qeri biric nimma yacgic.

¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac

kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic.

19 Waṅu siṅiyaiguc Miṅ Kewuac kua meme uṅanéṅ hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec;

20 Kemma ocmuṅ téréyaiguc namma kekecac ackuazéc imi moczoṅ ic embac énézédacmu.

21 Imuhuc zéyu ama gianṅ gianṅaiguc ocmuṅ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Waṅu hofac oo ic eneṅa zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriwac galeṅ moczoṅ énézégic tocgégic. Waṅu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niṅac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic.

22 Waṅu ocmuṅ téréyawac galeṅ meme ic ieneṅ kemma hésa amaiguc ménda mihicṅi énécmima liliṅéma hama énézégic.

23 Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Waṅu awiawi ic ieneṅ nagu séc naṅgic. Waṅu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic mén ménda mihicṅizij.

24 Ama ocmuṅ téréyawac deminṅ galeṅ kunenṅina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ieneṅ acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niṅgic sicsaoc waṅec.

25 Waṅu ic méṅnéṅ hama énézéma zéyec; Niṅzu, ic tosara hésa amaiguc

onopocgic imi eneṅ ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu.

26 Zéyu galeṅ iminéṅ ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Waṅu ic embac ieneṅ hocnéṅ nunuwu niṅac zéma bacgina yandiyu bénzéhneṅ onagicma hagic.

27 Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc naṅgic hofac oo ic eneṅaginanéṅ qesiéncmima zéyec;

28 Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niṅac selianec zéseli énécmiyiṅ. Waṅu ini hena acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Waṅu ic iwac sacya niṅac Anutunéṅ imuac bakia meleṅ nénécmiyu neṅaoc bisiwih niṅ wanzu?

29 Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ieneṅ yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowih zé Anutuac ackuazéc waiwihac séc qahac.

30 Eneṅ Yesu ic héṅgeṅa wéndaraiguc qehumugic. Waṅu imi mia yanda hécnina ionac Anutunéṅ meqeliyu yarec.

31 Israel ic embac ewa qerigina meleṅgic kápésicgina wai énécmimacac niṅ Anutunéṅ méra héiyanéṅ i wagicma emma ic kewu zéma aṅgég titi icninawac kumuyec.

32 Nini haka imuac héipuc ic wanzih. Waṅu Anutunéṅ méṅnéṅ mén ara tohgic ionac Uṅa téréya

énécmiyu Uña Téréya im-
inéŋ imuhucyanec héipuc
waŋzac.

³³ Imuhuc zégic niŋgic qe-
rigina kileŋ yanda biriyu un-
uhumuwiŋ zé waŋgic.

³⁴ Imuhuc waŋgic méhénéŋ
sucgina igucnec yarec. Ic imi
Farisaio ic, qara Gamaliel,
Héna acac kiwi ic, waŋu
ic embac moczoŋ yanda
eeya héiaŋgic. Inéŋ Yesuac
Mélíméli ic onagicma komora
mén séŋgaŋgeŋ kemma
nammu niŋac énézéyec.

³⁵ Imuhuc wammaguc
yomuhuc énézéyec; Israel ic,
ic imi onac iwawai ménac
mén waŋ énécmiwiŋ zé haka
imuac hiabianec niŋgésimu.

³⁶ Hénia zéwa niŋgic,
becnec Teuda hicŋjima eŋeya
niŋ ménac séciguc séwiya
meemma zéyu iwac muru
ic zaŋgégina 400 imuac
séc toroqegic. Waŋu qegic
humuyu ic méndacmigic séc
héndéŋ amuma kendacgic,
héla qahac waŋec.

³⁷ Imuac andiaiguc qac
meme naléyaiguc Galilaia
ic Yudanéŋ hicŋjima ic tuŋ
yanda héihéré énécmiyu
méndacmigic. Waŋu i
imuhucyanec humuyu
méndacmigic ieneŋ héndéŋ
amuma kendacgic.

³⁸ Imuac ni degucguc
énézézua, ic ionac murunec
lakec namma wai énécmigic
kecgic. Niniŋ areŋgia zéma
aigina iminéŋ ic ionac mu-
runec hicŋzicaguc birima
maqemac.

³⁹ Waŋu Anutuac murunec
hazaciguc eneŋ mebirimuac

séc qahac wammac, néŋ
Anutuguc eumu tanec
wambac niŋac.

⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara
tohoma Yesuac Mélíméli ic
unurugic érégic kémbiniŋéŋ
unuma Yesuac qaraiguc ac
mén ménda zému niŋac
zéselima wai énécmigic
keŋgic.

⁴¹ Waŋu Yesuac Mélíméli
ic eneŋ Sanhederin kaun-
sol wai énécmima kemma
Anutunéŋ niŋu nini Yesuac
qara niŋac mema titi waŋ
nénécmiwu éséc wanzac
zéma nimma ségiségi
waŋgic.

⁴² Waŋu ieneŋ méndagucnec
waigic, néŋ kaiweya kaiweya
ocmuŋ téréya me amagina
séciguc Yesu imi Kristo zéma
zéauma buŋa suruc hiabia ku
énécmiaŋgic.

6

*Yesuac Mélíméli ic ieneŋ ai
ic 7 kumu énécmigic.*

¹ Waŋu nalé imuhucgeŋ
Yesuac tohotoho ichéra
zaŋgégina toroqema eŋec.
Eŋu Yuda ic tosara Hebi-
raio ac zéaŋgic ieneŋ
naléya naléya maqeqeya
galeŋgé énécmima Yuda
ic tosara Girik ac zéaŋgic
ionac maléhécgina méragina
ménda énécmigic. Waŋu
Yuda ic Girik ac zéaŋgic
ieneŋ eŋacnec ewa hétéŋgina
memama haka imuac Hebi-
raio ic zébiri énécmigic.

² Imuhuc waŋgic Mélíméli
ic ieneŋ tohotoho ichéra
tocgé énécmima zégic; Nini
Anutuac ackuazéc ménda

zéauma nene yaka méndéñ
 énécmimanec kechiñ imi
 haka hiabia qahac.

³ Dac munahécniina sugi-
 naiguc ic 7 Uña Téréya
 zéma niñtegic qin̄tegic
 sécgé énécmiyu eegina
 héiéncmianzu imi mihicñi
 énécmigic neneñ ai imuac
 kumu énécmiwiñ.

⁴ Wañu neneñ imi zéwelec
 ai zéma ac téréyawac ai sac
 toroqema mema kechiñ.

⁵ Zégic ac iminéñ hénaroiñ
 moczoñ yanda ionac ewag-
 ina mehiaru énécmiyu ieneñ
 ic youmi mihicñi énécmigic;
 Ninzénñ ninzénñ zéma Uña
 téréya sécgémimia Stefano
 imi zéma Filipo, Porokoro,
 Nikano, Timon, Pamena,
 zéma Antiokia ic Nikolao,
 wañu Nikolao inéñ becaru
 melemma Yuda hénaiuguc
 toroqema kekera.

⁶ Wañu ic imi Yesuac
 Mélíméli ic ionac kic ségéra
 ginaiguc hai énécmigic
 nañgic walac zéwelecmaguc
 méragina orucginaiguc
 hai énécmima mozocgé
 énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnéñ
 saima keñu Yesuac tohotoho
 ichéra ionac zañgéginanéñ
 Yerusalemiguc kunéñ yanda
 toroqema eñec. Wañu
 hofac oo ic sasalanéñ ninzénñ
 ninzénñ imi tohogic.

*Stefano késama aciguc
 haigic.*

⁸ Ewa hia zéma kuc
 sécgémimia Stefano inéñ

ic embac sugginaiguc kiwi
 welicwelicgia zéma asé
 kiwiac haka icnéñ ménda
 memeya imi sasala meyec.

⁹ Wañu tocgotocgo ama
 ménac hénaroiñ qacgina
 Ic hulac énécmimia* ionac
 murunec tosara Kirene,
 Aleksandria, Kilikia, zéma
 Asia baec igucnec hagic
 ieneñ momacnec yacma Ste-
 fanoguc zééñ zéma wamma
 ac zégic.

¹⁰ Wañu Stefanonéñ Uña
 Téréyaguc ac hiabianec
 niñareñ wamma zéyu ieneñ
 ara melemmuac séc qahac
 wañec.

¹¹ Wañu ieneñ ic tosara
 zénañgé énécmigic yomuhuc
 zégic; Nini hénni Stefanonéñ
 Mose zéma Anutu zébiri
 érécmizac.

¹² Imuhuc zéma ic embac
 zéma qeriawac galéñ zéma
 hénac acac kiwi ic ionac qerig-
 ina éségic iwac muru hama
 késama kaunsol onac muru
 wagicma keñgic.

¹³ Kemma héipuc ic ikora
 onopocgic namma yomuhuc
 zégic; Ic youmi imi ocmuñ
 téréya zéma hénac ac imuac
 nalé séc zébirianzac.

¹⁴ Nini imi inéñ Yesu
 Nazareteneñ iminéñ ama
 youmi hézéñgéma haka
 silic Mosenéñ mema mama
 nénécmiyec imi melenju
 qelia wammac imuhuc zéyu
 niñanzñ.

¹⁵ Zégic kaunsol moczoñ
 yanda imuaru tacgic imi
 eneñ Stefanoac hémma hén

* 6:9: Yuda ic tuñ ménñ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

wanjic iwac kic tanera imi kua meme uŋa ionac kic tanec ésécnec wanjec.

7

Stefanonéŋ Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Waŋu mulu memeac icya ionac eŋeŋaginanéŋ qesimima zéyec; Ac imi hélacnec me?

² Zéyu Stefanonéŋ yomuhuc zéyec; Dac munahécna zéma maŋgoc hécna acna zéwa niŋgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéŋ hicŋimiyec.

³ Hicŋimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma arenhécga wai énécmima neŋ baec ménéŋ gézéwa hémbésémaŋ imuaru kembésémaŋ.

⁴ Imuhuc ézéyu inéŋ Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru maŋgocya humuyuguc Anutunéŋ eneŋ deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec.

⁵ Hama inéŋ baec yomuaru iwawai ménŋ ménda waimima baec titiŋa ménŋ ménda miyec. Waŋu Anutunéŋ Abaraham meracya ménŋ qahac kerunec eŋeya zéma andiaiguc qelihéra ieneŋ baec yomi késamu niŋac ac zikimiyec.

⁶ Waŋu ac Anutunéŋ ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ieneŋ ic méréra ionac baeciguc

ic kian kemma kecmu. Kecgic baec miŋina ieneŋ welenŋ qeénécmimuac niŋ énépésima yawuŋ 400 séc ziki sipacgé énécmimu.

⁷ Waŋu welenŋ qemuac niŋ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niŋgési énécmima bakia melenŋ énécmimaŋ. Waŋu imuac andiaiguc qelihéra ieneŋ baec imi waima hama baec yomuaru ni welenŋ qenémmu.

⁸ Waŋu Inéŋ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Waŋu naŋa Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 waŋu séwi taséya hericheric imuac haka wanjec. Waŋu Isakanéŋ Yakop mihicŋiyec. Waŋu Yakobonéŋ yanda hécnina 12 mihicŋi énécmiyec.

⁹ Waŋu yanda hécnina ieneŋ Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niŋac waimigic késama Izipte baeciguc keŋgic Anutunéŋ iguc kerec.

¹⁰ Kecma zéra béra moczoŋ imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niŋteŋgic qinŋteŋgicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéŋ héŋu hiaruyu Izipte héŋgaleŋ ama arenŋa yanda zéma eŋeya ama séc héŋgaleŋ wammac niŋac kumuyec.

¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicŋiyu qenzeŋ manzeŋ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgic.

12 Waŋu Yakopnéŋ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu keŋgic.

13 Waŋu muŋguc keŋgic Yosefenéŋ eneya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ieneŋ héniaya niŋgic. Waŋu Faraó ézéyu inéŋ Yosefeac arenhéra héniagina wininiyu inicma niŋec.

14 Waŋu Yosefenéŋ dac munahéra tosara méli énécmiyu maŋgocya Yakop zéma sac kitichéra moczoŋ ic embac 75 onagicgic.

15 Waŋu Yakopnéŋ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic.

16 Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec ménŋ Abarahamnéŋ becnecc Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kic-suaŋac buŋa soukiwa énécmima meyec imuaru ténggé énécmigic.

17 Waŋu Anutunéŋ Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducŋiyu Izipte baeciguc arenhécnina ionac zaŋgégina imi muŋguc yanda saima eŋec.

18 Waŋu kecma ic kewu méréra ménŋ Yosefeac hénia ménda niniŋanéŋ Izipte baecac galeŋ waŋec.

19 Waŋu ic kewu inéŋ mia arenŋ hécnina tiwiqiwiŋiŋ waŋ énécmima zéra béraiguc onoporec. Waŋu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niŋac deminŋ séŋgaŋgeŋiguc

wai énécmiaŋgic.

20 Nalé imuaru mia Mose hicŋiyec. Waŋu Anutunéŋ héŋu sécgéyec. Sécgéyu maŋgocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc waŋec.

21 Waŋu kecma winiŋu waigic Faraó béracyanéŋ wagicma galeŋgéyu iwac naŋa waŋec.

22 Waŋu Mose imi Izipte ic ionac niniŋgina imi moczoŋ kumigic ara zéma wawaŋ memeya imi kucyaguc waŋec.

23 Kecma yawuŋa 40 imuac séc waŋu kemma Israelac qeli, dac munahécnina inicmaŋ zéma qerianéŋ niŋec.

24 Kemma Izipte ic ménŋnéŋ Israel ic ménŋ eŋ qeyu iricma ic ménŋ yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melenmima qehumuyec.

25 Waŋu inéŋ dac munahécnina ieneŋ Anutunéŋ mérananéŋ yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niŋasarimu imuhuc zéma niŋec, néŋ ieneŋ imi ménda niŋteggicgic.

26 Waŋu ama siŋjima gianŋiyu Israel ic éréhéc euyic muŋguc winini érécmima iereŋ ewa momacguc wammaoc niŋac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, waŋu némac niŋac mebiru amuzaoc?

27 Zéyu ic alaya eŋ qeyec iminéŋ Mose qéfaccgé mima yomuhuc zéyec; Mérénéŋ gi nonac galeŋ zéma gésigési ic kumugéŋec?

28 Oran Izipte ic qehu-
munec imuhucyanec ni
numan zéma wanzan?

29 Zéyu ac imuac ninac
Mosenén néngacma Midian
baeciguc ic kian wamma
kecma baec imuhucgen
nanhéréraguc wanec.

30 Wanu yawu 40 imuac
tetegia wanu, Sinai baec
bona imuac hosuraiguc baec
kéra kérésiaiguc Min Kewuac
kua meme uña ménén ic
hésa waiyaguc imuac geric
bélan qeriaiguc iwac muru
wininiyec.

31 Wininiyu Mosenén
hémma kiwi imuac welicgéyec.
Nimma héj sosoliman
zéma hosuraiguc kenu Min
Kewuac ac ewaya yomuhuc
mayec;

32 Ni yanda hécga ionac
Anutu; Abarahamac Anutu,
Isakawac Anutu, Yakopac
Anutu. Imuhuc zéyu
Mosenén bac yandi yandi
wamma zénéña hiriyu efima
hémmacac séc qahac wanec.

33 Wanu Min Kewunén
yomuhuc ézéyec; Baec tima
nanzan imi baec téréya
imuac hena usuga imi
hénaga igucnec hetecgéna.

34 Ic embachéna Izipte
baeciguc kecgic mematiti
wan énécmigic hémma
héñanzua. Wanu ionac
zésiacginanén nuruyu
nimma hulac énécmiman
zéma mazua. Deguc hana
nen gi Izipte baeciguc
méligémba.

35 Imi mia ienen Moseac
mérénén gi galen zéma

gésigési ic kumugéhec
imuhuc zéma waimigic. Nén
Anutunén ic imi mia ionac
galen zéma angén titi icgina
wammac ninac kua meme
uña méliyu ic hésa waiyaguc
imuac qeriaiguc hicnimima
Mose méliyec.

36 Méliyu ic iminén kemma
Izipte baeciguc zéma Kondun
pésiaiguc zéma baec kéra
kérésiaiguc haka welic welic-
gia zéma asé kiwi haka hénia
hénia imi yawu 40 imuac
séc meyu héngic onagicma
hayec.

37 Wanu Mosenén mia
Israelac qelihéra yomuhuc
énézéyec; Anutugina Min
Kewu iminén dac mu-
nahécgina ionac suc igucnec
kua meme ic mén ni éséc
imuhucya meyacmimac.

38 Mose inén baec kéra
kérésiaiguc azorogic sugci-
naiguc yanda hécnina zéma
kua meme uña mén Sinai
baec bonaiguc ac ézéyec
imi iniguc momacnec kerec.
Wanu inén mia ac keke-
cyaguc imi nénécmiman zé
meyec.

39 Yandahécnina ienen
acya ménda tohoma
qéfaccéma sugcina igucnec
elicgéigic ewa qeriginanén
Izipte baeciguc lilingéyec.

40 Wanu Aron yomuhuc
ézégic; Gi anutuac irecya
mén mena iminén walac
walac kenu méndacbin.
Mose Izipte baec igucnec
nonagicma hayec imi youmi
iwac muru némac iwawai
hicniyec imi nini ménda
ninziñ.

41 Imuhuc zéma sura imuhucgen burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yan qema héfac héimigic. Wañu méraginanén megic iwawai imuac ségiségi wañgic.

42 Imuhuc wañgic Anutunén andé unuma wai énécmiyu ienen kurumenjac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miñina enen yawuñ 40 imuac séc baec kéra kérasiaiguc kecma yan mén qema lémbañ mén onéngic me qahac?

43 Ini Molok imuac[☆] ocmuñ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niñac mesorocgéma megic imi mepési énécmiañgic, imuac ni Babilon baec emañgen ini nesi énécmimañ.

44 Yandahécnina ienen baec kéra kérasiaiguc héipuc ac haliginaguc kecañgic. Hali imi Anutunén imuac tanera Mose ézéyec séc megic.

45 Wañu hali imi mia yanda hécninanén bisima keñkecma kecgic. Wañu Anutunén kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgen yanda hécnina Yesua méra bawaiguc kecgic imi enen iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galeñgé énécmiyec imuac naléya hayec.

46 Wañu Dawidi inén Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niñ wamma Anutuac amaya memac niñ welerec.

47 Wañu i qahac, nén Solomonnén iwac ocmuñ téréya meyec.

48 Wañu Eñeña yanda iminén amaya amaya ic méranén megic imuaru ménda kecañzac. Imuac mia kua meme icnéñ yomuhuc zéyec;

49 Kurumen imi nuac ic kewu tatacna, wañu baec imi nuac héná titina. Imuac niñac ini ama dimuhucya hia menémmu? Wañu baec dimuhucyanén nuac tac niniñac sécya hia wammac me?

50 Wañu iwawai momac yanda imi mérananén ménda mihicñyi me?

51 Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréñgéyec. Enen yanda hécgina wañañgic ésécnec nalé séc Uña Téréya andé qeqe wammianzu.

52 Némac kua meme ic méñac onac yanda enen ménda qehéi wañgic kerec? Ic solaña mén hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaña imi mia andé qema qehumugic.

53 Wañu kua meme uña eñeyaoc hama héná ac imi énécmiyec, nén kileñdac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

* 7:42: Kembraña 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ☆ 7:43: 2Ki 23:10

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu ningic qerigina yaru iwac nin zécgina kizéngéic.

⁵⁵ Stefano imi Uña téréyanéh qeriaiguc kuaya qeyu kurumeniguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc nañu hémma

⁵⁶ yomuhuc zéyec; Ninzu, ni kurumenñ aṅgéyu Icac Naña Anutu méra héiyaiguc nañu hénzua.

⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qewelon yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuñnec kemma qéfaccgéma

⁵⁸ ama areñ yanda demin seliaguc imuac sénganñeniguc wagicma kemma hocnéñ héigic héipuc ic tosanéh malekugina hetecgéma sac qeli mén qara Saulo iwac héniaiguc haigic.

⁵⁹ Wañu hocnéñ héima kecgic Stefanonéh welecma ac yomuhuc zéyec; O! Minñ Kewu Yesu, gi qeri uñana késana.

⁶⁰ Imuhuc zémaguc siminñ héima kucnec yanda qacma zéyec; Minñ Kewu gi kápésicgina ionac qacginu ménda haina eñu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac hénarini hazéc mihicñima néngacma keñha wañgic.

¹ Stefano humuyu Saulonéh qehumugic imuac ewa momac wañec. Wañu nalé imuaru Yesuac hénarini

Yerusalem kecgic ienen hazéc yanda mihicñima Yuda zéma Samaria baec séc néngacma kendacgic. Keñgic Yesuac Mélíméli ic eñacnec ménda néngacma Yerusalemiguc kecgic.

² Wañu Anutu ee héihéi wammianzu ienen Stefano héisiac yanda wammima téngéic.

³ Saulo inéh amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré wañ énécmima hénarini meñiri énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéh Samaria ama areña areña séc ackuazéc énézéyec.

⁴ Héndén énécmimia imi eneñ baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic.

⁵ Imuhuc wañgic Filiponéh Samaria ama areña yandaiguc hiñgacma Kristoac héniaya zéau énécmiyec.

⁶ Wañu Filiponéh kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tuñ yanda ienen ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic.

⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéh zéyu kuwic biria sasalanéh ic tosara sipaccgé énécmima kecgic ionac murunec qewelon yanda qema éréic. Wañu purini zéma hénia méragina biria sasala mehiaru énécmiyec.

⁸ Wañu ama areña yanda imuaru ségiségi kunen yanda hicñiyec.

Séwi galeŋ ic Simonnéŋ Uŋa Téréya boŋ memaŋ zé waŋec.

⁹ Waŋu ama areŋa yanda imuaru séwi galeŋ mén kerec. Iwac qara imi Simon. Inéŋ kuwi kuhanéŋ ai ikora meyu Samaria ic embac ieneŋ hémma welicgégic eŋeya niŋac ic kuneŋ zéamuma kecaŋec.

¹⁰ Waŋu eŋeŋa mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kuneŋ yanda késakeczac zéaŋgic.

¹¹ Waŋu nalé horua yanda gété manira ai iminéŋ ewagina mesoho énécmiyu méndac miangic.

¹² Waŋu Filiponéŋ Anutuac héngaleŋ ama areŋa yanda zéma Yesu Kristoac qac buŋa zéau énécmiyu ninzéhégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec.

¹³ Imuhuc waŋu Simon imuhucnec ackuazéc ninzéhégéyu doku naecmiyu Filipino méndacmiyu Filiponéŋ séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgégéyec.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ieneŋ imi Samaria ic tuŋ ieneŋ Anutuac ackuazéc késaniŋ waŋgic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keŋoc.

¹⁵⁻¹⁶ (Waŋu imuaru héniorin imi hakecma ménac mén Uŋa téréyanéŋ ménda mayecnec, ieneŋ Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niŋ iereŋ

mekemma Uŋa téréyaguc wammu niŋac zéweleroc.

¹⁷ Waŋu Yesuac mélíméli ic éréhéc iereŋ méragira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya megic.

¹⁸ Simon imi Yesuac mélíméli ic iereŋ méragira orucginaiguc haiyic Uŋa Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec.

¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buŋa imuhucya ni momacnec néŋic ic embac ménac mén orucginaiguc mérana haiwa Uŋa téréyaguc wammac.

²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéŋ boŋa hia memaŋac zéma ninzaŋ, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc.

²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiŋa qahac. Imuac hénac ac yominéŋ guac iwawai me ai buŋaga ménda wammac.

²² Qeri biricga imi melemma Miŋ Kewu welec mina qerigaiguc ninin imuhucya késakeczan imuac késpedesicga waigémmac gezan.

²³ Gémba biriawac houhouyanéŋ qeriga sécgéyu késpedesiganéŋ pipigemma hezac.

²⁴ Zéyu Simonnéŋ melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niŋ wamma Miŋ Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru mén ménda hicŋi némmac.

²⁵ Waŋu Yesuac Mélíméli ic iereŋ Miŋ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma se-

lima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buŋa suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem liliŋgéma keŋoc.

Filiponéŋ Ediopia ic ménŋ Yesuac hénia ac ézéyec.

²⁶ Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ Filipino yomuhuc ézéyec; Gi yacma emanŋenŋen baec waŋgoŋa Saut iguc hiŋgacma hénia ménŋ Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hiŋgaczac imuaru kembésémaŋ. Waŋu hénia imi baec kéra kérésiaiguc heyec.

²⁷ Imuhuc zéyu Filiponéŋ yacma keŋu Etiopia héŋgaleŋ ama areŋa yandawac Embac garata Kandake iwac welenŋ qeŋe icnéŋ Yerusalemiguc Anutu mepésimaŋ zé eŋec igucnec mayec. Waŋu ic imi héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuac sou kiwa moczoŋ galeŋgémac niŋac kuc yanda hemiyec.

²⁸ Waŋu inéŋ liliŋgéma eŋeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec.

²⁹ Waŋu Uŋa téréyanéŋ Filipino yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna.

³⁰ Zéyu Filiponéŋ usuŋnec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloŋu nimma qesimiyec; Ac olonzaŋ imuac hénia ninzaŋ?

³¹ Waŋu inéŋ zéyec; Ménŋnéŋ hénia ménda meyu nimma dimuhuc

niŋasarimaŋ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niŋ Filipino héihéré miyec.

³² Embac kewuac welenŋ qeŋe iminéŋ ac kiwi oloŋec imi yomuhuc; Rama merawa ménŋ qehéric wammu niŋ héréma keŋanzu ésécnec hérémigic keŋec. Waŋu rama ménŋ zucya héric héric ic ménŋac wésiaiguc hétéŋ qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya ménŋ ménda aŋgéyec.

³³ Waŋu mamaya waŋu didiŋanec ménda zétecgé migic. Waŋu baec igucnec kekecya wagicgic qahac waŋec imuac mérénéŋ iwac qelihéraguc wammac hia zéwacnec?

³⁴ Waŋu garatawac welenŋ qeŋe icnéŋ melemma Filipino ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tiliŋ tiliŋ icnéŋ mérac niŋ imuhuc zézac, eŋeya niŋac me ic ménŋ niŋac?

³⁵ Qesiyu Filiponéŋ kuaya aŋgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec.

³⁶ Waŋu hénia keŋkecma doku ménŋiguc kereŋic garatawac welenŋ qeŋe icnéŋ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéŋ ziki néŋu doku ménda naec némbésémaŋ?

³⁷ (Ménda hezac.)

³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic naŋu Filipino zéma garatawac welenŋ qeŋe ic iereŋ ekawu dokuiguc mekeŋic Filiponéŋ doku naecmiyec.

39 Waŋu doku igucnec éréyic Miŋ Kewuac Uŋanéŋ Filipo wagicma keŋu welen qeŋe ic iminéŋ i muŋguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keŋec.

40 Waŋu Filipo inéŋ Azoto* tauŋiguc wininima lelecgéma ama areŋa kunéŋ kunéŋ séc séc buŋa suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Miŋ Kewunéŋ Sauloac hicŋimiyeŋ.

1 Saulo imi Miŋ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi waŋ énécmimacac niŋ qeria geriwaguc waŋu wéséséya héiyu érémanec naŋu hofac oo ic eŋeŋa iwac muru keŋec.

2 Kemma méŋnéŋ méŋ héna qelia imi méndacma keczuiguc mihicŋi énécmima ic me embac moczoŋ méragina dérécgéma Yerusalem érémaŋ zé Damasiko ama areŋa yanda imuac tocgotocgo ama séc keŋkeŋawac oaec kiwi niŋac welecmiyeŋ.

3 Welecmiyu omiyu mema keŋkecma Damasiko ama areŋa yanda hosuraiguc keŋec. Nalé imuhucgeŋ kurumeŋ igucnec asac mararaŋ méŋnéŋ élanzaŋnec mama qetagalima lelecgémiyeŋ.

4 Lelecgémiyu baeciguc tendingéma maqeyu hema ac ewa méŋ yomuhuc zéyu

niŋec; Saulo, Saulo, gi némac niŋac nunesi wannémma kecanzaŋ?

5 Zéyu Saulonéŋ qesimima zéyec; Miŋ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geŋ qeŋesi wammima kecanzaŋ imi mia.

6 Gi yacma ama areŋa yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kiléŋ mewésémaŋ imuac ara gézéyu nimbésémaŋ.

7 Zéyu ic i guc keŋgic ieneŋ hétéŋ imi niŋgic, néŋ ic méŋ ménda héŋgic imuac niŋ acgina qahac naŋgic.

8 Waŋu Saulonéŋ baec igucnec yacma kiwa hi-manec naŋec, néŋ iwawai méŋ hémmacac séc qahac waŋu ichéra ieneŋ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama areŋa yandaiguc kereŋgic.

9 Waŋu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méŋ ménda neyec.

Ananianéŋ Saulo doku naecmiyeŋ.

10 Damasiko ama areŋa yandaiguc Yesuac ai ic méŋ kerec. Qara imi Anania. Waŋu Miŋ Kewunéŋ tilinŋ tilinŋiguc hicŋimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miŋ Kewu.

11 Zéyu Miŋ Kewunéŋ ézéyec; Niŋzaŋ, ic méŋnéŋ welecma taczac, imuac niŋ gi yacma héna qara Héna Dindiŋa imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méŋ qara Saulo, Taso ama

* 8:40: Qara méŋ; Asidot. † 8:40: Ama areŋa yanda méŋ zéic alayaguc.

areña yanda igucnec iwac hocma mihicñiwésémañ.

12 Inéñ irec ménñ tilinñ tilinñiguc hicñimiyu ic ménñ gara Ananianéñ eñeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muñguc kic hihiyaguc wañec imi hénzac.

13 Zéyu Ananianéñ melemma zéyec; Miñ Kewu, ic embac sasalanéñ iwac niñ zéma Yerusalemiguc guac hénaroinñ hécgá haka biria hatac dahec wañ énécmiyec imuac suruc zégic niñanzua.

14 Wañu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziñ nini moczoñ méranina dérécgé nénécmimac niñac hofac oo eñeñagina iwac murunec kuc buña imi mema hayec.

15 Imuhuc zéyec, néñ Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buñana wagicma kemmacac niñ késawa ic imi nuac ai ic wanzac.

16 Qac buñanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicñimac imi ézéwa hémmac.

17 Wañu Ananianéñ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muñguc kic hihi wamma Uña Téréya sécgégéñu kecbésémañ niñac Miñ Kewu Yesu hénaiñguc hicñigéñec inéñ mia méli néñu hazua.

18 Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec

sekec ésécnecnéñ taima mayu kicya muñguc hima hémma yacma nañu doku naecmiyec.

19 Wañu nene nema kuhaguc wañec. Inéñ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areña yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéñ hénima buña suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

20 Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgo-tocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naña keczac zéma zéau énécmiyec.

21 Énézéyu niñgic imi eneñ moczoñ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacañgic ini mebiri énécmiañec imi qahac me? Wañu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmañ zé hayec.

22 Wañu Saulo inéñ muñguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téngéñ wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areña yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niñgic sicsaoc wañec.

23 Imuhuc wamma keru ai meme sasala keñu Yuda ic eneñ Saulo qewiñ zéma zéeminiñ wañgic.

24 Wañu ac saña hazéra imi Saulo gezawanéñ niñec. Wañu ieneñ Saulo qehumuwiñ zé siñi kaiwe séc nagu yanda séc awima nañgic.

25 Imuhuc wañgic iwac tohotoho ichéra ieneñ

siñyaiguc neñgeñiguc Saulo tima hésanéñ neñgeñ qatéma demin yanda andia luhuc memeac kifañyaiguc nañgéñic hiñgacma néñgarec.

26 Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niñ batucgé énécmiyec, néñ ieneñ moczon Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzéngeñic imuac iwac zénéñgina hiriyec.

27 Wañu Banabanéñ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéñ héñaiguc Miñ Kewu dimuhuc héñu Miñ Kewunéñ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areña yandaiguc inéñ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc wañ énécmiyec.

28 Wañu inéñ iniguc momacnec kecma Yerusalem eñeñ mama wamma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec.

29 Wañu Yuda ic tosara Girik ac zéañgic iniguc ac wañgic acginanéñ eñeñ mama wañec. Wañu ic ieneñ Paulo qewin zé wañgic.

30 Wañu ai momachéra ieneñ nimma Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiñgacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc keñec.

31 Imuac niñ Yesuac héñaorin Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanañ seli mi-hicñi énécmimia wañu Miñ Kewuac ehéihéi wammima

Uña Téréyanéñ ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zañgéñina saima keñec.

Peteronéñ ic mén mehiaryyec.

32 Peteronéñ baec séc lelecgéma kecma Yesuac héñaorin Lida ama areña yandaiguc kecgic ionac muru keñec.

33 Wañu imuaru ic mén mihicñiyec, qara imi Ainea, inéñ purin wamma hehe tat-aciguc hema keru yawuñ 8 wañec.

34 Wañu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéñ mehiaru génzac imuac niñ yacma hehe tat-acga imi geñgaoc mindinina zéyu nalé imuarunec yarec.

35 Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéñ i hémma ewagina melemma Miñ Kewuac hagic.

Peteronéñ Tabita humuc igucnec meqeliyec.

36 Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac mén kerec, qara imi Tabita, neñañ aciguc Nonin, wañu inéñ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmianec.

37 Wañu nalé imuhucgeñ Tabita i hafi hicñimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec.

38 Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Wañu Yesuac ai ic embac ieneñ Peteronéñ imuaru taczac zéñic

nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic ieren kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niñ qesimiyoc.

³⁹ Zéyic Peteronéñ yacma iriguc momacnec kenjic. Kemma kendacgic ieren ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru i wagiric enjic. Enjic embac malé sasala ienen ic iwac maréñaguc namma siacma zari maleku Tabitanéñ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héñec.

⁴⁰ Wañu Peteronéñ énézéyu hiñgacdacgic simiñ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec.

⁴¹ Taru Peteronéñ mériaiguc késama héréyu yacma nañec. Nañu Yesuac hénaoriñ zéma embac malé unuruyu enjic Tabita qelizac imi énézéyu héñgic.

⁴² Wañu Yope ama areña yanda imuac miñina ienen haka imi zésaigic nimma sasala ienen Miñ Kewu ninzéngegic.

⁴³ Wañu Peteronéñ Yopeiguc ic mén qara Simon yañ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uña méñnéñ Konelio hicñimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc ic

mén kerec, qara Konelio. Inén yaré ic 100 ionac galen kerec. Wañu inén tuñ mén Italia yaré ic tuña zéañgic imuacnec.

² Wañu inén enjeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usungina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric wañ énécmima haleñ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecañgic.

³ Kaiwe mén maria 3 kilok imuaru inén héñu Anutuac kua meme uña méñnéñ tiliñ tiliñguc hicñimima Konelio, zéma qarec.

⁴ Wañu inén héñsosolima zéneña hiriyu zéyec; Miñ Kewu, hénia némac niñ? Zéyu zéyec; Haleña ic embac maqeqeya ionac hianzañ imi zéma zéwelecga iminéñ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac.

⁵ Imuac deguc gi Yope ama areña yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu.

⁶ Ic imi yañ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac wañanzac. Wañu ama imi kondun giñgñaguc taczac.

⁷ Kua meme uñanéñ ac imuhuc ézéma keñu welen qeqe ic éréhéc zéma yaré ic suggina igucnec mén Konelio enjeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec.

⁸ Unuruma ac suruc imi wañ énécmidacma Yope

amaiguc méli énécmiyu
kenjic.

*Miñ Kewunéñ Petero tilij
tilijiguc ézéyu héñec.*

9 Ama sinjima gianjiyu
kaiweya ménj kenjkecma gau
komoc wañu ienenj kenjkecma
ama imuac hosuraiguc
kerenjik. Wañu nalé imuaru
Peteronéñ zéwelec wammañ
zé ama qacyaiguc eñec.

10 Wañu inéñ yaka niñ
humuma nene nemañ zé
wamma énézéyu otocgo
wammanec kecgic Uñanéñ
qélélénggé miyec.

11 Miyu héñu kurumenj
añgéyu gésé ménj maleku
ésécnec wañgoñja kemboñ
qahac imi zikima nañgéjic
baec qahaiguc mayu héñec.

12 Héñu qeriaiguc yañ
hénagina kemboñ qahac
hénia hénia zéma gisic
zinañgoc, zini mokoleñ,
zéma nei hénia hénia heyec.

13 Wañu ac ménj yomuhuc
mayec; Petero, yacma
unuma nena.

14 Wañu Peteronéñ zéyec;
Miñ Kewu, qahac téñgéh!
Ni ménda neneya sic sa-
cya zéma iwawai biria
méndagucnec neañzua.

15 Zéyu ac ménj yomuhuc
hicñjiyu hatac éréhéc wañec;
Iwawai Anutunéñ zézuaczac
imuac geñ qakolayaguc
ménda zéna.

16 Haka imi muñguc
hicñjiyu hatac haréwéc wañu
imuacnec gésé imi hérégic
kurumenjik eñec.

17 Wañu Petero iwawai
héñec imuac hénia imi

dimuhuc zéma eñeya
ewayanéñ nimma niñ éréhéc
wañec. Wañu ic tosara
Konelionéñ méli énécmiyec
ienenj naguyaiguc namma
Simonac ama niñac qesigic.

18 Qesima qacma yomuhuc
zégic; Simon Petero zémimia
imi yomuaru taczac me?

19 Wañu Petero i iwawai
héñec imuac hénia niñ
areñgémanc keru Uñá
téréyanéñ yomuhuc ézéyec;
Ninzañ, ic haréwéc haréma
gi hocgénzu.

20 I ini neñ méli énécmiwa
hazu. Imuac gi yacma
hiñgacma ewa éréhéc
ménda wamma iniguc
kembésémañ.

21 Zéyu Peteronéñ ionac
muru hiñgacma zéyec; Ic
hocma hazu imi ni yomi mia.
Hénia némac niñ you hazu?

22 Zéyu zégic, Yaré ic
100 ionac galeñgina Kone-
lionéñ ic solañja kecma
Anutu ee héihéi wammianju
Yuda ic ienenj ee héihéi
wammianzu. Kua meme
uñá téréya méñnéñ gi iwac
amaiguc héihéré gémma guac
murunec ac nimmac niñ
ézéyec.

23 Imuhuc zéyu Peteronéñ
onagiru ama tacyac wañañec
imuaru emma hegic ama
gianjiyu yacma iniguc kenjik.
Wañu Yope amaiguc ninzéh
ninzéh dacmuna tosara
ienenj acguc i guc momacnec
kenjik.

*Peteronéñ ic enia Kone-
lioac
amaiguc kenjek.*

24 Ienené hénáiguc siné méné hema kéñkecma Kaisarea zéic alawac ama arené yandaiguc kereñgic. Wanu Konelionéné sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic.

25 Peteronéné amaiguc enu Konelionéné iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sigéma mepésimiyec.

26 Mepésimiyu Peteronéné mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic kecza.

27 Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic.

28 Wanu inéné ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu éséc nec Yuda ic ménéné ic enia méné ala wammima momac nec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wanu Anutunéné ic ménac méné qakola me zapi qeqeya ménda zémanac zé nézéyec.

29 Imuac niné héihéré néngic acna waima hazua. Wanu qesiénécmiwa, ini hénia némac niné héihéré nénzú?

30 Zéyu Konelionéné yomuhuc ézéyec; Haka yomi hícniyuguc bec ai meme kemboné qahac tecgézac. Maria yomuhucgeñ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecba ic méné malekuya lalacnéñ kic ségéranaiguc wininima nanec.

31 Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma

halenega ic embac maqeqeya ionac haianzañ iminéné Anutuaru haréyu haihakaga imi ninqelima ninégzac.

32 Wanu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmiwa kemma ic méné qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yané séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac wananzac. Wanu ama imi konduné gíngíñaguc taczac.

33 Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazané imi hiabia! Nini moczoné youmi Miné Kewunéné ac gézéyec imi moczoné nimbiné ninjac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziñ.

Peteronéné Konelioac héná géséhéra ackuazéc énézéyec.

34 Zéyu Peteronéné kuaya auma énézéyec; Deguc ni hénia méné ninjasarizua. Anutunéné ic neñané séwinina igucgeñ ménda ninicma nénépésianzac.

35 Ic embac baera baera keczu sugina iguc nec ménéné méné Anutu ee héihéi wammima haihaka solané wananzu imi hia énépésimacac séha wanzu.

36 Anutunéné luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Wanu Yesu iminéné iwawai momac yandawac Miné Kewu wanzac.

37 Yohanenéné doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec iguc nec hénima Yuda baec séc

néma iwawai hicñiyec imi ini ninzu.

³⁸ Anutunéh Yesu Nazarete ama arenja igucnec i Uña Téréya zéma kuc buña imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niñ inéh lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uña birianéh helanži énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec.

³⁹ Nini imi inéh Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka wanec imi moczoñ kicninanéh hémma héipuc wanziñ. I imi ic héngenja wéndaraiguc qegic humuyec.

⁴⁰ Wañu ai meme haréwéc wañu Anutunéh meqeliyu wininiyu héñij.

⁴¹ Wañu ic embac moczoñ yanda ionaru qahac, néh humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambiñ zé Anutunéh becnecc gési nénécmiyu i guc nene doku neyiñ nonac muru sac wininiyec.

⁴² Anutunéh ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zéteccgé nénécmimacac niñ ic méñ kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énécmiwiñ niñac Yesunéh nénézéyec.

⁴³ Wañu Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzéhégému moczoñ iwac qara niñac kápésicgina zuac énécmimac.

Uña Téréyanéh ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéh ac imuhuc zémanec nañu Uña Téréyanéh ic embac moczoñ ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec.

⁴⁵ (45a) Mayu ninzéh ninzéh ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc kenjic ieneñ Anutunéh ic enia ionac Uña Téréya qocgé énécmiyu

⁴⁶ enañ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kilen yanda aurigic.

⁴⁷ Wañu Peteronéh zéyec; Neñañ meyiñ ésécnec ic youmi ieneñ Uña Téréya mezu imuac mérénehñ doku ménda naec énécmiwiñ niñac neuñ héinénecc mimacac séc wammac?

⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéh Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niñac énézéyec. Wañu ic embac ieneñ ai meme tosara méñ iniguc tacyac wammu niñac Petero welecmigic.

11

Peteronéh ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzéh ninzéh dacmuna Yuda baec séc kecgic ieneñ ic enia ieneñ Anutuac ackuazéc añgéh tигic imuac suruc niñgic.

² Imuac Peteronéh Yerusalem liliñgéma enu séwi tasé hericheric ginaguc ieneñ Petero mematiti wammigic.

³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac niñac ic

enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nenec?

⁴ Zéjic Peteronén arenjéma yomuhuc zéasari énécmiyec;

⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelecma kecba Anutunén tiliñtiliñiguc nézéyu yomuhuc héñi; Gésé mén maleku yanda ésécnec kitiwa kembon qahac imuaru zikima kurumen igucnec nanjégic ségéranaiguc mayec.

⁶ Mayu qeriaiguc héñ sosoliwa baec yañ hénagina kembon qahacginaguc hénia hénia zéma hasén yañ zéma gisic zinanjoc, zini mokolen zéma sawawac nei hegic iniri.

⁷ Inicma ewa mén nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena.

⁸ Zéyu neñ zéyi, Miñ Kewu, qahac téngén! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya mén kuanaiguc méndagucnec haiwa hiñgarec.

⁹ Imuhuc zéwa kurumen igucnec ewa mén yomuhuc melenju hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunén zézuaczac imuac geñ iwawai zapi qeqeya ménda zéna.

¹⁰ Iwawai imi hicñiyu hatac haréwéc wanjuguc imuacnec iwawai imi moczon hérégic kurumeniguc eñec.

¹¹ Wanju nalé sosola qahac ic haréwécnén ama hema kecañi imuaru hama naguyaiguc nanjic. Imi

mia Kaisarea zéic alawac ama arenja yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic.

¹² Hagic Uña Téréyanén yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neñawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc eñiñ.

¹³ Enni inén haka dimuhuc hicñimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uña ménén nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu niñi; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmiña kemma ic mén qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu.

¹⁴ Inén hama ackuazéc énézéyu ackuazéc iminén gi zéma hénia géséhécga moczon képésicgina igucnec anjéngina timac.

¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uña Téréya neñañ muru mayec imuhucyanén ionac muru mayec.

¹⁶ Mayu hémma Miñ Kewunén ac yomuhuc zéyec imi niñ qeliyi; Yohanenén dokunén naec énécmiyec, nén ini mia Uña Téréyanén naec énécmimac.

¹⁷ Anutunén neñañ Miñ Kewu Yesu Kristo ninzénjéyiñ nalé imuaru sese nénécmiyec. Wanju inén sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanén némaciguc Anutu neun héimiwinec.

18 Imuhuc zéyu ieneŋ ac imi nimma ac hétéŋgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kecec memuac ewa qeri melenj melenjac buŋa énécmiyec.

Antiokia ama areŋa yandaiguc Yesuac hénaořiŋ hicŋiyec.

19 Stefano niŋac un-unesi hicŋiyu ic embac tosara ieneŋ héndéŋ héndéŋ amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néŋ Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic.

20 Waŋu suginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéŋ Antiokia ama areŋa yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miŋ Kewu Yesuac buŋa suruc hiabia énézégic.

21 Waŋu Miŋ Kewuac mérayanéŋ iniguc heyu ic embac sasalanéŋ ninzéŋgéma Miŋ Kewuac muru liliŋgéma hagic.

22 Waŋu Yerusalemiguc hénaořiŋ kecgic ieneŋ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areŋa yanda imuaru keŋec.

23 Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi waŋec. Waŋu ewa siŋgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niŋac ic embac moczoŋ acnéŋ meseli énécmiyec.

24 Banaba imi ic hiabia, waŋu Uŋa Téréya zéma ninzéŋ ninzéŋ yanda

sécgémima heyec. Imuac niŋac ic embac tuŋ yandanéŋ Miŋ Kewuac muru toroqegic.

25 Waŋu Banabanéŋ Saulo mihicŋimaŋ zé Taso ama areŋa yandaiguc keŋec.

26 Kemma mihicŋima wagiru Antiokia ama areŋa yandaiguc hayoc. Hama yawuŋ momacguc ekawu kecma Yesuac hénaořiŋ mihicŋi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyic Antiokia ama areŋa yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénaořiŋ ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénaořiŋ Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keŋec.

27 Nalé imuaru Anutuac tiliŋ tiliŋ ic tosara Yerusalem-nec Antiokia ama areŋa yandaiguc hagic.

28 Waŋu ionarunec méŋ qara Agabonéŋ Uŋa Téréyanéŋ tiliŋgémiyu baec séc béti yanda hicŋimac niŋ andiawac ara énézéyec. Waŋu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicŋiyec.

29 Hicŋiyu Yesuac hénaořiŋ ieneŋ kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulangéma Yuda baeciguc ninzéŋ ninzéŋac dacmuna hécgina kecgic ionaru haleŋgina haigic kemmac niŋ zétecgégic.

30 Zétecgégic imuhucyanec haleŋ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzéŋ ninzéŋac dacmuna

hécgina ionac muru haigic keñec.

12

Herodenéj Yakobo qehu-muma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéj hénáorin tosara ununesi énécmiman zé méra meyacma énézéyec.

² Inéj Yohaneac dara Yakobo késama sounéj héiyu humuyec.

³ Imuhuc wañu Yuda ic ienej haka imuac ségiségi wañgic inictegicma Petero acguc késaman zé wañec. (Wañu haka imi saméj yisya qahac imuac kendorjiguc hicñiyec.)

⁴ Wañu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorj tegéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nanu ara zétecgémacac ninj hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tunhéra 4 méndén amuma galenjúmu ninjac ionac méraginaiguc oporec.

⁵ Petero hésa amaiguc galenjúgic heyu hénáorin ienej iwac ninj wamma ewa qerigina hélacnéj Anutu welecmigic.

Kua meme uña méjnénj Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéj i wagicma hamuac ninjac imuac naléya imi ama gianjiyu ducñimac. Wañu ménda gianjiyunec sinji imuaru Petero señ hésa éréhécnénj qatégic téngin ic éréhéc iorac sugiraiguc

gauya hekerec. Keru galenj meme ic tosara nagu sénganjenjiguc galenj mema nanjic.

⁷ Wañu héngic Minj Kewuac kua meme uña méjnénj wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararanj méjnénj asariyec. Wañu kua meme uñanéj Petero maréñaguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec señ hésanénj loloma madarec.

⁸ Wañu kua meme uñanéj ézéyec; Rikuñga zikima héná usuga héina hinjaru. Imuhuc zéyu inéj imuhuc wañec. Wañu kua meme uñanéj muñguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hinjaruguc méndac némma hana.

⁹ Zéyu Peteronénj méndacmima keñec. Wañu kua meme uñanéj iwawai hélacnec wammiyec, néj ménda ninjasarima gau hénzua imuhuc zéma ninjac.

¹⁰ Wañu ierenj galenj meme ic nagu sénganjenjiguc nanjoc imi walac nanaña zéma andu nanaña orogicma keremma deminj yandawac ainj naguya ama arenja yanda wésiaiguc nanaña imuaru hayoc. Hayic nagu imi eneyaocnec angé érécmiyu mama héná yandaiguc keñoc. Kenjic kua meme uña iminéj élanzanec waimima enec.

¹¹ Enj Peteronénj nininja béréngéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téngénj. Minj

Kewunéŋ kua meme uŋaya mélima Herodeac méria zéma ai areŋ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac.

12 Imuhuc niŋtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neŋgocya Mariawac amaiguc keŋec. Waŋu imuaru ic embac sasalanéŋ tocgéma zéwelec wamma tagic.

13 Kemma Peteronéŋ naguguc qeyu welen qeŋe embac méŋ qara Rodenéŋ ewaya nimmaŋ zé hosuru hayec.

14 Hama Peteroac ewaya niŋasariyec. Waŋu ségiségi yandanéŋ ewa soho wammiyu nagu ménda auma eŋ usuŋnec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec.

15 Énézéyu ienenéŋ nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Waŋu inéŋ imuhuc seli qema zémanec naŋu ienenéŋ zégic; Imi iwac kua meme uŋaya gezaŋ.

16 Waŋu Peteronéŋ nagu imi qemanec naŋu ienenéŋ nagu auma i hémma aurigic.

17 Waŋu acgina qaimac niŋ méranéŋ séséc waŋ énécmima Miŋ Kewunéŋ hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc waŋ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzéŋ ninzéŋac dac munahéra énézémuac niŋ énézéma ama imi waima baec méŋiguc keŋec.

Miŋ Kewunéŋ Herode bakia melen miyu humuyec.

18 Ama gianjiyu yaré ic ienenéŋ Petero hocma iwawai dimuhuc hicŋimizac imi ménda niŋasarima qewelon yanda waŋgic.

19 Waŋu Herodenéŋ hocma ménda mihicŋima awiawi ichéra zéqesi waŋ énécmimaguc humuciguc onopocmu niŋac énézéyec. Waŋu Herodenéŋ Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiŋgacma imuaru kerec.

20 Herodenéŋ Tiro zéma Sidon ama miŋina hazéc yanda waŋ énécmiyec. Waŋu ama imuac miŋina ienenéŋ nene yaka ic kewu iwac murunec hicŋianzac imi mema kecaŋgic imuac niŋ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiŋima welen qemianec i mebélacgé mima luae niŋac welec migic.

21 Waŋu Herodenéŋ nalé meyec imi ducŋiyu ic kewuac maleku héima tatac edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec.

22 Ic momac yanda ienenéŋ hérianŋ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néŋ Anutuac ewaya.

23 Waŋu Herodenéŋ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melenju eŋec, imuac niŋ Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ qeyu nanecnéŋ kigic nalé sosola qahac humuma qahac waŋec.

24 Waŋu Anutuac ackuazécnéŋ muŋguc yanda yandi saima

keñec.

²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo ieren Yerusalemiguc haleñ énécmiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusalem waima lilingéma keñgic.

13

Buñá zéauau ai niñac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénaorin sugginaiguc Anutuac tilin tilin ic zéma qerawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara mén Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo.

² Wañu kaiwe méniguc nene zikima zéwelec wamma Miñ Kewu mepésima kecgic Uña Téréyanén ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niñ ururuyi imuac niñ iri ai imuac gésiéércmigic.

³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uña Téréyanén méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keñoc.

⁵ Kemma Salami ama areña yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézéyoc. Wañu Yohanenén iriguc kecma méra érécmiyec.

⁶ Konduñ baec komoc komoc sugginaiguc qer-icma kemma Pafó amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeñ Bayesu mi-hicñigic. Wañu ic imi Anutuac kua meme ic ikora.

⁷ Wañu inén Baec galeñ mén Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inén nininaguc. Wañu inén Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimman zé wañec.

⁸ Wañu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeñ.) inén hazéc wañ énécmima baec galeñ imi ninzén ninzén andé qema kemmac niñ seliseli wamma ézéyec.

⁹ Wañu Saulo qara mén Paulo inén Uña Téréyanén qeria sécgémiyu Elima imi hén sosolima yomuhuc zéyec;

¹⁰ Gi imi uña biriawac merac, iwawai dindiña moczon yanda imuac hazécyá. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miñ Kewuac hénia dindiña imi meqarin géanzan. Haka biria imi ménda waiwéséman me?

¹¹ Imuac degucguc Miñ Kewuac mérianén guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeñ gi kaiwe ménda hébéséman. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma sinji yandanén hoturumiyu mérayanén mezan qezan wamma keñha wamma méraya mema méra mimuac

niŋ waŋec.

¹² Waŋu baec galenŋ nén iwawai hicŋiyec imi hémma ninzéngeyec. Waŋu Miŋ Kewunén imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonén Pisidia Antiokia ama areŋa yandaiguc Yuda ic buŋa suruc hiabia énézeyer.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec kenha waŋgic ienenŋ Pafo ama areŋa waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kereŋgic. Waŋu baec imuaru Yohanenén wai énécmima Yerusalem amaiguc lilingéma keŋec.

¹⁴ Keŋu ienenŋ Perege ama igucnec keŋkecma Pisidia baec Antiokia ama areŋa yandaiguc kemma kecgic Sabata ducŋiyu tocgotogo amaiguc emma tacgic.

¹⁵ Waŋu ienenŋ Moseac hénia ac zéma Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ionac kiwi téréya imi oloŋgic ama imuac galenhera ienenŋ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc ménŋ nimma kecziuguc zégic niŋni.

¹⁶ Waŋu Paulonén yacma méranénŋ séséc wamma yomuhuc énézeyer;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niŋgic.

¹⁷ Israel ic neŋaŋ Anutunén esaŋambéc hécnina gési énécmiyec. Ienenŋ Izipte baeciguc ic kianŋ kecgic, nén

Anutunén eegina héima kuha yandanén onagicma hayec.

¹⁸ Zélénŋ baeciguc yawuŋ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatén waŋ énécmima kecaŋec.

¹⁹ Waŋu Kanaan baeciguc kisic areŋ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buŋa zéma wai énécmiyec.

²⁰ (Moczoŋ toroqema zéwa yawuŋ 450 séc ic kianŋ kecgic.) Imi tecgéyu zémindiŋ mindiŋi ic énécmiyu keŋ kecma Anutuac tilinŋ tilinŋ ic Samuelac naléya hayec.

²¹ Waŋu ic kewu niŋac welecgic Anutunén Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naŋa Saulo énécmiyu inénŋ yawuŋ 40 imuac séc galenge énécmiyec.

²² Waŋu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naŋa Dawidi mihicŋiwa ewana kunenŋ yanda hemizac. Inénŋ mia ewa siŋna tohoma iwawai moczoŋ mese-limac.

²³ Waŋu Anutunén ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neŋaŋaru aŋgén titi ic Yesu méliyu hayec.

²⁴ Waŋu Yesunén sucninaiguc hicŋi asarimacac niŋ walac Yohanenén ewa melenac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec.

²⁵ Yohane i hénia zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézeyer; Ini nuac méré zéma niŋzu?

Ni Kristo qahac, néné andénaiguc hama keczac iminéj imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéj héná usuyawac hésaya hulac-manjac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niŋgic; Anǵéj titiac gezac qézéj ac yomi nonac muru haiyu hayec.

²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galej hécgina eneŋ Yesu zéma Anutuac tilij tilij ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloj niŋanzu imuac hénia imi ménda niŋasarigic. Hénia imuac niŋac Yesuac zéma késpedesiraguc zétecgégic Anutuac tilij tilij ic ionac ackuazéc imi hélaguc waŋec.

²⁸ Ieneŋ késpedesira humucac sécyá ménda mihicŋigic, néj tinduc qehumumac niŋac Pilato welec migic.

²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niŋ ogic hezac imi moczoŋ wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifanaiguc haigic.

³⁰ Waŋu Anutunéj humumia sugina igucnec i meqeliyec.

³¹ Meqeliyu inéj ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem kenjic ionac muru ai meme sasala hicŋi énécmiyec. Hicŋi énécmiyu ieneŋ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu.

³² Nini acguc zikiziki

ac esanambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziŋ.

³³ Imi mia Anutunéj Yesu meyarú sisipac ac iminéj qelihécgina neŋanaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naŋna. Neŋ degucmi mihicŋigéj.

³⁴ Waŋu Anutunéj Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muŋguc ménda houmacac niŋ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimanj.

³⁵ Imuac Legic lépaya méniguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac.

³⁶ Waŋu Dawidinéj naléyaiguc Anutuac ewa siŋ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esanambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec.

³⁷ Waŋu ménj Anutunéj meqeliyec iminéj ménda houyec.

³⁸ Imuac niŋac iwac murunec késpedesic waiwaiac buŋ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niŋasarimu.

³⁹ Moseac héná acnéj késpedesic momac yanda imuarunec ménda mesolaŋi énécmiyec. Waŋu Yesuac niŋ wamma ninzéŋgégic séc yéwéria moczoŋ yanda igucnec metecgé énécmima késpedesicgina qahac

zéeénécmimac.

⁴⁰ Imuac niŋ Anutuac tilij tilij ic ionac ackuazéc zéráguc yomuhucyanén onaru héláguc ménda wammacac niŋ galen memu.

⁴¹ Ni onac naléginaiŋuc iwawai mérj memaŋ. Waŋu iwawai imi hémma énézégic ninzéhémuc séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini hénqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamaneŋ naŋu ic eneŋ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic.

⁴³ Waŋu hénariniŋ imi héndén amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénaiŋuc toroqegic ieneŋ sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niŋ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Waŋu Sabata muŋguc ducŋiyu ama imuac miŋina moczoŋ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiŋ zéma hadacgic.

⁴⁵ Hagic Yuda ic ieneŋ inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic.

⁴⁶ Imuhuc waŋgic Paulo zéma Banaba ieneŋ kicginaiguc zénéŋgira ménda hiriyu yomuhuc énézényoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc

énézényawac hezac, néŋ eŋaoc niŋgic ini kekec hémbénaŋa imuac buŋa wammucac séc qahac waŋu waizu. Imuac niŋ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic.

⁴⁷ Imuac mia Miŋ Kewunén yomuhuc zénércmiyec; Neŋ baec tetcgia séc ic embac ionac aŋgén titi niŋac iri ic enia ionac asacmararaŋ kumu érécmizua.

⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ieneŋ moczoŋ ac imi nimma ségiségi wamma Miŋ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Waŋu kekec tetcgia qahac imuac buŋa wammu niŋ gési énécmiyec séc ninzégégic.

⁴⁹ Waŋu Miŋ Kewuac ackuazécnéŋ baec imuhucgeŋ saima keŋec.

⁵⁰ Waŋu Yuda ic ieneŋ Paulo zéma Banaba urunesi waŋ érécmimu niŋac embac eŋeŋagina tosara Anutu ee héihéi wammiaŋgic ini zéma ama imuac ic kuneŋ ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keŋoc.

⁵¹ Kemma ic ieneŋ hémma hénia niŋ asarimu niŋ sésécya wamma hénia titi-giraiguc seitotoŋa qeyic mayuguc Ikonion ama areŋa yandaiguc keŋoc.

⁵² Keŋic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicŋigic ieneŋ ewa hia zéma Uŋa Téréyanén sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama areŋa

yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Wañu Ikonion ama areña yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanéñ Yesu ninzéhégic.

² Wañu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ieneñ ic enia tosara néndéñ énécmigic ninzéhñ ninzéhñac dacmuna nimbiri énécmigic.

³ Imuac niñ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miñ Kewuaru héima ackuazéc zénéñgira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic Miñ Kewunéh séséc baec icnéñ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranéh memaoc niñ nañgé érécmima ackuazéc eñeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec.

⁴ Wañu ama yanda imuac ic embac ieneñ méndéñ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgc.

⁵ Wañu ic enia zéma Yuda ic ieneñ galeñ hécginaiguc zébiri érécmima hocnéñ uruwiñ zé usuñec harégic.

⁶ Harégic niñtecgicma néñgacma Likaonia baec Listera ama areña yanda yanda zéma Debe ama areña yanda zéma ama areña tosara lelecgéma heyec imuaru keñoc.

⁷ Kemma imuaru buña suruc hiabia énézényoc.

Lisitera ama areña yandaiguc

Paulo zéma Banaba iorac niñ Anutu zéérécmigic.

⁸ Wañu Listera ama areña yandaiguc ic méñ neñgocac héri qeria igucnec hénia éréhécyá séléc sélécgia hicñima hénia keñhaya qahac tacañec.

⁹ Wañu Paulonéh ackuazéc zéyu nimma taru héñsosolima iwaru ninzéhñ ninzéhña hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niñtegirec.

¹⁰ Niñtecgicma ac kucnec zéma yomuhuc ézényec; Gi hénaganéh tima héñgeñec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéh técgéma yacma keñha wañec.

¹¹ Wañu ic tuñ yanda ieneñ Paulonéh ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu iereñ ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc.

¹² Wañu ieneñ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galeñ kerec imuac niñ Hereme zémigic.

¹³ Wañu ama yanda imuac séñganñegic anutu Zeusi ac ocmuñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéñ burumakao zéma iwawai zuria mema ama areñ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owiñ zé wañgc.

¹⁴ Wañu Yesuac Mélíméli ic éréhéc Banaba zéma Paulo iereñ nimma malekugira muzurac gémaguc tuñ yanda sugcinaiguc usuñec kemma qacma yomuhuc énézényoc;

¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ

haka imuhucya wanžu? Niri imi ini éséc icnec. Neren imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumenž zéma iwawai moczoŋ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicŋiyec i imi hénihéniaya zéma tetecgiaya qahac keczac iwac muru liliŋgéma hamuac niŋ ackuazéc imi énézézic.

¹⁶ Anutunéŋ becnecc baec séc ic embac wai énécmiyu enaŋ hénagina méndacma keŋha waŋaŋgic.

¹⁷ Waŋu eneya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Héla nec zéasari énécmiyec. Inéŋ kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héŋaŋgic. Waŋu nene yaka sasala mi-hicŋi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec.

¹⁸ Iereŋ ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbaŋ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéŋ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma kericc Antiokia ama areŋa yanda zéma Ikonion ama areŋa yanda imuacnec Yuda ic ieneŋ haréma ic embac énépésima Paulo hocnéŋ héigic. Héima niŋgic humuyec ésécnec waŋu ama yanda séŋgaŋgeŋiguc héréma kemma giligic.

²⁰ Waŋu Yesuac ai ic ieneŋ keremma lelecgéma naŋgic imuarunec inéŋ yacma

muŋguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianjiyu Banaba i gucc Debe ama yandaiguc keŋoc.

²¹ Ama yanda imuaru buŋa suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéŋ Yesuac tohotoho ic waŋgic. Waŋu imuarunec muŋguc liliŋgéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋoc.

²² Yesuac hénaořiŋ ninzéŋ ninzéŋ niŋselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héngaleŋ ama areŋa yandaiguc kerembiŋ zé neŋaŋ zéra béra kileŋ yanda mihicŋiwiŋ.

²³ Zéyu tecgéyu hénaořiŋ tuŋa tuŋa séc galenjhécgina mihicŋi énécmima nene zikima zéwelecma ninzéŋ ninzéŋ miŋina Miŋ Kewuac muru onoporoc.

²⁴ Waŋu Pisidia baec qer-icma keŋkecma Pamfilia baeciguc kereŋoc.

²⁵ Keremma Perege amaiguc buŋa suruc énézéma Atalia amaiguc hiŋgaroc.

²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keŋkecma Antiokia ama areŋa yandaiguc kereŋoc. Ama imuaru mia becnecc doku naec ieneŋ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic.

²⁷ Keremma hénaořiŋ tocgo énécmima Anutunéŋ naŋgé érécmiyu ai meyic ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoŋ waŋ énécmiyoc.

28 Waŋu imuaru Yesuac hénarion iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba ieren ac eminimbij zé Yerusalem enoc.

1 Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areŋa yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Mošac haŋa tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc aŋgégina ménda timac.

2 Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba ieren iniguc zéen zéma wamma qeŋetali yanda waŋgic. Waŋkecma yomuhuc acgina zikima zégic; Paulo zéma Banaba ieren ic tosara ionarunec iniguc enawu Yesuac Méliméli ic zéma galeŋ tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu.

3 Imuhuc zéma hénarion ienen méli énécmigic keŋgic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanén ewa qerigina melenŋic imuac suruc ninzén ninzén dacmuna énézégic. Zégic niŋgic ionaru ewa hia kunen yanda hicŋiyec.

4 Waŋu keŋkecma Yerusalem kereŋgic hénarion héra zéma Yesuac Méliméli ic zéma galeŋhéra ienen zézé ségiségi waŋ énécmigic. Waŋu Anutunén iniguc ai meyec imuac ac suruc moczoŋ waŋ énécmigic.

5 Waŋu ninzén ninzén dac muna tosara Farisaio tuŋ ionarunecnén yomuhuc ninzénégéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héra ac tohomuac niŋ ku énécmiwiŋac hezac.

Peteronén ac énézýec.

6 Zégic Yesuac Méliméli ic zéma galeŋ ienen imuac ara zéwiŋ zéma enacnec tocgégic.

7 Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi waŋkecgicguc Peteronén yacma yomuhuc énézýec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunén ic enia ienen nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzénégemu niŋac becarunec sucnina igucnec ni gésinéŋec.

8 Waŋu qeri héhén Anutunén Yuda neŋaŋ niŋ waŋ nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uŋa Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec.

9 Inén ninzén ninzéniganén qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neŋac neŋac qahac wanzac.

10 Imuac ini némac niŋac iwawai réwéria esaŋambéc hécnina zéma neŋaoc huabipianziŋ imi Yesuac hénarion ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiŋ zé wanzu?

11 Nini zéma ic enia ini momacnec Miŋ Kewu Yesuac ewa hiawac aŋgénina tiyu kecziŋ imi ni ninzénégézia.

12 Waŋu tocgégic ienen acgina qaima eŋ tacma Banaba zéma Paulo ieren

Anutunéj nanjé érécmima ic enia ionac sugginaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc wanj énécmiyic nindacgic.

13 Énézéyic tecgéyu Yakobonéj ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa ninjic,

14 Walac Anutunéj ic enia enjeya bujahéra wammu ninjac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéj nénézéyec.

15 Anutuac tilin tilin ic ionac ackuazécnéj ai imi yomuhuc zéma nanjézac;

16-17 Ic munduŋa tosara, ic enia nuac qac bujanaguc zéénécmimia imi moczoŋ Miŋ Kewu qac hoc wammimuac nin neŋ bianjuc lilingéma hama Dawidiac ama zénzénjgia, ama sauha muŋguc meycagéma héi qelimaŋ.

18 Miŋ Kewu iwawai imuhucya moczoŋ nénézéyu baec yomuac naléya hama keŋec imuac suraiguc baec ic neŋaŋ héngicac héŋanziŋ inéj mia ac imuhuc zézac;

19 Imuac nin ni yomuhuc ninjésima zézua; Ic enia Anutuac muru lilingéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiŋ.

20-21 Moseac hena ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic ninjanzu. Wanju Sabata séc tocgotocgo amaya amayaiguc olongic ninjanzu imuac nin ieneŋ nemu me imuac irehawac buŋa haihaiya imi zéma kaisero ai

zéma wanj déméŋa miŋicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiŋ iminéj hia wammac.

Yerusalemnec kiwi haigic baec séc keŋec.

22 Wanju Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ zéma henaorin momac yanda ieneŋ suggina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areŋa yandaiguc méli énécmigic kemmu nin acgina zikima ninzénj ninzénj dacmuna ionac galeŋ Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiérécmigic.

23 Wanju kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziŋ Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ tosara nini ninzénj ninzénj dacmuna hécnina baec ménj Antiokia ama areŋa yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec ménjunec dacmuna ini zézé ségiségi wanj énécmima kiwi yomi hai énécmiziŋ.

24 Sucnina igucnec ic tosanénéj acnina ménda mema enj onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic ninjij.

25 (25a) Wanju nini ic éréhéc imi gési érécmima ala téŋgénj éréhécnina Banaba zéma Paulo,

26 Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac ninj wamma kekecgira waiyoc (25b) iriguc

momacnec méli énécmiwiñ zé ewa momac wanziñ.

²⁷ Hénia imuac niñ nini Yuda zéma Sila méli érécmiñ hama kuagiranéñ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc.

²⁸ Uña Téréya zéma nini iwawai tosara qa-hac, néñ iwawai kilendac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiñ niñac ewa momac wanziñ.

²⁹ Nemu me imuac ire-hawac buña haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yañ déméña mizicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzéngeziñ. Yaizézé wañ énécmima imdacmi sac oénécmiziñ.

³⁰ Haigic ieneñ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areña yandaiguc keremma hénariñ tocgo énécmima kiwi imi énécmigic.

³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloñ niñ wamma ségiségi wañgic.

³² Wañu Yuda zéma Sila iereñ acguc Anutuac tilinñ tilinñ ic keroc imuac niñ ac sasala zéma meseli énécmiyoc.

³³ Wañu iereñ nalé tosara iniguc keriguc ninzénñ ninzénñ dac muna ieneñ luae ac érézéma oropocgic keñoc. Kemma méli érécmigic ionaru lilingéma keñoc.

³⁴ (Méndá hezac.)

méndéñ amuyoc.

³⁵ Paulo zéma Banaba iereñ Antiokia ama areña yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic.

³⁶ Ai meme tosara hama keñu Paulonéñ Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becneñ Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñguc lilingéma kemma ninzénñ ninzénñ dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbinñ.

³⁷ Zéyu Banabanéñ Yohane Mareko zémimia i wagiric eñawu momacnec kemmu niñ wañec.

³⁸ Wañu Marekonéñ becneñ Pamfilia baeciguc wai énécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niñ Paulonéñ wagicma kemmac niñ niñu ménda sécgéyec.

³⁹ Wañu Banabaguc zéqeqetali yanda wañkecma méndéñ amuyoc. Méndemma Banabanéñ Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc.

⁴⁰ Wañu Paulonéñ Sila megésiyu ninzénñ ninzénñ dacmuna ieneñ mérianñ ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc.

⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénariñ meseli énécmiyec.

16

Paulo zéma Banaba iereñ

Timoteonéñ Paulo zéma

*Sila**ioraru toroqeyec.*

¹ Paulonéj keñkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic ménj kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néj ninzéh ninzéh embac wañec. Wañu mañgocya imi Girik ic.

² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzéh ninzéh dac muna ieneñ Timoteoac eeya héigic.

³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ieneñ iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonéj i wag-icma kemmanj zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec.

⁴ Wañu ama areña kunerj kunerj séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ eneñ Yerusalemiguc ac zikima hena ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc.

⁵ Imuhuc wamma ai meyc henaoriñ ieneñ ninzéh ninzéhgina seligiyyu kucgina mema kaiweya kaiweya zañgégina toroqema keñec.

*Paulonéj Makedonia ic méjnéñ
tiliñ tiliñiguc wininiyyu héñec.*

⁶ Wañu Uña Téréyanéñ Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuac niñ énézyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic.

⁷ Keñkecma Misia baec giñgiñaiñguc keremma Bitinia baeciguc kerembiñ zégic

Yesuac Uñanéñ imuhucyanec oaec ménda zéénecmiyec.

⁸ Imuac ieneñ Misia baec giñgiñanec keñkecma Troa amaiguc mekeñgic.

⁹ Siñyiñguc Paulonéñ tiliñ tiliñiguc héñu Makedonia ic méjnéñ iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma kondunj néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ.

¹⁰ Paulonéñ tiliñtiliñiguc séséc hémma zéyu, Anutunéñ ionac buña suruc hiabia énézéwiñ niñ nénézézac zéma ninzéhngéma nalé sosola qahac kondunj qericma Makedonia kembiñ niñac zéréh qéréh wañiñ.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didiñanec kemma Samotera kondunj baec komociguc kereñiñ. Ama gianjiyyu imuacnec keñkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñiñ.

¹² Imuaru zéic igucnec mama keñkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñiñ. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kunehgina wawaña. Roma ic eneñ ama areña yanda imi añgéh tima galeñgéma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerih.

¹³ Sabata ducniyyu ama areñ imuac nagu yanda séñganñgic doku ménj

heyec imuaru zéwelec wele-
cac tatarawac séc méñ hezac
me qahac imi hémbiñ zéma
kenjiñ. Kemma imuaru
tacma embac tocgoma tacgic
ionac ackuazéc énézéiñ.

14 Wañu niñgic ionac
sucgina igucnec embac
méñ qara Lidia kerec. I
imi maleku qouc qoucgia
meme embac. Wañu Tiatira
ama yanda igucnec. Inéñ
Anutu ehéihéi wammianec.
Wañu Miñ Kewunéñ qe-
ria mebéréngéyu ackuazéc
Paulonéñ zéyec imuac
wamma niñec.

15 Wañu eñeya zéma hena
géséhéra moczoñ doku
naec énécmiñ nalé imuaru
inéñ amayaiguc héihéré
nénécmima yomuhuc zéyec;
Eneñ mia nuac niñgic niñzén
niñzén embac wamma
Miñ Kewuac qeriaiguc
keczuaiguc hama nuac
amaiguc tacyac wammu.

*Paulo zéma Sila hésa
amaiguc oropocgic.*

16 Nalé méñu zéwelec
weleccac kawéiguc kembin
zé kenkecni welen qe qe
embac méñ kuwicyagucnéñ
mihicñi nénécmiyec. Embac
imi bianac ac zéénécmima
miñhéra ionac soukiwa
sasala mihicñi énécmianec.

17 Wañu inéñ mia
Paulo zéma nini méndac
nénécmima ac qacma
yomuhuc zéyec; Ic yominéñ
Anutu eñeya yanda iwac
welen qe qe qe héra kecma
añgéñ titiac hena zéau
énécmianzu.

18 Kaiweya kaiweya
imuhuc wañ nénécmima
keru ai meme sasala
tecgéyec. Paulonéñ niñu
aiya kileñ yanda héricmiyu
lilingéma kuwic yomuhuc
ézéyec; Ni Yesu Kristoac
qaraiguc gézézua, embac
iwac qeria igucnec éréma
kenna. Imuhuc zéyu
imuarunec éréma kenec.

19 Wañu welen qe qe
embac iwac miñhéra ieneñ
soukiwa hia mihicñimuac séc
qahac wañec imi héñtegicma
Paulo zéma Sila érépésima
galeñ mihicñi énécmiwiñ
zé nénagéma sombenjiguc
héré érécmima kenjic.

20 Galeñ ionacmuru
héré érécmima yomuhuc
zégic; Iereñ Yuda icnéñ
amaninaiguc hama mebiri
nénécmiyic qewelon yanda
mihicñizij.

21 Wañu haka méréra
Roma ic neñañ ménda
wamma mema kekera imuac
mia nénézézaoc.

22 Wañu ic tuñ yanda
nañgic ieneñ nañgé amuma
momacnec hazéc ac wañ
érécmigic galeñ ieneñ séwi
usugira hetec qetecgéma
hihilocnéñ urumu niñac
énézégic.

23 Zégic ieneñ hihilocnéñ
kileñ yanda urumaguc hésa
amaiguc oropocma nagu
meselima hiabianec awima
nammac niñ galeñ meme ic
ézégic.

24 Ézégic nimma hésa ama
qeria méñ suraiguc taczac
imuaru oropocma hénagira
ic kemaña dépañ yanda

éréhéc imuac namuŋaiguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galeŋ meme ic doku naec miyec.

25 Siŋiya namuŋaiguc Paulo zéma Sila iereŋ Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosaraneŋ imi niŋgic.

26 Waŋu élanzaŋnec naŋ yanda geriwigucnéŋ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczoŋ aŋgédarec. Waŋu ic momac yanda seŋ hésagina loloma madarec.

27 Waŋu galeŋ meme icnéŋ gau igucnec niŋqelima héŋu nagu aŋgéma nandaru hésa ic néŋgacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumaŋ zé waŋec.

28 Imuhuc wammaŋ zéyu Pauloneŋ qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczoŋ you tacziŋ.

29 Waŋu galeŋ meme icnéŋ kifa niŋac qacma emma zénéŋa hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sicgé érécmiyec.

30 Waŋu oragicma éréma qesiéércmima zéyec; Ic kewu éréhécná ni dimuhuc wamba Anutuneŋ aŋgéŋna timac?

31 Zéyu iereŋ yomuhuc ézéyoc; Miŋ Kewu Yesu niŋzéngeŋa gi zéma héná géséhécga aŋgéŋgina timac.

32 Waŋu iereŋ i zéma héná géséhéra Miŋ Kewuac ackuazéc énézéyoc.

33 Éénézéyic galeŋ meme icnéŋ siŋi imuaru nalé sosola

qahac oragicma wizigira hicŋiyec imi zuac érécmiyec. Waŋu nalé sosola qahac eŋeya zéma héná géséhéra doku naec énécmiyoc.

34 Waŋu i eŋeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Waŋu i zéma hénagéséhéra moczoŋ hama Anutu niŋzéngeŋic imuac niŋ ségiségi yanda waŋec.

35 Ama gianjiyu galeŋ ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmína.

36 Zégic galeŋ meme icnéŋ nimma Paulo yomuhuc ézéyec; Galeŋ éréhécná ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmína zézu imuac iri ewa bénzéŋ nimma kemmaoc.

37 Zéyu Pauloneŋ yomuhuc ézéyec; Niri Roma ic kecziŋ waŋu késpedesnina ménda zétecgéma ic tuŋ yanda kicginaiguc eŋ nuruma hésa amaiguc noropocgic. Waŋu deguc éléŋ méli nérécmiwiŋ zé wanzu? Imuhuc qahac, eŋaoc hama noragicgic kembiŋ.

38 Waŋu ai ic ieneŋ liliŋgéma kemma galeŋ énézégic. Énézégic ieneŋ ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niŋasarima aurigic.

39 Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiŋ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areŋa yanda imi waima kemmaoc niŋ érézégic.

40 Waŋu iereŋ hésá ama igucnec éréma duŋa Lidia iwac amaiguc kemma

imuaru Yesuac ninzéh ninzéh dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keŋoc.

17

Paulo zéma Sila ieren Tesalonika ama areŋa yandaiguc keŋoc.

¹ Waŋu Paulo zéma Sila ieren Amfipoli zéma Apolonia ama areŋa yanda orogicma Tesalonika ama areŋa yandaiguc kereŋoc. Waŋu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama méŋ tarec.

² Waŋu Paulonéh hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiŋgic.

³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzen manzen qema humuma humuc igucnec yacmac niŋac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Waŋu ni énézéanzua Yesu iminéh Kristo wanzac.

⁴ Zéyu suginaiguc tosara zéma Girik ic tuŋ yanda Anutu ehéihéi wammiaŋgic imi eneŋ zéma embac eŋeŋa éréhécdac qahac, néŋ sasala momacnec ninzéhégéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic.

⁵ Waŋu Yuda ic eneŋ nimbupuc niŋ érécmima nénnagémba sombeŋiguc kemma kaiziliweŋ ic tosara onagicma tuŋginaguc wamma hénima ama areŋa yanda qeriaiguc qeweloneŋ

yanda waŋgic. Waŋu Paulo zéma Sila mihicŋi érécmima ic embac suginaiguc héréma kemma oropocbiŋ zé Yasonac amaiguc usuŋnec keŋgic.

⁶ Waŋu ménda mihicŋi érécmigic. Imuac niŋ Yason zéma ninzéh ninzéh dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeŋ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi ereŋ mia nonac muru hayoc.

⁷ Hayic Yasonnéŋ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ieneŋ Roma ic kewuac ac logima Ic kewu méŋ keczac, imi mia Yesu zéanzaoc.

⁸ Zéyic ama areŋa yanda ichéra zéma galeŋ ieneŋ ac imi nimma qeweloneŋ yanda waŋgic.

⁹ Waŋu galeŋ eneŋ Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keŋoc.

Paulo i Berea ama areŋa yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Waŋu siŋiyaiguc ninzéh ninzéh dac muna ieneŋ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea taŋiguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc eŋoc.

¹¹ Waŋu Berea ama areŋa yanda miŋina ionac hakagina imi Tesalonika ama areŋa yanda miŋina ionac hakagina ogicma bénzéhwaŋec. Imuac ackuazéc imi

siņa nimma késama anǵén tigiç. Anǵén tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma ninǵésigic.

12 Imuhuc wamma ionarunec sasalanén ninzégégic. Waņu Girik embac eņeņa zéma Girik ic embac efefia qahac, néņ sasala ninzénǵégic.

13 Yuda ic Tesalonika ama areņa yanda igucnec ieneņ Paulonén Berea ama areņa yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areņ yandaiguc hama imuac miņina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaoņ qeénécmima yéwéri mihiçni énécmigic.

14 Imuhuc waņgic ninzén ninzén dac muna ieneņ Paulo konduņ heyec imuhucgeņ lakec kemma kecmac niņac mélimigic. Waņu Sila zéma Timoteo iereņ imuaru* waima keroc.

15 Waņu ic tosara ieneņ Paulo wagicma Aten ama areņa yanda tarec imuhucgeņ lakec keņgic. Waņu Paulonén Sila zéma Timoteo eņeya muru foc méli érécmigic hamaoc niņ énézéyu gezac qézén ac imi mema liliņéma keņgic.

Paulonén Aten ama areņa yanda yandaiguc buņa suruc hiabia énézýec.

16 Waņu Paulo i Aten ama areņa yandaiguc iorac mambéc tac keçma ama

areņa yanda imuac qeriguc baniara sasala naņgic hémma qeri geric waņec.

17 Waņu Yuda ic onac toçgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézýec. Waņu nénnagémba sombeņguc kaiweya kaiweya ic mihiçni énécmiyec séc imuhuc waņ énécmiyec.

18 Waņu Epikue niniņ ic zéma Stoike niniņ ic ieneņ acguc i guç ac eminiņgic. Waņu Paulonén Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niņ tosanenē Pauloac niņ kua doku ic yominén néma ac zémaņ zé wanzac me imuhuc zégic. Waņu tosanenē ic yomi mia baec méņac nemu mérérawac suruc zézac gezaņ imuhuc zégic.

19 Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombeņguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézaņ imi nini hia niņareņ géwiņac séc wanzac me?

20 Geņ ackuazéc méréra zéna ninziņ imuac héniaya nimbiņ zé wanziņ.

21 Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru keçgic ieneņ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auaņgic imuac niņ imuhuc qesimigic.

Miņ Kewu mérérawac hénia énézýec.

22 Waņu Paulo imi Areopago kaunsol sombeņ

* 17:14: Berea ama areņa yandaiguc.

yanda namuŋaiguc namma ic yomuhuc énéyéec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczoŋ yanda mepési énécmianzu.

²³ Ni ama areŋa yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méniguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziŋ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niŋtecgicmu.

²⁴ Anutu baec kurumeŋ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicŋidarec inéŋ mia baec kurumeŋ imuac miŋina keczac imuac niŋ inéŋ ocmuŋ téréya méraninanéŋ memeya imuac qeriaiguc ménda kecancac.

²⁵ Waŋu I eŋeyaoc ic embac moczoŋ yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai moczoŋ yanda nénécmianzac imuac niŋ iwawai mén niŋac waŋu méraninanéŋ haimiwiŋac séc qahac.

²⁶ Inéŋ ic momacguc mihicŋima iwarunec ic tuŋa tuŋa hicŋima kemma baec séc kecmuac niŋ ézéyec. Waŋu nalénina zéma kekecac qaŋaŋ sililicnina zénéncmiyec.

²⁷ Imi mia ic neŋaŋ iwac niŋ wamma qerininanéŋ mété qététaŋ wamma kemma Anutu eŋeya mi-hicŋiwiŋ niŋac nimma imuhuc waŋec. Waŋu inéŋ

ic momac momac neŋaŋ murunec lakec ménda kecancac.

²⁸ Neŋaoc iwac kuhaiguc kekec wamma keŋha waŋaŋziŋ. Onac legic zéra meme ic tosananéŋ yomuhuc zégic; Neŋaŋ Anutuac qelihéra.

²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziŋ imuac niŋ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéŋ niniŋnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanziŋ séc ménda wammac.

³⁰ Anutunéŋ ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam waŋec. Waŋu deguc mia baec séc ic momac yanda qerininina melembiŋ niŋac nénézézac.

³¹ Anutunéŋ baec ic embac solananecc gési nénécmimanŋ zé naléya meyecac heyu ic mén ai imi mia memac niŋac kumuyec. Waŋu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoŋ ninzénégémuac sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéŋ imuhuc zéyu ic tosananéŋ humuc igucnec yacyac imuac zédesi waŋgic. Waŋu tosananéŋ nalé ménac ac suruc imuac muŋguc zéna nimbiŋ imuhuc zégic.

³³ Imuhuc waŋgic Paulonéŋ wai énécmima keŋec.

³⁴ Ic sasala qahac, néŋ tosara Paulo ala wammima ninzénégégic. Ionarunec éréhécc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma

embac Damari, waŋu tosara méné kecgic.

18

Paulo inéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ackuazéc ai meyec.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéŋ Aten ama areŋa yanda waima Korinti ama areŋa yandaiguc keŋec.

² Imuaru Yuda ic méné mihicŋiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicŋiyec. Ic kewu Klaudionéŋ Yuda ic imi Roma ama areŋa yanda waima kemmu niŋac énézéyec. Imuac niŋ inéŋ iniŋa Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areŋa yandaiguc qelia hayoc. Waŋu Paulonéŋ iricmaŋ zé keŋec.

³ Iereŋ imi aigira momacguc imuac niŋ momacnec kecma ai meyoc. Waŋu iereŋ yaŋ séwélanéŋ sel meyacgéyu boŋ meaŋoc.

⁴ Waŋu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac waŋ énécmiaŋec.

⁵ Waŋu Sila zéma Timoteo iereŋ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéŋ Paulo késayu ewa moczoŋnec Yesu imi Kristo téŋgéŋ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec.

⁶ Waŋu Yuda ic ieneŋ hazéc wammima zébiri migic

séséc wamma séwi usuya mimiŋzaliyu seitotoŋa mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéŋ onac orucginaiguc liliŋgéma hamac, néŋ ni aina mema solañaniwa kápésicna qahac wanzac.* Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmaŋ.

⁷ Waŋu tocgotocgo ama imi waima ic méné Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac waŋec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréŋaiguc tarec.

⁸ Waŋu tocgotocgo amawac galeŋ qara Krispo zéma héna géséhéra ieneŋ ackuazéc nimma Miŋ Kewu niŋzégégic. Waŋu Korinti ic ionarunec sasalanéŋ acguc Pauloac ara nimma niŋzéŋgéma doku naecgic.

⁹ Waŋu siŋi méŋiguc Miŋ Kewunéŋ Paulo tilinŋ tilinŋiguc hicŋimima yomuhuc ézéyec; Gi zénéŋga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémaŋ.

¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac niŋ ic méŋnéŋ méné gumbiri ménda waŋgémmac. Ama areŋa kuneŋ yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu.

¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonéŋ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuŋ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Waŋu Galionéŋ Akaia baeciguc baec galeŋ yanda

* 18:2: Me Priska. ☆ 18:6: Ezk 3:18

wan̄ec. Nalé imuaru Yuda ic ieneŋ zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeŋac muru wagicma keŋgic.

13 Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi h́ena acnina logima h́ena méreraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niŋac zéhinocgé énécmianzac.

14 Wan̄u Paulonéŋ ac zémaŋ zé wan̄u Galionéŋ Yuda ic yomuhuc énézýec; Ini Yuda ic, kaiziliweŋ me haka biria niŋac zézuiguc neŋ acgina niŋénécmimaŋac hezac.

15 Néŋ eŋaŋ ackuazéc me qac mén̄ me h́ena ac imuhucyawac ara wan̄zuiguc eŋaoc zémindiŋimu. Ni iwawai imuhucyawac niŋésimaŋ zé wammaŋac ménda ninzua.

16 Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic.

17 Wan̄u ieneŋ momac yanda tocgotocgo amawac galeŋ Sositene wagicma baec galeŋac kiwaiguc qehéi wammigic. Wan̄u baec galeŋ Galionéŋ inicma ewa éréhéc ménda wan̄ec.

Paulonéŋ Antiokia ama areŋa yandaiguc lilingéma hayec.

18 Paulonéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ai meme sasala mén̄ kecmaguc ninzén̄ ninzén̄ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keŋec. Wan̄u Priskila zéma Akila iereŋ i guc momacnec keŋgic. Wan̄u

zézé selia niŋac zéiciguc embiŋ zéma Korinti ama areŋa yanda Keŋkereaiguc oruc zucya merirec.

19 Wan̄u Efeso ama areŋa yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keŋgic ini imuaru wai énécmimaŋ zé eŋeyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ackuazéc eminiŋ wan̄gic.

20 Wan̄u ic sasalanéŋ eŋaŋguc nalé horua mén̄ kecmac niŋac welecgic, néŋ ménda niŋénécmiyec.

21 Wan̄u Anutuac ewa siŋ imuac heyu onaru muŋguc lilingémaŋ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areŋa yanda imi waima keŋec.

22 Keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋec. Imuaru élélahaiŋguc ekemma Yesuac h́enaoriŋ h́era yaizézé ac wan̄ énécmima Antiokia ama areŋa yandaiguc keŋec.

23 Imuaru komora kecmaguc muŋguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keŋec.

Apolonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc ackuazéc énézýec.

24 Wan̄u Efeso ama areŋa yandaiguc Yuda ic mén̄ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areŋa yandaiguc hicŋiyec. Ic imi niniŋ yandayaguc, kiwi téréya hia niŋareŋ gédarec.

25 Inéj Miñ Kewuac héna ac zégic niñareñgéma ewa moczoñnec Yesuac ac suruc dindiñanec ku énécmiñec. Néj ic imi Yohaneac doku naec haka sac niñec.

26 Inéj Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéña ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila ieren zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac héna muñguc yanda zéasarimiyoc.

27 (27a) Wañu Apolonéj Akaia baeciguc kemman zé wañu ninzén ninzén dac muna ienen meme seli ac wammima ninzén ninzén dacmuna imuaru keczu ienen Apolo hérémimuac niñac énézewiñ zé ionac muru kiwi oma migic késama keñec.

28 Kemma Korinti ama areña yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niñ ic embac Anutuac ewa hia niñac ninzéngegic ionac ménguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéj Efeso ama areña yandaiguc Yohane mihicñiyec.

1 Apolonéj i Korinti ama areña yandaiguc kerunec Paulonéj huanñeñ baec wañgoña Saut iguc keñkecma

Efeso ama areña yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicñi énécmiyec.

2 Wañu inéj yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzéngegic nalé imuaru Uña Téréyaguc wañgic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uña Téréya keczac imuac buña mén méndagucnec niñiñ.

3 Imuhuc zégic muñguc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku.

4 Zégic Paulonéj yomuhuc énézéyec; Yohanenéj ewa melen melenac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzéngegimu. Wañu ac imi Yesuac niñ mia imuhuc zéyec.

5 Ic eneñ ac imi nimma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic.

6 Wañu Paulonéj orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uña Téréyanéñ ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic.

7 Wañu ic zanñégina imi 12 ésécnec wañec.

8 Wañu Paulonéj Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéña ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héñgaleñ ama areña yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec.

9 Wañu ic tosara eneñ ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Wañu Paulonéj wai énécmima

tohotoho ic tosara onag-icma kemma Tirano kiwi téreyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec.

10 Ai yawuñ éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ieneñ moczoñ Miñ Kewuac ackuazéc nindacgic.

11 Wañu Anutunéñ Paulo nanémima iwarunec kiwi baec icnéñ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec.

12 Wañu ic eneñ séwi kereñ tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wañu kuwic acguc wai énécmima néngacgic.

13 Wañu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meançic ieneñ batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma keñgic.

14 Yuda ic hofac oo ic kiwa méñ qara Sikewa iwac nanhéra 7 ieneñ imuhuc mia wañgic.

15 Wañu kuwicnéñ ac yomuhuc melenéñ énécmiyec; Yesu ninzua, wañu Paulo i ninzua, wañu ini méré ic?

16 Imuhuc zéma kuwicyagucnéñ merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wañ érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria

igucnec mama néngacgic.

17 Wañu haka imuac buña Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ieneñ nindacma zénéngina hiriyu Miñ Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic.

18 Wañu ninzéngegic ieneñ sasala haréma wawan memegina biria zéaudacgic.

19 Wañu ic tosara méra kiwi meançic ieneñ imuac kiwi papia mutulangéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wañu kiwi imuac boña toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec.

20 Imuhuc wañgic Miñ Kewuac ackuazécnéñ kuhaguc yacma saiyec.

Paulonéñ Yerusalem kemmac niñac zéréñqéréñ wañec.

21 Héla imuhuc hicñjdaruguc Paulonéñ Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanéñ zé ewayanéñ niñselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc biançic Roma ama areña yanda acguc hémmañ zé wanzua.

22 Wañu ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito iereñ Makedonia baeciguc kemmaoc niñac méli érécmiyec. Wañu i eneya Asia baeciguc nalé komodia méñ toroqema kerec.

* 19:19: Siliwa gocmia momacguc imi ai ic méñac ai meme momacgucac ai boña wanzac.

Efeso ama areña yandaiguc qewelon yanda hicñiyec.

²³ Wañu nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc hénac ac imuac niñ hétéñ efefia qahac, néñ hétéñ yanda hicñiyec.

²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic méñ siliwanéñ iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inéñ nemu Atemiac† ocmuñ imi siliwanéñ meyacgéma soukiwa efefia qahac, néñ kunéñ yanda ai momachéra mihicñi énécmianjec.

²⁵ Wañu inéñ ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézýec; Ic mandac, ini ainina iminéñ mia soukiwa yanda mihicñi nénécmianzac imi ninzu.

²⁶ Wañu Paulonéñ Efeso ama areña yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénañgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéñ memeya imi Anutu héla qahac.

²⁷ Imuhuc wañkeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuñ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

²⁸ Demetirionéñ ac imuhuc énézýu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda!

²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama areña yanda séc hétéñ yanda imi sécgéma kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec keñha wañañgic i iri imi érépésima héré érécmima moczoñ yanda séséc memec azoazoro ama kunéñ yandaiguc usuñnec keñgic.

³⁰ Wañu Paulonéñ nimma sugginaiguc kemman zéyu tohotoho ic ieneñ neuñ héimigic.

³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eneña tosara Pauloac alahéra kegcic ieneñ azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru keñec.

³² Wañu azoazoroiguc ic eneñ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelon yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgegic hénia imi ménda niñasarijic.

³³ Wañu Yuda ic ieneñ alagina méñ qara Aleksande nañgémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néñ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi

† 19:24: Anutu embara Daianawac qara. ‡ 19:33: Yuda ic eneñ Paulo zéma Kristoac hénacniñ niñac hazéc mihicñiwiñ niñac zéneñgina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiñ zé imuhuc batucgegic.

zémindiñiman̄ zé acgina qaimac niñac méranéñ séséc wañ énécmiyec.‡

34 Wañu ic ieneñ ic imi Yuda ic wanzac imi héntegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nan̄gic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda!

35 Imuhuc wañkecgic tauñ imuac kiwi oo ic inéñ ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda miñinanéñ Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumeñ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziñ imi baec séc ic embac moczoñ nindaczu.

36 Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya mén ménda wammu.

37 Ic énépésima hazu yomi eneñ embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai mén kowu ménda megic. Wañu nonac embac nemu ménda zébirimigic.

38 Wañu Demetirio zéma ai ichéra ieneñ ic méñac ara késa kecziugic kápésic zézé naléya zéma baec galeñgina he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu.

39 Wañu ac tosara mén hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému.

40 Nini azoazoro yanda héniya qahac yomuac niñac yéwéri mihicñizij. Ic

kewu yandanéñ nimma hétéñ yanda niñac ac zé nénécmiwac niñac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro héna ac logilogiya yomuac ac bakia mén owiñac séc qahac wammac.

41 Imuhuc zéyu tecgéyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc keñec.

1 Ac hétéñ yanda imi qahac wañu Paulonéñ toho-toho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc keñec.

2 Baec imi ogicma toho-toho ic ac sasala énézéma meseli énécmima keñkecma Girik baeciguc kereñec.

3 Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemman̄ zé wañu Yuda ic ieneñ Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc liliñgéma kemman̄ zé niñseliyec.

4 Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keñgic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naña Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo.

5 Ic imi ieneñ walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic.

6 Nini saméñ yisya qahac imuac kendoñ tecgéyu Filipi ama areña yanda waima zéiciguc kaiwe méra mén

kenkecma Troa ama areña yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerij.

Paulo i Troa ama areña yandaiguc merac mên mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc samén newiñ zéma tocgéiñ. Wañu Paulonén ama gianiyu kemman zéma ackuazéc zémanec nanu sinji namuñ wañec.

⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nañec.

⁹ Wañu merac mên qara Yutiko inén luhuc memeac kifaña igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonén ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanén qéléléngéyu tendiñgéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéngic humuyec.

¹⁰ Wañu Paulonén hiñgacma eneyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéngina ménda hirimac, kekecyá hemizac.

¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma samén nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianiyec. Ama gianiyu wai énécmima kenec.

¹² Ic ienen merac qeliyu amayaiguc wagicma kengic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wañgic.

Paulonén Milete ama areña yandaiguc kenec.

¹³ Paulonén eneyanec baec héna kemman zé ai areña zénéncmiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc kenij.

¹⁴ Wañu Paulonén Aso amaiguc mihicñi nénéncmiyu zéiciguc wagicma Miti-lene ama areña yandaiguc kereñij.

¹⁵ Imuacnec kenkecma Zintaiguc Kio konduj baec komociguc kereñij. Imuacnec kenkecma Mitiwoiguc Samo konduj baec komociguc kereñij. Wañu imuacnec kenkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñij.

¹⁶ Paulonén ai meme 50 imuac kendoñguc Yerusalem kemman zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qer-icma moczoñ Milete ama areña yandaiguc kenec.

Efeso ama areña yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inén Yesuac hénaoriñ héra ionac galeñ hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc kengic.

¹⁸ Onagicma hagic Paulonén ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc

wamma kecaji imi hémma nindacgic.

¹⁹Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic enej menéngic zéra béra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepési. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia ménénj mén henénj héniorij kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwérima moczoñ énézéma ku énécmiyi.

²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru kápésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo ninzégému niñac énézéyi.

²² Wañu ninzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenzua. Wañu ou kemma haka dimuhucya mén mihicñimañ imi ni ménda ninzua.

²³ Momacgucdac ninzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecha imuaru Uña Téréyanéñ hésa ama zéma zérabéranéñ mambéc nénzac imi nézézac.

²⁴ Héna menéñec imi usuñec kemma Anutunéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézéman niñac ai buña qenéñec imi metecgémañ zéma neñ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanzac.

²⁵ Ninzu, ni sugginaiguc kenña wamma héngalenj ama areña yandawac buña énézédaczua. Wañu ini moczoñ kic ségérana muñguc ménda hémmu imi

ni ninzua.

²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñ moczoñ énézédari. Imuac niñ, zésolanjiwa niñgic, sugginaiguc ménénj mén birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac.

²⁸ Eñaoc galeñgé amuma rama tuñhécgina imuhucyanec galeñgé énécmimu. Uña Téréyanéñ ini ionac galeñ gési énécmiyec imuac niñ Miñ Kewuac héniorij héra, eñeya sawanéñ boñhére énécmiyec ionac inicgaleñ wamma kecmu.

²⁹ Ni wai énécmima kemba haséñ kazu zéracucnéñ onaru haréma rama goigina ménda héimu.

³⁰ Wañu eñañ sugginaiguc ic tosara hicñima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qaríñ qaríñgia zému.

³¹ Imuac galeñgina mema kecmu! Wañu yawuñ haréwéc séc siñi kaiwe ménda waima kic masinaguc eñac eñac énézéañi imi niñqelima kecmu.

³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéñ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sugginaiguc ai buña mihicñimu.

³³ Ni ic ménac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wañi.

³⁴ Ini ninzu ésécnec, ni méra éréhécnanéñ ai mema ni zéma ichécna nonac iwawainina mihicñianzua.

³⁵ Imuhuc wamma

haka séséc héiénécmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kunenj mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunénj ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Halerj énécmimia ionac ségiségigina imi halerj késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczonj yanda iniguc siminj héima zéwelerec.

³⁷ Zéweleru ienenj moczonj zésiac yanda wamma Pauloac ewayaiguc giligic hiñgaru kiricne qiricne wammigic.

³⁸ Ini kic ségérana muñguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kunenj yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

21

Paulonénj Yerusalem kemmanj zé zéiciguc enjec.

¹ Wañu nini wai énécmima kenkecma konduj baec komoc Ko baec komociguc kerenjij. Ama gianjiyu kenkecma Rodo konduj baec komociguc keremma kenkecma Patara ama arenja yandaiguc kerenjij.

² Imuaru zéic méñj Foinike konduj baec komoraiguc kemmanj zé wañu mihicnima imuaru emma keriñj.

³ Kenkecma Kipuro konduj baec komoc kanaigucgeñ taru hémma ogicma Siria baecigucgeñ kenkecma Tiroiguc kerenni imuaru

zéicnénj hinaya haihu-lac wammañ zé wañu élélahaignj.

⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicniji énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 keriñj. Wañu Uñanénj hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic.

⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ienenj iniñ merachécgina moczonj yanda iniguc nonagicgic ama arenja yanda imuac élélahaignj hiñgacma sakasaciguc siminj héima Miñ Kewunina zéwelec miyij.

⁶ Zéwelecni tecgéyu waia-muma zéiciguc enni ienenj amaiguc liliñgégic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonénj Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama arenja yanda igucnec kenkecma doku héna méndacma Tole-mai zéic ala ama arenja yandaiguc keremma imuaru ninzénj ninzénj dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc keriñj.

⁸ Ama gianjiyu waima kenkecma Kaisarea zéic alawac ama arenja yandaiguc keremma Filipino mihicniyij. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac suggina igucnec. Iwac amaiguc mia emma keriñj.

⁹ Iwaru bérachéra imi kemboñ qahac kecgic. Wañu ienenj moczonj embac serañ. Wañu andiawac ara zéañgic.

10 Waṅu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tiliṅ tiliṅ ic ménḡ qara Agabo i nonaru mama hayec.

11 Haréma Pauloac rikuṅa mema iminénḡ enḡeya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uṅa Téréyanénḡ yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ienenḡ rikuṅ yomuac miṅina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu.

12 Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miṅina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niṅ Anutu zéwelec miyiṅ.

13 Waṅu Paulonénḡ yomuhuc zéyec; Némac niṅ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miṅ Kewu Yesuac qara niṅac Yerusalemiguc humumanḡ niṅac efidaczua.

14 Waṅu ac ézéni ménda niṅu waïma yomuhuc zéyiṅ; Miṅ Kewuac ewa siṅnéṅ selimac.

Paulo Yerusalem keṅec.

15 Ai meme tosara imi tecgéyu zéréṅ qéréṅ wan-dacma Yerusalem eniṅ.

16 Waṅu Kaisarea zéic alawac ama arenḡa yanda igucnec tohotoho ic tosara ienenḡ niniguc momacnec kemma Kipuru ic ménḡ qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiṅ zé ic imi wagicma keṅiṅ.

17 Waṅu keṅkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzénḡ ninzénḡ dacmuna

ienenḡ goihéihéi waṅ nénécmima nénépésigic.

18 Waṅu ama gïanḡiyu Paulonénḡ Yakoboac amaiguc nonagicma enḡ inicni galenḡ moczoṅ imuaru hama kegcic.

19 Waṅu Paulonénḡ yaizézé ac waṅénéc midacmaguc inénḡ welenḡ qemiyu Anu-tunénḡ ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzénḡ bénzénḡ énézédarec.

20 Énézéyu ienenḡ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzaṅ, Yuda ic sucninaiguc ninzénḡ ninzénḡ ic tausenḡa tausenḡa hicṅigic. Waṅu ienenḡ moczoṅ Moseac héna ac seliseli wamma nanḡéanzu.

21 Waṅu ienenḡ imi geṅ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ienenḡ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niṅ énézéanzanḡ imi nindacgic.

22 Gi Yerusalem hazanḡ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niṅ dimuhuc wambiṅ?

23 Imuac nini ac ménḡ gézéni imuac séc wambésémaṅ. Nonaruiguc ic kembonḡ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotonḡadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu.

24 Waṅu geṅ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbanḡ boṅa meénécmima oma orucgina

mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niŋgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzan imi héntegicmu.

²⁵ Waŋu ic enia Yesu ninzéngeéma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niŋtohomu, néŋ baniarawac ireha zéma imuac olémbara zéma sac zéma yaŋ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac eliŋgé amuma lakec kecmu niŋac zétecgéma oma hai énécmiyiŋ.

²⁶ Waŋu ama siŋjima gianjiyu Paulonéŋ ic kemboŋ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma eŋaŋ météré meme naléya tecgéyu eŋac eŋac lémbaŋ oo naléya waŋec imi énézéwiŋ niŋac ama téréyaiguc eŋec.

Paulo ocmuŋiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbaŋ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémaŋ zé waŋu Paulonéŋ ocmuŋ téréyaiguc naŋkeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ieneŋ i hémma ic momac yanda qerigina acginnanéŋ netu énécmima Paulo késagic.

²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neŋaŋ hazéc waŋ nénécmima héna acnina zéma ocmuŋ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuŋ téréyaiguc

Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezapi qezac.

²⁹ (Imi mia ic mén Efeso ama areŋa yanda igucnec qara Tirofimo inéŋ Pauloguc ama areŋa yanda imuaru keŋkeŋ haha waŋu hémma inéŋ ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezan imuhuc zéma niŋgic.)

³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuŋnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeŋginanéŋ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic eneŋ Paulo qehumuwiŋ zé waŋgic Yerusalem imi hétéŋ yandayaguc waŋec imuac surucya yaré ic 1,000 galeŋgina iwaru hayu niŋec.

³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tuŋhéra zéma yaré ic 100 imuac galeŋhéra énépésima usuŋnec mekeŋgic. Waŋu hétéŋ meme ieneŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema naŋgic imi waima eŋ naŋgic.

³³ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iminéŋ kemma Paulo wagicma seŋ hésanéŋ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai waŋec imuac qesiénécmiyec.

³⁴ Qesiénécmiyu ic tuŋ sugina igucnec ménéŋ ménac, ménéŋ ménac qacma zégic qeweloŋ niŋac hénia niŋtegitmacac séc

qahac waŋu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niŋac énézéyec.

³⁵ Waŋu Paulonéŋ déc hénaiguc emmaŋ zé waŋu ic eneŋ kaiziliweŋ yanda wammigic yaré ic ieneŋ Paulo elinǵémima hua naŋǵémima enǵic.

³⁶ Imi mia ic tuŋ yanda ieneŋ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zéǵic imuac niŋ imuhuc waŋic.

Paulonéŋ saiwa ac waŋamuyec.

³⁷ Waŋu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiŋ zé waŋic Paulonéŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ ézéyec; Ninna ni ac méŋ hia gézemaŋac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzaŋ?

³⁸ Imuhuc waŋu gi bec-nec yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérésiaiguc keŋec Izipte ic imi mia me?

³⁹ Qesimiyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areŋa yanda imuacnec. Kilikia imi ama areŋa yanda enomia qahac. Gi niŋnéna ac komora énézéwa.

⁴⁰ Waŋu inéŋ nimmiyu Paulo i déc héna imuac boŋaiguc namma ic méranéŋ séséc waŋ énécmiyu acgina qaiyu nandacǵic Hebiraió aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéŋ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Maŋgoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niŋic.

² Paulonéŋ Hebiraió aciguc ac zéyec. Hénia imuac niŋac némbéŋ yanda qema naŋic.

³ Waŋu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areŋa yandaiguc hicŋiyi. Waŋu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac héna ac selianec ku néŋu niŋareŋ gédari. Waŋu ini moczoŋ yanda deguc waŋanzu ésécnec Anutuac niŋ wamma geriwaguc ai meani.

⁴ Waŋu héna qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc waŋ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocaŋi.

⁵ Héfac oo ic eŋeŋa zéma galeŋ ieneŋ imi haka imuac héipuc ic waŋzu. Waŋu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areŋa yandaiguc kecaŋic ionac kiwi mema ama imuac ninzéŋ ninzéŋ ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niŋ keŋi.

⁶ Keŋkecma Damasiko ama areŋa yandaiguc hosuru kemma gau komoc ésécnec waŋec. Waŋu imuaru kurumenŋ igucnec asac mararaŋ yandanéŋ élanzaŋnec mama hoturunéŋec.

⁷ Hoturunéŋu ni baeciguc mama nuyu hema nimba

ewa ménj yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ némma keczañ?

⁸ Zéyu zéyi; Miñ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézýec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu Nazarete ama areña igucnec ni imi mia.

⁹ Ic niguc kecgic ieneñ asac mararañ sac héngic, néñ i nézýec iwac ewaya imi ménda niñgic.

¹⁰ Ni qesima zéyi; Miñ Kewu ni némac wammañ niñac wanzañ? Zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézýec; Gi yacma Damasiko ama areña yandaiguc kenna ic méñnéñ guac ai buña qegénzua imi moczoñ gézémac.

¹¹ Wañu ni imi asac mararaña niñac kicnanéñ hémmañac séc qahac wañec imuac niñ ic tosara niguc kecgic ieneñ méranaiguc népésima hérénéngic Damasiko ama areña yandaiguc keñi.

¹² Ama areña kuney yanda imuac ic ménj qara Anania inéñ héna ac séciguc keru Yuda ic ama areña yanda imuaru kecgic imi eney momac yanda iwac ehéihéi wammiañgic.

¹³ Ic iminéñ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzénj ninzénj ic munana Saulo, kicga muñguc hima hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héñi.

¹⁴ Wañu ac yomuhuc nézýec; Yandahécnina

ionac Anutunéñ eñeya ewa siñ imuac gézýu niñasarima Solaña miñina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémañ niñac gésigéñec.

¹⁵ Imuac gi iwac niñ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niñnec imuac héipuc wamma énézéwésémañ.

¹⁶ Wañu némac niñ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesca zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Wañu Yerusalem lilingéma hama ocmuñ téréyaiguc emma zéwelecma tilij tilijiguc Yesu héñi.

¹⁸ Hémba Miñ Kewunéñ yomuhuc nézýec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneñ ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi focdac ama areña yanda yomi waima kembésémañ.

¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzénjgé géngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgotocgo amaya amaya keñi imi ic youmi eney nindaczu.

²⁰ Wañu buña zézé icga Stefanó qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc wañ énécmima i qegic ionac malekugina galenjëyi.

²¹ Imuhuc zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézýec;

Keŋna, neŋ ic enia baera baera kecɔu ionac muru méligénɔua.

22 Bénzɛŋ nimmanec kecɔic, néŋ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéŋ baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac.

23 Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoŋ héigic eŋec.

24 Waŋu yaré ic 1,000 ionac galenɣinanéŋ Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic eneŋ némac niŋac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niŋac qesimima hihilocnéŋ qemu zéma yaré ic énézéyec.

25 Waŋu hésa yaŋ séwélanéŋnec meyacgéic iminéŋ qatéic Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galen mɛŋ hosuraiguc naŋu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéŋ hia qemuac séc?

26 Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenɣinanéŋ nimma 1,000 ionac galen iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammaŋ zé wanɔaŋ? Ic imi Roma ic.

27 Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenɣinanéŋ Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Waŋu Paulonéŋ zéyec; Oo, ni Roma ic.

28 Zéyu yaré ic 1,000 ionac galenɣinanéŋ zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buŋa meyi. Waŋu Paulonéŋ zéyec; Ni imi hicŋi hicŋihicŋina igucnec éréma

deguc Roma ic kecanɔua.

29 Waŋu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiŋ zégic imi eneŋ waima kendacɔic. Yaré ic 1,000 galenɣinanéŋ acguc Paulo i Roma ic imi niŋ asarima hésanéŋ qatémiyec kápésic imuac niŋac auriyec.

30 Ama gianɣiyu yaré ic 1,000 ionac galenɣinanéŋ Yuda ic eneŋ Paulo némac niŋac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niŋac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuŋ eŋeŋa Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiŋgacma wéséginaiguc oporu naŋec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

1 Paulonéŋ gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solanec Anutuac kiwaiguc kecanɔua.

2 Imuhuc zéyu hofac oo ic eŋeŋa Ananianéŋ Pauloac hosuraiguc naŋɔic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic.

3 Zéyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demin lalac Anutunéŋ gumac. Gi hénia aciguc niŋgési némmaŋ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niŋac énézézaŋ?

4 Imuhuc zéyu ic hosuraiguc naŋɔic ieneŋ yomuhuc ézéic; Gi Anutuac hofac oo ic eŋeŋa efima zébirimizanŋ?

⁵ Zégic Paulonéj yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéj hofac oo ic eņeņagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac henaorin hécga ionac galeņgina ménda zébiri miwésémaņ.

⁶ Waņu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, waņu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéj niņasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esaņ ambéchécna ieneņ Fari-saio ic kecgic. Imuac ni niņkumuma humuc igucnec yacyac imuac naņgéma zéwa aciguc nopoczū.

⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneņ hu-muc igucnec yacyac zéma kua meme uņa zéma qeri uņa iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzéhégic, néj Farisaio ic eneņ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoņ keczu zéma ninzéhégic. Imuac niņ ac imuhuc zéyu Fari-saio ic zéma Sadukaio ic sugcinaiguc hazéc ac hicņiyu méndéj amugic.

⁹ Waņu imuaru tohalic yanda hicņiyec. Waņu Farisaio ic ionarunec hena acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niņni késpedesira qahac wanzac. Uņa méj me Kua meme uņa méjnéj ézéyeciguc dimuhuc zéwiņ?

¹⁰ Waņu hazéc ac imi kuneņ yanda waņu yaré ic

1,000 ionac galeņginanéj Paulo késahérégic séwéla tegicbac niņ zénéņa hiriyu, yaré ic ieneņ haréma ic sugcina igucnec Paulo onag-icma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niņ énézéyec.

¹¹ Waņu Miņ Kewunéj sinji imuaru Paulo ho-suraiguc namma yomuhuc ézéyec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézana imuhucyanec Roma ama areņa yandaiguc acguc héipuc ac waņ némbésémaņ.

Yuda ic tosia eneņ Paulo qewiņac zéma ara zégic.

¹² Ama gianjiyu Yuda ic ieneņ tuņginaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiņiguc yakanina ménda newiņ zéma zéseligic.

¹³ Ic eneņ qeriginanéj zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zaņgégina 40 ogirec.

¹⁴ Ic eneņ mia hofa oo eņeņa zéma galeņ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiņiguc yaka ménda newiņ.

¹⁵ Imuac eneņ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galeņgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muņguc nimma didiņanec zétecgéwiņ. Mélimiyu ho-sucginu ménda hayunec henaiguc qehumuwiņ zé ninziņ.

Paulo ac saɲec imi niɲec.

16 Waɲu Paulo deuyanén ac saɲec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oɲa Paulo ézéyec.

17 Ézéyu Paulonén yaré ic 100 ionac galeɲgina méɲ uruma yomuhuc ézéyec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galeɲgina iwaru wagicma kenna ac méɲ késakeczac imi ézémac.

18 Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galeɲgina iwaru kemma yomuhuc ézéyec; Merac yominén ac méɲ késakeczac imuac niɲ hésa ic Paulonén nuruma merac yomi wagicma guaru hamaɲ niɲac qesinéɲzac.

19 Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galeɲginanén merac mériaiguc késama sasaɲgiaiguc wagicma kemma élén qesimiyec; Némac ac nézémaɲ zé wanzaɲ?

20 Zéyu zéyec; Yuda ic ienen Pauloac ara muɲguc didiɲanec nimbiɲ zéma hénaoɲiɲ hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niɲac qesigémbiɲ zé ewa momac wamma ac saɲec zézu.

21 Waɲu gi acgina ménda niɲ énécmiwésémaɲ. Ic zaɲgégina 40 ogicogiranén Paulo qehumuwiɲ zéma saɲgima mambéc taczu. Ienen imi i ménda qewiɲiguc nene ménda newiɲ zéma acgina zikigic. Waɲu ienen zérén qérén wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niɲac mambéc keczu.

22 Yaré ic 1,000 ionac galeɲgina inén merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Gi ac nézézaɲ imi ic méɲ ménda ézézésémaɲ.

Kawali ienen Paulo Kaisarea zéic alawac ama areɲa yandaiguc késama keɲgic.

23 Waɲu yaré ic 100 galeɲgina éréhéɲc ururuma ac yomuhuc érézéyec; Baec héná keɲkeɲ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac késa késa yaré ic 200 énézéyic zérén qérén wamma kecgic siɲiya 9 kilok waɲu Kaisarea zéic alawac ama areɲa yandaiguc keremmu.

24 Waɲu Paulo bénzén baec galeɲ Feliki iwaru wagicma kemmuac niɲ becosic méɲ héitataɲc héimima mambéc nammu.

25 Waɲu inén kiwi méɲ yomuhuc oyec;

26 Klaudio Lisia, neɲ kewuna baec galeɲ Feliki guac yaizézé ac waɲgénzua.

27 Yuda ic ienen ic imi qe-humuwiɲ zé waɲgic. Waɲu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi.

28 Waɲu aciguc opocgic imuac hénia nimmaɲ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma keɲi.

29 Ara zégic imi moczoɲ héná acgina imuac ara waɲec, néɲ iwawai waɲec méɲnéɲ méɲ qehumumu me hésanéɲ ziki mimiawac séc ménda waɲec imi mihicɲiyi.

30 Waņu ic tosanenēj ic yomi qewiņ zéma ac saņec zégic ic mēņnēj nimma nézėyu duņa guac muru méliwa hazac. Waņu ara zėzu ic imi enenēj imuhucnec guaru kemma ara gėzėmu niņac énézėzua.

31 Waņu baec hėna yarė ic ienenēj énézėyec séc Paulo siņiyaiguc wagicma kenķecma Antipatri ama arenęa yandaiguc kereņgic.

32 Imuaru ama gıaņiyu becosic yarė ic ienenēj Paulo wagicma kenķecma Kaisarea zėic alawac ama arenęa yandaiguc kemmuac niņ ionac muru opocma baec hėna kenķenēj yarė ic ienenēj yarė ic ionac amaiguc liliņgėma hagic.

33 Becosic yarė ic ienenēj Kaisarea zėic alawac ama arenęa yandaiguc keremma baec galeņ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opogic.

34 Baec galeņnēj kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niņasariyec.

35 Waņu inēj Aciguc gopoczū ic imi enenēj hama harėgic guac ac nimmaņ imuhuc zéma yarė ic enenēj Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeņgėgic tacmac niņ énézėyec.

24

Paulonēj Kaisareaiguc Felikiac wėsiaiguc naņec.

1 Kaiwe ai meme méra mēņ tegėyu hofac oo ic enęa

Ananianēj qeriawac galeņ tosara zéma hėna acac zėzė ic mēņ qara Teatulo iniguc Kaisarea zėic alawac ama arenęa yandaiguc hiņgacma Paulo aciguc opocbiņ zė baec galeņac kiwaiguc naņgic.

2 Waņu Paulo ézėma wagicgic hayuguc Teatulonēj baec galeņ ac yomuhuc hėnima ézėyec; Ic kewunina Feliki, geņ hia galeņgė nėnėcmina luaeiguc kecanziņ. Waņu bianēj hėhėņawac ninēj yandaga niņac baec yomuaru hai netec ai sasala hicņianzac.

3 Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicņiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niņgėņanziņ.

4 Waņu yėwėri ménda gėmbiņ zė ac hotoņadac gėzėni gi ewa bėnzėņgaiguc niņnėnėcmina.

5 Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc éśecnec waņanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugginaiguc qeweloņ yanda mihicņi énėcmianzac. Inēj mia hėna ikorawac miņina Nazareteneac iwac tohotoho ichėra ionac galeņgina.

6 Waņu inēj ocmuņ tėréyanina mezapi qemaņ zėyu kėsayiņ.

7 (Ménda hezac.)

8 Imuac gi geņgaoc zėqesi wammima acnēj qatėmiziņ imuac hėnia imi moczoņ niņ asariwėśemaņ.

9 Ac imuhuc zėyu Yuda ic ienenēj, Ac imi hėla, zéma méra migic.

Paulonéj baec galenjac ki-waiguc ac bakia melenec.

10 Wañu baec galen yan-danéj Paulo orucnéj séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuñ sasala gésigési ic eneñja kecanzan imi nimma saiwa acna efima gézemañ.

11 Niñtegiçzan ésécnec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé emma kecba ai meme 12 ménda ogirec.

12 Wañu ieneñ ni ocmuñ téréya qeriaiguc ic ménguc ac méñ ménda zéwa néngic. Wañu toçgotocgo amaiguc me ama areña yanda imuac hénaiçuc ic embac qeriiguc ésé ésé méñ ménda wañ énéçmiwa néngic.

13 Ic yomi eneñ aciguc nopocma gézézu imuac héipuc ac méñ gézémuac séc qahac.

14 Wañu ac yomi mia héla wanzac, Ni héná qelia méñ ieneñ héná ikora zébirianzu imi méndacma yanda héçninawac Anutu mepésianzu. Wañu ni Anutuac tilin tilin ic ieneñ ogic hezac imi moczon zéma iwawai héná ac séciçuc hezac imi moczon ninzéngéanzua.

15 Wañu ic yomi eneñ iwawai méñac Anutu ninzéngéma mambéc kecçu imi ni momacnec késakecma mambécanzu, wañu imi mia yomuhuc; Ic solaña zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu.

16 Imuac niñac Anutuac ki-waiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaña kecmañ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzu.

17 Wañu yawuñ sasala baec lakeciçuc kecañi, wañu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicñizu ionac énéçmiwin zéma haleñ zéma Anutuac buña haihaiya mema hayi.

18 Wañu Anutuac buña imi haimañ zé météré amuma ocmuñ téréyaiguc eni. Wañu toçgotocgo me hétéñ méñ ménda wamma ençac kecba mihicñi néngic.

19 Wañu Yuda ic tosara Asia baeciçuc keçgiç ieneñ mia nuac késpedes méñ héngiciçuc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac.

20 Imi qahac wañu ic yomi eneñ ni Sanhederin kaun-sol ionac kicginaiguc nañi imuaru nuac késpedes méñ mihicñigiçuc gézému.

21 Ionac sugginaiguc namma acna momacçuc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac nançéma zéwa deguc aciguc nopocçgiç kicginaiguc nanzu. Ac imi qahaciçuc ac méñ zémuac séc qahac.

22 Felikinéñ héná imuac buña niñhumuyec imuac niñ Pauloac ac imi ménda zéteçgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galen Lisia mayuguc acgina zéteçgémañ.

23 Wañu yaré ic 100 ionac galençina méñac

yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic en keru galeṅgému. Alahéra ménénén mén haréma goi héihéi wammiwiṅ zégic ménda getalimu.

Paulo yawuṅ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeṅnén waima keṅec.

²⁴ Ai meme tosara kecma Felikinén iniṅa Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qarú emma Kristo Yesuac ninzén ninzén imuac hénia imi érézéyu niṅoc.

²⁵ Waṅu haka dindiṅa zéma séwi siṅac sigi kekec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinén aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méṅu titiṅa hicṅiyu muṅguc héihéré gémmaṅ.

²⁶ Waṅu inén ara sac nimmac niṅac ménda waṅec, Paulonén soukiwa mimac niṅac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac waṅoc.

²⁷ Waṅu yawuṅ éréhéc tegéyu baec galeṅ qara Porikio Fesito inén Felikiac tatac késayec. Waṅu Felikinén Yuda ic ewa hia waṅ énécmimaṅ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ieneṅ Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

¹ Fesitonén baec galeṅ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama arena yanda igucnec Yerusalem enec.

² Enu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeṅhécgina ieneṅ iwaru keremma Paulo acnéṅ qatéma ézégic.

³ Waṅu ieneṅ hénéaiguc saṅgima Paulo qehumuwiṅ zéma acgina nimma Fesitonén niṅénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamac niṅac welecmgic.

⁴ Zégic Fesitonén yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Waṅu ni imuaru muṅguc liliṅéma hiṅgacmaṅ.

⁵ Pauloac késpedes mén hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hiṅgacma zému.

⁶ Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc mekeṅec. Ama siṅima gianiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niṅac énézéyec.

⁷ Inén haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ieneṅ lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Waṅu acgina héipuc wammucac séc qahac waṅec.

⁸ Zégic Paulonén kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neṅaṅ hénéa ac me ocmuṅ téréya me Roma ic kewu Kaisawac késpedes mén ménda waṅi.

⁹ Waṅu Fesitonén Yuda

ic eneḡ niḡgic hiarumac niḡac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémanḡac wanḡanḡ?

10 Qesimiyu Paulonéḡ yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc naḡkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geḡgaoc ninḡanḡ ésécnec ni Yuda ic. Wanḡu iwawai biria ménḡ ménda wanḡ énécmiyi.

11 Ni héna ac logima késpedesic ménḡ mewa nuwiḡ zézuiguc humumaḡ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoḡ héla qahac wanḡaciguc méḡnéḡ ménḡ ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéḡ acna zétecgémac niḡac wanḡua.

12 Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiḡ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizanḡ imuac Kaisawac muru kembésémaḡ.

Ic kewu Agripanéḡ Fesito hiḡnimima Pauloac niḡac ézéyec.

13 Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauḡa Beanike iereḡ Kaisarea zéic alawac ama areḡa yandaiguc hiḡgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc.

14 Wanḡu iereḡ ai meme sasala imuaru tacyac wanḡic Fesitonéḡ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc

ézéyec; Felikinéḡ hésa ama ic ménḡ waima keḡu tacma keczac.

15 Wanḡu ni Yerusalem enḡ nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeḡ ieneḡ iwac hazéc ac zéma késpedesiraguc zéma zétecgémaḡ niḡac welecnéḡgic.

16 Wanḡu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic ménḡ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda aḡamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niḡgicnec waimiwiḡ imi Roma ic nonac haka silicnina qahac.

17 Imuhuc énézéwa Yuda ic ieneḡ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianḡiyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic.

18 Wanḡu ac wammigic ieneḡ ac zégic, néḡ késpedesira ménḡ nimmaḡ zé mambéc kerí imi ménda mihicḡiyi.

19 Wanḡu enḡaḡ hénagina zéma ic ménḡ qara Yesu iwac niḡ Paulonéḡ humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niḡ zééḡ zéma wanḡgic.

20 Wanḡu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiḡimaḡ zéma hocma Paulonéḡ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémaḡac wanḡanḡ? zéma imuhuc qesimiyi.

21 Wanḡu Paulonéḡ Roma ic kewunéḡ acya zétecgémac niḡ galeḡgé mimmaḡac welecnéḡjec. Wanḡu keḡkeḡ

* 25:12: Romawac ic kewu yanda niḡac Kaisa zéaḡgic. † 25:21: Qac imuac héna imi; Romawac ic kewu.

naléya ducniyu méliwa Kaisa† iwacmuru kemmac niŋ ézéwa hésa amaiguc taczac.

²² Imuhuc ézéyu Agripanéŋ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmaŋ zé wanŋua. Zéyu Fesitonéŋ zéyec; Hia oranŋuc nimbésémaŋ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc naŋec.

²³ Ama gianŋiyu Agripa zéma Beanike ierenj ehéihéi waŋ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeŋ tosara zéma ama yanda imuac ic kuneŋ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéŋ énézéyu Paulo késama enŋic.

²⁴ Enŋic Fesitonéŋ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niŋgic. Ic nanzac yomi iwac niŋ Yuda ic ienenj kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéŋgic.

²⁵ Waŋu ni niŋgésiwa haka humucac séc ménj ménda waŋec. Waŋu i enjyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niŋ iwaru mélimimaŋ zé wanŋua.

²⁶ Waŋu ni kewu enjéawac ac héla ménj omanac séc qahac wanŋac. Imuac mia zéqesi mima ac héla ménj mihiŋjiwiŋ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanŋac.

²⁷ Ni hésa ic ménj késpedesyawac ara ménj ménda oma Roma ama arenŋa yandaiguc enj méliwa kemmacac séc qahac.

26

Paulonéŋ Agripa zéma Fesito iorac kicgiraiguc ac zéyec.

¹ Waŋu Agripanéŋ Paulo yomuhuc ézéyec; Geŋgaoc ac zéma guac niŋgénni. Zéyu Paulonéŋ méranéŋ séséc wamma yomuhuc zéyec;

² Ic kewu Agripa, Yuda ic enenj ac waŋ nénzu imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémaŋ zéwa ewana hiaruzac.

³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczanj imuac niŋ imuhuc wanŋua. Imuac ewa bénzénŋaiguc acna zéwa niŋnémbésémaŋ.

⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ienenj moczonj nindaczu.

⁵ Ienenj becarunec nalé horua néŋgicac néŋanŋu imuac niŋ héipuc waŋ némmuac siŋgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuŋ ménj hénia ac dindinanec méndacanzu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec.

⁶ Waŋu ni Anutunéŋ yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc kecanŋua. Waŋu hénia imuac niŋ ni

deguc ac gésigési amaiguc nanzua.

7 Wañu zikiziki ac imuac héla imi késawin zéma Israelac qelihéra kisic arenhéra 12 nenñañ sinji kaiwe séc Anutu mepési mianzññ. Ic kewuna, buña imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneñ aciguc nopoczú.

8 Anutunéñ humumia meqeli énécmianzac, héla imi ini némac niñ niñgic ménda wawanac ésécneç wañanzac?

9 Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama areña igucnec iwac qac buña mesoho wammiman zé iwawai moczon tinduc wamman imuhuc zéma niñi.

10 Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buña mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma kerí. Wañu unuhumuwin zé zéteçgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi.

11 Bakia énécmiman zé Yuda ic ionac toçgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qerina geriwaguc wañu mebirí énécmiman zé ama areña yanda yanda Yuda baec sénganñen hezac imuaruñen acguc keñi.

12 Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areña yandaiguc kemman zéma keñi.

13 O, ic kewuna, keñkeçba gau komoc wañu, kurumeñunec asac mararañ kaiwe kiwa asac mararaña ogicogira imuhucyanéñ mama ni zéma ichécna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec.

14 Wañu nini moczon baeciguc tendiñgé nunuyu hema ewa méñ Hebraio aciguc yomuhuc niñi; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zéraiguc hénaganéñ qena guyu sinja hia nimbésémañ?

15 Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu ni mia.

16 Gi yacma hénaganéñ tima nanna, ni imi gi iwawai hénzañ imi zéma kecma gézéwa hémbésémañ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qeçe icna wambésémañac gésigemmañ zé hicniñganza.

17-18 Geñ kicgina méwéréñgé énécmina sinji igucnec asac mararañ igucgeñ, Biria miñinawac kuc igucnec Anutuac muruñen liliñgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzénge némma météré ic sugcnaiguc ai buña késamu niñac neñ geña ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac sugcina igucnec gésigemma muñguc ionac muru méligemmañ.

Buña suruc énézéyec imi muñguc zéma Agripa ézéyec.

19 Ic kewuna Agripa, hénia imuac niŋ ni iwawai kumerenunec nézéyu héŋi imi ménda qetalima

20 walac imi Damasiko ama arenja yanda miŋina, waŋu keŋkecma Yerusalem miŋina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutu-aru lilingéma hama haka hi-abia, qeri melenj melenjac séha wammu niŋ ackuazéc énézéma keru.

21 Waŋu imuac niŋ Yuda ic enenj ocmuŋ téréyaiguc népésima nuwiŋ zé waŋgic.

22 Waŋu Anutunénj nanjénénju érékecma deguc ic enenja mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéanjac énézéanzua. Waŋu zéanzua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma Mosenénj iwawai kilenj hicŋimac zégic imi sac énézéanzua.

23 Kristonénj qenzenj manzenj qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararaŋac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neŋ zénaŋgéanzua.

24 Paulonénj zédiŋima ac imuhuc énézéyu Fesitonénj ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Nininj yandaganénj qeriga mesoho génzac.

25 Zéyu Paulonénj ac yomuhuc melenj miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana

ménda sohozac, néŋ ac héla niŋarenjéma zézua.

26 Ic kewu, geŋgaoc iwawai hicŋiyec imi moczoŋ nindaczanj imuac niŋ ni efima gézézua. Iwawai imi baec waŋgoŋaiguc ménda hicŋiyec. Imuac haka ménjac ménj guac kicga igucnec musanj gégéyawac ménj ménda hezac imi ni ninzénjézua.

27 Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzénjéanzan? Gi ninzénjéanzan imi ni ninzua.

28 Imuhuc zéyu Agripanénj Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotoŋadac zéma Kristoac ic wammaŋ niŋ meseli nénzan me?

29 Waŋu Paulonénj zéyec; Ac hotoŋa me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néŋ tosara deguc acna ninzu ini moczoŋ seŋ hésana yomuac sac ménda mihicŋima nena ésécnec téŋgénj wammu niŋac wanzua.

30 Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galenj zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ienenj moczoŋ yacma keŋgic.

31 Kemma eminiŋ wamma enawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka ménj humumia me hésa amawac buŋa wawaŋa séc ménj ménda waŋec.

32 Waŋu Agripanénj Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanénj* acya zéteccgémac

* 26:32: Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunénj

niŋ ménda welec miwacnec
geŋ hia hulac miwaŋnec.

27

*Paulo Romaiguc wag-
icma kemmu niŋac zéiciguc
opocgic.*

¹ Italia baeciguc zéiciguc
kembinaŋ niŋ baec galeŋnéŋ
zétécgéma Romawac ic kewu
Kaisawac yaré ic 100 ionac
galeŋgina ménŋ qara Yulio
iwac mériaiguc Paulo zéma
hésa ic tosara onoporec.

² Zéic ménŋ Adramiten
ama areŋa yanda iguc-
necnéŋ Asia baeciguc ama
areŋa yanda tosara konduŋ
giŋgiŋaiguc tacma keŋec
imuaru kemmanŋ zé taru
eŋiŋ. Waŋu Makedonia ic
ménŋ qara Aristako, Tesa-
lonika ama areŋa yanda
igucnec imi momacnec
keŋiŋ.

³ Ama gianŋiyu zéicnéŋ
Sidon ama areŋa yandaiguc
kereŋ héiyu Yulionéŋ Paulo
goi héihéi wammima alahéra
iniru méra mimuac niŋ
ézéyec.

⁴ Ama imuarunec muŋguc
hénima kenni Luhuc kem-
biŋ zé waŋiŋ imuhuc geŋnec
hayec imuac niŋ Kipuro baec
komoc imuac héiya igucnec
luhuc qiziziŋgéma keŋiŋ.

⁵ Waŋu Kilikia konduŋ
zéma Pamfilia konduŋ qer-
icma keŋkecma Likia baec
Mira ama areŋa yandaiguc
kereŋiŋ.

⁶ Imuaru zéic Aleksandria
ama areŋa yanda igucnec
ménŋnéŋ Italia baeciguc

kemmanŋ zéyu yaré ic 100
galeŋginanéŋ nonagiru
imuaru eŋiŋ.

⁷ Waŋu zéic iminéŋ bénzénŋ
bénzénŋ keŋkeru ai meme
sasala tecgéyu Kinido kon-
duŋ baec komoc wésiaiguc
kereŋiŋ. Waŋu luhucnéŋ
ménda wai nénécmiyu
Salmone sia yanda andé
qema Krete konduŋ baec
komoc kanaya igucnec
keŋiŋ.

⁸ Baec komora imuac
giŋgiŋaiguc méndacma
qenzerŋ manzerŋ qema
kemma Lasea ama areŋa
yanda hosuraiguc zéic ala
ménŋ qara Zéic Asia Soroc
imuaru kereŋiŋ.

*Pauloac ac ménda nimma
héna méŋu kemma yéwéri mi-
hicŋigic.*

⁹ Konduŋiguc nalé horua
kemma kecni nene zikima
zéwelec wawaŋa imuac
kendonŋ tecgéyu luhuc naléya
hayec. Hayu bec kon-
duŋnéŋ biriyu keŋkeŋawac
séc ménda waŋec. Imuac
Paulonéŋ gorogina zéma
yomuhuc énézéyec;

¹⁰ Ic mandac, ni hémba
héna yominéŋ hina zéma
zéic sacnec qahac, néŋ ic
neŋaŋ kekecnina acguc
nonagicmacac séc wanzac.

¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100
ionac galeŋginanéŋ Pauloac
ac niŋbipima zéic galeŋ zéma
zéic miŋina iorac ac nimma
tohoynec.

¹² Waŋu konduŋ imi
zéicnéŋ sanŋeŋa naléyaiguc
hia tatarawac séc ménda
waŋec. Imuac sasalanéŋ

kondun imi kilen waima Krete baec komoc imuac ama mên Foiniksi imuaru keremma tacni sanjeña naléya tecgémac niñ zégic. Ama baec imuac sunjguruña bakianén Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. wañu baec bakia méjnén Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Konduniguc hingacbiñ zé wañiñ.

13 Wañu luhucnén Is imuac héiya igucnec bénzén éreyu nangé nénécmizac imuhuc zéma nimma anga hérégic éreyu Krete kondun baec komoc giñgiña méndacma kenjic.

14 Kenjic nalé ménda horugiyu kondun baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewan luhuc mên qara Is igucnec iminén mama qeyec.

15 Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgen kemmacac séc qahac wañu mebipima waigic luhucnén zéic wagicma héna ménu kenjic.

16 Kenkecma baec komoc mên qara Kauda imuac giñgiña igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma kenjñ imi galenagéwiñac séc qahac wañec.

17 Wañu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éreyec. Wañu zéic téwac niñac rewakanjén baw igucnec wagic emma zikiyiñ. Wañu sakasac éré érya mên qara Siriti imuaru emmac niñac hésaya hérégic

maleku mayu luhucnén nangé nénécmiyu kenjñ.

18 Wañu luhuc niñac qenzen manzen nimma kerñ. Imuac niñ ama gianjiyu hina tosara konduniguc giligic hingarec.

19 Wañu ama muñguc sinjima gianjiyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hingarec.

20 Wañu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu mên ménda hicjiyu héñiñ. Wañu luhuc yanda qemanec nanu ewa qerininaiguc kekecac niñkumu mên ménda he nénécmiyec.

21 Wañu ic sasalanén nalé horua nene newiñac séc qahac wañu eñ kecgicguc Paulonén kemma sugginaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete kondun baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihicjima hinagina imi ménda giliwunec.

22 Deguc meme seli ac wañ énécmiwa niñgic. Zéic imi qahac wammac, nén ic méjnén mên ménda humumac, imuac ewagina déñ wañu.

23 Deguc sinjiyaiguc miñna Anutunén eneya buña kecanza nuac muru kua meme unjaya mên méliyu mama hama maréñnaiguc nanzac.

24 Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc

nambésémanj. Wañu Anu-
tunéj ic giguc zéiciguc keczu
imi moczoñ ewa hiawac géñu
guac buñja wandacmu.

25 Imuac alahéna ini
ewagina déñ wañu, ni Anutu
ninzéhégzua. Ac nézézac imi
hélaguc wammac.

26 Zéicnéñ kondunñ baec
komora méñiguc enju nini
imuaru osiwiñ.

27 Héna sicsaoc kecgic
ai meme 14 wañec.
Wañu Adria kondunñiguc
lelecgémanec kerinñ. Sinji
namuñja igucgeñ zéicac ai
ic ieneñ ninñic baec hosuru
haziñ éséc wañec.

28 Imuhuc nimma hésa
qétéyaguc waigic hiñgaru
37 mita wañec. Komora
ménj kemma hésa qétéyaguc
munñguc haigic hiñgaru 28
mita wañec.

29 Wañu haronñaguc
emma qewiñ niñac bacgina
yandiyu zéic andiaiguc
añga 4 haigic hiñgaru ama
gianñimac niñ welecma tacgic.

30 Wañu zéic ai ic eneñ zéic
waima néñgacbiñ zé nimma
gomba haigic hiñgaru ikoc
wamma yomuhuc zégic; Nini
zéic sunñguruñaguc añga ménj
haini hiñgacmac.

31 Imuhuc wañgic
Paulonéñ yaré ic 100 ionac
galeñ zéma ichéra yomuhuc
énézéyec; Zéic ic ieneñ
zéiciguc ménda kecmuiguc
ini kekecginaguc kecmuac
séc qahac wammac.

32 Zéyu yaré ic ieneñ gom-
bawac hésaya hericgic kon-
dunñiguc hiñgarec.

33 Wañu ama gianñimaj zé
wañu Paulonéñ ic momac
yanda nene nemu niñ
yomuhuc énézéyec; Ini qeri
séwigina héñgeñ héñgeñ
wammanec kecma nene
ménda nema enñ mambéc
kecgic kaiwe ai meme 14
wanñzac.

34 Imuac nene nemu niñac
welec énécmizua. Ménda hu-
muwiñ zé wanñzuiguc nene
nema selimu. Oruc zucgina
ménj ménda mama sanñgimac.

35 Imuhuc zéma saméñ
mema hama Anutu ewa hia
ac ézéma kuma neyec.

36 Neyu hémma qerigina
efiyu imuhucnec nedacgic.

37 Ic zéiciguc kerinñ
zanñgénina imi 276.

38 Nene negic tomenñgina
qeyu zéic qeria igucnec wit
gocmia gésé imi kondunñiguc
giligic hiñgacdaru zéic imi
efima éréyec.

*Zéicnéñ kondunñ baec
komora sunñguruñaguc emma
zéhégéyec.*

39 Ama gianñidaru baec
imi héñtegicbiñ zé hibipigic.
Wañu kondunñ bakiaiguc
sakasac séñganñeñ heyu
zéicnéñ imuaru keremma
emmac niñac zéma niñgic.

40 Ic tosara eneñ añga
hésaya qericma kondunñiguc
giligic keñu tosanéñ
maleku hésaya zikigic
heyec imi hulacma hérégic
malekunéñ enju zéic imi
luhuc mema sakasac igucgeñ
keñec.

41 Keñu doku néwéc
néwécnec hahayanéñ

euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eñec. Wañu zéic sunğuruña kiselima tacma seli qeyu temboñ yandanéñ zéic andia kuyu zéic andia imi zéñgáyec.

⁴² Wañu hésa ama ic eneñ fifia mema kemma néñgacbu niñac yaré ic eneñ unuhumuwiñ zé ac zéic.

⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galenjananéñ Pauloac kekecya añgéña timañ zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac konduniguc luma hiñgacma fifia mema baeciguc eñgic.

⁴⁴ Wañu tosara eneñ palañ me zéic bakia qahaiguc emma keñgic. Imuhucnéñ imuhuc wamma moczoñ élélahaignuc endacma mén ménda humugic.

28

*Ic ieneñ susunec Melite kondun
baec komociguc endacgic.*

¹ Élélahaiguc bénzénec emmaguc baec komoc qara Melite imi zéic niñiñ.

² Wañu baec komoc imuac miñina ieneñ ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sanğen qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic.

³ Wañu Paulonéñ geric tosara mutulanğéma haiyu hiñgarec wañu imuac qeria igucnec mokoleñ méñnéñ séwéla geric wañu éréma iwac mériaiguc pipima nañec.

⁴ Wañu baec miñina ieneñ mériaiguc mokoleñ nañu hémma eminiñ wamma zéic; Ic yomi ic tosara unuyec gezañ. Konduniguc ménda humuyec, néñ solaña miñinanéñ ménda waimiyu kecmac.

⁵ Wañu Paulonéñ mokoleñ qetecgéyu gericiguc hiñgaru yéwéri ménda mihiçniyec.

⁶ Imuhuc wamma nañu ieneñ sisiwiñ hiçnimimac me élanzańnec tendiñgéma humumac zéma mambéc nañgic. Wañu nalé horua haka méréra mén ménda hiçnimiyu hémma zéic; Ic yomi anutu.

Paulonéñ hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerin imuac ho-suraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi wañ nénécmiyec.

⁸ Wañu Popilio mañgocya hafi hiçnimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéñ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec.

⁹ Imuhuc wañu ama aren komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ieneñ harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec.

¹⁰ Wañu ic ieneñ eenina kuneñ yanda héigic. Wañu kembiñ zé enni henaiguc hocbiñac hezac hena maun

iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

Paulonéj zéic ménjiguc kenkecma Roma ama areña yandaiguc kereñec.

11 Baec komoc imuaru mia kecni mašo haréwéc tecgéyu zéic ménj Aleksandria imuaru sanjeña naléya ogiru kemmac niñ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Wañu imuaru emma waima kereñj.

12 Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kereñj.

13 Imuacnec lelecgéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéj baec wañgoña Saut igucnec hayu kenni ama muñguc sinjima gianjiyu Puteoli ama areña yandaiguc kereñj.

14 Kenni ama areña yanda imuac ninzénj ninzénj dac muna ieneñ héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areña yandaiguc kereñj.

15 Wañu ama areña yanda imuac ninzénj ninzénj dac muna hécnina ieneñ nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeñaiguc mihicñi nénécmigic. Tosianéj ama baec qara ménj Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicñi nénécmigic. Wañu Paulonéj inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézýec.

16 Roma ama areña yandaiguc kerenni baec galeñnéj zéyu Paulonéj yaré ic ménnéj galeñgé miyu ama saméña ménjiguc tacyac wañec.

17 Kecma keru ai meme haréwéc wañu Yuda ic ionac suggina igucnec ic kuneñ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézýec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac ménj ménda zéyi, néj Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic.

18 Wañu Roma ic ieneñ qesinémma késpedesna ménj humucac sécyá ménda mihicñima hulac némmu niñac zégic.

19 Wañu Yuda ic ieneñ selianec qetaligic, héná ménj qahac wañu, Kaisanéj acna zétecgémac niñ wañi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimanj zéma you ménda hayi.

20 Wañu ni hénia imuac niñ mia inicma iniguc zéeminiñ wambiñ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neñan ninzénjgéma mambécanzin imuac wamma hésa ic wamma kecanzua.

21 Imuhuc zéma énézýu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niñ kiwi ménj ménda haigic hayu héñin. Wañu dac mu-

* 28:11: Neñan aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

nahécnina ionaru méjnén hama guac kápésicga me hazéc ac méj ménda zéyu niñij.

²² Baec séc ic embac ieneñ héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninziñ. Imuac gi dimuhuc ninzéngezañ imi geñgaoc zéna nimbiñac wanzij.

²³ Ieneñ imuhuc zéma nalé megic. Wañu nalé imi ducñiyu Yuda ic sasalanén Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Wañu Paulonén Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ac suruc imi suñgeñec hénima énézéma keru ama siñiyec. Wañu Moseac héna ac zéma kua meme ic ieneñ kiwi ogic hezac iminéñ meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimañ zé wañec.

²⁴ Wañu ic tosanenén ac zéyec imi ninzéngegic. Wañu ic tosanenén ménda ninzéngegic.

²⁵ Wañu acgina zéma zéqeqetali wañamugic. Imuhuc wamma waima kembij zé wañgic. Wañu Paulonén ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uña Téréyanén Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéñ héla wanzac;

²⁶ Gi kemma ic tuñ yomuhuc énézéna; Ninzu wañu ménda niñasarizu hénzu wañu ménda héñtegcizu.

²⁷ Ic tuñ yomi ieneñ qerigina seli qeyu ieneñ gezacgi-

nanén nimma niñyéwérigic. Niñyéwérima kicgina héménzalgic. Imuhuc qahac wañu kicginanén héñtegcima gezacginanén nimma qeriginanén niñtegcima lilingéma hagic neñ mehiaru énécmiwinec.

²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niñ asarimu; Anutunén aḡgén titi buña imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneñ imi kileñ niñtohomu.

²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Wañu Paulonén yawuñ éréhéc téngén ama geric mén lagulawac boñ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec.

³¹ Héihéré énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yandawac surucya zésai énécmima Miñ Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru ménénén ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizézé ac.

¹ Kristo Yesuac welen qe qe icya,* ni Paulo imi, Anutuac buña suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéjec.

² Buña suruc hiabia imi, Anutunéñ kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyec nec kiwi téryaiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac.

³ Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec.

⁴ Wañu téré Uñayaiguc† imi humuc ic sugcina iguc nec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéñ énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzénge migic. Imi mia Kristo Yesu.

⁵ Iwac murunec neñañ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buña mema iwac qac buña niñac ic enia ionac sugcinaiguc ai meni ninzéngeéma niñtoho wañanzu.

⁶ Ini acguc ionac sugcina iguc nec Yesuac buñawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma

Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéñ he énécmimac.

Paulonéñ Roma ama areña yandaiguc kemmanñac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzén ninzén ginawac surucyanéñ baec séc saima kenzac imuac buña nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua.

⁹ Nañawac buña suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéñ welen qemianzua Anutu inéñ mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misi-manec onac qacgina olomma zéanzua.

¹⁰ Wañu deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac héna imi méñac ménj méwérénggé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua.

¹¹ Inicmañ niñ wañanzua imuac hénia imi qeri uñawac sese térya ménj ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzua.

¹² Imuhuc wamma sugcinaiguc kecma neñañ ninzén ninzén ninanéñ meseli amuwñ niñac.

¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamañ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac sugcinaiguc hicñianzac éséc nec onac

* **1:1:** Girik aciguc; dulos, ic imi miñinanéñ boña meyu eñeya kuc buña ménj ménda késa kecma miñinawac ara sac tohoma kecañec. † **1:4:** Uña Téréya.

sucginaiguc imuhucyanec hÉla mihicɲimaɲ niɲac waɲanzua hÉnia imuac mia. Waɲu suraiguc hÉna mén ménda bÉréngé néɲanzac.

14 Ni imi Girik ac zÉzé ic zÉma tosara, niniɲginaguc zÉma niniɲgina qahac momac yanda, buɲa suruc hiabia énézémaɲac tasÉna henÉnzac.

15 HÉnia imuac niɲac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buɲa suruc hiabia zÉau énécmimaɲ niɲac siɲna kuney yanda henÉnzac.

Buɲa suruc hiabia imi Miɲ Kewuac kuha.

16 Buɲa suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzÉɲ ninzÉɲ ic aɲgÉɲ tiénécmimiawac buɲa. Walac imi Yuda ic ionac, duɲa imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niɲ ni imuac gamuna ménda niɲanzua,

17 Ic solaɲa imi ninzÉɲ ninzÉɲanéɲ kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,* buɲa suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solaɲanéɲ winiɲu hicɲima hezac. HÉna mén igucnec qahac néɲ ninzÉɲ ninzÉɲ igucnec hÉnima kemma ninzÉɲ ninzÉɲiguc keɲkecni solaɲa zénénécmimac.

Ic embac ieneɲ Anutugina andé qema siɲi yanda qeriguc kereɲgic.

18 Haka birianéɲ ackuazéc hÉla hÉdacgÉanzu ionac haka eeya qahac hÉnia hÉnia zÉma

haka biria hÉnia hÉnia niɲac Anutuac qeri gericnéɲ kurumen igucnec wininiazac.

19 Anutunéɲ eɲeya hÉnia mewinini énécmiyec imuac niɲac Anutuac hÉniaya hia nimmuac séc wanzac imi winiɲu hezac.

20 Baec kurumenɲ hicɲiyecnec Anutuac kuha hÉmbÉnaɲa zÉma iwac hÉnia saɲa iminéɲ iwawai zÉyu hicɲiyec imuaru solaɲanec wininiyu hÉmma niɲasariwiɲac séc, imuac niɲac ic embac imi eneɲ héikenzé héihazé wammuc séc qahac.

21 Anutuac hÉnia niɲtegiomaguc kileɲ eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeɲa niniɲginanéɲ nimma nimbipigic hÉla qahac waɲu, siɲi tunumaɲnéɲ ewa qerigina sécgé énécmiyec.

22 Waɲu eɲaocnec niɲtegi qɲtegi ninaguc zÉgic, néɲ ewa soho ic waɲgic.

23 Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginanéɲ megi, ic me, yaɲ qesi me, nei me, mokoleɲ houhouya ionac irecgina tanec waɲec.

Ic ieneɲ Anutu andé qema haka ménda wawaɲa imi waɲgic.

24 Imuac niɲac Anutunéɲ kaiseroac siɲ biria zÉma kaiseroac siɲsiɲiguc wai énécmiyu eɲaocnec séwigina mebiri amudacgic.

* 1:17: Hab 2:4

25 Imi mia ienenj Anutuac ackuazéc héla imi melenjic ikora wandaru, kekec Miñina imi andé qemima iwawai zéyu hicnjigic imuac mia siggé énécmima mepési énécmigic. Néñ kekec miñina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacnec!

26 Héña imuac niñac Anutunéñ wai énécmiyu ewa siñsiñ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ienenj acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaguc kereñdacgic.

27 Ichécgina imuhucyanec ewa siñsiñ birianéñ geric bélaña ésécnec onoyu embac hécginawac héña imi waima ic eñacnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécyá melenj énécmiyu séwiginaguc medacgic.

28 Wañu ienenj niniñginaiguc Anutu añgéh tiwiñ niñac ménda wañgic. Imuac niñac Anutunéñ ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaña imi wañgic.

29 Imi mia kápésic wawañ biriçiria yomuhucya; kaiçiliwenj, hémbaoc, ewa siñ biria, nimbupuc, unuhumuc, zéénj zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria,

30 andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeçe, séwi eñej, haka biria niñarenj wawaña, neñgoc mañgocac ac qeçe,

31 niñ sohosohoya, méñzé méñzéya, wésé niniñ qahac,

goi héihéigina qahac.

32 Anutunéñ wawañ meme imuhucya wanzu imi humucac buña qeénécmiyec imi niñtegicmaguc kilenj eñacnec sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia arenj imuhucya wañgic inicma imi hia zéma héipuc wañ énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solañ dindiña.

1 Gi acguc haka imuhucya wañanzañ imuac niñac ic méñac niñgési mima zézañ gésigési acga iminéñ mia geñgac kápésicga zétecgézac. Héña imuac niñac zégési niñgési ic gi imi geñga kápésicga musañgémanj zé héikenjzé héihazé wambésémañac séc qahac.

2 Haka imuhucya wañanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuazéc héla méndacma wañ énécmianzac imi neñañ ninziñ.

3 Ic embac tosara haka imuhucya wañanzu imi zégési énécmimaguc geñga acguc haka imuhucya wañanzañ. O, baec ic gi, geñ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qiziñgéma kembésémañac tanec wanzac me?

4 Imi qahac wanzaciguc, Miñ Kewunéñ gi ewa qeriga melembésémañ niñac goi héihéi kuaya qeçeya wañgémma qindiñi géñanzac imi ménda niñtegicma

goi héihéiya zéma gum bénzénzéña zéma mambéc kekecyá iminéñ sécgégéñu hémma zédesi wammizañ gezañ?

⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melenj melenja imi méndacma Anutuac gésigési ai solaña zéma qeri gericya wininimac nalé imuaru qeri gericya imi mihicñimañ zé geñgaocnec metocgona enanzac me?

⁶ Anutunéñ wawañ meme wañanzac imuac séciguc icya icya tasia melenj énécmimac.

⁷ Nañselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihicñiwíñ zé wanzu ionac imi kekec hehe selia énécmimac.

⁸ Néwécgeña enañ ewa siñ niñac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ieneñ imi qeri biric zéma niniñ biric mihicñimu.

⁹ Icyá icyá haka biria wammu séc qeri uñagina imi zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru.

¹⁰ Wañu néwécgeña icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma lu-aenéñ he énécmimac. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru.

¹¹ Anutuac gésigési imi solaña imuac séwíac wamma keñkésa hakésaya qahac.

¹² Ic enia kecma kápésic wanzu ieneñ héna ac qahac humucac buña wandacmu. Wañu héna acginaguc kápésic wanzu ieneñ héna ac imi méndacma zétecgé énécmimac.

¹³ Anutuac kiwaiguc imi héna ac gezacginanéñ sac niñanzu imi onac qahac, néñ héna ac tohoma wañanzu imi onac sac solañ dindiña zé énécmimia wammac.

¹⁴ Ic enia ieneñ Anutuac héna ac ménda nimma enañ ewa qeriginanéñ qindiñi énécmiyu héna acac séc wanzuiguc imi héna acgina qahac kileñ eneyaocnec enañ héna ac ésécnec wamma keczu.

¹⁵ Ic imuhucya ieneñ enañ ewa qeriginaiguc baecac héna ac ooyawac hezac imi tohoma wañgic kekecginaiguc wininianzac. Wañu enañ ewa qeriginanéñ aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolañani amuanzu.

¹⁶ Imi mia, buña suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéñ Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc niniñ saña imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicñimac.

Yuda ic zéma héna ac.

¹⁷ Gi qacga Yuda ic zéamuma héna ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwí enéñ wamma

¹⁸ héna acnéñ pakeñ ac ku énécmiyu Anutuac ewa siñ

niñtegicma imuac niñgic, séc méñ eñeña wañanzaç.

¹⁹ Wañu imuhuc wamma geñga niñac yomuhuc efima zéanzañ; Ni kic hilic onac galeñgina, siñiiguc keczu ionac kifagina,

²⁰ ewa soho ic ionac mindi qindiñi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Niniñ zéma ackuazéc héla héna aciguc hezac imi tanecgira hénia hénia nuaru hedaczac.

²¹ Imuhuc zéma tosara ku énécmima kileñ geñga imi ménda kuamuanzañ me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima geñgaoc kowu neanzañ me?

²² Kaisero ménda wammu zéma geñga kaisero wañanzañ me? Nemu irecya surema imuac ocmuñguc iwawai haigic heyu kowu meanzañ me?

²³ Héna acac séwi eñeñ wamma geñgaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qeçe wammianzañ me?

²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niñac Anutuac qara imi ic enia ionac suginaiguc zébiri qébiriyaguc wañanzaç.

²⁵ Gi héna ac tohoanzañguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néñ héna ac imi logianzañguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi eñomia wanzac.

²⁶ Héna imuac niñac imuhucyanec ic méñ séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wañec inéñ héna ac tohoanzaciguc séwiiguc

séwi tasé heric herira qahac néñ iwac niñgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me?

²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac méñnéñ héna ac imi solañanec tohomaciguc inéñ héna ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma héna ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me?

²⁸ Hénia imuac niñac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wañu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac.

²⁹ Imuac niñac ewa qeriguc Yuda ic kekera iminéñ mia Yuda ic héla wanzac. Wañu séwi tasé hericheric imi qeri uñaiguc heheya, néñ kiwi kicninanéñ hémbiñac séc imuaru ménda heheya. Wañu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néñ Anutu arunec. Imuac niñac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

Anutuac haka imi méñzé méñzéya qahac.

¹ Héna imi imuhuc wañu, némac nanañguc Yuda ic wamma kekera iminéñ héla wanzac? Wañu némac nanañguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéñ eeyaguc wanzac?

² Héna hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc imi niñkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

3 Waŋu ic toŋianéŋ ménda ninzéŋ gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéŋ Anutuac haka ménzé ménzéya qahac imi mesohomac me?

4 Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néŋ Anutu momacguc sac hélacguc wanzac. Imuac mia ac zézéya ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéŋgéŋa wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémaŋac hezac.

5 Waŋu wawaŋ memenina birianéŋ Anutuac solanŋ dindiŋa mewininimaciguc dimuhuc zéwiŋ? Baec ic hakanina méndacma zéwa niŋgic; Anutunéŋ qeri biric waŋ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niŋ Anutu imi solanŋ dindiŋa qahac imuhuc zéwiŋac séc wammac me?

6 Imuhuc qahac téŋgéŋ! Imuhuc wammaciguc Anutunéŋ baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac?

7 Waŋu ic ménéŋéŋ acna melemmaŋ zé qeriyanéŋ yomuhuc sumbuŋ yanda niŋkeczac gezaŋ; Ac ikocna niŋac Anutuac solanŋ kekecyawac niŋgic ou emma edamu yandayaguc waŋu némac niŋac ni kápésic ic ésécnec zégési némmac?

8 Imuhuc waŋu iwawai hiabia mihicŋiwiŋ zé haka biria wambiŋ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ieneŋ ac ikoc wamma zégic neneŋ ac imuhucya zéyiŋ

tanec wanzac. Ac imuhuya zéanžu imi eneŋ imuac kitiwa mihicŋimuac séc wanzac.

Ic solanŋ ménŋ ménda keczac.

9 Imuhuc waŋu dimuhuc zéwiŋ? Yuda ic neŋaŋ imi toŋia onogicma hiabianec kecanziŋ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziŋ; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczoŋ biriawac méra bawu kápésic ic keczinŋ.

10 Ac kiwi ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ic solanŋ dindiŋa ménŋ ménda keczac.

11 Ic niŋtegit qinŋtegitcyaguc imi ménŋ ménda keczac. Waŋu Anutuac hochoc ai wammimia ménŋ ménda keczac.

12 Momac yanda sigima kemma imuhucyanec eŋomia wandacgic haka hiabia wawaŋa ménŋ ménda keczac, ménŋ méndagucnec keczac.

13 Déméŋgina imi kicsuan suaŋa qahac ésécnec, waŋu ezelaŋ ginanéŋ ac ikoc mihicŋima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kissima kecanžu.

14 Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéŋ sécgéma hezac.

15 Waŋu hénaginanéŋ sac naec énécmiwiŋ zé efefianec waŋanzac.

16 Waŋu dimia me dimia keŋanzu séc kisikiyoŋ qema saohanec waigic heanzac.

* 3:9: Me Girik ic.

17 Waŋu ienenj luaeac h́ena imi ḿenda ninjtegiczu.

18 Kicginaiguc haka ḿenj wambij źe Anutuac ninj bac yandi yandi ḿenda wanjanzu.

19 Neŋaŋ yomuhuc ninjanziŋ; H́ena acńej ic embac imuac ḿera bawu keczu śec énézéanzac. Imi mia baec ic enej kuagina moczoŋ zikima acgina qaiyu Anutuac ǵesigésí ai imuac bawaguc nammu ninjac.

20 Imuac ninjac baec ic ḿenjac ḿenj h́ena ac ninjtoho tohoiguc ic solana źemimia ḿenj ḿenda keczac. H́ena aciguc imi ḱepésicinawac ninjtegicanziŋ imuac mia.

Yesu ninźenǵeni solan dindiŋa źenénécmimac.

21 Waŋu deguc imi Anutuac solan dindiŋa ḿenj mihicŋi ńenécmiyecac heyu ninziŋ. Waŋu imi mia h́ena ac igucnec qahac, ńej h́ena ac źema Anutuac tilij tilij ic enej héipuc wammimia imuacnec hahaya.

22 Imi mia Anutuac solan dindiŋa, ic embac Kristo Yesu ninźenǵegic śec ionac mia, ninźej ninźej imuacnec, śec momacnec ha énécmimia.

23 Ic embac moczoŋ yanda imi ḱepésic wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereŋ kereŋawac śec qahac wanzac.

24 Waŋu Kristo Yesuńej ḱepésic igucnec hulac ńenécmiyu Anutuac ewa hia

ninjac bonjtegic mesolanj ńenécimia wanzac.

25 Anutuńej eneya solan dindiŋa imi mewininimanj źe nalé horua qeri b́enźejiguc kerec. Kecma becnecc ḱepésic wawana imi moczoŋ h́emma ogirec. Ogicma sacya ninźenǵé mimia ionac Yesu imi mulumananj buŋawac kumuyec.†

26 Imi mia gum b́enźenźejiguc nalé yomuac eneya solan dindiŋa mewininima eneyaoc solan dindiŋa wamma, imuhucyanec Yesu ninźenǵé mimia ḿenjac ḿenj solana źemimanj źe imuhuc wanjec.

27 Imuac ńemac hianina ninjac séwi enej wambij? Imi osiosiya! Waŋu h́ena dimia, wawanj meme ninnaiguc me? Imi qahac, ninźej ninźejac h́enaiguc sac tima kembijac hezac.

28 Imuac mia ic ḿenjńej h́ena acac aiiguc qahac, ńej ninźej ninźejaiiguc solana źemimia wammacac hezac imi ninjtegicziŋ.

29 Anutu imi Yuda ic ionacnec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ḿenda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac.

30 Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninźej ninźej igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninźej ninźej igucnec, solana źenénécmimac imi ḿenj qa-

† 3:25: Ḱepésicina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé ńenécimiac ninj kumuyec.

hac, nérj Anutu momacguc.

³¹ Waŋu imuhuc zéma ninzérj ninzérjiguc kecma héna ac imi hia auwiŋ me? Imi qahac téngérj, nérj héna ac imi meseliwiŋac hezac.

4

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzérjgé miyic kápésicgira waiyec.

¹ Waŋu duŋa séwiiguc ambéc sakoŋnina Abaraham imi némac iwawai mihicŋiyec zéwiŋ?

² Abarahamnérj wawaŋ meme igucnec solaŋa zémimia waŋeciguc séwi eŋeŋ wammacac séc, nérj Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac.

³ Kiwinérj dimuhuc zézac? Abarahamnérj Anutu ninzérjgé miyu imuac niŋac wamma solaŋa zémiyec.

⁴ Ic méŋnérj ai mema ai boŋa késayu niŋni boŋa imi ewa hiawac buŋa éséc ménda wanzac, nérj tasé kuku éséc wanzac.

⁵ Ic méŋ wawaŋ memeya qahac iminérj kápésic ic solaŋa zémianzac i ninzérjgémaciguc ninzérj ninzérj imuac niŋac mia solaŋa zémimac.

⁶ Dawidi imuhucyanec ic méŋ wawaŋ memeya séha ménda hemizac, nérj Anutunérj nimmima solaŋa zémiyu ic imi zézé ségiségyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec;

⁷ Héna ac logigic kápésicgina wai énécmima kápésicgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc.

⁸ Miŋ Kewuninanérj ic méŋac kápésicya ménda olommac imi ségiségyaguc wammac.

⁹ Imuac ségiségi ininérj séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neŋaŋ imi yomuhuc zéanzŋ; Abaraham imi ninzérj ninzérja niŋac wamma solaŋa zémiyec.

¹⁰ Némac nanaŋiguc naŋu solaŋa zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niŋgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, nérj séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaŋa zémiyec.

¹¹ Inérj séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzérjgéyu solaŋa zémiyecac solaŋ dindiŋa imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eŋeyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzérj ninzérj ic moczoŋ yanda ionac ambéc sakoŋgina waŋu qelihéra héna imuhucyanec solaŋa zéénécmimac niŋac imuhuc waŋec.

¹² Waŋu inérj imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakoŋnina waŋec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, nérj Abarahamnérj séwi tasé

heric herira qahac kerec imuaru ninzénj ninzénj késa kerec imuac héna tima méndacmizij neŋaŋ momacnec ambéc sakonŋina wammac niŋac imuhuc waŋec.

13 Abaraham zéma qelihéra ieneŋ baec moczoŋ yanda mératéc memu niŋac sisipac ac megic. Waŋu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néŋ ninzénj ninzénjac solanŋ dindinŋa imuarunec.

14 Ic embac héna ac igucnecnéŋ mératéc meme ic wambunec ninzénj ninzénj imi héla qahac waŋu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec.

15 Héna ac niŋac wamma qeri gericyanéŋ aiyaguc wanzac. Waŋu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac.

16 Imuac niŋac mératéc meme ic wawaŋa imi ewa hiawac buŋa wammac niŋac ninzénj ninzénj méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimaŋ niŋac imuhuc waŋanzac. Waŋu imi mia ic embac héna ac igucnec sac qahac, néŋ Abarahamac ninzénj ninzénjiguc toro qeqeya imi onac momacnec. Waŋu Abaraham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neŋaŋ ambéc sakonŋina wanzac.

17 Ac kiwi ménj imi yomuhuc hezac; Neŋ gi ic embac hénia hénia ionac maŋgocgina wambésémaŋ

niŋac kumugénzua. Waŋu Anutu Abarahamnénj ninzénjgé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicŋianzac.

18 Abarahamnénj héŋu mambécma kecmaçac séc qahac waŋec, néŋ kilenŋ mambécma ninzénjgéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac maŋgocgina wammac niŋac imuhuc hicŋiyec.

19 Yawuŋa 100 waŋu eŋeya séwiya imi humuc tanec waŋec. Waŋu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec waŋec imi niŋtegirec. Waŋu ninzénj ninzénjawac kuhanénj ménda mayec.

20 Waŋu ninzénj ninzénjanénj ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niŋ éréhéc ménda waŋec, néŋ ninzénj ninzénjiguc naŋselima Anutu eeya héiyec.

21 Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzénjgéyec.

22 Imuac niŋac ninzénj ninzénj imuac mia solanŋa zémiyec.

23 Solanŋa zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niŋacnec sac qahac,

24 Imi mia solanŋa zé énécmimacac buŋa neŋaŋ zéma Miŋ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec

Anutu i ninzéhé mimuac heyec neňaj niňac momac-nec imuhuc ooyawac hezac.

²⁵ Yesu imi kápésicnina niňac humuciguc opocopora waňec. Waňu imuhucyanec solaňja zénénécmimac niňac meqeli miyu yarec.

5

Yesunéj luae mihicji nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambij.

¹ Imuac bec, nini imi ninzéhé ninzéhé niňac solaňja zénénécmiyec, imuac niňac Miň Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luae mihicjiyňac kecziň.

² Imuacnec iwacmuru héima ninzéhé ninzéhé ninanéhé Anutuac ewa hi-ayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé ségiségi wamma kecanziň.

³ Imi sac qahac, neňaj imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi waňanzij. Imuac hénia imi zérabéranéhé bisiqatéhé wamma kekec,

⁴ bisiqatéhé wamma kekecnéhé haka eeyaguc, waňu haka eeyagucnéhé niňkumuma kekec imi mihicjiazac imi nini nindacziň imuac mia imuhuc waňanzij.

⁵ Waňu Uňa Téréya neňaj buňawac nénécmiyec inéhé Anutuac goi héihéi neňaj ewa qerininaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac.

Imuac niňac niňkumu ninanéhé gamu ménda mihicji nénécmimac.

⁶ Imi mia neňaj kuc mama météqététaň kerij nalé imuaru Kristonéhé naléya waňu kápésic ic neňaj niňac wamma humuyec.

⁷ Ic solaňja méňac niňac wamma humu humumia imi osiosiya. Waňu ic hiabia méňac niňac méňnéj hia efima humumac me qahac niň éréhéc wanzua.

⁸ Néj neňaj kápésic ic kerij imuaru Kristonéhé neňaj niňac wamma humuyec. Waňu haka iminéňnec mia Anutunéhé eneya goi héihéiya neňaj muru mewinini nénécmiyec.

⁹ Waňu neňaj deguc iwac sacyanéhé mesolaňi nénécmimia wanzac. Waňu iminéňnec sac qahac, inéhé kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac.

¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma kerij nalé imuaru naňawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicji nénécmiyec. Imuac niňac iwac kekec hémbénaňaiguc imi, séc méň ogicma mehiaru nénécmimac.

¹¹ Iminéhé nec sac qahac, ala kekec deguc mihicji nénécmiyec neňaj Miň Kewunina Kristo Yesu iwac niňac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi waňanzij.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niňac kápésicnéhé baeciguc haréyec. Haréyu

képésic imuac niᵇac mia humucnéᵇ haréyec. Waᵇu ic embac moczoᵇ yandanéᵇ imuhucyanec képésic wandacᵇic humucnéᵇ ionac muru hadarec.

¹³ Képésic imi hénac ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néᵇ hénac ac ménda hezac imuaru imi képésic imi ménda olombiᵇac séc.

¹⁴ Waᵇu Adam imi mén hamacac heyec iwac asé wanzac. Imuac niᵇac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéᵇ képésic waᵇec képésic imuhucya ménda waᵇic ionacmuru imuhucyanec humucnéᵇ ic kewu waᵇ énécmiyec.

¹⁵ Néᵇ ic momacgucac képésic niᵇac ic embac sasala humugic, waᵇu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niᵇac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niᵇac sese imi képésic imuac sécyac qahac.

¹⁶ Waᵇu ic momacgucac képésic waᵇec idacminéᵇ sese imuac séc qahac. Ic momacgucac képésic niᵇac képésicac zégésigésinéᵇ haréyec. Waᵇu Anutunéᵇ ewa hia niᵇac képésic sasala imi ménda olomma solanᵇ dindiᵇa zénéncmiyec.

¹⁷ Ic momacgucac acqeᵇe niᵇac humucnéᵇ ic momacguc inéᵇnec ic kewu waᵇ énécmiyec. Waᵇu ewa

hia zéma solanᵇ dindiᵇawac buᵇa kuaya qeᵇeᵇa mezu ienenᵇ imi momacguc Kristo Yesunéᵇnec kekec hélawac qeriaiguc eᵇaocnec ic kewu wamma kecmu.

¹⁸ Imuac ic momacgucac acqeᵇe niᵇac ic embac moczoᵇ képésic ginaguc zéénécmimia waᵇec. Waᵇu imuhucyanec haka solanᵇa momacguc niᵇac ic embac moczoᵇ solanᵇa zéénécmimia waᵇu kekec hélaiguc kereᵇdacᵇic.

¹⁹ Ic momacgucac acqeᵇe niᵇac ic embac sasalanéᵇ képésic ic waᵇic ésécnec ic momacgucac niᵇtohotoᵇo niᵇac ic embac sasalanéᵇ ic solanᵇa wammucac hezac.

²⁰ Képésic meyandimanᵇ zé hénac acnéᵇ haréyec. Waᵇu képésic toroqeᵇeᵇa imuaru ewa hianéᵇ muᵇguc yanda sécgé énécmizac.

²¹ Imi mia képésicnéᵇ humuc qeriaiguc ic kewu waᵇec ésécnec ewa hia imi acguc solanᵇ dindiᵇa niᵇac ic kewu wanzac. Waᵇu ewa hia iminéᵇ Miᵇ Kewunina Kristo Yesu inéᵇnec kekec hémbénaᵇa igucgeᵇ nonagicma keremmacac hezac.

6

Képésicac muru humuma Kristoac muru kecbiᵇ.

¹ Imuac némac ac dimuhuc zéwiᵇ? Ewa hiaya toroqeᵇeᵇa mihicᵇiwiᵇ zé biria wammanec kecbiᵇ?

² Imuhuc wambiᵇac séc qahac! Neᵇaᵇ biriwac muru

humudariņ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muņguc yanda nammanec kecbiņ?

³ Yesu Kristoac muru torogema doku naeriņ imi iwac humuciguc momacnec torogema naeriņ wanžac. Waņu hénia imi ménda niņasarizu?

⁴ Maņgocnéņ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac sugina igucnec meqelimiyeć ésécnec neņaņ acguc kekeć qeliawac qeriaiguc tima kembij niņac humucac qeriaiguc kereņ kereņawac doku naec haka wanni i guć momacnec téņgė nénécimimia waņec.

⁵ Neņaņ imi iwac humucya méndacma toroqegeya wamma kecbiņiguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqegeya wambiņac hezac.

⁶ Waņu kėpėsicac buņa séwinina imi humuyec. Imuac niņac muņguc biriawac welen qeće ménda wammiwiņ niņac neņaņ hakanina wahala imi i guć momacnec ic héņgeņa wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zėma niņziņ.

⁷ Imi mia méņnéņ méņ humuyec imi kėpėsic igucnec hulacmima solanā zėmimimia wanžac hénia imuac mia.

⁸ Kristoguc humuyiņiguc imi i guć momacnec kecbiņac hezac imi niņzėņgėziņ.

⁹ Imi mia Kristonėņ humuc ic ionac sugina igucnec yareć imuac niņac muņguc ménda humumac. Waņu humucnéņ galeņ muņguc ménda wammimac imi

niņasariziņ imuac mia.

¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hatać momacguc sac humuyu tecgėyec. Deguc kekeć keczac imi Anutuac muru keczac.

¹¹ Imuhuyanec, ini acguc eņaņ niņac niņgic biriawac muru humugic, néņ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc keczij tanec wammac.

¹² Imuac niņac, kėpėsicac qećetali wammigic, kėpėsic eņeyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Waņu séwiac siņ ménda niņtohomu.

¹³ Waņu onac séwi tasėgina méņac méņ tewi zakonā ac qeće wawaņa ésécnec biriawac buņa ménda qemimu. Waņu eņaņac niņgic humuc igucnec qelima yacyawac buņa waņu Anutuac muru haiamuma séwi tasėgina imi moczonā solanā dindiņawac tewi zakonā ésécnec haiamumu.

¹⁴ Ini imi hėna acac méra bawaiguc ménda keczu, néņ ewa hiawac méra bawu keczu imuac niņac kėpėsicnéņ maņgoc ménda waņ énécmimacac hezac.

Haka solanā dindiņawac welen qeće icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambiņ? Nini hėna acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu keczij zėma kėpėsic wambiņ? Imuhuc ménda hićiņimac!

¹⁶ Ini mérac méņ welen qemima niņtohoanžuguc,

nin̄toho wammianzu iwac welen̄ qeqehéra wan̄zu imi ini ménda nin̄zu? Tosara imi kápésicac welen̄ qeqehéra wamma humuciguc kereñanzu. Wan̄u tosara imi nin̄ tohotohowac welen̄ qeqehéra wamma solan̄ dindin̄aiguc kereñanzu.

¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini hén̄i hén̄ia igucnec kápésicac welen̄ qeqehéra kecgic, nér̄ paken̄ ac énézégic imuac nan̄a imi ewa qeriginanér̄ nin̄tohogic.

¹⁸ Kápésic igucnec hulac énécmimia wamma solan̄ dindin̄awac welen̄ qeqehéra wan̄gic hén̄ia imuac mia.

¹⁹ Ini séwigena mété qétetan̄iguc kecan̄zu imuac nin̄ ni ic neñan̄ murugen̄ séc héima zéwa nin̄gic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma hén̄a ac logilogi imuac haimima hén̄a ac logilogi imuaru kereñgic. Wan̄u deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solan̄ dindin̄awac welen̄ qeqe buña qema kekec téréyaiguc keremmu.

²⁰ Ini kápésicac welen̄ qeqehéra kecgic nalé imuaru solan̄ dindin̄a igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecan̄gic.

²¹ Wan̄u nalé imuaru ini imi kekecac hél̄a gocmia dimuhucya mihicñian̄gic? Wan̄u deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma nin̄asarima haka imuhucyawac gamugina nin̄zu.

²² Wan̄u deguc ini kápésicgina igucnec hulac énécmimia wan̄zu. Imuhuc wamma Anutuac welen̄ qeqehéra wamma kekec téréya imuaru kereñ kereñawac hél̄a gocmia mihicñian̄zu. Wan̄u imuac tetcgiaiguc imi kekec hémbéñan̄anér̄ mambéc keczac.

²³ Kápésicac tasia imi humuc. Wan̄u Anutuac ewa hiawac ai buña imi kekec hémbéñan̄a. Kekec seli imi mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

7

Uña téréyawac hén̄a qeliaiguc kekera.

¹ Alahécna, hén̄a ac nin̄zu onac qesi énécmizua, ini imi hén̄a acnér̄ kekecginaguc keczu ionac sac man̄goc wan̄ énécmian̄zac imi ménda nin̄zu?

² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecan̄zac nalé imuac sura igucnec sac hén̄a acnér̄ dérécgé mian̄zac. Wan̄u euya humuyu eu inin̄ac hén̄a ac igucnec hulacmimia wan̄anzac.

³ Imuac bec, euya kerunec ic mén̄ memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Nér̄ euya humumaciguc imi imuac hén̄a ac igucnec hulacmimia wammac. Wan̄u ic mén̄ memac imi embac kaiseroya ménda wammac.

⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc

torogema héna acac muru unuhumumia wanžu. Imi mia ménj humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neŋaŋ Anutuac niŋac wamma héla gocmia mihicŋiwiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

5 Neŋaŋ séwininaiguc kerij imuaru imi késpedesac siŋ héna acnéj héiqeli nénécmianzac iminéj séwininawac tasiaiguc ai meyu neŋaŋ imi héla gocmia humucac buŋa mihicŋianŋiŋ.

6 Deguc neŋaŋ imi qaténénécmiyec imuac humudariŋ imuac niŋac héna ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac niŋac neŋaŋ héna ac ooyawac haka wahalanéŋnec qahac, néj uŋawac haka qelianéŋnec welenj qewiŋ.

Késpedesac kuhanéj méramma nénépésianzac.

7 Imuac dimuhuc zéwiŋ? Héna ac iminéj késpedes me? Qahac! Ic enia wambacnec imi késpedes imi ménda niŋacgéwinec. Héna acnéj hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac hénia ménda nimbinec.

8 Waŋu késpedesnéj naléya mihicŋima héna acnéj nec ewa qerinaiguc hémbaoc hénia hénia mihicŋi néj ec. Hénia imi yomuhuc; Ic enia waŋu késpedes acguc humu humumia wanzac.

9 Becnec héna ac ménda niŋtegiŋi nalé imuaru imi neŋ kekecnaguc kerij.

Waŋu héna acnéj haréyu késpedesnanéj qelima yaru ni humuyi.

10-11 Késpedesnéj naléya mihicŋima héna acnéj nec ni manam batuc waŋ némma héna ac iminéj mia ni nuhumuyec imuac niŋac. Héna ac imi kekecac buŋa, néj neŋ hémba melemma humucac buŋa tanec waŋec.

12 Imuac héna ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépaŋ ac imi acguc téréya, solaŋ dindiŋa, zéma hiabia.

13 Imuhuc waŋu iwawai hiabianéj melemma nuacmuru humucac buŋa waŋec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia késpedesna hémba késpedes tanec wammac niŋac iwawai hiabia iminéj ni nuhumuyec. Imi mia késpedesac nimba késpedes réwéria tanec wammac niŋac héna acnéj ai meanzac.

14 Héna ac imi téréya imi nini nindacziŋ. Waŋu ni imi séwac siŋ niŋac wamma kecha késpedesnéj boŋna meyu imuac welenj qemianzua.

15 Hénia imi yomuhuc; Qeri uŋananéj waŋ nénzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia waŋanzua imuac niŋac haka waŋanzua imuac hénia imi nenaoc ménda niŋasarizua.

16 Ni ménda wammaŋ zé waŋ nénzac imuac wammaŋiguc ewa siŋ iminéj héna ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac.

17 Waŋu deguc haka

wawaŋa imi ni nenaoc qahac, néŋ kápésic ewa qerinaiguc heanzac iminéŋ mia waŋanzac.

18 Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méŋ ménda henénzac imi ni ninzua. Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac, néŋ wawaŋ memenaiguc imi ménda waŋanzua.

19 Haka hiabia wammaŋac qerinanéŋ waŋ nénzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammaŋac ninzua imuac mia waŋanzua.

20 Haka méŋac méŋ neŋ ménda wammaŋ zé niŋanzua imi wammaŋiguc, imi mia nenaoc qahac, néŋ biria qerinaiguc nanzac iminéŋ mia waŋanzac.

21 Imuac ni kekecac hénia méŋ yomuhuc niŋtegiçzua; Haka hiabia wammaŋ zé siŋna henénzac ni imuhucya qerinaiguc birianéŋ momacnec henénzac.

22 Nuac qeri uŋananéŋ Anutuac héna ac imuac ségiségi wanzua.

23 Nuac séwi taséna qerigaiguc siŋ méŋnéŋ henéma nuac ewa qerinawac héna ac imiguc euma ni nuag-icma séwi tasénawac qerigaiguc siŋ hezac imuac hésa ic nopocanzac.

24 Oo yéwérinaguc, séwina humucac buŋa imuacnec mérénéŋ metecgé némmac?

25 Ni Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammi-

maŋ.

Imuac mia ni ewa qerinanéŋ Anutuac héna ac welen qema séwinanéŋ biriawac héna ac welen qeanzua.

8

Séwiac siŋnéŋ humuciguc, Uŋawac siŋnéŋ kekec hémbénaŋaiguc onagicma kenzac.

1 Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécmimia imi ménda hezac.

2 Hénia imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uŋa imuac héna ac keczac iminéŋ mia humucac kápésic imuac héna ac igucnec ni hulac néŋec,*

3 imuacnec Kucnina mamaya waŋu iwawai héna acnéŋ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunéŋ waŋec. Inéŋ mia kápésicnina niŋac eŋeya Naŋa méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hicŋiyec. Hicŋiyu zétecgéyu kápésicnina imi séwiyaguc eŋec.

4 Imi mia séwiac siŋ qahac néŋ Uŋawac siŋ méndacma kecanziŋ neŋaŋ muru héna ac imi mesolaŋanimaŋ zé imuhuc waŋ nénécmiyec.

5 Séwiac siŋ méndacanzu ieneŋ séwiac ai niŋac niŋkumanzu, néŋ Uŋawac siŋ méndacanzu imi

* 7:18: Séwinawac siŋiguc. * 8:2: Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéŋec.

enenj Uŋawac ai niŋac niŋkumuanzu.

⁶ Waŋu séwiac niŋkumuma kekec imi humuc, waŋu uŋawac niŋ kumuma kekec imi kekec zéma laue.

⁷ Némac niŋ, séwiac niŋkumu imi Anutuac hazéc waŋanzac. Imi mia Anutuac héna ac imiguc ewa momac ménda waŋanzaoc, waŋu imuhuc wammaocac séc qahac.

⁸ Séwiac siŋiguc kecanzu imi enenj Anutu ségiségi mi-hicŋi mimuac séc qahac.

⁹ Néŋ ewa qeriginaiguc Anutuac Uŋanéŋ keczaciguc ienenj séwiac siŋiguc ménda kecma uŋawac siŋiguc kecanzu. Méŋnéŋ méŋ Kristoac Uŋaguc ménda keczaciguc Kristoac ic qahac.

¹⁰ Waŋu Kristonéŋ ewa qeriginaiguc keczaciguc kápésic niŋac séwiginanéŋ humumia wanzac, néŋ uŋaginanéŋ solan dindina niŋac kekecyaguc wanzac.

¹¹ Yesu humuc ic ionac sugcina igucnec meqeliyec iwac Uŋanéŋ ewa qeriginaiguc keczaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyc inéŋ mia Uŋa Téréya ewa qeriginaiguc keczac iminénec humucac buŋa séwigina imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niŋac dacmuna hécna neŋaŋ imi taséninaguc, waŋu tasénina imi séwigucac zéma séwiac siŋ méndacma kecbiŋac

ménda hezac.

¹³ Ini séwiac siŋ méndacma kecmuiguc, kilenj humumu, néŋ Uŋaguc séwiac wawaŋ meme imi qehumumuiguc, kekecguc kecmuac hezac.

¹⁴ Anutuac Uŋanéŋ qindini énécmiyu kecanzu imi enenj Anutuac nanhéra wanzu.

¹⁵ Ini imi welenj qeŋeac uŋa zénéŋ hirihiri wawaŋa imi ménda késa keczu, néŋ naŋa éséc kekerawac uŋa énécmiyu keczu. Imuac niŋac iwac mia Aba† maŋgoc zéma qacanzu.

¹⁶ Uŋa Téréya eŋeyaoc, qeri uŋaninaguc, nini Anutuac nambérac keczinj imuac héipuc waŋ nénécmianzac.

¹⁷ Nambérac héra keczinjiguc imi mératéc meme ic wanzin. Imi mia méŋac qahac, néŋ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiŋac hezac. Imuac niŋac i guc momacnec edamuninaguc wambiŋ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicŋiwiŋac hezac.

Kecma edamuninaguc wambiŋac hezac.

¹⁸ Zérabéra deguc mihicŋianzinj imuac nimba efefia wanzac. Waŋu iminénj kecma edamu hicŋi nénécmimac imuac sécya ménda wanzac.

¹⁹ Anutunéŋ zéyu hicŋidacgic moczonj yanda iminénj Anutuac nambérac héra hicŋimu

† 8:15: Aram aciguc Maŋgoc.

niḡac ewa ewa wamma
mambéc keczu.

²⁰ Hénia imi yomuhuc;
Zéyu hicḡidacḡic momac
yanda imi, iwawai héla
qahac imuac welenḡ qema
keczu. Waḡu imi mia enaḡ
siḡgina qahac, néḡ Maḡgoc
waḡénéc énécmia iwac ewa
siḡ méndacma imuhuc hicḡi
énécmizac;

²¹ Zéyu hicḡima kekec imi
acḡuc iwawai houhouyawac
welenḡ qema kekec imuacnec
hulac énécmiyu Anutuac
nambérac héra ionac kekec
edamuyaguc imuac toro-
qema qutuma kecmu.

²² Iwawai zéyu hicḡima
keczu imi moczoḡ yanda mo-
macnec yaiwisisiḡ wamma
merac memeiguc qenzerḡ
qeanzu ésécnec wamma
érékecma deguc, imi neḡaḡ
nindacziḡ.

²³ Imi sac qahac,
Uḡa téréyawac héla
gocmia walac walac
hicḡihicḡiya[‡] aḡgéh tima
keczinḡ neḡaḡ imuhucyanec
ewa qerininanéḡ yaiwi-
sisiḡ wamma naḡawac séc
nénépésima séwinina boḡ
héré ménénécmimac niḡ
mambéc kecziḡ.

²⁴ Neḡaḡ imi qerininanéḡ
mambéc wamma kecma
aḡgéh titi mihicḡiyiḡ. Waḡu
kicninanéḡ hémbiḡac séc
imuac ménda mambéc
kecanziḡ. Mérénéḡ kiwaiguc
hemizac imuac mambéc
wammac?

²⁵ Waḡu neḡaḡ iwawai
ménda hénziḡ imuac

mambéc wanziḡiguc
qeri bénzériḡiguc mambéc
wambiḡ.

²⁶ Imuhuyanec Uḡa imi
acḡuc kuc mama ninaiguc
méra nénécmianzac. Neḡaḡ
némac acnéḡ dimuhuc
zéwelec wanni sécḡemac
imi ménda ninziḡ, néḡ
Uḡa eḡeyaoc neḡaḡ niḡac
wamma acnéḡ zéwiḡ zé
osiosiya imuac séciguc yaiwi-
sisiḡ wamma zéwelecanzac.

²⁷ Waḡu Uḡanéḡ Anutuac
ewa siḡ hezac séc méndacma
ic embac téréya ionac
zéwelecanzac. Imuac niḡ
qeri héhéḡ miḡina Anutunéḡ
Uḡawac nininḡ imi bec nin-
daczac.

²⁸ Neḡaḡ ninziḡ ésécnec,
Anutunéḡ ewa siḡ heyec séc
unuruyec. Waḡu goi héihéi
wammianzu ionac muru imi
iwawai moczoḡ yandanéḡ
qenanḡé amuma iwawai
hiabia mihicḡi énécmianzac.

²⁹ Anutunéḡ eḡeya
Naḡa imi dacmuna sasala
sucḡinaiguc walacgina
wammac niḡac, becarunec
niḡénécmiyec imi eneḡ eḡeya
Naḡa ésécnec kecmu niḡac
walac gési énécmiyec.

³⁰ Waḡu walac gési
énécmiyec imi unuruyec.
Waḡu unuruyec imi onac
solaḡ dindiḡa zéénécmiyec.
Waḡu solaḡ dindiḡa
zéénécmiyec imi meyac
énécmiyu edamuginaguc
waḡiḡac.

*Anutuac goi héihéi Kris-
toguc hicḡiteḡirec.*

[‡] 8:23: Hénia imi Kristo Yesu.

31 Wañu neñañ haka imuac dimuhuc zéwiñ? Anutunén nonac wamma keczaciguc mérénén hia hazéc wañ nénécmimac?

32 Eñeya Naña imi ménda añgén tima momac yanda neñañ niñac wamma wai nénécmiyec inén dimuhuc iwawai tosara moczoñ yanda imi i guc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me?

33 Solañ dindiña zéyec imi Anutu mia, wañu mérénén Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc?

34 Mérénén késpedesicninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inén mia nonac niñ humuyec.

Wañu humuyec sac qahac nén muñguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecma nonac niñ héipuc wamma zéwelec wañanzac.

35 Mérénén Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzen manzen me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kekec me, zérabéra me, sou?

36 Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niñ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanzu. Wañu nonac niñgic rama unuheric wawañawac buña tanec wañec.

37 Wañu neñañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecma goi héihéi wañ nénécmianzaciguc séc mén ogic-

qogic wañanzñ.

38 Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanzac; Humucnéñ me, kekecnén me, kua meme uña enen me, héngalen miñina enen§ me, iwawai imuhucya deguc heheyanén me, bian hicñi hicñiyenén me, kucginaguc ménén mén me,

39 Iwawai ou nec ma-mayanén me emunec éré éréyanén me, tosara ménén mén moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siñ téréya.

1 Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, nén ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanén Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac;

2 Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzen manzen ménda misi misiyanén hezac.

3 Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichéçna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña wambacnec séc zéma zéweleri.

4 Ienen mia Israel ic. Wañu Anutuac nañhérawac buña zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma hena ac énécmimia

zéma mepé qepési ai buᅇa zéma sisipac acginaguc.

⁵ Yanda hécnina imi acguc ionac buᅇa, waᅇu baecac séwiiguc imi Kristonéᅇ ionac murunec hicᅇiyec. Waᅇu Kristo imi mia iwawai moczoᅇ yanda imi onogicma ou keczac. Waᅇu Kristo imi nalé tetcgia qahac mepé qepési wammiwiᅇac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Waᅇu Anutuac ackuazéc imi sigima mazac tanec ménda wanᅇac. Israel ionac murunec hicᅇihicᅇiya imi Israel ic héla ménda wandacgic.

⁷ Waᅇu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néᅇ Isakawac murunec hicᅇihicᅇiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec.

⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéᅇ Anutuac nambérac héra qahac, néᅇ zikiziki acac nambérac héranéᅇ héla gocmia zéma niᅇénecmiyec.

⁹ Waᅇu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuᅇ oumuac nalé imuhucyanec muᅇguc hamaᅇ, waᅇu Saranéᅇ naᅇaguc wammac.

¹⁰ Waᅇu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc waᅇec.

¹¹ (Waᅇu Anutuac ewa siᅇ iminéᅇ wawaᅇ meme igucnec qahac, néᅇ ic méᅇac méᅇ niᅇgésima ururumac ionac muru sac seligimac niᅇac hezac. Waᅇu hénia imi zéaumaᅇ zé

¹² naᅇ héréra ménda mi-hicᅇi érécmiyu haka hia me biria méᅇ ménda waᅇocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneᅇ néᅇ komora welenᅇ qemimac.

¹³ Imi mia kiwi méᅇ yomuhuc ooyawac hezac séc hicᅇiyec; Yakop siᅇ nim-mima Esau héᅇara mezua.

¹⁴ Imuac neᅇaᅇ dimuhuc zéwiᅇ? Anutuaru képésic hezac me? Qahac téᅇgéᅇ!

¹⁵ Inéᅇ Mose yomuhuc ézéyec; Méᅇac méᅇ ewa biric nimmaᅇ iwac mia ewa biric wammimaᅇ. Waᅇu méᅇac méᅇ wéséna wanᅇac iwac mia wéséna nimmimaᅇ.

¹⁶ Imuac niᅇac imi mia ic méᅇac ewa siᅇ igucnec qahac, waᅇu ic méᅇac seliseli igucnec qahac, ewa biric miᅇina Anutuac murunec haanᅇac.

¹⁷ Ac méᅇ Faraoc zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmimaᅇ niᅇac gi meyacgénzua.

¹⁸ Imuac Anutunéᅇ ewa siᅇa méndacma méᅇac imi ewa biric wammima méᅇac imi ewa seli mihicᅇi mianᅇac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹ Waᅇu ac bakia yomuhuc nézéwésémaᅇ gezaᅇ; Imuhuc waᅇu Anutunéᅇ némac niᅇac képésicninawac hochoc ai mekeczac me?

Méréněj iwac ewa siŋ qetalimacac séc?

²⁰ O baec ic, gi méréněj Anutuac ac bakia melenzan? Iwawai méněj miŋina mihicŋi miyec iwac zéma Némac niŋac ni yomuhuc mihicŋi nénec? imuhuc hia zémac me?

²¹ Miŋ Kewuc nomuŋ memeněj qakěj dac momacguc iminějnec kewuc éréhéc memaŋ zéma, méněj ai eeyagucac buŋa waŋu méněj ai biriawac buŋa wammac zéma eŋeya siŋa méndacma hia ménda memac me?

²² Anutuněj qeri biric waŋ énécmima eŋeya kuha mewinini énécmiyu héŋtegitmu niŋac kewuc qeri biricac buŋa, mebiri énécmimiawac zéréŋ qéréŋ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzéh waŋ énécmimac iguc dimuhuc zéwiŋ?

²³ Waŋu kewuc méněj walac memézézéh wandac wandara imi wagicma wéséniniŋ wammima ai eeyaguc ménjac buŋa qemima kekec edamuyaguc kuaya qeŋeya imi énézéyu hémmu niŋac imuhuc waŋeciguc dimuhuc zéwiŋ?

²⁴ Neŋaŋ imi Yuda ic me ic enia ionac sugina igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuŋ imi mia.

²⁵ Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachécna zéénécmimaŋ. Waŋu ic embac ménda siŋniŋ

énécmiyi imi onac ic embac sorochečna zéénécmimaŋ.

²⁶ Waŋu ic embac tosara nuac ic embac héčna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéŋ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicŋi nénécmizac.

²⁷ Waŋu Yesaianéh Israel ic onac niŋac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneŋ konduŋ giŋgiŋawac sakasac ésécnec sasala wammu, néŋ bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaŋa mihicŋi énécmimac.

²⁸ Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewunéh baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac.

²⁹ Yesaianéh walac yomuhuc zéyec éséc; Waŋu Miŋ Kewu pupunda ginanéŋ sucnina igucnec wariha méněj ménda wai nénécmiwacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiŋnec.

Israel ieneŋ ewa éréhéc wamma ménda ninzéhégic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiŋ? Ic enia ieneŋ kekec solaŋawac ménda nesima keŋgic ieneŋ mia kekec solaŋa mihicŋigic. Imi mia solaŋ dindiŋa ninzéh ninzéh igucnec.

³¹ Waŋu kekec solaŋawac héna ac nesima keŋgic Israel ic ieneŋ imi héna ac imuaru keŋ bipigic.

³² Imi némac niŋ? Imi mia ieneŋ ninzéh ninzéhiguc ménda héima namma

wawanj memeinguc héima nanjic. Wanju imuac niñac mia ieneñ qonzononj gégéyawac hociguc qonzon tonjégic.

³³ Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Héngic neñ qonzonj tonjégéyawac hoc zéma maunu unuyawac baña ménj Zion amaiguc haiwa hemac. Wanju ménjnéñ ménj i ninzénjé mimaciguc gamu mamasuñ ménda wammac.

10

¹ Dacmuna hécna, ewa siñna zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma añgéh tiénécmicac niñac Anutuac muru hianzua.

² (2a) Ni yomuhuc héipuc ac wanzua;

³ Ieneñ imi Anutuac solañ dindiña imi ménda niñasarima eñañ solañ dindiña imi meyacgéwiñ zé ai yanda mema Anutuac solañ dindiña imuac méra bawu ménda kecgic. (2b) Imuac niñac, ieneñ imi Anutuac wamma seliseli wanjic, néñ nininñ solañaguc ménda héima nanjic.

⁴ Kristo imi ninzénjé ninzénjé ic moczonj yanda solañ dindiña mihicñi énécmimanj zé héna acwac tetcgia wanzac.

⁵ Mosenéñ yomuhuc oye-cac hezac; Haka solaña héna ac igucnec hahaya wananzu imi eneñ solañ dindiña imuacnec héima kecmu.

⁶ Wanju solañ dindiña ninzénjé ninzénjé igucnec hahayanéñ yomuhuc zézac; Geñga ewa qerigaiguc mérénéñ kurumenjiguc emmac imuhuc ménda zéwésémañ. Imuhuc zéna niñni mérénéñ kurumenj igucnec Kristo hia wagicma mamac zézanj tanec wammac.

⁷ Me mérénéñ humumia ionac baec dumunajiguc hia hiñgacmac ménda zéwésémañ. Imuhuc zéna niñni mérénéñ Kristo humuc ic sugcina igucnec hia wagicma érémac zézanj tanec wammac.

⁸ Imuhuc qahac, néñ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac zézac. Imi mia ninzénjé ninzénjé ac kuazéc zéauanzinñ imuac mia imuhuc zézac.

⁹ Guac kuaganéñ Yesu imi Miñ Kewu keczac zéma zéauma Anutunéñ i humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyec imi ewa qeriganéñ ninzénjé géwésémañ iguc gi imi añgéh tigenjéña wammac.

¹⁰ Ic ménj imi, ewa qerianéñ ninzénjéma solañ dindiñaguc kereñanzac. Wanju kuayanéñ zéauma añgéh titiiguc kereñanzac.

¹¹ Kiwi téréyanéñ yomuhuc zézac éséc; I ninzénjé mimac ionarunec ménjac ménj gamu qequeiguc méndagucnec opócopora wammac.

¹² Miñ Kewu momacgucnéñ ic embac momac yanda kewu wanj énécmima

i héihéré migic séc sécgé énécmianzac, imuac niñac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac.

¹³ Imuac niñac méhénéj ménj Miñ Kewuac qara qacmac imi aňgəña timimac.

¹⁴ Wañu dimuhuc méñac ménj ménda ninzəňgə mianzu iwac mia hia qac hérému? Dimuhuc méñac ménj surucya ménda nimma ninzəňgə mimu? Wañu méhénéj ménda zəauénécmiyu dimuhuc nimmu?

¹⁵ Ménda méli énécmimia wañu dimuhuc kemma ackuazéc zəau énécmimu? Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Buña suruc hiabia kisamma hazu ionac hena tawégina imi hiabia soroc!

¹⁶ Wañu Isiraél ic imi buña suruc hiabia ménda niñtohodacgic.

Imuac mia Yesaianénj yomuhuc zéyec; Miñ Kewuna mérénéj ackuazécnina imi ninzəňgégic?

¹⁷ Hénia imuac niñac ninzénj ninzénj imi ackuazéc niñanzinj imuacnec haanzac. Wañu ackuazéc imi Yesuac buña suruc hiabia imuacnec haanzac.

¹⁸ Wañu zéwa niñgic; Ienenj imi ackuazéc ménj ménda niñgic me? Imi qahacgucnec! Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Ewa hétəngina imi baec séc kereñdarec. Wañu ackuazécgina imi baec tetecgiaiguc kereñdarec.

¹⁹ Wañu neñ yomuhuc qesi énécmizua; Israel ic

ienenj ménda niñasarizu me? Mosenénj yomuhuc zéyec; Ni henaorinj hécna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihicñj énécmimanj. Wañu ic embac tosara niñtegic qinñtegicgina qahac imi énépésima qeri biricgina mihicñj énécmimanj.

²⁰ Wañu Yesaianénj porinja qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niñ hohoc ai ménda meanjgic ienenj imi ni mihicñj néngic. Wañu zéqesi ménda wañ néñəngic ionac muru hicñj énécmiyi.

²¹ Wañu Israel ionac niñac yomuhuc zéyec; acna ménda niñtohoma acqeqe wañanzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzua.

11

Israel ic sasalanénj ewa seli wañgic.

¹ Imuac neñ muñguc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc wañu Anutunénj ic embachéra nesi nénécmiyu moczonj séñganğenj kendaczinj me? Qahacgucnec! Ni acguc Israel ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicñjisai igucnec.

² Anutunénj ic embachéra walac niñnéncmiyec imi héñacnina ménda meyec. Kiwi téréyaiguc Eliawac niñ yomuhuc zézac imi ini ménda ninzu me? Elianénj Israel ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec;

³ Miñ Kewu, ienen guac kua meme ichécga unuhumudacgic. Wañu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madarec. Wañu ni sac wainéngic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwiñ zé hochoc ai mema keczu.

⁴ Imuhuc zéyu Anutunéñ ara dimuhuc melen miyec? Neñ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru simiñ ménda héimianzu 7,000 nena buña wai énécmiwa keczu.

⁵ Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéñ ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buña keczunec.

⁶ Ewa hia niñac imuhuc hicñi nénécmizaciguc, wawañ memenina niñac imuhuc hicñi nénécmizac zéwiñac séc qahac. Imuhuc zéwiñac séc wambacnec ewa hia iminéñ ewa hia héla ménda wambacnec.

⁷ Wañu dimuhuc niñac? Iwawai Israel ienen hochoc ai megic imi ménda mihicñigic, néñ gési énécmimia ienen sac imi mihicñigic. Wañu tosara wai énécmimia ienen imi ewa seli wandacgic.

⁸ Imi mia Anutunéñ ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéñ mihicñi énécmiyecac érékecma deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicñizac.

⁹ Wañu Dawidinéñ yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéñ leletuc zéma simba zéma

iwawai qonzon tongé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa melen énécmimac.

¹⁰ Wañu kicgina siñi déngéyu ménda hima hémmuac séc wañu, gemacgina imi hémbénaña milicgédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséñ oliwawac hawa lagula mema toroqeqeya wañec.

¹¹ Zéwa niñgic, ac imuhuc heyu bec, Ienen mama unumac niñac qonzon tongé gic me? Imi qahac! Angéñ titiac buñanéñ ic enia ionac muru kereñdaruguc Israel ic embac ienen nimbupuc nimmu niñac wai énécmiyu késpedes wañgic.

¹² Késpedes wawañ ginanéñ melemma baera baera ic embac ionac mériañ wañu, maqeqe ginanéñ ic enia mériañ imuhuc mihicñi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéñ mériañ dimuhucya mihicñi énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niñ zézua. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc wañanzac.

¹⁴ Imi mia ai imi mema sac taséhécna nimbupuc mihicñi énécmima sugina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimañ zé wanzua.

¹⁵ Nesi énécmiyu kenkeña iminéñ baec ic tosara Anutuguc ala kecec mihicñi énécmizaciguc, muñguc énéc énépésianéñ iwawai tosara qahac, néñ humuc

igucnec kekec imi mihicnji énécmimac?

16 Gocmia walac waziyu megic iminéj téréya wañu saméj iminéj nec ooya imi acguc téréya wanzac. Wañu zalia imi téréya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczonj téréya wanzu.

17 Wañu imuac hawa tosara hézénj hézénjgia wañu gi hasénjac oliwa néj ionac sugcinaiguc toroqe géngéña wañecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzanj.

18 Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi enej ménda wambésémanj. Imuhuc wambésémanjiguc, hénia yomuhuc ninjacgésémaw. Geñ oliwa zalia ménda méra mima nanzanj, néj oliwa zalianéj gi méra gémma nanzac.

19 Duña yomuhuc zéwanj ninjac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac ninjac hawa tosia imi hézénj hézénjgia wañec.

20 Imi hélacnec. Ienenj imi ménda ninzénjgégic hézénjgé énécmiyec. Wañu geñ imi ninzénjgéma namma kecanzanj. Imuac ninjac séwi enej ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémanj.

21 Anutunéj oliwa eneya hawahéra téngénj ménda wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigénju kecbésémanjac hezac.

22 Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri geri-

cya imi héj tegicbésémanj. Mama unuyec ionac imi gericya mihicnji énécmiyec, néj guac muru imi goi héihéi wañgénéj. Imuac mia gi imi ménda misi-manec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémanj. Qahac wañu, gi acguc qericgém mac.

23 Ienenj acguc ninzénj ninzénj qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac ninjac muñguc toroqe énécmimac.

24 Gi hasénjac oliwa ura igucnec qericgénjéña wañec. Wañu ama oliwa héwiña titiya imuac uraiguc toroqe géngéña wañec. Wañu oliwa hawa téngénj imi ienenj, enanj oliwa ic nenjgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kerenj dacmu.

25 Ala hécná, ini séwi enej ménda wammu ninjac ac saña youmi ini ménda nimmu ninjac ménda wanzua. Ac saña imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina ninju heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac sugcina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecmu.

26 Wañu imuhuc mia Israel ic embac moczonj anjénjgina tiénécmimia wammac. Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Anjénj titi icnéj Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac

murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac.

²⁷ Neŋ ionac kápésicgina auénécmimanŋ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaguc wammac.

²⁸ Buŋa suruc hiabi-aiguc imi ieneŋ onac niŋac wamma Anutuac hazéchera waŋgic, néŋ gési énécmimia imuac aiguc imi ionac yanda hécgina niŋac wamma ionac goigina héiéncmiyec.

²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa éréhéc méŋ ménda hemizac.

³⁰ Ini becneŋ imi Anutuac muru acqeŋe wamma kecŋic. Waŋu deguc imi Israel ionac acqeŋe niŋac wamma goi héihéi waŋ énécmiyu keczu.

³¹ Imuac ieneŋ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécneŋ goi héihéi waŋ énécmimac niŋac deguc ac qeŋeiguc keczu.

³² Imi mia Anutunéŋ ic moczoŋ yanda wésé niniŋ waŋ énécmimanŋ zé ac qe-qetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niŋteŋic qinŋteŋic zéma niniŋa imi qeyu hiŋgac hiŋgara. Iwac niŋgésigési ai imi niŋteŋicbiŋac séc qahac! Waŋu hena tianzac imi méndacmiwiŋac séc qahac.

³⁴ Mérénéŋ Miŋ Kewuac ewa qeria imi ninzac? Mérénéŋ iwac zémindiŋi icya keczac?

³⁵ Mérénéŋ walac Anutu iwawai méŋ miyecac kitiwa hia melenŋ mimiawac séc? Imi osiosiya.

³⁶ Imi mia iwawai moczoŋ imi miŋ kewu iwac murunec zéma inéŋneŋ hicŋjima iwac muru liliŋgéma keŋanzac imuac mia. Qac buŋayanéŋ iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélaŋneŋ!

12

Séwininanéŋ Anutuac oc-muŋ
téréya wammac.

¹ Imuac bec, dacmuna hécna, Anutuac wésé niniŋiguc zéseli énécmizua; Eŋaŋ séwigina imi mulumananŋ téréya kekecyaguc waŋu Anutunéŋ hémma ségiségi wammacac séc hémimu. Iminéŋ mia qeri uŋaginawac mepé qepési héla wammac.

² Ini imi baec yomuac nananŋ imuhucya ménda méndacmu, néŋ waigic Anutunéŋ ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siŋ hiabia, eeyaguc, zéma solanŋa imi niŋteŋicmu.

³ Anutunéŋ sese néŋec imuac séciguc suginaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac hena imi ogicma niniŋ tosara ménda donŋgéma zénimmu, néŋ Anutunéŋ icya icya niŋzénŋ niŋzénŋ méndénŋ énécmiyec imuac séciguc niŋteŋic qinŋteŋic wamma zénimmu.

4 Neñan imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama kecziñ. Wañu séwi taséhéra imi moczoñ ai buña séc momacgucnec ménda késakeczu.

5 Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñan sasala, néñ séwi momacgucac taséhéranec wamma kecanziñ.

6 Wañu ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buña nénécmiyec imi enac enac. Imuac niñac bianac ara zézé imuac ai késazaciguc imi ninzén ninzénawac séhaiguc,

7 Wañu welen qeque ai késazac imi welen qeque aiiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiiguc,

8 meme seli ai késazac imi meme seli aiiguc, haleñ haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galeñ ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, wañu wésé ninin wañ énécmianzu imi enen ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

9 Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaguc qékétama kecmu.

10 Ala sinjiguc solañanec sinjina niñamuma walac eegina héiamumu.

11 Mézétiti qahac seliseli wamma qeri unagina ewa sinjinaguc Miñ Kewu welen gemimu.

12 Mambéc kekeciguc ségiségi wammu. Wañu zéra béraiguc imi nañselima kecmu. Wañu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu.

13 Ic embac téréya ienen iwawai ménac mén hocgic amunec qamunec wañamuma hehenğanğina qegic yandima kemma ic enia ionac acguc keñ sécgé énécmimac.

14 Unu nesi wañ énécmigic mozocgé énécmima ménda saecgé énécmimu.

15 Ségiségi wanzu iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wanzu iniguc ewa biric wammu.

16 Enawu ewa momac wamma nanan enenaguc ewa qerigina ménda niñkumumu, néñ nanan mamayaiguc kecmu.* Wañu enaocnec ninjegic qinjegic ic ésecnec ménda meen amumu.

17 Ménac mén haka biria wañ énécmigic haka birianen tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu.

18 Ini niñgic enaoc wammuc séc wañu, ic embac moczoñ yanda iniguc luae qema kecmu.

19 Ala sorochéna ini enaoc hazécgina tasé kuku ménda wañ énécmimu, néñ Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi mén yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézua; Hazéc

* 12:16: Welen qequeac ai hia memañ zé niñkumuma.

ionac kitiwa melenj melenj ai imi nuaru hezac imuac nenaoc melenj énécmimanj, Miñ Kewunéj zézac.

²⁰ Wañu nêwécgeñaguc guac hazécganéj yaka niñ humuyu nene gumuwésémanj. Wañu doku niñ humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélanaguc tocgéna emmac.

²¹ Birianéj ménda gog-icmac, néj haka hiabia wamma haka biria imi tidagéna mamac.

13

Baec galeñ ionac ac niñtoho wammu.

¹ Icyá icyá imi galeñ hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galeñ ai buña méñnéj méñ Anutunéj ménda niñunec méñ ménda hicñjima hezac. Wañu galeñ moczoñ yanda imi Anutunéj kumu énécmiyecac keczu.

² Imuac niñac galeñ buña ionac acgina qeçe imi Anutuac zézé seliawac ac qeçe wanzac. Wañu imuhuc acgina logianzu imi eñacnec kápésic imuac tasia mihicñimu.

³ Galeñ ic imi haka hiabia wambij zéni bac yandi yandi ménda wañ nénécmianzu, néj haka biria wambij zéni imuhuc wañ nénécmianzu. Imuac gi imi ic méñ kuhaguc iwac niñ bac yandi yandi ménda wammanj zé ninzanjiguc haka

hiabia wamma kecbésémanj. Imuhuc wanna mepési géñgéña wammac.

⁴ Ic galeñ méñ imi Anutuac welenj qeçeya kecma guac muru kekec hiabia mihicñj gémmanj zé keczac. Wañu gi haka biria wañanzanjiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémanj. Inéj sou qaruc imi eñdac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welenj qeçe icya kecma méñnéj haka biria wañu Anutuac qeri gericyawac welenj qema kápésicyawac kitiwa melenj mianzac.

⁵ Hénia imuac niñac méra bacginu kecmuac hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac niñac sac qahac, néj ewa qerigina solañá imuac niñac momacnec imuhuc wammuac hezac.

⁶ Ieneñ imi Anutuac welenj qeçe ichéra kecma nalé séc ai mema welenj qeénécmianzu. Hénia imuac niñac ini takis acguc haimuac hezac.

⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoñ énécmimu. Takis niñac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wañ énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi wañ énécmimu. Egina héi énécmimuac hezac ionac imi egina héiénécmimu.

Ala wañamuma qerinéj goihéihéi wañamumu.

⁸ Ic méñac méñ taséginaguc ménda wammu, néj siñ niñamuma kekec imuac sac niñgic taségina wammac.

Ménjnéj ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénac ac moczoj méndacdaczac.

⁹ Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wañu hénac ac tosara hezac, néj hénac ac moczoj imi genja goiga héiamuanzanj imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémanj ac imuac qeriaiguc hedaczac.

¹⁰ Goi héihénénj alayawac haka biria ménda wammac. Héniac imuac niñac goi héihéi momacgucnéj hénac ac moczoj wandac wandara wanzac.

Haka dimuhuc wañamuma kecbij?

¹¹ Wañu nalé yomuac tanera bec niñtegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yacbésemanj imuac naléya imi bec hazac. Némac niñ, walac niñzénjgéma mambéc wañij éséc qahac, néj imi ogicma deguc añgégj titinina imi hosucgé nénécmizac.

¹² Sijni imi keñ keru bec ama gianjimanj zé wanzac. Imuac niñac neñanjanj sinji tunumanjan wawanj meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiñgacmac.

¹³ Kaiweac séciguc wawanj meme ee héihéiyaguc qindinj amuma kecbij. Kaiziliewej zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac

siñiguc qahac, wañu euqeqe zéma nimbupuciguc qahac,

¹⁴ néj maleku éséc Miñ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Wañu séwiginawac siñ niñac wamma séwiac ai* imi ménda niñareñgému.

14

Niñzénj niñzénj selia zéma niñzénj niñzénj bébélacgia.

¹ Mérénenj ménj niñzénj niñzénja kuha mamaya kecmu niñj éréhéc wañu zésure ménda wammimu.

² Ménj imi iwaiwai moczoj efima nemacac séc niñzénj niñzénj selia késa keczac, néj ménj imi niñzénj niñzénja bébélacgia imuac zuazua sac neanzac.

³ Nene imuac me imuac efima neanzac inénj nene tosara ménda neanzac iwac niñu mamaya ménda wammac. Wañu nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesiyaguc ménda zémimac.

⁴ Gi mérénenj ic méñac welenj qeqeya niñgésima keczanjan? Nananjan selia me maqeqeya imi moczoj eñeya miñjanénj niñu hezac. Miñ Kewuninanénj hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunénj nanjéyu hia nanjselimac.

⁵ Ic méñnéj ai meme méñac niñu tosara onogicma téréya wañanzac. Wañu ic méñnéj niñu ai meme moczoj sécgina momacguc

* 13:14: Késpedes ac siñniñ.

wanʒanzac. Imuac waigic ic eʒac eʒac niniŋginaiguc niŋselima zému.

6 Ai meme méŋac niŋu téréya wanzac imi mia Miŋ Kewuac niŋac wamma imuhuc eeya héimianzac. Waŋu iwawai méŋac méŋ efima neanzac imi acguc Miŋ Kewuac niŋac wamma imuhuc wanʒanzac. Waŋu iwawai méŋac méŋ niŋgésima ménda neanzac imi acguc Miŋ Kewuac niŋac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac.

7 Neŋaŋ murunec méŋnéŋ méŋ eŋeya niŋac ménda kecanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ eŋeya niŋac ménda humuanzac.

8 Kecbiŋiguc Miŋ Kewuninawac niŋac kecbiŋ. Waŋu humuwiŋiguc imuhucyanec Miŋ Kewuninawac niŋac humuwiŋ. Imuac Kecbiŋiguc me humuwiŋiguc séc nini Miŋ Kewuac buŋa wanzŋ.

9 Hénia imuac mia Kristonéŋ humumia zéma kekecginaguc momacnec Miŋ Kewu waŋ énécmimaŋ zéma humumaguc muŋguc qelima yarec.

10 Waŋu neŋaŋ moczoŋ Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambiŋac hezac. Imuac gi némac niŋac dacga me munaga gésimianzaŋ? Waŋu némac niŋac dacga me munaga mematiti wammianzaŋ?

11 Imuac mia kiwi méŋ yomuhuc ooyawac hezac;

Miŋ Kewu zézacnéŋ; Ni hélacnec kecza, imuac simiŋgina séc simiŋ héinéndacmu. Waŋu eze-laŋgina séc Anutuac muru zéhicŋima mepésimimu.

12 Imuac neŋaŋ murunec icya icya Anutuac muru eŋeya aiya meyec séc zéhicŋi mimacac hezac.

13 Imuac bec neŋaocnec ménda zégési waŋamuwiŋ. Néŋ dacga me munagawac muru qonzontoŋ gégéyawac baŋa me manam batucac iwawai méŋ ménda haimiwésémaŋ.

14 Ni Miŋ Kewu Yesuac qeriaiguc niŋasarima niŋzéhigéanzua imi mia yomuhuc; Iwawai méŋnéŋ méŋ* zapi qeŋeyaguc ménda wanzac, néŋ iwawai méŋac niŋu zapi qeanzac iwacnec sac iminéŋ zapi qeŋeyaguc wanzac.

15 Nene gi neanzaŋ imuac niŋac dacga me munaganéŋ niŋ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanzaŋ wanzac. Kristonéŋ alagawac niŋac wamma humuyec, imuac gi nene niŋac wamma ménda mebiri miwésémaŋ.

16 Imuac ini galeŋ megic haka hiabiagina imuac niŋac wamma qeŋetali ac zéénécmiwu niŋac.

17 Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi nene doku nezéléléŋiguc ménda hezac, néŋ Uŋa téréyawac qeriaiguc solanŋ dindiŋa zéma luae zéma ségiségi wamma kekec

* 14:14: Nene hénia hénia.

iminéh mia hezac.

¹⁸ Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo welen qemizac imi Anutunéh aňgéh timimacac séc wanzac. Wañu baec ic ieneñ acguc imuac niñgic sécgémac.

¹⁹ Imuac bec neñañ lu-aec buña zéma meme seli ai imuac mia nesima kembiñ.

²⁰ Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézéh géwésémañ. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Wañu ic méñnéñ nene méñ alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac.

²¹ Wañu yañ beric, waiñ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontogé mimia méñ ménda wambésémañ iminéh haka hiabia soroc wanzac.

²² Imuac ninzéh ninzéhga imi Anutuac kiwaiguc geñga muru késa kecbésémañ. Ic méñnéñ haka méñ wammañ zé hiabia zéma ninzéhgéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac.

²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzéh ninzéh igucnec qahac imuac niñac késpedesiyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzéh ninzéh igucnec ménda hahaya imi moczoñ késpedesiyaguc wanzac.

15

Yesuac séciguc wamma neñañ ewanec ménda kecbiñ.

¹ Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatéh wañ énécmima kecbiñ, néñ neñacnec ségiségi ménda mihicñi amuwñ.

² Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécñina meyac énécmiwñ zé ségiségi mihicñi énécmiwñ.

³ Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgégic ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac.

⁴ Ac kuazéc becnec ogic imi neñañ pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñañ gum bénzénzéhiguc bisi qatéh wamma kecni kiwi téreya iminéh nanjá nénécmiyu kic hihi wamma kecbiñ niñac imuhuc ogic.

⁵ Deguc gum bénzénzéh zéma qeri efiefi miñina Anutunéh wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mangocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buña suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñañ buña.

⁷ Imuac niñac Kristonéh neñañ nénépésima Anutu

mepésimiyec ésécnec ini acguc épésiamumu.

8 Énézéwa niŋgic; Kristonéŋ Anutuac ac héla niŋac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welenŋ qeŋe ic waŋec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac waŋ énécmiyec imi meselimaŋ zé imuhuc waŋec.

9 Imi mia ic enia ienenŋ wésé niniŋa niŋac wamma Anutu mepésimimu niŋac imuhuc waŋec. Imuac mia kiwi ooya ménŋ yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugginaiguc Miŋ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmaŋ.

10 Waŋu muŋguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miŋ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu.

11 Waŋu muŋguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoŋ Miŋ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu.

12 Waŋu Yesaianéŋ yomuhuc zézac; Yesiac zali ménŋnéŋ baera baera ic embac galenŋgé énécmimaŋ zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ienenŋ iwac muru kic hihi wammu.

13 Niŋkumunina Anutunéŋ ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzéŋ ninzéŋginaiguc kuaya qeŋeya tiénécmiyu Uŋa téréyawac kuhanéŋ niŋkumugina mesécgé énécmiyu qesalecgémac niŋ wanzua.

Pauloac ai buŋa.

14 Ala hécna, ini haka hiabia zéma niniŋginanéŋ sécgé énécmiyu meseli amuma kecanzu imi ni ninzéŋgé énécmizua.

15 Waŋu ini imuac muŋguc niŋqelimu niŋac Anutunéŋ sese néŋec imuaru héhélima porinŋ qahac ac yomi oénécmizua.

16 Waŋu neŋ baera baera ic embac ionac niŋac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buŋa suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécnec onopocba Uŋa Téréya qeriaiguc météré énécmimia waŋu Anutunéŋ énépésimac niŋac ewa hiawac ai buŋa imi qenéŋec.

17 Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua.

18 Ni iwawai tosara niŋac ménda zémaŋ, néŋ ac yomuac sac porinŋa qahac zéwa niŋgic; Yesu Kristonéŋ baera baera ic embac welenŋ qeénécmiwa niŋtoho wammu niŋac ni népésiyu acna zéma wawaŋ memena zéma

19 asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uŋa téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama arenŋa yanda séc buŋa suruc hiabia imi zéau énécmiyi.

20 Waŋu ai ic ménŋac ai qambaŋaiguc ai mema nambiac zéma osima bec

Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buŋa suruc ménda zéau énécmimanŋ zéma niŋseliyi.

21 Kiwi ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miŋ Kewuninawac buŋa suruc ménda énézégic niŋgic imi eneŋ hémmu. Waŋu ménda niŋgic imi eneŋ niŋasarimu.

22 Héniá imuac niŋac mia onac muru hamaŋ zé waŋanŋua. Waŋu hatac sasala hézicgé nénéŋa waŋec.

Paulonéŋ Roma ama areŋa yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmanŋ zé keŋec.

23 Waŋu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec ménŋ ménda hezac. Waŋu yawuŋ sasala érékecma deguc ini inicmanŋ zé siŋna henéŋecac henénzác.

24 Spein baeciguc kemmanŋ zé kemma onac baec ogicma kemmanŋ nalé imuaru inicba niguc tacgic sécgénéŋu duŋa eneŋ mia méra némma baec imuaru méli némmu niŋac waŋanŋua.

25 Waŋu deguc imi Anutuac ic embac téréya welenŋ qeénécmimanŋ zé Yerusalem kenzua.

26 Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneŋ ic embac téréya Yerusalem keczu ionac suggina igucnec ic maqeqeya ionac niŋac wamma ewa hiawac

iwawai haigic imi mema ken énécmimanŋ niŋac kenzua.

27 Ieneŋ imi ségiségi wamma imuhuc waŋgic néŋ taségina imuhuc melenŋ énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéŋ énécmiyu késa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welenŋ qeénécmimu iminéŋ haka dindiŋa wanŋac.

28 Imuac mia neŋ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duŋa imuacnec Spein baec yandaiguc kemmanŋ.

29 Neŋ onac muru hamaŋ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamaŋ imi ni niŋzua.

Eŋeya méra mima Anutu zéwelec wammimu niŋ énézéyec.

30 Ala hécna, ni Miŋ Kewunina Yesu Kristoac niŋac zéma Uŋa téréyawac ewa siŋ niŋac wamma zénaŋgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli wamma zéwelecginaiguc nuac niŋ Anutu yomuhuc zéwelecmimu;

31 Yuda baeciguc ic tosara niŋtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Waŋu Yerusalemiguc welenŋ qeénécmiwa ic embac téréya eneŋ niŋgic hia wammac.

32 Waŋu Anutuac ewa siŋ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc

momacnec tachiaruman
niñac zéwelecmu.

³³ Luae miñina Anutunéñ
momac yanda iniguc kec-
mac. Hélaecne!

16

Pauloac yaižézé ac.

¹ Ni Keñkerea hénaroiñ
ionac ai embac kecañzac em-
bac nauñnina Foibe iwac mia
héipuc wammima énézézua.

² Embac yomi mia ic
embac sasala zéma ni mo-
macnec méra nénécmianzac.
Imuac mia ini imi
Miñninawac qeriaiguc haka
soroc ic embac téréya ionac
wañ énécmimia séciguc i
héihéré mimu. Wañu iwawai
méñ niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaižézé acna Kristo
Yesuac qeriaiguc nuac ai mo-
mac éréhécna Priska* zéma
Akila iorac érézému.

⁴ Iereñ imi nuac niñac
wamma kekecgira mo-
macnec zéraiguc haiyoc.
Neñnec qahac, néñ hénaroiñ
baera baera keczu imi eneñ
imuhucyanec iorac niñac
ewa hia ac érézézua.

⁵ Wañu yaižézé acna imi
hénaroiñ iorac amaiguc
tocgéanzu i momacnec
énézému. Ala sorocna
Epaineto yaižézé acna
ézému. Ic imi mia Asia
baeciguc Yesuac muru
héla gocmia mérérawac
hicñiyecac keczac.

⁶ Onac niñac wamma ai
kuneñ yanda meyec Maria
iwac acguc yaižézé acna
ézému.

⁷ Nuac sac tasé éréhécna,
hésa ic momac éréhécna,
Androniko zéma Yunia iorac
mia yaižézé acna érézému.
Yesuac Méliméli ic ieneñ
acguc qac buñagira ninzu.
Wañu iereñ imi ni Yesu
ménda nimmiwanec walac
ninžéñgéma Kristoac qeri-
aiguc kecañzac.

⁸ Wañu Yesuac qeriaiguc
ala sorocna keczac Ampiliato
iwac imuhucyanec yaižézé
acna ézému.

⁹ Wañu Kristoac qeriaiguc
ai momacna Urbano zéma
ala sorocna Sitaki iorac
acguc yaižézé acna érézému.

¹⁰ Wañu Kristoac qeriaiguc
manam batuciguc nañseliyu
ninžéñgé mini keczac Apele i
zéma Aristobulo iwac ama
qeriawac areñhéra ionac
mia yai zézéna énézému.

¹¹ Wañu sac kiticna
Herodion yaižézé acna
ézému. Wañu Narikiso ama
qeriawac areñhéra ionac
imuhucnec yaižézé acna
énézému.

¹² Miñ Kewuninawac
qeriaiguc ai kuneñ meyoc
Tirifaina zéma Tirifosa iorac
acguc yaižézé acna érézému.
Wañu Miñ Kewuninawac
qeriaiguc ai kuneñ yanda
meyec Peasi iwac mia
yaižézé acna ézému.

¹³ Miñ Kewuninawac
qeriaiguc gésimimia wañec
Rufu zéma iwac neñgocyaguc
yaižézé acna érézému. Iwac
neñgocyanéñ ni momacnec
neñgoc wañ néñec.

¹⁴ Asiñkrito zéma Filegon

* 16:3: Me Priskila.

zéma Hereme zéma Patoroba
zéma Herema zéma dacmuna
eṅawu momacnec keczu
ionac yaizézé acna énézému.

¹⁵ Filologo zéma Yulia
zéma Nirea zéma iwac nauṅa
zéma Olimpa zéma ic embac
téréya iniguc keczu ionac
mia yaizézé acna énézému.

¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc
kiricne amuma yaizézé
ac waṅamumu. Kristoac
hénaorin moczon yandanéṅ
yaizézé ac énézému.

*Tilintilinj ic ikora ionac
bianṅac
ara zéyec.*

¹⁷ Dacmuna hécna ni
selianec zénaṅgé énécmizua.
Pakeṅ ac niṅareṅgéjic
imi héṅara mema héndéṅ
héndéṅac yaré mihicṅianzu
imi onac galeṅ mema
héṅacgina memu.

¹⁸ Ic embac imuhuya imi
Miṅnina Kristo ménda welen
qemianzu, néṅ eṅaṅ kerac
tomeṅgina welen qeamuma
ac haléc zéma ac ikoranéṅ
ic embac ewa éréhéc ménda
wamma kecanzu imi ikoc
waṅ énécmianzu.

¹⁹ Onac niṅtohotoho hak-
aginawac suruc buṅa imi
zégic niṅanzin. Imuac ni
onac niṅ wamma ségiségi
waṅanzua. Waṅu eneṅ haka
hia biaiguc imi niṅtegic
qinṅtegic ginaguc wammu,
néṅ haka biriaiguc imi
képésic qahac kecmu niṅac
wanṅua.

²⁰ Luae miṅnina Anutunéṅ
Biria miṅnina imi hénagina

duandiaiguc oporu tizizamu.
Miṅ Kewunina Kristo Yesuac
ewa hianéṅ iniguc hemac.

Pakeṅ ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo
zéma nuac taséhécna Lukio
zéma Yason zéma Sosipata
ienenṅ imi onac yaizézé ac
énézému.

²² Pauloac méra mima kiwi
yomi ozua ni Tetio acguc
Miṅ Kewuninawac qeriaiguc
onac yaizézé ac énézému.

²³ Waṅu ni zéma hénaorin
moczon ninicgaleṅ wamma
keczac ama miṅnina Gaio
i acguc onac yaizézé ac
énézézac. Waṅu ama areṅa
yanda yomuac soukiwa
galeṅ Erasito zéma ic muna
Kuato iereṅ acguc yaizézé ac
énézézac.

²⁴ (Miṅnina Yesu Kristoac
ewa hianéṅ onac muru
hemac. Hélacnec!)†

²⁵ (25a) Buṅa suruc zéma
Yesu Kristo zéauau imuac ai
buṅana imi nalé hénihénia
igucnec sanṅima heyec.

²⁶ Heyu deguc imi usuya
aunénécmiyec. Waṅu
Anutu heheseli miṅnina iwac
zézé selia imi niṅtohomu
kua meme ic ieneṅ kiwi
onénécmiyec. Waṅu kiwi
iminéṅnec baera baera ic
embac ieneṅ ninzénégéma
niṅtohomu niṅac ac saṅa
mewinini nénécmiyec. Waṅu
ac saṅa imuac séciguc
hicṅiyec buṅa suruc hiabia
iminéṅ ^(25b) ini efefianec
meseli énécmimacac séc
wanṅac.

† 16:24: Kiwi tosaraiguc; Kembraṅa yomi ménda hezac.

27 Nindac qindac Anutu
iwac muru mia Yesu Kris-
toac murunec qac bujanéj
heheseli hema emma hemac.
Hélacnec!

1 Korinti

Yai zézé ac.

1 Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina Sositene neren imi

2 Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénaoñ, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélima kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic.

3 Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma lu-aenéh he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

4-6 Kristoac héipuc wamma zéyiñ ackuazéc iminéh kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memeac buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéanzua.

7 Hénia imuac niñac ini qeri uñawac sese méñac

méñ méteqétetañ ménda wamma késa kecma Miñ Kewunina Kristo Yesunéh winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu.

8 Anutunéh Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc késpedes qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetcgia hamac.

9 Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inéh mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaoñ eneh héndéñamuma kecgic Paulonéh ac wañ énécmiyec.

10 Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugginaiguc héndéh qéndéh qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu.

11 Dacmuna hécna, sugginaiguc ac zéen zémaya hicñiyec hezac imi Koloec hénia géséhéra ienen zégic niñi.

12 Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini enac enac yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic.

13 Ini niñgic, Kristonéh téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac

* 1:12: Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, hénia gira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya.

ninjac wamma ic hénggeja wéndaraiguc humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qac-naiguc doku naecgic me?†

14 Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua.

15 Mérihéng méng ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu ninjac imuhuc ninzua.

16 (Muñguc nimba Sitefana iwac héna géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méngac méng doku naec énécmiyi me qahac imi ménda ninzua.)

17 Kristonéh méli néngec imi ic doku naec énécmimanñ ninjac qahac, néng buña suruc hiabia énézémanñ ninjac. Imuac mia, Kristoac ic hénggeja wéndara imi enomia wambac ninjac zéma, nena ninjegic qinjtegic acnanéh ménda énézéanzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma ninjegic qinjtegic acya wanzac.

18 Imi mia hénia yomuhuc ninjac imuhuc wañanzua; Ic hénggeja wéndarawac buña suruc imi humucac héna tianzu ionac muru imi ac qelana wanzac, néng kekec héla nénécmiyu añgéh tima kecanzinñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac.

19 Imuac mia ac kiwi méng ooyawac hezac imuaru Anutunéh yomuhuc zézac; Ni ic ninjegic qinjtegic

ginaguc ionac ninjegic qinjtegic ac imi qewa qahac wandacmac, wañu ninñ asac asariginaguc ionac ninñ asac asarigina imi qewa madacmac.*

20 Ninjegic qinjtegic ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunéh baec yomuac ninjegic qinjtegic ac imi qeyu qelana ménda wandaczac me?

21 Anutuac ninjegic qinjtegic ac imi mia baec ic enañ ninjegic qinjtegicginanéh ninjasrimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunéh buña suruc zéauauya imi héna qelanaiguc haima ninzéh ninzéh ic kekec héla mihicñi énécmimanñ zé nimma ségiségi wañec.

22 Yuda ic eneñ sésécac kiwi méréra ninjac zéwelec wañgic. Girik ic ieneñ ninjegic qinjtegic ac hénia hénia imuac ninjekwu wañanzu.

23 Néng nini imi ic hénggeja wéndaraiguc birinñéng qegic humuyec Kristo i zéau énécmianzinñ. Wañu héna imuac Yuda ic ieneñ ninjegic hoc ésécnec hégwétécgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, héna qelana ésécnec wañanzac.

24 Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonéh Anutuac kuc zéma Anutuac ninjegic qinjtegicya wañanzac.

† 1:13: Me kembangan 15 imuaru imuhucyanec. * 1:19: Yes 29:14

25 Imi mia hénia yomuac niñac; Anutuac qelajanéh baec ic ionac niñtegic qin̄tegic imi ogicma eñeña wañanzac. Wañu Anutuac bébélacgianéh baec ic ionac kucgina ogicma selia wañanzac.

26 Dacmuna hécna, imuac mia nanañgina dimuhucyanec unuruyec imi hémma niñtegicgic. Séwiac héniaiguc namma zéni, sugcinaiguc niñtegic qin̄tegic ic sasala qahac. Wañu kucginaguc acguc sasala qahac. Wañu ic eñeña tuñ yanda igucnec hicñihicñiya sasala qahac.

27 Wañu Anutunéh baecac qelana énépésima niñtegic qin̄tegic ic gamu qeçe mihicñi énécmianzac. Wañu baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeçe mihicñi énécmianzac.

28 Anutunéh baec yomuac ic mamaya zéma nen-esic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmianzac.

29 Imi mia baec ic ménénéh mén Anutuac kiwaiguc séwi eñeñ wambac niñac imuhuc wañanzac.

30 Ini imi niñtegic qin̄tegicnina zéma haka solañanina zéma météréac buñanina zéma boñ héréhéréac miñina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac

murunec hicñima kecanzu.

31 Imi mia ac ooyawac hezac séc ic ménénéh mepé qepési ac mén zéman zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému niñac imuhuc wañ nénécmiyec.‡

2

Kristo ic héngeña wéndaraiguc humuyec imuac buña zéauauya.

1 Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuazéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena niñtegic qin̄tegicna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi.

2 Imi mia ni sugcinaiguc kecma iwawai tosara qahac, néñ Yesu Kristo zéma biriñnéñ qegic ic héngeña wéndaraiguc humuyec imuacnec sac niñareñgéman zé niñseliyiac imuhuc wañi.

3 Wañu sugcinaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénéh hiri hiri wamma kerí.

4 Wañu ac zézéna zéma ackuazéc zéauauiguc imi nalé yomuac niñtegic qin̄tegic ac méra qemimi-awac séhanéh ménda nañgéma zéyi, néñ Uña Teréyawac winiwininiya zéma iwac kuhaguc énézéyi.

5 Imi mia onac niñzén niñzénñinanéh ic onac niñtegic qin̄tegic aciguc qahac, néñ Anutuac kuciguc

‡ 1:31: Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara niñac mepé qepési ménda wambiñ, néñ Miñ Kewu nimmizñ imuac meyacma zéwiñac hezac.

* 2:1: Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac saña zéau énécmiyi.

sac héiseligima hemac nin imuhuc waŋi.

Niŋtegic qin̄tegic h́éla Anutu arunec hahaya.

⁶ Waŋu nini imi yandima ninzén ninzén ic h́éla wamma keczu ionac sugcinaiguc imi niŋtegic qin̄tegic acwac zéanzin̄. Waŋu imi mia baec yomuac niŋtegic qin̄tegic zéma baec yomuac galeŋ ionac niŋtegic qin̄tegicgína qahac, néŋ

⁷ Anutuac niŋtegic qin̄tegic sasaŋgia imuac zéanzin̄. Imi mia musaŋgéyu heyec, néŋ Anutunéh neŋaŋ edamu niŋac wamma baec kurumen̄ ménda hicŋiyocnec nalé hama keŋec imuaru zéseliyu heyec imi mia.

⁸ Niŋtegic qin̄tegic imi mia baecac galeŋ sugcinaiguc méŋnén méŋ ménda niŋtegirec. Niŋtegicbunec imi Miŋ Kewunina edamuyaguc imi ic héŋgeŋa wéndaraiguc ménda qewunec.

⁹ Imi mia ac kiwi méŋ yomuhuc ooyawac hezac ésécnec; Anutunéh siŋ nimmianzu ionac niŋac wamma némaria méŋ walac mezerirecac hezac imi kicnéŋ ménda héhéŋa, gezacnéŋ ménda niniŋa, waŋu baec ic méŋac ewa qeri méŋnén ménda niŋtegic qin̄tegitira wan̄zac.

¹⁰ Waŋu imuhucya imi Anutunéh ionac qahac, néŋ nonac muru Uŋa Téréyanéh nec mewinini

nénécmiyec. Uŋa Téréya imi mia iwawai moczoŋ niŋtegicma Anutuac niniŋ qeyu hiŋgac hiŋgarawac séc niŋtegitican̄zac.

¹¹ Ic méŋac h́énia imi tosara qahac, néŋ uŋaya qeriaiguc keczac imi sac nin̄zac. H́énia imuhucyanec Anutuac h́énia imi acguc tosara qahac, néŋ Anutuac Uŋanéh sac nin̄zac.

¹² Nini imi baecac uŋa imi ménda meyiŋ, néŋ nini sese Anutunéh ewa hiawac nénécmiyec imi niŋtegicbiŋ niŋac Uŋa Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziŋ.

¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac niŋtegic qin̄tegiticnéŋ ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanzin̄, néŋ Uŋa téréyanéh ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzin̄. Iwawai Uŋa téréyawac murunec hahaya imi Uŋa téréyawac sesenéh méra nénécmiyu niŋtegitican̄ziŋ.

¹⁴ Séwias siŋiguc kecan̄zac imuhucyanéh iwawai Anutuac Uŋa téréyawac sese imuac niŋu qelaŋa tanec waŋu, ménda aŋgétian̄zac. Iwawai imuhucya imi Uŋaguc niŋgésimacac séc, imuac niŋac ic imuhucyanéh méndagucnec niŋtegitican̄zac.

¹⁵ Ic Uŋa téréyagucnéŋ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczoŋ h́ia niŋgésima aŋgétian̄zac, néŋ eŋeya imi gésigési aciguc ménda opocgic eŋan̄zac.

16 Méréněj Miņ Kewuac ewa siņ niņtegicma hia kumimac me?* Waņu neņaņ imi Kristoac ewa siņ imi aņgétima kecziņ.

3

Korinti hénaroiņ imi héndéņamuma kecgić.

1 Dacmuna héćna ni ic embac Uņa téréyaginaguc énézéanzua ésécneć onac énézémaņ zé osizua. Imuac séwiguc kekeć zéma Kristoac kokochéra énézéanzua ésécneć énézézua.

2 Ini nene selia nemuac séc qahac kecaņgić imuac niņac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmiaņi. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecaņzu.

3 Sugcinaiguc nimbupuc waņamuma méndéņ amuma euqac wamma kecaņzu imuac niņ, ini éréma kećma deguc acguc séwiac siņiguc kecaņzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niņtohoanziņ hia zéwunec? Imi osiosiya.

4 Ic méņnéņ ni Pauloac ic, duņa ic méņnéņ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic eņomia ménda keczu me?

5 Imuhuc waņkećziuguc qesiéńcmiwa acna melenģic. Apolo imi méré, néņ Paulo ni imi méré? Niri imi Miņ Kewuninanéņ séćnira ai buņa qenéréćmiyu welenģe qeće sac kećma méra

éńcmizic ini Miņ Kewu niņzéņgéma kećzu.

6 Ni héihimic wamba Apolo imi weric héwiņ ai meyec.* Waņu Anutunéņ meyanđi éńcmiyec.

7 Imuac héihimic wawaņa me weric héwiņ wawaņa imi eņomia zézéya, néņ meyanđiyec Anutu iwac sac niņgić eņeņa wammac.

8 Héihimic wawaņa zéma weric héwiņ wawaņa imi séćgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boņa éréćmiyu memaocac hezac.

9 Niri imi Anutuac mérahéřera wamma i guć momacneć ai meanziņ, néņ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanžu.

10 Ewa hiawac buņa nuac néņec séc meriće ic niņtegic qinģtegicyaguc ésécneć neņ ama baecya mindiņiwa tegéyu, tośranéņ imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Waņu ama memu imi eneņ dimuhuc mewiņ imuac dindiņanec niņgésimu.

11 Baec qambaņa neņ héimindiņiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méņnéņ méņ imi waima méņac héimindiņi wammuac séc qahac.

12 Waņu baec qambaņa imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréņa me tomocnéņ memuiguc,

13 kećma imuac hénia imi nalé yandanéņ hama

* 2:16: Yes 40:13 * 3:6: Girik aciguc; doku haimiyec.

mewininiyu hicñitegicmac. Nalé imuaru imi geric bélan yandanéñ onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac.

14 Méñac méñ gericnéñ zebipiyu solañanec heyu bakia hia memu, néñ

15 méñac méñ gericnéñ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eñeya imi goiya héima angréñ timimac, néñ geric igucnec metec metecgia tanec wammac.

16 Ini Anutuac ocmuñ téréya keczu imi zéma Anutuac Uña téréyanéñ qeriginaiguc tacyac wañanzac imi ini ménda niñyacgézu me?

17 Anutuac ama imi téréya, imuac mia méñnéñ méñ Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéñ ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

18 Ini ikoc ménda wañamumu. Onarunec méñnéñ eñeya niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegitic qinñtegitic ic wanzaciguc, memaamuma qelaña wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegitic qinñtegitic ic héla wammacac hezac.

19 Baecac niñtegitic qinñtegitic imi Anutuac muru qelaña tanec wanzac. Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézua;✧ Inéñ niñtegitic qinñtegitic ic imi eñañ haka diwi qiwiliña iminéñ bétac ésécnec haima énépésianzac.

20 Méñ imi yomuhuc, Miñ Kewunéñ niñtegitic qinñtegitic ic ionac niniñ imuac niñu haréña tanec wañanzac.✧

21 Iwawai moczoñ yanda imi onac buña kecénécmizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac.

22 Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumeñ me kekec me humuc me deguc kekerá me bian hahaya imi moczoñ onac buña.

23 Wañu ini imi Kristoac buña, Kristo inéñ Anutuac buña wanzac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welen qe qe ai.

1 Ini nonac niñac niñgic Kristoac welen qe qe ic zéma Anutuac ac saña imuac ai ic wambinac hezac.

2 Wañu ai buña kesa keczu imi eneñ ai imuac niñkumuma keñhéi hahéigina qahac memuac hezac.

3 Wañu ini me tosara nuac zégési néñanñgic imuac nimba héla yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanzua.

4 Ni késpedesicna méñ ménda niñtegiticanzua, néñ hakana imuhucya niñac ic solaña zénénéña ménda hezac. Wañu hia zétecgé némmacac hezac imi Miñ Kewunina momacguc sac keczac.

5 Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miñ Kewunéñ ménda hayunec imi méñnéñ méñ ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéñ hama sinji tunumanjiguc musañ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa sinji hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéñ ic embac enac enac mepési énécmiyu anjétimu.

6 Ninzénñ ninzénñ dacmuna hécna, enaoc kenkésa hakésa ménda wamma séwi enej ménda wammu niñac, ini ac ooyawac hezac imuac séñganjenjiguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niñarenjému niñac, ni méra énécmimanñ zé ni zéma Apolo nekanñ suruc wamma séséc acwac wañ énécmizua.

7 Mérénéñ gési énécmima meyac énécmiyu séwi enej wañkeczu? Wañu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méñnéñ méñ hezac me? Qahacgucnec, moczonñ énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec enañ buñawac heyecac ésécnec séwi enej wañkeczu?

8 Ini mia bec tomej qeçe wañkeczu. Bec mérianñ yandaguc wañkeczu. Nini qahaciguc enacnec kecma ic kewu bec wañkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbiñ niñac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninziñ.

9 Ni nimba Anutunéñ Yesuac Méliméli ic nini humucac buña zétecgé nénécmimia tanec tetecgiaiguc nonoporu mamayagina wanziñ. Wañu nini imi baec kurumenjiguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawañawac buña wanziñ.

10 Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelaña wanziñ, néñ ini imi Kristoac qeriaiguc niñtegic qinñtegic ginaguc wanzu. Nini imi qeka meka wanziñ, néñ ini imi kucginaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néñ nini imi maqeqeya wanziñ.

11 Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wañ nénécmiyu kianñ éséc kecanziñ.

12 Wañu méraninanéñ ai réwéria meanziñ. Saec ac wañ nénécmigic mozoc ac wañ énécmianziñ. Wañu nununesi wañ nénécmigic bisiqatéñ wañ énécmianziñ.

13 Wañu zébiri qébiri wañ nénécmigic ac bakia goigina héima wañ énécmianziñ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczonñ yanda ionac nenesic tanec wamma keczñ.

14 Ni gamu qeçe wañ énécmimanñ zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néñ onac mia nambérac sorochécna zéma nimma pakenñ ac wañ énécmimanñ zé oénécmizua.

15 Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kilenñ keczu, néñ sucgi-

naiguc hélacnec maṅgoc waṅ énécmianzu imi sasala qahac. Waṅu neṅ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buṅa suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécnec azi mema mihicṅi énécmiyi.

16 Imuac ni zénaṅgé énécmizua. Waṅanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu.

17 Ni hénia imuac niṅac wamma mia Miṅ Kewuac qeriaiguc nuac naṅ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Waṅu inéṅ mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka waṅanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaoṛiṅ ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac.

18 Onarunec tosianéṅ ni onac muru ménda hamaṅ éséc nimma séwi eṅeṅ wamma keczu,

19 (19a) néṅ Miṅ Kewunéṅ niṅu sécgéyu focdac onac muru hamaṅ.

20 Anutuac héngaleṅ ama areṅa yanda imi ac eṅomiaiguc ménda hezac, néṅ Uṅa téréyawac kuciguc hezac. (19b) Imuac niṅac ni hama séwi eṅeṅ ic ionac inictegicma acgina qahac, néṅ kucginaguc me qahac imi inictegicmaṅ zé ninzua.

21 Ini dimuhuc waṅ énécmimaṅ niṅac ninzu? Hihilocguc hamaṅ me goi héihéi zéma ewa bénzéhéṅeṅ ewa qerinaiguc sécgéṅeṅu hamaṅ?

5

*Kaiseroac hakanéṅ
hénaoṛiṅ
mebiri énécmiyec.*

1 Sugcinaiguc kaisero haka hezac zégic niṅi. Waṅu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugcinaiguc acguc ménda heheya. Ic méṅnéṅ eṅeṅa maṅgocyawac iniṅa wagicma i guc kecanzac imuac mia zézua.

2 Waṅu ini séwi eṅeṅ wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda waṅzu. Haka imuhuc waṅec imi sugcina igucnec nesigic kembacnec, néṅ imuhuc ménda waṅkeczu.

3 Ni séwinanéṅ lakec keczua, néṅ qeri uṅananéṅ iniguc kecma imuaru keczua séc, haka imi waṅec i bec zétecgémizua.

4 Ini Miṅ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uṅananéṅ iniguc keczua. Miṅ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac.

5 Ic imi Biria miṅinawac mériaiguc waimimia waṅec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néṅ uṅaya imi Miṅ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc keckec mihicṅimac niṅac imuhuc wammimia waṅec.

6 Séwi eṅeṅ waṅanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéṅ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me?

⁷ Ini hénia hénia igucnec yis-ginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambin zéma, yis wahala imi giligic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma kenkenja, kendonj imuac ramaya Kristonénj doenina mema humuyec.

⁸ Imuac kendonj tacbin ninj, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliwenjaguc qahac, saménj héla zéma solanja yisya qahac nema tacbinj.

⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulanj ménda wammu ninjac nuac kiwiiguc oénécmiyi,

¹⁰ néj ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me senkowu ic me banjarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu ninjac ménda zéyi. Imuhuc wambin zé baec yomi waima kenj humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézu.

¹¹ Imuhuc qahac, néj deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzénj ninzénj dacmuna kecziñ zéanzu ionac sugcinaiguc méjnénj méj kaisero me hémbaoc me banjarawac mepé qepési wawanja me zébiri qébiri wawanja me doku seli nene ic me senkowu wawanja iniguc imi mutu qutulanj ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu.

¹² Ni ic enia keczu imi

némaciguc zégési wanj énécmiwinec? Imi osiosiya. Wanj hénajonj enanj sugcinaiguc imi ménda ninjési amumuac hezac me?

¹³ Séngagenj ic imi Anuntunénj ninjési énécmimac, néj biria meme ic imi mia enanj sugcina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaorinj sugcinaiguc tualefic hicñiyu dimuhuc wammu.

¹ Onac muru méjnénj alaya ménjac késpedes ac késa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicñima késpedes ic ionac muru zéhicñimac me?

² Météré icnéj baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczonj zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efefiadac méj heyu hia ménda zétecgému me?

³ Neñanj imi kua meme unja zétecgéwinjac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efefia imi enjaoc hia ninjési wammuac hezac.*

⁴ Imuac, baecac keke-ciguc ac méj hicñiyu ini ic méj hénajonj sugcinaiguc ninjic mamaya wanzac imuhucyanénj ara imi zétecgémac ninjac hia kumumimu me qahac?†

⁵ Ni gamugina nimmu ninjac ac imuhuc énézézua.

* **6:3:** Girik aciguc; Wanj baec yomuac ara némac ninjac toroqema zéwinj nec?

† **6:4:** Kiwi tosaraiaguc; Hénaorinj sugcinaiguc ic enomia méj hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac.

Sucgina igucnec ic mén
niñtegic qinñtegyaguc
dacmuna eñañ ac hia
zétecgémacac séc mén
méndagucnec kecénécmizac
me?

6 Dacmuna ninzén
ninzéngiraguc nén aciguc
opocamuwic zé ic ninzén
ninzéngina qahac ionac
muru hia kemmaoc me?

7 Ini eñawunec aciguc
opoc amugic késpedesgina
winiñu hicñitegirec. Imuac
hénia imi ini bec momacnec
aciguc maunuyu gamu
qeqeginaguc wandaczu.
Néwécgeña, késpedesgina
eñ bisigic hia wambacnec.
Wañu waigic ikoc icnéñ
iwawai onagiru hia wambac-
nec.

8 Imuhuc ménda wamma
ini haka biria wañamuma
ikoc wamma iwawai onagic
amuanzu, nén imi eneñ mia
eñañ ninzén ninzénac dac-
muna hécgina keczu.

9 Ic birianéñ Anutuac
héngalen ama areña yanda
imi mératéc ménda memuac
hezac imi ini ménda ninzu?
Ikoc wañ énécmiwu niñac,
kaisero ic me, baniara mepé
qepési ic me sasanñaiguc
eu iniñ hénia qelogilogi ic
me, embac ala me ic alawac
inichaoc wawaña me, icnéñ
ic alayaguc kaisero wawaña
me,

10 kowu nene ic me
hémbaoc ic me doku selinéñ
ewa soho wawaña me zébiri
qébiri ic me diwi qiwiliñ
ic imuhucyanéñ Anutuac
héngalen ama areña yanda
imi mératéc memuac séc

qahac.

11 Wañu sucginaiguc
ic imuhucya kecgic, nén
Miñ Kewu Yesu Kristoac
qaraiguc neñañ Anutuac Uña
Téreyanéñ zuac énécmima
météré énécmima mesolañi
énécmiyu keczu.

*Qeri séwigina imi Anutuac
bunja.*

12 Ni haka sasalanec
wammañ zé hia wammañac
hezac, nén wammañ séc
moczoñ méra némmacac
séc qahac. Haka sasalanec
hia wammañac zénénéña,
néñ ni haka ménñéñ mén
ménda waiwa méra bawu
nopocmac.

13 Nenenéñ tomeñac wañu
tomeñéñ neneac wanzac,
néñ Anutunéñ imi moczoñ
metecgéyu qahac wammac.
Séwinina imi kaiseroac
ménda hezac, nén imi mia
Miñ Kewuninawac heyu,
Miñ Kewunina imi mia
séwininawac galeñ kecanzac.

14 Anutunéñ Miñ Kewun-
ina humuc igucnec
meqeliyec. Wañu iwac
kuhanéñ neñañ muñguc
meqeli nénécmimac.

15 Séwigina imi Kristoac
séwi tasia wanzac imi ménda
ninzu? Wañu Kristoac
séwi tasia iminéñ dimuhuc
meleñgic hénia yanda em-
bacac séwi tasia wammac?
Qahac téngéñ.

16 Hénia yanda embacguc
toro qemaciguc i guc séwi
momacguc wammaocac
hezac imi ménda ninzu?
Yomuhuc ooyawac hezac;

Éréhécnéj séwi momacguc wammaoc.✱

¹⁷ Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc.

¹⁸ Kaisero haka imuac qizizingéma kecmu. Képésic wañanzu sasala imi séwi busuninawac sénganjen hezac, néj kaisero icnéj eñeya séwiac kápésic wanzac.

¹⁹ Wañu séwigena imi eñac eñac qeriginaiguc kecanzac Uña téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñina qahac.

²⁰ Ini imi boñhéregina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanéj Anutu ee héihéi wammimu.

7

Zammaréj memeac héna ac.

¹ Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa niñgic; Ic méñnéj embac ménda mema kecmac imi hia,

² néj kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wañu embac séc ic mema kecmu.

³ Wañu icnéj eñeya séwiya imi iniña ménda angéj timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac.

⁴ Iniña imi eñeya séwiyawac miñ manjocya qahac, néj euyanéj imuac miñina wanzac. Euya imuhucyanec eñeya séwiyawac miñ manjocya

qahac, néj iniñanéj imuac miñina wanzac.

⁵ Eñañ séwigena iniñgina me euginawac eñ ménda angéj tiénécmigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña mihicñiwiñ niñac walac zéeminiñ wamma imuhuc wanjic tecgéyu muñguc toroqe amumu iminéj hia wammac. Eñañ ewa siñgina helanzi amugic, Biria miñinanéj batucgé énécmiwac niñac.

⁶ Wañu ac imi qenanjá wamma zézua, néj ménda zéseli énécmizua.

⁷ Ic moczoñnec ni ésécnec wamma kecmu niñac wanzua. Néj icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya késa keczac. Méñnéj méñac késa keru méñnéj méñac késa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ienen ni éséc kecgic hia wammac.

⁹ Eñ kecgic séwiac siñginanéj geric bélaña ésécnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niñac séwiac siñgina helanzi amuwiñac séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu.

¹⁰ Zammaréj meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néj Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec

waimimia ménda wammac.
 11 (Néj waimimia wammaciguc ic méj ménda mema eñ kecmac me euyawac muru muñguc luae mihicñi mimia wañu toroqemac.) Wañu icnéj imuhucyanec iniña ménda waimimac.

12 Ac yomi mia tosia ionac énézézua; (Wañu ac yomi nuarunec, néj Miñ Kewuarunec qahac.) Ninzén ninzén dacmuna méñac muru iniña méj Miñ Kewu ménda ninzénégema kecma euyaguc momacnec kecmac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac.

13 Wañu embac méñac muru euya méj Miñ Kewu ménda ninzénégema kecma iniñaguc kecmañ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac.

14 Euya Miñ Kewu ménda ninzénégema keczac imi iniñawac ninzén ninzénanén métérémmimac. Wañu iniña ménda ninzénégema keczac imi euyawac ninzén ninzénanén métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaña ménda wambunec, néj deguc solaña kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaña keczu.

15 Néj ménda ninzénégema kecanzu ionac sugcinaiguc eu iniñ méñnéj wai amumaociguc wai érécmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéj ménda ziki énécmizac. Néj ini imi

Anutunéj luaeguc héihéré énécmiyec.

16 Imi mia embac gi Anutunéj euga kekec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda ninzán. Ic gi imuhucyanec Anutunéj iniñga kekec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda ninzán. Imuac siñginawac ménda wammu.

17 Néj Miñ Kewunéj icya embacya séc ewa hiawac buña méndén énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téngén méndacma wammu. Ni hénaoñ ama séc imuhuc zéseli énécmianzua.

18 Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéj hérémিয়eciguc séwi tasé hericheric haka waimac niñ ménda zénañgémimu. Wañu séwi tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéj hérémিয়eciguc séwi tasé hericheric memac niñ ménda zénañgémimu.

19 Séwi tasé herichericiguc kekec me séwi tasé hericheric qahac kekec iminéj héla qahac, Anutuac héna acwac niñtohoma kekec iminéj mia héla wanzac.

20 Imuac niñ nanan imuaru me imuaru nanu Miñ Kewunéj héihéré miyeciguc nanan imuacnec nankecmac.

21 Gi welen qeque kecnanec héihéré gégiciguc niñna iminéj réwériga ménda wammac. Wañu kekec ziki sipacya qahac mihicñiwésémañ imuac héna méñ béréngé géñu efima

kekec ziki sipacya qahac imi hia mihicnijwésémañ.

²² Welen qe qe ic kerunec Miñ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welen qe qe keczac, néñ deguc Miñ Kewuac buña wamma keczac. Hénia imuhucyanec miñ mañgoc kerunec héihéré mimia wañec imi miñ mañgoc wanzac, néñ Kristoac welen qe qe ic wañecac keczac.

²³ Ini bec boñgina memeya imuac niñ ic onac welen qe qe ménda kecmu.

²⁴ Dacmuna hécna, méñnéñ méñ héihéré mimia wañec nalé imuaru areñ méñac méñ nañkerec areñ imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmac.

Embac serañja zéma embac malé ionac pakeñ ac.

²⁵ Embac serañja ionac Miñ Kewuac ackuazéc méñ ménda késa keczua. Wañu Miñ Kewunéñ ewa biric niñnéñu méñzé méñzéna qahac kecanzua nenaoc mia nena nininawac zéwa niñgic.

²⁶ Neñ nimba nalé zéra waiyayaguc yomuac niñac ic méñnéñ kecanzac imuhucyanec kecmac iminéñ hia wammac.

²⁷ Imuac gi embacgaguc dérécgé érécmiawac keczaciguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañanec keczañguc embac memañ zé ménda nimbésémañ.

²⁸ Embac memañ zé mewésémañguc iminéñ késpedes ménda wammac. Wañu embac serañja méñnéñ ic memaciguc imi acguc késpedes ménda wammac. Wañu imuhucya ieneñ kekecginaiguc yéwéri sasala mihicñimu. Imuac niñ ni añgéñ tiénécmimañ zé imuhuc zé zua.

²⁹ Alahécna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñiyu hotañadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ieneñ embac qahac ésécnec kecmu.

³⁰ Wañu siacanzu imi eneñ zésiacgina qahac ésécnec kecmu. Wañu ségiségi wañanzu imi eneñ ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Wañu iwawai boñ meanzu imi eneñ iwawaigna qahac ésécnec kecmu.

³¹ Baecac iwawainéñ ai meanzu imi eneñ, niñgic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kurumén deguc hénzu imi hama keñu qahac wandacmac imuac mia.

³² Eneñ mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhéc ménda wamma kecmu niñac nimma zé zua. Ic méñ iniña qahac kecanzac inéñ Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicñi mimañ zéma nimmac.

³³ Ininagucnéñ mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac.

³⁴ Wañu ewaya téma

érehéc wanžnac. Waņu embac seraņa me embac ic ménda mema kekera méņnéj Miņ Kewuac ai niņac niņgumbi niņguņ wamma eņeya séwi uņaya momacnec Miņ kewuac buņa haimac, néj embac icyagucnéj dimuhuc wamma euya ségiségi mihicņi mimaņ zéma baecac iwawai niņac niņgumbi niņguņ wanžnac.

³⁵ Ziki énécmimaņ niņac ménda zézua, néj ini solanānec kecmu niņac ac yomi énézézua. Ini solanānec kecma ewagina ménda héséjūnec Miņ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu niņac imuhuc zézua.

³⁶ Ic méņnéj embac seraņa eņeya buņa ģemimia hemiyuguc haka dindīanec ménda wammianžnac tanec wanžnaciguc, waņu embac buņaya imi zammaréj naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siņa méndacma hia memac. Imi mia kēpésic qahac. Iereņ imi kileņ meamumaoc hezac.

³⁷ Waņu ic méņnéj ewayanéj nimma embac imi ménda memaņ zé niņ seligizaciguc, waņu kileņ memac niņac iwawai méj ménda hinocgézaciguc, waņu eņeya séwīac siņa imi hélanzi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memaņ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wanžnac.

³⁸ Imuac embac seraņa mezac imi haka hia wanžnac,

néj embac ménda mezac imi haka séc méj ogicma hia wanžnac.

³⁹ Embac méj imi euyanéj kekecguc kecmac séc hésa qatéyaguc wanžnac. Euya humuyu ic méj me méj memaņ zé wammaciguc imi hia memac, néj Miņ kewuac ewa siņiguc wammac.

⁴⁰ Niniņnaiguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc méj ogicma ségiségiyaguc wammac. Waņu ni nimba Anutuac Uņa Téréya imi nuac muru acguc henénžnac imuac niņac ac imi nuarunec sac qahac.

8

Baniarawac ohai-haiyawac ara.

¹ Baniarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma keczīj imi niņyacgéma keczīj. Waņu niniņ imi tétéc qeġeac haka mihicņianžnac, néj goi héihéi iminéj qenanģeac haka mihicņianžnac.

² Méņnéj méj eņeya niņac niņū niniņaguc wammac imi, ac niņasarimacac hezac imi ménda niņasarimanec keczac.

³ Waņu méņnéj méj Anutu goi héihéi wammianžnac imi Anutunéj nimmianžnac.

⁴ Imuac olēmbaņ baniarawac ireha imuac buņa haihaiya imi mema neanzu imuac mia yomuhuc zéma ninziņ; Baniarawac ireha baec kurumeņiguc hezac imi moczoņ eņomia. Anutu imi

ménj qahac, néj momacguc sac keczac.

⁵ Baec me kurumenjiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya,

⁶ néj kilej neñaj muru imi Anutu momacguc Manjocnina sac kecnéncmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicjidarec. Wañu neñaj iwac wamma kecanziñ. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mi-hicji énécmiyu kecgic neñaj acguc iwacnec kecanziñ.

⁷ Néj ninij imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ieneñ banjarawac ireha imuac niñajñic séc nimmanec kecma nene newiñ zé, yomi banjarawac ohaihaiya gezan, zéma niñ éréhécguc wamma negic eñaj ewa qeriginanéñ kuc mama wamma zapi qeanzac.

⁸ Yaka neneac hakanéñ nonajiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñiguc séc ménj ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñiguc séc ménj ogicma hiaruwiñac séc ménda hezac.

⁹ Néj técgina nimma kecmu. Ewa éréhéc ménda wamma ewa siñginawac séc wamma megic haka iminéñ alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmiwac

niñac.

¹⁰ Gi niniñgaguc néj banjarawac ireha imuac ocmuñ qeriaiguc nene saméña nema tacna, ic ninzéñ ninzéña bébélacgia ménjnéñ ménj imuhuc gémma kuc mema banjarawac ireha imuac nene saméñ imi efima mema newac niñac.

¹¹ Haka imuhuc hicñimaciguc imi guac niniñganéñ ninzéñ ninzéñ bébélacgia dacmunaga Kristonéñ wammima humuyec i mebirimac.

¹² Gi mia imuhuc ninzéñ ninzéñ dacmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi ésécnec héniñ géwésémañ iguc imi Kristo képésic wammizañ ésécnec wammac.

¹³ Imuac nenenéñ ninzéñ ninzéñ dacmunana ménj méwétécgé mimaciguc, ni yañ busia méndagucnec nema dacmuna imi qonzontoj gégéya ménda mihicji mima kecha nalé teteçgia hamac.

9

Yesuac Méliméli ic ionac nananjina.

¹ Ini niñgic, ni ziki sipacnaguc keczua me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanzua me? Ni Miñ Kewunina Yesu ménda héñi me? Miñ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hicñima kecanzu imi ini qahac me?

² Ini mia Miñ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai buñanawac asé kiwi tanecac hicñima

kecanzu. Imuac niñac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezanj kecbiac, néj onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzua.

³ Zégési wañnéñanzu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna wañ énécmizua;

⁴ Niri nene doku newicac qac buña ménj ménda zénérec mimiawac kecziac me?

⁵ Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miñ Kewuac munahéra zéma Kefa ienenj imi iniñhécgina kecénécmigic ai meanzu. Wañu nini imi imuhucyanec wamma kecbiñ zé qac buña ménda zé nénécmimia wac kecziñ me?

⁶ Wañu ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekecac ai waima Anutuac ai sac mewic niñac qac buña ménda zénérec mimiawac kecziac me?

⁷ Wañu méréénéj téngiñ ic kecma eñeya soukiwa kiricma welenj qemac? Wañu méréénéj waiñ ic himicma imuac gocmia ménj ménda menec wammac? Wañu méréénéj rama inicgaleñ wamma ionac namu késanec ménda wammac?

⁸ Ni ac imi baec icac nananjiguc namma zézua me? Héna ac acguc imi ménda zéhicñizac me?

⁹ Moseac héna aciguc ac ménj yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao ménjnéj padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc ufcinéj kuaya ménda osomu, néj waigic

nemac. Ini niñgic, Anutunéj burumakao ionac niñac ewa goro wanzac me?

¹⁰ Moczoñ ic neñañ niñac ménda zéyec me? Hélacnec, imi mia ic neñañ niñac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niñac ai patoma keczac inéj héla niñac niñkumuma patomac. Wañu metocgézac i acguc nena buña henémmac zéma niñkumuma metocgo wammac.

¹¹ Nini onaru qeri uñawac iwawai himiriñ. Wañu ic imuhucyanéj onarunec séwiac iwawai mewiñiguc, niñgic sécnina ogicma kunenj yanda meziñ tanec wammac me?

¹² Tosia ienenj onarunec séwiac iwawai imi memu niñac zéénécmimia wañu niri imi imuac séc imi ogicma kileñ imuhuc hia wambicac hezac, néj Kristoac buña suruc hiabia imi neuña qahac saima kemmac niñ wamma qac buña zénérecmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kileñ yéwéri imi bisiqatéj wamma kecanzic.

¹³ Ocmuñ téréyaiguc ai meanzu imi enenj ocmuñ téréya imuaru nene mihicñima neanzu. Wañu zaki téréyaiguc welenj qeçe ai meanzu imi enenj zaki téréya imuac buña haihaiya imi sécgina séc meanzu imi ini ménda ninzu?

¹⁴ Héna imuhucyanec Miñ Kewuninanéj yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec;

Buŋa suruc hiabia zézé ic imi eneŋ buŋa suruc zézé ai iminéŋnec séwiginawac kekec qenanŋé wamma kecmu.

15 Waŋu ni wawaŋawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya mén ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac séciguc waŋ némmu niŋac ménda zézua. Qahacgucnec, osima humumaŋ zé hia humumaŋ, néŋ iwawai ménŋac mén ménda zéwelec énécmimaŋ. Imuhuc wambinec ménéŋ mén iwawai zéhiaruanzua imi mematiti wambac niŋac.

16 Ai imi mia nuac qac-naiguc hainénéŋa, imuac niŋac hetecgémaŋac séc qahac. Buŋa suruc hiabia imi ménda zéau énécmimaŋiguc imi saecnaguc wammaŋ. Hénia imuac niŋac, buŋa suruc hiabia zéauanzua hakana imuac mia zéhiaru amumaŋac séc qahac.

17 Ni ai imi nena ewa siŋnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néŋ nena ewa siŋnawac qahac, néŋ niŋkinzéŋ waŋ némma ai buŋa zénéénéŋa iwac mia meanzua.

18 Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buŋa suruc hiabia zéau énécmianza séc boŋteŋic zéau énémima buŋa suruc hiabia imuaru héima namma haka ménŋac mén wawaŋawac séc buŋana qenéŋec imi mén ménda aŋgétianzua. Waŋu ai meanzua iminéŋ mia

ainawac boŋa wanzac.

19 Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solananecc kecanzua, néŋ ogicma sasala énépésimaŋ zé kileŋ welenŋ qeŋeginawac opocamuma kecanzua.

20 Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec waŋi imi Yuda ic énépésimaŋ zé imuhuc waŋi. Waŋu héna acwac méra bawaiguc kecanzu ionac muru imi ni héna acac bawaiguc ménda kecanzua, néŋ ic héna acwac bawaiguc kekera ésécnec waŋi imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimaŋ zé imuhuc waŋi.

21 Ic enia kecanzu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecma néwécgeŋa Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc kecanzua, néŋ ic héna ac qahac kecanzu ionac tanec waŋi imi, ic héna ac qahac imi énépésimaŋ zé imuhuc waŋi.

22 Ic ninzéŋ ninzéŋgina bébélacgia ionac muru imi ic ninzéŋ ninzéŋ bébélacgia tanec waŋi imi, ic ninzéŋ ninzéŋ bébélacgia énépésimaŋ zé imuhuc waŋi. Ic hénia hénia ionac muru ic hénia hénia tanec waŋi imi, tosara aŋgéŋgina timaŋ zé imuhuc me imuhuc waŋi.

23 Ni buŋa suruc hiabia imuac wamma haka hénia hénia méndacma waŋanzua imi, ni nenaoc acguc buŋa suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memaŋ zé imuhuc waŋanzua.

24 Sombeņ yandaiguc nog-icna gogicba aria wamma moczoņ usuņec keņanžu, nēņ sugina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niņtegičzu? Ini acguc bakia mewiņ zé imuhuc usuņec kemmu.

25 Ariac ic eneņ onogicbiņ zé sigi hénia hénia kecanžu. Waņu imi eneņ zunzariņ mižicmižicya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niņac wamma imuhuc waņanžu, nēņ neņaņ mia iwawai ménda houhouyawac mewiņ zé imuhuc waņanziņ.

26 Hénia imuac niņac ni nenaoc hénia hezac imi ménda héņtegičma sicsaoc ménda keņanzua. Waņu ni zika qemaņ zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianžu ésécnec ménda qeanzua.

27 Nēņ ni ic tosara onac ackuazéc zéau énécmima kecma nena gorosoņa wambi niņac séwinanéņ welenj qeçe kecmac niņ imuac siņa qewa hiņgaru kecanžu.

10

Pakeņ ac Israel ionac wawaņ meme igucnec hahaya.

1 Alahécna, ini iwawai yomi ménda niņasarimanec kecmu niņac ménda wanžua. Esaņ ambéc hécnina ieneņ moczoņ hosusuac amiaiguc kemma konduņ doku namuņaiguc qericma keņgič.

2 Waņu moczoņ Mosearu toroqegic hosusu zéma konduņ doku qeriaiguc naec énécmiyec.

3 Waņu nene téréya imuhucyanec nema kečgič.

4 Waņu ieneņ imi, Kristo qeri uņawac zamanziņ kecanzac inéņ méndac énécmiyu zamanziņ imuacnec mia qeri uņawac doku imuhucyanec nema kečgič.

5 Nēņ kileņ, ionarunec zaņgégina moczoņnec séc ionac imi Anutunéņ ségiségi ménda wamma baec kéra kérésiaiguc unuyu humudacgič.

6 Waņu imi mia ieneņ haka biria siņa nimma waņgič ésécnec neņaņ imuhucyanec ménda wamma kečbiņ niņac haka imuhucyanéņ sésécac hičņi nénécmiyec.

7 Ionac murunec tosara ésécnec ini banjarawac welenj qeçe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac waņgič, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneņ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléņ aria mezu.*

8 Waņu ionac suginaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiņ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgič.

9 Waņu Miņ Kewunina manam batuc ménda wammiwiņ. Ieneņ imuhuc waņgič mokoleņ eneņ inigic humudacgič.

10 Waņu ionarunec

* 10:7: Mmh 32:6

tosaranéj wanjic ésécnec
 njindic njuduc ac ménda
 zému. Ienej imuhuc zégic
 metecmetec miñinanéj
 metecgé énécmiyu qahac
 wandacgic.

11 Ionaru haka hicñiyec
 imuhucyanéj séséc wan
 nénécmizac. Wanju baec
 yomuac nalé tetcgiawac
 kecanziñ neñanaru pakenj
 ac wan nénécmimac niñ
 kiwiiguc ooyawac hezac.

12 Imuac mia nanjelizua
 zéma ninzu imi enej mama
 unuwac niñac técgina
 nimma kecmu.

13 Ic séc hicñi énécmianzac
 manam batuc imuhucya
 sac onac muru hicñi
 énécmianzac. Anutu
 imi ménzézé ménzézéya qa-
 hac imuac niñac manam
 batuc sécgina ogicogicya
 imi ménda waiyu hicñi
 énécmimac. Wanju manam
 batuc hicñi énécmimacac
 séc hia nanjelimu niñac
 néngacma kenkenjawac hena
 mihicñi énécmimac.

Baniarawac olémbara.

14 Imuac mia inicsoroc
 sorochéna ini banjarawac
 welenj qeqe ai imuac mia
 héñacya mema kecmu.

15 Ic niñtegit qinñtegit gi-
 naguc énézéanzua ésécnec ac
 wan énécmizua. Enjaoc mia
 ac énézézua imi niñgésigic.

16 Sokociguc mérianac
 waiñ doku, mérianac ac zéma
 neanziñ imi Kristoac sacya
 amunec qamunec haka
 qahac me? Wanju saméñ

méndemma neanziñ imi
 Kristoac séwi busia amunec
 qamunec haka qahac me?

17 Nene saméñ hénia
 momacguc heyu saméñ mo-
 macguc amunec qamunec
 wamma neanziñ, imuac
 niñac nini sasalanéj séwi
 busu momacguc wamma
 kecanziñ.

18 Séwiiguc Israel ic em-
 bac keczu ionac niñgic, mulu
 haima neanzu imi enej zaki
 téréyawac buña amunec qa-
 munec ménda wamma ke-
 canzu me?

19 Ac imi dimuhuc niñac
 zézua? Iwawai banjarawac
 haimimia imi iwawai héla
 wanzac me? Wanju banjara
 eneya imi iwawai héla
 wanzac me?

20 Imuhuc qahac. Ic enia
 ieneñ mulu haianzu imi
 Anutuac buña qahac, néñ
 kuwic onac haianzu. Ni
 ini kuwic iniguc amunec
 qamunec wamma kecmu
 niñac ménda wanzua.

21 Ini Miñ Kewuac sokoc
 igucnec* zéma kuwicac
 sokoc igucnec momacnec
 nemuac séc qahac. Wanju
 Miñ Kewuac zaeiguc zéma
 kuwic ionac zaeiguc momac-
 nec toroqema nemuac séc
 qahac.

22 Me neñan imuhuc
 wammanec kecma Miñ
 Kewu nimbupuc mihicñi
 miwiñ me? Kucninanéñ
 kuha ogiczac me?

*Ninzéh ninzéh ic ionac
 keckec solana.*

* 10:21: Waiñ sokoc.

23 Iwawai moczoŋ hia wambiŋac séc, néŋ iwawai moczoŋnéŋ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoŋ hia wambiŋac séc, néŋ iwawai moczoŋnéŋ ménda naŋgé nénécmidacmac.

24 Méŋnéŋ méŋ eŋeya naŋgé amumaŋ zé ménda hochoc ai memac, néŋ tosara onac naŋgé énécmimaŋ zé hochoc ai memac.

25 Ini nénnaagémba sombeniguc yaŋ beric busia haigic heyu ewa qerigina solaŋanéŋ yomi omaya me kuwicac buŋa zéma ménda qesiamuma eŋ boŋ mema oma nemu.

26 Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoŋ Miŋ Kewuarunec.*

27 Ic enia méŋnéŋ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solaŋa niŋac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu.

28 Waŋu ic méŋnéŋ yomi banjarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solaŋa niŋac wamma iwawai imi ménda nemu.

29 Geŋga qahac, néŋ iwac ewa kétiŋ kétiŋawac zézua. Némac niŋ ic méŋac ewa qeri solaŋanéŋ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési waŋnémmac me?

30 Ni ewa hia nimma amunec qamunec wammaŋiguc

mérénéŋ némac niŋac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niŋac zébiri néŋu nimbinec?

31 Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méŋac méŋ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niŋac wamma memu.

32 Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénaroiŋ ieneŋ inicma qonzontoŋ géwu niŋac solaŋanec kecmu.

33 Haka hénia hénia wammaŋ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicŋi énécmima, nena naŋgé amumaŋ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala naŋgé énécmimaŋ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec waŋ énécmigic Anutunéŋ ionac aŋgéŋgina tiénécmimac.

11

1 Ni Kristoac haka kéréndéŋ méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaŋa.

2 Ini ai hénia hénia meanzu séc ni niŋqeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niŋac mepési énécmizua.

3 Waŋu yomi méŋ zéwa niŋasarimu niŋac wanzua; Icy a icya ionac orucgina imi Kristo wanzac. Waŋu embacac oruha imi icya wanzac. Waŋu Kristoac oruha imi Anutu wanzac.

4 Ic méjnéj oruc usuyaguc zéwelec ai me bianjac ara zéauau ai mezac imi eņeya oruha Kristo gamu mihicņi mizac.

5 Waņu embac méjnéj oruc usuya qahac eņec zéwelec ai me bianjac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicņi mizac. Waņu embac imi oruc zucya moczoņ mericdacma keczac tanec imuhuc éséc wanzac.

6 Imuac embac méjnéj oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac gédacma kecmac. Waņu embac imi oruc zuc qahac kecmaņ zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac.

7 Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kileņ ménda haimacac hezac, néj embac imi icyawac edamuya wanzac.

8 Ic imi embac igucnec ménda memeyanéj embacnéj ic igucnec memeya.

9 Waņu ic imi embacac niņ wamma ménda mihicņiyec, néj embac imi icac wamma mihicņiyec.

10 Hénia imuac niņac zéma kua meme uņa ionac niņac wamma embacnéj méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac.

11 Waņu Miņ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda keczac.

Waņu imuhucyanec embac qahac icnec ménda keczac.

12 Embac icarunec hicņiyec[☆] ésécnec ic acguc embacarunec hicņiyec. Néj momac yanda imi Anutu arunec.

13 Ini eņaoc niņgésigic embac méjnéj oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me?

14 Waņu ic méjnéj oruc zuc horua hemiyu iminéj eņeya gamuya mihicņi mianzac imi ewa siņginawac boņ zalianéj hia ménda ku énécmizac me?

15 Waņu embac onac oruc zucgina imi usu buņawac énécmiyec imuac niņ embac méjnéj oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac.

16 Méjnéj ac imi qemaņac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénaroiņ neņaņguc ménda hezac.

Miņ Kewuninawac saméj téréya.

17 Ini azoroanžu nalé imuaru ménda naņgé amuanžu, néj mebiri amuanžu imuac niņac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac méj yomi énézémaņ zé wanzua.

18 Walac imi ini hénaroiņ tocgoanžu nalé imuaru sugginaiguc héndéj héndéj hicņianzac zégic nimma ac tosara imi niņzéhégzua.

19 Waņu nimba Anutunéj niņu tuņ diminéj solaņa

☆ 11:12: Hén 2:21

keczu imi hicņitegicmac niņ sugcinaiguc eņac eņac tuņginaguc téamuma kecmuac hezac.

²⁰ Hélawac zéwa niņgic; Ini momacnec azoroanžu nalé imuaru imi Miņ Kewuac saméņ newiņ zé ménda azoroanžu.

²¹ Némac niņ, tosara imi eņaņ nene késama hama eņac eņac walac negic tosara imi yaka niņ humumanec kecģic tosara imi doku selinéņ ewa soho mihicņi énécmiyu keczu.

²² Eņaņ yaka neneac ama imi hocma imuhuc waņanžu me? Imi qahac waņu, Anutuac hēnaoriņac niņgic mamaya waņu maqe-qeya gamu qeqe mihicņi énécmianžu me? Némac ac énézēmaņ? Zéhiaru énécmimaņ? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimaņ.

²³ Imi mia hénia yomuhuc niņac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miņ Kewuarunec meyi. Miņ Kewu Yesunéņ siņi méņ Miņ Kewu Yesu késagic imuaru saméņ mema

²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buņa. Niņqeli némma haka yomi wammu.

²⁵ Saméņ negic tecģéyu waiņ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanéņ memeya. Nemu séc niņqeli némma haka imi wammu.

²⁶ Ini saméņ zéma waiņ sokoc imi mema nemu séc

Miņ Kewuac humuc buņa imi zéauma kecģic inéņ liliņgéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méņnéņ méņ Miņ Kewuac saméņ me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miņ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohayawac kępésic mihicņimac.

²⁸ Imuac méņnéņ méņ eņeya niņgési amumaguc saméņ imi nema sokoc imi mema nemac.

²⁹ Méņnéņ méņ Miņ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héņasarima nemac imi eņeya kępésic nemac tanec wammac.

³⁰ Hénia imuac niņac sugcinaiguc sasalanéņ kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Waņu tosara imi bec gau seli mihicņima keczu.

³¹ Neņaņ niņgési amuyiņiguc ménda niņgési nénécmiwacnec.

³² Waņu neņaņ niņgési nénécmimac iguc imi zéqindiņi waņ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu kępésicniņaguc ménda wambiņ niņac imuhuc waņ nénécmianzac.

³³ Imuac dacmuna hécna saméņ newiņ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu.

³⁴ Méņ imi neneac wammiyu walac eņeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya waņģic kępésic ginaguc zéénécmiwac niņac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiņimaņ.

12

Qeri uɲawac sese.

1 Dacmuna hécna ini qeri uɲawac sese imuac hénia niɲasarimu niɲac wanzua.

2 Ini becneq ic enia kecgic imuaru siɲginanéɲ héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic.

3 Imuac ni zéasari énécmizua; Méɲnéɲ mén Anutuac Uɲaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buɲa imuhuc ménda zémac. Waɲu Uɲanéɲ ménda nanɲgé énécmiyu méɲnéɲ mén Yesuac Miɲ Kewuna zémacac séc qahac.

4 Ewa hiawac ai buɲa imi hénia hénia, néɲ Uɲa imi momacguc.

5 Ai memec nanaɲgina imi hénia hénia, néɲ Miɲ Kewugina imi momacguc.

6 Ai haka imi hénia hénianéɲ icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczoɲ wamma meanzac imi Anutu momacguc.

7 Waɲu ic miɲ séc nanɲgé énécmimaɲ zé Uɲa téréyanéɲ aiginaiguc eɲeya mewinini amuanzac.

8 Méɲac imi Uɲa téréyawac murunec niɲtegit qinɲtegitac ackuazéc, méɲac imi Uɲa Téréya iminéɲnec mia niniɲ hénia héniaiwac ackuazéc,

9 waɲu méɲac imi Uɲa Téréya iminéɲnec ninzén ninzén, méɲac imi Uɲa Téréya iminéɲnec hafi zepa

mehia hiaruac ai buɲa seseya,

10 Waɲu méɲac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méɲac imi Anutuac bianɲac ara zézé, méɲac imi uɲa hénia hénia inictegic tegira, méɲac imi ac méréra zézé, méɲac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buɲa énécmiyec.

11 Ai haka imi moczoɲ Uɲa Téréya momacgucnéɲ medacanzac. Waɲu eɲeya ewa siɲa méndacma méndemma icya icya énécmianzac.

12 Ic neɲaɲ séwinina imi momacgucnéɲ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Waɲu séwiac tasia imi sasalanéɲ séwi momacguc hemizac ésécneq Kristo acguc imuhucyanec.

13 Nini imi Yuda ic me Girik ic, welen qeɲe ic me miɲ maɲgoc waɲamuma kekera, moczoɲ Uɲa Téréya momacguc néɲnec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uɲa momacguc imi doku ésécneq nénécmiyu neyiɲ.

14 Waɲu séwi imuac tasia imi momacguc qahac, néɲ sasalanec.

15 Waɲu hénanéɲ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacneq séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me?

16 Waɲu gezacnéɲ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacneq séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me?

* 12:13: Me momacgucac qeriaiguc.

17 Séwi howiacnéŋ kic wammaciguc hétéŋ hicŋiyu dimuacnec nimmac? Waŋu séwi moczoŋnéŋ hétéŋ niniŋa wammaciguc dimuacnec héméŋa nimmac?

18 Waŋu Anutunéŋ ewa siŋa méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac.

19 Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eŋeya dimuaru hia hemac?

20 Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néŋ séwi imi momacguc.

21 Waŋu kicnéŋ mérawac ni gi qahac hia kecmaŋ zéyu, orucnéŋ hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmaŋ zémacac séc qahac.

22 Névéciguc, séwi tasé tosarawac niŋni mamaya tanec wanŋu, néŋ imi moczoŋ aiginaguc sasala.

23 Waŋu séwinawac taséhéra mageqeya imuhucyawac niŋni eeginaguc waŋu usu hiabianéŋ héiénécmanziŋ. Waŋu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niŋni héla waŋanzac.

24 Waŋu séwi tasé tanecgina hiabia ieneŋ imi imuac me imuac zéwelectmuac ménda hezac. Anutunéŋ séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc areŋgéma meyacgé nénécmiyec.

25 Waŋu imuhuc meyu séwi tasé eŋac eŋac ménda méndéŋ amuma séc momacguc galeŋgé amuma kecanŋu.

26 Tasia méŋnéŋ qenzen qeyu tosara moczoŋ imuhucnec momacnec geriwa niŋanzu. Waŋu tasia méŋnéŋ edamuyaguc waŋu tosara moczoŋ imi momacnec ségiségi waŋanzu.

27 Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma kecŋu.

28 Anutunéŋ imi hénaroiŋ héra neŋaŋaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianŋac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiahiaruac ai buŋa seseya, zéma qenanŋé ai, zéma galeŋ ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec.

29 Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanziŋ me? Momac yanda bianŋac ara zézé ic wanziŋ me? Momac yanda kiwi ic wanziŋ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziŋ me?

30 Momac yanda hafi zepa mehiahiaru ic wanziŋ me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanziŋ me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanziŋ me?

31 Waŋu ini ai buŋa seseya, séc méŋ tosara onogicma eŋeŋa wanŋac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu.† Waŋu ni hénia méŋ tosara onogicma solanŋa wawaŋawac zéwa niŋgic.

13

† 12:31: Me nimbupuc waŋanzu.

Goi héihéiac haka.

1 Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi goñgoñ qacqaraguc zéma aiñ hétéñaguc tanec wanzua.

2 Wañu ni bianac ara zéma ac saña moczoñ zéma niniñ moczoñ niñasarima imuacnec ninzén ninzén baec boña mén hia ézéwa yacma kemmacac séc késa keczuaiguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni eñomia wanzua.

3 Wañu nena iwawai moczoñ méndéñ énécmianzua iguc, wañu imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi héla mén ménda késakeczua.

4 Goi héihéinéñ nalé horua bisiqatén wañ énécmianzac, goi héihéinéñ gum bénzénzén wañ énécmianzac, wañu nim-bupucya qahac, wañu tétéc qeqe qahac, séwi eñeñ qahac,

5 Géréñu nézén qahac, ewalima késa kekec qahac, kiu séléléc wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes késa kekec qahac.

6 Imi birianén sécgéma keñu ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wañanzac.

7 Goi héihéinéñ yéwéri momac yanda bisiqatén wamma iwawai moczoñ ninzénagéma iwawai moczoñ niñkumu wamma iwawai moczoñiguc nañselimac.

8 Goi héihéi imi tetecgiaya qahac hema emma kecmac, néñ bianac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, niniñ momacnec qahac wandacmac.

9 Nini hénia bakia sac niñasarima bian ac imi bakianec zéanzin.

10 Imuac hénia howia hélanéñ hicñiyu bakianec zézéya imi moczoñ tecgédacmac.

11 Ni komocnaiguc imi nambérac ésécnec ac wamma nambérac ésécnec niñtegicma nambérac ésécnec niñañi, néñ ic kunen wamma nambérac haka silic imi hetecgédari.

12 Nalé yomuaru imi nini wikiñiguc héñanzin ésécnec méiméiyawac héñanzin, néñ nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambiñ imuhucyanec hémbin. Deguc imi bakia sac niñasarianzin, néñ nalé imuaru imi Miñ Kewunén ni niñyacgé néñanzac ésécnec ni so-lañanec niñasariman.

13 Imuac ninzén ninzén zéma niñkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néñ sugginaiguc goi héihéinéñ éréhéc orogicma eñeña wanzac.

14

Bianac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

1 Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wañu qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néñ ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qézén acwac niñgic eñeña wañu

imi zéhicñiwiñ zé seliseli wammu.

² Ic mén ac méréra zéanzac imi Uña téréyanén wammíyu ac saña zéyu ic tosara enej hénia ménda niñasarianzu. Imuac niñac inéñ ic onac ménda énézéanzac, néñ Anutuac ézéanzac.

³ Néñ Anutuac bianac ara zéhicñianzac imi enej ic onac énézéma zénanjé énécmima meme seli ac wañ énécmima héibélaç qéibélaç wañ énécmianzac.

⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inéñ eneya nanjé amuanzac, néñ Anutuac ackuazéc zéhicñianzac inéñ hénioríñ meyac énécmianzac.

⁵ Ni imi ini moczoñ ac méréra zému niñac wanzua, néñ Anutuac bianac ara imi niñgic tosara onogicma eneña wañu sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma hénioríñ nanjé énécmiman zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac bianac ara zéanzac inéñ i ogicma kuneña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna héçna ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma niníñ zéma bianac ara zéma pakeñ ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéñ dimuhuc nanjé énécmimac?

⁷ Kuña me mimisule, iwawai kekeçya qahac imuhucyanén legic maraya dindíñanec ménda çaru mérénenéñ legic imuac hénia niñtegicmac?

⁸ Wañu témuñnéñ hétéñ sicsaocya çaru mérénenéñ yaréac zéréñ qéréñ hia wammac?

⁹ Ini imuhucyanec ezelañ ginanéñ ac niñtegicbiñac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niñasarimu? Acgina eñ zégic sawaiguc keñsohozac.

¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néñ ac ewa hénia qahac mén ménda hezac.

¹¹ Imuac ic méñnéñ zéyu ni imuac hénia ménda niñasarimanjiguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac.

¹² Imuac ini acguc Uñawac ai buña niñac wañanzu. Imuac hénioríñ nanjé énécmiwiñ zé séçgé énécmimac niñ seliseli wammu.

¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac melen melenawac kuha niñac zéwelec wammac.

¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammanjiguc imi mia çeri uñananéñ zéwelec wanzac, néñ nuac ewa çerinanéñ héla ménda mihicñizac.

¹⁵ Imuhuc wañu dimuhuc wamman? Ni Uñananéñ zéwelecma ewa çerinanéñ momacnec zéwelecman. Wañu uñananéñ legic héimima ewa çerinanéñ momacnec legic héimiman.

¹⁶ Imuhuc ménda wambésémanjiguc imi uñaganéñ mérian ac énézewsémanjiguc ic sese

imuhucya qahac kecanzu imi eney gi némac ac zézan imi ménda niņasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac?

17 Gi ewa hia ac hia zézan, néj acga iminéj tosara ménda nanjé énécmimac.

18 Ni ini moczoj onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézua.

19 Wañu hénarinj amaiguc tosara ku énécmimanj zé ackuazéc éréhécdac ewa qerinanéj niņasarizac imuac hia zémanj, néj ac méréra 10 tausenjac séc horua zémanj zé nimba mamaya wandaczac.

20 Dacmuna hécná ninjtegic qinjtegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néj Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu. Ninjtegic qinjtegiciguc imi ic kuney éséc wammu.

21 Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewunéj yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanzu ionac ezelañgina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézémanj, néj kilen ménda ninjtohomu.*

22 Imuac ac méréra imi ninzénj ninzénj ic onac buña qahac, néj ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac bianjac ara imi ic enia onac qahac, néj ninzénj ninzénj ic ionac buña wanzac.

23 Imuac hénarinj momac yandanéj tocgéma momac-

nec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi eney zéma ninzénj ninzénjgina qahac imi eney éréma inicma ewagina sohozac ménda zému?

24 Wañu momac yanda eney Anutuac bianjac ara zéhicñima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiñi ac zéma gésigési ac wañ énécmimia wammac.

25 Wañu ewa qeriginaiguc nininj musañ musañgia imi usuya auyu hicñitegiru Anutuac sigémima mepésimima Anutunéj hélacnec sugcnaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areña méndacma mepé qepési ai memu.

26 Imuac dacmuna hécná dimuhuc wambinj? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakeñ ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac melej melej momacnec heanzac imuac imi moczojnénj nanjé amuwij zé wamma memu.

27 Méjnénj ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhé me haréwéc sac wai énécmigic zému. Wañu momacnec qahac, néj ic méjnénj zéyu tecgéyu ic méjnénj zémac. Wañu méjnénj hénia melemma énézémac.

28 Ac melej ménj ménda keczaciguc hénarinj amaiguc ara qaiyu bénzénj kecmac, néj zémanj zé eñeyanec Anutuaru zémac.

* 14:21: Yes 28:11, 12

29 Waņu Anutuac bianjac ara zéhicjianszu imi bianjac ara zéwiņ zé ic éréhéc me haréwécnéj zému. Waņu tosara imi nimma niņgésimu.

30 Waņu ic mēj momacnac taczac iwac muru Uņa téréyanéj ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inéj waima bénzérnec tacmac.

31 Ini momac yanda ninij héiqelima qeri efi mihicjimu niņac bianjac ara imi areņa méndacma ic mējnéj zéyu tecgéyu mējnéj zéyu kemmac.

32-33 Anutu imi ai memaņ zé sicsaoc qahac, néj luaeyaguc meanzac. Imuac niņac bianjac ara zézé ic ionac uņahécgina imi bianjac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Méteré ic momac yanda azoazoroiguc waņanzu ésécnec

34 embac enej hénariņ sugginaiguc acgina waima bénzérnec kecmu. Ionac imi ac zému niņac ménda zéénécmmia. Waņu hénac aciguc hezac séc euhécgina méra bacginu kecmu.

35 Ninij mējac mēj héiqeliwiņ zé wanžuiguc imi enaņ amaiguc euhécgina qesiénécmmu. Embacnéj hénariņiguc ac wawaņa imi gamuyaguc wanzac.

36 Anutuac ackuazécnéj onac murunec hicņiyec me enacnec sac kecgic hicņi énécmiyec?

37 Onarunec mējnéj eneyawac niņu kua meme

ic wanzac me Uņa téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénécmmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niņtegcimac.

38 Mējnéj mēj hénia yomi ménda niņtegcimaciguc ic imi ménda niņmimia wammac.

39 Imuac dacmuna hécna ini Anutuac bianjac ara imi zéhicjiwiņ zé seliseli wammu. Waņu ewa méréraiguc ac zézé imuac neuj ménda héimu.

40 Ai haka hénia hénia moczoņ sécyā ménda ogicma ai areņ méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

1 Dacmuna hécna buņa suruc hiabia énézéyi imuac ku énécmiwa ninzu. Imi mia ini bec aņgétigic. Aņgétima imuac qeriaiguc naņselima kecanzu.

2 Ini ackuazéc neņ énézéyi imi enj ménda ninzérngéma selianec késa kecžuiguc imi ninzér ninzér imuac qeriaiguc aņgérngina tiénécmmia wammac.

3 Ni néju meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyāiguc hezac séc Kristonéj kápésicninawac wamma humuyec.

4 Humuyu téņgégic kiwi téréyāiguc hezac séc ai meme haréwéc waņu muņguc humuc igucnec qelima yarec.

5 Yacma walac Kefawac hicnimiyc. Imuacnec toho-toho ichéra 12 ionac hicnji énécmiyu héngic.

6 Imuacnec ninzéh ninzéh dacmuna 500 azoroma kecgc winini énécmiyu momacnec héngic. Ionarunec sasalanéh qeliqueli keczu, néh efianéh humugic.

7 Imuacnec éréma Yakobo hicnimiycu héjec. Wañu imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicnji énécmiyu héngic.

8 Tetcgiaiguc naléna ménda héiyunec kembangan téma hicnjiyi nidac imuhucya acguc hicjnéñu héñi.

9 Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugcinaiguc mamayagina téngéh. Ni Anutuac hénaroiñ ununesi wañ énécmiyi imuac niñac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac.

10 Wañu Anutuac ewa hia igucnec ni sécna wamma kecanzua. Ewa hiawac buña néhec imi eñ ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kuneñ yanda meyi, néh imi mia nena qahac, néh niguc momacnec kecanzac Anutu iwac ewa hia igucnec.

11 Neñ me ieneñ imuhuc zéau énécmi ini imuhuc ninzéhégéma keczu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

12 Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézéni niñgicguc dimuhuc

sucginaiguc tosaraneñ humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu?

13 Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc muñguc ménda yacbacnec.

14 Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzin imi eñomia wanzac. Wañu ninzéh ninzéhgina imi acguc eñomia wanzac.

15 Wañu imuacnec nini imi Kristonéh humuc igucnec meqelimiycu yarec zéma héipuc ac wañ énécmiyiñ hénia imuac niñac Anutuac héipuc ic ikochéra kecziñ imi hicñitegiru ninicdabunec. Humuc igucnec yayac qahac wambacnec Anutunéh Kristo humuc igucnec muñguc ménda meqeliwacnec.

16 Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiycu yacbacnec.

17 Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiycu yacbacnec ninzéh ninzéhgina imi acguc eñomia wañu ini késpedes qeriaiguc kecgcac kecbunec.

18 Wañu Kristoac qeriaiguc humuma keczu imi acguc qahac wandacbunec.

19 Kristoac qeriaiguc neñañ niñkumu wañanzin iminéñ baec yomuac sac wambacnec ic embac sugcinaiguc neñañ imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambiñec.

20 Néñ Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yare-

cac gau seli keczu ionac héla gocmia walac walac wanzac.

21 Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya.

22 Adamwac qeriaiguc ic embac moczoŋ humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoŋ kekec mihicŋimu.

23 Waŋu areŋa zézéya séc méndacma hicŋi énécmimac. Walac imi héla gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonéŋ lilingéma hayu iwac buŋa kekera.

24 Imuac andiaiguc imi nalé tetecgia hamac. Inéŋ ic kewuya kewuya zéma ic qac buŋaguc zéma kuc buŋaguc imi moczoŋ mebiri énécmima héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi maŋgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac.

25 Inéŋ ic kewu kecmanec hazéchéra moczoŋ eŋeya héna duandiaiguc onopocmacac hezac.

26 Waŋu hazécya nalé tetecgiaiguc qemacac hezac imi humuc.

27 Anutunéŋ iwawai moczoŋ iwac héna duandiaiguc onopocdarec.* Imuac iwawai moczoŋ héna duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoŋ iwac héna duandiaiguc onoporec Anutu eŋeya imi ménda toroqema zéyec imi hicŋitegiczac.

28 Iwawai moczoŋ iwac héna duandiaiguc onopoc-

mac nalé imuaru imi naŋa eŋeya acguc iwawai moczoŋ héna duandiaiguc onoporec iwac muru sicgémimacac hezac. Imi mia Anutunéŋ iwawai momac yanda imuac miŋina kecma iwawai moczoŋ imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niŋ imuhuc waŋec.

29 Qahac waŋu, humuc ic ionac niŋac wamma doku naecanzu imi eneŋ némac wammu? Waŋu humuc ic ieneŋ kileŋ ménda yacmuiguc némac niŋac ic embac humuc ic ionac niŋ wamma doku naec haka waŋanzu?

30 Waŋu nini némac niŋac zérabéra qahaiguc emmanec kecbiŋ?

31 Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miŋ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niŋac wamma zéhiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzua.

32 Ni Efeso ama areŋa yandaiguc baec icac niŋkumu niŋacnec sac wamma yaŋ zécginaguc yaré waŋiiguc imi némac héla mén hicŋinémmac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc oraŋ humuwiŋac hezac, imuac nezéléléŋ wammanec kecbiŋ hia zéwiŋnec.*

33 Ikoc waŋ énécmiwu niŋac, ic ala biria eneŋ haka hiabia mesohoanzu.

34 Ewa solanaiguc lilingéma képésic ménda

* 15:27: Leg 8:6   * 15:32: Yes 22:13

wamma haka solaja wamma kecmu. Onarunec tosiánéj Anutu ménda nim-mianzu imuac gamugina nimmu niñac imuhuc zézua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buña.

35 Tosianéj yomhuc gezan zému; Humuc ienej dimuhuc muñguc yacmu? Wañu séwi tanecgina imi dimuhucyanéj yacmu?

36 Ac qelaja zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu im-inéj ménda humumaciguc imi kekecyaguc muñguc ménda érémac.

37 Wañu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néj padi me tosara imi gocmianec himicanzu.

38 Wañu Anutunéj eneya ewa siñiguc tanecgina énécmima gocmia hénia hénia imuac séc tanecgina hénia hénia hai énécmiyec.

39 Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, enac enac. Méj imi icac séwi, méj imi yan onac séwi, méj imi nei onac séwi, wañu méj imi lambéc onac séwi.

40 Séwi tanec tosara imi Kurumenjarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, wañu kurumenjiguc kekerá ionac edamugina imi séc méj, wañu baeciguc kekerá ionac edamugina imi séc méj.

41 Kaiwe asaha imi séc méj, maso asaha imi séc méj, ménni sikiluac asaha

imi séc méj, wañu ménni sik-ilu enañ edamugina imi enac enac.

42 Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziñ imi humuma qahac wawaña, wañu imuacnec yacyacwac buña imi ménda humuma qahac wawaña.

43 Iwawai eeya qahac imuhucyanéj himicma iwawai edamuyagucnéj yacbiñ. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéj muñguc yacbiñ.

44 Séwi busunéj himicma uñawac tanecnéj muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac.

45 Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi séwíac ic kekecyaguc wañec.* Wañu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmimiawac uña wañec.

46 Wañu walac imi uñawac buña qahac, néj séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wanzac.

47 Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumenj igucnec hahaya.

48 Baecarunec imi moczoñ baecac buña tanec, kurumenjarunec imi moczoñ kurumenjac buña tanec ésécnec.

49 Wañu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ

* 15:45: Hén 2:7

imuhucyanec kurumenj icac murunec tanec mewinj.

⁵⁰ Dacmuna hécna ac ménj yomi zéwa ninjic; Sac zéma séwi busunéj Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi mératéc ménda anjénj timac. Wañu houhouyanéj iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda anjénj timacac hezac.

⁵¹ Ninzu, neñ onac muru ac saña ménj zéwa ninjic; Nini moczoñ gau seli ménda hewinj, néñ témuj tetecgiawac qarú focdac élanzañnec melemma qelia wambinj.

⁵² Tomuj qarú humuc ic enej iwawai ménda houhouyanéj munjuc qelima yacmu. Wañu neñan acguc melemma qelia wambinj.

⁵³ Séwi houcacac hezac yominéj séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hinjacmac. Humucac buña yominéj hehe seliac buña héimac.

⁵⁴ Houhouyawac buña yominéj hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéj kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéj ogiru humuc imi qécgéc mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac.*

⁵⁵ Humuc gi néma kucganéj ogicqogic wambésémanj? Humuc gi waiga dimua?*

⁵⁶ Humucac waiya imi késpedes, wañu késpedesac

kuha imi héna ac wanzac.

⁵⁷ Neñan Minj Kewunina Yesu Kristonéj nec ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua.

⁵⁸ Imuac dacmuna soroc hécna seligima namma hérékeñ héréha ménda wamma nalé séc Minj Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeque ai iminéñ Minj kewuac qeriaiguc enec ménda sohomac.

16

Méra énécmiawac haka.

¹ Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia hénaorin énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu.

² Sondaya Sondaya* ini enac enac soukiwa mi-hicnjic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. Eñ kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulangéwu ninjac.

³ Onaru hamanj imuaru ic tosarawac ninjic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu.

⁴ Wañu nuac ninjic sécgéyu ni acguc kembra Ieneñ niguc momacnec hia kembinj.

Eñeya méra mimac ninj énézéyec.

⁵ Ni Makedonia baec imi qericma kemmanj zé wanzua

* 15:54: Yes 25:8 * 15:55: Hos 13:14

* 16:2: Girik aciguc; Sondawac ai

meme walac walaha séc.

imuac Makedonia baec qer-
icma kemmaguc onac muru
hama inicmanj.

6 Hama iniguc kecmanj
gezanj. Iniguc kecba nalé
sanjeña imi hia kendac-
mac. Imi mia imuhuc
wamba enej mia hénana
mindinjima méli néju imuaru
me imuaru kemmanj.

7 Miñ Kewunéj niñu
sécgéyu onac muru hama
iniguc nalé tosara kecmanj
zé ninzua. Imuac mia nalé
yomuac imi onogicmanec
hotoñadac inicmanj zé ménda
wanzua.

8 Ni Efeso ama areña
yandaiguc kecba ai meme
50 imuac kendorj wammac
zéma ninzua.

9 Hénia imi yomuhuc;
Ai kunej yanda hélaguc
sasala mihicñimanjac séc
nagu béréngé néju, hazéc ic
acguc sasala hicñima keczu
imuac mia imuhuc ninzua.

10 Timoteonéj onaru
hamaciguc hénqalenj
wammigic bac yandi yandi
ménda wamma sugi-
naiguc kecmac. Ic imi ni
ésécnec Miñ Kewuac ai
seliseli wamma meanzac
hénia imuac niñac imuhuc
wanjmimiawac hezac.

11 Imuac iwac niñac niñgic
mamaya ménda wammac.
Wañu luaeguc mélimigic
nuaru lilingéma hamac.
Ni zéma ninzénj ninzénj
dacmuna hécna imi iwac
mambéc kecziñj.

12 Ninzénj ninzénj dacmuna
Apolo iwac imi dacmuna
tosara iniguc onac muru

kemmu niñ hatac sasala
zénanagé miyi, néñ nalé
yomuac imi kemmanj zé
kilenj ménda efizac. Wañu
nalé méñjac niñu sécgéyu
hamac.

13 Ini qeriginanéñ técgina
nimma kecba ninzénj
ninzénjiguc nañseligima ic
hélawac séc seligima kecmu.

14 Wañu ai memu séc goi
héihéiyaguc mema wammu.

15 Ini Sitefana zéma héná
géséhéra ienenj Akaia bae-
ciguc walac walac ninzénj
ninzénj ic embac wanjic imi
zéma météré ic embac welenj
qeénécmiwinj zé efianzu imi
ini ninzu. Imuac ini zénanagé
énécimizua.

16 Ic embac imuhucya
zéma tosara momacnec ai
mema kucqeçe wanjanzu
séc acgina niñtoho wanj
énécnimu.

17 Stefano zéma Fotunata
zéma Akaiko ienenj imi onac
wanj néñu kic tanecgina
késama hayic ewana hiaruyu
kecanzua.

18 Ienenj imi ni zéma ini
momacnec ewa qerininiaiguc
ségiségi mihicñi nénécmigic.
Imuac ini ic imuhucya imi
niñénécnimu.

Tetecgiawac yaizézé ac.

19 Asia baeciguc hénáorinj
tuña tuña keczu imi enej
onac yaizézégina zézu.
Akila zéma Priska zéma
amagiraiguc hénáorinj toc-
goanzu imi enej acguc Miñ
Kewuninawac qeriaiguc
onac yaizézégina zézu.

20 Ninzéh ninzéh dac-
muna momac yanda
acguc yaizéégina zézu.
Imuac eḡaoc kiricne téréya
waḡamuma yaizéégina
zéamumu.

21 Yomi Paulo ni nena
mérananéh oma yaizéégina
zézu.

22 Méhénéh méh Miḡ Kewu
goiya ménda héimac imi
saecyaguc wammac. Miḡ
Kewunina gi hawésémaḡ!†

23 Miḡ Kewu Yesu Kristoac
ewa hianéh iniguc hema kec-
mac.

24 Goi héihéinanéh Kristo
Yesuac qeriaiguc tuḡ iniguc
momacnec hema kecmac. ‡

---

† **16:22:** Aram aciguc; Marana ta. ‡ **16:24:** Kiwi mérananéh ooya tosarraiguc
kiwi yomuac tetecgiaiguc, Hélacnec! ogic hezac.

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wañi ni Paulo zéma ninzén ninzén munanina Timoteo niri hénarini Korinti ama areña yandaiguc keczu zéma ic embac téreya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic;

² Neñañ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén onac muru he énécmimac.

³ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac Mañgocya Anutu mepésimiwiñ. Inén wésé ninñac Mañgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczoñ imuac Anutu kecñac.

⁴ Inén zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac wañ nénécmianzac. Wañu neñañ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiñ iminénec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzénec qeri mebélac qebélac wañ énécmiwiñ.

⁵ Imi mia hénia yomuac niñac imuhuc zézua; Kristoac qenzeñ manzeñnéñ neñañ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéñ Kristoac murunec hama neñañ muru gesalecgé nénécmizac hénia imuac niñac imuhuc zézua.

⁶ Nini zéra waiya mi-hicñima kecanciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma añgén tiénécmiawac niñac, wañu nini qeri mebélac qebélac wañ nénécmiawac kecanciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niñac, qeri mebélac qebélac iminén onac muru ai meyu zéra béra nini mihicñianziñ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatén wamma nañselimu.

⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecancu ésécnec qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niñac niñkinzénina onac muru hezac imi mimiñzalia qahac.

⁸ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niñac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éréyiñ imi ini ménda nimmu niñac ménda wanzñ. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niñkinzén imi acguc waiyiñ.

⁹ Humucac buña zétecgé nénécmimia zéma niñni hélaguc wañec, néñ haka imuhuc hicñi nénécmiyec imi mia nini neñaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiñ niñac imuhuc hicñi nénécmiyec.

¹⁰ Wañu inén mia humucac déc igucnec metecgé

nénécmiyec. Waŋu toroqema metecgé nénécmimac. Waŋu muŋgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niŋkinzéhŋnina haianzih.

11 Waŋu ini acguc toroqe nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanéh nanjé nénécmima zéwelecgic ewa hiawac ai buŋa nénécmiyu iminéŋ ai meni, nonac niŋac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

12 Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geŋ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keŋhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niŋtegic qihtegiciguc qahac, néŋ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanzih imi nonac ewa qeri solaŋa ninanéŋ héipuc waŋ nénécmizac. Waŋu nini imi imuac niŋni eeyaguc waŋanzac.

13 Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Nini kiwi tosara qahac, néŋ ini hia olomma hia niŋtegicmuac séc imuhucya sac oénécmianzih. Ini niŋasaridacmu zéma niŋkewu waŋ énécmizua.

14 Ini hénianina bakianec sac niŋasarianzu imuac séc Miŋ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wann, ini acguc nonac zézé ségiséginina wammu.

15 Ni imi hélacnec ninzéhégéyi. Hénia imuac niŋac onac muru walac hamaŋ zé niŋarenjégéyi.

Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mériaŋginaguc wammu.

16 Héniaiguc keŋ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muŋguc Makedonia baec imuacnec onac muru liliŋgé hawa méli néŋu Yuda baeciguc kemmaŋ zé niŋ arenjégéyi.

17 Ini niŋgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc waŋi tanec wanzac me séwinawac siŋ méndacma eŋ hia hia qahac qahac zéma niŋarenjégéyi tanec wanzac me?

18 Anutu imi ménjzé ménjzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duŋa melemma qahac ménda zémaŋ.

19 Ni zéma Siliwano* zéma Timoteo neneŋ Anutuac naŋa Yesu Kristo iwac hénia imi sugginaiguc zéau énécmiyih. Waŋu inéh hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niŋac iwac muru imi hia sac heanzac.

20 Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoŋ yanda hia zézéya. Imuac niŋac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianzih.

21 Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéh météré nénécmiyec imi mia Anutu.

22 Inéh mia eŋeya qara asé kiwi ésécnec ewa qerinaiguc oma Uŋa Téréya nénécmiyec. Waŋu Uŋa Téréya iminéŋ iwawai kecma

* 1:19: Roma ic eneŋ Silawac Siliwano zéaŋgic.

hicñi nénécmimac imuac qérawia wanžac.

²³ Ac geriwaguc wañ énécmiwi niñac ni Korinti ama areña yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéñ qeri uñanawac héipucya wanžac.

²⁴ Ini ninzéh ninzéhiguc nañselima keczu imuac niñac, nini onac ninzéh ninzéh imuac galeñ kecziñ zéma ménda zézua, néñ nówécgeña iguc ini ségiségigina mihicñimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2

¹ Hénia imuac niñac, ni onaru muñguc ewa goronaguc ménda hamañ zé niñselizua.

² Ewa biric mihicñi énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicñi miyi i qahac wañu, ic diminéñ ewa hia mihicñi nénžac?

³ Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac hénia imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñi némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianéñ momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua.

⁴ Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiyi. Wañu imi mia yéwéri mihicñi énécmimanñ niñac qahac, néñ onac siñna sasala késa kecžua imi niñtegiçmu niñac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

⁵ Méréneñ méñ wañu ewa biric hicñizaciguc imi, netecgéma ogicma zéman zé ménda wanžua, néñ zékañ zékañ zéwa, inéñ imi nuacnec ménda mihicñizac, néñ henaorinñ moczoñ yanda mihicñi énécmiyec tanec wanžac.

⁶ Sasalanéñ ic imuhucyawac zémindiñi qemindiñi wammigic nimba sécgézac.

⁷ Imuac niñac nówécgeñac késpedesya waimima ewa qeria mebélacgéçic. Ewa biric ogicogicyanéñ hélanzimiwac niñac.

⁸ Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac.

⁹ Ni imi ini ackuazéc moczoñ niñtohoanzu me qahac imi batucgé nimman zéma kiwi imi oénécmiyi.

¹⁰ Ic méñac méñ késpedesira waimigic ni imuhucyanec waimimanñ. Késpedesic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña.

¹¹ Nini Biria miñinawac niniñ qambaña imuac qelaña ménda kecziñ imuac niñac Biria miñinanéñ ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanžua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimanñ zé Troa amaiguc kenj nalé imuaru Miñ Kewuninanéñ

niñnéñu ai memec sanġular
mēj auma nañec.

¹³ Wañu ni ninzéh ninzéh
dacmuna Tito imi ménda
mihicñiyi imuac niñac nuac
ewa qerina imi hia ménda
mebélaçgéyi, nēj yaizézé ac
wañ énécmima Makedonia
baeciguc kenji.

¹⁴ Wañu Anutu ewa
hia ac wammiwiñ, inéh
nalé séc Kristoac qeriaiguc
meseli nénécmiyu yaréiguc
onogicanziñ. Wañu Kristo
niñmimia imuac héméña
hiabianéh neñañ murunec
saima baec séc sécgéma
kenzançac.

¹⁵ Hénia imi yomuhuc;
Nini imi gési énécmimia zéma
humucac buña ionac sugi-
naiguc momacnec Anutuac
kiwaiguc Kristoac héméña
wanziñ.

¹⁶ Tuñ méñac muru
héméña iminéñ humucac
buña tanec wañu humuciguc
onagicma kemmac, nēj tuñ
méñac muru imi héméña
iminéh kekecac buña wañu
kekeciguc onagicma kem-
mac. Ic méréneh ai buña
imuac sécy a wammac?

¹⁷ Nini ic tosara ésécnec
soukiwa mihicñiwiñ zé
wainiguc doku haianzu
ésécnec Anutuac ackuazécnéh
diwi qiwiliña ménda
wanzanziñ, nēj nini imi
Anutunéh méli nénécmiyu
Anutuac kiwaiguc zéma Kris-
toac qeriaiguc qeri hélacnec
zéau énécmianziñ.

amuwiñ zé muñguc hénima
ac zéziñ? Nini ic embac
tosara ésécnec zénañgé ac
kiwi onac muru haini hamac
me, onac murunec nonac
muru kiwi imuhucya haigic
hamac niñ qesi énécmiwiñac
ménda hezac. Ini niñgic
imuac wambiñac hezac me?

² Eñaoc mia kiwinina
wanzu. Imi mia ewa
qerinaiguc ooya. Ic embac
momac yanda oloñ nimmuac
hezac.

³ Ini imi Kristoac kiwi
héndéh héndéña kecgic
héngalen wañ énécmima
keczin. Wañu kiwi imi
kirifi dokuyanéh ménda
ooya, nēj Anutu kekecyaguc
iwac Uñanéh ooya. Wañu
Kiwi imi hoc hilañaiguc
ménda ooyanéh ic embac
ewa qerininawac hilañaiguc
ooya.

⁴ Niñkinzéhñina imuhucya
Kristoac murunec imi Anu-
tuac kiwaiguc kesa keczin.

⁵ Iwawai imuac me imuac
imi moczoñ neñañ mu-
runec zéma neñaoc sécnina
hezac imuhuc ménda zéma
nimbiñ. Nēj sécnina séc
he nénécmizac imi Anutu
arunec zéma nimbiñ.

⁶ Inéh mia sisipac ac
qelia imuac ai ic wambiñ
zé niñkinzéhñina mi-
hicñi nénécmiyec. Imi
mia kiwiyanéhñec qa-
hac, nēj Uñayanéhñec,
kiwinéh nunuhumuançac
nēj Uñanéh kekec mihicñi
nénécmiançac.

3

¹ Nini neñaoc zénañgé

*Sisipac ac qeliawac
edamuya.*

7 Kiwi hoc hilaŋaiguc néndéngéma ooya, humuc mihicŋi nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneŋ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaŋa, imuac niŋac wamma héŋsosolima hémmuac séc qahac waŋec.

8 Uŋa téréyawac ai imi séc ménŋ ogicma edamuyaguc ménda wammac me?

9 Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai imi edamuyaguc wanzaciguc, solaŋaguc zénééncmimia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac!

10 Imi hénia yomuhuc niŋac imuhuc zézua; Edamuya ogicogicya ménŋénŋ hayu becneŋ edamuyaguc kerec imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac.

11 Kecma qahac wawaŋa imuhucyanénŋ edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminéŋ edamuya ogicma kunenŋec wanzac.

12 Nini imi niŋkumu imuhucyaguc kecziŋ, imuac niŋac, bac yandi yandi qahac, haihaka waŋanŋiŋ.

13 Mosenénŋ Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaŋa imuac tetecgia imi ménda héŋ sosolimu niŋac kereŋnéŋ eŋeya kic tanera hoturu amuma kerec. Waŋu nini imi imuhuc ménda waŋanŋiŋ.

14 Néŋ éréma deguc acguc imi eneŋ ewa seliseli waŋ énécmimia waŋu sisipac ac wahala oloŋ niŋanŋu nalé

imuaru kereŋ imi ménda augic heanzac. Waŋu kereŋ imi Kristoac qeriaiguc auyu mazac.

15 Waŋu érékecma deguc Moseac kiwi oloŋanŋu nalé imuac séc kereŋ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac.

16 Waŋu ménŋénŋ Miŋ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereŋ imi aumimia wammac.

17 Miŋ Kewunina imi Uŋa keczac, imuac niŋac imuac me imuac Miŋ Kewuninawac Uŋa keczac imuaru mia qutuma keŋha wawaŋa hezac.

18 Neŋaŋ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereŋ qahac Miŋ Kewuninawac edamu imi wikiŋiguc héŋziŋ ésécneŋ héŋanŋiŋ. Hénni Miŋ Kewuac Uŋanéŋ waŋ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décy a ménŋac murunec emma ménŋac muru kereŋanŋiŋ.

4

Iwawai eeyagucnéŋ kewuc nomuŋ qeriaiguc hezac.

1 Imuac niŋac Anutuac wésé niniŋiguc ai yomi késa kecziŋ imuac nini qeri mama ménda wanzŋiŋ.

2 Néŋ Imuac gamu qeŋe haka sasaŋgiaiguc wawaŋa imi waima diwi qiwiliŋ haka héŋacya mema Anutuac ackuazéc imi ménda mohosowiŋ, néŋ ac héla zéau énécmima Anutuac kiwaiguc icya icya ionac ewa qeriginanénŋ kétinŋkétinŋ waŋ

énécmiyu niŋgési nénécmimu niŋac neŋaoc mewinini amuanziŋ.

³ Neŋaŋ buŋa suruc hiabia imi kereŋaguc hezaciguc imi humucac buŋa ionac muru sac imuhuc hezac.

⁴ Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buŋa suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niŋac baec yomuac baniara ginanéŋ ménda niŋzéhégéanŋu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu kecŋu.

⁵ Hénia yomuhuc niŋac ac imuhuc zéma mazua, Nini imi neŋaŋ niŋac ménda zéau énécmianziŋ, néŋ Kristo Yesu imi momac yanda neŋaŋ Miŋ Kewu kecŋac imi zéma Yesuac niŋac wamma nini onac weleŋ qeŋe ic kecziŋ imi zéau énécmianziŋ.

⁶ Hénia imi yomuhuc; Siŋi tunumaŋ qeriaiguc asac mararaŋnéŋ qetagaliyu zéyec Anutu iminéŋ waŋ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niŋmimiawac asac mararaŋ hemizac iminéŋ neŋaŋ ewa qerininaiguc qetagali nénécmianŋac.*

⁷ Neŋaŋ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéŋ memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziŋ. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néŋ neŋaŋ muru ménda hezac imi niŋtegiema kecbiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

⁸ Néwécnec néwécnec hélanzi nénécmianŋu, néŋ

hézé hézézaya ménda waŋanziŋ. Kukuderec mihicŋi nénécmianŋu, néŋ kucmama ménda waŋanziŋ.

⁹ Nunuhéi waŋ nénécmiyu, néŋ ménda wai nénécmiyu kecziŋ. Qenzaŋgé nénécmianŋu, néŋ ménda birima qahac waŋanziŋ.

¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buŋa imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buŋa acguc séwininaiguc hicŋitegiru hémmu.

¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéŋ séwinina houhouyawac buŋa imuaru hicŋitegiru hémmu niŋac neŋaŋ kekecninaguc nalé séc Yesuac niŋac wamma humucac déciŋac nonopocŋic kereŋanŋiŋ.

¹² Imuac humucnéŋ nonac muru ai meyu kekecnéŋ onac muru ai mezac.

¹³ Ni niŋzéhégéyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac ésécnec, nini niŋzéhé niŋzéhac ewa qeri imuhucya késa kecziŋ, imuac niŋac nini acguc niŋzéhégéziŋ imuac zéauziŋ.

¹⁴ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Miŋ Kewunina Yesu meqelimiyeŋc inéŋ mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momacnec iwac wésiaiguc nambinŋ zéma niŋtegiŋcziŋ.

¹⁵ Imi hélacnec, nini imi Anutuac ewa hiayanéŋ sécgé énécmiyu ic embac sasalanéŋ ewa hia ac zésaima keŋŋic Anutuac muru edamuya hemimac niŋac haihaka nina

* 4:6: Hén 1:3   * 4:13: Leg 116:10

moczon yanda imi onac hia niñac wamma meanziñ.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda wanziñ. Séwi icninanéñ zazagima kenzac, néñ qeri icnina imi naléya naléya qelimanec keñanzac.

¹⁷ Héñia imi yomuhuc; Nalé hotonja dac meanziñ zéra béra efefia iminéñ edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicñi nénécmimac.

¹⁸ Héhéña imi hotonja dac hemac, néñ ménda héhéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéñ héhéñawac séc imuac qahac, néñ kicninanéñ ménda héhéña imuac kic hihi wamma kecanziñ.

5

Kurumenj amaiguc tacyac wambij.

¹ Kic hihi wamma kecanziñ imuac héñia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama mén Anutunéñ menénéc mimia, méranéñ ménda memeya, ou kurumenjiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninziñ.

² Imi sac qahac héñia mén imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisiñ wamma kurumenjac séwi ama héinénecmiyu mewiñ zé qerininanéñ késama mambéc kecziñ.

³ Imuhuc héiwiñiguc, katanec ménda nanni ninicmu.

⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisi qatéñiguc

yaiwisisiñ wañanzij imi hetecgéwiñ niñac qahac néñ imuac qahaiguc mén qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnéñ qécgémac niñac imuhuc wañanzij.

⁵ Wañu Anutunéñ mia haka imi mihicñi nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ haka tosara kecma hicñi nénécmimac imuac asé kiwi wañ nénécmizac.

⁶ Imuac niñac nini baecac séwi halininaiguc kecanziñ nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakec you neñacnec kecanziñ imi ninziñ, néñ kileñ nalé séc niñkinzéñninaguc kecanziñ.

⁷ Imi mia nini kicninanéñ héhéña imuaru qahac, néñ ninzéñ ninzéñiguc kecanziñ.

⁸ Nini niñkinzéñninaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbij zé wañanzij.

⁹ Imuac nini kecbij me waima kembijiguc, ségiségi mihicñi miwiñ zéma niñselima kecanziñ.

¹⁰ Héñia imi mia yomuhuc, neñañ moczon yanda Kristoac zégésigési tatac imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc kecma wawañ meme hia me biria wañij imuac séc méndacma bakia mewijac hezac.

Miñ Kewuac luae qeqe ai.

¹¹ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac héñia niñtegicanziñ, imuac

niḡac ic embac tosara zénaḡgé énécmiziḡ. Waḡu nini miḡ séc Anutunéḡ niḡyacgé nénécmizac. Waḡu ini acguc ewa kétiḡ kétiḡ waḡ énécmiyu niḡyacgé nénécmizu zéma niḡkumuzua.

¹² Nini muḡguc neḡaoc ménda zénaḡgé amuziḡ, néḡ eḡaoc nonac niḡac niḡḡic zézé séḡiséḡi ḡinaguc wamma niḡac nalé titiḡa méḡ mihicḡi énécmiziḡ. Waḡu tosara ewa qeriac buḡa niḡac qahac, néḡ séwiac buḡa niḡac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melenḡ énécmimu.

¹³ Nini ewa soho kecziḡiguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziḡ. Waḡu nini ewanina hia kecziḡiguc imi acguc onac niḡac wamma imuhuc kecziḡ.

¹⁴ Momacḡucnéḡ momac yanda neḡaḡ niḡac wamma humuyec. Imuac niḡac neḡaḡ moczoḡ humuyiḡ imi niḡzéḡgézua. Héniac imuac niḡac Kriḡtoac goi héhiéinéḡ hinocgé nénécmizac.

¹⁵ Waḡu kekecguc kecziḡiḡ neḡaḡ imi muḡguc neḡaḡ niḡac wamma ménda kecbiḡ, néḡ neḡaḡ niḡac humuma muḡguc qelima yarec iwac niḡac wamma kecbiḡ niḡac inéḡ momac yanda neḡaḡ niḡac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic méḡac méḡ séwiya hémma ménda nimbiḡ.

Nini Kriḡto acguc séwiiguc hémma niḡi, néḡ muḡguc méḡ imuhucyanec ménda niḡaḡziḡ.

¹⁷ Imuac ic méḡnéḡ méḡ Kriḡtoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keḡec, néḡ héḡḡic, qelia hazac.

¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoḡ Anutuac murunec hicḡihicḡiya. Inéḡ Kriḡtoac qeriaiguc ewa momac mihicḡi nénécmiyec. Waḡu ewa momac mihicḡi énécmimiawac ai buḡa qenénécmiyec.

¹⁹ Imi mia Anutunéḡ képésicnina imi ménda olomma Kriḡtoac qeriaiguc eḡeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicḡi nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicḡi mihicḡiyawac ackuazéḡ imi méraninaiguc hai nénécmiyec.

²⁰ Héniac imuac niḡac nini imi Kriḡtoac kua meme ic wamma Anutunéḡ neḡaḡ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kriḡtoac nanaḡiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu.

²¹ Anutunéḡ neḡaḡ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solanḡ dindiḡawac buḡa wamma kecbiḡ niḡac Kriḡto képésic méḡ ménda waḡec, néḡ képésic ic tanec nimmiyec.*

6

¹ Anutuguc momacnec ai

* 5:21: Me képésicac mulu.

meanziñ nenenj énézéziñ, Anutuac ewa hia imi enj ménda késa kecmu.

² Imuac Anutunéñ yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* ✱ Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, ninzu, deguc imi anjgégj titiac naléya wanzac!

³ Aininaiguc gocya mi-hicñiwu niñac nini haihaka qonzon tonjgé énécmimia méñ ménda hai énécmianziñ.

⁴ Néñ ainina meanziñ séc Anutuac welenj qeçe ic kecziñ zéma imuac séc neñaoec mewinini amuma yéwéri hénia hénia eneña yomuhucyaiguc nañ selianziñ, zéra waiya, yéwéri, waizalañ,

⁵ nunuhéi, hésa ama, gewelonj wañ nénécmimia, ai yanda, gau qeçe, yaka niñ humuc,

⁶ météré amuma kekec, ninij ai, bisiqatéñ wamma kekec, qambañtoho, Uñaguc kekec, goi héihéi héla,

⁷ Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solañawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec,

⁸ edamuiguc me mema titiiguc, qac buña hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénéncmimia,

⁹ ic enomia tanec, néñ ic qac buña ninaguc kecma, ic humumia tanecnéñ kekecni-naguc, haka biriawac bakia meziñ tanecnéñ ménda humuziñ,

¹⁰ ewa biric kekec tanecnéñ nalé séc ségiségininaguc, maqeqeya tanec, néñ sasala mériañ mihicñi énécmianziñ, iwawai méñ ménda késa kecziñ tanecnéñ iwawai moczonj yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac.

¹² Nonac goi héihéinina imi moucmoucgia qahac néñ iminéñ onac ewa qeriginaiguc mouc moucgiawac hezac.

¹³ Ni nambérac hécna énézéanzua ésécneç énézézia imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyandigic moucmoucgia imi qahac wañu.

Ic ninzénj ninzénjina qahac iniguc ewa koronj koronj ménda wammu.

¹⁴ Solañ dindiña zéma hénia ac logiloginéñ dimuhuc séc érérenj wammaoc? Asac mararañ zéma sinji tunumañnéñ dimuhuc ala wañamumaoc? Imuac niñac ini imi ménda ninzénjéanzu iniguc ewa koronjkoronj ménda wammu.

¹⁵ Kristo zéma Beliaru† ierenj némaciguc ewa mo-mac wammaoc? Ninzénj ninzénj icnéñ ic méñ ménda ninzénjéanzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc?

¹⁶ Anutuac ocmuñ zéma baniara ierenj némaciguc

* **6:2:** Énépésimañac séc wanzac. imuaru gezac qema niñénécmizua, wañu anjgégj titiac naléiguc méra énécmizua. ✱ **6:2:** Yes 49:8 † **6:15:** Beliaru imi Sacdañac qara méñ, qac imuac hénia imi Ikoc miñina.

niŋni momacguc wammaoc? Anutunéŋ zéyec ésécnec neŋaŋ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuŋ kecziŋ. Imuac mia Anutunéŋ yomuhuc zéyec; Ni ionac sugginaiguc keŋha wamma i iniguc momacnec kecmaŋ, ni ionac Anutugina wamba ieneŋ nuac ic embachécna wammu.*

¹⁷ Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec éréma héŋ héima kecmu. Waŋu iwawai sigiginawac buŋa qeŋeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc waŋgic, neŋ héihéré énécmimaŋ.

¹⁸ Neŋ onac maŋgoc waŋ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac wandac miŋjananéŋ imuhuc zézac.*

7

¹ Ala sorochécna neŋaŋ imi sisipac ac zéma maziŋ imuhucyawac késa kecziŋ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiŋ. Kecma kekec téréya imi mesolaŋanima séwinina zéma uŋaninawac haka biria hénihénia igucnec météré amuma kecbiŋ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda aŋgéŋ tinénécmimu. Nini méŋac méŋ haka biria ménda waŋ énécmiyiŋ. Méŋac méŋ ménda mebiri énécmiyiŋ. Waŋu iwawaigina eŋ ménda onagirinŋ.

³ Ni késpedesgina zéhicŋimaŋ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi ésécnec, nonac ewa qerininaiguc kecgic momacnec kecma momacnec humuwiŋ niŋac imuhuc énézézua.

⁴ Ni niŋkinzéhégéma énézézua. Ni onac niŋ nimba zézé bipiginaguc waŋu qeri mebélac qebélac hakanéŋ sécgé néŋanzac. Waŋu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginéŋ qesalecgé néŋanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Makedonia baeciguc hayiŋ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac kerinŋ, néŋ hénia séra séc zéra waiya mihicŋiyiŋ. Séŋgaŋgeŋiguc tualeficnéŋ, ewa qerininaiguc bac yandi yandinéŋ he nénécmiyec.

⁶ Néŋ Qeri mama wawaŋa qerinina mebélacgé nénécmianzac Anutu inéŋ mia Tito hayu qerinina mebélac nénécmiyec

⁷ Tito hayec imi sac qahac néŋ meseli wammigic meme seli onarunec mihicŋiyec imuac suruc wamma ini qerinéŋ késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiaccgina zéma, qeri siŋgina nuac hezac imuac suruc momacnec waŋ néma qerina mebélacgé néŋu ségiségi wammaŋec waŋi.

⁸ Imi mia hénia yomuhuc niŋac, ni kiwina oénécmima niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néŋ kiwi iminéŋ nalé hotoŋa

* 6:16: Lew 26:12, Yer 32:38, Ezk 37:27

* 6:18: 2Sa 7:14, 2Sa 7:8

dac sac niñyéwéri mihicñi énécmiyec imi niñasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua.

⁹ Ni deguc ségiségi wanzua imi mia niñyéwéri mihicñi énécmiyi imuac niñac qahac, nēj niñyéwéri ginanēj énépésima keñ onoporu ewa hakagina melenjic hénia imuac niñac mia. Ini Anutuac ewa siñiguc niñyéwérigic imuac niñac kiwi nonac murunecnēj hénia méñac méñiguc haka méñac méñ ménda mebiri énécmiyec.

¹⁰ Anutuac ewa siñiguc niñyéwéri wañanzij imi kecma ménda nimbiri amuwij. Niñyéwéri imuhucyanēj ewa hakanina hainetec mihicñima anjēj titiiguc nonagicma keñanzac. Wañu baecac niñyéwéri imuhucyanēj humuc mihicñi nénécmianzac.

¹¹ Héñgic, Anutuac ewa siñiguc niñyéwériima kekec imi yéwéri qeriaiguc enaj héniaquina qitiric zéaumu niñac ewa qeriginaiguc wésé polañ dimuhucya, zésolañ amuamuya dimuhucya, qerigina kétinjkétiñ dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéñ késama mambéc kekec dimuhucya, qeri siñ dimuhucya, zémindiñi qemindiñi dimuhucya mihicñi énécmiyec.

¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic méñ kápésic wañec me ic méñ kápésic enj wammimia iorac niñac qahac, nēj qeri siñginanēj Anutuac

kiwaiguc onac muru hicñi énécmimac niñac oénécmiyi.

¹³ Wañu ai imuacnec nini héibélac qéibélac wañ nénécmimia wanzij.

Wañu Titoac qeri uñanēj onac niñac wamma qeri bénzēj mihicñiyec. Imuac niñac ewa qerinina mebélac gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niñac nini ségiségi wammanec wamma kecziñ.

¹⁴ Ackuazéc énézéyiñ imi moczoñ héla wanzac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanzac, imuac niñ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda ninzua.

¹⁵ Ini moczoñ bac yandi yandi wamma zénéñ hiri-hiri wamma héihéré miñara niñtoho wammigic imuac niñ qelima ewa qeriyanéñ onac muru moczoñ kendaczac.

¹⁶ Ni solañanec niñkinzénjé énécmizua imuac niñac ségiségi wanzua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzénj ninzénj dacmuna hécna Anutunēj Makedonia hénaroiñ goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu niñac wanzua.

² Zéra waiyawac manam batuc kunenj yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaguc kilenj haihulac wamma halenjinga kunenj

yanda alen alen késama haigic.

³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ienen hia wammucac séc halen hai énécmima enan ewa sinjina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic.

⁴ Ienen imi ic embac téréya tosara welen qeénécmima halen hai énécmimawac ai imuaru toroqewin zé ninénécmiwin ninjac hélacnec zéwelec nénécmigic.

⁵ Kic hihi wanin imuac-nec sac qahac néj toroqema ienen walac enan kekecgina Min Kewuninawac muru haimigic, wanu imuhucyanec Anutuac ewa sinjiguc nonac muru hai nénécmigic.

⁶ Titonén bec suginaiguc ai imi héniyec imuac ninjac ewa hiawac halen ai imi meyacgéma metecgémac ninjac zénanjé mizij.

⁷ Ini ninzén ninzén zéma ackuazécgina zéma nininjina zéma wésé polanjina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczonjiguc séc ménj ogicma wamma meanzu ésécnec ewa hiawac halen haihai aiguc acguc imuhuc séc ménj ogicma wamma memu.

⁸ Ni zéseli énécmima ménda zézua, néj onac sinjina iminénj hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polan hakaginaguc haiséséc wamma ninjésima keczua.

⁹ Imi mia hénia yomuhuc ninjac imuhuc zéma mayi; Min Kewunina Yesu Kristoac

ewa hiayawac haka yomi ini ninzu. Inénj eneya maqeqeya néjnec ini sécgina séc wamma kecmu ninjac eneya saménj bipiyaguc kerec, néj onac ninjac maqeqeya wajec.

¹⁰ Ai imuac mia nininjina zéwa ninjic iminénj nanjé énécmimac. Ini yawun emu-muac walac ai imi hénima megic. Wanu imi sac qahac ini imuac munjuc wammanj zé ewa sinjina he énécmiyec.

¹¹ Imuac ai imi mema medacmu. Wanu wésé polanjina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu.

¹² Wammucac sinjina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wanu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac.

¹³ Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimanj ninjac qahac, néj séc érerénj wanu kecmu ninjac.

¹⁴ Onac saménjaginanén ionac mété qététanjinawac, imuhucyanec ionac saménjaginanén onac séc mété qététanjinawac haigic kenja wanu, séc érerénjnec hiabia wammac.

¹⁵ Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala tocgégic imi enen saménj ginaguc ménda wanjic. Wanu komodia tocgégic imi enen acguc mété qététanjinaguc ménda wanjic.

Tito Korinti ama aren

yandaiguc mélimiyec.

16 (16a) Onac niḡac wamma wésé polañ nenamuru henénzac imuhucyanec Anu-tunéḡ Titoac ewa qeriaiguc momacnec haimiyec.

17 Miyu inéḡ nonac zénaḡgé ac késayec imi sac qahac, néḡ wésé polañ hemiyecac deguc kunéḡnec ogicma hemiyu eḡeya ewa siḡ méndacma onac muru kemmaḡ zé kenzac imuac niḡac (16b) Anutu ewa hia ac wammizua.

18 Ninzéḡ ninzéḡ dacmuna méḡ i guc momacnec mélini hazac. Waḡu inéḡ mia buḡa suruc hiabia zéau énécmima hénáorinḡ tuḡa tuḡa ionac sugginaiguc qac buḡayaguc waḡanzac.

19 Imi sac qahac, nini Miḡ Kewuninawac edamuyawac niḡac zéma nonac ewa siḡ héla imi énézéyu hémmu niḡac zéma ewa hiawac haleḡ ai meni ic imi momacnec keḡha wammac niḡac hénáorinḡ tuḡa tuḡa ieneḡ gésimima kumugic.

20 Nini imi haleḡ kunéḡ yanda nonac méraninaiguc haigic galeḡgéanzinḡ ai imuac méḡnéḡ méḡ zébiri nénécmiwac niḡ técnina nimma kecanzinḡ.

21 Hénia imi yomuhuc, nini Miḡ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néḡ ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambiḡ zé, técnina nimma kecbinḡ zé wanzinḡ.

22 Waḡu iriguc momacnec

ninzéḡ ninzéḡ dacmuna méḡ mélini keḡec. Iwac mia héḡgésima niḡni, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Waḡu deguc imi onac niḡu ewa qeriaiguc niḡkinzéḡ kunéḡ yanda hicḡimiyu, wésé polañ imi ogicma kunéḡ yanda ai imi memaḡ zé wanzac.

23 Titoac zéwa niḡgic, inéḡ onac welenḡ qeḡe ainaiguc mérana zéma ai momacna wanzac, waḡu ninzéḡ ninzéḡ dacmuna éréhéčna niḡac zéwa, iereḡ imi hénáorinḡ tuḡa tuḡa ionac méliméli ic éréhécgina zéma Kristoac edamuya wanzaoc.

24 Imuac niḡac ini imi hénáorinḡ tuḡa tuḡa ionac kicginaiguc eḡaḡ siḡginawac héla zéma zézé bipi ac waḡ énécmiyinḡ imuac hénia imi eḡaḡ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9

1 (2a) Ni onac wésé polañ imi ninzua hénia imuac niḡac (1) ic embac téréya welenḡ qeénécmimiawac kiwi muḡguc oénécmimaḡ zé nimba hénia qahac wanzac.

2 (2b) Ni onac niḡ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawuḡ emumuac bec zéréḡ qéréḡ wandacgic zéma onac mepési énécmiyinḡ. Waḡu imuhuc énézéwa onac wésé polañginanéḡ ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec.

³ Waŋu mepési énécmima ac zéyi iminéŋ héla qahac ménda wammac, néŋ zéyi éséc nec zéréŋ qéréŋ wandacmu niŋac ic imi méli énécmiyi.

⁴ Qahac waŋu, Makedonia ic embac ieneŋ niguc momacnec kemma ini zéréŋ qéréŋ ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, néŋ nini momacnec ninzéhégéma kerih imuac mia gamunéh qacninaiguc embac niŋac.

⁵ Imuac ni ninzéh ninzéh dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleŋ bec nec haiwiŋ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducŋiyunec zéréŋqéréŋ wandacmu zéma zénaŋgé énécmimu iminéŋ hia zéma niŋi. Imuhuc zéréŋ qéréŋ wamma tocgogic zéhinociguc qahac, néŋ ewa hiawac haleŋ héla wammac.

Héla sasala mihicŋiwiŋ zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Anjétima komocdia héihimic wammu imi eneŋ komocdia metocgomu, néŋ nétéréma sasala héihimic wammu imi eneŋ sasala metocgomuac hezac.

⁷ Niŋgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néŋ anjétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunéh ewa hia nimma haianzu ionac siŋgina niŋanzac.

⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécginaguc wamma nétéréma memu

niŋac Anutu imi ewa hiawac buŋa hénia hénia hia qe salecgé énécmimacac kuha hemizac.

⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inéh séc qema méndemma ic maqeqeya énécmianzac. Waŋu iwac solan dindiŋawac haka imi nalé tetecgia qahac hemac.*

¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma ne neac buŋa momacnec énécmianzac inéh iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solan dindiŋawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac.

¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kuneh yanda hai énécmigic, enan haihulac haka imuac hélanéŋ ai meni ic embac ieneŋ Anutu ewa hia ac ézému.

¹² Weleŋ qeŋe ai iminéŋ ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hogic mihicŋi énécmianzac. Waŋu imi sac qahac, haka iminéŋ ewa hia kuneh yanda Anutu qe salecgé mianzac.

¹³ Weleŋ qeŋe ai iminéŋ héipuc wan énécmiyu, Kristoac buŋa suruc hiabia imi hélacnec zéauma niŋtoho wamma, Yerusalem hénarih zéma ic embac tosara ewa hiawac haleŋ haihulac yandanec weleŋ qeénécmigic, hémma ic embac ieneŋ Anutu mepésimianzu.

¹⁴ Imuac ieneŋ aguc onac

* 9:9: Leg 112:9

niḡac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac niḡac onac niḡ wamma kecanzu.

¹⁵ Iwac sese imi acni-nanéḡ zézéyawac séc qahac, imuac niḡac Anutu ewa hia wammiziḡ.

10

Paulonéḡ aiya niḡac saiwa acya énézéyec.

¹ Iniguc aḡamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néḡ wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi zénéḡ hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzénḡ hakaiguc namma zéwelec waḡ énécmizua.

² Nini séwiac siḡiguc namma haihaka waḡanziziḡ zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémanḡac hezac. Waḡu onacmuru hama imuac séciguc meefima ménda zémanḡ zé zéwelec énécmizua.

³ Nini séwiiḡuc kecanziḡ imi hélacnec, néḡ séwiac nanaḡiguc yaré ménda qeanziziḡ.

⁴ Yaréninacwac tewi zakonḡ imi séwi igucnec qahac, néḡ Anutuac kuhanéḡ raragina selia quwuc muwura tianziḡ.

⁵ Waḡu ac zéenḡ zémaya imi zéhézéḡgéma iwawai Anutuac niniḡ qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, waḡu Kristo

niḡtoho wammimu niḡac niniḡgina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianziḡ.

⁶ Niḡ tohotoho hakag-inanéḡ hélacuc wandaru acqeḡe haka tosara zémindiḡi qemidiḡi wambiḡ zé zéréḡ qéréḡ wamma kecziziḡ.

⁷ Ini imi séwiiḡuc sac ninicgési waḡ nénécmianzu. Ic méḡnéḡ eḡeyaoc Kristoac buḡa kecanzac imuac niḡkinzénḡ gézaciguc eḡeya ésécnec nini acḡuc Kristoac buḡa kecanziḡ imi ewa qerianéḡ muḡuc nimma niḡteḡicmac.

⁸ Qac buḡa Miḡ Kewun-inanéḡ nénécmiyec imi hézénḡgé énécmiwiḡ niḡac qahac, néḡ meyac kumu énécmiwiḡ niḡac nénécmiyec imuac niḡac ni imuac komora méḡ ogicma meyacamuma zémanḡiguc gamuna ménda nimmanḡ.

⁹ Ni kiwi o énécmima memeteric waḡ énécmimanḡ zé wanzua éséc nimbu niḡac.

¹⁰ Ic tosara ieneḡ yomuhuc zéanzu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéḡ eḡeya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac.

¹¹ Ic imuhucya imi eneḡ yomuhuc niḡteḡicmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbiḡ nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiḡuc oma zéziḡ ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambiḡ.

¹² Nini imi tosara eḡanḡ

meyacamuma zéanžu iniguc haiséséc wamma niŋgési amuwijaç séc qa-hac, néj ienej eŋawunec haiséséc waŋamuma héngési waŋamuanžu imuac ionac nimba niŋtegic qiŋtegicgina ménda he énécmizac.

¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwijaç, néj Anutunéj miŋ séc méndéj nénécmiyec nanaŋ imuhucgeŋ tima kecbiŋ. Imuhuc wamma kec kecžu imuac séc ai mewijaç zé haréyijaç.*

¹⁴ Nini imi méréç méréçginawac Kristoac buŋa suruc hiabia énézéwiŋ zé walac walac hayijaç, imuac niŋac nini onac muru hayijaç nalé imuaru imi nanaŋ ninawac séc imi ogicma ménda hayijaç.

¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeiguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuzijaç, néj niŋzér niŋzérgina yandima kemmac séc sugcinaiguc nonac ai memeac titijaç imi nétéréma kunej yanda wammac zéma imuac niŋkumuma kecziŋ.

¹⁶ Imi mia tosara ionac ai buŋaiguc namma bec mihicŋigic imuaru héima ménda meyac amuwijaç, néj onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buŋa suruc hiabia imi énézéwiŋ zé imuhuc wamma kecziŋ.

¹⁷ Zézé ségiségi wambiŋ zé Miŋninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu.*

¹⁸ Méj eŋeyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néj Miŋninanéj mepésimimac iminéj héipucyaguc wanžac.

11

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

¹ Hakana qelaŋa dac imuac ewaginanéj nanğé némma niŋkeçžu zéma niŋkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatén waŋ néngic!

² Ni Anutuac qeri siŋiguc onac niŋac qeri siŋ niŋzua. Ni ini embac seraŋa solaŋa ésécnec Kristoac muru onopocmaŋ zé zammaréŋiguc iwac buŋa qeénécmizua.

³ Mokoleŋnéj diwi qi-wiliŋaiguc Ewa imi ikoc wammiyec ésécnec onac niniŋ solaŋa zéma niniŋ héla Kristoac muru héikumugic heyec imuacnec héŋacya mema néŋgacma ewa qeriginanéj zapi qeçeya wambac niŋac.

⁴ Imi mia hénia yomuhuc niŋac imuhuc zéma mazua, Méjnéj méj hama Yesuac hénia zéau énécmiyijaç imi qahac, néj hénia méj zéau énécmizac me Uŋa megic imi qahac, néj uŋa méj énécmizac me buŋa suruc hiabia niŋgic imi qahac, néj méjác énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bénzénzér wamma gezacgina hia haianžu.

5 Yesuac Méliméli ic kunerj kunerj iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda keczua.

6 Hélaacnec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, nérj ninijnna imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda sugginaiguc hénna hénna héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczua.

7 Ni enarj meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buña suruc hiabia boñ tegic zéau énécmima késpedesicna mihicnjizua me?

8 Ni welerj qeénécmimarj zé wamma hénarorj tuña tuña tosara ienerj méra néngic mema kowu neyi gezarj.

9 Ni iniguc kecma iwawai ménjac ménj osima kerj nalé imuaru ménjac ménj yéwéri ménda mihicnji miyi. Imi mia ninzérj ninzérj dacmuna tosara Makedonia igucnec hagic imi enerj iwawai ménda henénec imi mema hama néngic. Ni hénna hénna héniaiguc yéwéri ménda mihicnji énécmimarj zé galerj mema kerj, warj toroqema imuhuc wamma kecmarj.

10 Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac ninjac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi ménjnéj menénje némmacac séc qahac.

11 Hénna némac ninjac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunérj ninzac.

12 Ic tosia enerj niniguc séc érerérj keczu zéma ninjénécmimu ninjac mepési amuwij zé nalé titinja mihicnjiwij zé warjanzu, nérj ionac nalé titinja imi netecgémarrj ninjac ni imi warjanzua. Warj imuac toroqema wammarj.

13 Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ienerj imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyonj baiyonj wamma keczanzu.

14 Imi mia haka méréra qahac. Biria minjina acguc edamuya kua meme uña tanec héiyonj baiyonj wamma keczazac.

15 Imuac ninjac Biria minjinawac ai ichéra imi enerj acguc enaoc solarj dindinjawac ai ic tanec héiyonj baiyonj wamma keczanzu. Imi mia haka welicwelicgia qahac. Ienerj imi tetecgiaiguc wawarj memegina biria imuac bakia séc érerérj nec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

16 Ni munjuc énézézua, ménjnéj ménj nuac nimma ic qelara ménda zéma nimmac. Warj imuhuc ninzaciguc, qelara éséc hia ninjnéju ni acguc komodia mepési amumarj.

17 Ac zézua imi Minj Kewuninawac ewa sinjiguc ménda namma zézua, nérj haka qelaraiguc namma meefima mepési amuzua.

18 Ic sasala ienerj séwiiguc héima namma mepési

amuanzu imuac ni acguc mepési amumanj.

19 Imi mia hénia yomuhuc niñ imuhuc zézua, ini enjaoc niñgic niñtegic qindegic ginaguc wanuguc kilen ic qelana tosara ségiségi wamma ewaginanén dongé énécmianzu.

20 Imuacnec sac qahac, nén méjnén hésa ic éséc énépésizac me, kinecqinecyá ésécnec énépésizac me, iwawagina onagiczac me, meyac amuzac me, hulun ginaiguc onotozaciguc qeriginanén hia dongé mianzu.

21 Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téngén kerin imuac gamuna bisima zéauzua. Nén Méjnén iwawai méñac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelana ésécnec meefi amuma hia zémanj.

22 Ienen Hebraio ic? Ni acguc. Ienen Israel ic? Ni acguc. Ienen Abarahamac qelihéra? Ni acguc.

23 Ienen Kristoac ai ic? Qelanj ésécnec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héla kecua. Ai kunen yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma kerin, hihilocnén nugic qétéya imi olommanjac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc kereñi.

24 Yuda ic enen hihilocnén hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic.

25 Hatac 3 aribambanén nugic, hatac 1 hocnén gilima nugic, hatac 3 konduniguc

zéc biriyec, wanu sinji kaiwe momacguc kondunén huanéñu kerin.

26 Héna gowogowoiguc haka yomuhucya hicñinéñec, doku téfara zérabéra, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama areña yanda, baec kisia, kondun, wanu dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicñiyi.

27 Wanu kucqeqe ai zéma qenzen manzen, sinji sasala gau qeqe, yaka niñ humuc, doku niñac déméñna qanjararanj qeqeya, nene qahac kekec, sanjeña zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma

28 wanu imuac qahaiguc méñ hezac imi naléya naléya henaorin tunja tunja héngalen wanj énécmiwa yéwéria kunen yandanén hélanzinénanzac.

29 Sugcinaiguc méjnén qeka meka wanu ni acguc qeka meka ménda wananzua me? Sugcinaiguc méñac méñ wammigic qonzontonj géyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda wanj néñanzac me?

30 Kilen meyac amumanjac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianzac imuac mia meyacmanj.

31 Minj Kewunina Yesuac Manjocya, nalé tetecgia qahac mepé qepési wanmimiawac hezac inén mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac.

32 Damasiko ama areña yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galeña méjnén ni

népésimaŋ zé ichéra énézéyu ama yanda imuaru awima kecgic.

³³ Néh alahécna eneŋ ni neŋgeŋ yandaiguc tinéma ama areŋa yanda imuac demin gouŋa igucnec hésaiguc tikologic hiŋgacma baec galeŋ iwac méria igucnec néŋgari.

12

Paulonéh tiliŋ tiliŋiguc héŋec.

¹ Ac haréŋa tanec wanzac, néŋ kileŋ meyac amuma zémaŋac hezac. Imuac Uŋawac haka Miŋ Kewuni-nanéŋ nézéyu héŋi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa niŋgic.

² Ni Kristoac ic mén ninzua. Ic imi Uŋanéŋ wagiru kurumeŋ qétéya ³ imuaru emma mayec. Mama keru yawuŋ ¹⁴ bec tegézac. (Nalé imuaru inéŋ séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋgaŋgeŋiguc kerec imi ni ménda ninzua, néŋ Anutunéh ninzac.)

³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inéŋ séwi qeriaiguc kerec me imuac séŋgaŋgeŋiguc kerec imi ni ménda ninzua, néŋ Anutunéh ninzac.)

⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya niŋec. Ic mén humuma houmaçac hezac ménéŋ ac imi muŋguc zémacac niŋ ménda zémimia.

⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmimaŋ, néŋ nena imi

qeka mekanawac ménda zéma ménçac mén mepési amumaŋac séc qahac.

⁶ Ni ac héla sac zémaŋ, imuac niŋac mepési amumaŋ zé wammaŋiguc imi qelaŋa ménda wammaŋ. Néh ménéŋ niŋu haihakana iguc héŋec me kuana igucnec niŋec imi ogicma ic hiabia zéma niŋnémbac niŋac zémaŋ zé osizua.

⁷ Uŋawac iwawai hénia hénia meaunéŋec imuac nimba eŋeŋa yanda waŋanzac. Imuac niŋac ni sécna ogicma meyac amuwi niŋac séwinaiguc waiya, qara Biria miŋinawac kua meme uŋa hainéŋec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumaŋ niŋac yéwéri mihicŋi némmaŋ zé imuhuc hainéŋec.

⁸ Waŋu yéwéri imi wainémmac niŋac Miŋ Kewu zéwelec wammima keçba hatac haréwéc waŋec.

⁹ Waŋu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéh qeka mekagaiguc mesolaŋanianzac imuac niŋac ewa hiananéŋ sécgé géŋzac. Imuac niŋ ni Kristoac kuhanéh nuaru henémmac niŋac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba eŋu Anutu zéhiaru mimaŋ.

¹⁰ Qekameka mihicŋianzua séc kucnaguc waŋanzua imuac niŋ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicŋianzua séc ségiségi

wanjanzua.

Paulonéj ic enia ionac ai ic buŋa qemimia wanjec.

¹¹ Ni qelaŋa wanzua, néj ini hinocgé néjgic imuhuc wanzua. Enej meyac némmuac hezac. Ni ic enjomia, néj Yesuac Méliméli ic eŋeŋa yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda keczua.

¹² Ni onac suginaiguc gum bénzénzénj kunej yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéj Yesuac méliméli ic héla keczua imuac asé ki-wiya wanj nénzac.

¹³ Yéwéri ménda mihicŋi énécmiyi késpedesna imi sac waima haka tosara méŋac méj niŋac ménda nimbiri némmu, néj welen qeénécmiwa onac muru hénarorij tosia ionac séc ménda wawaŋa méj he énécmizac me?

¹⁴ Ninzu, onac muru hamaŋ zé zéréŋqéréŋ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néj yéwéri méj ménda mihicŋi énécmimaŋ. Ni onac iwawaigina niŋac qahac, néj eŋaŋ niŋac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac enej neŋgoc maŋgoc ginawac iwawai hofiguc haiyic heyu em-macac ménda hezac, néj neŋgoc maŋgoc eŋaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac.

¹⁵ Ni mia kekec uŋaginanéj hiarumac niŋac ségiségi

wamma iwawaina auma imuacnec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacmaŋ. Wanu siŋgina niŋanzua séc kemma muŋguc yanda kunej yanda wanu, siŋna niŋgic séc kemma muŋguc yanda komora wammacac hezac me?

¹⁶ Ic tosia néj nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, néj diwi qiwiliŋ ic keczuawac diwi qiwiliŋ wanj énécmima énépésiyec.

¹⁷ Ni ichécna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néju iwawaigina onagiri me?

¹⁸ Wanu Tito onacmuru kemmac niŋac zémiyi imuhucnec ninzénj ninzénj munana méj méliwa wagic amuma hayoc, wanu Titonéj hama iwawai méj onagirec me? Ini niŋgic, i zéma ni nekaoc Uŋa téréya imuhucyanec zéma hena momacguc ménda kecanzic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niŋgic éréma deguc nini héikeŋzé héihazé wammanec keczij tanec wanzac gezaŋ. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézéziŋ. Ala sorochécna, imi moczoŋ ini nanjé énécmiwiŋ zé zéziŋ.

²⁰ Ni onac muru hamaŋ nalé imuaru, ini hémmaŋ zé niŋi haka imuhucya ménda wamma kecgic inicbi niŋac, ini acguc hémbiŋ zé niŋgic séc ménda wamma kecba némbu niŋac, bacna

yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndéj amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeqe zéma kaižiliwej wamma kecbu niñac zénéjña hirizac.

²¹ Onac murunec tosiánéj haihaka zapi qeçeya zéma kaisero zéma nezéléléj haka imuhucya wamma qerigina ménda melenanžu. Wañu imuhuc wammanec kecgic, onaru hawa Anutunanéj memanéju, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niñac bacna yandizac.

13

Goro ac teteçgia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamañ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéj ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiñ.*

² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niñgic, muñguc hamañ imuaru imi becnec kápésic wañgic ic ionac zéma ic tosara ionac kápésicgina imi ménda wai énécmimañ.

³ Kristonéj nuac qeriiguc ac haiyu zéanžua imuac hénia hiçñitegiru hémbiñ zé wañanžu. Imuac niñac imuhuc zézua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda wañanžac, néj ewa

qeriginaiguc kuhaguc aiya meanzac.

⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héñgeña wéndaraiguc qegic, néj Anutuac kuciguc yarecac kecanžac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecanziñ, néj welerj qeénécmiwiñ zé Anutuac kuciguc kecanziñ.

⁵ Ini ninzénj ninzénjguc kecanžu me qahac imi niñasariwiñ zé batucgéma niñgési amumu. Yesu Kristonéj ewa qeriginaiguc kecanžac imi ménda niñasarizu me? Ini imi ménda niñteçicziuguc ini ninzénj ninzénj ic héla qahac.

⁶ Wañu nini imi ninzénj ninzénj ic ikora qahac, hénia imi niñteçicmu niñac wanzua.

⁷ Anutunéj galenğé énécmiyu kápésic méñ ménda wammu niñac Anutu zéwelecmima kecanziñ. Imi mia ninicgic nini ninzénj ninzénj ic héla kecanziñ tanec wambiñ niñac qahac. Nini imi ninicgic ninzénj ninzénj ic ikora tanec hia wambiñ, néj ini imi haka silic solaña wamma kecmu niñac imuhuc wamma kecanziñ.

⁸ Nini imuhucyanéj haka méñac méñ ac héla imi logima wambiñac séc qahac, néj imuacnec sac méndacma wamma kecwinaç hezac imuac mia imuhuc zézua.

⁹ Hénia méñ imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni kucginaç kecanžu séc ségiségi

* 13:1: Hén 19:15

wamma imuhuc solañanima kecmu niñac Anutu zéwelec wammianziñ.

¹⁰ Miñ Kewunéñ qac buña néñec iminéñ ménda hézénge énécmimañ, néñ meyac énécmimañ niñac néñec. Imuac niñac ni onaru hama qac buñana imuaru héima namma ac geriwaguc ménda wañ énécmimañ zé lakec kecmanc walac goro ac oénécmizua.

Yaizéze ac teteçgia.

¹¹ Dacmuna héçna ac teteçgiawac zéwa gezacgina haima nimma niñtohomu, ségiségi wamma kecmu. Imuhuc wamma solañanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miñina Anutunéñ iniguc kecmac.

¹² Kiricne téréyaguc yaizéze ac wañamumu.*

¹³ Ic embac téréya momac yanda eneñ acguc yaizéze ac wañ énécmizu.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uña téréyawac ala kekecnéñ tuñ onac muru he énécmimac.†

---

* **13:12:** Kiwi tosaraiguc ac yomi kembraña 11 teteçgiaiguc toroçema ogic heyu kembraña 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac. † **13:14:** Kembraña yomi kiwi tosaraiguc ménda hezac.

Galatia

1 Ic onarunec me ic méñnéñ zéyec niñac qahac, néñ Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyeç Anutu mañgoc iereñ méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi

2 ninzéhñ ninzéhñ dacmuna héçna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénaoriñ Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru

3 neñañ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenéñ hama he énéçmimac niñac wanzin.

4 Kristonéhñ Anutu neñañ mañgocninawac ewa siña méndacma neñañ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénéçmimanñ zé kápésicnina niñac wamma eñeya séwi kekeçya wai nénéçmiyeç.

5 Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecmaç. Hélaçnec!

Buñ suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

6 Ini Anutunéhñ Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéç tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énéçmizua.

7 Wañu imi buñ suruc hiabia méñ ménda wanzac, néñ ic tosia ieneñ mesoho

énéçmima Kristoac buñ suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wañanzac.

8 Wañu neneñ me kua meme uña méñ kurumeñ igucnec hahayanéhñ buñ suruc hiabia énézéyiñ imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmaç.

9 Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézéçua. Méñnéñ méñ buñ suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néñ méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammaç.

10 Ni degucmi icnéñ niñgic séçgémac niñac wanzua me Anutunéhñ niñu séçgémac niñac wanzua? Ni ic ieneñ welicgé némmu niñac zéçua me? Ni ic ieneñ niñgic séçgémac niñac zéwinc imi Kristoac welen qeçe icya héla ménda wambineç.

Anutunéhñ Paulo dimuhuc héihéré miyeç imuac suruc.

11 Dacmuna héçna, eneñ niñteçgicmu niñac énézéçua, buñ suruc hiabia zéauanzua imi ic méñac ewa siñ méndacmimia qahac.

12 Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méñnéñ ménda ku néñec, néñ Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi.

13 Ni becneç Yuda ic ionac héna tima keru imuaru, ini niñgic éséçnec Anutuac hénaoriñ réwérianec ununesi wañ énéçmima mebiri énéçmiyi.

14 Waŋu ni imi yawuŋ momachécna sasala onog-icma Yuda ic ionac héná imi selianec ninzéhéma yanda hécninawac ac pakeŋ mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacani.

15 Waŋu neŋgocnawac héri qeri igucnec gésinémma ewa hiaya niŋac wamma héihéré néŋec inéh mia

16 Naŋawac hénia imi ic enia ionac muru zéau énécmimaŋ niŋac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma mihicŋi néŋec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiŋi.

17 Waŋu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai meŋic ionac inicmaŋ zé Yerusalem ménda keŋi, néŋ moczoŋ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc liliŋéma keŋi.

18 Imuacnec kecma yawuŋ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmaŋ zé Yerusalem ekemma i guc momacnec ai meme 15 keri.

19 Waŋu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniri, néŋ Miŋ Kewun-inawac munaya Yakobo iwacnec héŋi.

20 Héŋŋic, ni onac niŋ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac.

21 Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba

22 Kristoac hénáoriŋ Yuda baeciguc keczu ieneŋ becnecc kic tanecna ménda héŋŋic, néŋ

23 ic méŋ nunuhéi waŋec iminéŋ deguc ninzéh ninzéh

walac qetéhémáŋ zé waŋaŋec imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zéhic niŋŋic.

24 Nimma nuac niŋac Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ieneŋ Paulo aŋgétima tétécgémigic.

1 Ai yawuŋ 14 tecgéyu neŋ Banabaguc Tito wagicma muŋguc Yerusalem ekeŋiŋ.

2 Imi mia Anutunéh nézéyu hémma ekemma buŋa suruc hiabia ic enia ionac sugcinaiguc zéauaŋi imuacnec énézéyi. Énézéma aina memaŋac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héra qahac ménda wambac niŋac qacgina keŋkeŋa ionacnec sac énézéyi.

3 Waŋu Girik ic Tito niguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niŋac ménda zénaŋgémiyi.

4 Imi mia dacmuna ikora tosara éléhnecc haréhic ionac niŋac imuhuc waŋi. Ieneŋ imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziŋ imi kowu ninicma acnéŋ qaténénécmigic welen qeénécmiwiŋ niŋac imuhuc waŋŋic.

5 Waŋu buŋa suruc hiabia imi onac sugcinaiguc nalé séc hemac niŋac nalé hotoŋadac méŋ ionac ac niŋac ménda bélacgéyiŋ.

6 Qacgina niŋénécmigic keczu ionac sugcinaiguc méŋac méŋ ewa éréhécc ménda waŋaŋzua. Anutu imi

ic ionac séwígina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina kenkenja ienen méñac méñ ménda méra néngic,

7 néñ nówécgeñaiguc Peteronéñ séwíac asé kiwiginaguc ionac muru buña suruc hiabia énézémac niñ ai buña qemiyec éséc nec ni imuhucyanec ic enia ionac ai buña qenéñec imi héñtegitic.

8 Wañu Petero qindiñi mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéñ mia ni momacnec qindiñi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec.

9 Wañu ai ic tandéya éséc nec zéma niñénécmianzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ienen goi héihéiya nuac muru néñu hezac imi héñtegitic ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenzic eñaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembiñ zé niñgic hiaruyu yaižézénira zéma méranira qegic.

10 Wañu maqeqeya ionac niñqeli énécmiwic imuacnec sac qesinércmigic. Wañu haka silic imuhucya imi neñ bec seliseli wamma meanji.

Paulonéñ Petero zéqeqetali wammiyec.

11 Wañu Kefanéñ Antiokia ama areñaiguc hayec imuaru hakasilic Képésiraguc méñ wañu musu qeqe wammima ac zémiji.

12 Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ienen ménda harédacgicnec Kefanéñ ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néñ ic ienen hosucgé énécmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néngacma kenjec.

13 Wañu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya wañgic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéñ hérémíyu sigima kenjec.

14 Wañu hémba buña suruc hiabia imuac hena dindiña hezac séc ménda tígic moczoñ yanda kicginaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wañu kilen Yuda ic tanec qahac, néñ ic enia tanec kecma némac niñac ic enia ienen Yuda ic ionac hena méndacmu niñ seliseli wamma héihéré énécmikeczañ?

15 Neñañ ic enia kápésicguc kekera ionac murunec qahac, néñ Yuda ic hicñiyiñ.

16 Képésic solañ zémimia imi hena ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Yesu Kristo ninzénge mimia imuacnec hezac imi ninziñ. Imuac niñ nini acguc Kristo Yesu ninzéngeanzñ. Imi mia nini hena ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Kristo ninzénge mini kápésic solañ zénénécmimac imuac niñ mia. Hena acac wawañ memeiguc séwi ic méñac méñ kápésic solañ zémimia méñ

* 2:14: Kefa imi Hebiraio ac, Petero imi Girik ac, héniaqira imi neñañ aciguc zamanziñ.

ménda hezac.

¹⁷ Neňañ Yesu Kristoac qeriaiguc kápésic solañ zé nénécmimia wammac niň seliseli waňkecni kápésicnéň mihicňi nénécmimaciguc, Kristonéň kápésic imuac welen qeqe ic wanzac me? Imi moczoňnec qahac!

¹⁸ Ni némac iwawai mén gema téngéyi imi muňguc meyac kumumaňiguc, hakana iminéň measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wammaň.

¹⁹ Héna acnéň zétecgéyu humuma héna ac igucnec aňgéh tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecmaň niňac imuhuc waňi.

²⁰ Ni imi Kristoguc ic héngena wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc kecza yomi imi nenaoc qahac, néň qerinaiguc kecnéžzac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc kecza imi goina héima nuac niň wamma eňeya séwi kekecy a waiyec Anutuac naňa i ninzéhéma ninzéh ninzéh imuac qeriaiguc kecanza.

²¹ Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda qetalizua. Kápésic solañ wawaňa imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéň eň humuyec tanec wammac.

3

Ninzéh ninzéhac héna.

¹ O Galatia ic qelaňa! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héngena wéndaraiguc qegic keňkecma humuyec imi dindiňanec zéasari

énécmiwa nindacgic, néň kilenj mérénéň ewa soho meénécmizac?

² Ni onac murunec haka momacguc sac qesinimmaň zé wanzua. Ini Uňa Téréya imi héna ac tohoma megi me Yesu ninzéhéma megi?

³ Ini ewa soho wanzu me? Uňa téréyaguc hénigic, néň deguc Uňa téréya waima séwiginawac sinjiguc metecgéwiň zé wanzu me?

⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicňi énécmiyu héngic imi héla qahac eňomia wanzac me? Imi hélacnec eňomia me?

⁵ Imuhuc waňu Anutu Uňa téréya énécmima sugginaiguc kuc méréra mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzéhéma mimia imuacnec?

⁶ Abarahamnéň Anutu ninzéhégéyu ic solañ zémimia waňec.

⁷ Imuac ic embac ninzéh ninzéh igucnecnéň Abarahamac qelihéra wanzu imi niňasarimu.

⁸ Waňu Anutunéň ic enia ninzéh ninzéhgina niňac wamma solañ zé énécmimac imi walac niňasarima Abaraham buňa suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac.

⁹ Imuac ic embac ninzéh ninzéh igucnec ieneň imi ninzéhéma kecanec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac.

¹⁰ Mérénéň mén héna ac wawaňa imuac héima nanzu

séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niŋ héna acac ai mezu séc saecac bawaiguc keczu.

¹¹ Waŋu Anutuac ki-waiguc ic ménénén héna ac méndacma solañanimac ac séc qahac téngén. Imi mia ic solañanén ninzén ninzéniguc sac kecmu.

¹² Héna ac imi ninzén ninzén igucnec hahaya qahac, imuac ic mérénen héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inén héna ac qeriaiguc kecmac.

¹³ Kristonén neŋaŋ niŋac wamma saec ac zémimia waŋec. Waŋu héna acac saec ac igucnec mulu menénécmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaŋa séc saecac bawaiguc kekera imuhuc ooyawac hezac.

¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériaŋnén ic enia ionac muru kereŋu neŋaŋ ninzén ninzéniguc namma sisi-pac acac buŋa uŋa téréya nénécmiyu aŋgén tiwiŋ niŋac imuhuc waŋec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neŋaŋ kecanziŋ igucnec séséc mén héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni ménénén mén aumac me toro qemacac séc qahac waŋanzac.

¹⁶ Waŋu sisipac ac mén yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya waŋec. Waŋu sasala niŋac qelihécga ménda zéma momacguc sac niŋac zéma guac

qeliga zéyec. Waŋu imi mia Kristo.

¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niŋac, Anutunén walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuŋ 430 tecgéyuguc hicŋiyec iminén qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac.

¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, nén Anutuac sisipac ac niŋac wamma Abaraham ewa hiawac eŋ miyec.

¹⁹ Imuhuc waŋu bec héna ac imi némac niŋac nénécmiyec me? Imi mia ac qeŋe niŋac toroŋe nénécmiyec. Imi mia kua meme uŋanén ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Waŋu hekeru sisipac acac buŋa Abarahamac qelianén hayu aiya tecgémacac heyec.

²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Waŋu néwécgeŋaiguc Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqeŋe ichéra me nambérac héra?

²¹ Waŋu héna ac iminén Anutuac sisipac ac imi qéfaccgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Waŋu héna ac kekec hémbénaŋa nénécmimac séc imuhucya nénécmiyeciguc solañ zémimia imi héna ac igucnec hawacnec,

²² Yesu Kristo ninzéngegic énécmimaŋ zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzén ninzén ic onac énécmimaŋ zé héna acac kiwi téréyanén

momac yanda k p s c bawauguc qat   n cmiyec.

23 Becnec ninzéj ninzéj imi m nda hayec imuaru nini h na acac m ra bawu qat  nénécmiyu kerij. Qat  n n cmiyunec kecni ninzéj ninzéj mewinini nénécmiawac naléya hayec.

24 Nal  imuac suraiguc h na ac iminéj ne a j ninzéj ninz jnina ni ac solan  z n n cmimia wammac ni ac Kristoac muru kenkenawac mindi mindinj icnina  s c wamma kerec.

25 Deguc ninzéj ninz jac h la hayu mindi mindinj icnina h na ac imuac méra bawu m nda kecanz j.

26 Ini mocz j yanda ninzéj ninz jgina ni ac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac nanhéra wamma keczu.

27 N mac ni j m jn j m j Kristoac muru torogema doku naec  n cmimia wanec s c Kristo imi owo malekugina  s cnec h igic me n cmiyu keczu.

28 Wanu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, h sa ic me, mi  man oc kekera me, welen qeqe ic me, ic me embac mocz j Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu.

29 Ini Kristoac bu a keczuiguc imi ini Abaramac qelih ra wanzu. Wanu sisipac aciguc namma ini m rat c imuac mi jina wanzu.

4

1 Wanu m rat c mi janan j iwawai mocz j imuac mi jina wanzac, n j nambérac kecmac imuac suraiguc imi welen qeqe icac s cya m nda ogimac.

2 Wanu man ocyan j naléya z yec s c mindi mindinj ic me ai ic kiwawac m ra bawu kecanzac.

3 Imuac ne a j acguc imuhuyanec, nambérac kerij nal  imuaru baecac h na tosia mamaya imuac welen qeqe ic kerij.

4 Wanu nal  imi hah iyu Anutun j nan  m li nénécmiyu embacac h ri qeri igucnec z ma h na acac m ra bawu hicnijec.

5 Imi mia h na acac m ra bawu keczu nini bo h r  men n cmima Anutuac nanhéra imuac bu a nénécmiyu an gtiwij ni ac imuhuc wanec.

6 Ini Anutuac nambérac wanzu imuac ni ac Anutun j e eya nanawac u a imi ewa qerininaiguc m li nénécmiyu Anutuac Aba man oc z ma qacanz j.

7 Imuac gi degucmuacnec welen qeqe ic qahac, n j nan  kecanzan . Wanu nan  kecanziguc Anutuac murunec mératéc mema imuac mi jina wamma kecanzan .

Paulon j Galatia ic ionac ni ac goro ac  n z yec.

8 Ini bec imuaru imi Anutu m nda ni asarima iwawai Anutu h la qahac imuac welen qeqegina kecgic.

9 Waŋu deguc imi ini Anutu nimmizu, waŋu imuacnec toroqema Anutunéŋ ini niŋénécmianzac. Waŋu dimuhuc niŋac ninin eŋomia mamaya* baecac ninin efefia imuac lilingéma muŋguc imuac ziki sipac ichéra kecbiŋ zé wanzu?

10 Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendonŋ yanda zéma yawuŋ imi eeya héima kecanzu.

11 Imuac ni onac niŋac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac niŋac bac yandi yandi wanzua.

12 Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecanzua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecma hama haka biria méŋ ménda waŋ néŋgic.

13 Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananéŋ waŋu onacmuru hama buŋa suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu.

14 Nuac niŋgic réwérimacac séc imuhucyanéŋ séwinaiguc heyec, néŋ mema titi ménda waŋ némma ni ménda wainéŋgic, néŋ Anutuac kua meme uŋa me Kristo Yesuac séciguc niŋnémma héihéré néŋgic.

15 Waŋu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa niŋgic. Nalé imuhucgeŋ imi wawaŋawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindiŋgéma némbuac séc waŋgic.

16 Waŋu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac niŋgic hazécgina wanzua me?

17 Ic imuhuya imi eneŋ onac niŋ wamma seliseli wanzu imi hénia hiabiawac qahac, néŋ wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama niŋhumu énécmimu niŋac imuhuc waŋ énécmima keczu.

18 Haka hiabiawac qeri siŋginanéŋ wawaŋa imi ni iniguc kecanzua nalé imuac sac qahac, néŋ nalé séc hiabia wanzac.

19 Nambérac hécna ni onac niŋac wamma merac memeya ésécnec azi niyu qenzeŋ manzeŋ qemanec kecha ewa qeriginaiguc Kristoac kekec tanera imi hiŋŋi tegiruguc waimaŋ.

20 Ni onac niŋac aurima sicsaoc wanzua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzéhrec ac énézémaŋ niŋ waŋ néŋu keczua.

Haga zéma Sara.

21 Nézéŋgic nimba, hénia acac méra bawu kecbiŋ zé ninzu ini hénia ac imi ménda niŋteŋgiczu me?

22 Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi naŋ héréra éréhéc keroc. Méŋ imi embac sisipac acyaguc iwac murunec méŋ imi embac

* 4:9: Ic onac kekecginanéŋ uŋa ionac méra bawu hezac zéma ninzéŋgégic, waŋu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbiŋ zé waŋgic.

sisipac acya qahac iwac murunec.

²³ Welen qe qe embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicjihicjiya, néj embac miñina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicjihicjiya wanzac.

²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, ménj imi Sinai baec boña imuaru welen qe qe ic mihicjiyec Haga imi mia.

²⁵ Haga imi Sinai baec boña Arabiaiguc nanaña, Yerusalem deguc hezac imuac sésécyä. Inéj eneya nambérac héra iniguc welen qe qe ic wamma keczu.

²⁶ Wañu Yerusalem ménj kurumenjiguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminéj mia nenjocnina wanzac.

²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéj embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zanjégina ogiczac. Imuac niñac, o embac héfiña gi ségiségi wambésémañ! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna!

²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu.

²⁹ Wañu nalé imuaru merac séwi igucnec hicjiyec inéj merac uña téréya igucnec hicjiyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec.

³⁰ Wañu kiwi téréyanéj dimuhuc zézac? Welen qe qe embac zéma naña nesi

érecmina kenjic. Némac niñ welen qe qe embac iwac nañanéj embac ziki sipacya qahac iwac nañaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec?

³¹ Imuac dacmuna hécna, nenñ imi welen qe qe embac iwac nambérac héra qahac, néj embac miñina iwac merachéra wamma kecziñ.

5

Kristonéj ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbiñ niñac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niñac nañselima ziki sipacguc kekecac tenj hésaya imi munjuc ménda bisiwésémañ.

² Ninzu? Paulo nenj mia énézézuä, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru enjomia wammac.

³ Munjuc zéauma énézéwa, ic mérénéj séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéj hénä ac moczoñ wamma medacmac ac hezac.

⁴ Hénä ac qeriaiguc ic solaña zéénécmimac niñac wanzu ini Kristoguc toro qe qeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac.

⁵ Nenñ imi uña téréyanéj nanjé nénécmiyu ninzénj ninzénjiguc solañ dindiña zénénécmiyu nimbiñ zé niñkumuma mambécanzñ.

⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira

zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néj imuaru imi Anutuac siŋ qeriaiguc ai meanzac ninzén ninzén imi sac hezac.

7 Ini usuŋnec hiabianec keŋaŋgic, néj mérénéj ackuazéc héla imi ménda tohomu niŋac héric énécmiyec?

8 Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicŋiyec.

9 Ninzu, yis komoranénj saima uha dokuyaguc imi moczoŋ sécgéanzac.

10 Eneŋ niniŋ tosara ménda aŋgétimu imi Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ninzéngezua. Waŋu ic mérénéj méj ewa soho mihicŋi énécmimac imi kitiwa memac.

11 Dacmuna héčna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac niŋac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héjgeŋa wéndara imi aunénéŋa waŋu iminéj hénana ménda kizicgéwacnec.

12 Ic mérénéj méj yéwéri imuhucya mihicŋi énécmima keczu imi eneŋ séwiya sac qahac, néj gocmiagina momacnec moczoŋ héricdacma kecmu niŋac wanžua.

13 Dacmuna héčna ini ziki sipac qahac kecmu niŋ unuruyec. Néj ziki sipac qahac kekecnénj usugina waŋ énécmiyu séwiac siŋgina tohomu niŋ nalé titiŋa ménda mihicŋi énécmimac, néj goi héihéiiguc welenj qeamuma

kecmu.

14 Imuac mia geŋga goiga héi amuanzaŋ séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémaŋ zézéya momacguc yominénj mia hénac ac moczoŋ mesolaŋanizac.

15 Ini mia eŋawunec kuanénj iŋima qécgéamuma qahac wambu niŋac goro ac énézézua.

Anutuac Uŋa zéma séwininawac siŋ.

16 Waŋu mia yomuhuc zézua; Ini Uŋa téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc waŋgic séwiginawac siŋsiŋ imi ménda seligimac.

17 Séwiac siŋsiŋ iminéj Uŋa Téréya qetalimianzac. Waŋu imuhucyanec uŋa téréyawac siŋsiŋ iminéj séwiac siŋsiŋ qetalimianzac. Imuac siŋsiŋ éréhécnénj hazéc waŋamuma euyic haka méj wambiŋ zé ninzu imi wammuc séc qahac waŋanzac.

18 Uŋa téréyanénj hénagina walac andu waŋ énécmimac imi ini hénac acac méra bawu ménda kecmu.

19 Séwiac haka silic imi usuya qahac hémma nindacziŋ. Imi mia kaisero, niniŋ zapi qeqeya, haka gamu qeqeya,

20 baniara mepé qepési, suŋa zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélaŋ, tualefic, féngéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec

21 wanna wamba, doku selia nene, nezélélérj, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi enej Anutuac héngalenj ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac.

22 Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzérj, ala kekec, ehéihéi, ménzézé ménzéya qahac,

23 gum bénzénzérj, qer-inérj sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi héna ac ménérj mén neuj ménda héianzac.

24 Kristo Yesuac ic embachéra imi enej séwiginá zéma imuac siñsiñ imi ic héngenja wéndaraiguc qedacgic.

25 Neñañ uña téréyaguc kecziñiguc uña téréyaguc qéhéréngéma tacyac wambiñ.

26 Edamu asaha eñomiawac ménda wamma enacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

1 Dacmuna hécna ic ménérj bélacgéma kápésic mén wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzérj anec mindiñi mima eñañ hakagina acguc niñgési amuma eñañ acguc manam batuciguc embu

niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu.

2 Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac héna ac niñtohodacmu.

3 Ic ménérj eñomia kecma eñeyawac niñu tosara onog-icma eñeña wañu ic imi ikoc wañamuzac.

4 Icyá icyá eñeya wawañ memeya héngalenj wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, nérj eñeya wawañ memeyaiguc sac hemimac.

5 Eñeya réwéria imi eñeyaoc bisimac.

6 Ic mén ackuazéc kumimia wamma niniñ niñareñ géanzac inérj iwac iwawaiya hiabia moczonj ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc.

7 Ic ménérj iwawai mén himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini eñaoc ikoc ménda wañamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia.

8 Eñeya séwiac niñ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, nérj uña téréyawac niñac wamma himicanzac inérj uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac.

9 Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiñ. Kuc mama qahac kecbiñiguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambiñ.

10 Imuac nini nalé he

nénécmimac imuac séc ic embac moczoŋ wawaŋ meme hiabia waŋ énécmiwiŋ. Imuhuc wamma ninzérŋ ninzérŋac héna gésé ionac imi séc méŋ nétéréma imuhuc waŋ énécmiwiŋ.

Goro ac teteugia.

¹¹ Héŋgic yomi mérananéŋ kiwi imi kuneŋ kuneŋ o énécmizua.

¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewiŋ zé wanzu imi eneŋ hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héŋgeŋa wéndaraya niŋac wamma ununesi ménda mihicŋiwiŋ zéma imuhuc waŋanzu.

¹³ Waŋu séwi tasé hericheric meénécmimia imi eneŋ acguc eŋaoc siŋginanéŋ héna ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niŋ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zaŋgégina olomma séwi eŋeŋ wambiŋ zé imuhuc waŋanzu.

¹⁴ Waŋu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héŋgeŋa wéndara imi qahac waŋu, méŋac méŋ zézé ségiségi ac wammaŋac méŋ ménda henéŋzac. Kristoac niŋ wamma baec imi nuac muru ic héŋgeŋa wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi.

¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoŋ eŋomia, néŋ kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac.

¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Is-

rael ic onac muru luae zéma goi héihéianéŋ he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méŋnéŋ méŋ réwéri méŋ ménda mihicŋi némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu késa keczaa.

¹⁸ Dacmuna hécna Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéŋ onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélaacnec!

Efeso

Yaizézé ac.

¹ Anutuac ewa siñiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ Efeso ama areña yandaiguc kecanzu ic embac téreya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzéngeña kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua.

² Anutu Manjocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenén onac muru hemac.

Qeri uñawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miñ Kewunina Yesu Kristoac Manjocya Anutunéñ Kristoac qeriaiguc qeri uñawac mozoc kurumenj igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec.

⁴ Wañu eñeya kiwaiguc zéma eñeya ala siñiguc, neñañ téreyanec zéma solañanec kecbiñ niñac, baec kurumenj ménda zéyu hicñiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec.

⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eñeya ewa siñiguc becaru niñareñgéyu heyec séc, Yesu Kristonéñnec neñañ eñeya nambérac héra buña qenénécmiyec.

⁶ Imi mia siña nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neñañ muru boñtegiac eñ nénécmiyec imi mepésimiwiñ

niñac, imuhuc wañ nénécmiyec.

⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeqeya imuac séhaiguc, sacyanéñ boñ héré menénécmima késpedesnina wai nénécmiyec.

⁸ Imi mia inéñ niñtegiac qinñtegiac zéma niñ asac asaria moczoñnec neñañ muru mesécgé nénécmiyec.

⁹ Imuhuc wamma ewa siña sasañgia, eñeya ewa qeriaiguc niñareñgéyu heyec imuac séciguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéñ ninziñ.

¹⁰ Imi mia nalé niñec imi ducñiyu, iwawai kurumenjiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoñ Kristoac qeriaiguc areñhéra tuñ momacguc wammac niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

¹¹ Iwawai moczoñ ewa siña hezac séc wañanzac Anutu iwac ewa siñ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buña wamma kecanziñ.

¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinac kecanziñ neneñ imi kecma tetcgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedes igucnec añgén titiac buña suruc hiabia imi nimma ninzéngeñic sisipac

acwac Uña téréyanéh nec eņeya buņawac asé kiwi meénécmiyec.

¹⁴ Waņu Uña Téréya iminéń mia kurumeņac mératéc nina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Waņu ic embac eliņgé nénécmimia imi boņ héré nina menénécmiyu eņeya edamuya mepésimiwiņ niņac imuhuc waņ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hé nia imuac niņac ini Miņ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzéh niņzéh gina késakeczu imuac suruc zéma ala siņgina ic embac téréya ionac waņ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari.

¹⁶ Imuac mia onac niņ wamma ménda misi-manec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicņi mianzua.

¹⁷ Miņnina Yesu Kris-toac Anutu, maņgocnina edamuyaguc inéh mia niņtegic qiņtegic zéma ackuazéc zéauauya imuac qeri uņa imi énécmiyu Anutuac hé nia séha nintegicmu niņac zéwelec waņanzua.

¹⁸ Waņu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu héniya némac niņac unuru yu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sugginaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeqeya késa keczu imi niņyacgému.

¹⁹ Waņu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzéh niņzéh ic neņaņ muru ai

meanzac iminéń kukuc duruc durucya eņeņa wanzac imi niņtegicmu niņac zéwelecanzua.

²⁰ Waņu Anutuac kuc yanda iminéń Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumeņiguc emma eņeya méra héi yaiguc oporec.

²¹ Opocma qara imi me-yaru ic kewuya kewuya zéma qac buņa zéma kuc buņa zéma galeņ buņa zéma qacgina hé nia hé nia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néń ama baec ha-haya hémbénaņaiguc hezac imi moczoņ onogicdarec.

²² Waņu iwawai moczoņ imi héna duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoņ onogicma hénaoriņ neņaņ orucnina wammac niņac oporec.

²³ Waņu hénaoriņ neņaņ imi iwac héna méria* wamma kecziņ. Waņu hénaoriņ imi mia iwawai moczoņ imuac qeriaiguc iwawai moczoņ sécgé énécmianzac iwac howiacnec wanziņ.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

¹ Waņu ini wawaņ meme biria zéma késpedes gina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec.

² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miņina

* 1:23: Girik aciguc; Soma, neņaņ neņaņ aciguc séwiya.

kurumenj bawa sawawac galej memeac kuha kesa keczac imi mendacma kecajgic. Wañu deguc ac qeqe ic ionac sugcinaiguc ai meanzac unja biria iminénj mia Biria minjina wanzac.

3 Becnec imi neñan imuhucyanec sugcinaiguc kecma séwininawac siñ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siñanénj wañ nénécmiyec séc wañij. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc wañu qeri biriawac buñawac nambérac héra kerij.

4 Anutu wésé ninij kunenj yanda hemiyu neñan ala siñ wañ nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma

5 késpedes nina niñac humuyij neñan imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac anjénjina tinénécmiyec.)

6 Neñan Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumenjac kekeciguc i guc momacnec tachij niñac nonoporec.

7 Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé ninij wañ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbij niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

8 Ini imi ninzénjégic ewa hiaya niñac anjénjina tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, néj sese Anutuac murunec hahaya wanzac.

9 Imi mia wawanj

memenina igucnec qahac, imuac ic embac méjnénj méñ séwi enej hia ménda wammac.

10 Neñan imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solanja mewij niñac Anutunénj menénécmiyec. Wañu ai imuhuc geñnec tima kembinj niñac Anutunénj becnec niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbij.

11 Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecajgic. Imuac niñac ic embac méraginanénj séwi taséginina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénéc mimiawac kecajgic ienenj onac niñ séwi tasé herichericgina qahac zéénéc miñaguc.

12 Nalé imuaru ini imi Kristo qahac sénganjenj kecajgic. Kecma Israelac héngaleñ ama areña yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma enacnec kecajgic. Wañu zikiziki acwac sisi-pac ac imuac mia ic embac mérera tanec kecma niñkinzénjgina qahac Anutuginina qahac baeciguc kecajgic.

13 Wañu deguc imi becnec lakec kecajgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niñac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecanzu.

14 Kristo imi luaenina. Inénj sucninaiguc demij elic elicgia nanec imi iwac séwiya aunénécmima hézénjéyu mayu tuñ éréhécnénj momacguc wañec.

15 Waŋu tuŋ éréhéc imi eŋeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niŋac eŋeya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakeŋ ac zéma héna ac hénia hénia imuhucya imi néhélisma hazéc wamma kekec imi audarec.

16 Waŋu ic héngəŋa wéndara iminéŋnec tuŋ éréhéc imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niŋac imuac qahaiguc hazéc niniŋ imi qeyu humuyec.

17 Waŋu mama hama lakec kecaŋgic ionac zéma hosuru kecaŋiŋ Yuda ic nonac momacnec luaeac buŋa neŋaŋ muru zéau nénécmiyec.

18 Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neŋawu Uŋa téréyawac qeriaiguc Maŋgocac muru kerembij niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

19 Imuac deguc muarunec, ini imi ic méréra me ic kian qahac, néŋ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac areŋhéra zéma héngaleŋ ama areŋa yanda imuac buŋahéra wamma keczu.

20 Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tilin tilin ic ionac qambaŋa imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu eŋeyaoc imi ama imuac waŋgoŋaiguc hoc qambaŋa waŋecac keczac.

21 Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczoŋ Miŋ

Kewuninawac qeriaiguc ocmuŋ téréya wamma yandima eŋanzac.

22 Ini acguc Uŋa téréyawac qeriaiguc ocmuŋ téréya Anutunéŋ tacyac wawaŋa wammac niŋ Yesuac qeriaiguc momacnec toroqe énécmiyu eŋanzac.

3

Paulonéŋ ic enia ionac niŋac wamma ai meyec.

1 Waŋu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niŋac ic enia onac niŋac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma kecaŋza.

2 Waŋu ama imuac welen qeŋe ai imi Anutunéŋ onac niŋ wamma goi héihéiyawac niŋac wamma nuac néŋec imi ini hélacnec bec niŋgic gezaŋ.

3 Waŋu usuya auma ac saŋa imi nézéyu niŋasariyi suruc imuac imi bec zékaŋ zékaŋ wamma oénécmiyi.

4 Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saŋa niŋtegiri imi ini acguc niŋtegicmu.

5 Ac saŋa imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tilin tilin ic ionac muru Uŋa téréyanéŋ zéhicŋi énécmiyec ésécnec becaru imi hicŋisai nalé tosaraiguc imi ic onac naŋhéra méŋac méŋ imuhuc ménda zéhicŋi énécmiyu niŋgic.

6 Imi mia ic enia eneŋ buŋa suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema

neŋawu momacnec séwi momacguc wamma kecziŋ.

7 Waŋu Anutuac goi héihéia niŋac ai memec sese mihicŋi néŋu, imuac kuhanéŋ nuaru ai meanzac séciguc buŋa suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua.

8 Buŋa suruc hiabia, Kristoac mériaŋ yanda oloŋ oloŋawac séc qahac imi ic enia énézémaŋ niŋac ic embac téréya ionac sugcinaiguc maqeqeya téŋgéŋ tosara onogicma mamaya kecanzua nidac imuhucyawac goi héihéiyawac buŋa qenéŋec.

9 Imi mia iwawai moczoŋ zéhicŋiyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musaŋ musaŋgiawac niŋu heyec ai areŋa imuac héla imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimaŋ niŋac imuhuc wannéŋec.

10-11 Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéŋ Miŋ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc niŋareŋgéyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac hénariŋ héra neŋaocnec Anutuac niŋtegic qinŋtegic hénia hénia imi mewininini kurumenŋiguc kua meme uŋa qac buŋaginaguc zéma kuc buŋaginaguc ieneŋ hénia imi héŋtegicmu niŋac imuhuc waŋec.

12 Neŋaŋ imi Yesuac qeriaiguc i ninzéŋgéma imuacnec mia bac yandi

yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicŋima kecziŋ.

13 Imuac zéwelec énécmizua. Onac niŋ wamma qenzeŋ manzeŋ hénia hénia mihicŋima kecanzua imuac mia ewagina ménda mamac, néŋ niŋgic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niŋac wamma zéwelerec.

14 (14a) Hénia imuac niŋac

15 baec kurumenŋiguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicŋi énécmiyec.*

(14b) Maŋgocnina iwac muru ni simiŋna héimima yomuhuc zéwelec mizua;

16 Inéŋ waŋu, iwac edamuya kuaya qeqeya séciguc Uŋa téréyanéŋ onac qeri icgina imi kuhanéŋ meseli énécmimac.

17 Meseliyu ninzéŋgéŋic Kristonéŋ onac ewa qeriginaiguc kecénécmiyu eneŋ imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété zaligina meyu nammu.

18 Namma seligima météré énécmimia moczoŋ yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilaŋaya zéma horuaya zéma hiŋgac hiŋgaraya zéma eŋeŋaya imi séha niŋtegicmu.

19 Waŋu Kristoac siŋ sorocya imi baec ic ionac niniŋ ninanéŋ olommuac séc qahac, waŋu ini imi niŋasarimu niŋac zéwelecanzua. Niŋasarigic Anutuaru qeriaawac mériaŋ

* 3:15: Ac yomuac hénia imi; Inéŋ momac yanda neŋaŋ Maŋgocnina.

kuaya qeqeya hezac im-
inéj onac muru kuaya
qesalecgéma hemac zéma
zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéj neñañ
muru ai meanzac imuac
séciquc, iwawai hénia hénia
welec mianziñ me niñanziñ
imi ogicma emma wan-
dac wandac medac medac
miñina

²¹ Anutu iwac muru
mia Kristo Yesu zéma
iwac héniorij héra ionac
sucginaiguc edamuyanéj
hicñisaiya hicñisaiya hema
emma hemac, hélacnec!

4

*Kristoac séwi tasia
wamma momacnec ai mewij.*

¹ Imuac mia Miñ Kewun-
inawac wamma hésa ic
kekera neñ meme seli ac
yomuhuc énézézua; Anu-
tunéj unuruyu ini iwac buña
kecanzu imuac hakagina imi
imuac séha wamma kecmu.

² Ewa qerigina memaa-
muma qeri bénzéniguc
zérabéraiguc nalé horuacnec
nañselima goi héihéiac qeri-
aiguc bisiqaténj wañamumu.

³ Imuhuc wamma Uña
téréyanéj luaeac hésanéj
déréccgé énécmiyu momacguc
wañgic imi mia seliseli
wamma qambañtohoya
memu.

⁴ Séwiya imi momacguc,
Uña téréya imi acguc mo-
macguc, wañu ini imi
héihéré énécmimac niñac

momacnec niñkinzénjgéma
kecgic unuruyec.

⁵ Miñ Kewunina imi mo-
macguc, wañu niñzénj niñzénj
imi acguc momacguc, wañu
doku naec imi acguc mo-
macguc,

⁶ Wañu Anutu acguc
momacguc, wañu inéj mia
kekec momac yanda imuac
mañgoc keczac. Wañu
kekec momac yanda im-
inéj méra bawu kecgic
momacguc wammu niñac
déréccgé énécmima duña
imuac sugcinaiguc kecanzac.

⁷ Wañu icya icya Kristoac
sese séha séc méndacma
goñina héima nénécmiyec.

⁸ Imuac mia ac kiwi ménj
yomuhuc ooyawac hezac;
Inéj ou eñec nalé imuaru
hésa ic sasala déréccgé
énécmima onagicma eñec.
Emma ic embachéra ionac
muru sese énécmiyec.*

⁹ Ou eñec zéyec imuac
hénia imi walac baeciguc
emu hingarec imi mia, néj
hénia ménj ménda hezac.

¹⁰ Hingarec inéj mia
kurumeña kurumeña onog-
icma eñec i eñeyaoc wanzac.
Inéj iwawai momac yanda
imi séccgé énécmimanj zé
imuhuc wañec.

¹¹ Wañu inéj mia tosara
Yesuac Méliméli ic, tosara
kua meme ic, tosara buña su-
ruc hiabia zéauau ic, tosara
pasto, tosara kiwi ic wammu
zéma onoporec.

* **4:8:** Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma lilingéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmianjgic. Yesu imi neñañ kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

12 Imi mia ic embachéra téréya mesolanani énécmima welen qe qe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi éséc nec yacmac niñac imuhuc ai buña qeénécmiyec.

13 Neñañ imi Anutuac naña ninzén géma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wanni ninzén ninzén nina zéma niñ asac asarinina iminén toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetecgia wambiñ. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc érérenjiguc yandiwiñ.

14 Imuhuc wamma neñañ imi deguc muac nec nambérac tanec ménda kecbiñ. Ic diwi qiwiliñanén ac halécnén ala batuc wañ énécmigic ninzén ninzén ac areña reñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanén qe keñ qe ha wañ énécmiwac niñac.

15 Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ.

16 Iwarunec séwi tasia imi moczon toroya toroya toroqe mimia wañ iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kekec wahala zéma kekec qelia.

17 Imuac niñac ni séwiac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzén

ninzén na zéau énécmizua; Deguc muac nec imi ic enia eneñ ewa qeriginanén iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu éséc nec imuhuc ménda wamma kecmu.

18 Ieneñ imi niñasac asari ginanén siñidén géyu niniñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanén seligiyu Anutuac kekec iguc nec waima keñgic.

19 Ieneñ niñtegic qinñtegicgina qahac tanec wamma séwiac siñiguc opocamuma haka biria hénia hénia wac hémbaoc wamma wañanzu.

20 Ini imi Kristoac hénia imuhuc méñ ménda kua mugic.

21 Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélac nec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi

22 ini ala batucac féñgéc ic méndacma houma keñanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina éséc nec hetecgému.

23 Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu

24 Solañ dindiña zéma ac hélanén météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku éséc nec héiamuma kecmu.

Kekecac hénia ac.

25 Wañu neñañ momac nec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eñaoc nec ac hélac nec zému.

26 Ini qeri biric nimmuiguc késpedes ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hiñgac mac

imuac séc qeri biric ménda késama kecmu.

²⁷ Biria miñinawac titiña méñ ménda waimigic érémac.

²⁸ Kowu nenenéh muñguc kowu ménda nemac, néñ nénéwéciguc maqeqeya méra mimacac séc iwawai mihiçñimañ zé eñeya mérianéh ai mema haka hiabia wammac.

²⁹ Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic macmac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécy zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihiçñi énécmimu.

³⁰ Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu anda anğéh titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac niñac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda mihiçñi mimu.

³¹ Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yonkanzan zéma wauñ silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi eñañ muru augic qahac wandacmac.

³² Eñaocnec goi héihéi wañamuma wésé ninñ wañamuma Anutunéh Yesuac qeriaiguc késpedesgina wai énécmiyec éséc késpedesgina waiamumu.

5

¹ Imuac goi héihéi wañ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya ésécnec Anutuguc kéréndéh wamma kecmu.

² Ini imi Kristonéh goi héihéi wañ énécmiyec séciguc eñaocnec iwawai méñ wamma mewin zé

goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéh neñañ niñac wamma eñeya kekecya waima mulu manañ héméña hiabia ésécnec Anutu héimiyec.

³ Ini imi suginaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc méñ ménda zéhiçñimu. Iminéh ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzac.

⁴⁻⁵ Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (baniarawac mepé qepési ai) wammu imi eneñ moczonñ anda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc méñ ménda memu. Imi ini niñyacgéma nindaczu imuac niñac ac zapi qeqeya zéma zézorañ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néñ nénéwéciguc ewa hia ac ézému.

⁶ Méñac méñ ménda wai énécmigic ac gorosona énézéma ikoc wañ énécmiwu niñac. Haka imuhucyawac niñac Anutuac qeri gericnéh ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac.

⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu.

⁸ Ini becneç imi siñi tunumañac buña keçgiç, néñ deguc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc asac mararañac buña keczu. Imuac asac mararañac nambérac imuac séciguc kecmu.

⁹ Asac mararañac héla gocmia imi mia haka hiabia,

haka solaña zéma haka héla.

10 Némacnéŋ Miŋ Kewun-ina ségiségi mihicŋi mianzac imi batucgé hémma,

11 ini imi siŋi panamaŋac ai iwawai héla qahac imuac ménda toroqemu, néŋ énézégic haka biria héŋtegitmu.

12 Ieneŋ sasaŋgiaguc waŋanzu imi kuananéŋ zémaŋ zéwa gamu mama-suŋaguc waŋu réwérizua. (14a) Hémbiŋac séc imi moczoŋ asac mararaŋaguc,

13 hénia imuac niŋac, iwawai moczoŋ asac mararaŋ néŋ qetagaliyu wininianzac imi kicinanéŋ hémbiŋac séc waŋanzac.

14 (14b) Imuac ac ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac sugina igucnec yacgic! Kristonéŋ qetagalima asari énécmimac.

15 Imuac ini hakagina diŋuhuc wamma kecmu imi niŋtegitmu. Imuhuc wamma ic embac niŋtegit qinŋtegitgina qahac ésécnec qahac, néŋ niŋtegit qinŋtegit ginaguc wamma kecmu.

16 Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niŋac ini nalé imi qaurac ménda gemu.

17 Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néŋ Miŋ Kewuninawac ewa siŋ imi diŋuhuc hezac imi nitegitma kecmu.

18 Waiŋ doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho sohoŋa. Néŋ Uŋa téréyanéŋ sécgé

énécmiyu kecmu.

19 Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya eŋaŋ héiamuma ewa qeriginanéŋ Miŋ Kewuni-nawac muru legic héimima mepésimimu.

20 Haka hénia hénia hicŋi énécmianzac séc Miŋ Kewun-ina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu maŋgocnina ewa hia ac ézému.

21 Waŋu Kristo ee héihéi wammima eŋaocnec méra bacginu kecamumu.

22-23 Kristonéŋ héniorin ionac orucgina wamma eŋeya séwi wamma keczu ionac aŋgéŋ titi ic wanzac ésécnec, embac ménŋac euyanéŋ iniŋa iwac oruha wanzac, imuac niŋac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecmu Miŋ Kewuac muru wammianzu ésécnec waŋ énécmimu.

24 Néŋ héniorin eneŋ Kris-toac wammianzu ésécnec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho waŋ énécmima kecmu.

25 Ic ini acguc ininŋhécgina ionac goigina héiénécmima Kristonéŋ héniorin ionac goigina héi énécmima ionac niŋac wamma eŋeya keke-cya wai énécmiyec imuac séciguc waŋ énécmimu.

26 Imi mia dokunéŋ naec énécmima ackuazécnéŋ zuac énécmima météré énécmiyec.

27 Imuhuc waŋ énécmima eŋeya kiwaiguc héniorin téréya kumu énécmima métac métac me kiric misicya qahac téréyanec

solajanec wammu niḡac imuhuc waḡ nénécmiyec.

28-30 (30) Neḡaḡ imi Kristoac séwi tasia kecziḡ imuac niḡac, (29) Kristonéḡ hénaoriḡ héra galenḡé nénécmianzac. Ic méḡnéḡ méḡ eḡeya séwiya niḡac mézé titi ménda waḡamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. (28) Imuac

ic ini imuhucyanec eḡaḡ iniḡhécgina imi eḡaḡ séwigina éséc nec goigina héi énécmimu. Ic méḡnéḡ méḡ iniḡa goiya héimianzac inéḡ imi eḡeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac.

31 Hénia imuac niḡac ic méḡnéḡ neḡgoc maḡgocya wai érécmima kemma eḡeya iniḡaguc toroqema séwi éréhécnéḡ séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac.

32 Waḡu imuac hénia saḡa imi qeu hiḡac hiḡara. Ni imi Kristo zéma Anutuac hénaoriḡ ionac niḡac momacnec imuhuc zézua.

33 Waḡu ini imuhucyanec eḡac eḡac eḡaḡ iniḡhécgina imi eḡaḡ éséc nec goigina héi énécmimu. Waḡu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

6

Nambérac zéma neḡgoc maḡgoc.

1 Nambérac ini Miḡ Kewuninawac qeriaiguc neḡgoc maḡgoc hécgina niḡtoho waḡ énécmimu.

Haka iminéḡ haka dindiḡa wanzac.

2 Geḡga neḡgoc maḡgocga eegira héi érécmiwésémaḡ iminéḡ mia héna ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac.

3 Imuhuc wambésémaḡiguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémaḡ.

4 Maḡgoc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihicḡi énécmimu, néḡ Miḡ Kewuninawac pakeḡ ac zéma zézé seli acnéḡ qegumu énécmimu.

Weleḡ qeḡe ic zéma ionac miḡ maḡgocgina.

5 Weleḡ qeḡe ini imi bac yandi yandi wamma zénéḡgina hiriyu ewa qerigina hélanéḡ séwiginawac miḡ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu éséc nec weleḡ qeénécmimu.

6 Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, néḡ Kirisistoac weleḡ qeḡe ic éséc nec ewa qeriginanéḡ Anutuac ewa siḡ niḡtoho wamma

7 siḡa nimma weleḡ qeénécmima ic ionac waḡanzu éséc nec qahac, néḡ Miḡ Kewuninawac wammianzu éséc nec weleḡ qeénécmimu.

8 Imi mia icya icya haka hiabia méḡac méḡ wammuiguc weleḡ qeḡe me miḡ maḡgoc kekerac séc ai imi Miḡ Kewuninanéḡ nénécmiyu meanziḡ imuhuc zéma nimma imuhuc waḡ énécmimu.

9 Imuac Galen ini acguc welen qe qe hécgina imuhucyanec wañ énécmimu, nén ménda tericgé énécmimu. Némac niñ ionac zéma onac Miñ Kewugina imi ou kurumenjiguc kecanzac. Wañu iwac muru imi séwiac hémma niñgésigési mén ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

10 Tetcgiaiguc yomuhuc zéwa niñgic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanén meseli amumu.

11 Ini imi Biria miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczon hoturudacmac.

12 Neñañ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, nén Biria miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buña zéma baec siñi tunumanaguc imuac galenhéra zéma sawaiguc uña biria iniguc wañanzin.

13 Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczon hoturu énécmiyu nalé biriaiguc ini efima yaré qemaguc nanjelimu niñac imuhuc wammu.

14 Imuac ini nanjelima ac hélanén rikungina mema zikigic haka solanén tétécginaiguc hoturumu.

15 Wañu héna usugina luaeac buña suruc hiabianén haima zérénqérén wañamumu.

16 Imuac qahaiguc toroqema ninzén ninzénac saiwa mema iminén ic biriawac zakon geric bélanaguc imi hézénqéma qéwécgému.

17 Anjén titiac opoc selia zéma Uña téréyawac sou Anutuac ackuazéc imi memu.

18 Wañu zéwelecgina zéma zéqaqacgina moczon nén naléya qahac Uña téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambiñ zé zenzen qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma zéwelecmu. Wañu ic embac téréya ionac niñ wamma zéwelecmu.

19 Wañu nuac niñac momacnec zéwelecmu nuac muru ackuazéc néñu kuana anjéma buña suruc hiabia imuac hénia saña imi porin qahac zéau énécmiman niñac zéwelec wammu.

20 Neñ ai imuac mia Yesunén méli néñu hésa ic wamma keczua. Wañu imi mia neñ ac zémanac hezac imi porin qahac selianec énézémañ niñac imuhuc mihicni néñec.

Mozoc ac.

21 Kekecnawac hénia me némac ai mema keczua imi onac momacnec énézéwa nimmu niñac ninzén ninzénac dacmuna zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko inén mia héniana imi moczon énézédacmac.

22 Inén mia nonac kekecninawac hénia énézéma ewa qerigina meefi énécmimac

ninjac ni ic imi ai imuac
téngén méli énécmizua.

²³ Anutu manjocnina
zéma Miñ Kewunina Kristo
Yesuac murunec goi héihéiya
luaeguc zéma ninzén
ninzénaguc iminéñ dacmuna
hécna onac muru hemac.

²⁴ Miñ Kewunina Kristo
Yesu sinja ménda humumia
nimmianzu séc ionacmuru
ewa hiayanén he énécmimac.

Filipai

Yaizé ac.

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya Paulo zéma Timoteo niri hénaorij Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galeñ hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac.

² Anutu manjocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaeněj hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni niñqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua.

⁴ Zéwelecanzua séc ic tuñ onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wañanzua. Imuac hénia imi yomuhuc;

⁵ Ini buña suruc hiabia niñgic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nanjé amuma meanzu imuac mia imuhuc wañanzua.

⁶ Wañu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu iněj ai imi mézézéngéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niñkinzěj gézua.

⁷ Ni hésa qatécnaquc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiyawac qeriaiguc ai momachécna wañ néñanzu. Imuac niñac

ni ic tuñ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu.

⁸ Yesu Kristo iněj ewa qerianěj wañ énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinaněj hakhak wañanzac imuac mia Anutuněj ni héipuc wañ nénzac.

⁹ Wañu ini niniñ hiñgac hiñgara zéma niñgésigési ginaněj goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua,

¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainěj héla wanzac imi niñtegicma solañanec kitic képésic qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac.

¹¹ Wañu Yesu Kristoněj qenanjé wañ énécmiyu kekec solañawac héla gocmianěj sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enej hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwelec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicñinéjec imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi muñguc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua.

¹³ Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc kecua imi baec galeñac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoñ keczu i zéma ic embac tosara moczoñ ionac sugcinaiguc wininiyu héñtegicdaczu.

14 Imuac niḡac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanéḡ nuac hésa qaténa niḡac Miḡ Kewuninawac qeriaiguc ninzéggéma zénéḡgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi haḡ qema zéanḡu.*

15 Ic embac tosaraneḡ nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianḡu, néḡ tosara imi ewa hélaneḡ zésaianḡu.

16 Yomi eneḡ imi ni buḡa suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimaḡ niḡac kumunéḡec hénia imi niḡtegicma siḡna nimma ai meanḡu.

17 Waḡu tosara imi eneḡ hésa qaténaguc réwéri méḡ toroqewiḡ gezaḡ zéma ewa hélaneḡnec qahac, néḡ nogicna gogicba zéma Kristo zésaianḡu.

18 Imuac némariawac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc waḡgic saima keḡanzac imi Kristo imi mia, Hénia imuac niḡac ni ségiségi waḡanzua. Waḡu toroqema ségiségi wammanec kecmaḡ.

19 Imi mia hénia yomuhuc niḡac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uḡa téréyanéḡ naḡgénéḡu zéra waiya imuhucya niḡac aḡgégé titina mihicḡimaḡ imi ni ninḡua, imuac niḡac mia imuhuc waḡanzua.

20 Waḡu gamusiḡ qa-musiḡ ménda nimma becneḡ

ésécneḡ degucmi acguc zénéḡna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanéḡ Kristo iwacneḡ sac mepési mimaḡ niḡ ninḡua.

21 Imi mia nuaru imi kecmaḡiguc Kristoac kecmaḡ, waḡu humumaḡiguc humucna imi acguc méra némmac.

22 Waḡu séwinaguc kecmaḡiguc imi téré ainawac héra mihicḡimaḡ. Imuac niḡac kekec zéma humuc iorac suggiraiguc némariawac aḡgégé tiwa hia wammac imi ménda ninḡua.

23 Ni imuac suggiraiguc kecba momacneḡ waḡ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmaḡ iminéḡ ogicogicya imuac niḡ imuac wanzua, néḡ

24 imi waima séwinaguc kecmaḡ imi onac niḡ nimba hia wanzac.

25 Waḡu ni waima kecmaḡ imi zéma onac ninzég ninzéggina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuḡ iniguc momacneḡ kecmaḡac hezac imi ni niḡyacgézua.

26 Imuac neḡ muḡguc hama iniguc kecba nuac niḡac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanéḡ qesalecgéma yandimac.

27 Momacguc niḡgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buḡa suruc hiabia imuac

* 1:14: Paulonéḡ hésa ic kerec, néḡ Romawac baec galeḡnéḡ eeya héimiyu ziki sipac qahac kecma ackuazéc zéauénécmiyu hémma tosara eneḡ acguc kucgina mema zénéḡgina ménda hiriyu buḡa suruc hiabia zéau énécmiaḡgic.

séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmañ me wai énécmima lakec kecmañ imi ini ewa momac wamma namma ewa siñgina momacnec buña suruc hiabiawac ninzén ninzénjinawac wamma enjaoc nanjé amumu.

²⁸ Ionac muru imi buña suruc hiabianéñ kisikiyonac asé kiwiya wanzac, néñ onacmuru imi anjén titiac asé kiwiya wanzac. Imuac niñac ai imuac me imuac mewin zégic hazéc wañ énécmimuiguc ionac bac yandi yandi ménda wammu.

²⁹ Kristoac niñac ewa hia wañ énécmiyec imi ninzénjé mimu niñac sac qahac, néñ ninzénjéma iwac niñ wamma zérabéra acguc momacnec bisimu niñac imuhuc zézua.

³⁰ Ini imi becneç nuac muru hicñiyu héñgicac deguc nuacmuru heyu héñanzu qenzerñ manzerñ imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

¹ Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héhiéiac qeri mebélac ai, me uña téréyawac ala kekec, me wésé ninin, me ewa biricnéñ he énécmiyu

² ewa momac wamma goi héhiéi imuhucyanec anjén tigid ewa siñgina momac wañu siñniñ momac wamma ségiségina solañanigic kuaya qeqeya wammac.

³ Ai imuac me imuac mewin zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi enejawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niñgic gi gogicma eneña wammu.

⁴ Ini enjac enjac ewa siñgina sac qahac, néñ alahécgina ionac ewa siñ imuac momacnec héñgaleñ wañ énécmimu.

⁵ Yesu Kristoac ewa siñ heyec ewa siñ imuhucyanec anjén tigid hemac.

⁶ Inéñ Anutu enejawac kekec kerec, néñ Anutuac séc anjén tima kecmañ zé ménda nimma,

⁷ kileñ memaamuma welen qeqe ic tanec mema baec ic ésécneç wañec.

⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicñiyec. Hicñima eneya memaamuma kileñ humucac séc keremma Anutuac ara niñtohoma ic héñgeña wéndaraiguc humuyec.

⁹ Imuhuc wañu Anutunéñ ou meyacmima qac buña mén, qac tosara moczon onogiczac imuhucya miyu késayec.

¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumeniguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaguc kecanzu ienen moczon Yesuac qac buñaguc simin hémimuac hezac.

¹¹ Wañu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miñ Kewuna zéma Anutu manjoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécneç kecbin.

¹² Imuac ala soroc héçna wésénaiguc sac qahac, néñ

deguc iniguc ménda keczua nalé yomuac acguc nalé séc ara niñtohoma bac yandi yandi wammima zénéngina hiriyunec onac aṅgéh titigina imi mesolañanimu.

13 Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéñ mia eñeya ewa siña hiabia imuac niñ kewugina haima aigina memu niñac meseli énécmianzac.

14 Wañu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu.

15 Imi mia ini késpedes qahac solañanec kecma hicñisai qaríñ qaríngia zéma acqeqe wawaña ionac sugcinaiguc Anutuac nambérac héra wamma solañanec kecma baec ic ionac sugcinaiguc asac mararañ wamma qetagali énécmima kecmu.

16 Kekecac ackuazéc measarigic ni usuñec keñha wamma qenzerñ manzerñ qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéñ niñpañgéma onac niñac ségiségi ac zémanac séc wammac.

17 Onac ninzérñ ninzéngina zéma welen qeçeginanéñ mulu ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manañac doku selia ésécnec qocgé mimañiguc kilenñ ségiségi wamma ic tun iniguc ségiségi wamañ.

18 Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

19 Ni onac ac buña nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niñac Timoteo focdac onac muru méli énécmimañ niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumu wamma kecanza.

20 Niguc ewa momac wamma onac niñac wamma inicgaleñ wammacac hezac imi tosara qahac, néñ i sac nuacmuru keczac.

21 Ic tosara ieneñ imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanza, néñ eñañ ewa siñginawac wamma kecanzu.

22 Néñ Timoteo imi merac ménéñ mañgocyawac wammianzac ésécnec wañ némma niguc buña suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niñac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu.

23 Imuac nuac muru haka dimuhuc hicñi némmac imi hémma niñtegicmañ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimañ zé niñkumuma kecza.

24 Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumuma kecza.

25 Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimañac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma téngiñ ic ésécnec niguc momacnec welenqe némma iwawai ménac mén niñac wamba méra néñanzac.

26 Inéñ ini moczoñ inicmañ zé qeria héñgeñec kerec. Wañu eñeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nin-

dacgic imuac niḡac ewa goro wamma kecanzac.

27 Inéḡ hafi kiyu humumaḡ zé waḡec. Waḡu Anutunéḡ wéséya nimmiyec. Waḡu i sac qahac, néḡ ewa goronéḡ ewa goro ménḡ mi-hicḡiwac niḡac niḡyéwérima kecba wéséya niḡnémma ewa gorona momacnec meefinéḡec.

28 Imuac ini ic imi hémma ségiségi waḡgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimaḡ zé seliseli wamma méli énécmizua.

29 Imuac ini Miḡ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu.

30 Ini welenḡ qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niḡac ic imi Kristoac ai niḡac eḡeya keke-cya ménda galeḡgé amuma humumaḡ zé hia humumaḡ zénimma ai meanḡec.

3

1 Dacmuna hécna ac tetcgiawac zéwa niḡgic, Miḡ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muḡguc muḡguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanzac, néḡ onac imi ac iminéḡ deminḡ meénécmimac.

Haka wahala maleku éśécnec hetegéwiḡ.

* **3:2:** Yuda ic ionac haka silic méndacacḡic ieneḡ Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacacḡic mebiru énécmiaḡgic hénia imuac niḡac kazu ic zéénécmiyec. † **3:5:** Yuda ic ieneḡ nalé imuaru naḡhécgina séwi hericheric haka imi waḡ énécmigic.

2 Ini haséḡ kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eḡeḡ wanzu imi onac galeḡgina mema kecmu.

3 Anutuac uḡa téréyaguc welenḡ qeḡe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecanziḡ neḡaḡ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanzinḡ.

4 Ni acguc séwiiguc héi selimaḡac séc waḡu ic tosia eneḡ séwiiguc héiseliwiḡac séc zéma ninzuiguc ni imi onogicma imuhuc nimmaḡac séc.

5 Ni hicḡima kecba ai meme 8 waḡu séwinaiguc séwi heric haka wannéḡgic,† waḡu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugginaiguc Hebiraio ic héla, waḡu hénia aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua.

6 Hakana imi seliseli wamma Yesuac héniaorinḡ ununesi waḡ énécmiyi waḡu hénia ac ménḡ ménda logima képésic ménḡ ménda mi-hicḡiyi.

7 Waḡu becneḡ iwawai imuhucya moczoḡ naḡgé néḡec, néḡ Kristoac wamma nimba iwawai imi ménḡ ménda méra néḡec, néḡ iwawai eḡomia waḡec.

8 Waḡu hélacnec zéwa iwawai imi moczoḡ maḡe-qeya mihicḡi nénéḡa, néḡ miḡna Kristo Yesuac hénia

nijasariwa hicjinéjec ninij imuac mia nimba eeya enenaguc wanzac. Ni imi iwac nij wamma iwawai moczon imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo anjétiwa

⁹ iwac qeriaiguc mihicji nénéja wammac nijac. Solanjanima kecza imi hena ac igucnec ménda hicjiyec, néj Kristo ninzégéwa kekec solaja imi Anutuac murunec hicjinéjec.

¹⁰ Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kekec imuac kuha zéma iwac qenzen manzen imi momacnec bisinimman zé iwac humuc imi ninjtohoma

¹¹ Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sugina igucnec yacma kekec qelia mihicjiman zé wanzua.

Kekecac qambaña hémma usunec kembij.

¹² Ni nena imi bec mihicjizua ménda zézua. Wañu bec mesolanani wañ néjec ménda zézua, néj Kristo Yesunéj ni népésiyec séc imuac mihicjiman zé wamma usunec kemmanec kecza.

¹³ Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néj iwawai andénaiguc hezac imuac eluj nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé

¹⁴ kemma anjétimanac hezac, imuac mia kicna hiwa kenju Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéj ounec

héihéré néjec imuac hélé haiyu hezac imuac memañ zé usunec kenzua.

¹⁵ Imuac solanjanima kecziñ neñañ sucninaiguc ménénéj mén yomuhuc nimmacac hezac; Haka ménac ini ningic tanera mén wañu Anutunéj imi acguc measari énécmiyu hémmu.

¹⁶ Nini anjétiwa kecziñ héná imuacnec sac tima kembij.

¹⁷ Dacmuna hécna ini enawu ni méndac némmu. Wañu ic tosia haka kekecninaiguc hénzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu.

¹⁸ Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héngeña wéndara imuac hazéc wamma kenja wanzu.

¹⁹ Ieneñ imi tetecgiaiguc kisikiyón mihicjimu. Ionac anutu imi tomenjina. Gamuginanéñ zunzariñ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai nijac nijanzu.

²⁰ Wañu neñañ imi kurumenéñ ama miñina wamma kecni qacnina ou kurumeniguc ooyawac hezac. Imuarunec mia anjéñ titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanziñ.

²¹ Inéñ iwawai moczon énézéyu ninjtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéñ séwinina maqeqeya imi

melenj nénécmiyu eneya séwiya edamuyaguc ésécnec wambin.

4

¹ Imuac nuac ninjumu, dacmuna sorochéna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Minj Kewuninawac qeriaiguc wamma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Minj Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmaoc ninjac zénaŋgé érécmizua.

³ Waŋu ai momacna* solana guac welec génzua. Embac tosara buŋa suruc hiabiawac niguc momacnec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac héčna méra énécmina, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac.

⁴ Minj Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi waŋgic. Ménguc énézéwa ségiségi wammu.

⁵ Onac ewa bénzéhina imi ic embac énézégic nindacmu. Minj Kewuninanéh hosucgé nénécmizac.

⁶ Iwawai ménjac ménj ménda ninjéwérimu, néŋ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéŋ ewa hia ac ézéma Anutu ézému.

⁷ Imuhuc waŋgic bec Anutuac luae nininjinawac séha ogicogicya imuhucyanéh Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma nininjinaga lenjgé énécmimac.

⁸ Dacmuna héčna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiŋa, iwawai solana, iwawai sinj ninjimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu.

⁹ Ini nuac murunec ninjarenjgégic me megic me héngic imuac wamma kecmu. Imuhuc waŋgic luaeac Anutunéh iniguc momacnec kecmaoc.

Filipo hénarini ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kecgic imuac zariŋanéŋ hutuzac imuac ni Minj Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kunenj yanda wanŋua. Becnec ini ninjnéngic, néŋ imuac naléya ménda hayu osigic.

¹¹ Ni iwawai ménj ninjac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kuumuma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmanjac séc wanŋua.

¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmanjac séc, waŋu iwawaina saméh bipiyaguc hia kecmanjac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécgé néŋanzac. Yaka ninj humu humuiguc me iwawaina saméh bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac hénia imi ninjtegicdaczua.

¹³ Meseli néŋanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczonj hia wandacmanjac séc.

* 4:3: Girik aciguc; boŋ zura momacnec huama kekera.

14 Waŋu ini nuac qenzen manzeniguc momacnec toro-gezu imuac nimba sécgézac.

15 Filipi ic zéwa niŋgic, bec-nec buŋa suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemba méŋnéŋ méŋ méra ménda néŋec, néŋ ini sac méra néŋgic imi ini ninzu.

16 Waŋu Tesalonika ama arena yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéŋ méŋ méra néŋgic.

17 Ni sese méŋ niŋac ménda welec énécmizua, néŋ mériaŋginaguc wammu niŋac onac muru haka hiabiawac hélanéŋ saima hemac niŋac imuhuc zézua.

18 Nuac muru imi iwawai moczoŋ sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néŋgic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo ésécnec héméŋa hiabia waŋu Anutunéŋ memacac séc waŋu ségiségi mihicŋi mizac.

19 Nuac Anutunanéŋ Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eŋeya hofi yanda kuaya qeqeya igucnec sécgina tiénécmimac.

20 Anutu Maŋgocnina iwac muru nalé tetcgia qahac mepé qepési hemimac. Hélacnec!

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

21 Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizézé ac énézému. Dac-muna tosara niguc keczu

imi eneŋ onac yaizézé ac énézézu.

22 Ic embac téréya moczoŋ onac yaizézé ac énézézu. Waŋu ionac suginaiguc Kaisawac amaiguc arenhéra ionac murunec tosananéŋ imuhucnec yaizézé acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu.

23 Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéŋ onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

¹ Anutuac ewa siŋiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac munana Timoteo

² niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kenhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizic. Anutu Maŋgocnina iwarunec† ewa hia zéma luaenéŋ he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nereŋ onac niŋ wamma zéwelec waŋanzic séc neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac Maŋgocya Anutu ewa hia ac ézéanzic.

⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzéhégé mizu imuac buŋa zéma ic embac téréya ionac muru ala siŋgina hezac imuac buŋa niŋanzic imuac niŋac imuhuc waŋanzic.

⁵ Waŋu ninzéh ninzéh zéma siŋgina imi mia onac wamma kurumeŋiguc niŋkinzéh gina kumugic hezac imuacnec mia hiŋŋianzac. Waŋu niŋkinzéh imi suruc hélawac buŋa hiabia becneŋ niŋgic imi mia.

⁶ Buŋa suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niŋtegitic nále imuarunec sucginaiguc

hiŋŋiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac.

⁷ Imuhucyanec niniguc momacnec welenŋ qeŋe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epaŋiranéh ku énécmiyu niŋgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héla wamma keczac.

⁸ Inéh mia Uŋa téréyawac qeriaiguc ala siŋ waŋamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹ Hénia imuac niŋac onac suruc niŋic nále imuarunec éréma niri onac niŋ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzic. Imi mia Uŋa téréyawac niŋtegitic qinŋtegitic zéma niŋ asac asariawac kuhaiguc nininŋ Anutuac ewa siŋac murunec hahaya imi kuaya qeŋeya tiénécmimac niŋac zéwelec waŋanzic.

¹⁰ Waŋu waŋgic séc Miŋ Kewuninanéh niŋu sécgéyu ewa hia nimmac. Waŋu ai hénia hénia eeyaguc memu séc héla mihicŋima Anutuac hénia niŋareŋgégic imuac nininŋa imi yandima kemmac.

¹¹ Waŋu zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima kenkecgic tecgémac niŋac iwac edamuyawac kuhanéh kucgina moczoŋ meseli énécmimac.

¹² Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buŋa baŋia késamuac séc mehiaru énécmiyec‡ Maŋgocnina iwac mia ewa hia nimmimanec

* **1:2:** Hénia méŋ imi ninzéhégéma. † **1:2:** Kiwi méraginanéh ooya tosaraiŋuc; Maŋgocnina zéma Miŋ Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ **1:12:** Kiwi méraginanéh ooya tosaraiŋuc; mehiaru nénécmiyec.

imuhuc wammu.

13 Inéj mia panamanjac deminj totonj qeriyá igunec nénépésima eneya nanj sorocyawac hénjgalej ama arenja yandaiguc nonoporec.

14 Nanja imi sawanéj mulu menénécmiyu késpedesicnina moczonj waiwaiya wanjec.

15 Inéj mia hémbinjawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanjac, iwawai ménj ménda zéhicniju kerec nalé imuaru bec walac walac hicnima kerec.

16 Imi mia hénia yomuac ninjac; Iwawai moczonj imi iwac qeriaiguc zéyu hicnidacgic. Iwawai kurumenjiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnéj hémbinjac séc zéma ménda hémbinjac séc, tatac edamuyaguc me hénjgalej wawanjawac kuc buja, galej me galejac qac buja imi moczonj iwac murunec zéma iwac bujawac zéhicnji énécmimia.

17 I eneyaoc imi iwawai tosara ménda hicnima kecgicnec i bec kerecac keczac, wanju iwawai moczonj imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanzac.

18 Wanju inéj zéyu hicnidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac ninjac, hénaoirinj nejanj orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac suggina igucnec walac walac qelima yarec.

19 Imi mia Anutunéj iwawai moczonj Yesuac qeriaiguc kuaya qema

sécgémima kecmuac zé ninju sécgéyu imuhuc hicnidarec.

20 Iwac murunec iwawai kurumenjiguc zéma baeciguc hedaczac imi moczonj eneyaguc ewa momac wammu ninjac Yesuac sawanéj ic hénjenja wéndaraiguc luae qenénécmiyec.

21 Becnec ini, elicgé énécmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zéma wawanj memeginaguc hazéra kecgic.

22 Wanju deguc imi aciguc ménda emmu nénj késpedesic solanj wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buja nammu ninjac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma nejanj sucninaiguc ewa momac mihicnji nénécmiyec.

23 Ini ninzénj ninzénjiguc kumuselima kenqe haqegina qahac kecmu. Kecma buja suruc hiabia nindacgic imuac ninjkinzénj wamma imuacnec ménda néngacma kemmu. Wanju buja suruc hiabia imi mia zéau énécmimia wanju, kurumenj bawaguc kekec yanda Anutunéj zéyu hicnima keczu imi moczonj nindacgic. Wanju Ni Paulo imi buja surucya imuac welenj qeqe ic wanjac keczua.

Pauloac welenjqeqe ai.

24 Deguc ni onac wamma qenzenj manzenjiguc kecmac imuac mia ségiségi wanjua. Imuhuc wamma Kristoac qenzenj manzenj kitiwa hezac imi iwac hénia méria wamma kekera hénaoirinj onac ninj

wamma séwinanéj bisiwa sécgénénzac.

²⁵ Ni imi Anutunéj onac niñ wamma ai ara nézýec imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé énécmimac niñac hénaroiñ héra ionac welen qeçe ic wañi.

²⁶ Ac saña imi nalé hénihénia qahac hama keñec imuarunec zéma baec yomuac hicñisaiya hicñisaiya ionac murunec musañgéyu heyec néj deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec.

²⁷ Imi mia Anutunéj ac musañ musañgia imuac edamuyanéj baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindiña sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Wañu ac musañ musañgia imi mia Kristo suginaiguc keczac inéj mia wanzac. Edamu asaha miñina iwac mia neñañ niñkumuma kic hihi wammianziñ.

²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solañani énécmima onopocni nammu niñac iwac buñaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niñtegic qñtegic ac moczoñnec ku énécmianziñ.

²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuh-aguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoñnec ai meanzua.

2

¹ Ni ini zéma tosara Laodikea ama areña

yandaiguc keczu i zéma tosara kicginanéj kic tanecna ménda hénzu ionac niñ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niñ asarimu niñac wanzua.

² Ieneñ qerigina mebélacgé énécmiyu goi héihéi imuac qeriaiguc qutulangé amugic niñtegic qñtegic ginanéj saima kemma zékéñ yanda wañu, Anutuac saña Kristoac hénia niñyacgému niñac wanzua.

³ Iwac qeriaiguc niñtegic qñtegic ac zéma ninin yanda imuhucya eebipiyagucnéj sañgima hezac.

⁴ Imi mia méñnéj méñ haléc acnéj ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézua.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanéj wai énécmima kecanzua, néj qeri uñananéj iniguc kecanzua. Wañu ini téréréc dindiñanec kecma Kristo ninzénagéma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wañanzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñiwñ.

⁶ Ini Kristo Yesu añgéñ tigid miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu.

⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanéj késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaguc ninzénagéma nañseligigic ewa hiawac aranéñ doku éséc kuaya gesalecge énécmimac.

⁸ Ini técgina nimma kecmu, baecac icac ninjegic qinjegic ac zéma ikoc acginanéj énépésima hésa amaiguc onopochu ninjac. Ninij imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac pakej ac efefia imi méndacanzac, néj Kristo i ménda méndacanzac.

⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qe-qeyanéj séwi héla wamma keczac.

¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriguc kecgic sécgé énécmiyu ménjac ménj ménda hocmu. Inéj mia galej zéma ai memeac qac bujaginaguc ionac orucgina wanzac.

¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmiawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranéj séwi tasé hericheric imi qahac, néj Kristoac météré aiguc séwiginawac sin hericdacgic keñkeña wanzac.

¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec téngé énécmimia wanjec. Wanu Anutunéj Yesu meqelimiya yarec imi ninzéngegic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wanjec.

¹³ Wanu képésicgina wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecgic, néj Anutunéj Yesuguc meqeli énécmimia képésicgina moczon wai énécmiyec.

¹⁴ Wanu musuqeqe wamma hazéc wan nécnécmianjec méra kiwi héna aciguc ooya imi moczon

audacma mema ic héngeña wéndara qahaiguc birinénj qeyu qahac wandarec.

¹⁵ Yesu imi ic héngeña wéndaraiguc humuyu imuac kuhanéj galej kewuya kewuya zéma ai memeac qac bujaginaguc ionac tewi zakonjina imi mahanjéyu madarec. Wanu onogicma kawali wanjec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndacgic.

¹⁶ Imuac bec ic ménénj nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata ninjac képésic ginaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac.

¹⁷ Nalé imuhucya imi bian héla hamacac heyec imuac unjayanec wanzac, néj Kristonéj imuac héla wanzac.

¹⁸ Ikoc wamma memaama kua meme unj mepési mianzac imuhucyanéj onac taségina kurumenjiguc hezac imi onagicbac ninjac galej memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa sinénj qéfaccgé miyu emma iwawai ménj héjec imi meyandima hinjac hingarawac zéanzu.

¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wanu oruc imuacnec mia séwi tasia moczon toroya zéma gininjanéj dérécgéma gumuyu Anutunéj kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Pakej ac ikora ninjac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac pakej ac hénia

hénia imuac niŋgic iwawai humumia waŋec, néŋ némac niŋac baecac buŋa kecanzu ésécnec haka silic imi tohoanzu?

²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua.

²² Ic onac zézé seli ac zéma pakeŋ ac imuhucya méndacbiŋ me? Imi qahac, iwawai imuhucya imi moczoŋ houma qahac wandacmu.

²³ Haka imuhucya méndacma siŋginawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicŋi amuma héngic, meyac énécmimacac séc niŋtegic qinŋtegicyaguc tanec wanzac gezaŋ. Waŋu haka imuhucyanéŋ séwiac siŋa sigima kekerawac kuha mén ménda késa keczac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbiŋ.

¹ Imuac niŋac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima keczuiguc iwawai ou heheya niŋac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonéŋ Anutuac héiyaiguc tacma keczac.

² Baecac iwawai niŋac qahac, néŋ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu.

³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacgic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musaŋgé énécmiyu keczu.

⁴ Waŋu kekecgina wawaŋa Yesunéŋ wininimac nalé

imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac niŋac baeciguc kekera séwi taséginawac siŋ imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac siŋ, biriawac siŋ niniŋ, zéma hémbaoc. Waŋu iwawai ménac hémbaoc wawaŋa imi baniara mepési mimia tanec wanzac.

⁶ Haka imuhucya niŋac Anutuac qeri biricac zérabéranéŋ nambérac ac qeŋeya ionac muru hicŋi énécmianzac.

⁷ Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac waŋaŋgic.

⁸ Waŋu deguc imi yoŋkanzaŋ, qeri biric, niŋ zapi, zézé suresure, zéma zézoraŋ ac biria, biria imuhucya moczoŋ kuagina igucnec hetecgéigic kendacmac.

⁹ Ini ic wahala zéma imuac wawaŋa meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac niŋac eŋaoc ac ikora ménda waŋamumu.

¹⁰ Waŋu ic qelia imi eŋeya zéhicŋimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniŋa acguc qelia wanzac.

¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi mén wai mén késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tuŋ séwi tasé hericheric ginaguc me ic tuŋ séwi tasé herichericgina qahac, baec ménac icya icya me haséŋ

* **3:11:** Girik aciguc; Skite ic.

ic,* welen qeqe ic me miŋ kewu kekera, waŋu Kristo imi moczoŋ yanda, waŋu moczoŋ yanda ionac qerigi-naiguc kecdaczac.

12 Waŋu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siŋ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzén zéma qeri biricgina helanzi amuma kekec imi malekugina éséc nec héigic meyu kecmu.

13 Waŋu méŋnéŋ méŋac ara zéyu enawu tétécgé amuma késpedescina waia-muma Miŋ Kewuninanéŋ késpedescina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec waŋamumu.

14 Waŋu haka hiabia moczoŋ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminéŋ rikuj solaŋa wamma dérécgé énécmimac.

15 Luae qeamuma kecmu niŋac unuruyu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenéŋ qerigina galeŋgéyu. Imuac nec toroqema ewa hia ac ézémanec kecmu.

16 Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminéŋ kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, niŋtegic qintegic moczoŋ nec enawu kuamuma zénaŋgé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéŋ legic téréya héima qeriginanéŋ ewa hia nimmima Anutu mepésimu.

17 Waŋu ackuazéc gi-

nanéŋ me wawaŋ memeginanéŋ haka méŋac méŋ wambiŋ zé imi moczoŋ Miŋ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia niŋac wamma Anutu maŋgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héna zéénécmimia.

18 Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miŋ Kewuninawac qeriaiguc héna iminéŋ sécya wanzac.

19 Ic ini iniŋhécgina ionac goigina héimu. Waŋu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

20 Nambérac ini iwawai moczoŋiguc neŋgoc maŋgoc hécgina ionac ac niŋtoho wandacmu. Haka iminéŋ Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicŋianzac.

21 Maŋgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niŋac.

22 Welen qeqe ic ini iwawai moczoŋiguc baecac miŋ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruanzu séc ic onac kicgina iguc nec sac qahac, néŋ kurumen Miŋ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solaŋanec wammu.

23 Ai imuac me imuac mewiŋ zé kurumen Miŋ Kewuninawac meanziŋ séc wambiŋ, néŋ ic onac meanziŋ séc ménda wammu.

24 Imi mia tasénina imi Miñ Kewuninanén mératéc nénécmiyu mewinjac hezac imi ini nindacma welenj qemianzu. Wañu welenj qemianzu imi Kristo, imuac ninjac haka imuhuc wanjanzij.

25 Méñnéñ méñ haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melej mimac. Miñ kewuninanén séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4

1 Ic galeñ ini imi onac muru acguc kurumenjiguc kunenjinga keczac imi nimma welenj qeçe hécgina haka dindijanec zéma séc momacnec wañ énécmimu.

Pakenj ac toroqeçeya.

2 Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu.

3 Wañu nonac ninjac momacnec zéwelecma Anutunénj héna ac énézéwiñ ninjac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunénj zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwiñ ninjac zéwelecmu. Ni ai imuac mia señ hésanéñ qaté néngic keczaua.

4 Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémanjac hezac séc zéau énécmimanj.

5 Ini ninjtegic qinjtegic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma sénganjenj ic ionac imi nalé eñ ménda aumu.

6 Acgina imi nalé séc seinénj naecmima siña mehiaruanzu ésécnec goi héhéiiguc wammu. Imuhuc wamma ic méñjac méñ, ac taséya dimuhuc melejmgic hia wammac imi ninjasarimu.

Mozoc ac.

7 Tikikonénj nenac ac suruc imi wañ énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solaña inénj Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu welenj qeçe ic wamma keczic.

8 Ic imi nonac qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac ninjac ai imuac mia méliwa onac muru hazac.

9 Wañu ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Wañu ierenj imi yomuac ac suruc imi moczonj wañ énécmidacmaoc.

10 Wañu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bianjac ara zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma

11 Yesu Yusito zémimia ienenj acguc yaizézé ac énézézu. Ienenj ic tuñ séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, wañu ai momac hécna wanzu. Ienenj sac Anutuac héngalenj ama arenja yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya enenj imi ewana mehiaru néngic.

12 Ic ménj onac murunec hahaya Kristo Yesuac welen qeqe ic Epafira inénj acguc yaizézé ac énézézac. Inénj nalé séc onac wamma zéwelecmima ini Anutuac ewa siñiguc solañanima selianec ninzénjéma nammu niñac zéwelecanzac.

13 Ni ic imuac héipuc ac zéwa niñgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama arenja yandaiguc keczu ionac niñ wamma ai kuneñ yanda meanzac.

14 Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézaoc.

15 Dacmuna hécna Laodikea ama arenja yanda igucnec zéma ninzénj ninzénj nauñnina Numfa zéma iwac amaiguc hénaoriñ tocgéanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu.

16 Kiwi yomi sugginaiguc oloñgic tecgéyu Laodikea hénaoriñ énézégic olommu wañu kiwi ménj Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloñnimmu.

17 Wañu Akipoac mia miñ kewuninawac qeriaiguc ai buña qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

18 Ni Paolo mérananéñ oma yaizézé ac énézézua. Ni señ hésanéñ qaténéngic kec-canzua imi niñqelima kecgic. Anutuac ewa hianénj onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaizézé ac.

1 Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo neneŋ Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areŋa yandawac hénaorin imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenéŋ onac muru hemac.

Tesalonika hénaorin ionac ninzéŋ ninzéŋgina zéma hakagina.

2 Nini ic tuŋ onac niŋac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianziŋ séc onac aigina zéhicŋima

3 ninzéŋ ninzéŋginawac wawaŋ meme, zéma goi héihéiac méra baoc ai, zéma miŋ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéŋ wamma kecanzu imuac Anutu maŋgocninawac wésiaiguc nalé séc niŋqelianziŋ.

4 Anutuac siŋniŋ waŋ énécmimia, ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna, ini Anutunéŋ gési énécmiyec imi nini ninziŋ.

5 Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Nonac buŋa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néŋ kuha zéma uŋaya téréya zéma ninzéŋ ninzéŋ kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugcinaiguc onac niŋac

wamma ic dimuhucya kerin ini eŋaoc nindaczu.

6 Waŋu ini zéra béra yanda qeriaiguc uŋaya téréyanéŋ nangé énécmiyu ségiségi wamma héna ac imi késama nonac haka zéma miŋ kewuac haka méndacma wamma kecanzu.

7 Imuac niŋ onac kekecgina iminéŋ Make-donia zéma Akaia ninzéŋ ninzéŋ ic ionac kicginaiguc séséc héla waŋec.

8 Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewuninawac ackuazécnéŋ onac murunec keŋu, Make-donia zéma Akaia ama miŋina eneŋ gezacginanéŋ nindacgic. Waŋu onac ninzéŋ ninzéŋgina Anutuac muru melemma hezac imuac buŋa surucnéŋ baera baera saima kendarec. Imuac mia neŋaoc, ac imuac me imuac ménéŋ zéwiŋac ménda hezac.

9 Baera baera imuac ic embac eŋaoc imi nini onac sugcinaiguc haréni eneŋ dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kekera i welen qemiwiŋ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru lilingéma hagic imi nénézégic nindacziŋ.

10 Waŋu humuc ic ionac murunec meqelimiyeŋ Naŋa iminéŋ kurumeŋ igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézégic. Naŋa imi bianŋguc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéŋ hayu imuacnec neŋaŋ metecgé nénécmimac

Yesu imi mia.

2

Paulonéj Tesalonika ama areña yandaiguc Miñ kewuac ai nanjéma meyec.

1 Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauj hécnina, nenej sugginaiguc kereñij imi héla qahac ménda wanec imi ini enjaoc ninzu.

2 Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areña yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihicñi nénécmigic, néj Anutuninawac kuhanéj nanjé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buña suruc hiabia imi kilen énézédarij.

3 Memeseli acnina imi ikoc me ninij biria me manam batuc igucnec hahaya qahac,

4 néj Anutunéj ninzéhjé nénécmima buña suruc hiabia imi énézéwiñ ninjac qutunjé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziñ imi baec ic ségiségi mihicñi énécmiwiñ zé qahac, néj qeri héhén miñina Anutu ségiségi mihicñi miwiñ zé yomuhuc zéziñ.

5 Nini nalé méñac méñ ic méñac méñ haléc ac me iwawai méñac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féngéc ménda wanj énécmianziñ imi Anutunéj héipuc wanj nénécmizac imi ini ninzu.

6 Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buña, baec ic méñac murunec mepé

qepési ac méñ mihicñiwiñ zé, kic hihi ménda wanjanziñ,

7 néj nini onac sugginaiguc ic gum bénzénzénja wamma nenjoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéj nambérac héra lolonjé énécmima héwiwiñjé énécmianzac ésécnec wanj énécmiyiñ.

8 Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac ninjac qerinanéj imuhuc donjé énécmima buña suruc hiabia imuacnec sac qahac, néj kekecnina momacnec efima wai énécmiwiñ zé ewa hia ninziñ.

9 Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, ai kunej yanda mema kuc qema kerij imi ini ninjelima ninzu ésécnec onac muru méñac méñ yéwéri ménda énécmiwiñ zé siñi kaiwe méraninanéj ai mema buña suruc hiabia Anutu arunec imi énézéariñ.

10 Nini ninzéh ninzéh ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindiñanec késpedes qahac kerha wanij imi enej kicginanéj ninicma héipucnina wanzu. Wanju Anutu i acguc imuhucyanec.

11 Ini ninzu ésécnec, nenej imi manjocnéj nambérac héra wanj énécmianzac ésécnec enac enac wanj énécmiyiñ.

12 Wanju enjeya héngalen amaya zéma edamuyaiguc keremmu ninjac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu ninjac hinocgé énécmima meme seli ac wanj énécmima

zéseli énécmiyiņ.

13 Waņu nini imuac niņ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéanzij. Waņu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niņgic nalé imuaru eneņ niņgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda waņec, néņ Anutuac ackuazéc héla téņgéņ waņu aņgétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéņ mia ninzéņ ninzéņ ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac.

14 Ninzéņ ninzéņ dacmuna hécnina zéma nauņ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaoriņ Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma waņgic. Héna oriņ imi eneņ Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicņigic ésécnec ini acguc eņaņ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicņigic.

15 Yuda ic eneņ Miņ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Waņu duņa nini nununesi waņ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicņi mima néwécgeņa baec ic onac ségiségi mihicņi énécmianzu.

16 Waņu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niņac neuņ héinéncmima kápésicgina toroqegic kuaya qeqeya waņu imuac tetcgiaiguc Anutuac qeri biricnéņ qacginaiguc mama énépésiyec.

Paulonéņ muņguc keņ inicmaņ zé niņec.

17 Ninzéņ ninzéņ dacmuna hécnina zéma nauņ hécnina, nini séwiguc nalé hotoņadac wai énécmiyiņ, waņu qerinéņ qahac. Nini muņguc kic tanecgina inicbiņ zé onac ewa siņsiņ hia waņ nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziņ.

18 Nini onacmuru hawiņ zé waņ nénécmiyu, hélacnec ni Paulonéņ muņguc muņguc onacmuru hamaņ zé batucgéyi. Waņu Biria miņinanéņ hézicgé nénécmiyec.

19 Miņ kewunina Yesu Kristo hamac nalé imuaru némacnéņ neņaņ niņkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buņa wammac? Eneņ imi nonacmuru imuac buņa wanzu.

20 Hélacnec, eneņ imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

1 Imuac niņ muņguc mambéc waņbipiwiņac séc qahac waņu, tosara nini niņni sécgéyu neņacnec you Aten ama areņa yandaiguc kecziņ.

2 Kecma Kristoac buņa suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzéņ ninzéņ dacmunanina Timoteo i onacmuru mélizij. Imi mia meseli énécmima onac ninzéņ ninzéņginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu

3 méņnéņ méņ zérabéra hénia hénia qeriaiguc keņqe

haqe ménda wammu niñac mélizij. Wañu neñaj imi réwéri imuhucya mihicñiwij niñac nonoporec imi mia enjaoc ninzu.

4 Nini iniguc momacnec kerij nalé imuaru kecma réwéri mihicñiwij imuac mia walac énézéyij. Wañu hélacnec imuhuc hicñiyec imi ini ninzu.

5 Imuac ni acguc muñguc méñ mambéc wañbipimanjac séc qahac wañu, ninzén ninzénjina imi hémma nimmañ zé i méliyi. Imi mia héna imuhuc me imuhuc ala batuc miñinanéñ ala batuc wañ énécmiyu ai kuneñ meyiñ imi héla qahac wambac niñac.

Timoteonéñ Tesalonika hénaorij ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéyec.

6 Wañu degucmi Timoteonéñ onac murunec lilingéma hama onac ninzén ninzénjina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségyaguc nénézéyu niñij. Wañu zéyecnéñ ini imi neneñ onac niñ wañanzij ésécnec nalé séc ninij qeli qelinec niñsoroc wañ nénécmima qerigina waizalañ wamma ninicbiñ zé wamma keczu imuhuc zéyu ninzij.

7 Ninzén ninzén dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, imuac niñac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziñ, néñ ninzén ninzénjina néñ meseli nénécmizac.

8 Ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc nañselima keczu imuac niñac nini niñni degucmi kekecnina kecziñ imi hélaguc wanzac.

9 Neneñ neñaj Anutuac wésiaiguc onac niñ wamma ségiségi yanda mihicñizij. Imuac mia onac niñ wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanéñ Anutu meñ mini sécgémac zéma niñanzij.

10 Wañu siñi kaiwe séc onac kic tanecgina muñguc inicma onac ninzén ninzénjina séha ménda he énécmizac imi mesolañaniwiñ zé qerininanéñ hélawac zéwelec wanzij.

11 Deguc Anutu mañgocnina enjeyaoc zéma Miñ Kewunina Yesunéñ onacmuru keñkenawac hénanina nénézéyic hémbiñ zé ninzij.

12 Wañu Miñ Kewuninanéñ goi héihéigina mesai énécmiyu neneñ goi héihéi wañ énécmianzij ésécnec enaj sugginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac.

13 Wañu inéñ qerigina meseli énécmiyu neñaj Miñ Kewunina Yesunéñ enjeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu mañgocninawac wésiaiguc kápésic solañ téréyanec nammu niñac wanzij.

4

Kekec Anutunéñ héñu sécgéanzac imuhucya.

1 Tetcgiaguc, ninzén ninzén dacmuna hécnina zéma nauḡ hécnina, nini Miḡ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmiziḡ. Ini nonac murunec ackuazéc megic éšéc nec tohomuac hezac séc niḡtoho wamma ini deguc waḡanzu imi muḡguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicji mimu.

2 Nini Miḡ Kewunina Yesuac murunec néma pakeḡ ac énézéyiḡ imi ini ninzu.

3 Anutuac ewa siḡ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima

4 eḡac eḡac imi eḡeya iniḡa imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niḡtegicmac.

5 Ic enia Anutu ménda ninzu ieneḡ kaiseroac siḡ tohoanzu éšéc nec méḡnéḡ méḡ héna imi ménda méndacma

6 haka imuhucyaiguc neḡa ménda logima ninzén ninzén dacmuna méḡ me nauḡhéra ionarunec méḡ ménda mebirimac. Némac niḡ, bec nec énézéma zéselima zéseli énécmiyiḡ éšéc nec haka biria imuac tasé kuku miḡina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua.

7 Anutunéḡ nini qakolaninagué wambiḡ niḡac qahac, néḡ kekec téréya kecbiḡ niḡac héihéré nénécmiyec.

8 Imuac héna yomi qetalizac imi ic méḡ qahac, néḡ Uḡa Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

9 Ini imi Anutunéḡ ku énécmiyu goi héihéi

waḡamuanzu imuac niḡ dacmuna hécgina zéma nauḡ hécgina goi héihéi waḡ énécmimu niḡac ac méḡ ménda oénécmiwiḡ.

10 Hélac nec, eneḡ imi Makedonia baec séc ninzén ninzén dacmuna hécgina keczu ionac goi héihéi waḡ énécmianzu. Waḡu ala sorochécna imuhucyanec muḡguc muḡguc wammu niḡac zénaḡgé énécmima zéziḡ.

11 Waḡu zéseli énécmiyiḡ éšéc nec hétéḡ waima bénzén kecbiḡ zé seliseli wamma eḡaḡ aiginawac niḡkumuma méraginanéḡ aigina mema kecmu.

12 Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai méḡ niḡac mété qététaḡ ménda wamma kecmu niḡac imuhuc zézua.

Miḡ kewuac hahayawac zéréḡ qéréḡ wamma kecmu.

13 Ninzén ninzén dacmuna hécnina, eneḡ ic humumia ionac hénia imi ménda nimma eḡ kecmu niḡac ménda waḡ nénécmizac. Niḡkumugina qahac kecanzu éšéc nec zési ac wambu niḡac.

14 Neḡaḡ Yesu humuma muḡguc yarec imi ninzén géziḡiguc yomuhuc nimbiḡ; Anutunéḡ Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muḡguc onagiru hadacmu.

15 Nini Miḡ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi

énézéziŋ. Miŋ Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziŋ neŋaŋ imi gau yanda hema keczu i méndagucnec onog-icbiŋ.

16 Miŋ kewunéŋ zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uŋa orucgina méŋac ewa hétéŋ zéma Anutuac témuŋ imuac hétéŋaguc kurumeŋ igucnec mama ou kurumeŋ gélélécyaguc nammac. Naŋu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ieneŋ walac yacmu.

17 Imuac andiaiguc neŋaŋ kic qeli kekera acguc iniguc momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meeŋu gélélécyaguc Miŋ Kewunina mihicŋiwŋ. Waŋu nalé séc Miŋ Kewuninaguc momacnec kecbiŋ.

18 Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

1 Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuŋawac oénécmiwiŋac ménda hezac.

2 Imi mia Miŋ Kewuninawac naléya imi sinjiaiguc kowu nene ic ésécnec hamac imi eŋaoc niŋhumuzu imuac mia.

3 Ic eneŋ luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaguc azi kikiac qenzeŋ manzeŋnéŋ hosucgéanzac ésécnec kisikiyoŋnéŋ fuknec haénécmiyu kilenŋdac néŋgacmuac séc qahac wammac.

4 Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, ini sinji tunumaŋiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac.

5 Ini moczoŋ asac mararaŋac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neŋaŋ imi sinji me tunumaŋiguc ménda toroqema kecziŋ.

6 Imuac neŋaŋ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzeŋ qeli qeli kecma galen mema séwininawac siŋ imi zikima kecbiŋ.

7 Gau heanzu imi eneŋ sinjiyaguc heanzu. Doku selia nema miŋgoŋ waŋanzu imi eneŋ sinjiyaguc miŋgoŋ waŋanzu.

8 Neŋaŋ imi kaiweiguc toroqema kecziŋ imuac séwiac siŋ sigima ninzéŋ ninzéŋ zéma goi héhéinéŋ tétécac saiwa ésécnec haima aŋgéŋ titiac niŋkumunéŋ yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiŋ.

9 Anutunéŋ eŋeya qeri biricayaiguc kerembiŋ niŋac qahac, néŋ neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac murunec aŋgéŋ titi mihicŋiwŋ niŋac gési nénécmiyec.

10 Yesu imi neŋaŋ kic qeliiguc me gauiguc eŋeyaguc momacnec qeliqeli kecbiŋ niŋac nonac niŋ wamma humuyec.

11 Imuac niŋac ini waŋanzu ésécnec eŋac eŋac meseli amuma nanŋé amumu.

Tetecgiawac pakeŋ ac

*zéma
yaizéé ac.*

12 Ninzén ninzén dacmuna hécnina, nenen zéwelec énécmiziñ. Suginaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galenjë énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kuney yanda eeginaguc wammac.

13 Wañu ionac aigina niñac goi héihéiiguc eeya ogicogira héiéncmimu. Imuhuc wamma suginaiguc luae qema kecmu.

14 Wañu ninzén ninzén dacmuna hécnina, meseli énécmiziñ. Quéizén wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nañselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wanzu i nañgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczoñ bisiqatén wañ énécmima kecmu.

15 Galen megic, méjnén méñ ic méñac méñ haka biriawac tasé kuku wammiwac niñac. Néñ enac enac me ic tosara moczoñ ionac nalé séc haka hiabiawac wañ énécmima kecmu.

16 Nalé séc ségiségi wammu.

17 Zéngé toroya qahac zéwelec wammu.

18 Haka hénia hénia hicñi énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminén mia Anutuac ewa siñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña heheya wanzac.

19 Uña téréyawac geric ménda qéwécgému.

20 Anutuac bianac ara imi mema titi ménda wammu.

21 Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac késa anjén tima wammu.

22 Haka tanera biria imuac me imuac héñara mema qerictegic amuma kecmu.

23 Anutu luae miñina eneyaoc solañanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa siñgina zéma séwigina moczoñ galenjë énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru késpedes qahac solañanec kecmu.

24 Héihéré énécmizac inén méñzé méñzéya qahac imuac niñac inén imi moczoñ wandacmac.

25 Ninzén ninzén dacmuna hécnina, nonac niñac wamma zéwelec wammu.

26 Kiricne qiricne téréya wañ énécmima ninzén ninzén dacmuna hécnina moczoñ yaizéégina énézégic nimmu.

27 Ni Miñ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzén ninzén dacmuna hécnina moczoñ oloñ énécmigic nindacmu.

28 Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianén onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériañ ac.

1 Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika hénarorij onac kiwi yomi oénécmizij.

2 Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma lu-aenéñ onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

3 Ninzén ninzén dacmuna hécnina, nenenj onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbijac hezac. Wañu imuac niñji sécgézac. Némac niñj? Onac ninzén ninzénjina imi yandima sécgéyu goi héihéi eñac eñac késa keczu iminéñ yandianzac imuac mia imuhuc zézu.

4 Wañu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoñ yanda imuac sugginaiguc nañselima ninzénjégic imuac suruc imi Anutuac hénarorij ama séc keczu ionac neñac meemma wañ énécmianzij.

5 Imuhuc wannu haka iminéñ moczoñ Anutuac niñgésigési ai solañja imuac asé kiwiya wanzac. Wañu nalé imuaru Anutunéñ iniru solañja wañgic eñeya héngalenj ama areñja yanda imuaru kereñ kereñawac séc wammu niñac ini qenzén

manzén mihicñi énécmigic keczu.

6 Wañu qenzén manzén mihicñi énécmimu imi onac qenzén manzénéñ kitiwa hiabia ku énécmimac.

7 Wañu Anutunéñ solañja wanzac imuac mia qenzén manzén bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniniñ mihicñi nénécmima bakia hiabia meleñ nénécmimac. Imuac Miñ Kewunina Yesunéñ eñeya kua meme uñahéra kucginaguc iniguc momacnec kurumenj igucnec

8 geric bélanjiguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma Miñ Kewunina Yesuac buñja suruc hiabia imi ménda niñtoho wañanzu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac.

9 Ic imuhucya imi enej Miñ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac kisikiyoñ hémbénañja mihicñi énécmiyu memu.

10 Ini imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi ninzénjégic imuac niñac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénarorij ninzénjégé migic ionac sugginaiguc nañu hémma mepési mima welicgé mimu niñac mama hamac.

11 Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzij; Anutuninanéñ onac niñu héihéré énécmiyec imuac sécyá wañu nañgén

énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siŋa nimma ninzéh ninzéh aiya imi iwac kuhanéh meselimu.

¹² Waŋu Anutunina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niŋac Miŋ Kewunina Yesuac qaranéh sugginaiguc eeyaguc waŋu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niŋac zéwelec waŋanziŋ.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Miŋ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neŋaŋ hénaroiŋ imuac ara mén énézéni niŋgic.

² Bianŋac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miŋ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qeken qeha ménda wamma ménda aurimu.

³ Ménéhén mén ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu kenhéi hahéi ménda wammu. Ac qeŋe haka zéma hénia ac logilogi ic, kisikiyoŋac merac mén hicŋiyuguc nalé tetecgia hamacac hezac.

⁴ Inéh mia hazéc ai meanzac. Inéh anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac sugginaiguc onogicma eŋeyanec ou naŋ kecma Anutuac ocmuŋiguc tacma eŋeya ézéamuyu héngic, ni imi Anutu zémac.

⁵ Ni iniguc kerih nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda niŋqelizu me?

⁶ Eŋeya naléya ducŋiyu hicŋimac niŋac deguc imi neuh héimiyu keczac.

⁷ Waŋu ac qeŋe miŋinawac kuc saŋanéh bec aiya mema keczac, néŋ neuh héimimianéh imuhuc wamma kenkeru nalé waŋuguc hénia namuŋa igucnec wagiru neuh qahac wammac.

⁸ Qahac waŋu imuaru mia ac qeŋe miŋina iminéŋ wininimac. Waŋu Miŋ Kewunina Yesunéh eŋeya kua wéséséyanéh ic biria imi qeyu humumac. Waŋu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéh imuhucya imi moczoŋ mebiré énécmidacmac.

⁹ Ic biriawac hahaya imi Biria miŋinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi méréra ikora zéma

¹⁰ wawaŋ meme biriawac haka ikoranéh humucac buŋa ionac muru hama hicŋi énécmimac. Némac niŋ ieneŋ imi mehiaru énécmimac niŋ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda aŋgétigic imuac mia imuhuc hicŋi énécmimac.

¹¹ Imuac niŋ Anutunéh wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéh sugginaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzéhgéanzu.

¹² Waŋu imi mia ac hélé ménda ninzéhgéma haka biriawac siŋa nimma ke-

canzu séc kápésic ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³ Miñninawac siñniñ wañ énécmimia, ninzén ninzén dacmuna hécnina, Uña téréyanéñ météré énécmiyu ac héla imi ninzénégéic mehiaru énécmimac niñac Anutunéñ hénihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac niñac nini nalé séc onac wamma niñni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiñac hezac.

Ini gési énécmiyu añgén titiac buña wanzu.

¹⁴ Imuac mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eñ énécmiyu késamu niñac inéñ buña suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec.

¹⁵ Imuac niñac ninzén ninzén dacmuna hécnina, selianec nañselima ackuazéc kuaninanéñ zézéya me kiwininanéñ ku énécmiyiñ mératéc buña imi niñtoho wammu.

¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi wañ nénécmima meme seli ac tetcgia qahac zéma niñkumu hiabia imi ewa hiawac eñ nénécmiyec Anutu mañgocnina ieren

¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawañ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niñac wanzin.

3

Zéwelec welecac ai énécmigic.

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, tetcgiawac énézéni niñgic. Ini nonac niñ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miñ Kewuninawac ackuazécnéñ onac sugginaiguc ai meyec ésécnec foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac.

² Wañu ic zipilin zapalaña zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niñac zéwelecmu. Ninzén ninzén imi baec ic moczoñ ionac buña qahac, néñ momac momacnéñ késa keczu imuac niñac imuhuc zézua.

³ Miñ Kewunina imi ménzéz ménzéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeñ memac.

⁴ Onac imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzénégéziñ; Ini zéseli énécmiziñ imi niñtoho wamma emma kecmu.

⁵ Miñninanéñ onac ewa qerigina qindiñi énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac nañseli seliiguc keremmu.

Qéizén wamma kecbu niñac goro ac wañ énécmigic.

⁶ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziñ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niñarenégéic imi ménda tohoanžu ionac murunec néñgacmu.

⁷ Haka silic wañanzin imi dimuhuc méndacma wammu imi ini eñaoc nindaczu. Nini

onac sugcinaiguc qéizén ménda wamma kerin.

⁸ Wañu nini onac muru méñac méñ réwéri ménda mihicñi énécmiwiñ niñac, onac murunec yaka bonjegic méñ ménda mema neyiñ, néñ méraninanéñ siñi kaiwe séc ai selianec meaniñ.

⁹ Imi mia imuhuc wambiñ niñac qac buña ménda zé nénécmiyecac qahac, néñ onac muru haka séséha wamma énézéni ninicma méndac nénécmimu niñac imuhuc wañañiñ.

¹⁰ Nini iniguc momacnec kerin nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyiñ; Méñnéñ méñ ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nemac.

¹¹ Néñ yomuhuc zégic niñiñ; Onac sugcinaiguc tosananéñ mézétiti wamma kecma ai méñ ménda mema eñ keñha wamma acnéñ réwéri sasala mihicñianzu.

¹² Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zénañgé énécmima yomuhuc zéziñ; Acgina qaiyu ai mema eñañ nene mihicñima nemu.

¹³ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, ini haka hiabia wamma kecma ewa qerigina qeka meka ménda wammu.

¹⁴ Méñnéñ méñ kiwi yomuaru ackuazéc wañ énécmiziñ imi ménda niñtohouyu ic imuac hénia zéhicñima qéqéhéréñ ménda wammigic gamuya nimmac.

¹⁵ Wañu iwac mia niñgic hazécgina ésécnec ménda

wammac, néñ dacmuna ésécnec wañu zénañgé mimu.

Ac teteçgia.

¹⁶ Luaeac Miñ Kewunina eñeyaoc nalé zéma aigina séc onac muru luae qeénécmimac niñac wanziñ. Miñnina imi momac yanda iniguc momacnec kecmac.

¹⁷ Ni Paulonéñ mérananéñ oma yai zézégina zézua. Imi mia kiwi imi nuarunec hahaya imi héñtegicmu niñac asé kiwina yomuhuc oanlua.

¹⁸ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéñ ic tuñ onac muru hema kecmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mériaŋ ac.

¹ Anjéŋ titi miŋina Anutu zéma niŋkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niŋac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulonéŋ

² ninzéh ninzéh qeriaiguc naŋ téŋgéhna waŋec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu maŋgoc zéma Miŋ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé ninih zéma lu-aenéŋ guac muru hema kec-mac.

Pakeŋ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc keŋi nalé imuaru Efeso ama areŋa yandaiguc waima kecbésémaŋ niŋac zénaŋgé géŋi imi, gi ic embac tosara zéseli énécmina pakeŋ ac ikora tosara ménda ku énécmima

⁴ nemu suruc zéma hicŋisaiaac qac areŋa imuhucyawac niŋkoro ménda wammuc niŋ imuhuc waŋi. Ac imuhucyanéŋ Anutuac ai areŋa ninzéh ninzéh qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néŋ néwécgeŋa zééh zéma mihicŋianzac.

⁵ Pakeŋ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, waŋu goi héihéi iminéŋ ewa qeri qala qala zéma niŋtegiic qihŋtegiic hiabia zéma ninzéh

ninzéh solaja imuacnec hicŋihicŋiya.

⁶ Ic embac tosara ieneŋ imi sigima ac eŋomia imuaru qizizihgéma keŋanzu.

⁷ Ieneŋ héna acac kiwi ic wambih zé waŋ énécmianzac, néŋ eŋaŋ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda niŋasarianzu.

⁸ Waŋu nini yomuhuc niŋanzih, ic embac méŋnéŋ méŋ héna ac imi héna dindihacnec méndacmaciguc héna ac imi hiabia wanzac.

⁹ Héna ac imi ic solaja ionac niŋac ménda hezac, néŋ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, héna ac logianzu, acqeŋe waŋanzu, Anutuac eeya ménda héianzu, késpedesic waŋanzu, ménda météré amuma kecanzu, kaiziliweŋ waŋanzu, neŋgoc hécgina me maŋgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu,

¹⁰ kaisero waŋanzu, icnéŋnec ic alayaguc me embacnéŋnec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niŋac haianzu me meanzu, ikoc waŋanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méŋac méŋ pakeŋ ac dindih imuac qacqotikicya waŋanzu imuhucya.

¹¹ Waŋu pakeŋ ac iminéŋ mériaŋ miŋina Anutunéŋ énézémaŋ niŋac qutuhgé néŋec buŋa suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéj ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

12 Nuac mia ai ic kenhéi hahéiya qahac zénemma ai buja qenéjec imuac niñac ni kuc mihicji néjec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua.

13 Ni becnec imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima kerí. Néj ni ménda ninzéngéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inéj kilen wésé ninij wañ néjec.

14 Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzéj ninzénina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéju kuaya qeqeya hezac.

15 Ic embac moczoñ yandanéj anjéj timuac séc ackuazéc yominéj héla wanzac. Zéyecnéj; Kristo Yesunéj kápésic ic anjéngina tiénécmimanj zé baeciguc mayec. Wañu kápésic ic ionac sugginaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua.

16 Wañu Yesu Kristonéj nalé horua kápésicna bisiqatéj wannéjec haka iminéj bianguc Miñ Kewunina ninzéngéma kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé ninij wañ néjec.

17 Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicni-

nanéj ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekera, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéj nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

18 Naña Timoteo ni ac pakeñ yominéj zéseli génzua. Becnec kugéji bianjac ara imi méndacma ackuazéc iminéj yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémanj.

19 Ninzéj ninzéj zéma ewa kétinjketinj késa kecbésémanj. Tosara enéj ewa kétinjketinj imi qetaligic qahac wañu ninzéj ninzéngina imi konduj zéic ésécnec zéngédarec.

20 Ic imuhucya ionac sugginaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miñinawac mériaiguc waiéércmiyi.

2

Zéwelec welecac hénia.

1 Imuac ac walac zéma zénañgé gémmanj zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéquesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima

2 ic kewuya kewuya zéma tatac eneña késa kekera moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bénzéj luaeiguc kecbiñ niñac.

3 Haka imi hiabia, wañu anjéj titi miñina Anutu

ségiségi mihicnji mimacac séc wanzac.

⁴ Anutu imi ic embac moczoŋ aŋgégina tiyu keremma ackuazéc héla niŋasarimu niŋac waŋanzac.

⁵ Anutu imi momacguc sac keczac. Waŋu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miŋ sucnina acguc momacguc keczac. Inéj mia hélacnec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianéj.

⁶ Inéj ic embac moczoŋ neŋaŋ niŋac wamma eŋeya kekecya mulu meme buŋawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niŋu heyec imuaru hicŋiyec.

⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néju, ac yomi hélac, ikoc qa-hac. Ninzéh ninzéh zéma ackuazéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic waŋi.

⁸ Imuac niŋac ama séc ic eneŋ qeri biric qahac, zéqeqetali qahac, méragina térya meemma zéwelec ai memu niŋac wanzua.

⁹ Waŋu imuhucyanec embac eneŋ acguc séwi usugina imi henaoriŋ kekecgina nawac sécyaiguc meamuma hémbéŋgina héima kecgic inicgic sécgémac. Néj oruc zucgina hiabianec miŋicmiŋic zéma goli me hoc boŋa eŋeŋa zéma séwi usu boŋa eŋeŋa ménda haimu.

¹⁰ Waŋu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu

imuac héniagina mewininimu.

¹¹ Embac méŋnéj méj moczoŋnec niŋtoho wamma bézéŋnec niniŋ ai mema kuamumu.

¹² Embac méŋnéj pakeŋ ac ic méŋac ézémac me icya miŋ maŋgoc waŋ mimacac niŋac oaec ménda zémizua. Inéj ara qaiyu kecmac.

¹³ Adam walac mihicnji mimaguc Ewa mihicnji miyec imuac mia imuhuc zézua.

¹⁴ Waŋu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néj embacac ikoc wammiyu kápésic mihicŋiyec.

¹⁵ Waŋu embac eneŋ séciguc kecma ninzéh ninzéh zéma goi héihéiiguc météré amuma kecma héri haima merac mihicŋiyu aŋgég titi mihicnji mimia wammac.

3

Qeria galeŋ zéma méra baoc ic.

¹ Ac yominéj héla wanzac. Méŋnéj héŋgaleŋ ai imuac ewayanéj niŋkumu wanzaciguc qerianéj ai hiabiawac memaŋ zé niŋanzac.

² Imuac niŋac héŋgaleŋ icnéj aciguc ménda opocopora wamma iniŋa momacgucac euya wammima qerinéj séwiac siŋ sigi kecma niŋtegit qinŋtegitcyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima pakeŋ ac hiabianec ku énécmima

³ doku seli sasala ménda nema biŋ qeqeyawac ménda efima qeri bézéŋac kecma

zéquetali ménda wamma soukiwa hinac ninjac hémbaoc ménda wamma kecmac.

⁴ Wañu inéñ eñeya iniñ merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ieneñ iwac eeya séciguc héimima nintho wammimuac hezac.

⁵ (Ic méñnéñ méñ eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénaorin hia galeñgé énécmimac?)

⁶ Ewa qeri meñjuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanéñ galeñ ménda kecmac. Séwi eñeñ wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac ninjac.

⁷ Sénganñeñ ic ieneñ acguc nimmicic sécgéanzac ic imuhucyanéñ héñgaleñ ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac ninjac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelañgina kalé kalé ménda kecmac doku seli sasala nezéléléñ ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma

⁹ Ewa kétinñkétinñ qala qalagia zéma ninzén ninzéña ewa qeriaiguc téñgéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac.

¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniagina solañ qeçe wañu méra baoc ai ic onopocgic

welenñ qeéncmimu.

¹¹ Iniñhécgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qer-inéñ séwiac siñ sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu.

¹² Méra baoc ai icnéñ embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galeñgé énécmimac.

¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ieneñ nanañgina hiabia mihicñima ninzén ninzéñgina Yesuac wamma késa keczu imi zéneñ hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñ suruc hiabia imuac hénia saña.

¹⁴ Ni guaru foc hamañ zé ninzua, néñ kilenñ kiwi yomi ogénzua.

¹⁵ Kecba nalé horugiyu geñ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ ninjac ac yomi zézua. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanzac.

¹⁶ Héna téréya yomuac hénia sasañgia imi qeyu hiñgac hiñgara wanzac. Imuac ewa éréhéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uña téréyanéñ hénia solaña imi zéhicñiyu kua meme uña eneñ héñgic. Wañu baera baera zésaigic ic enia eneñ ninzéñgé migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanzac.

4

Kiwi ic ikora.

1 Waņu uņa téréyanén yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianğuc tosara eneņ ninzén ninzén imi waimu. Waņu uņa biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac pakeņ ac méndacmu.

2 Pakeņ ac imuhucya imi kiciguc welenę qeęe ic ewa kėtiņ kėtiņgina gericnéņ oęeyu ikoc ac waņanžu ionac murunec haanzac.

3 Ieneņ imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Waņu nene imuhucya imuhucya ménda nema imuac sigi kecmu. Néņ nene imi Anutunéņ ninzén ninzén ic zéma ac héla ninžu eneņ ewa hia nimma mema nemu niņac zéyu hicņidarec.

4 Iwawai Anutunéņ zéyu hicņiyec imi moczoņ hiabia. Imuac niņac ewa hia ézéma késanec waņanžiņiguc méņac méņ qeęetaliya ménda hezac.

5 Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanén météré mimia wanžac imuac niņac imuhuc zézuā.*

6 Geņ ac iminéņ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémaņ. Waņu geņ méndacanzaņ ninzén ninzénac ackuazéc héla zéma pakeņ ac hiabia iminéņ qeri uņaga meyandi waņgémmac.

7 Héré embac neņgiawac ac eņomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya

héimima kecmaņ zé meefiefi ai mewésémaņ.

8 Séwiac meefiefi ai imi komodia naņgé gémmac, néņ Anutu eeya héimima kekec iminéņ wawaņ memega sasala naņgégéņu kekecga deguc keczaņ imuac qeriaiguc zéma kekec hémbénaņaga bianğuc ha-haya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buņa hegémmac.

9 Ac imi hélacnec waņu momac yanda nimma késa kek-erawac séc eeyaguc wanžac.

10 Waņu neņaņ Anutu, kicęeli kekera, iwac muru niņkumunina haini hezac imuac niņac héla imuac mia neņaņ kucnina moczoņnec ai meanziņ. Waņu inéņ momac yanda neņaņ aņgéņ titi miņina keczac, néņ ninzén ninzén ic neņaņ imi muņguc yanda meemma aņgéņnina tianžac.

11 Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima.

12 Gi sac qeli keczaņ imuac niņac méņnéņ méņ guac niņgic mamaya wambac niņac. Imuac galenęé amuma guac ac zéma wawaņ meme zéma ninzén ninzénğa zéma niņkumuga solaņaiguc ninzén ninzén ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémaņ.

13 Ewa qeriga moczoņnec ackuazéc oloņ énécmima zénaņgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamaņ.

* 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

14 Qeria galen ienen Uña téréyawac murunec ac zéhicnjima méragina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héla ewa hiawac géngéña iminéñ sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac.

15 Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima keñu héndacmu.

16 Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galengéma zéngé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añgén titi geñga mihicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momacnec mihicñi énécmiwésémañ.

5

Welen qeqe ai imuac ai ara.

1 Ic neñgia ac geriwiguc ménda wammiwésémañ, néñ niñna mañgocga ésécnec wañu bénzénec zénañgé wañ miwésémañ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémañ.

2 Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauñgawac séciguc nimma inichaoc ménda wamma qeri solañanec wañ énécmiwésémañ.

3 Wañu embac malé téngén imuac eegina héiwésémañ.

4 Embac malé méñ nambérac me esahéra

kecmizuguc énézégic ienen walac neñgoc mañgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niñareñ wammu. Haka imuhucyanéñ Anutu ségiségi mihicñi mianzac.

5 Embac malé héla imi eñeyanec sukusisi wamma kecanzaciguc Anutuaru niñkumu kumuya haima siñi kaiwe séc zéngé toroya qahac zéwelec ai memac.

6 Embac malé méñ séwiac siña sac méndacma wañanzaciguc i imi qeliqeli néñ humumia tanec keczac.

7 Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, eñ imuhucyanec kecma ac mihicñiwu niñac.

8 Méñnéñ méñ sactasé héra me imuacnec toroqema iniñ merachéra ménda inicgalen wammaciguc ic imi ninzén ninzén andé qema ic enia onogicma ic biria keczac.

9 Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahalen wawañawac kiwiiguc haimimiawac hezac.

10 Wañu nambérac héra hiabianec galengé énécmianzac me ic kian goigina héianzac me ai ic téréya welen qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ niñac kekecya

qutunǵé amuma keru héipuc wamma héjanzuiguc imuhuc wammimu.

11 Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwiac siǵnéǵa héré énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewinǵac zé wammu.

12 Imuhuc wamma ninzén ninzén walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buǵa wanǵu.

13 Imuacnec toroqema ienenǵa qéizén wamma kecma mézétiti haka imi niǵarenǵéma anǵétima ama arenǵa séc lelecgéma embac enjomia kecma ac nenesicya lisi sicǵaoc olomma kemma ac ménda zézéyawac séc zéanǵu.

14 Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niǵac wanǵua. Ienenǵa ic muǵuc mema nambérac mihicǵi énécmima enǵeya amaya galeǵgéma kecǵic hazéc miǵina zébirǵi qébirǵi ac waǵa nénécmimanǵa zé titiǵa ménǵa ménda mihicǵimac.

15 Embac qawéc tosara ienenǵa bec Biria miǵina méndacbiǵi zéma liliǵgéma keǵic.

16 Ninzén ninzén ic ménǵac sac taséhéra sucginaiguc embac malé ménǵa keczaciguc ninzén ninzén ic enǵeyaoc embac imi galeǵgé miyu hénarǵi qutulanǵinanénǵa yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc

wammac.

17 Galeǵa tosara hiabianec galeǵgé énécmianǵu ionac imi séc ménǵa eegina héi énécmima imuacnec buǵa suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu.

18 Kiwi téréyaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa ménǵnéǵa padi gocmia tiziǵama séwéla qétiyu kuayaiguc ufi ménda haiwésémaǵa. Imuac niǵac ai icnéǵa ai buǵa memacac hezac.

19 Galeǵa ménǵac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac waǵu ménda nim-mima aciguc ménda opocmu.

20 Ic embac kápésic mihicǵianǵu imi ic embac momac yanda ionac kicǵinaiguc zémindiǵi énécmigic tosia enenǵa haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu.

21 Ni pakeǵa ac imi keǵkésa hakésaya qahac mema geǵga ewaga ménda méndacma dindiǵanec tohowésémaǵa niǵac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme unǵa énépésiyu keczu ionac kicǵinaiguc zéseli géǵzua.

22 Gi buǵa suruc hiabia imuac ai énécmimanǵa zé ic enjomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémaǵa. Waǵu ic tosara kápésic waǵǵic ménda toroqé énécmiwésémaǵa. Waǵu geǵga météré amuma so-lanǵanec kecbésémaǵa.

23 Gi hafi zepa toro-

geu toroqeunec wañanzañ imuac niñ tomenğawac doku sac ménda nema waiñ doku efifiadac momacnec newésémañ.

24 Képésic tosara imi ic ionac wéséginaiğuc winiñu hicñi tegiru bénzénec hémma niñgésianziñ, nérj kápésic tosara imi andéginaiğuc méndacma haanzac.

25 Imuhucyanec haka hiabia acguc winiñu hicñianzac. Wañu tosara hiabia qahac imi acguc musañgémuac séc qahac.

6

1 Welenj qeqe ic miñhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miñhécgina nalé séc ee héihéi wañ énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buñja zéma pakeñ acyawac zébiri qébiri hicñiwac niñac.

2 Ninzénj ninzénj miñhécginağuc keczu imi enej ninzénj ninzénj dacmuna kecziñ zéma ionac niñgic mamaya ménda wammac, nérj énézéna ogicma welenj qeqe hiabianec wañ énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzénj ninzénj ic, Anutuac siñniñ wañ énécmimia ieneñ eñaoc késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zénañgé énécmiwésémañ.

Sokiwawac ninij siñsiñ.

3 Méñnéñ méñ pakeñ ac méñ ku énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solaña zéma héna

eeyaguc imuac pakeñ ac Anutunérj niñu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi,

4 Inérj séwi enej wamma hénia méñ ménda niñ asarima hazéc ac zéma zé qeqetali acwac nimbaoc wañanzac. Wañu imuacnec mia nimbupuc zéma euqaqac zéma zébiri qébiri zéma ewa éréhéc biria hicñianzac.

5 Wañu ewa qerigina houyu ac héla sohouyu héna eeyaguc imuac niñgic sokiwa memec héna tanec wañanzac imi ionac murunec zéqeqetali ac hicñianzac.

6 Wañu niñgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminérj kunerj yanda nanğé énécmimac.

7 Neñañ baeciguc iwawainina méñ ménda mema hayiñ, imuac kembiñ zéma imuhucyanec méra enec kembiñ.

8 Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niñni sécgémac.

9 Hinac yandaguc wambiñ zé wanzu imi enej manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya hénia hénia zéma séwi siñ biraiguc maunumac. Haka imuhucya iminérj ic embac héré énécmima mebiri énécmimac.

10 Soukiwa niñac siñniñ wammimia imi haka biria hénia hénia wac zalia wanzac. Imuac niñac imuac wañanzu i mesoho énécmiyu ieneñ

ninzén ninzénghina waima rouc wamma kenha wanjic ewa gorogina sasalanén qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonén Timoteoac pakej ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néngacma kemma haka solanja zéma wawanjic meme eeyaguc zéma ninzén ninzén zéma goi héihéi zéma bisiqatén zéma qeri bénzén imuhucyawac méndacma kembésémanj.

¹² Imuac gi imi ninzén ninzénac yaré hiabia imuac qema kecbésémanj. Yaré hiabia qema kekec hémbénañ añgén tiwésémanj. Hénia imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzén ninzéngha hiabia énézénec.

¹³ Iwawai momac yanda kekec mihicñi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzén ninzén ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli génzua.

¹⁴ Gi zézé seli ac yomi niñ tohoma solananec zéqindiñi ac ménj ménda mihicñima kecnanec Miñ Kewunina Yesu Kristonén wininimac.

¹⁵ Nalé zéyec imi ducñiyu Anutunén mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériañ miñina eneyanec momacguc, héngalenj miñina, ic kewu ionac ic kewugina, miñ kewu ionac miñ kewugina wanzac.

¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inénj edamuya hosucgéwiñac séc qahac imuhucya qeriaiguc kecanzac. Wanju ménénj ménj ménda héjec. Wanju héhénjawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetecgia qahac hema kecmac. Hélañec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc soukiwaginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémanj, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawanja imuac qahac, néñ ségiségi mihicñi nénécmimanj zé iwawai moczonj sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niñkumugina haimu.

¹⁸ Haka hiabia sasala wanjic, wawanjic meme hiabianén kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siña nimma tosara haleñ sécgina haihulac wanj énécmimu.

¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic enju iminén kurumenac nalé hahaya imuaru qambanina wanju kekec héla añgén timu.

²⁰ O Timoteo qutuné géngéña imi galengéma kesa kecmac niniñ héla zéanzu, néñ niniñ ikora wanzac, baecac ac enomia houhouya zéma andé qeqe ac imuac mia andé qema kecbésémanj.

²¹ Ic tosanénj ac imuhucya nesima kemma ninzén ninzén waima rouc wamma kenha wanjanju.

Ewa hianéŋ iniguc hema
kecmac.

2 Timoteo

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia

² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogénzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenén hegémnac.

Miñ kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgénanzua niñac qahac, néñ eneya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec.

⁴ Wañu ewa hia kuney yanda nimmañ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua.

⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzén ninzén solaña hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzén ninzén imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanén guaru acguc momacnec hezac imi ninzéngezua.

⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunén ai memec sese géñec

imi héiososoc mena geric bélanaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézéua.

⁷ Uña Anutunén nénécmiyec imi bac yandi yandiac uña qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galen meamuwiñac uña wanzac.

⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic kec zua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanén buña suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe némbésémañ.

⁹ Anutunén mehiaru nénécmima ac téréyanén héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eneya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec.

¹⁰ Wañu imuac héla imi nalé yomuaru añgén titi miñina Kristo Yesunén mayu hicñitegirec. Inén mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buña suruc hiabiaiguc meu nénémiyec.

¹¹ Wañu ni imi buña suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmañ niñac kumunéñec.

¹² Wañu ni ninzénge mima kec zua iwac hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa

hezac imi inéj kuhanéj hiabianec galej gémanec keru nalé yanda ducñimac imi ninhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda ninzua.

¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriguc ninzéj ninzéj zéma goi héihéi késa keczañ imuaru héima namma ac héla nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ.

¹⁴ Uña téréya qerinaiguc kecanzac inéj nañgégéñu ac héla eeyaguc méraguaguc haigéñi imi galeñgévésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac keczu imi moczoñ wainéndacgic imi nindaczañ.* Figelo zéma Hemogene imi eren acguc ic imuhucya ionac sugcinaiguc keczaoc.

¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inéj mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecba nuac gamuya ménda nimma

¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néjec.

¹⁸ (Miñ kewuninanéj nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanzua.) Inéj Efeso baeciguc welen qeçe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi geñgaoc ninzañ.

2

Kristo Yesuac téngiñ ic hiabia.

¹ Nañna, imuac gi Kristo Yesuac qeriguc ewa hia hezac imuac qeriguc seliseli wamma

² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéna ienen imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuac séc wammac.

³ Imuac gi Kristo Yesuac téngiñ ic hiabia ésécnec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémañ.

⁴ Téngiñ ic kecma kenha wañanzu imi eneñ qutulanggé énécmima téngiñ ic qac buña énécmiyec i ségiségi mihicñi mimu niñac enañ kekecginawac ainéj ménda qaté énécmiyu kecanzu.

⁵ Méñ ogicqogic ariac mema héná zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc méñ ménda haimimu.

⁶ Ai ic méñ ai geriwaguc meanzac iminéj imuac héla walac memacac hezac.

⁷ Ac gézézua imi qeriganéj nimbésémañ, miñ kewuninanéj ai hénia héniaiguc niñtegiç qinçtegiç haigémmac.

⁸ Buña suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiyu yarec i niñqeliwésémañ.

* **1:15:** Paulonéj Roma baeciguc aciguc opocgic eñec nalé imuaru hénáorin Asia baeciguc kecgic ienen héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

9 Buṇa suruc hiabiawac niṇac wamma ni kápésic ic ésécnec seṇ hésanéṇ qaté némmuac séc zéra béra mi-hicṇi néṅgic, néṇ Anutuac ackuazéc imi qatémuac séc qahac.

10 Imuac ni ic embac Anutunéṇ megési énécmiyec ionac niṇ wamma iwawai moczoṇ bisiqatéṇ waṇanzua. Imi mia ieneṇ acguc Kristo Yesuac qeriaiguc aṇgéṇ titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetegia qahac imi momacnec énécmiyu memu niṇac imuhuc waṇanzua.

11 Ac yomi hélaguc, nini Miṇ Kewuninaguc momacnec humuziṇiguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbiṇ.

12 Qenzerṇ manzerṇiguc meseliwiṇiguc momacnec ic kewu wamma kecbiṇ. Waṇu miṇ kewunina qaecgé miwiṇiguc i acguc qaecgé nénécmimac.

13 Nini ménzé ménzé wambiṇac séc, néṇ inéṇ eṇeya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niṇ nalé séc ménzé ménzéya qahac kecanzac.

Ai ic Anutunéṇ niṇmimia.

14 Eluṇ unuwac niṇac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zééṇ zéma ménda wammu niṇac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi naṅgé énécmimacac séc qahac, néṇ

néwécgeṇac ac imuhucya ninzu i mebiru énécmianzac.

15 Gi imi ac héla imi dindiṇanec niṇtegicma ai ic gamu qeqeya qahac zéma niṇgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc geṇga mihiṇi amumaṇ zé nimma seliseli-iguc aiga mewésémaṇ.

16 Ac biria gorosoṇa zégic néṅgacma kecbésémaṇ. Ac imuhuc waṇanzu imi eneṇ keṇkecma keṇkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu.

17 Acginanéṇ wizi selia ésécnec saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugci-naiguc Humeneo zéma Fileto keczaoc.

18 Humuc igucnec yayac imi bec hiṇiyu tecgéyec zéma ac héla imi zésigima énézéyic ic tosara ionac ninzéṇ ninzéṅgina melemma bacgéanzac.

19 Néṇ Anutuac séraṇ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiṅgac seligima nanzac. Miṇ kewuninanéṇ eṇeya buṇahéra inic tegicanzac. Waṇu mén yomuhuc; Miṇ kewuni-nawac qara qacma kecanzu séc biria héṇacya memu.

20 Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéṇ memeya zéma zéic icnéṇnec memeya zéma baecnéṇnec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néṇ tosara imi ai eṇomiawac késaanzu.

21 Imuac ménṇéṇ mén

* 2:14: Kiwi méráginanéṇ ooya tosaraiguc Miṇ kewu zéma Kristo ogic hezac.

haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wanu min kewuginanéj késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wanu ai hiabia hénia héniauwac haiyu mambéc kecmac.

²² Wanu gi imi sac qeliac séwiac sin imi qizizingéma qeri lalacnec min kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solana zéma ninzénj ninzénj zéma goi héihéi zéma luae ninjac méndacma kemmu.

²³ Wanu ac sicsaocya zéma ac qelanjawac zéenj zéma haka imi waina kenju. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéj hicnjanzac.

²⁴ Min kewuninawac welenj qeque ic imi, acnéj ménda euma, ic embac moczonj ionac gum bénzénzénj wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wanjic kilenj bisiqaténj wanj énécmianzac.

²⁵ Wanu ic tosara enenj ac qeque wanjic qeri bénzénjiguc pakenj ac wanj énécmima. Anutu eneyaoc qerigina melenj énécmimanj zé nimma ninj énécmimaciguc ac héla ninjegicmu.

²⁶ Wanu qerigina béréngéyu Biria mininawac ac bétacya zéma iwac ewa sin qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néngacmu.

3

Nalé tetcgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi

dimuhuc wammac.

1 Nalé tegémanj zé wanu yéwéri naléya imi hamac.

2 Ic embac ienenj enanj sac sinjinj wanjamuma soukiwawac sinj yanda nimma séwi enenj wamma tétéc qeque wamma zébiri qébiri wamma nenjgoc manjgoc ac qeque wanj érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma

3 goi héihéi qahac kecma késpedes ménda wai amuma ac zéraguc kuaiguc haihai wamma qeri singina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma

4 andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eneya meyacamuma Anutuac sinj qahac, néj nénéwécgenjaiguc eneya séwiac sinj ninjac wamma

5 Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecanzu. Wanu gi imi ic imuhucya hénjacgina mewésémanj.

6 Ic imuhucya sugginaiguc tosara enenj amaginaiguc emma embac bobologocya, késpedes réwéria serima séwiac sinj hénia hénianénj hérémiju kenkenja imuhucya héréma énépésianzu.

7 Embac imuhucya imi nalé séc nininjinj ninjarenj wammu, néj ac héla nininjaiguc keremmuac séc qahac wammac.

8 Becnec Yane zéma Yam-
bere* ierenj Moseac hazéc
wammiyoc ésécnec ienenj
acguc ac hélawac hazéc
wammianzu. Wañu ienenj
imi ewa qeriginanénj houyu
ninzénj ninzénjac hénaiguc
kenj bipigic.

9 Wañu ic éréhéc ioraru
hicñiyec ésécnec ienenj acguc
horua ménda kenjicnec hak-
agina qelana imi wininiyu
héndacmu.

Pauloac pakenj ac tetecgia.

10 Nuac pakenj ac zéma
wawanj meme zéma ewa
siñna zéma ninzénj ninzénj
zéma luaenenj mambéc kekec
zéma goi héihéi zéma nananj
seliseli zéma

11 nunesi wañ nénéña
zéma qenzenj manzenj zéma
Antiokia zéma Ikonion
ama areña yandaiguc haka
biria wannénjic imi zéma
nunesi dimuhucya mi-
hicñiyi imi genj hélacnec
héndacma ninjtegicnec
ésécnec miñ kewuninanénj
haka imuhucya igucnec ni
metecgé néjec.

12 Wañu ic méñnéñj ménj
Kristo Yesuac qeriaiguc
kekec eeyaguc kecbiñj zé
wammu ienenj acguc un-
unesi mihicñimuac hezac.

13 Ic biria zéma ikoc ic
ienenj muñguc yanda biri
seligima enañj ikoc wañ
énécmiñgic imuhucyanec ikoc
wañ énécmima kecmu.

14 Néñj gi imi ackuazéc
héiqelima ninzénjgéanzañ
imuac nañselima kecbésémañ.
Mérénénj kugénjic ninjarenjgénénc
imi genjgaoc ninzanj.

15 Wañu gi komocga
igucnec kiwi téréya imi
olonj niñ wañanzañ. Kiwi
téréya iminénj mia kuhanénj
ninjtegic qinjtegic mihicñi
génju, Kristo Yesuac qeri-
aiguc ninzénj ninzénj késa
keczanj, ninzénj ninzénj imuac
héima namma anjénj titi hia
mihicñiwésémañ.

16 Kiwi téréya imi moczonj
Anutunénj hinocgé énécmiyu
ogic. Imuac iminénj méra
nénécmiyu pakenj zéma
zémindi mindiñi zéma
meqeliqeli zéma kekec so-
lanawac qeriaiguc meefiefi
ai hia mewiñj.

17 Imi mia neñañj Anutuac
ichéra séc ai hiabia hénia
hénia hia wambiñjac séc so-
lananiwiñj niñjac imuhuc wañ
nénécmianzac.

4

1 Ni Anutuac kiwaiguc
zéma Kristo Yesu kecmu kic
qeli zéma humumia mo-
macnec niñgési nénécmimac
iwac hahaya zéma iwac
héñgaleñj amaya niñjac
wamma zéseligénzua.

2 Gi ackuazéc téréya
imi zésai énécmiwésémañ.
Nalé hia me nalé biri-
awac séc momacnec
seliseli wamma ai imi
mewésémañ. Wañu réwéri

* 3:8: Yane zéma Yam-bere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néñj sasalanénj méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyoac iorac qacgira zéma ninzénjgéanzañ. (Mmh 7:11,22)

horugiyu nanſelimanec
ackuažéc iminéh ku
énécmima kápésicgina
žéasari énécmima ac
žéénécmima meseli énécmiwéséméh.

³ Kecma nalé méh hayu
ic embac ienej pakej ac
héla imuac andé unuma
kiwi ic ikora tosara geza-
cgina sija méndacma enaj
siŋginawac séc énéžégic
méndac énécmimu.

⁴ Waŋu ac hélawac andé
qema nemu surucac geza-
cgina haimu.

⁵ Waŋu gi mia ai imuac me
imuac séc mesigi waŋamuma
žéra waiya seligima buja su-
ruc hiabia imuac ai wamma
aiga imi séha séc meyac-
dacna.

⁶ Ni waij sese* ésécnec
kekecna bec pocgéwa keŋken
naléna imi ducŋima hazac.

⁷ Ni yaré hiabiawac qema
héna kemmanj žé zénéjec
imi keŋ metecgéma ninžéh
ninžéhna galeŋgéma ke-
canžua.

⁸ Imuac bianj kecma
nuac niŋ wamma haka
solaŋawac opoc nuac buja
haiyu mambécnawac hemac.
Imi mia miŋ kewunina
žégésigési ic solaŋa inéh mia
nalé niŋu hezac imuaru ni
némmac. Waŋu nenanec
sac qahac ic embac Miŋ
Kewunina muŋguc winini
nénécmimac imuac waŋanžu
moczoŋ yanda momacnec
énécmimac.

⁹ Gi focdac nuacmuru
hawésémaŋ.

¹⁰ Dema imi baecac iwawai
niŋac wamma wainemma
Tesalonika ama areŋa
yandaiguc keŋec. Waŋu
Kroške imi Galatiaiguc,
Tito imi Dalmatia baeciguc
kendaroc.

¹¹ Luka momacguc sac
niguc keczac. Hamaŋ žé
wamma Mareko wagicna
momacnec hamaoc. Inéh
ainawac méra nénéjwawac
séc wanžac.

¹² Tikiko mia méliwa Efeso
ama areŋa yandaiguc keŋec.

¹³ Waŋu hamaŋ žé
wamma hénawac malekuna
Troa amaiguc Karpo iwac
amaiguc hetecgé haiyi imi
mema hawésémaŋ. Waŋu
kiwina imi kiwi limbi lim-
biŋa tosara žéma kiwi yaŋ
séwélanéh memeya imi mo-
macnec mema hawésémaŋ.

¹⁴ Aiŋnéj iwawai meme
ic Aleksande imi biria
sasalanec wannéhéc imuac
haka waŋec séciguc miŋ
kewuninanéh tasé kumimac.

¹⁵ Gi acguc iwac mia galeŋ
mewésémaŋ. Ic imi acn-
ina selianec qeŋetali waŋ
nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma
žéirecgéyi nalé imuaru ala
méhneh méh héipuc ménda
wannemma moczoŋ wai
néndacgic. Néj kápésic
ginaguc ménda žé énécmimac
niŋ wanžua.

¹⁷ Neŋ héna ac imi žésaiwa
keŋu ic enia ienej nindacmu
niŋac wamma Miŋ Kewuni-
nanéh niguc namma meseli

* 4:6: Waij sese; žucmanaj ai mewiŋ žé nalé tosaraiguc doku me waij pocgémanjgic. † 4:17: Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc žézac.

néhec. Wañu laion kuagina
igucnec metecgé néhec.†

¹⁸ Miñ kewuninanén
neñ kurumeñac héngaleñ
amayaiguc keremmanñ niñac
biria imuac me imuacnec
metecgé némma añgéhna
timac. Imuac iwaru mia
edamuya nalé tetcgia qahac
hemac. Hélacnec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila
zéma Onesiforo ionac ama
geric momachéra yaizézéna
énézéna.

²⁰ Erasito imi Korinti ama
areña yandaiguc waima
kerec wañu Tirofimo imi
hafi kiyu Milete ama areña
yandaiguc waima hayi.

²¹ Sañgeña naléya ménda
ducñiyu foc hawésémañ.
Eubulo, Pude, Lino, Ki-
laudia zéma ala sasala
ieneñ imuhucyanec guac
yaizézéga zézu.

²² Ni imi Miñ Kewuni-
nanén guac ewa qerigaiguc
momacnec kecmac niñ
wanzua. Ewa hiayanén
iniguc hemac.

Tito

Yaizézé ac.

¹ Anutuac welen qe qe ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buja qe qe ichéra ienen ninzén ninzéniginaguc wamma, kekec solanawac ac héra imi ninjegicma,

² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu ninjac nangé énécmimiawac ai buja zénéjec. Wañu kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inén becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia.

³ Anjén titi minjina Anutu eneyaoc ackuazécya imi naléyaguc zézé ic onac kuagina mema zéhicnyec. Wañu ai imi memañ ninjac ninjkumu némma zéselinéjec.

⁴ Wañu Anutu manjoc zéma anjén titi minjina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenén ic séc momacnec késa keczu ninzén ninzén héra imuac qeriaiguc nañ téngénna keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc ninjac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjadacma ama areña kunen kunen séc imuac qeriawac galen kumu énécmima kembésémañ ninjac imuhuc wañéñi.

⁶ Képésic solañ kecmac embac momacguc sac

memma keru nambérac héra ienen ninzén ninzéniguc nanjeligic, météqététañ merac me ac qe qe meracgaguc ménda zémigic kecanzac ic imuhucya imi qeriawac galenac kumu miwésémañ.

⁷ Héngalen ic imi Anutuac ama galenja kecmac kápésic solañ kecmac eneya ewa sin ménda méndacma qeri bélanaguc qahac kecmac doku seli ninjac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac.

⁸ Wañu ic kian goi héhihéi wañ énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téréya kecmac, séwiac sin sigima kecmacac hezac.

⁹ Wañu ackuazéc ménjzé ménjzéya qahac iminén ku énécmianzac imuac séciguc nanjelima kecmac. Imuhuc wañu inén ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc kecmaciguc héra imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanén ac qe qe wamma ac haréña zéma ikoc wañ énécmima kecanzu. Suginaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi enen tosara onogicma imuhuc wañanzu.

¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienen imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñ zé héra ménda ku

énécmimuac hezac imuac ku énécmianzu.

¹² Krete ic ionac muru enaŋ kua meme ic méjnén yomuhuc zéyec; Krete icnén nalé séc ikoc wamma hasén yaŋ biria tanec kecma mézétiti wamma tomenŋina wac wamma kecanzu.

¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wanzac. Imuac niŋ gi selianec zémindiŋi waŋ énécmiŋa ninzén ninzénŋina mesolaŋanimu.

¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac geza-cŋina ménda haimu.

¹⁵ Hélacnec, késpedes solaŋ ic ionaru imi iwawai moczoŋ késpedes solaŋ waŋanzac, nén haka oŋŋiŋa wamma ménda ninzénŋéanzu ionaru imi iwawai méjnén méj késpedes solaŋ ménda waŋanzac. Ic imi eneŋ ewagina zéma ewa kėtiŋ kėtiŋŋina momacnec zapi qeqeya waŋanzac.

¹⁶ Ieneŋ imi kuagi-nanéŋ Anutu nimmizua zéma wawaŋ memeginanéŋ qaecgéanzu. Ic imi eneŋ ewa loloŋ acwac wamma ac qeqe waŋanzu, nén haka hiabia ménj memuac séc qahac.

2

¹ Waŋu geŋ mia pakeŋ ac hélawac séciguc zéwésémaŋ.

² Waŋu ic yanda énézéna gum bénzénzénŋ wamma eebipiginaguc wamma séwiac siŋ sigima ninzén ninzénŋ zéma ala siŋ zéma nanaŋ seliaiguc solaŋanimu.

³ Waŋu embac yanda énézéna ieneŋ imuhucyanec wawaŋ memegina météré amuma kua kisaŋiguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu.

⁴ Imuhuc wamma enaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi waŋ énécmiŋa

⁵ gum bénzénzénŋ wamma késpedes solaŋ kecma ama aigina hiabianec galeŋgéma euhécgina niŋtoho waŋ énécmimu. Imuhuc ménda waŋŋic, Anutuac ackuazécc imuac mematiti hicŋiwac niŋac.

⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmiŋa niŋgési amuma kecmu.

⁷ Waŋu gi geŋgaoc haka imuac me imuac wammaŋ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Waŋu pakeŋ késpedesira qahac eeyaguc zéma

⁸ ac solaŋa zéqetali wammuc séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ieneŋ ikocac zéwiŋ zé hocma gamugina nimmu.

⁹ Weleŋ qeqe ic énézéna miŋŋina ionac ac niŋtoho wandacŋic ewa hia nimmu, nén qeqetali ac ménda zéma

¹⁰ seŋ kowu ménda nemu, nén weleŋ qeqeac haka hiabia moczoŋnec énézéŋic hémmu. Imuhuc waŋŋic, wawaŋ memeginanéŋ aŋgéŋ titi miŋŋina Anutuac pakeŋ ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac.

11 Anutuac anğén titiac ewa hianéñ ic embac momac yanda neñanaru nénézéyu wininima

12 pakeñ ac wañ nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siñniñ imi moczoñ waidacma hakanina mezeric amuma kekec solaña zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiñac hezac.

13 Imuhuc kecmanec niñ mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda anğén titi icnina Kristo Yesuwac asac mararañnéñ hicñitegiru hémbiñ zé imuac nimbupuc wamma kecbiñ.

14 Inéñ héna biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eñeya hénaoriñ buñawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiñ niñac doenina meyec

15 Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buñanéñ zémindiñi énécmima ic imi eneñ guac niñgic ic eñomia ménda wammac.

3

1 Gi héiqelima énézéna niñqelima baec galeñ me ai memec qac buñaginaguc imi niñtoho wammu. Wañu ai hiabia héniñ hénja hezac imi wambiñ zé zéréñ qéréñ wandacmu.

2 Wañu ic méñnéñ méñ zébiri qébiri zéma zééñ zéma ménda wammu, néñ gum béñzénzén wamma ic embac momac yanda ionac qeri béñzén moczoñnec wañ énécmidacmu.

3 Neñan becneç imuhucyanecac zéma héna acac niniñnina qahac kecma

niñtoho ménda wamma rouc wamma séwiac siñniñ ségiségi héniñ héniñ imuac welen qema kerin. Wañu qeri biric wamma nimbupuc wañamuma mézétiti wañamuma kerin.

4 Wañu anğén titi miñina Anutuac goi héihéiya zéma ala siñ neñan niñac iwaru hemiyec iminéñ hicñitegirec nalé imuaru,

5 anğén tinénécmiyec imi neñan mema wañiñ haka hiabia imuac niñ qahac, néñ eñeya goi héihéiya niñac sac wamma kekec qeliawac dokunéñ zuacnéncmima Uña téréyawac hicñihicñi qelianéñ anğén tinénécmiyec.

6 Wañu anğén titi miñina Yesu Kristoac murunec Uña Téréya kuaya qeqeya pocgé nénécmiyec.

7 Imi mia neñan iwac ewa hiayawac niñac wamma ic solaña zénéncmiyu kekec hémbénaña imuac nimbupuguc kecma mératéc meme ic wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

8 Ac zéma mazua imi méñzé méñzéya qahac. Imuac gi selianec ninzéngeéma énézéna Anutu ninzéngeanzu ieneñ haka hiabiawac wañhumuma memu. Ai buña imi hiabia, wañu ic embac nañgé énécmimia wanzac.

9 Néñ qesiqesi ac oyoña zéma hicñisai héniñ imuac suruc zéma zéqegetali zéeminiñ qeminiñ imi

qizizingéwéséman. Ac imuhucya imi héla qahac haréjanec.

¹⁰ Héna ikorawac wamma héndéj amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaguc waina eneyanec kecmac.

¹¹ Gi nintegiczaj éséc nec ic imuhucya imi ic heran heranja, hakaya birianéj kawéya qeamuma ic biria wajec.

¹² Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama arejaguc hama mi-hicji némbéséman. Ni ama imuaru kecha sanjeja naléya imi tecgémac.

¹³ Héna acac ic žena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmína hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézéjgé érécmína iwawai méj niŋac ménda hocmaoc.

¹⁴ Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niŋarenjéma kuamumu. Imi mia kecma haréjanec ménda wammu niŋac. Imuac mia iwawai imuac me imuac wamma hocbiŋac ninzu séc walac mihicjigic ai buŋayawac hemac.

¹⁵ Ic niguc keczu ienej moczoj guac yaižézéga zézu. Gi acguc ninzén ninzéniguc ala siŋ waj nénécmianzu ionac nonac niŋ wamma yaižézé ac énézéna. Anutuac ewa hiayanéj ic tuŋ onac muru hemac.

Filemon

¹ Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzén ninzénac ic munana Timoteo neren ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma

² embac soroc, ninzén ninzén nauñnira Apia zéma Yesuac téngin ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénarorin azoroanzu ionac muru momacnec

³ Manjocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hía zéma luaenén onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzén ninzénja.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzén ninzénja zéma goi héihéiga Miñ Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda nenja muru hezac imuac buja surucya niñanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaiguc qacga qacma Anutuna ewa hía ac ézéanzua.

⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzan imuac niñac guac goi héihéiga iminén ewa qerina mehiaru néru ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi niñasari yacgéna,

goi héihéiga ninzén ninzénja igucnec hahaya iminén héla sasala haimac.

Paulonén Onesimoac wamma Filemon zéwelecmiyec.

⁸ Imuac niñac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémanjac hezac imi wambésémanjac meefima ac selianec gézémanjac séc wanzac, nén

⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiguc namma zéwelec gémmañ zé wanzua. Imuac, ni ic nenjia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranén

¹⁰ nuac ninzén ninzénac nanna Onesimoac niñac welecgéñzua. Inén mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema mihicñiwa ninzén ninzénac nañna wajec.

¹¹ Ic imi becnec guac muru enjomia kerec, nén deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc wajecac keczac.

¹² Nuac wéiwécna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac.

¹³ Ic imi nena anjétiwinc buja suruc hiabia niñac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatic késama méra némbacnec,

¹⁴ nén ewa momac ménda wambésémanjiguc haka mén ménda wammañ zé niñzua. Ewa hiawac aiganén geñga siñgawac qahac, nén zéhinociguc wambañ niñac.

¹⁵ Ic imi nalé hotonjadac waigemma kerec imuac

* **1:2:** Kristoac hénarorin imi téngin ic ésécnec Biria miñinaguc yaré qema seligima nambiñac hezac.

hénia imi, lilingéma hayu hémbénaŋa wagicbésémaŋ niŋac gezaŋ.

¹⁶ Degucmuacnec, ic imi welen qeŋe ic qahac, néŋ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémaŋ. I nuac muru eeyaguc wanzac, néŋ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac niŋ niŋna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néŋanzaŋ éséc héihéré miwésémaŋ.

¹⁸ Inéŋ guac muru haka biria ménŋ waŋec, me taséya ménŋ hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmaŋ.

¹⁹ Ac teteŋgia yomi imi Paulo neŋ mérananéŋ ozua. Nenaoc tasé imi kumaŋ. Geŋga kekecga iminéŋ nuac muru tasé ésécnec wanzac, néŋ imuac hénia imi ménda zéwa niŋ qeliwésémaŋ.

²⁰ Ic muna, Miŋ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicŋimaŋ zé niŋzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

²¹ Niŋtoho waŋ némbésémaŋ zéma niŋzénŋgé gémba ewana déŋ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac waŋ némbésémaŋ imi niŋteŋicma kiwi yomi ogénzua.

²² Imuhuc wamma nuac niŋac ama qeria saméŋa ménŋ qeusuŋna nammac. Imi mia zéwelecgina niŋac

wamma niŋnéŋu onac muru lilingéma hamaŋ niŋac qerinanéŋ haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéŋ yaizézégina zézac.

²⁴ Waŋu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ieneŋ acguc imuhucyanec waŋ énécmizu.

²⁵ Miŋ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéŋ qeri uŋaginaguc hemac.

Hebiraio

Anutunéh Yesuac kuaya mema nénézéyec.

1 Becaru Anutunéh kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéañec. Wañu Anutu iminéñ mia

2 nalé hicñima hayec yomuac tetcgiaiguc Nañawac murunec neñañ ackuazéc nénézéyec. Wañu inéh Nañá imi iwawai momac yanda mératéc memac niñac kumuyec. Wañu nañá inéñec mia baec kurumeñ iwawai moczoñ zéyu hicñidarec.

3 Nañá imi mia Anutuac edamuyawac zilaloña zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéñ wanzac. Wañu eñeya ackuazéc kuhaguc iminéñ baec kurumeñac iwawai moczoñ nañgéma késpedesicnina zuaczuac ai imi medacma ou eñeña kekera Miñ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac taczac.

4 Wañu qac buñaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uña ionac qacgina ogicogira wanzac, hénia imuac niñ imuac séciguc kua meme uña onogicma eñeña kecanzac.

Yesu imi kua meme uña onogicma eñeña wanzac.

5 Anutunéh kua meme uña sugcina igucnec mérac mén yomuhuc ézéyec? Gi

nuac Nañna; Ni deguc gi mi-hicñigénzua. Wañu muñguc mérac mén yomuhuc ézéyec? Ni iwac mañgoc wammiwa, inéh nuac nañna wammac.

6 Wañu inéh méréc merac Nañá imi wagicma baeciguc muñguc liliñgéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uñahéra moczoñ yanda eneñ i mepésimimu zéyec.

7 Wañu kua meme uña onac mia yomuhuc zéyec; Inéh kua meme uñahéra énézéyu luhuc ésécnec wammu. Wañu welen qeqehéra énézéyu geric bélaña wammu.

8 Néñ Nañawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Wañu kekec solañanéñ guac héngalen ama areña yandagawac ic kewu tacya wanzac.

9 Gi imi héná solañawac wamma héná biriawac mézégá tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéñ ségiségi wamma halécnéñ météré gémma alahécga onogicma mema yacgéñec.

10 Wañu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miñ Kewunina, geñ mia baecac qambaña haima kurumeñ acguc mena guac méra kiwiga wanzac;

11 Wañu iwawai imi moczoñ qahac wammu, néñ Miñ Kewunina, gi imi hémbénaña kecbésémañ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécnec bobogima tegic-

dacmu.

¹² Waŋu iwawai tosara imi séwi usu ésécnec hainetec wambésémaŋ. Waŋu imuhucya imi maleku ésécnec melemma méiméiya wammu, néŋ gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléga imi tetecgia qahac hema emma hema.

¹³ Waŋu néma naléiguc kua meme uŋa ionarunec méŋac méŋ yomuhuc zéyec? Geŋ nuac héinaiguc tacnanec neŋ hazéchécga onopocba hena titiga wandacmu.

¹⁴ Kua meme uŋa imi moczoŋ welen qeŋeac uŋa, kápésic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaŋa memuac hezac ionac welen qenénécmimu niŋac méli énécmimia.

2

Técgina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc niŋiŋ imuac qéhéréngéma téc nimma kecbiŋ, doku birianéŋ kisaŋ nénécmima kembac niŋac.

² Hena ac kua meme uŋa ionac murunec zézéya waŋec iminéŋ seligima naŋec. Waŋu hena ac imi logima ménda tohogic imi eneŋ moczoŋ haka imuac kitiwa dindiŋacnec késadacgic.

³ Imuhuc waŋgiciguc neŋaŋ aŋgéŋ titi eŋeŋa imuhucya andé qewiŋiguc imuac kitiwa dimuhuc qiziŋiŋéma ogicbiŋnec? Aŋgéŋ titiac buŋa imi mia walac Miŋ Kewuninanéŋ

zéhicŋiyec. Waŋu gezacginnanéŋ niŋgic ieneŋ héipuc selia wamma nénézégic.

⁴ Waŋu iniguc momacnec Anutu eŋeyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéŋ ménda memeyawac séc hénia hénia eŋeya ewa siŋ méndacma Uŋa téréyawac sese séc qema nénémiyec iminéŋnec mia héipuc ac waŋ nénécmiyec.

Gamu niŋuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéanzin; Anu-tunéŋ baec kurumenŋ hahaya imi mia kua meme uŋa ionac méragina bawaiguc ménda haiyec.

⁶ Néŋ méŋnéŋ kiwi téréya méŋiguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miŋ Kewu, geŋ ic imuac niŋna némaria waŋu niŋmianzaŋ? Waŋu ic ac naŋawac ninna némaria waŋu goiya héianzaŋ?

⁷ Nalé hotoŋadac memamana kua meme uŋa ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buŋa eeyagucnéŋ ic kewuac opocya héimiyec.

⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welen qemimu niŋac hénia duandiaiguc onopori zénece. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekeraméŋ ménda hezac, néŋ nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéŋ solanaŋec ménda welen qemimanec kecanzu.

⁹ Waŋu Yesu imi nalé hotoŋadac kua meme uŋa ionac ewa bacginu kecma

humucac qenzena qema niyec. Waņu imuac niņ edamu zéma qac buņa eņeņanéh ic kewuac opoc héimiyec. Waņu neņan haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niņac ic embac momac yanda neņan niņac wamma humucac howura nenimmac niņac imuhuc hicņimiyec wanzac.

¹⁰ Waņu iwawai moczon yanda imi iwac murunec hicņima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac naņhéra sasala onagicma edamuiguc kereņ kereņawac ai imi memaņ zé ionac aņgéh titiac Miņ Kewunina qenzen manzeņ mihicņi mima métérémiyec imi niņni sécgézac.

¹¹ Météré ai miņina zéma météré énécmimia imi momacnec maņgocnina momacguc iwac murunec hicņihicņiya. Imuac niņac gamuya ménda nimma dacmuna hécna zénénemiyec.

¹² Acya méņ yomuhuc hezac; Ni munahécna ionac muru qac buņaga zéau énécmima gési énécmimia ionac suginaiguc guac legic héimaņ.

¹³ Waņu muņguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiselimaņ. Waņu muņguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac hécna Anutunéh nénéņa.

¹⁴ Ic méņac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neņan niņac wamma hu-

mucac kuha késa keczac Biria miņina imi mebirimaņ zé neņan séwi busu mema humuyec.

¹⁵ Waņu humucac bac yandi yandi waņgic keckeçgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miņina welen qemiangic séc hucac énécmimaņ zé imuhuc waņec.

¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uņa naņgé énécmimaņ zé qahac, neņ neņan Abarahamac qeli naņgé nénécmimaņ zéma imuhuc waņec.

¹⁷ Hénia imuac niņac, i imi munahéra neņan séc waņec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinénécmima qeri hélanéh ic embac neņan doenina memaņ zé imuhuc waņec.

¹⁸ Eņeyaoc manam batuciguc keremma qenzen manzeņ qeyec imuac niņ ic manam batuciguc keczu imi hia naņgé nénécmimacac séc wanzac.

3

Mosenéh welen qeçe ic, Yesunéh Naņa wanzac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niņac zézua; Kurumen miņinanéh héihéré énécmiyu neņawu momacnec dacmuna téréya kecziņ imi ninzéhégema zéauanziņ imuac Méliméli icnina zéma hofac oo ic eņeņanina keczac Yesu iwac qeriganéh nimmu.

2 Inéj mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéj Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic kenqe haqe qahac kerec.

3 Ama meanzac iwac qac buñayanéj ama eneya qac buñaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buñayanéj Moseac qac buñaya ogicma eeyaguc wanzac.

4 Amaya amaya imi mi-hicji hicji icyaguc, iwawai momac yanda mihicjidarec imi Anutu.

5 Wañu Mose imi andiawac buña suruc zézéya imuac héipuc ac zéaumañ zé Anutuac ama séc welen qe qe ai ic kenqe haqeya qahac kerec.

6 Wañu Kristo imi Anutuac naña wamma amaya eneya méra bawu galengéma kerec. Amaya imi mia neñañ, niñkumu zézé ségiségiyauc zéma bac efiefi kesa kecbiñiguc imuac buña wambiñ.

7 Imuac Uña Téréyanéj zézac séc Deguc ini iwac ara ninzuiguc,

8 Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ieneñ Anutu hazéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu.

9 Baec imuaru mia yanda hécgina ieneñ batucgé némma yawuñ 40 imuac séc nuac wawañ memena imi héngic.

10 Wañu hénia imuac niñac neñ mia hicñisai imi onac qeri biric wañ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qerigi-

naiguc imi nalé séc sohoma rouc wañanzu, imuhuc wamma ieneñ nuac hénia imi ménda héntegicanzu.

11 Imuac niñac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ieneñ mia nuac tac-niniñ ama baeciguc ménda keremmu.

12 Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méñnéñ méñ ewa qeri biria niñzén niñzén igucnec ménda hahaya ti3ozoma Anutu kekeraguc iwac murunec elingé amuma néngacbu niñac.

13 Imuac onac murunec méñac méñ biriawac manam batucnéñ wañ énécmiyu ewa qeriginanéñ hoc tanec seligiwac niñac. Imuac niñac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni kenanzac éséc enaocnec meseli amuma kecmu.

14 Neñañ niñzén niñzén walac meyiñ imi selianec késamanec kenkecma tetec-giaiguc kerembiñiguc imi Kristoac ai momachéra wambiñ.

15 Zézéya méñ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hazéc wammima kecañgic éséc ewa seliseli ménda wammu.

16 Mosenéj onagiru méndacmima Izipte baec igucnec séñganñen magic imi eneñ qahac zéwiñiguc dimi eneñ imi ara niñbipimaguc hazéc wammigic?

17 Wañu késpedes wamma baec kéra kérésiaiguc hu-

muqai waŋgic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéh niŋu qeria biriyu yawuŋ 40 tecgéyec zéwiŋ?

¹⁸ Waŋu Anutunéh ic embac ara qegic ionac niŋac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniŋ ama baeciguc ménda keremmu zéyec?

¹⁹ Imuac neŋaŋ yomuhuc hémbiŋ, ieneŋ imi ménda ninzéhégic hénia imuac niŋac mia baec imuaru keremmuac séc qahac waŋec.

4

Anutunéh bian tac niniŋac zéseli nénécmiyec.

¹ Imuac bac yandi yandi wamma kecbiŋ, iwac tacniniŋ baeraiguc kereŋ kereŋawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méŋnéŋ mététaŋgécwac niŋac.

² Buŋa suruc hia bia bec nec énézézéya waŋec imuac nec neŋaŋ momac nec nénézézéya wanzac. Waŋu ackuazéc niŋgic imi eneŋ ménda ninzéhégima toroqegic imuac niŋac héla qahac waŋec.

³ Imi mia Anutunéh yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi éséc nec ini nuac kendoŋiguc érémuac séc qahac wammac. Néŋ kileŋdac baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec iguc nec éréma deguc, aŋgéh titiac ai ara Anutunéh zéyec imi hélaguc wandaczac imuac niŋac,

bec ninzéhégima kecanziŋ neŋaŋ imi Kendon imuaru kereŋdacziŋ.

⁴ Imuac kiwi méniguc kaiwe qété 7 imuac ac mén yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczoŋ medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniŋec.

⁵ Waŋu ac hoimi hezac imuaru ac mén yomuhuc zéyec; Ieneŋ nuac tacniniŋ ama baeciguc ménda harému.

⁶ Waŋu ic embac imuaru kereŋ kereŋawac buŋa imi tosara keczunec. Walac buŋa suruc hiabia késagic imi eneŋ imi ménda niŋtohogic. Imuac niŋac keremmuac séc qahac waŋec.

⁷ Imuac kecma nalé horua keŋ tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muŋguc nalé mén mema deguc zéma nalé imi ménda ducŋiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu.

⁸ Yesuanéh tacniniŋ kendoŋ imi bec mihični énécmiyeciguc imi, Anutunéh imuac andiaiguc nalé ménac ménda zéwac nec.

⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniŋ kendoŋ mén hezac nec.

¹⁰ Walac humuma tacniniŋ kendoŋiguc kereŋgic imi eneŋ imi, Anutunéh eŋeya aiya metecgéma tacniŋec éséc nec aigina metecgéma tacnimma keczu.

¹¹ Imuac bec neŋaŋ tacniniŋ imuaru kerembiŋ niŋac seliseli wambiŋ. Neŋaŋarunec méŋnéŋ mén

qegetali héna tигic ionac séc
méndacma hiŋgacma biriwu
niŋac.

¹² Anutuac ackuazéc imi
kekecyaguc waŋu kuhaguc,
zéra pizilic, sou bawa andia
zéraguc imuhucya moczoŋ
onogicdaczac. Imuac, uŋa
zéma ewa qerininina zéma
sic toroyanina séc zéma
aŋararoc imi nézérŋgéma
keremma nininŋ zéma ewa siŋ
imi gésimacac séc wanzac.

¹³ Iwawai zéhicŋidarec
imuacnec ménŋnéŋ ménŋ
Anutuac kiwaiguc sasariŋgia
ménda hezac, iwawai
moczoŋ yanda imi usuya
auauya ténéŋanec hedaczac.
Waŋu neŋaŋ imi iwac muru
mia ac ai mewinŋac hezac.

¹⁴ Imuac mia neŋaŋ imi
hofac oo ic kiwa kunerŋ
kurumenŋiguc eŋec Anutuac
naŋa Yesuguc kecziŋ. Imuac
ninzéŋ ninzéŋnina zéauanziŋ
imi selianec késama kecbinŋ.

¹⁵ Neŋaŋ hofac oo
ic kiwa késa kecziŋ.
Inérŋ ala batuc hénia
héniaiguc neŋaŋ kereŋiŋ
imuhucyawac kereŋdarec.
Nérŋ késpedesic ménŋ ménda
mihicŋiyec. Hénia imuac
niŋac qeka mekaninaiguc
kecni wésé nininŋa ménda
niŋ nénécmimac zéwiŋac
séc qahac, néŋ hia niŋ
nénécmimacac séc wanzac.

¹⁶ Imuac neŋaŋ qerininina
efiyu wésé nininŋac ic kewu
tataciguc kerembinŋ. Imuhuc
wamma iwawai ménŋ niŋac
osiwiŋ nalé imuaru wésé

nininŋa zéma ewa hiaya mi-
hicŋiwiŋ.

5

¹ Hofac oo ic kiwa ménŋac
ménŋ imi baec ic sucnina
igucnec Anutuac ai buŋawac
megési énécmimia. Imi
mia baec ic neŋaŋ niŋac
wamma Anutu eŋeya muru
késpedesicninawac mulu zéma
sese haimimu niŋac kumu
énécmimia.

² Hofac oo ic kiwa
imuhucya imi qeka meka
hakayanérŋ lelecgémiyu
kecanzac. Hénia imuac
niŋ, inérŋ ewa soho ic
zéma rouc wamma kekera
imuhucya hia niŋ énécmima
bénzéŋnec waŋ énécmimacac
séc wanzac.

³ Waŋu hénia imuac niŋac
ic embac ionac késpedesic niŋac
zéma eŋeya késpedesic niŋac
momacnec mulu ai memacac
hezac.

⁴ Ai ee héihéiyaguc
imuhucya ic ménŋnéŋ eŋeya
ewa siŋ niŋac mema
wawaŋa séc qahac, néŋ Aron
ésécnec Anutunérŋ héihéré
mimia inérŋ sac hia memacac
séc.

⁵ Waŋu Kristonérŋ hofac
oo ic kiwa waŋec imi
acguc imuhucyanec eŋeya
ménda meerŋ amuyec, néŋ
Anutunérŋ iwac ézéma gi imi
nuac naŋna ni deguc mihicŋi
génzua zéma gésimiyec.

⁶ Waŋu kiwi téréya ménŋ
ac yomuhuc zéyec; Gi
imi Melkisedewac areŋiguc
hofac oo ic tetecgia qahac
kecbésémaŋ.

7 Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgémac ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéj zéwelec wammiyec. Wañu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéj nimmiyec.

8 Wañu Yesu imi Anutuac naña héla kerec, néj i acguc qenzen manzenj nimma kua tohotoho haka imuac hénia eneyanec kuamuyec.

9 Imuhuc wamma eneya météré amuma ninjtohotoho ichéra momac yanda ionac anjéj titi hehe selia imuac ura wañec.

10 Imuhuc wañu Anutunéj Melkisedewac arenjiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac ninjac qac buña gemiyec.

11 Melkisedewac zémanj zé ac sasala zémanjac séc néj ini focdac ninjasarimuac séc qahac imuac ninj zéasarimanj zé nimba osiosiya wanzac.

12 Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néj tosía ienej hama Anutuac ackuazéc qambaña muñguc lilingéma ku énécmimuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu.

13 Méjnénj méj namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawañ meme solañawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu.

14 Néj nene selia imi yandi tetecgia ionac buña, ienej

imi ewa qerigina hicñitegiru manam batuciguc meefi wañ énécmimia wañu hia me biria imi ninjésianzu.

6

Ac qeque hakawac zéra.

1 Imuac bec neñañ Kristoac ackuazéc héiarenj wawaña efeñadac imi waima kenkecma wawañ meme solañaguc kerembij. Imuhuc wambij zé hakasilic humuciguc onagicma kenkenja pakenj ac zéma Anutu ninzénjé mimiawac pakenj ac zéma

2 doku naec haka téréya hénia héniaiwac pakenj ac zéma méra haima zéwelec wawañawac pakenj ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakenj ac zéma gésigési hémbénañawac pakenj ac imuac qambaña muñguc muñguc ménda haiwiñ.

3 Anutunéj ninj sécgéyu imuac séc wandacbij.

4 Hatac méj asari énécmiyu kurumeñac sese imi nenimma Uña téréyaguc wammaguc,

5 Anutuac buña suruc hiabia zéma baec hémbénaña hahaya imuac kuha nenimmaguc

6 mama unuzac ienej imi Anutuac naña iciguc biriñnéj muñguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeque wammigic. Hénia imuac ninjac ienej muñguc ewa qeri melenj melenj qeliawac wammuac séc qahac wanzac.

7 Baec ménj kianéj hatac sasala héima mebélacgé keru, ic enej héihimic wanjanzu ionac héla zuazua séciguc mihicnji énécmianzaciguc Anutunéj zéhiaru mimac.

8 Néj ichésa waiyaguc zéma tatanj qézézac me-saianzaciguc imi baec gorosona wanju saecac déciguc keremma hezac. Wanju imuac tetcgia imi geric bélanja buja wanzac.

9 Ala soroc hécná, nini ac imuhuc zéziñ, néj onac muru imi imuac séc ogicma hia wanju meefi nénécmiyu anjéñ titiac buja wambin zé hosuru kenzu zéma ninzénjéziñ.

10 Anutu imi solanja qahac zéwiñac séc qahac. Imuac iwac qac bujaya niñac wamma ic embac téréya welenqe énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawanj meme hiabia wanjic imuac inéj eluj ménda qemac.

11 Ini yomuhuc wammu niñac siñnina kunéj yanda he nénécmizac; Icyá icya moczonj, ewa siñsiñ séc imuhucyanec niñkumugina mewininima mambéc kegcic sécgéyu nalé tetcgia hamac.

12 Wanju ini mézézé titi ménda wammu, néj ninzénj ninzénj zéma bisi qaténjiguc ewagic amuma keñkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

13 Anutunéj Abarahamguc sisipac ac ménj zémanj zéyu

eñejaya ménj ménda keru eñeya qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec;

14 Ni hélacnec mérianj gémma qelihécga sasala mesai gémmaguc gémma kecmanj.

15 Abaraham imi imuac séc nalé horua nanšelima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicnji miyu meyec.

16 Baec ic hakagina imi ac zikima zéwiñ zé eñeja ginawac qara qacma zéselianzu. Wanju zéselianzu ac imuhucyanéñ tualeficginawac tetcgia wanjanzac.

17 Anutunéj eñeya ewa siñ imi melenqeleña qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac bujaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niñac, ai imuac zéselima énécmiyec.

18 Wanju imi sac qahac, imuaru Anutunéj ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaja éréhéc imi melenqeleña qahac imi hélacnec. Imuac niñac qeri mambéc ninawac buja wéséninu hezac imi nénécmiyu mewin zé haka biriawac héñacya mema keñanzin neñan imi qerina meseli nénécmimanj zé imuhuc wanj nénécmiyec.

19 Wanju neñan niñkumu he nénécmizac imi qeri uña ninawac zéic anjaya ésécnec selia wanju héiseliwiñac séc. Niñkumuac anja iminénj mia kurumenjac ocmuñ imuac maleku héñeña imi

ogicma qeria howuhaiguc
geŋ keremma héiselizac.

²⁰ Imuaru Yesunéŋ
walac walac kereŋec.
Inéŋ Melkisedewac areŋa
méndacma hofac oo ic eŋeŋa
hébénéaŋa wamma neŋaŋ
niŋac wamma kereŋec.

7

*Melkisedec hofac oo ai
areŋa.*

¹ Melkisede imi mia Salem
héŋgaleŋ ama areŋa imuac
ic kewu. Waŋu Anutu eŋeŋa
yanda iwac hofac oo ic kiwa
momacnec wamma kerec.
Inéŋ mia Abarahamnéŋ
ic kewu tosara yaréiguc
onogicma liliŋgéma hayu
hénaiguc mihiŋjima mériaŋ
ac zémiyec.

² Zémiyu Abarahamnéŋ
iwawai meyec imi méndéŋu
10 waŋu imuacnec bakia mo-
macguc mema iwac miyec.
Iwac qara imi melemma zéni
hénia imi walac Ic kewu
solaŋa, waŋu méŋ imi Salem
ic kewu, Luaeac ic kewu
zémimia.

³ Inéŋ mia neŋgoc
maŋgocya qahac, esaŋambéc
héra qahac. Waŋu
hénihéniawac naléya qahac,
kekecyā teteugia qahac,
Anutuac naŋa tanec kecma
nalé teteugia qahac hofac oo
ic kiwa kecaŋzac.

⁴ Imuac niŋtegiŋc, iwac
qac buŋaya keŋkeŋa imi
dimuhucya. Yandanina
Abarahamnéŋ iwawai on-
agicma mema hayec imi
méndéŋu 10 waŋu imuacnec

bakia momacguc eeyaguc
imi iwac buŋa qema miyec.

⁵ Imuac Lewiac qelihéra
ionarunec tosara hofac
oo ic buŋa qeénécmimia
eneŋ imi Abarahamac qeli
igucnec hiŋŋisai wawaŋa,
néŋ héna ac tohoma ic
embac dacmuna hécgina
ionac murunec iwawai déréc
10 imuarunec momacguc
momacguc memu niŋac
zéénécmiyec.

⁶ Melkisede imi Lewiac
areŋ igucnec qahac, néŋ
kileŋ Abarahamac murunec
iwawai dérécya 10 igucnec
momacguc imi mema iwac
mia sisipac acyaguc mériaŋ
ac zémiyec.

⁷ Ic eŋeŋanéŋ ic mamaya
imi mériaŋ ac zémianzac,
imuac ewa éréhéç ménda
wanziŋ.

⁸ Nalé yomuac imi hu-
mumuac hezac ieneŋ déréc
10 igucnec momacguc imi
meanzu, néŋ nalé imuaru
imi kekecyā teteugia qahac
zémimia inéŋ meyec.

⁹ Waŋu déréc 10 igucnec
momacguc meanzu Lewi ic
eneŋ acguc Abarahamaru
suŋsuŋ qema déréc 10
igucnec momacguc imi iwac
migiç zéwiŋac séc.

¹⁰ Imi mia Melkisede
inéŋ Abaraham mihiŋjiyec
nalé imuaru Lewi ic eneŋ
esaŋambécgina iwac séwi
busu qeriaiguc keçgiç hénia
imuac niŋ.

¹¹ Kekeç solaŋa imi hofac
oo ic Lewi ic ionac ai iguc-
nec mewiŋac séc waŋeçiguc
(Ic embac ieneŋ ionac méra

bawu kecma héna ac megic) némac niŋ hofac oo ic mén Aronac areŋ igucnec qahac, néŋ Melkisedewac areŋ igucnec kumu mimacac heyec me?

¹² Héfac oo ai buŋa imi hainetec waŋeciguc imi héna ac acguc hia hainetec wammacac hezac.

¹³ Ac imi mia areŋ mén imuacnec ménnéŋ mén zaki téréyaiguc hofac oo ai mén ménda welenŋ qeyec imuacnec hahaya ménac zézéya.

¹⁴ Neŋaŋ Miŋ Kewu nina imi Yudawac areŋ igucnec hahaya imi nindacziŋ. Waŋu Mosenéŋ areŋ imuac hofac oo ai buŋa mén ménda zéyec.

¹⁵ Waŋu hofac oo ic mén Melkisede ésécnecnéŋ yarec imi hémma niŋni némac ac zéziŋ imuac hénia imi asaridaczac.

¹⁶ Ic imi mia séwinawac buŋa héna ac imi ménda méndacma kekec hémbénaŋa imuac kuha méndacma hofac oo ic eŋeŋa waŋec.

¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areŋ méndacma nalé tetecgia qahac hofac oo ic kecbésémaŋ.

¹⁸ Héna ac walaha imi kuha zéma héla qahac waŋec imuac niŋac netecgéyec.

¹⁹ (Héna acnéŋ iwawai mén ménda mesolaŋimac.) Waŋu imuac mia niŋkumu sécyá mén hicŋi nénécmiyec. Waŋu imuacnec mia neŋaŋ Anutuac muru hosuc hosuc kenziŋ.

²⁰ Waŋu Yesunéŋ hofac oo

ic eŋeŋa waŋec imi zézé seli ac selia qahac eŋ ménda waŋec. Tosara ienenŋ zézé seli ac qahac eŋ hofac oo ic eŋeŋa waŋgic, néŋ

²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéŋ zéyec séc méndacma hofac oo ic waŋec; Miŋ Kewunéŋ yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Waŋu ac yomuac nibirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaŋa kecbésémaŋ.

²² Zéziŋ séc Yesu imi sisi-pac ac hiabia séc mén imuac héipucya waŋec.

²³ Humuc niŋac nalé séc ménda kecmuac séc waŋec, hénia imuac niŋ hofac oo ic zaŋgégina sasala kumu énécmiaŋgic.

²⁴ Waŋu Yesu imi towia towia kecanzac imuac niŋac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbénaŋa wanzac.

²⁵ Inéŋ ic embac Anutuac kiwaiguc kerezŋu imi eŋeya kuhaguc solaŋanec mehiaru énécmimacac séc. Hénia imuac niŋac inéŋ nalé séc kekecguc kecma onac niŋ zéwelecanzac

²⁶ Héfac oo ic eŋeŋa imuhucya imi nonac buŋawac niŋni sécgézac. Inéŋ mia téréya, kápésic qahac, lalac qeŋe wanzac. Waŋu biria meme nonac murunec metecgéma kurunenŋ ogicdacma ou eŋeŋa opocopora waŋec.

²⁷ Inéŋ eŋeya séwiya hatac momacguc mulumanaŋac buŋa haimiyu tecgéyec. Imuac niŋac hofac oo ic

tosara ai meme séc enaḡ kápésic ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac kápésicgina niḡac wamma mulumananḡ oanzu ésécnec ménda wammacac hezac.

²⁸ Héna acnéḡ ic qeka mekaguc imuhucya hofac oo ic eḡeḡa buḡa qeénécmiyec, néḡ sisipac ac selia héna ac imuac andiaiguc hayec iminéḡ Naḡa hémbénaḡa solanḡa kekera imi ai imuac buḡa qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miḡ suc ic.

¹ Ac zéziḡ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eḡeḡa yomuhucya nonacmuru hezac. Inéḡ ou kurumenḡiguc Eḡeḡa miḡina iwac ic kewu duḡ tatac méra héiyaiguc emma taczac.

² Waḡu inéḡ mia hali téréya icnéḡ ménda memeya, Miḡ Kewu eḡeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welenḡ qeḡe ai mema kecanzac.

³ Héfac oo ic eḡeḡa ini imi, sese zéma mulu haimimu niḡac kumu énécmigic naḡanzu, imuac hofac oo ic eḡeḡa Kristo acguc iwawai haimimiawac buḡa méḡ késa kecmacac heyec.

⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niḡac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec.

⁵ Waḡu baecac hofac oo ic ieneḡ haliiguc welenḡ qema kecanzu imi mia hali kurumenḡiguc nanzac imuac sésécya zéma uḡaya wanzac. Imi mia Mosenéḡ hali meyacḡemaḡ zé waḡec nalé imuaru ai areḡ yomuhuc zéselimimia waḡec ésécnec; Niḡzanḡ, niḡḡésima iwawai moczoḡ baec boḡaiguc gézéwa héndacnec irecya imuac séc méndacma meyacḡéna.

⁶ Waḡu deguc Yesu imi ai buḡa eeyaguc séc méḡ miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc méḡ wawaḡa sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc méḡac miḡ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminéḡ kápésira qahac waḡeciguc, méḡ qeliawac niḡ wawaḡa ménda hewacnec.

⁸ Néḡ Anutunéḡ ic onac kápésicgina hocma mihicḡiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéḡ yomuhuc zézac; Héḡḡic nalé méḡ hayu neḡ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac.

⁹ Waḡu Anutunéḡ muḡuc yomuhuc zéyec; Neḡ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamaḡ zé méraginaiguc énépésiḡi nalé imuaru iniguc ac meḡi sisipac ac imuhucya qahac. Ieneḡ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda niḡzénḡéma naḡseligic, imuac ni ménda héḡgaleḡ waḡ énécmiyi.

¹⁰ Waŋu Anutunéh munɣuc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miŋina iniguc sisipac ac meyac kumumaŋ imi yomuhuc; Neŋ zézé seli acna nininɣinaiguc haima ewa qeriginaiguc omaŋ. Waŋu neŋ ionac Anutu wamba ieneŋ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu.

¹¹ Waŋu nalé imuaru imi, ic kuneŋ me komora moczoŋ yanda ni niŋnémmu. Imuac niŋac ic méŋnéŋ méŋ alaya méŋ baec momacya me, eŋeya dara me, muniawac Miŋ kewu nimmina zéma ménda ézémac.

¹² Imi mia neŋ késpedesgina imi munɣuc ménda niŋqelima wawaŋ memegina biria niŋac wésé niniŋ waŋ énécmimaŋ.

¹³ Waŋu méŋac zéma sisipac ac qelia zéyec; Hénia imuac niŋac sisipac ac walac meyec imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaŋ imuhucyanéh nalé horua ménda keŋu qahac wammacac hezac.

9

Kurumenɣac ama téréya.

¹ Sisipac ac walahaiguc acguc Miŋ Kewu weneŋ qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec.

* **9:4:** Kiwi tosaraiɣuc; zaki téréya ogic hezac, néŋ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuŋ séc hatac momacɣuc hofac oo ic méŋ kumugic zéic imi mema eŋaŋec. (Lew 16:12-13).

² Sel hali meyacgégic naŋec imuac qeria méŋ walac heyec imuac mia hali téréya zéaŋɣic. Waŋu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saméh téréya haigic tacaneŋ.

³ Waŋu maleku héŋgeŋnec nanaŋa méŋac andiaiguc qeria méŋ heyu qara imi téréyawac téréya zéaŋɣic.

⁴ Imuaru iwawai héméŋaguc ooyawac zéic* golinéh memeya tarec. Waŋu sisipac acwac katapa séwéla moczoŋ golinéh oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinéh memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilana momacnec haigic heyec.

⁵ Waŋu imuac qahaiguc kua meme uŋa edamuyaguc qara Kerubim éréhéc meɣic néwéc néwéc qeŋgaŋgiranéh wésé niniŋac tatac imuac wézéra hoturuma naŋoc. Waŋu deguc héniaŋa qézézéh zédacmaŋ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areŋgégic heyu hofac oo ic eneŋ ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meaŋɣic.

⁷ Néŋ ama qeria méŋ andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eŋeŋagina eŋeyaneŋc yawuŋ séc hatac momacɣuc eŋaŋec. Waŋu sac qahac eŋ ménda eŋaŋec.

Sac imi mia eneya zéma ic embachéra ionac kápésic ménda niņasarima waņasgic imuac wamma haimianęc.

⁸ Haka imuac hénia imi Uņa téréyanéņ yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kerenj kerenawac hénia imi ménda hicņitegirec.

⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéņ mepé qepési ic ionac nininј kétéņkétéņja imi ménda mesolanjanzac.

¹⁰ Nene dokuac neunј zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwiac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgc, néņ kecma nalé hayu areņ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inéņ iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eneņa wamma hayec. Hama sel hali ménј solaņa imuaru kerenęc. Sel hali solaņa imi méranéņ memeya qahac, waņu Anutunéņ zéyu hicņidacgc baec kurumеņ yomuacnec hahaya qahac.

¹² Waņu inéņ noninј zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néņ eneya sacyanéņ momac yanda neņaņ niņas wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme hémbénaņa meyu sécgéyec.

¹³ Noninј zéma burumakao sacya zéma bucgazeņ burumakao embara gericiguc

moczonј odacgc hicņihicņiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmianęciguc

¹⁴ Uņa Téréya hémbénaņa inéņnec kekecyca solaņa Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanéņ séc ménј ogicma haka humumiawac ewa kétéņkétéņ imi zuac nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welenј qemiwiņas hezac.

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicņiyinј neņaņ hulac nénécmimanј zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neņaņ sisipac ac hémbénaņa mératécac buņa késawinј niņas sisipac ac qelia imuac minј suc waņec.

¹⁶ Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéņ humuyu héipuc waņasc héla waņu tohoma wambinјac hezac.

¹⁷ Mératéc ara waņec i kecanzac séc sisipac ac iminéņ aiya qahac. Imuac niņas humuc hicņiyuguc mératéc ara iminéņ seligima hélaguc waņaszac.

¹⁸ Hénia imuac niņas sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eņnec kuhaguc ménda waņasęc.

¹⁹ Mosenéņ hénia aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczonј ic embac énézéyu nindacgc. Waņu inéņ burumakao merawa zéma noninј sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa

hawanéŋ tinduŋgéma giliyu kiwi limbi limbiŋa zéma ic embac moczoŋ ionac muru zizianéŋ héiaŋec.

²⁰ Waŋu imuhuc wamma yomuhuc zéaŋec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niŋtohomu niŋac Anutunéŋ zéseli énécmimia.

²¹ Héna imuhuyanec inéŋ sacnéŋ sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiác buŋa moczoŋ imuaru giliyu zizianéŋ héiaŋec.

²² Hélaŋec, héna acwac méra bawaiŋuc iwawai moczoŋ yanda sacnéŋ zuac zuara wandacaŋec. Imuac sac ménda qocgéic maciŋuc késpedesic waiwaiya méŋ ménda hezac.

²³ Kurumeniŋuc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéŋ zuac énécmiŋic téréya wammu niŋac haka imuhucyanéŋ heyec. Néŋ kurumeŋac buŋa eŋeya imi mia mulu hiabia soroc séc méŋnéŋ mesolaŋi énécmimuac hezac.

²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyadac hali téréyawac téréya méranéŋ memeya imuaru ménda keremma kurumeŋ qeriŋuc kereŋec. Keremma deguc imuaru neŋaŋ niŋac wamma Anutuac kiwaiŋuc wininima kecaŋzac.

²⁵ Waŋu hofac oo ic kiwanéŋ yawuŋ séc eŋeya sac qahac, néŋ méŋac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereŋaŋec ésécnec Kristo imi eŋeya kekecyá muŋuc muŋuc

ménda waimac.

²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumeŋ zéyu hiŋŋiyec igucnec éréma deguc muŋuc muŋuc qeŋzeŋ manzeŋ nimma kecbacnec. Néŋ inéŋ imuhuc ménda wamma eŋeya kekecyá muluac buŋa qema késpedesicnina metecgémaŋ zé nalé tetcgiaiŋuc hatac momacŋuc hiŋŋi nénécmiyu sécgéyec.

²⁷ Ic neŋaŋ imi hatac momacŋuc humuwiŋac hezac. Waŋu humuc imuac andiaŋuc zégésigésiác aciŋuc nambiŋac hezac.

²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acŋuc momac yanda neŋaŋ késpedesicnina aumaŋ zé hatac momacŋuc mulu meyec. Waŋu muŋuc hamaŋ imi késpedesic huamaŋ niŋac qahac, néŋ kekec hémbénaŋa mihicŋi nénécmiwiŋ zé iwac mambéc kecaŋzu imi onac niŋac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaŋa.

¹ Héna ac imi iwawai hiabia andiaŋuc hamaŋ imuac irecyá, néŋ héla ménda wanzaŋac. Héna imuac niŋac mulu ai meme séc zéma yawuŋ séc zéŋgé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéŋ Anutuac haréanzaŋ i mesolaŋi énécmimacac séc ménda waŋanzaŋac.

² Imuhuc qahac wambacnec imi, welen qemiaŋŋic ieneŋ hatac momacŋuc imuacnec mesolaŋani amudacma késpedesicnina ewa

qeriginanéj muŋguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbunec.

³ Néj mulu meme yawuŋ séc meanġic imi mia kápésicġina héiqeli énécmimiawac hakaya.

⁴ Némac niŋ, buru-makao zéma noniŋ sawanéj kápésicġina metecġémac ac séc qahac.

⁵ Hénia imuac niŋ Kristo baeciguc mayec imuaru inéj* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu hénia hénia imuaru siŋga ménda hezac, néj geŋ séwi momacguc nuac mézézéŋgé nénec.

⁶ Yaŋ howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niŋanzaŋ.

⁷ Waŋu ni yomuhuc zéyi; ninzaŋ, Anutu, ni guac ewa siŋga memaŋ zé hazua, o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiŋaiguc nuac ooyawac hezac).

⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu hénia hénia zéma, iwawai ohai géŋgéŋa zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siŋa ménda niŋanzaŋ. (Imi mia hénia ac méndacma ohaihai wammiaŋġic.)

⁹ Waŋu ac yomuhuc toroqema zéyec; Ninzaŋ, guac ewa siŋgawac tohoma memaŋ zé hazua. Inéj qelia méj meyacmaŋ zé walaha imi auzac.

¹⁰ Imuac Anutuac ewa siŋ méndacma Yesu Kristo imi

hatac momacguc, momac yanda neŋaŋ niŋac wamma, séwiyawac kekecyá haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welen qeanzu. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac méj méndadac auanzac imuhucya, muŋguc muŋguc haianzu.

¹² Kristo imi kápésic nina niŋac wamma mulu ai hémbénaŋa momacguc haimiyu tecġéyu, Anutuac méra héiyaiguc emma taczac.

¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoŋ iwac hénia duandiaiguc onoporu hénia titiya wandacmu.

¹⁴ Waŋu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaŋa mesolaŋi énécmidarec.

¹⁵ Uŋa Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac,

¹⁶ Miŋ kewunéj zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimaŋ; Ni ewa qeriginaiguc hénia acna haiwa hemac. Waŋu ninŋ ginaiguc owa hemac.

¹⁷ Waŋu inéj yomuhuc toroqema zézac; Ni kápésicġina zéma wawaŋ meme hénia ac logima waŋġic imuac muŋguc ménda niŋqelimaŋ.

¹⁸ Biria imuhucya imi zuacdaru, kápésic imuac mulu ai memimia imi acguc méj ménda hezac.

* 10:5: Dawidinéj Kristoac kuaya mema zéyec.

*Ninzéj ninzéniguc
naŋselima
kecbiŋ niŋac nunuruzac.*

19 Imuac bec ninzén ninzén dacmuna hécná, neŋaŋ Yesuac sacya niŋac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiŋ zé efima ninzéngeziŋ.

20 Neŋaŋ niŋac wamma maleku yanda ocmuŋ téréyaiguc naŋaŋec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunénécmiyec. Waŋu maleku imi mia eŋeya séwiyawac séséc wanzac.

21 Waŋu nini imi Anutuac ama miŋina hofac oo ic eŋeŋa i guc kecziŋ imuac niŋac

22 ewa qerininaiguc sacya giliyu héiyu niniŋ ninaiguc biria hezac imi niŋtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéŋ zuacdacziŋ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzén ninzén solaŋa kuaya qeŋeyaguc Anutuac muru kerembiŋ.

23 Waŋu sisipac ac waŋ nénécmiyec iwaru imi ménzé ménzéya qahac. Imuac mia niŋkumuma ninzén ninzénina kuaninanén zéauyiŋ imi keŋqe haŋeniŋa qahac selianec késama kecbiŋ.

24 Waŋu neŋaŋ goi héihéiguc zéma hakasilic hi-
abiaiguc kecbiŋ zé dimuhuc zénaŋgé amuma kecbiŋ imuac mia qerininanén niŋgési waŋambiŋ.

25 Waŋu azorowiŋ zéni

imuac héŋacya mema keŋanžu ionac haka silic éséc ménda wamma zénaŋgé waŋamuma nalé yanda hosucninu hayu héŋanziŋ séc muŋguc yanda imuhuc wamma kecbiŋ.

26 Neŋaŋ ac hélawac niniŋa nénécmiyu memaguc kileŋ seliseli wamma biria wambiŋiguc késpedes imuac zuaczuarawac mulu mén muŋguc ménda hezac.

27 Néŋ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénéŋ hiri hiriyaguc zéma, geric bélaŋagucnéŋ Anutuac hažéchéra qécgé énécmimia iminéŋnec sac mambécnina hezac.

28 Ménéŋ Moseac héna acac niŋu eŋomia waŋu logiyu, ic éréhécnéŋ me haréwécnéŋ hémma ara zéhicŋigic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc,

29 Imuac niŋac ic mén Anutu Naŋa hénagina bawu tizizamima, sisipac acac sacya eŋeya météré miyec imuac, qerianén niŋu iwawai biria éséc waŋu, Uŋa Téréya ewa hiawac nénécmimia imi zébiri qébiri waŋ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicŋimacac hezac imi niŋasarizu me qahac?

30 Nini ac yomuhuc zéyec i nimmiziŋ; Kitiwa melen melen imi nuac ai, neŋ bakia melen énécmimaŋ. Waŋu ac mén toroqema yomuhuc zéyec; Miŋ Kewunéŋ ic embachéra zégési énécmimac.

31 Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eñeña imi zénén hiri hiriyaguc yanda.

32 Ini becnec edamu qetagali énécmiyuguc qenzen manzen yéwéria bisima nanşeligic nalé imuac mia niñqeligic.

33 Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic nañgic ac biria zéma unuhéi wañ énécmiañgic. Wañu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc wañ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc wañamuma kecañgic.

34 Ini iwawai hiabia mén hémbénaña heheya he énécmizac imi ninzu. Nimma hésa ic wésé ninin wañ énécmigic. Wañu iwawaigina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi wañañgic.

35 Wañu haka imuhucyanén kecan bakia hiabia kuneñ yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia ewagina déñ wañu kemmu.

36 Imuac niñac ini nanşelima Anutuac ewa siñ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu.

37 Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoñadac hama keñu, hamacac zéyec inén mia nalé ménda mehorugima kilen hamac.

38 Néñ nuac ic solañana imi ninzén ninzéniguc kecmac. Wañu mérénén wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri uñana néñ iwac mia ségiségi ménda wammac.

39 Neñañ imi wéléc héréamuma kemma so-

hozu ionac areniguc ménda keczin, néñ ninzénngéma kecec hémbénaña késa kezu ionac areniguc keczin.

11

Ninzén ninzén imuac hénia.

1 Ninzén ninzén imi iwawai ménac mén niñkumuma kecañzin imuac héla zéma iwawai ménda héñañzin imuac héipucya wanzac.

2 Ninzén ninzéninaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wañec.

3 Ninzén ninzéninaguc mia baec kurumeñ yomi Anutunén zéyu hicñidarec imi niñasarianzin. Imuac iwawai kicninanéñ ménda héñañzin imuacnec iwawai kicninanéñ héñañzin imi mihicñidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzén ninzénigina imuac hénia.

4 Ninzén ninzénaguc Abelnén Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunén hémma hofac oo ai imuac héñu sécgéyu zéhiaru miyec. Wañu inén becnec humuyec, néñ ninzén ninzénanéñ ac wañ nénécmimanec keczac.

5 Ninzén ninzénaguc Enoko inén kecan kecec yomuacnec humuc ménda mihicñiyunec wagicma eñec. Anutunén wagicma keñu muñguc hémmuac séc qahac

wañec. Wañu ménda wag-
icma eñec nalé imuaru Inéñ
mia Anutu ewa hia mihicñi
mianjec imuac Anutunéñ
zéhíaru miyec.

⁶ Ninzénñ ninzénñina qahac
eñ Anutu ségiségi mihicñi
miwiñac séc qahac. Imuac
Anutuac muru kembiñ
zé ninzu imi eneñ inéñ
hélacnec Kecanzac imi zéma
hoc tinzarec mema kenzu
ionac mia bakia hiabia
melenéñ énécmianzac imi
ninzénñgémuac hezac.

⁷ Ninzénñ ninzénñaguc
Noanéñ haka ménñ kic
wésiaiguc ménda hicñiyec
imuac walac zéhicñi miyu
bac yandi yandiyaguc
wamma ac imuac eeya
héima eñeya iniñ merachéra
kekec mihicñi énécmimanñ zé
zéc yanda imi meyacgéyec.
Imuhuc wamma hakaya
solañanéñ baec ic ionac
képésicgina mewininiyec.
Wañu imuhuc wamma kekec
solaña ninzénñ ninzénñ iguc-
nec hahaya imuac mératéc
ic wañec.

*Abarahamac   ninzénñ
ninzénña
imuac hénia.*

⁸ Ninzénñ ninzénñaguc
Abaraham imi héihéré miyec
nalé imuaru ackuazéc imi
niñtohoynec. Niñtohoma
baec ménñ iwac buña
wammac niñ zémiyec imuac
wamma dimuaru kemmac
imi ménda niñtegiçmanec
hénima keñec.

⁹ Wañu ninzénñ ninzénñiguc
baec ménñ iwac buña

wammac niñ ac zikima
ézéyec imuaru kemma baec
méréra imuaru kecañec.
Kecma eñeyaguc momac-
nec sisipac ac momacguc
imuacnec mératéc meme
ic kekera Isaka zéma Yakop
iriguc momacnec sel haliiguc
kecañgic.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc;
Inéñ ama areña yanda ménñ
Anutu eñeyaoc irec meme
ic zéma mericqe ic wamma
qambaña haiyec imuac mia
kichihi wamma kecañec.

¹¹ Wañu ninzénñ ninzénñaguc
Sara eñeyaoc acguc héfiña
kecma embac yanda wañec,
néñ sisipac ac wammiyec
inéñ ménñzé ménñzéya qahac
imi ninzénñgéyec imuac niñac
yawuña imi séha ogicma
sasala wañec, néñ kilenñ
hériyaguc wawañawac kuha
hamimia wañec.

¹² Imuac mia ic momacguc
humumia ésécnec iwarunec
sawaiguc ménisikilu sasala
zéma konduñ giñgiñaguc
sakasac qétéya olombiñac
séc qahac imuac séciguc
qelihéra sasala hicñgic.

¹³ Ic imi eneñ moczoñ
ninzénñ ninzénñgina méndacma
humudacgic. Wañu sisi-
pac ac imuac héla ménda
énécmiyu megic. Néñ eñ
lakec ou heyu hémma yaizézé
ac wamma kecgic. Imuhuc
kecma baeciguc neñañ ic
kianñ kecziñ zéma zéau
énécmianñgic.

¹⁴ Haka imi mia imuhuc
zéanzu imi eneñ imuhuc
wamma eñañ ama baecgina
waima hagic imuac mia

lilingéwiñ zé kichihi wamma kecanzu imuac hénia measarianzac.

¹⁵ Wañu eñañ ama baec waima hagic imuac niñqeliwunec imi nalé mén béréngéyu hia lilingéwunec.

¹⁶ Wañu ieneñ mia ama baec hiabia séc mén kurumeniguc heheya imuac qeriginanéñ héngeneñ wañanzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niñ wamma ama areña yanda mén mézézéngé énécmiyec.

¹⁷ Ninzén ninzénaguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buña qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néñ naña momacguc sac hemiyec imi waimimañ zé efiyec.

¹⁸ Naña imuac mia, ac buña yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicñisai wammu.

¹⁹ Inéñ Anutu imi humuc ic ionac sugina igucnec meqeli mimac niñ kuha hemizac imi niñhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melen miyu meyecac séc wanzac.

²⁰ Ninzén ninzénaguc Isaka imi haka bianguc hicñimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec.

²¹ Ninzén ninzéniguc Yakop imi mia humumañ zé wañec imuaru Yosefe nañ hérera iorac mozocgé érécmima tac witiyaiguc héima namma Anutu

sicgémiyec.

²² Ninzén ninzénaguc Yosefe imi humumañac zé wamma Israel ic embac eneñ kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzén ninzén imuac hénia.

²³ Mose hicñiyu neñgoc mañgocya iereñ hényic merac imi hiabia soroc wañu ninzén ninzén giraiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musañgéyoc.

²⁴ Mose imi yandima ninzén ninzénaguc Farao bérarawac naña zémimiawac ménda wamma qeçetali wañec.

²⁵ Imuhuc wamma késpedes wawañawac siña, nalé hotoña heheya, imi waima néwécgeñac Anutuac ic embac iniguc momacnec qenzeñ manzeñ mihicñiwiñ zéma niñu sécgéyu hénia imuac méndarec.

²⁶ Wañu inéñ bakia hiabia imuac kichihi wañec, imuac niñac Kristoac wamma gamu qeçe mihicñi mimia imuac niñu eñeña wañu Izipte baec igucnec soukiwa hinac mériañ imuhucya imuac niñu mamaya wañec.

²⁷ Ninzén ninzénaguc Inéñ ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima keñec. Wañu Anutu ménda héhéña imi kiwanéñ héñec tanec, iwac muru héiseliyec.

28 Ninzén ninzéniguc méréc merac unumuhuyec inén Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac ninac nagu sacyaguc ogicma kenkeña imuac kendoñ zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec.

29 Wañu ninzén ninzéniguc Israel ic eneñ kondur pésia imi baec dokuya qahac éséc nec qericma kenjic, néñ Izipte ic ieneñ imi batucgéma wañgic kondurñeñ hoturu énécmiyu humudacgic.

30 Wañu ninzén ninzéniguc ieneñ, ai meme 7, Yeriko ama areña yanda leleggéma kenha wañgic demin selia imi bacgéma madarec.

31 Ninzén ninzéniguc héna yanda embac Rahap imi kicgaleñ éréhé c luac qeérécmima érépésiyec. Imuac inén acqeqe ic iniguc momac nec ménda humuyec.

32 Wañu ac tosia némaciguc toroqema zédacmañ? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinac nalé henénzac imi ménda sécgéwac nec.

33 Ninzén ninzéniguc ieneñ héngaleñ ama areña yanda sasala unuma onagicgic, haka solañ wañgic, sisipac ac imuac héla mihicñi énécmiyu megic, laion yañ kuagina mizicgégic.

34 Geric bélañ laina héwécgégic, sou zéra iguc nec qizizingéma néngacgic,

qeka meka iguc nec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma téngin ic tosara baecgina iguc nec hazéc hécgina ununesi wañ énécmigic néngagic.

35 Wañu embac tosia imi eñañ humuc ic hécgina qelima lilingégic muñguc énépésigic. Wañu ic tosia imi humuc iguc nec yacyac hiabia mihicñiwañ zé zéra waiya mihicñi énécmigic hualac énécmimuc nin ménda wañgic.

36 Wañu tosia ieneñ zédesi zéma, hihilocnéñ unuhéi imuac howura neniñgic. Wañu kilen tosara imi señ hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzeñ manzeñ mihicñigic.

37 Tosia ieneñ hocnéñ énérigic humugic. Tosia imi segenéñ meric énécmigic éréhé c wañgic. Tosia imi sounéñ qeric énécmigic humugic. Wañu tosia imi rama zéma nonin séwéla aturuma musañgé amuma kenha wamma nene qahac kecma qenzeñ manzeñiguc zéma hénia qahac sicsaoc wañ énécmigic kecañgic.

38 Ic embac téréya imuhucya onac imi baec yominéñ eeyaguc ménda wanzac. Ieneñ baec kisia zéma baec boña zéma bañec zéma baec kifañaiguc heyac wamma kenha wañañgic.

39 Ic embac imuhucya imi moczon ninzén ninzénigina ninac Anutunéñ zéhiaru énécmiyec, néñ kilen zikizki

acwac h́ela imi ḿenda mihicņi énécmiyu megic.

⁴⁰ Ńemac niņ, Anutunéņ neņaņaru haka eeyaguc śec ḿeņ ḿezézéņgdaru heyec. Imuac niņ neņaņ qahac eņacnec sac Anutunéņ niņu heyec imi hia mesolaņimuac śec qahac waņec.

12

Yesunéņ kekecac śeséc mewininiyu h́enzij.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tuņ yanda imuhucyanéņ hosusu tasétasé ésécnec lelecgé nénécmima nanzu. Imuac niņ iwawai tosara réwéri mihicņi nénécmianzac imuhucya źema biriawac h́esa b́enzéņnec dérécǵe nénécmianzac imi momacnec h́ericdacma h́ena nénécnénéźeya wéséninaiguc he nénécmizac imuac kucmama ḿenda wamma usuņnec kembij.

² Waņu ninźeņ ninźeņninawac namb́erac h́era ésécnec waņ énécmianzac. Dimuhuciguc namb́erac h́era ionarunec ḿeņac ḿeņ maņgocnéņ źemindiņi qemindiņi ḿenda wammiyu eņ kecmacac śec? ³ Inéņ mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héņgeņa véndara imuac źerab́era źema gamu qe-qeya niņac niņ éréhéc ḿenda wamma mese-limaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac h́eyaiguc taczac.

³ Ini kuc mama me ewa mama ḿenda wammu niņac Yesunéņ biria ic ieneņ hazéc

wammigic kileņ naņseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qe-bipima sacgina qocǵegic mamacac śec ḿenda qemanec keczu.

⁵ Imuacnec ini naņh́ecgina pakeņ ac waņ énécmianzu ésécnec Miņ Kewunéņ ackuazéc yomuhuc waņ énécmiyec, néņ imuac eluņ unuyec; Naņna Miņ Kewunéņ mindiņi ǵeņu niņna mamaya ḿenda wammac. Me ac waņgeņu qeriga ḿenda mamac.

⁶ Miņ Kewunéņ ic ḿeņ goiya héimianzac iwac mia źemindiņi qemindiņi wammianzac. Waņu ic embac énépésianzac śec hihilocnéņ unumindiņi waņ énécmianzac.

⁷ Źemindiņi qemindiņi imuac niņac wamma manam batuc h́enia h́enia imuhucgeņ naņselidacmu. Anutunéņ ini eņeya namb́erac h́era ésécnec waņ énécmianzac. Dimuhuciguc namb́erac h́era ionarunec ḿeņac ḿeņ maņgocnéņ źemindiņi qemindiņi ḿenda wammiyu eņ kecmacac śec?

⁸ Źemindiņi qemindiņi imi namb́erac moczoņ waņ énécmimia, imuac onac muru imi qahac waņu kecanzuiguc imi, ini namb́erac begiņǵe énécmimia wanzu néņ namb́erac h́era téņǵeņ qahac.

⁹ Séwininawac maņgoc h́ecnina ieneņ źemindiņi qemindiņi waņ nénécmigic

kilen eegina héi énécmianziñ. Imuac bec uñaninawac Mañgoc, séc méné ogicma, niñtohoma kecbiñac ménda hezac me?

¹⁰ Séwiac mañgoc ieneñ imi niñgic hia wañu nalé hotoña sac zémindiñi qemindiñi wañ nénécmianñic, néñ Anutu imi neñañ iwac haka téréyawac buña késa kecbiñ niñac mehiaru nénécmimañ zé zémindiñi qemindiñi wañ nénécmianzac.

¹¹ Zémindiñi qemindiñi hicñi nénécmianzac nalé imuhucgeñ imi imuac niñni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buña tanec wañanzac. Néñ kecma andiaiguc imi, iminéñnec meefiefi mi-hicñianzu imi onac muru, zémindiñi qemindiñi iminéñ kecec solañawac héla gocmia luaeyaguc mihicñi énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéweleccac méragina imi gagawiyu meyacmu. Wañu simiñgina héigic kuha qahac wañu meseli amumu.

¹³ Séwi hénaginawac wamma baec héna imi mindiñgic dindiña wañu, imuhuc wañgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac wañu simiñgina nétéc qétéré wambac niñac.

¹⁴ Ini ic embac moczoñ yanda iniguc luae zéma kecec téréya imi méndacma kemmu. Méñnéñ ménéñ imuhuc ménda wamma Miñ

Kewunina hémmuac séc qahac.

¹⁵ Ini héngaleñ wañamuma kecmu, onarunec méñnéñ méné Anutuac ewa hiawac buña imuac sigiwac niñac. Me sugcinaiguc gété howuraguc méné séra qema yandima réwéri mihicñi énécmiyu iminéñnec ic embac sasala mebiri énécmiwac niñac.

¹⁶ Ini galeñ mema kecmu, onarunec méñnéñ méné nenedac momacgucac niñ wamma walac hicñi hicñiyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau ésécnec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu niñac.

¹⁷ Ini iwac hénia ninzu ésécnec inéñ kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néñ qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenac nanaña méné ménda mi-hicñiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiñac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, siñi panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma,

¹⁹ témuñac hétéñ yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niñgic imi eneñ muñguc ménda énézémac niñac welecmigic.

²⁰ Imi mia yañ beric acguc méñnéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic humumac zéyu niñgic,

imuac zézé seli ac waŋ énécmiyec imuac ewaya bénzéŋ nimmuac séc qahac waŋec.

²¹ Iwawai kicinanéŋ héhéŋa séc imuhucyanéŋ imuhuc bac yandi yandi kuneŋ yanda mihicŋi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéŋna hirizac zéyec.

²² Néŋ ini imi Zion boŋa Anutu kekecyaguc iwac ama areŋa yanda kurumeŋac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicŋiyu, kua meme uŋa sasala ménda oloŋ énéc énécmiawac séc zéma,

²³ méréc merac kurumeŋiguc qacgina oénécmimia ionac hénaroiŋ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miŋina Anutu zéma, ic embac mesolaŋi énécmimia ionac uŋahécgina zéma,

²⁴ Sisipac ac qeliawac miŋ suc ic Yesu zéma, inéŋ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia waŋ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niŋac. Becnec baeciguc goro ac waŋ énécmiyu andé qegic bakia melené énécmiyu néŋgacmuac séc qahac waŋec. Waŋu nini yomi kurumeŋ igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qiziziŋgéma néŋgacbiŋnec?

²⁶ Becnec imi ac hétéŋ iminéŋ baec imi mimiŋzaliyec,

néŋ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méŋgucnec baecnec sac qahac, néŋ baec kurumeŋ momacnec mimiŋzaliwanaŋ.

²⁷ Muŋguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiŋzaliwacac hezac iminéŋ hehe seli hemacac niŋ iwawai zéyu hicŋima hezac. Mimiŋzaliwacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac.

²⁸ Imuac neŋaŋ imi héŋgaleŋ ama areŋa mén ménda mimiŋ zalizaliawac séc imi mihicŋi nénécmiyu meziŋ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiŋ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéŋ niŋu sécgémacac séciguc mepé qepési wammiwiŋ.

²⁹ Némac niŋ neŋaŋ Anutu imi onowisi wawaŋawac geric bélaŋa.

13

Welen qeqe ai hiabia.

¹ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna tetcgia qahac siŋgina niŋamumu.

² Waŋu ic kian ionac imi eluŋ ménda unuyu welen qeénécmimu. Ic tosara ienené imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uŋa welen qeénécmigic.

³ Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic eŋaŋ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niŋénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac

nin̄ hénia qahac unuhéi waŋ énécmigic réwéri mihicŋima keczu imi onac nin̄énécmimu.

4 Ini moczoŋ eu inin̄ kekecac nin̄gic eeyaguc waŋu hehe tatic eu inin̄a buŋa imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu inin̄ac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéŋ kitiwa ku énécmimac.

5 Min̄ Kewu eneyaoc nénézéma zéyecnéŋ; Neŋ ménda wai énécmiman̄. Waŋu onac eluŋ ménda numac. Imuac nin̄ac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac nin̄gic sécgémac.

6 Imuac neŋaŋ imi yomuhuc zéwiŋ zé ewa éréhéc ménda wanziŋ; Min̄ Kewuna imi méra néŋanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammaŋ. Baec icnéŋ némaciguc biria waŋ némmac?

7 Galeŋ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéaŋgic ionac kekecginawac héla imi dimuhuc hicŋi énécmiyec imi hémma nimmaguc nin̄zéŋ nin̄zéŋgina méndacma wammu.

8 Yesu Kristo imi oraŋ zéma deguc zéma tetcgia qahac imuhucyanec.

9 Imuac pakeŋ ac hénia hénia méréra iminéŋ ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buŋanéŋ meseligic hiabia wammac, néŋ yaka neneac

neuŋ aciguc imi qahac, hénia ac imuhucya imi méndacma waŋaŋgic imi onac mén̄ ménda méra énécmiyec.

10 Neŋaŋ muru zaki téréya mén̄ taczac. Waŋu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc welen̄ qema ai meanzu ienen̄ nemu nin̄ac qac buŋagina ménda zéénécmimia.

11 Imi mia késpedes ninawac mulu buŋawac hofac oo ic eneŋanéŋ yaŋac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereŋanzac, néŋ séwibusuya imi demin̄ séŋgaŋgeŋiguc gericnéŋ ogic zedacma qahac waŋanzac.

12 Hénia imuac nin̄ac Yesu imi acguc eneya sacyanéŋ ic embachéra météré énécmiman̄ zé saŋgulaŋ yanda imuac séŋgaŋgeŋaiguc qenzen̄ manzeŋ mihicŋiyec.

13 Imuac neŋaŋ imuhucyanec iwac gamu qeŋe imi huama hali téréya séŋgaŋgeŋaiguc iwac muru mekembiŋ.

14 Baec yomuaru imi heheseli ama yanda mén̄ ménda he nénécmizac. Imuac mén̄ kecma bian̄guc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanziŋ.

15 Imuac mia Yesuac nin̄ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiŋ. Mepé qepési legic iminéŋ mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buŋayawac héipuc ac waŋanzac.

16 Haka hiabia zéma newa halen̄ imi eluŋ ménda unuyu

wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicņi mianzac.

¹⁷ Galen hécgina ionac ac imi niņ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ienen imi onac qeri uņaginawac wamma héngalen ai mewiņ zé eņaoc niņ gésigési ai mihicņimuac hezac éséc nec nimma ai meanzu. Imuac nangé énécmigic ienen ai imi ségiségi wamma memu, néņ yaiwisisiņ wamma ménda memu. Imuhuc waņgic onac muru héla ménda hicņi énécmiwac niņac.

¹⁸ Nonac niņac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanziņ séc haka eeyaguc wambiņ zé siņnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solan he nénécmizac imi niņzégéziņ.

¹⁹ Ni focdac onac muru liliņgéma kemman niņac méra némma zéwelecmu niņac zéseli énécmizua.

²⁰ Rama galen yanda Miņ Kewunina Yesu imi sisipac ac tetcgia qahac imuac sacyanéņ humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéņ mia

²¹ ai hiabia hénia héniaiguc mesolanĵi énécmima eņeya ewa siņ méndacma ai memu niņac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eņeya kiwaiguc haka héņ soroc sorocya Yesu Kristo inéņ nec sucninaiguc mihicņimanĵ zé ai meanzac. Eebipiya edamuyaguc iminéņ iwac

muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Héla nec!

²² Niņzén niņzén dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neņ ac imi meducņima oénécmizua imuac niņ, meme seli acna waņ énécmizua imuac niņgic ménda birimac.

²³ Waņ zéwa niņgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac keczac. Inéņ nalé ménda tecgéyunec hamaciguc nekawu hama inicbic.

²⁴ Galen hécgina zéma hénariniņ téréya séc yaizézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ienen acguc yaizézégina zézu.

²⁵ Ewa hiayanéņ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizéze ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qeqe icgira ni Jakobonén Israelac hicñisai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizéze ac énézéza.

Ninzén ninzén zéma ninjegic qinjegic.

² (2a) Dacmuna hécna,

³ ini imi ninzén ninzén ginawac manam batucnéñ nanañ seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac ninjac ^(2b) ini manam batuc hénia hénia hicñi énécmiyu séc imuac me imuac ninjic ségiségiyaguc wandacmac.

⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatén kekecnén wanjénu solananima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hocbésemañ.

⁵ Onarunec méñac mén ninjegic qinjegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inén qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac.

⁶ (6a) Ic mérénenéñ ewa éréhéc wananzac imi kondun temboña luhucnéñ qema mihilanjéyu yacma salalanjéanzac tanec wanzac.

⁷ Imuac mia ic imuhuyanén Miñ Kewuninawac murunec iwawai mén memañ imuhuc ménda zéma nimmac.

⁸ Ic imuhuya imi hénia imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wananzac. ^(6b) Imuac nin ewa éréhéc komocdia dac mén ménda wamma ninzénjéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninzén ninzén ic mén maqeqeya keczaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac keczac imuac zézé ségiségi wammac.

¹⁰ Wanu dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac ninjac kekec mamayawac ninjac Anutu nimmima zéhiaru mimac.

¹¹ Kaiwe geric bélanagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wananzac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema kenkenja imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic mén manam batu-ciguc nañselima kecanzac imi mérianaguc wanzac. Meseliyu Miñ Kewunén ninu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunén hénSOROC wanj énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu.

¹³ Wanu ic méñnéñ manam batuc hicñimiyu Anutunén

batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéj batucgé mimacac séc qahac. Wañu eñeyaoc imi ic ménjac mén ménda batucgé mianzac.

14 Wañu ic ménjac mén manam batuc hicñimianzac imi mia eñeya siñ birianéj hérémima kemma qatémianzac.

15 Wañu siñ iminéj tackecma héri haima késpedes mihicñianzac. Wañu késpedes iminéj yandima héri haima humuc mihicñianzac.

16 Dacmuna soroc hécna, galeñ megic ikoc wañ énécmiwac niñac.

17 Ewa hiawac buña hiabia ménénj mén zéma sese solaña ménénj mén imi moczon ounec Mañgoc asac mararañaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi ménzé ménzé haka me ireha melenqeleña mén ménda hezac.

18 Iwawai inéj zéyu hicñima keczu imuac suginaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambiñ niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuazéc hélanéj héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéj niniña zéma niñ tohotohoya.

19 Dacmuna soroc hécna, ini yomuhuc nimmu. Ic ménénj mén focdac gezac haima nimmac, néj ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wañu niñu biriyu qeria focdac ménda yacmac.

20 Qeri biricnéj kekec solañ dindiña Anutunéj niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac.

21 Imuac bec, niniñ qakola zéma kaižiliweñ haka imi moczon hetecgé gili-dacma, qeri uñagina añgéj tiénécmimiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añgéj tima héwiña héimu.

22 Ini ackuazéc imi eñdac gezacginanéj sac nimma ikoc ménda wañamumu, néj niñtohoma moczon wandacmu.

23 Ic ménénj mén ackuazéc imi gezacnéj sac nimma ménda wamma memac imi ic ménénj eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añañzac éséc nec wanzac.

24 Eñeya añañu tecgéyu kenkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeanzac.

25 Néj ic mén héna ac solaña késpedes igucnec hulac énécmianzac imi hémma héngésima ménda eluñ qeyu wammanec kecmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

26 Ménénj mén eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kileñ ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéj eñomia wammac.

27 Anutu Mañgocnéj niñu buña suruc hiabia imuac ai lalaclalac solañ qeqeya

wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ énécmima baecac wawañ meme biria igucnec gésiamuma gocya qahac keckec imi mia.

2

Haka bakésasacnec ménda wammu.

¹ Dacmuna hécna, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzén géanzuiguc imi ic ménjac mén bakésasaciguc ménda énépésimu.

² Onac tocgotocgo amaiguc ic mén méria merawaiguc bineñ golinén memeya haiyu hiñgaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeqeya mén owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc

³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érézac iwac muru lilingé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi

⁴ ini niñgic, eñañ eñaocnec héngési wañamuma ninñ birianén niñgésima gésigési icya séciguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc hécna zéwa niñgic, Anutunén baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzén ninzénngina meyandi énécmima i siñ nimmianzu ionac mia iwac héngaleñ ama areña yanda ara zikima

buña qeénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic.

⁶ Néñ ini imi nówécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré eneñ yéwéri mihicñi énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc.

⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ienen zébiri qébiri ménda wañanzu me?

⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi geña niñac goi héihéi wañamuanzan ésec alagawac imuhyanec wammiwésémañ zéyec héna ac eñañ imi niñtoho wañanzuiguc imi hia wanzu,

⁹ néñ ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionacnec wañ énécmianzuiguc imi kápésic wañkeczu. Imuhuc wañgic héna acnéñ kápésic ic zéma zétecgé énécmimac.

¹⁰ Méñnéñ mén héna ac moczon niñtoho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzonton gémac imi, héna ac moczon yanda logizac wanzac.

¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémañ zéyec inéñnec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémañ zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec mén humuciguc opoczaniguc gi bec héna ac imi logizan wanzac.

¹² Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac niñac énécmiyec héna ac

qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac hénac ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu.

13 Wésé ninij qahac hakagina wananzu ionac imi wésé ninij qahac zégési énécmimac. Wésé ninij iminéj zégésigési imi ogicma enenja wanzac.

Ninzénj ninzénj wawan memeya qahac imi humumia.

14 Dacmuna hécnac ic méjnénj ni ninzénj ninzénjaguc kecza zémaguc wawan memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méj hicnjimimac? Ninzénj ninzénj imuhuyanénj eneya hia mehiaru mimacac séc wanzac me?

15 Ic mé embac dacmunagina méjnénj séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc

16 Onarunec méjnénj kuanec sac ézémac ala, béznénj hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena sécgé géju. Imuhuc ézémac séwac iwawai méj ménda mimaciguc, ac iminéj némaciguc méra mimac?

17 Tanec imuhuyanec, wawan memeyanéj ménda hemiyu ninzénj ninzénj eneya imi humumia wanzac.

18 Wanju méj yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzénj ninzénjaguc, wanju ni wawan memenaguc, imuac ninzénj ninzénjga wawan memeya qahac imi nézéna

hémma ni wawan memenaiguc ninzénj ninzénjga gézéwa hénna.

19 Gi Anutu momacguc keczac imi ninzénjganza. Imi hia wanza. Uja biria acguc iwac ninzénjgema zénéngina hiriyu kecanzu.

20 Oh, ic watalanja gi, ninzénj ninzénj wawan memeya qahac imi gorosona wanzac imi niņasarimanj zé wanzénzac me?

21 Nenanj esanj ambécnina Abarahamnénj nanja Isaka zaki téréyac qahaiguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunénj ic solanja zémiyec. Gi ninna imi wawan memeya niņac qahac tanec wanzac me?

22 Oloj ninzénj éséc nec ninzénj ninzénj iminéj iwac wawan memeyaguc momacnec aiya meyc wawan memeya néjnec ninzénj ninzénjga imi solanjaniyec.

23 Imuac kiwi téréyac méjiguc yomuhuc zézac imi hélaguc wanec, Abarahamnénj Anutu ninzénjgé miyu haka imuac mia niņu solanja wanec. Wanju ic imi Anutuac alaya zémimia wanec.

24 Imi hénni, ic méjnénj ninzénj ninzénjanec qahac, néj wawan memeyaguc niņac wamma ic solanja zémimia wanzac.

25 Wanju imuhucyanec hénac yanda embac Rahap imi kicgalenj ic méli énécmigic* kenjic imi un-

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

uruma héná méjunc méli énécmiyu kenjic wawan meme imuac mia solanja zémiyec.

²⁶ Séwi qeri unjaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzén ninzén wawan memeya qahac imi humumia.

3

Ezelaŋgina galeŋgému.

¹ Dacmuna hécna, ini kiwi ic wamma kecziŋ neŋaŋ kápésicninawac kitiwa réwéria mihicŋiwijaŋ hezac imi niŋasarima kiwi ic sécnina ménda ogicma wambiŋ.

² Neŋaŋ moczoŋ yanda iwawai sasalaiguc qonzontoŋ géma mama nunuanzac. Imuac ic méŋackua zécyaiguc kápésira méŋ ménda hezaciguc ic imi solan dindiŋa. Ic imuhuyanén séwiya moczoŋ yanda pinzuŋa hai amuma dindiŋanec kecmacac séc wanzac.

³ Neŋaŋ becosic enej acnina tohomu niŋac kuaginaiguc pinzuŋ haima séwigina moczoŋ hérékeŋ héréha waŋ énécmianziŋ.

⁴ Waŋu konduniguc zéic héŋjic. Zéic imi kunej yanda, waŋu luhuc selianén mihilaŋgéyu kenanzac, néŋ qindi qindiŋiya komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siŋ hezac séc nesima keŋha waŋanzac.

⁵ Imuhucyanec ezelaŋ imi séwi ninawac kitiwa komodia méŋ, waŋu wawan

meme kunej yandawac tétéc qeqe ac zéanzac.

Héŋjic, geric lokoc komocdia dac méjnéŋ zéléŋ baec yanda zeric qericdacma kenanzac imi hémma nimmu.

⁶ Ezelaŋnina imi geric lokora, biriayanén séwiya moczoŋ mesécgé mima enjaya buŋa késayu séwiya imi iwac baec kurumeŋa wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala sugcinaiguc inén séwinina moczoŋ yanda mebirima karisi hénia éséc nec lelecgéma kemma hicŋisaiya hicŋisaiya zeric qeric waŋ énécmianzac. Waŋu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaŋa iguc nec haanzac.

⁷ Yanqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokoleŋ hénia hénia zéma kondun qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnéŋ mebélacgé énécmigic ionac niniŋ nec méndac énécmianzu, néŋ

⁸ ezelaŋnina imi ic méjnéŋ méŋ mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Waŋu iwac muru imi kumiŋ humuc mihicŋi nénécmianén sécgéma hezac.

⁹ Ezelaŋ iminéŋ nec neŋaŋ Miŋ Kewu maŋgocnina mepésimima legicya héima iminéŋ nec acguc ic tosara Anutu enjaya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziŋ.

¹⁰ Kua imi momacguc, néŋ

imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna hécna haka imi nimba ménda sécgézac.

11 Doku kiwa momacgucnéj doku saola zéma howuc howura momacnec mihicņi nénécmimac me?

12 Dacmuna hécna, ini niņgic fik icac uranéj oliwa gocmia hia haimac? Waņu waiņ icac uranéj fik gocmia hia haimac? Qahacgucne!, imuhucyanec doku howec yagucnéj doku saula mihicņi nénécmimacac séc qahac.

Niņtegić qiņtegić ou kurumenj igucnec hahaya.

13 Onarunec méréneņ niņtegić qiņtegić zéma niniņa asacasaria keczac? Inéj haka hiabia wamma gum bénzénzénja niņtegić qiņtegićyca igucnec hahaya iminéņnec wawaņ memeya imi menénécmiyu hémbiņ.

14 Waņu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétinķétiņa zéma féngéc hakanéj héwiwiņ gézaciguc ackuazéc héla qema tétéc qeqe zéma ikoc ménda wammu.

15 Niņtegić qiņtegić imuhuya imi kurumenj igucnec ménda maanzac, néj baec igucnec zéma ic séwi siņ igucnec zéma Biria miņinawac murunec haanzac.

16 Hénia yomuhuc niņac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria hénia hénia hezac.

17 Néj niņtegić qiņtegić kurumenj igucnec hahaya imi walac ewa qeri météryca zéma luae, gum bénzénzénj, niņtoho, wéséniniņ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicņima bakésasac qahac, kiciguc welenj qeqe qahac, imuhucya.

18 Luae qeqe icnéj luae qe-sama kekec solanawac héla mihicņianzac.

4

Baecac ala siņ.

1 Sucginaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhécgina sucginaiguc tosara euqac wawaņawac siņginaguc keczu ionac murunec haanzac.

2 Ewa siņ kunenj yanda waņénéc mianzac, néj ménda mihicņizu. Unu humu waņamuma nimbupuc waņanzu, néj hia mihicņimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac waņamuzu. Waņu hénia héla imi zéwelecgina qahac kecanzu imuac niņac ménda mihicņi keczu.

3 Waņu zéwelecmima kilenj ménda mihicņizuiguc imi eņaņ siņginawac menec qenec wammu niņac sigima zéwelecgic.

4 Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchera wamma kekec wanzac imi ménda niņacgézú? Imuac ic

méréneḡ baec ala wammi-
maḡ zé ewa ewa waḡanzac
imi eḡeyaoc Anutuac hažéra
wawaḡa wanzac.

⁵ Ini kiwi téréyaiguc
Anutunéḡ Uḡa Téréya méli
néncmiyu ewa qerinaiguc
kecanzac Uḡa Téréya iminéḡ
mia nimbupuc wammacac
séc waḡ énécmianzac zéyec,*
néḡ ini imi ac imuac niḡgic
eḡomia wanzac me?

⁶ Waḡu imi sac qahac, néḡ
inéḡ ewa hiawac buḡa kuneḡ
yanda néncmianzac. Imuac
yomuhuc zéyec; Anutunéḡ
tétéc qeḡe ic nesi énécmiyu
keḡgic ewa qerigina memaa-
muma keczu ionac mia ewa
hia waḡ énécmianzac.

⁷ Imuac ini Anutu niḡtoho
wammimu. Imuhuc
wamma Biria miḡjina
hažéc wammimu. Imuhuc
wammigic qiziziḡgé énécmimac

⁸ Anutu hosucgémigic,
imuhuc waḡgic i acguc
hosucgé énécmimac. Biria
meme ic ini méragina
zuacgic lalaclalac wammac.
Ewa qerigina keḡhéi haheí
waḡanzac ini ewa qerig-
ina métérégic lalaclalac
wammac.

⁹ Qerinéḡ yai wisisiḡaguc
zésiac wamma ewa biric
wammu. Zédesigina
melenḡic zésiaciguc, zézé
ségiségigina melenḡic niḡ
yéwériiguc kemmac.

¹⁰ Miḡ Kewuac kiwaiguc
memaamumu, inéḡ meeḡ
énécmimac.

*Ic tosara ménda niḡgési
énécmimu.*

¹¹ Dacmuna hécna, zébiri
qébiri ménda waḡamumu.
Méréneḡ méḡ dacmunaya
zébiri mizac me gésimizac
imi héna ac zébirima gésizac
wanzac. Héna ac gési
keczanḡiguc gi héna ac toho-
toho ic qahac, néḡ gésigési ic
keczanḡ.

¹² Héna ac miḡjina zéma
gésigési ic imi momacguc
sac keczac. Inéḡ mia bénzénḡ
aḡgénḡ tiénécmimac me
bénzénḡ mebiri énécmimacac
séc. Néḡ gi méré icnéḡ
alahécgina gési énécmianzanḡ.

*Oraḡgucac niḡkumuma
tétéc qeḡe wammuc ménda
hezac.*

¹³ Zéwa niḡgic, sugina
igucnec tosara erac me
oraḡ nini tauḡ imuaru me
imuaru kemma soukiwa ai
mema košia mema kecni
yawuḡ méḡ tecgéyu hawiḡ.
Imuhuc zéanzu ini ac yomi
nimbésémaḡ;

¹⁴ Oraḡguc némacnéḡ
hicḡi énécmimac imi ini
ménda niḡzu. Kekecgina
imi némac iwawai? Ini
imi baec wéséséya nalé ho-
toḡa dac kecma aocgéanzac
imuhucya.

¹⁵ Imuac ini néwécgeḡa
yomuhuc zémuac hezac, Miḡ
Kewuninanéḡ niḡu sécgéyu
nini kecma ai imi mewiḡ.

¹⁶ Ini deguc tétéc qeḡe ac
eḡomia wamma séwi eḡeḡ
wanzu. Waḡu tétéc qeḡe ac

* 4:5: Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéḡ qerinaiguc
uḡanina hai néncmiyu hezac imuac héḡgaleḡ wammianzac.

imuhucya imi moczoŋ biria wanzac.

¹⁷ Imuac mia ic méréneŋ wawaŋ meme hiabia wawaŋawac séc niŋtegic qiŋtegicya hemiyuguc kilen ménda waŋu késpedesicya wanzac.

5

Ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima niŋgic. Zéra waiya hicŋi énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu.

² Hinac mériaŋgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéŋ qedaczac.

³ Goli siliwaginaneŋ hufeŋaguc wandaczac. Waŋu hufeŋa imineŋ geric éséc nec séwi busugina nema héniagina zéaumac. Ini imi nalé tetcgiaiguc hinacgina qauqau haigic enzac.

⁴ Ninzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocgogic imuac ai boŋagina aŋgétima ménda énécmigic ai boŋa imineŋ qaczac. Waŋu tocgotocgo ai megic ieneŋ siacgic Miŋ Kewunina, Miŋ Kewu Pupunda iwac gezawaiguc hiŋgaczac.

⁵ Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabianeŋ mezeric amuma kecma unu hézéŋ hézéŋgiawac naléyaguc ewa qerigina halécya dépaŋ yanda waŋu keczu.

⁶ Waŋu ini ic solaŋa imuac mia késpedesicyaguc zéma zétecgéma qehumugic. Waŋu inéŋ musuqeqe ac mén ménda melen énécmiyec.

Qenzen manzenjiguc naŋselimu.

⁷ Imuac dacmuna hécna, ini nalé horugiyu naŋselimanec kecgc Miŋ Kewunina harémac. Himicnec qimicnecac icyaneŋ héla gocmia baec igucnec hicŋianzac imuac mambéc kecma niŋselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac* mambéc kecanzu.

⁸ Ini acguc ewa qerigina niŋseligima nalé horua naŋselima kecmu. Miŋ Kewuninawac hahayawac nalé imi ducŋizac.

⁹ Eŋaocnec diric doroc ac ménda waŋamumu, ac imi tohoma kecgc gésigési ac zéranéŋ qiziziŋgé énécmima kemmac. Ninzu gésigési icneŋ hosucgé énécmima naguiguc séŋgaŋgeŋ nanzu.

¹⁰ Dacmuna hécna, kua meme ic Miŋ Kewuninawac qaraiguc zégic i inicgic zérabéra zéma mambéc kekec horua imuac sésécgina wammu.

¹¹ Ninzu naŋselima kecanzu ionac nimma mériaŋ ginaguc zéaŋziŋ. Ini Yop ac nanaŋ seli imi gezac ginaneŋ niŋgic. Waŋu Miŋ Kewuninaneŋ tetcgiaiguc dimuhuc wammiyec imi oloŋnindaczu. Miŋ Kewunina imi ménac mén

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetcgia.

ogicma ewa biric zéma wésé niniḡ kuney yanda waḡ nénécmianzac.

¹² Dacmuna héčna, ac méḡ méndagucnec zéselimu. Ac imuac niḡgic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumeḡac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara méḡac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Niḡgic oaec waḡu oaec zému, waḡu qahac waḡu qahac zému. Imuhuc ménda waḡgic, késpedesic ginaguc zéénécmiwac niḡac.

Ninzéḡgéma zéwelectmu.

¹³ Onarunec méḡnéḡ yéwéri mihicḡizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Méḡnéḡ méḡ ségiségiiguc keczaciguc imi mepé qepésiac legic héimimac.

¹⁴ Onac murunec méḡ hafi zepayaguc keczaciguc imi hénaroiḡ ionac qeriac galeḡ unuruyu hama Miḡ Kewuninawac qaraiguc halécnéḡ naec mima zéwelectmu.

¹⁵ Zéwelectgina ninzéḡ ninzéḡginaiguc wawaḡa imi hafi ic mehiaru énécmimac. Miḡ Kewuninanéḡ hafiya igucnec meyacmimac. Waḡu késpedesic méḡ waḡeciguc imi acguc waimimac.

¹⁶ Imuac bec késpedesicgina zézuac waḡamuma hafigina hiarumac niḡac naḡgé amuma zéwelec wammu. Ic solanjanéḡ zéweleru kuhaguc zéma hélaguc waḡanzac.

¹⁷ Elia imi héniaya ic omaya neḡaḡ ésécnec, néḡ inéḡ kia ménda hamac niḡac

solanjanec weleru yawuḡ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec.

¹⁸ Waḡu muḡguc weleru kurumeḡnéḡ kia haiyu mayu baecnéḡ héla mihicḡiyec.

¹⁹ Dacmuna héčna, onarunec méḡnéḡ ackuazéc héla waima rouc keru ic méḡnéḡ naḡgémiyu liliḡgéma hamaciguc imi

²⁰ naḡgémiyec inéḡ liliḡgéma hayec iwac qeri uḡa imi humuc igucnec aḡgéḡa tima késpedesicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niḡtegitmu.

1 Petero

Yaizéé ac.

¹ Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénarion kian éséc nec héndemma kekera

² Anutu manjoc ninanéj ménda hicjic nec bec niénécmima Uña téréyanéj météré énécmiyu niñtoho wanjic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

³ Mepésimini, neñañ miñ kewunina Yesu Kristoac manjocya Anutunéj wésé ninij kuneñ nec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugina iguc nec meqeli mima héná imuac nec neñañ keckec qelia mihicji nénécmiyu niñkinzéh qeli qeli he nénécmiyu kecanziñ.

⁴ Imuhuc wamma onac niñ wamma kurumenjiguc iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaña, imi mératéc memu.

⁵ Ini imi nalé tetcgiaiguc anjéñ titi haka mewinini manj zé niñu heyec imi késawin zé niñzéhégic Anutuac kuhanéj inicgaleñ wanj énécmiyec.

⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu. Wanj hicji énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niñac wamma nalé hotonjadac niñyéwérimu.

⁷ Imi mia niñzéh niñzéhgina imi goli gericnéj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia wanj Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipiginaguc wammu niñac réwéri imuhucya hicji énécmikeczac.

⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néj kilen siñniñ wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néj kilen niñzéhégéma ségiségi ménj edamuyaguc hénia zéasariwiñac séc qahac imuhucya nimma kecanzu.

⁹ Imi mia niñzéh niñzéhginawac héla, qeri uñaginawac anjéñ titi imi énécmiyu memuac hezac imuac niñ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰ Anjéñ titi imuac mia kua meme ic tosara ieneñ ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic.

¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac uñanéj Kristo eñeyaoc imi qenzeñ manzeñ qema kecmá imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ieneñ

* 1:2: Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

ic méréneḡ Kristo wanzac me némac naléiguc hicḡimac zéma hochoc ai megic.

¹² Ic ieneḡ imi eḡaḡ ménda welenḡ qeamugic, néḡ onac welenḡ qeéneḡmigic imuac zéau énécmiyu niḡasarigic. Waḡu imi mia Uḡa Téréya kurumenḡ igucnec mayec inéḡ buḡa suruc hiabiawac welenḡ qeḡe ic naḡgé énécmiyu degucmi buḡa suruc hiabia onac énézégic nindacgic. Waḡu kua meme uḡa eneḡ acguc hénia imi héḡteḡicbiḡ zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qe-riginawac rikunḡa zikima zéréḡ qéréḡ wamma séwiac siḡgina helanzi amuma kecmu. Waḡu Yesu Kristo hicḡiteḡimac nalé imuaru inéḡ ewa hiawac waḡ énécmimac. Imuac niḡ ini imuac mia moczoḡ niḡkinzégéma kecmu.

¹⁴ Kua tohotoho nambérac éseḡnec kecmu, néḡ becneḡ ménda niḡteḡicma keḡcic imuaru siḡ biria méndacma keḡcic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu.

¹⁵ Téréya miḡina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawaḡ memegina séc, ic téréya kecmu.

¹⁶ Ac yomuhuc mia ooy-awac heyu imuhuc zézu; Ni téréya keczua imuac niḡ ini acguc téréya kecmu.

¹⁷ Ini Maḡoc zémima qac héhélianzu inéḡ niḡgési énécmimaḡ zé icya icya séwi tanecgina ménda

hémma ai memegina hémma niḡénécmianzac. Imuac baeciguc ic kianḡ kecma eeya séha héimima kecmu.

¹⁸ Ini ninzu éseḡnec esaḡambéc hécgina ionac hénia tima haka eḡomia waḡaḡgic imuacnec aḡgéḡ tiéneḡmiyec imi siliwa me goli éseḡnec iwawai kecma qahac waḡanzac imuhucyanéḡ boḡ héreḡ ménda meéneḡmiyec.

¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac éseḡnec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéḡ boḡ héreḡ meéneḡmiyec.

²⁰ I imi baec kurumenḡ ménda zéyu hicḡiyecneḡ gésimimiawac kerec. Waḡu nalé teteḡgia yomuac onac niḡ wamma mewininimiyu hicḡiyec.

²¹ Ini imi humuc ic suggina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéḡ héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéḡ énépésiyu ninzégéanzu. Imuac onac ninzégḡ ninzégḡ zéma niḡkinzégḡ imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi niḡtoho kecma† onac qeri uḡagina imi météréma ninzégḡ ninzégḡ dacmuna hécgina hélacnec goi héihéi waḡ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumuḡanéḡ siḡniḡ waḡamuma kecmu.

²³ Ini muḡguc qelima hicḡigic imi gocmia kecma houanzac imuhucyaiguc

† 1:22: Ac héla imi niḡtoho kecma; Kiwi méranéḡ ooya tosaraiguc Uḡawac kuhanéḡ.

qahac, nêj gocmia ménda houhouya igucnec hicnjigic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc tetecgia qahac kecanzac imi mia.

²⁴ Hénia imi yomuhuc; Ic séwigina momac yanda imi zarij ura ésécnec. Wañu kiwi edamugina imi zarij zuria ésécnec. Zarij ura imi kaiwenêj zeyu sélécgéanzac. Wañu zarij zuria imi bura tima maanzac.

²⁵ Nêj Miñ Kewuninawac ackuazéc imi tetecgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énécmi niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac anjêj tiénécmimia.

¹ Imuac bec, kaiziliwen haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczon gilidagcic keñu.

²⁻³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac sac-sac ésécnec qeriginanêj namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima anjêj titiiguc keremmu.

⁴ Wañu ini imi baec icnêj qéfagégic, nêj Anutunêj niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu.

⁵ Hagic hofac oo ic areñhéra téréya wamma

mulu manañ hofac hiabia Anutunêj siña nimma anjêj timacac sécyá omimu niñac, Yesu Kristonêj hoc kekecyaguc ésécnec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu.

⁶ Kiwi téréyaiguc ac mén yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru baña mén wanjoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic méréneñ ninzênggé mimac imi gamusiñ qamusinjiguc ménda opocopora wammac zéyec.

⁷ Imuac niñac ninzênggézu onac muru imi eeyaguc wanzac, nêj ménda ninzênggézu ionac muru imi hoc mén mericqe ic enej héñara mema giligic keñkeña iminêj ama wanjoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru

⁸ tosara hoc imuaru qonzon tonjéanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wañu ini imi siñi tunumañ yanda igucnec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac henaorin héra buña qeénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héngalen ama areña yanda téréya zéma ic embac

eneya buña qeénécmmia wamma keczu.

¹⁰ Ini imi becneq ic embachéra ménda kecgic, nérj deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wañu becneq imi wésé ninij ménda wañ énécmiyu kecgic, nérj deguc imi wéséninij wañ énécmiyu keczu.

Anutuac welenqege ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kian zéma ic qañ ésécneq nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigina imuac siñ imi sigima kecmu.

¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawañ memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébirij wañ énécmianzu ienen onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac buñaya mepésimu.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénia ac hénia hénia icnéñ zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu eneña me

¹⁴ inérj méli énécmiyu hama haka biria wanzu taségina melenj énécmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia melenj énécmianzu baec galeñ imi onac imuhucyanec wañ énécmimu.

¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawañ memegina hiabia iminérj ic diwi qiwilija

ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminérj mia Anutuac ewa siñ wanzac.

¹⁶ Eñaoq enañ kekec miñina kecmu, nérj imuac kuhanérj biria ménda musañgéma wammu. Wañu Anutuac welenj qege ichéra ésécneq kecmu.

¹⁷ Ic moczoñneq ee héihéi hiabianec wañ énécmimu. Wañu ninzérj ninzérj dacmuna hécgina siñnij wañ énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wañ énécmimu.

Qenzen manzenj kekecac sésec.

¹⁸ Welenj qege ic ini zénérj hirihiri wamma miñ hécgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wañu ic kuneñ hécgina hiabia bénezña ionac sac qahac, nérj goi biric wañ énécmianzu ionac muru momacneq imuhuc wañ énécmimu.

¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicñij énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc.

²⁰ Képésicgina niñac unuhéi wañgic bisiqaténj wammuiguc némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzenj manzenj mihicñijima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka hérsoroc sorocgia wammac.

²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzenj manzenj mihicñij

* **2:12:** Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

migic bisima séséc waŋ énécmiyec imi ini hémma eŋeya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc waŋ énécmiyec.

²² Inéŋ kápésic ménŋ ménda waŋec. Waŋu kuaya igucnec ikoc ac ménŋ ménda zéyec.

²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzen manzen mihicŋi migic ménda tericgé énécmiyec, néŋ baec ic solanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eŋeya haia-muyec.

²⁴ Waŋu iciguc qegic namma eŋeya séwiiguc neŋaŋ kápésicnina bisidarec. Imi mia neŋaŋ kápésicac muru humuma haka solanawac muru qelia kecbiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. Inéŋ wiziyaguc waŋu ini hiarugic.

²⁵ Becnec imi rama ésécnec rouc wamma keŋgic, néŋ deguc imi uŋaginawac rama galeŋ zéma héngaleŋ miŋina keczac iwac muru liliŋgéma hama keczu.

3

Eu iniŋ onac pakeŋ ac.

¹ Iniŋhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niŋtoho waŋ énécmimu, imuhuc waŋgicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niŋtohoanzu imi eneŋ acguc iniŋ hécgina ionac acgina niŋac qahac, néŋ wawaŋ memegina niŋac

wamma liliŋgégic aŋgéh tiénécmimacac séc wammac.

² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hak-agina qala qalanec wamma kecgic inicdaczu.

³ Oruc mizics me soron goli me zari maleku tanera hénia hénianéŋ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wammu,

⁴ néŋ ewa qeriginaiguc qeri ic saŋgima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéŋ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda waŋanzac.

⁵ Becnec embac téréya tosara niŋkumugina Anutuac muru haima kecgic ieneŋ acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niŋtoho wamma haka iminéŋ mezeric amuma kecaŋgic.

⁶ Saranéŋ Abarahamac miŋna zémima niŋtoho wammiyec ésécnec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénéŋ hirihiriyawac séc mihicŋima kileŋ bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niŋtegic qinŋtegicgina méndacma iniŋ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, waŋu kekec hémbénaŋa ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niŋtegicma eegina

* 3:6: Sarawac.

héiénécmimu. Imuhuc wanɣic zéwelecwelec ginanéj néhé néhélia qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa niɣic; Ini moczoŋ yanda ewa momaciguc kecma méŋac méj wésé nininɣic dacmuna ésécneç goi héihéi wanamumu. Waŋu ewa biric wanamuma memaamuma kecmu.

⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda melenj énécmima kilenj mozoc ac hiabia waŋ énécmimu. Imuhuc wamma mérianj imi mératéc memu niŋac héihéré énécmiyec.

¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihicŋimanj zé wanzaciguc ezelaŋa neuŋ héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéj ac ikora ménda zémac.

¹¹ Waŋu biria igucnec liliŋgéma haka hiabia wammac, waŋu luae kekec niŋac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac.

¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miŋ kewuniawac kiwa imi ic solaŋawac muru hiyu keŋanzac. Waŋu gezawa imi ionac zéwelec weleçginawac haiyu heanzac, néj haka biria wananzu ionac imi kic ségéryanéj tawi énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Waŋu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc mérénéj zéra waiya énécmimac?

¹⁴ Waŋu haka solaŋawac wanɣic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niŋac ic tosara bac yandi yandi wananzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néj

¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miŋ kewuginawac buŋa météréçic kecmac. Waŋu ewa qeriginaiguc niŋkumu hezac imuac hénia qesi nimbiŋ zé wanɣic bénzénec melenj énécmimanj zé nalé séc zéréŋqéréŋ wamma kecmu,

¹⁶ néj gum bénzénzén zéma ee héihéiiguc wammu. Waŋu ewa kétiŋkétinj ginanéj qala qalagianec hemac. Imuhuc wanɣic onac wawaŋa meme hiabiawac zébiri qébiri waŋ énécmimu imi enej mema titi hakaginawac gamugina mihicŋimu.

¹⁷ Haka hiabia wamma qenzey manzey mihicŋimu imi Anutuac ewa siŋ wanzaciguc haka biria wamma qenzey manzey mihicŋimu imi ogiczac.

¹⁸ Kristo imi hatac momacguc kápésic ic momac yanda onac niŋ wamma humuyec. Ic solaŋanéj neŋaŋ kápésic niŋac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmanj zé imuhuc waŋec. Inéj mia séwiiguc qegic humuyec, néj uŋaiguc imi meqelimiyyu kekecyaguc waŋec.

¹⁹ Inéj uŋaguc kemma uŋa tosara humucac hésa qatéciguc keççic ionac ackuazéc zéau énécmiyec.

20 Imi enej mia becneq Noaněj zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutuněj nalé horua qeri bénzéniguc mambéc énécmiyu acqeqe wanjic ienenj mia. Wanju zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec anjénj tiénécmimia ionac zanjégina imi 8 sac wanjec.

21 Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac nijac deguc imi melemma anjénj titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wanju imi mia séwiac kápésic zuac énécmiawac iwawai qahac, nēj ewa kétinjétiñ solanjaněj Anutu mihicñimanj zé hénima kenkenja imuac asé kiwiya wanzac.

22 Yesu imi kurumeñju emma Anutuac méra héiyaiguc taczac. Taru kua meme uña zéma ai memeac qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ienenj iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welenj qeque ic hiabia.

1 Kristo imi séwiyaguc qenzenj manzenj mihicñiyec imuac niñ, ini acguc Yesu nijec séc nimma nininj iminěj yaréac malekugina ésécnec héiamumu. Séwiiguc qenzenj manzenj nijec iminěj kápésic igucnec elinjé amuanzac.

2 Elinjéamuma iněj baecac keckec hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma

Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac.

3 Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma nijgonj zéma nezélélěj zéma newa qewelonj zéma baniarawac ireha welenj qema ic enia wanjanzu ésécnec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu.

4 Wanju enej imi i iniguc iwawai auqauma kekec imuac qaonjaiguc ménda hololoma kenjic, ienenj inicma nijgic haka mérera wanju zébiri qébiriněj qacginaguc héigic enzac.

5 Wanju ienenj kecma humuc zéma kic qeli kekec héniagina nijgési énécmimac nijac zérénj qérénj wamma keczac iwacmuru héniagina zéaumuac hezac.

6 Hénia imuac nijac mia humuc ionac muru buña suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wanjec, hénia imi ic embac kic qeli kekera ésécnec nijgési énécmimia wammac, nēj uñaiguc imi Anutuac hénia séc kecmu nijac imuhuc wanj énécmiyec.

7 Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducñizac. Imuac bec nininjina asac asarianec kecma séwiac siñ waima zéwelec wamma kecmu.

8 Goi héihéiněj kápésic sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac nijgic tosara onogicma eñeña wanju qeriginaněj goi héihéi wanjamuma kecmu.

⁹ Ini njindic njunducya qahac welen qeamuma kecmu.

¹⁰ Anutunéh ic embac eñac eñac ewa hiawac ai buña hénia hénia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña hénia héniaiguc welen qeénécmimu.

¹¹ Ic méjnéh ac méj zéman zé Anutuac ackuazéc ésécnec zémac. Wañu méjnéh méj welen qeénécmiman zé Anutunéh kuc miyu wanzac ésécnec wammac. Imuhuc wañu ai hénia héniaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunéh edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanéh nalé tetecgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra neñañ buña.

¹² Ala sorochéna, ini batucgé énécmiman zé zéra waiya geriwagucnéj hicñi énécmiyu haka méréra hicñi énécmizac ésécnec ménda aurimu.

¹³ Wañu ini keñ kecmawac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen manzenaiguc toroqema ségiségi wammu.

¹⁴ Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipiyaguc, Anutuac Uña iminéj qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zéua.

¹⁵ Sucginaiguc méjnéh méj biñ suña me kowu nene me haka biria me kua suruñ ic ésécnec ménda wañgic qenzen manzen ménda mihicñi énécmimia wambac niñac.

¹⁶ Wañu Kristoac ic kecmawac qenzen manzen mihicñi énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néj nénéwécgeña Yesuac qara niñac Anutu mepésimu.

¹⁷ Anutuac ama neñañguc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducñizac. Neñañ muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buña suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetecgia imi yei dimuhuc wammac?

¹⁸ Wañu ic solañanéj angéh titi mihicñiman zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianzu imi ener zéma késpedesic ic iener nanañ dimuaru nammu?

¹⁹ Imuac Anutuac ewa siñ tohoma zéra béra mihicñimu iener imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihicñi mihicñi miñina méjzé méjzéya qahac iwac muru qutuñgé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galeñgé énécmiwin?

¹ Sucginaiguc qeriawac galeñ ini ni momacnec qeriawac galeñ wawaña zéma Kristoac qenzen manzen imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu

toroqemanj niŋ zénénéŋa neŋ zéhinoc waŋ énécmizua.

² Sucginaiguc Anutuac rama tuŋ keczu imi galenŋé énécmimu. Zénaŋgéiguc qahac, néŋ Anutuac ewa siŋ méndacma eŋaŋ siŋginanéŋ waŋ énécmiyu inicgalen waŋ énécmimu. Waŋu soukiwa niŋac hémbaoc wamma qahac, néŋ welen qeénécmiwiŋ zé seliseli wamma memu.

³ Waŋu niŋkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda waŋ énécmimu, néŋ rama tuŋ ionac muru haka hiabia énézégic héŋgic kecmu.

⁴ Imuhuc wamma kecgic rama galen ionac kiwaginanéŋ hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵ Ic qapé wiliŋa, ini imuhuyanec kua memegina niŋtoho waŋ énécmima moczoŋ yanda eŋaocnec memaamuma haka iminéŋ malekugina ésécnec héima kecmu. Anutu imi séwi eŋeŋ ic hazéc waŋ énécmianzac, néŋ memaamuma kekec ionac imi ewa hiawac waŋ énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgic naléya ducŋiyu meyac énécmimac.

⁷ Inéŋ mia qeriyanéŋ doŋgé énécmianzac imuac niŋ niŋgina yéwéria imi moczoŋ yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galenŋé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria niŋjinanéŋ laion ésécnec qécgé énécmimanŋ zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac.

⁹ Imuac i hazéc wammima ninzéŋ ninzéŋgina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi eneŋ acguc qenzeŋ manzeŋ imuhuyanec hicŋi énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Waŋu ewa hiawac ai buŋa hénia hénia imuac niŋina Anutu, eŋeya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niŋac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inéŋ mia nalé hotoŋadac qenzeŋ manzeŋ mihicŋima keczu ini eŋeyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac.

¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacnec!

Yaizéze ac tetecgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaŋa Siliwano ic keŋhéi hahéiya qahac zéma niŋmianzua inéŋ méra néŋu ac hotoŋa dac yomi oma zénaŋgé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héra wanzac imi héipuc wamma zézua imuac niŋ ini ewa hia imuaru selianec nammu.

¹³ Babilon baec yandaiguc hénaoŋiŋ keczu ieneŋ yaizézégina zézu. Waŋu nuac ninzéŋ ninzéŋ naŋna Mareko acguc imuhuc énézézac.

¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne waṇamuma ewa hia acgina zégic keṇha wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenéh he énécmimac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronéj, neñañ Anutu zéma añgén titi miñina Yesu Kristoac kekec solañawac kuhanéj nangé néñu, ninzén ninzén nini késakeczin eeyaguc imi héná imuhucyanec mihicñi énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua.

² Anutu zéma neñañ Miñ Kewunina Yesuac hénia ninzu ninin kuaya qe qeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac pakeñ ac.

³ Eñeya edamuya zéma hiayanéj neñañ héihéré nénécmiyec i niñmianzin ninin imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanéj kekec zéma wawañ meme eeyaguc imuac buña moczon mihicñi nénécmiyec.

⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siñ birianéj wañ nénécmiyu haka ongiña késa kerin imuac héñara mema Anutuac héniaya téryaiguc toroqewin niñac sisipac ac eñeña yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec.

⁵ Hénia imuac niñac mia ini séc mén seliseli wamma haka yomuhucyanéj kekecginaiguc toroqemu; Ninzén ninzén gina qahaiguc wawañ meme hiabia,

wawañ meme hiabia imuac qahaiguc niniñgina,

⁶ niniñgina imuac qahaiguc melanzi amuma kekec, melanzi amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec,

⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siñ, dacmuna siñ imuac qahaiguc goi héihéi wañamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu.

⁸ Haka imuhucyanéj onac muru hema emma heyu Miñ Kewunina Yesu Kristoac héniaya kuaya qe qeya niñareñgéma kecmu gorosña me aronja ménda wammu.

⁹ Ménénéj haka imuhucya ménda añgén tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Wañu ic imuhucya imi késpedesiya bec zuacmimia wañec, néj imi eluñ qeyu kecanzac.

¹⁰ Dacmuna hécna imuac niñac séc mén ogicma seliseli wamma ai buñagina meseligimu. Imuhuc wañgic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicñitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néj seligima kecmu.

¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neñañ miñ kewunina añgén titi miñina Yesu Kristo iwac héñgaleñ ama areña yanda hehe selia imuac naguya moczon auénécmiyu osiosiya qahac kereñdacmu.

12 Imuac mia ini hénia imi niñasarima ac héla deguc késa keczu imuaru nañseligiac keczu, néñ ini haka imuac niñqelimu niñac nalé séc énézémanñ zé ninzua.

13-14 Ni Miñ Kewuna Yesu Kristonéñ zéasari néñec séc séwi halina focdac hetecgémanñ imi ninzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niñqelima kecmu niñac nimba sécgézac.

15 Wañu wai énécmima kemmanñ imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niñqelimu niñac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

16 Miñ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyiñ suruc imi nemu surucdac méñ ic méñnéñ hiabianec areñgéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyiñ, néñ neñaoc kicninanéñ eñeña miñjinawac héniaaya imi héñiñ imuac héipuc ic wamma énézéanñiñ.

17 Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa méñ yomuhuc mayec. Mayu inéñ Mañgoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac nañ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi wañanzua.

18 Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boña téréyaiguc kecni kurumenñ igucnec hicñiyu neñaoc gezac ninanéñ niñiñ.

19 Wañu neñañ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niñni héla téngéñ wañanzac. Wañu ac iminéñ mia kifa ésécnec siñi tunumanñ qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgcic ama gianjiyu ewa qeriginaiguc gianjianawac widi yanda Yesu imi éréyu mihicñimu.

20 Wañu walac ac yomi niñyacgému, anduac ac kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic méñ eñeyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac.

21 Andiawac ara imi nalé méñac méñ ic méñac ewa siñ igucnec ménda mihicñigic, néñ uña téréyanéñ tiléngé énécmiyu Anutu arunec ichéra ieneñ zéhicñianñic.

2

Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora zéma kiwi ic ikora.

1 Néñ ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora hicñima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicñima kecmu. Ieneñ imi mebiri énécmimiacac buña suruc ikora imi éléñnec mema sugcinaiguc érému. Ieneñ imi eñañ boñ héré meénécmiyec Miñ Kewu i qaecgéma focfoc mebiri énécmimiawac buña imi héré anñgétimu.

2 Wañu ieneñ kaisero wañgic sasalanéñ méndac énécmimu. Wañu ic ionac niñac ac hélawac hénia imuac zébiri qébiri wammimu.

3 Kiwi ic ikora imi enej hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéj batucgé énécmima iwawaigina héré onagic wammu. Wañu tasé mihicñi énécmimiawac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wañu mebiri qebiriac kuhanéj gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

4 Anutunéj kua meme uña tosara késpedesic wañgic ionac késpedesicina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumuñawac bawaiguc gili énécmima siñi tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu kenkecgic zégésigési naléya hamacac hezac.

5 Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera 7 ionac sac goigina héima galeñgé énécmiyu kecgic, néj baecac hicñisai tosara Anutu eeya ménda héiañgic ionac imi goigina ménda héima doku qaon yanda mihicñi énécmiyec.

6 Wañu Sodom zéma Gomora ama areña yanda imuac miñina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalañ wandacgic haka iminéj hicñisai biria andiaiguc hamu ionac séséc wañec.

7 Wañu ic solaña Lot imi héna ac qahac kecañgic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niñac réwéri mi-hicñima keru imuacnec metecgé miyec.

8 Ic solaña inéj ionac succginaiguc kecma naléya naléya wawañ meme héna ac logilogiya imi kiwanéj hémma gezawanéj niñu ewa qeri solaña imi sisic waizalañgic opocañec.

9 Miñ Kewuninanéj imi niñtegicma ic embac solaña imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac.

10 Séwias siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ mañgoc wañ énécmimia wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melej énécmimacac hezac.

Imi enej mia bac yandi yandigina qahac déméngina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu.

11 Néj kua meme uña ic imuhucya onogicma kucgina kunéj yanda sécgina ménj he énécmimia ienenj imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu.

12 Wañu ienenj imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicñigic yañ beric ésécnec iwawai ménda niñacgégic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mi-hicñianzu.

13 Wañu haka biriawac kitiwawac haka biria mi-hicñima kaiwe asaha yanda

qeriaiguc nezélélén wamma niŋgic sécgéanzac. Iminén mia zapi qegegina zéma kápésicgina wanzac. Ieneŋ imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré waŋamuma nezélélén waŋanzu.

¹⁴ Kicgina imi kaiseroneŋ sécgéma heyu kápésic waimuac séc qahac waŋu ic embac tosara qeri uŋagina ménda seliseligia imi haléc waŋ énécmianzu. Waŋu ewa qeriginanéŋ seligiyu hémbaoc haka efima waŋanzu. Imi eneŋ mia saecac nambérac héra keczu.

¹⁵ Imi eneŋ hena dindiŋa imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naŋa Balamac[☆] hena méndacma kenzu. Ic imi mia wawaŋ meme biriawac boŋa niŋac siŋa niŋaŋec.

¹⁶ Imuhuc wamma keru Miŋ Kewunéŋ doŋki yaŋ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéŋ ic iwac haka sohosohoya imuac neuŋ héimiyeç.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéŋ mihilaŋgéyu kenha waŋanzu ésécnec. Ionac niŋac siŋi tunumaŋ mézézéŋgéyu hezac.

¹⁸ Ieneŋ imi séwi eŋeŋawac ac eŋomia lomma zéma haka soho sohoya wawaŋa ionac murunec waizalaŋ wamma néŋgacma hahaya imi muŋguc kaisero hakanéŋ

séwiac siŋiguc wamma haléc ac waŋ énécmima

¹⁹ hulac énécmiŋi hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néŋ eŋaŋ imi haka houhouyawac welenqeçe ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Ic méŋnéŋ ménda ogicmac imi méŋ ogiczac iwac welen qeçeya wammacac hezac.

²⁰ Ieneŋ imi aŋgéŋ titi miŋina Miŋ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néŋgacma hamaguc muŋguc haka iminéŋ qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoŋ biridacmac.

²¹ Hena solaŋa niŋasarima zézé seli ac téréya mératéc buŋa énécmimia imi andé qezu ionac niŋni biriçiria waŋu duŋa melemma hena solaŋa ménda nimma kekera ionac niŋni méŋ ogicma hia zézé wanzac.

²² Pakeŋ ac héla yominéŋ ionac muru héla héizac. Kazu imi loloŋa muŋguc nemaŋ zé liliŋgéanzu. Waŋu beric imi doku naecmaguc muŋguc gizoŋiguc kemma lumuc euma heanzu.

3

Miŋ Kewunéŋ liliŋgéma hamac.

¹ Kunuchécna, deguc kiwina méŋ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi

[☆] 2:15: Yud 1:11

énécmimanj zé hénia yomuac mia meqeli énécmizua;

² Enej kua meme ic téréya ienenj andu ac zégic ackuazéc imi zéma Minj Kewunina anjgénj titi minjanenj Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima kecmu niñac oénécmizua.

³ Walac imi yomuac niñselimu, nalé tetecgiaiguc zésiloloc wañanzu imi enej hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému.

⁴ Minj Kewu lilingéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néj iwawai sasala baec hicñiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac.

⁵ Imuhuc zéanzu enej imi Anutunénj zéyu ackuazécya imuac niñac kurumenénj becarunec hicñima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunénj mihicñiyecac hezac imi kilen eluj unumac niñ wanzu.

⁶ Hénia imuac niñac bec- nec baec yomi dokunénj luma hoturuyu humudacgic.

⁷ Wañu ackuazéc im- inénj baec kurumenj deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ienenj zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc geriac buña anjgénj tiérécmiyu mambéc hezaoc.

⁸ Kunuchécna, Minj Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tausenj éséc wañanzac, wañu

yawuñ tausenj imuac niñu ai meme momacguc tanec wañanzac imi eluj ménda unumac.

⁹ Minj Kewuac sisipac ac imi ic tosara enej nalé horu- gizac zéma niñanzu ésécnec ménda horugizac. Imi mia ini moczonj ménda biridacma kerkecma ewa melenj wan- dacmu niñac wamma nalé herec bénzénj mambéc wañ nénécmianzac.

¹⁰ Wañu Minj Kewuac naléya imi kowu nene ésécnec élénj nec hamac. Nalé imuaru imi kurumenj imi héténj yandaguc qacma aulangéma kendacmac. Wañu baec imi gericnéj zeyu doku ésécnec wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac.

¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wañgic sécgémac? Wawañ meme téréya zéma haka eeyaguc kecma

¹² Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéj zeyu kurumenénj doku ésécnec hularu iwawai héhéña imi pépélíma madac- mac.

¹³ Wañu neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc ku- rumenj qelia zéma baec qelia hicñimaoc niñ mambéc ke- canziñ. Wañu baec imuaru imi haka solañja hezac.

¹⁴ Imuac kunuchécna ini iwawai imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac kápésic

solaṅ wamma luaeiguc wininimu niṅac seliseli wamma kecmu.

¹⁵ Waṅu Miṅ Kewuni-
nanéṅ nalé horua bisiqatéṅ
waṅ nénécmianzac haka
iminéṅ aṅgéṅ titinina waṅ
nénécmimac zéma nimmu.
Dacmuna soroc hécnina
Paulo i acguc niṅtegiac
qṅtegiac haimiyec séc
imuhucyanec oénécmiyec.

¹⁶ Waṅu kiwiya oyec séc
haka imuac zéyec. Waṅu ki-
wiya tosara imi niṅyacgéwiṅ
zé batucgéni hénia hiṅgac
hiṅgara wanzac. Ic tosara
niniṅgina qahac zéma ménda
seligima nanzu ieneṅ kiwi
tosara ésécnec zénimma
sécgina ogicma hénia miṅzima
nimma eṅaoc kápésic humu-
miawac mihicṅianzu.

¹⁷ Imuac kunuchécna ini
imi walac nindaczu imuac
niṅ tosara hénia ac qahac ke-
canzu ieneṅ ac halécnéṅ waṅ
énécmigic seligima namma
imuacnec mama unuwac niṅ
galeṅ mema kecmu.

¹⁸ Waṅu Miṅ Kewunina
zéma aṅgéṅ titi Miṅina
Yesu Kristo iwac goi héihéi
zéma hénia niṅni yandima
kemmac. Edamuyanéṅ
deguc zéma nalé tetecgia
qahac iwac muru hemac!
Hélacnec.

1 Yohane

Kekecac ackuazéc.

1 Kekecac ackuazéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neňaň gezacninanéň niňaňiň, nimma kicninanéň héňaňiň waňu hémma méraninanéň késaosi wammaňiň.

2 Waňu kekec imi mewinini nénécmimia waňec, waňu kekec hémbénaňa imi hémma héipucya wamma zéau énécmianziň. Kekec imi mia Maňgocguc kerec. Keru Maňgocnéň neňaň muru mewinini nénécmiyec.

3 Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbiň niňac, nini kicninanéň hémma gezacninanéň momacnec niňaňiň imuac mia zéau énécmianziň. Neňaň ala kekec imi Maňgoc zéma Naňa, Yesu Kristo iriguc momacnec.

4 Waňu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niňac oziň.

5 Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmiziň imi yomuhuc, Anutu imi asacmararaň, siňi imi iwac muru komodia méň ménda hezac.

6 Neňaň Anutuguc ala kekec kecziň imuhuc zéma siňi qeriaiguc kenha waňanzijiguc neňaň imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanziň.

7 I eňeyaoc asac mararaň qeriaiguc kecanzac imuac

séc neňaň asac mararaň qeriaiguc kecanzijiguc neňaň imi neňaocnec ala kekec waňamuma kecni Naňa Yesu Kristo iwac sacnéň késpedesnina moczoň zuac nénécmimac.

8 Neňaň késpedesnina qahac zéziňiguc neňaocnec ikoc waňamuziň, imuac niňac ackuazéc héla imi ewa qerininaiguc ménda he nénécmizac.

9 Késpedesnina zé auziňiguc, Anutu, ménzé ménzéya qahac, solaňa miňinanéň késpedesnina waima birianina moczoň zuac sorocgé nénécmimac.

10 Waňu neňaň késpedes ménda waňanziň zéziňiguc, Anutuac ikora zémiziň. Waňu iwac ackuazéc imi ewa qerininaiguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

1 Nambérac soroc hécna, ini késpedes ménda wammu niňac kiwi yomi o énécmizua. Waňu mén késpedes wammaciguc, neňaň héipuc ic saiwa waň nénécmima zéanzac imi Maňgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaňa miňina.

2 Inéň mia neňaň késpedes niňac doenina memaň zé séwiya wai nénécmiyec. Waňu imi nonac sac qahac, néň baec séc ic embac momac yanda neňaň niňac imuhuc waňec.

3 Neňaň iwac héna ac tohoma waňanzijiguc haka

imi hémma i nimmianziñ imi niñ asarianziñ.

⁴ Ic méñnéñ ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Wañu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac.

⁵ Ic méñnéñ méñ iwac ackuazéc tohoma kecanczaguc, Anutuac goi héihéinéñ iwac ewa qeriaiguc hélacnec solañanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziñ imi niñasarianziñ.

⁶ Méñnéñ méñ iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminéñ Yesu wañec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buña ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanczu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niñanzu imi mia.

⁸ Siñi imi kemmanec keru, asac mararañ héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sugcinaiguc hicñi asariyu héñiac héñanzua. Imuac niñ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méñgucnec o énécmizua.

⁹ Méñnéñ méñ asac mararañ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec.

¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminéñ asac mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéñ hema wammiyu

érec étéñ wammacac séc qahac.

¹¹ Wañu méñ alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc kenña wañanzac imuac niñ siñinéñ kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda ninzac.

¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac kápésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia kiwi yomi o énécmizua.

¹³ Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanczac imi nimmigic hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miñina imi ogicgic hénia imuac niñac kiwi youmi o énécmizua.

¹⁴ Nambérac hécna ini Mañgoc nimmizu hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanczac imi nimmizu, hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc wañu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc nañu Biria miñina ogicgic, hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua.

Baecac iwawai niñac siñ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méñnéñ méñ baecac goi héihéi wañ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac.

¹⁶ Némac niñ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoñ séwac siñ, kicac siñ zéma

iwawai késa keczu me wanjanzu imuac séwi enej wanzac. Wanju imi moczon Manjocarunec qahac, néj baec igucnec.

¹⁷ Baec zéma imuac siñ imi qahac wammac, néj méjnén méj Anutuac ackuazéc tohoma keczac iminénj tetecgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécná nalé yomi imi nalé tetecgia. Kristoac hazéc hamacac niñ zézéya imi niñgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niñ nalé tetecgia wanzac imi niñasariziñ.

¹⁹ I enej nonarunec hicñima kenjic. Néj nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Wanju kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héntegicbiñ niñac waima kenjic.

²⁰ Téréya miñinanénj ini Uña Téréya haléc éséc nec qocgé énécmiyu megic. Imuac niñac ini moczon niniñginaguc wanzu.

²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi oénécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néj ini imi ackuazéc héla imi niñtegicgic, wanju ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicñianzac imuac niñ kiwi yomi oénécmizua.

²² Mérénénj ic ikora? Méj Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic

imuhucyanénj Kristoac hazéc héla. Inénj Manjoc zéma naña qaecgé érécmianzac.

²³ Méj Naña imi ménda ninzénjégzac iwaru Manjocya qahac, néj méj Naña imi ninzénjégzac inénj Manjocyaqac keczac.

²⁴ Hénia igucnec iwawai gezacginanénj niñgicac niñgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niñtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naña zéma Manjoc qerigiraiguc kecmu.

²⁵ Sisipac ac inénj wan nénécmiyec imi kekec hémbénaña nénécmiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc wan énécmianzu ionac niña imuhuc oénécmizua.

²⁷ Ini iwarunec Uña téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc méjnénj ku énécmimacac niñ wambunec? Iwac Uña téréyawac halécnénj météré énécmimia iminénj iwawai moczon ku énécmimac. Uñawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac enej ku énécmianzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécná deguc iwac qeriaiguc kecgic Yesunénj wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa bénzénj wambiñ.

²⁹ I solaña miñina wanjanzac imi ninzuiguc ic méj solaña wanju hémma

iwarunec hicnjzac imi
nimmu.

3

1 Ninzu! Kurumen
Maŋgocnéŋ Anutuac
nambérac hécna zé
nénécmanŋ zé goi héihéi
dimuhucya waŋ nécnécmyec!
Waŋu nini imuhuc mia
keczij. Waŋu baec ic embac
ienenŋ i ménda héŋtegicanzu,
hénia imuac niŋ nini acguc
ménda ninic tegicanzu.

2 Soroc hécna neŋaŋ deguc
imi Anutuac nambérac héra
keczij. Bian dimuhuc kecbij
imi ménda hicŋi asarizac.
Waŋu inéŋ wininiyu neŋaŋ
iwac kekec tanera hezac
séc hémbij imuac niŋ
neŋaŋ iwac kekec tanera
imuhucyanec mia wamma
kecbij imi ninzij.

3 Méŋnéŋ méŋ eŋeya
ewa qerianéŋ kekec imuac
mambéc kecanzac imi Yesu
qakola qahac qala qala
wanzac imuhucyanec eŋeya
métére amuanzac.

4 Méŋnéŋ méŋ kápésic
waŋanzac imi héna ac
logianzac. Kápésic imi héna
acac sigisigiya.

5 Waŋu Inéŋ kápésicnina
nonagicmanŋ zé wininiyec
imi ini ninzu. Waŋu iwaru
kápésic méŋ ménda hemizac.

6 Méŋ iwac qeriaiguc
kecanzac iminéŋ kápésic
ménda waŋanzac. Méŋ
kápésic waŋanzac iminéŋ
i méŋ ménda hémma nim-
mima keczac.

7 Nambérac hécna méŋac
méŋ ménda waigic, ikoc

waŋ énécmiwac niŋac. Haka
dindiŋa waŋanzac iminéŋ i
solaŋa keczac séc solaŋanec
kecanzac.

8 Biria miŋinanéŋ
hénihéniya igucnec kápésic
wamma hama kerec. Imuac
niŋ méŋ kápésic waŋanzac
imi Biria miŋina iwarunec.
Anutuac Naŋa inéŋ Biria
miŋinawac ai imi mebirimanŋ
zé wininiyec.

9 Méŋnéŋ méŋ Anutu
arunec hicŋjima keczac imi
Anutuac ac gocmianéŋ iwac
qeriaiguc hekeru kápésic
ménda waŋanzac. Anutu
arunec hicŋjima keczac
imuac niŋac kápésic wamma
kecmacac séc qahac.

10 Anutuac nambérac me
Biria miŋinawac nambérac
imi hénia yomuhuciguc hicŋi
asariyu niŋanzij; Méŋ haka
dindiŋa ménda wanzac imi
Anutu arunec qahac. Méŋ
alaya goiya ménda héianzac
imi acguc Anutu arunec qa-
hac.

Goi héihéi waŋamuwiŋ.

11 Ackuazéc yomi
ini hénihénia igucnec
nimma keczu; Goi héihéi
waŋamuwiŋ.

12 Kainac haka ésécnec
ménda waŋgic. Inéŋ Biria
miŋinawac buŋa kecma
munaya qeyu humuyec.
Waŋu némac niŋ qehu-
muyec? Eŋeya wawaŋ meme
biria, waŋu munayawac
wawaŋ meme imi hiabia
waŋu nimbupuc nimma
qehumuyec.

13 Dacmuna hécna zéma embac nauñhécna, ini baecac ic embac enej mézétiti wanj énécmigic ménda aurimu.

14 Neñañ goi héihéi wanjamuanziñ imuac mia nini humuc waima kekec qeriaiguc kerenziñ imi ninziñ. Méñ tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanzac.

15 Méñ dacmuna héra me nauñhéra goigina ménda héianzac imi ic qeçe. Wanj ic qeçe iwac qeriaiguc kekec hémbénaña ménda hemizac imi ini ninzu.

16 Yesu Kristonéñ neñañ niñac wamma kekecya waiyec. Wanj neñañ goi héihéi héla imi ninziñ. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac.

17 Ic méñnéñ baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzén ninzén dacmuna méñnéñ iwawai méñ niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéñ dimuhuc iwac qeriaiguc hemac?

18 Nambérac hécna ac me ezelañnéñ sac qahac, wawanj meme zéma ewa qeri hélanéñ goi héihéi wanjamuwiñ.

19 Imuhuc wambiñiguc neñañ ackuazéc héla imuaru qékétama keczñ imi asariyu nimbiñ. Wanj Anutuac wésiaiguc ewa qerinina meseligima qeri bénzén kecbñ.

20 Ewa qerininanéñ

képésic ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéñ ic neñañ qerini-nawac séc qahac, Inéñ séc méñ kecma iwawai moczoñ nindacanzac.

21 Kokoc soroc hécna qerininanéñ képésic ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzén kecbñ.

22 Wanj iwac héna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanni, Inéñ zéwelec welec-nina nimma melenj iwawai moczoñ hia mewiñ.

23 Iwac héna ac imi yomuhuc; Naña Yesuac qara ninzénégéma héna ac Inéñ nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wanjamuwiñ.

24 Ic embac enej iwac héna tohozu ienenj iwac qeriaiguc keczu, wanj ionac qerignaiguc Inéñ keczac. Uña Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéñ zéasariyu neñañ qerinaiguc Inéñ keczac imi niñanziñ.

4

Uña hia me uña biria imi gésima héntegicma nimbiñ.

1 Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñima keczu. Imuac niñ uña moczoñnec ménda ninzénégému. Uña imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgémanj zé ala batuc wanj énécmimu.

2 Anutuac Uña imi yomuhuciguc niñtegicmu; Uñaya uñaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec

imi ninzégéanzac im-
inéj Anutu arunec hahaya
wanzu.

3 Wanu uña ménénj ménj
Yesu ménda ninzégézac imi
Anutu arunec qahac. Imi
Kristoac hazéc boñawac uña.
Hamac zéyu niñgic Kristoac
hazéra imi mia. Wanu imi
bec baeciguc hicñima keczac.

4 Nambérac hécna ini
Anutu arunec. Qeriginaiguc
keczac Inénj ménj baeciguc
keczac i qema ogicdarec,
imuac niñac enej hazéc
hécgina unuma onogiczu.

5 Ienej imi baec igucnec,
imuac niñ ac suruc baec
igucnec imi zégic baec ic em-
bac ienej ac imi nimma to-
hoanzu.

6 Neñaj mia Anutuac
bunja, imuac niñ ménj Anutu
ninzac inénj acnina niñanzac,
néj ménj Anutu arunec
qahac inénj acnina ménda
niñanzac. Ackuazéc hélawac
uña me ikocac uña imi hénia
imuhuciguc héntegicanziñ.

7 Kokoc soroc hécna neñaj
goi héihéi wanamuwiñ. Goi
héihéi imi Anutu arunec
imuac niñac ménj goi héihéi
wanj énécmianzac inénj Anutu
arunec hicñima kecma
Anutu ninzégéanzac.

8 Anutu eñeyaoc imi goi
héihéiac miñina, imuac
niñac goi héihéi ménda wanj
énécmianzac inénj Anutu
ménda ninzac.

9 Anutuac goi héihéi
imi sucninaiguc yomuhuc
hicñiyec; Anutunénj Naña
momacguc imi méliyu bae-
ciguc mayec imi neñaj

iwarunec kekec héra mema
kecbiñ niñac.

10 Goi héihéiac hénia imi
yomuhuc hezac, neñaoc
Anutu goi héihéi wammiyiñ
imi qahac, Anutu eñeyaoc
goi héihéi wanj nénécmima
neñaj kápésicnina mulu
memac niñac Naña méliyu
mayec.

11 Kokoc soroc hécna Anu-
tunénj imuhuciguc goi héihéi
wanj nénécmiyec, imuac niñ
imuhucyanec neñaj goi
héihéi wanamuwiñ.

12 Ic ménénj ménj Anutu
ménda héñec, néj goi héihéi
wanamuwiñiguc Anutu I
eñeyaoc neñaj ewa qerini-
naiguc keczac. Keru iwac
goi héihéianénj neñaj qerini-
naiguc solañanima hemac.

13 Inénj Iwac Uñaya
nénécmiyec imuac niñ Inénj
neñaj qerinaiguc, neñaj
iwac qeriaiguc kecamuanziñ
imi ninziñ.

14 Manhocnéj baec séc
ic embac humuc igucnec
nénépésimac niñ Naña
méliyu mayec imi nini
hémma héipuc wamma zéziñ.

15 Ménénj Yesuac niña
Anutuac Naña zéma nim-
miyu Anutunénj iwac qeri-
aiguc, inénj Anutuac qeri-
aiguc kecamumaoc.

16 Imuhuc wamma Anu-
tuac goi héihéi neñaj
muru hezac imi hémma
ninzégéma kecziñ.

Anutu imi goi héihéiac
miñina, ménj goi héihéiac qe-
riaiguc keczac imi Anutuac
qeriaiguc keru Anutunénj
iwac qeriaiguc keczac.

17 Imuhuciguc goi héihéinéj neŋaŋ sucninaiguc solananimac. Waŋu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecyā ésécnecc kecanziŋ imuac niŋ gésigési nalé yandaiguc bénzérj nambiŋ.

18 Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Waŋu goi héihéi hélanérj bac yandi yandi imi nesiyu keŋanzac. Némac niŋ, bac yandi yandi iminéj bakia zérabéráguc imuac buŋa, ic mérj bac yandi yandi waŋanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solananima kecanzac.

19 Inérj goi héihéi walac waŋ nénécmiyec imuac niŋac neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ.

20 Mérjnéj ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauŋ dacmuna héra mézétiti waŋ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniŋ, mérj nauŋ dacmuna héra kicnéj inic inira ionac goi héihéi ménda waŋ énécmianzac imi eneŋ Anutu ménda héhéŋa imi goi héihéi hia ménda wammimac.

21 Inérj zézé seli ac yomi nénécmiyec; Mérj Anutu goi héihéi wammianzac iminéj nauŋ dacmuna héra goi héihéi kileŋ waŋ énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naŋa.

1 Mérjnéj mérj Yesu imi Kristo zéma ninzérjgézac, inérj Anutu arunec hiccjima keczac. Waŋu ic mérjnéj mérj Maŋgoc goi héihéi

wammianzac inérj iwac naŋa momacnec goi héihéi wammianzac.

2 Neŋaŋ Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi waŋ énécmianziŋ imi asariyu niŋanzŋ.

3 Anutuac zézé seli ac tohoanziŋ haka iminéj mia Anutu goi héihéi wammianziŋ wawaŋ meme imi mia wanzac. Waŋu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac.

4 Mérj Anutu arunec hiccjyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Waŋu baecac ala batuc qema ogicanziŋ ogicogic imuac kuha imi ninzérj ninzérjnina.

5 Ic mérj Yesu imi Anutuac Naŋa zéma ninzérjgézac i qahac zéwiŋnec mérénéj baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

6 Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néj doku zéma sac igucnec hayec. Uŋa Téréya, ackuazéc héra zézéac miŋjina wanzac imuac niŋac Uŋa téréyanérj héipucya wanzac.

7 Imuac niŋ haréwécnéj héipuc wamma zéanzu.

8 Imi mia Uŋa Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminéj momacnec Yesu imi ic héra zézu.

9 Neŋaŋ ic embac onac héipuc ac imi ninzérjgéanziŋ, waŋu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya

wanzac. Anutunéh nañawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéh Anutuac héipuc ac wanzac;

¹⁰ Méh Anutuac Naña ninzéhégéanzac inéh héipuc imi eñeya qeriaiguc késa kecanzac. Wañu méh Anutu ménda ninzéhégéanzac inéh Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac niñ, inéh mia héipuc Anutunéh Iwac Nañawac wañec imi ménda ninzéhégéanzac imuac niñ imuhuc zézua.

¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéh kekec hémbénaña nénécmiyec wañu kekec hémbénaña imi Iwac Nañawac qeriaiguc hezac.

¹² Méhénéh Nañaguc keczac iminéh kekec hémbénaña mema kecanzac. Méhénéh Anutuac Naña ménda késama kecanzac iminéh kekec hémbénaña imi ménda késa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénaña imi he énécmizac imi niñtegicmu niñac ic embac Anutuac naña Yesuac gara ninzéhégézu onac mia kiwi yomi oénécmizua.

¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc ninzéhégéma ewa déh wamma kecanzih; Iwac ewa siñ tohoma iwawai méhac méh qesimiwiñ imi hia niñ nénécmidacmac.

¹⁵ Inéh niñ nénécmianzac imi ninzéhiguc iwawai méhac méh welecmianziñ imi bec nénécmizac imi

ninziñ.

¹⁶ Ic méhénéh alaya méhénéh késpedesic humucac buña séc ménda wawaña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac niñac wamma Anutuaru welecmimac. Késpedesira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunéh kekec héla mimac. Késpedesic humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmimu niñac ménda zézua.

¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ késpedesic wanzac, néh késpedesic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Méh Anutu arunec hicñiyec inéh késpedesic ménda wañanzac imi nini ninziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inéh héhgaleñ wammiyu Biria miñinanéh ménda késa osi wammimac.

¹⁹ Neñañ imi Anutu arunec hicñima kecziñ, néh baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc kecanczu imi neñañ ninziñ.

²⁰ Anutuac Naña mama hama niñtegic qinjegic nénécmiyu neñañ ac héla miñina imi nimmima iwac qeriaiguc kecanzih. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanzih. Wañu Yesu Kristo inéh Anutu héla zéma kekec hémbénaña keczac.

²¹ Nambérac hécna héhgaleñ wañamuma banarawac ireha igucnec néhgacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galen neŋ Miŋ Kewuac gésimimia embac neŋgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neŋ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi waŋ énécmianzua, waŋu neŋ sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi waŋ énécmianzu.

² Imi mia neŋaŋ qerinaiguc hema neŋaŋguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niŋac mia imuhuc waŋanzin.

³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenéŋ Maŋgocnina Anutu zéma iwac Naŋa Yesu Kristo iorarunec mama neŋaŋguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécga tosanéŋ Kurumenŋ Maŋgocnéŋ nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc kenha waŋanzu imi inicma ségiségi yanda waŋanzua.

⁵ Embac yanda, neŋ zéseli génzua, goi héihéi waŋamuwiŋ. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogénzua, néŋ imi hénihénia igucnec késa kecanzin imuac mia ogénzua.

⁶ Neŋaŋ iwac héna ac imi tohoma kecbin iminéŋ mia goi héihéi wanzac. Iwac héna

ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niŋanzu séciguc goi héihéi waŋamumu.

⁷ Ikoc ic sasalanéŋ baec séc kemma keczu. Imi eneŋ Yesu Kristonéŋ baec ic héla wamma mayec imi qaecgéanzu. Waŋu imuhucyanéŋ ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu.

⁸ Imuac niŋ ini galen meamumu, aininawac héla imi sohowac niŋac. Ménda sohoyu imuac bakia séciguc memu.

⁹ Méŋnéŋ méŋ ogicma walac kemma Kristonéŋ ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecanzac iminéŋ Anutuguc ménda kecanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ imuac qeriaiguc kecanzac iminéŋ Maŋgoc zéma Naŋa iriguc keczac.

¹⁰ Méŋnéŋ méŋ pakeŋ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méŋ ménda ézému.

¹¹ Méŋnéŋ méŋ yaizézégina zémac imi ic iminéŋ ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetcgiawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omanac séc, néŋ kiwiiguc kirifinéŋ ménda oman zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanéŋ neŋaŋ ewa qerinina kuaya qemac niŋac ni nenaoc hama musuqeŋe wamma énézéman zé wanzua.

¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méŋac

nambérac héra ienen
yaizééga zégénzu.

3 Yohane

Yaiizé zé ac.

1 Qeria galeñ neñ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañgérantzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

2 Kokoc sorocna, uñaganén hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmizua.

3 Dacmuna héčna ieneñ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc keñha wañanzañ zégic nimma ségiségi yanda wañi.

4 Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc keñha wañanzu iminéñ nuac ségiségina yanda wañu, ségiségi méñnéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzac.

Gaio zéhiaru miyec.

5 Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécga keñkésa hakésaga qahac haka héla wañ énécmianzañ. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzañ ionaru imi séc méñ ogicma imuhuc wañ énécmianzañ.

6 Ieneñ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geñ imuhucyanec Anutuac

ewa siñac séciguc imi méli énécmina kemmu.

7 Némac niñ, ieneñ imi Miñ Kewuac qara niñac wamma keñgic, ic enia ieneñ iwawai méñ ménda énécmigic meanzu.

8 Imuac ai ic imuhucya goigina héié nécmiwiñ. Imuhuc wamma neñawu ackuazéc héla imuac aiya momacnec mewiñ.

Dioterefe zéma Demetirio.

9 Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wañu Dioterefe iwac imi qahac, inéñ kunéngina kecmañac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzac.

10 Imuac niñac ni hamañiguc i haka biria wañanzac imi énézéwa hémmu. Inéñ ac biria zéma nonac niñ ac sicsao-cya zéné nécmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna hécnina ac qeçe wamma ménda héihéré énécmianzac. Wañu muñguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiñ zé wañgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé sugina igucnec nesí énécmiyu séngañgeñ maanzu.

11 Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéna. Méñnéñ méñ haka hiabia wañanzac iminéñ Anutuac murunec. Wañu méñnéñ méñ haka biria wañanzac iminéñ Anutu méndagucnec héñec.

12 Wañu néwécgeña ic embac ieneñ Demetirioac

naŋgémima héipuc ac zéanžu.
 Waŋu ackuažéc héla imi
 acguc imuhuc wammianžac.
 Waŋu nini imuhucyanec
 iwac héipuc ac wammianžij.
 Waŋu gi imi nonac héipuc
 ac yomi hélanec wanžac imi
 ninžan.

Tetecgiawac yaizézé ac.

¹³ Ni guac ac sasala mén
 zémaŋ zé ninžua, néŋ kiwi-
 iguc kirifi zéma dokuyanén
 ménda omaŋ zé wanžua.

¹⁴ Nécgeŋa, ni ne-
 naoc focdac gémmaŋac zé
 wanžua imuac musu qeŋe
 waŋamuma eminimbic.

¹⁵ Luaenén guac muru
 hemac. Ala sasalanén
 yaizézéga zégic owa hazac.
 Geŋ kuana mema alahécna
 yaizézégina qacgina séc
 qacma énézébésémaŋ.

Yuda

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac welenqeque icya, Yakoboac munia, ni Yudanéj, Anutu manjocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niñ wamma héngalen wañ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua.

² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siña imi kindindijnec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochécna kápésic igucnec nénépésiyu neñañ momac yanda késa kecziñ añgénéj titinina imuac mia kiwi oénécmimanñ zé ewa siña ogicma wañ néñu seliseli wamma kerí. Yesu imi ic téréya neñañ niñac hatac momacgucnec metecgédacma ninzén ninzén mihicñi nénécmiyec. Imuac niñ ninzén ninzén imuaru nañselimu niñac meme seli ac oénécmimanñac hezac zéma niñi.

⁴ Hénia imi sugginaiguc ic tosara élénj keremma kecgc ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niñgési wañ énécmimuac niñ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi enej ewa hiaya melenjic kaiseroac buña wañanzac.

Imuhuc wamma ienenj imi momacguc kekera Miñ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néñ niningina héiqeli énécmimanñ zé wanza. Becnec Miñ Kewuninanénj Israel ic tuñ Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néñ andiaiguc ara ménda ninzénjégic imi unudarec.

⁶ Wañu kua meme uñahéra* tosara nanañgina séciguc ménda nañkecma tatacgina waima kenjic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niñac heheseli qatéénécmima siñi tunumanñ yandaiguc onoporecac keczu.

⁷ Wañu Sodom zéma Gomora* zéma ama lelec lelec tacma kenjec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siñ hénia ménjac† wamma méndacma kenjic geric hémbéñañanéñ naec énécmima kawéya qeyu sésécac nañanzac.

⁸ Wañu ic sugginaiguc élénj haréma keczu ienenj imuhucnec gauguc héhéñ tanec kecma séwiginanéñ haka biria wamma miñ kewugina qahac tanec kecma qac buña téréya edamuya imi zébirianzu.

⁹ Kua meme uña kiwagina Mikael iminénj

☆ 1:6: Hén 6:2 * 1:7: Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miñ Kewunénj ic embac ionac kápésic niñac ama areña yanda yomi gericnéñ odarec.

† 1:7: Icnéñ ic alayaguc kaisero wañjic imuac zézéya.

Moseac qamora niḡac Biria miḡinaguc héré héré amuma zéqeqetali waḡoc. Imuhuc wamma Biria miḡinawac zébiri wammimaḡ zé niḡu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miḡ kewunéḡ ac zégémmac.

¹⁰ Néḡ ic yomi eneḡ iwawai imuac me imuac hénia ménda niḡasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Waḡu haséḡ yaḡ ésécnec ménda niḡésima séwiac siḡ méndacma birianzu.

¹¹ Ieneḡ Kainac héna‡ méndacanzu, waḡu soukiwa niḡac wamma Balamac haka§ waḡsoho sohoya mihicḡiwiḡ zé usuḡnec keḡanzu. Waḡu Korawac ac qeḡe hakaiguc** mebiru amuanzu. Imuac niḡac imi eneḡ saecḡinaguc!

¹² Ic ieneḡ onaru toroḡe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezéléléḡ wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekeḡgina tanec imi rama galeḡ enaḡ séwigina sac galeḡgé amuanzu imuhucya, hosusu méḡ luhucnéḡ mihi-laḡgéyu kia qahac enḡ hama keḡanzac imuhucya, waḡu ic hésa humuma humu-daru zaliacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuḡ

mihicḡianzac imuhucya ésécnec.

¹³ Konduḡ temboḡa geriwaguc tanec gamugina héndéḡ qéndemma sépécgéanzu imuhucya, sikilao héna sigima keḡkeḡa imuhucya, siḡi tunumaḡ nalé tetcgia qahac hezac iminéḡ ionac buḡa wanzac.

¹⁴ Adamwac sac kiḡichéra hicḡima hama keḡcic hicḡisai areḡhéra 7 waḡec nalé imuaru Enoko hicḡiyec waḡu inéḡ mia ic biria imuhucya ionac mia bianḡac ara yomuhuc zéyec. Héḡcic, Miḡ Kewu imi ic téréya tausenḡa tausenḡa ionac sucginaiguc namma mayec.

¹⁵ Inéḡ icya icya niḡésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma képésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéraguc imuhucyawac képésic ḡinaguc zéma zétecgé énécmimaḡ zé mayec.

¹⁶ Ic imuhucya ieneḡ imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac siḡ méndacma kuayanéḡ tétéc qeḡe ac zéma imuac me imuac memaḡ zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroḡeqeya.

‡ **1:11:** Kainac héna; Inéḡ nimbupuc wamma munia qehumuyec. § **1:11:** Balam imi Israel ic ionac saec ac zémaḡ zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Waḡu inéḡ waḡ énécmiyu Israel ic ieneḡ Anutu ewa hélacnec ménda welenḡ qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Waḡu Yesuac naléiguc imi héna acac kiwi ic tosaraneḡ Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac waḡ énécmiyec zéma ku énécmiaḡc.

** **1:11:** Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereḡnec sac Anutuac ai ic keczac? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

17 Ala sorochéna ini mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ieneñ walac ac énézégic imuac niñqelima kecmu.

18 Ieneñ yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ieneñ hicñima séwiac siñ niñac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu.

19 Ic imuhucyanéñ mia onarunec méndéñ amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu.

20 Ala sorochéna ini mia ninzén ninzén téréya téngéñ imuac qahaiguc eñañ kekecac ama imi meycgému. Imuhuc wamma Uña téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu.

21 Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galengé amumu. Wañu Yesu Kristoac wésé niniñawac wamma mambéc kecgic kekec hémbénañaguc onagicma keremmac.

22 Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé niniñ wañ énécmimu.

23 Wañu tosia imi geric bélaña igucnec qétak metecgé énécmimu, néñ séwiginawac siñ birianéñ mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéñgina hiriyu wésé niniñ wañ énécmimu.

24 Héngalenj wañ énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc kápésic solañ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi

25 neñañ añgén titi miñina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miñ kewunina Yesu Kristoac niñac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buña zéma qac buña yandanéñ nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wañu nalé tetcgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Zéwelecwelec ac zéma mepé qepési ac.

Ac Saŋa

Yaizézé ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicŋi hicŋiyawac ara, imi mia Anutunéh haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicŋimacac heyec imi welen qeŋe ichéra énézéyu hémmu niŋac welen qeŋe icya Yohaneac muru kua meme uŋaya mélimiyu zéhicŋiyec.

² Waŋu Yohaneac Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eŋeyaoc kiwanéh héŋec imi moczoŋ ninzéhégéma zéhicŋiyec.

³ Waŋu bianŋac ara yomi olommu ieneŋ zéma gezacŋinanéh nimmu ieneŋ zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ieneŋ moczoŋ mériaŋŋinaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanzac imuac mia.

⁴ (4a) Yohaneac Asia baeciguc Yesuac hénaoriŋ tuŋa tuŋa 7 keczu onac muru oénécmizua. Kerecac keczac waŋu bianŋac hamac iwarunec zéma uŋa 7 Anutuac duŋ tatac wésiaiguc kecanzu ionarunec zéma

⁵ (5a) héipuc ic ménzé ménzéya qahac kecma humugic ionac sugina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galeŋgina waŋec Yesu Kristo iwarunec, (4b) goi héihéi zéma luaenéh he

énécmimac niŋ wanzua. (5b) Waŋu siŋ niŋnécmima eŋeya sacya imuac kuhanéh képésicnina igucnec hulac nénécmima

⁶ manŋocya Anutuac niŋ wamma héŋgaleŋ ama areŋa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buŋa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéŋ nalé tetcgia qahac hemac niŋ wanzua. Hélacnec!

⁷ Niŋzu, inéh hosusu qahaiguc hamac. Waŋu icya icya ieneŋ kicŋinanéh hémmu. Waŋu luacnéŋ négic ieneŋ momacnec hémmu. Waŋu ic embac tuŋa tuŋa baec séc keczu ieneŋ iwac niŋac zésiactmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miŋ Kewunina Anutu zézacnéŋ; Ni imi hénihénia zéma tetcgia,* becnecc kerec, deguc keczac, waŋu bianŋac hamac, medac medac wandac wandac miŋina imi mia.

Kristo winini miyu héŋec.

⁹ Yohane neŋ imi onac ninzéh ninzéhiguc dacmunagina. Waŋu Yesuac qenzeŋ manzeŋ zéma héŋgaleŋ ama areŋa yandaya zéma bisiqatéŋ imuac iniguc momacnec toroqema kecanzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niŋac wamma konduŋ baec komoc ménŋ Patimoiguc nopocgic keré.

¹⁰ Waŋu Miŋ Kewuac yacyac nalé† imuaru uŋa téréyawac qeriaiguc kecba

* 1:8: Girik aciguc; Alfa zéma Omega.

† 1:10: Sonda.

andénaiguc ac yanda mén
témuḡ hétéḡ imuhucya
hicḡiyu ac ewa mén
yomuhuc niḡi.

11 Gi némac hénzaḡ imi
kiwiiguc oma Efeso, Smirna,
Pegamo, Tiatira, Sade,
Filadelfia, Laodikea ama
areḡiguc Yesuac hénaoriḡ
tuḡa tuḡa 7 keczu ionac
muru haina kemmac.

12 Imuhuc zéyu ni ac
nézéyec i hémmanḡ zé
liliḡgéyi. Liliḡgéma kendol
7 imi imuac tatara golinéḡ
memeyaguc naḡic héḡi.

13 Kendol tatara imuac
sucginaiguc mén icac naḡa
tanecnéḡ séwi usuya horua
mama héna tetcgiaiguc
héréhéréya imi héima bac
tétéraiguc rikunḡ golinéḡ
memeya maḡkepela zikiyu
heyec.

14 Iwac oruha zéma oruc
zucya imi rama yaḡ merawa
zucya zéma tasétasé ésécnec
lalaclalac waḡu kiwa imi
geric bélanḡ ésécnec waḡec.

15 Héna hérera imi
aiḡ gericiguc zema asonḡ
qilic qilicyaguc pésigianzac
imuhucya ésécnec, waḡu
ac ewaya imi doku dunduḡ
hétéḡa ésécnec.

16 Méraya héiyaiguc imi
sikilu 7 heyec. Waḡu kua
kifaḡa igucnec imi sou zéra
qizilic mén bawa andia
zéragucnec mama naḡec.
Waḡu kic tanera imi mia
kaiwe selianec qeanzac
ésécnec.

17 Ni tanera imuhuc

hémma tendiḡgéma iwac
hénaiguc humuc ésécnec
heyi. Hewa méria héiyanéḡ
qacnaiguc haima yomuhuc
nézéyec, gi bacga ménda
yandiya, ni imi hénihénia
zéma tetcgia.‡

18 Ninzaḡ, ni becnec hu-
muyi, néḡ deguc kic qeli
kecanzua. Ninzaḡ, deguc-
muacnec nalé tetcgia qa-
hac kecma humuc zéma hu-
mumia ionac baec dumuḡa
imuac nagugirawac wétéya
imi neḡ késa kecanzua.

19 Imuac iwawai hénzaḡ
imi owésémaḡ imi mia
deguc hicḡi keczac imi zéma
bianḡuc hicḡimac imuac
hakaya.

20 Bec hénzaḡ imi mia
mérana héiyaiguc sikilu 7
hezac imi zéma kifa tatara
golinéḡ memeya 7, Waḡu
ac saḡa imuac hénia zéwa
imi yomuhuc; Widi 7 imi
hénaoriḡ tuḡa tuḡa 7 ionac
kua meme uḡa§ hécgina, kifa
tatara 7 imi hénaoriḡ tuḡa
tuḡa 7 imi mia.

2

*Efeso hénaoriḡ ionac
gezac
qézéḡ ac.*

1 Efeso hénaoriḡ kua meme
uḡagina ac yomuhuc omina,
sikilu 7 méra héiyanéḡ
késa namma kifa tatara
golinéḡ memeya 7 imuac
sucginaiguc keḡha waḡanzac
inéḡ mia yomuhuc zézac;

‡ 1:17: Yuda ic tuḡ mén Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

§ 1:20: Pasto ionac niḡac imuhuc zéyec.

² Ni wawaŋ memega zéma aiga zéma nanaŋ seliga imi ninzua. Waŋu geŋ ic biria bisiqatéŋ ménda waŋ énécmianzaŋ imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéanzu, néŋ Yesuac Méliméli ic héla qahac ionac ikocginawac hénia meaunec imi zéma,

³ nuac qacna niŋac bisiqatéŋ wamma naŋselima kucmama ménda waŋnec imi ninzua.

⁴ Waŋu guac zémindiŋi gemindiŋi ac ménŋ hezac imi yomuhuc; Walac siŋna hegéŋec imi waina mayec.

⁵ Imuac nanaŋga dimuacnec mama guyec imi niŋtegiema qeriga melemma wawaŋ memega walac hegéŋec imi muŋguc wammanec kecbésémaŋ. Qerigina ménda melenŋic, neŋ focdac guac hama kifaga imi nanaŋa igucnec metecgéwa kemmac.

⁶ Waŋu haka hiabia ménŋ hegénzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézégá tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac.

⁷ Gezacyagucnéŋ Uŋa téréyanéŋ hénaoriŋ tuŋa tuŋa ionac ac énézézac imi nimmac. Ménŋ meseligimac imi kekecac ic hésa Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla gocmia miwa nemac.

Smirna hénaoriŋ onac gezac qézéŋ ac.

⁸ Waŋu Smirna hénaoriŋ ionac kua meme uŋagina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetecgia miŋina humuyec, néŋ qelima kecanzac inéŋ zézac.

⁹ Qenzen manzenŋ zéma maqeqeya wamma kecanzaŋ imi ninzua néŋ gi mériaŋgaguc. Waŋu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri waŋgéŋanzu imi eneŋ Yuda ic téŋgéŋ qahac, néŋ Biria miŋinawac hénaoriŋ wanzu.

¹⁰ Gi zéra waiya hiŋŋigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémaŋ. Niŋzaŋ kecma Biria miŋinanéŋ sugginaiguc tosara manam batuc mihiŋi énécmimaŋ zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihiŋimu. Waŋu geŋ mia keŋqe haqeya qahac niŋzénŋémanec kecma humuciguc kerembésémaŋ. Imuhuc wanna neŋ kekecac ic kewu opoc héigémaŋ.

¹¹ Gezacyagucnéŋ uŋa téréyanéŋ hénaoriŋ tuŋa tuŋa onac ac énézézac imi niŋtohomac. Ménŋ imi ogicmac imi humuc qété éréhéç* imi ménda hama mebirimac.

Pegamo hénaoriŋ ionac gezac qézéŋ ac.

¹² Waŋu kua meme uŋagina† Pegamo hénaoriŋguc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic néwéc néwéc hemimia késa

* 2:11: Qeri uŋawac buŋa. † 2:12: Pastoginawac kua meme uŋa zémiyec.

kecanzac inéŋ ac yomuhuc zézac;

13 Gi ama areŋa yanda dimia kecanzaŋ imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miŋinawac ic kewu tatacya hezac. Néŋ gi qac buŋana selianec késa kecma héipuc icna keŋhéi hahéiya qahac Antipasi i Biria miŋina néŋ kecanzac imuaru sucginaiguc qegic humuyec. Waŋu nalé imuaru ninzégé nénéŋa imi ménda qaecgéneç.

14 Néŋ mindi qindiŋ ac éréhécdac zégémmaŋ zé wanzua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac* pakeŋ ac késama kecanzu imi eneŋ giguc keczu. Balam inéŋ Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bétac hai énécmiyu banjarawac ireha lémbaŋ haimimia imi nema kaisero haka waŋgic.

15 Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneŋ Nikolawac ic tuŋa ionac pakeŋ ac késa kecanzu. Ni imuac mézéna tianzac.

16 Imuac gi ewaga melembésémaŋ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waŋ énécmima yaré wamma kuanawac sounéŋ énérimaŋ.

17 Méŋnéŋ méŋ geza-wagucnéŋ uŋa téréyanéŋ hénaoriŋ tuŋa tuŋa ionac ac énézézac imi nimmac. Méŋnéŋ ogicmac imi Mana nene saŋa gumu mima hoc lalacnec méŋ mimmaŋ. Waŋu

hoc imuac qahaiguc qac qelia méŋ ooyawac hezac. Waŋu qac imi tosara qahac, néŋ késamac inéŋnec sac niŋasarimac.

Tiatira hénaoriŋ ionac gezac qézéŋ ac.

18 Waŋu Tiatira hénaoriŋ ionac kua meme uŋagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naŋawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaŋa ésécnec, waŋu hénia imi aiŋ pésia asoŋ qilic qilicyaguc ésécnec inéŋ yomuhuc zézac,

19 Goi héihéiga zéma ninzéŋ ninzéŋga zéma welen qeçe hakaga zéma nanaŋga selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawaŋ memega hénia hénia imi becaru waŋnec imi ogicma sasala hiabianec.

20 Néŋ guac mia mindi qindiŋi ac méŋ hezac. Gi Isebel eŋeyaoc Ni tiliŋtiliŋ embac zéanzac i tuambuam wamma inéŋ nuac welen qeçe ichécna pakeŋ acya ku énécmima ikoc waŋ énécmiyu, ieneŋ kaisero haka wamma banjarawac lémbaŋ haimimia imi negic.

21 Ni imi ewaya melemmac niŋac nalé memiyi, néŋ ewaya melemma kaiseroya waimaŋ zé ménda wanzac.

22 Ninzaŋ imuac mia neŋ embac imi hehe tatacyaiguc humumia gilimaŋ. Waŋu ic embac i guc momacnec kaisero waŋanzu ieneŋ

acguc ewa hakagina ménda mindinjigic zéra waiya kuney yanda qeriaiguc giliénécmaṅ.

23 Waṅu nambérac héra imi unuma humuc mihicṅi énécmiwa hénaoriṅ tuṅa tuṅa imi neṅ ic onac ewagina zéma qerigina imi inictegicanzua imi niṅasarimu. Neṅ icya icya wawaṅ memegina séc tasé ku énécmimaṅ.

24 Waṅu ic tosara Tiatira tauniguc kecma pakeṅ ac imi ménda aṅgétima eṅaoc zézu éséc Biria miṅinawac ewa siṅa hiṅgac hiṅgara imi ménda niṅasarima keczu ionac imi yéwéri mén ménda toroqe énécmimaṅ.

25 Néṅ aṅgétima keczu imuac mia selianec késamanec kegcic ni hamaṅ.

26 Ménénéṅ mén ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetcgia hayu iwac imi baera baera héṅgaleṅ waṅ énécmimac niṅac kuc buṅa mimaṅ.

27 Inéṅ aiṅ qarucnéṅ kewuc nomuṅ qototorianzac ésécneṅ waṅ énécmima galenḡé énécmimac.

28 Ni acguc maṅgocnanéṅ kuc buṅa néṅec ésécneṅ neṅ iwac mia widi yanda siṅunec hicṅianzac imi miwa imuac miṅina wammac.

29 Ménénéṅ mén geza-wagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hénaoriṅ ionac gezac

qézéṅ ac.

1 Sade hénaoriṅ ionac kua meme uṅagina iwac ac yomuhuc omína; Anu-tuac uṅa 7 zéma sikilao 7 késakecanzac inéṅ yomuhuc zézac, Ni wawaṅ memega niṅzua. Qac buṅaganéṅ gi qeli qeli keczaṅ zézac, néṅ gi ic humumia keczaṅ.

2 Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumaṅ zé wanzac imi meseligina. Guac wawaṅ memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi mén ménda hegénzac.

3 Imuac iwawai géṅgéṅa zéma iwawai niṅnec imi niṅqelima tohoma hakaga melembésémaṅ. Kileṅ ménda mindi amuma yac kecbésémaṅ iguc imi neṅ kowu nene ésécneṅ harémaṅ. Imuac némac naléiguc ha gémmaṅ imi gi ménda niṅtegitcbésémaṅ.

4 Waṅu Sade ama areṅaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima keczunec. Ieneṅ imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalacneṅ niguc momacneṅ kenḡa wambiṅ.

5 Ménénéṅ mén ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalacneṅ héima kecmac. Waṅu qara imi kekec hémbénaṅawac kiwiiguc ménda auma maṅgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uṅahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémaṅ.

6 Ménénéṅ mén geza-

wagucnéj uŋa téréyanéj
hénaorij tuŋa tuŋa onac ac
énézézac imi nimmac.

*Filadelfia hénaorij ionac
bianjac ara.*

⁷ Filadelfia hénaorij ionac
kua meme uŋagina ac
yomuhuc omina, téréya
zéma héla miŋina, Dawidiac
ama wétéya késa kekera,
nagu metecgéma auyu
ménénj ménj héimacac séc
qahac, waŋu héiyu ménénj
ménj aumacac séc qahac inénj
mia yomuhuc zézac;

⁸ Ninzaŋ, ni kicgaiguc
nagu ménj augénjac nanzac.
Imi ménénj ménj hia ménda
héimac. Neŋ guac wawaŋ
memega ninzua. Gi kucga
komora sac hegénzac, néj
kileŋ acna tohoma qacna
ménda qaecgéneç.

⁹ Ninzaŋ, Biria miŋinawac
hénaorij, eŋaoc nini Yuda
ic zéanzu, néj Yuda ic
héla qahac ikoc ac zéanzu
ionac sugginaiguc toŋara
hama guac hénagaiguc sicgé
gémmuac hinocgé énéçmiwa
neŋ guac siŋga ninzua imi
niŋtegicmu.

¹⁰ Gi nuac nanaŋ seli-
awac ackuazéçna tohoanzaŋ
imuac niŋ ni acguc manam
batucac naléya focdac baec
séc hama ic embac baeciguc
kecanzu i batucgé énéçmimac
nalé imuaru gi galeŋgé
gémba nalé imi qiziziŋgéma
kemmec.

¹¹ Ni foc hamaŋ imuac
gi némacga hegénzac imi
selianec késa keçna ménénj

ménj ic kewu opocga imi
ménda guagicmac.

¹² Ménénj ménj ogicmac
imi Anutunawac oçmuŋiguc
tandélopionj ésécneç kumu
mimaŋ. Waŋu keŋhéi hahéi
qahac naŋseligiyu iwac
qahaiguc Anutunawac qara
zéma Anutuac murunec
kurumeŋ igucneç mama
hahaya Yerusalem qelia
Anutuac ama areŋa yanda
imuac qara zéma nuac qacna
qelia imi omimaŋ.

¹³ Ménénj ménj geza-
wagucnéj uŋa téréyanéj
hénaorij tuŋa tuŋa ac
énézézac imi nimmac.

*Laodikea hénaorij ionac
gezac qézéŋ ac.*

¹⁴ Laodikea hénaorij
ionac kua meme uŋagina ac
yomuhuc omina; Hélaçneç
zémimia, ménzézé ménzéya
qahac, héipuc ic héla zéma
Anutuac zéhicŋi hicŋi imuac
hénihénianéj yomuhuc
zézac;

¹⁵ Ni wawaŋ memega
ninzua. Gi imi doku saŋgeŋa
qahac geriwaguc qahac.
Saŋgeŋa me geriwaguc
keçbunec zéma ninzua.

¹⁶ Gi imi imuhuc suc-
giraiguc doku sasakola
kecanzaŋ, saŋgeŋa me
geriwaguc qahac imuac
niŋ kuana igucneç lomba
mawésémaŋ.

¹⁷ Gi geŋga niŋac ni
mériaŋnaguc iwawai sasala
henénzac imuac ni imuac
me imuac ménda hoc-
maŋ zéanzaŋ, néj zapi
qeçeya, mété qététaŋa,

maḡeḡeya, kic hilic, zéma lianlian kecaṅaṅ imi ménda niṅtegicṅaṅ.

¹⁸ Imuac gi hinocgé génzua. Nuarunec goli gericnéṅ zegési gésia imi boṅa mena mériaṅgaguc wammac. Waṅu séwi usu lalacnec boṅa mema héina hiṅgaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Waṅu kicgawac sacmasi boṅa mema kicga naecmima hémbésémaṅ.

¹⁹ Ni imi siṅ niṅénécmianzua séc zémindiṅi ḡemindiṅi waṅ énécmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémaṅ.

²⁰ Ninṅaṅ, ni nagu séṅgaṅgeṅaiguc héichéicgéma nanzua, waṅu méṅnéṅ méṅ ewana nimma nagu aunéṅu neṅ qeriaiguc emba inéṅ niguc neṅ i guc nekawunec oneḡone wamma tacbi.

²¹ Méṅnéṅ méṅ ogicmac imi neṅ ogicma maṅḡocnawac ic kewuac tataciguc tacanzua ésécnec neṅ titiṅa miwa nuac tatac edamuyaguc imuaru momacnec tacbic.

²² Méṅnéṅ méṅ geza-wagucnéṅ Uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa ac énézézac imi nimmac.

4

Kurumenṅiguc mepé qepési wammigic héṅec.

¹ Waṅu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumenṅiguc nagu méṅ auauyawac naṅec. Waṅu

walac ac ewa témunṅ hétéṅa éséc niṅi imuacnec muṅguc yomuhuc nézéyec; Gi you éréna kecma iwawai hicṅimac imi gézéwa hénna.

² Imuhuc nimba duṅa focdac uṅanéṅ népésiyu imuac qeriaiguc keru. Waṅu hémba kurumenṅ iguc ic kewu tatac méṅ taru imuaru ic méṅnéṅ tarec.

³ Waṅu tarec iwac alaṅ tanera imi zasipa hoc ḡoucḡoucḡia zéma kanelian hoc pésia déṅgéṅa ésécnec, waṅu asoṅ furicnéṅ ic kewu tatac imi sécḡé lelecgéma naṅec. Waṅu imuac alaṅa imi emerade hoc téṅḡiṅ téṅḡiṅa ésécnec.

⁴ Waṅu ic kewu tatac imuac lelec leleciguc ic kewu tatac 24 taru imuaru galeṅ 24 tacḡic. Waṅu séwi usugina horua lalaclalac zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinéṅ memeya héima tacḡic.

⁵ Ic kewu tatac imuarunec pilitic asaha zéma buṅ parandaṅ zéma imuac hondondoṅa meric merira héréma mayec. Waṅu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi Anutuac uṅa 7 iminéṅ kifa yanda 7 bélaṅaguc ésécnec zema naṅḡic.

⁶ Waṅu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi iwawai kondunṅ ésécnecnéṅ heyec. Imi mia kirunṅ me kristal hoc ésécnec qilic qilicyaguc.

Waṅu ic kewu tatac imuac maréṅa néwéc néwéc igucgeṅ zéma lelec leleciguc imi yaṅ kekecginaguc 4

naṅgic, waṅu yaṅ imuac wésé andiaiguc imi kicnéṅ sécgé énécmima hedarec.

⁷ Yaṅ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, méṅ andiaiguc imi buru-makao iwa sac qelia tanec ésécnec, iorac andégiraiguc naṅec imi ic tanec ésécnec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima kenkenja ésécnec.

⁸ Waṅu yaṅ kekecginaiguc 4 imi eṅac eṅac qeṅgaṅgina 6 he énécmiyec. Waṅu qeṅgaṅgina duandia zéma maréṅaiguc kicginanéṅnec sécgéma heyec. Waṅu siṅi kaiwe tac niṅgina qahac yomuhuc legic héima naṅgic; Téréya, téréya, téréya, Miṅ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waṅu kecma hamac.

⁹ Waṅu yaṅ kekecginaiguc 4 ieneṅ ic kewu tataciguc tacma nalé tetecgia qahac kecaṅzac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammiaṅgic séc

¹⁰ ic kuney 24 ieneṅ méṅ ic kewu tataciguc tacma nalé tetecgia qahac kecaṅzac iwac wésiaiguc sigéma mepésimima ic kewu opocgina imi tatac imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic.

¹¹ Miṅ Kewu Anutunina, geṅgaoc iwawai moczoṅ zéhicṅi mihicṅi wandac-nec, guac ewa siṅgawac séc zéhicṅina kekecginaiguc heaṅzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kuc-gawac mepési géṅgəṅawac

séc eegaguc wanzaṅ.

5

Rama zéma kiwi limbi limbiṅa.

¹ Waṅu neṅ hémba ic kewu tataciguc tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi limbiṅa méṅ heyec. Waṅu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyaṅucnec waṅu sapé 7 asé kiwiyaṅuc iminéṅ meseli seliawac heyec.

² Waṅu hémba kua meme uṅa kuhagucnéṅ ac ewaya kuney yandanec qacma yomuhuc zéyec; Mérénéṅ kiwi limbi limbiṅa yomi sapéya métima hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac?

³ Kurumeṅ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaguc kiwi imi hutumac me olommacac séha méṅ ménda kerec.

⁴ Waṅu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha méṅ ménda keru hochipiṅi. Imuac ni siac howuc howuc siari.

⁵ Imuhuc wamba ic kuney ionarunec méṅnéṅ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion méṅ Yudawac areṅ zéma Dawidiac gétéya iguc-necnéṅ onogicdaczac imi héṅ tegichésémaṅ. Imuac inéṅ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶ Waṅu neṅ hémba ic kewu tatac taru néwéc néwéc yaṅ kekecginaiguc 4 lelecgéma naṅgic, ic kuney ieneṅ lelecgéma tatacginaiguc tacgic momac yanda ionac

sucginaiguc rama sac qeli mén nanec. Rama imi bec-
nec humuc mihicṅi mimia
tanec. Waṅu iliha 7 zéma
kiwa 7 hemiyec. Waṅu kiwa
7 imi mia Anutuac uṅa 7 baec
séc méli énécmiyec imi eneṅ
mia.

⁷ Waṅu rama sac qeli inéṅ
mia kemma ic kewu tat-
aciguc tarec iwac méra héiya
igucnec kiwi limbi limbiṅa
imi wagirec.

⁸ Wagiru yaṅ kekecginaguc
4 zéma ic kunéṅ 24 ieneṅ
ramawac wésiaiguc simiṅ
héimigic. Ic kunéṅ ieneṅ
eṅac eṅac gita zéma zéic
golinéṅ memeya hofac
héméṅa hiabia kuaya qeqeya
késama nanṅic. Waṅu hofac
héméṅa hiabia imi mia
métére ic ionac zéwelec
welecgina imi mia.

⁹ Waṅu ieneṅ legic qelia
mén yomuhuc héigic,
Geṅ imi kiwi limbi lim-
biṅa imi mema sapéya
métiwésémaṅac séc eegaguc
wanzaṅ. Becnec gugic hu-
muma sacganéṅ baec séc ic
embac séwi tanecgina hénia
hénia igucnec, acgina hénia
hénia igucnec, gawamaṅ
hénia hénia igucnec hahaya
boṅ hérégina mema Anutuac
buṅahéra onopocnec.

¹⁰ Waṅu geṅ mia Anutun-
ina welen qemimu niṅac
héṅgaleṅ ama areṅa yanda
zéma hofac oo ichéra kumu
énécminec. Waṅu ieneṅ bae-
ciguc ic kewu waṅ énécmima
kecmu.

¹¹ Waṅu neṅ hémba kua
meme uṅa sasala yandanéṅ

ic kewu tatak zéma yaṅ
kekecginaguc zéma ic kunéṅ
imi lelecgé énécmima namma
ac ewa zégic niṅi. Waṅu kua
meme uṅa zaṅgégina imi 10
tauseṅac tuṅa tuṅa zéma 1
tauseṅac tuṅa tuṅa.

¹² Ieneṅ kunéṅ yanda
qacma legic yomuhuc zéma
héigic, rama humuc mihicṅi
mimia inéṅ kuha zéma,
mériaṅa zéma, niṅtegic
qiṅtegicya zéma, medac
medac wandac wandara
zéma, zézé bipiya zéma, qac
buṅaya zéma, mepé qepési
imi moczoṅ medacmacac séc
eeyaguc wanzac!

¹³ Waṅu kurumenṅ qa-
haiguc zéma baec qahaiguc
zéma emu baec bawaguc
zéma kondurṅ qahaiguc zéma
iwawai imuac qeriaiguc
keczu moczoṅ yanda ieneṅ
yomuhuc zéma legic héigic;
Ic kewu taticiguc taczac i
zéma rama sac qeli ioraru
mepé qepési zéma zézé
bipi zéma qac buṅa yanda
zéma kuc yandanéṅ nalé
tetecgia qahac hema emma
he érécmimac.

¹⁴ Imuhuc zégic yaṅ
kekecginaguc 4 ieneṅ
hélacnec zégic. Ic kunéṅ
eneṅ mama simiṅ zéma
pakagina héima mepé qepési
waṅ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Waṅu hémba rama mer-
awanéṅ sapéya 7 imuacnec
mén métiyec. Métiyu yaṅ
kekecginaguc 4 ionarunec

ménj imi buṅ parandan
ewaiguc qacma hana zéyec.

² Zéyu hémba becosic lalac-
nec ménj naṅu qahaiguc ic
ménj tarec. Ic imi tewiyaguc
waṅu ic kewu opoc ménj
mimia waṅec. Waṅu Inénj
yaré qema onogicma onog-
icma muṅguc onogicmaṅ zé
keṅec.

³ Waṅu rama merawanénj
sapé qétéya 2 métiyu gezac-
nanénj nimba yaṅ kekeraguc
qétéya 2 iminénj hana zéma
qarec.

⁴ Qaru becosic pésianénj
haréyec. Waṅu qahaiguc
ic ménj tarec inénj mia baec-
iguc luae mesohoyu ic enej
euhumu amumu niṅac ac
wammima, sou yanda ménj
momacnec mimia waṅec.

⁵ Waṅu rama merawanénj
sapéya qété 3 métiyu yaṅ
kekeraguc qété 3 iminénj
hana zéma qaru niṅi.
Waṅu hémba becosic ménj
zapélanénj hayec. Waṅu
qahaiguc ic ménj tarec inénj
réwéri qétéya memeyawac
sigel ménj késa tarec.

⁶ Waṅu ni yaṅ kekecg-
naguc 4 ionac sugcina
igucnec ic ewa ésécnecnénj
hicṅiyu niṅi. Zéyecnéj bali
gocmia usu momacgucac
boṅa imi ai meme momacgu-
cac ai boṅa wammac. Waṅu
wit gocmia usu momagucac
boṅa imi ai meme mo-
macgucac ai boṅa wammac.
Waṅu oliwa halécya zéma
waiṅ gocmia imi ménda

mebiriwésémaṅ.*

⁷ Waṅu rama merawanénj
sapéya qété 4 métiyu yaṅ
kekeraguc qété 4 inénj hana
zéma qarec.

⁸ Waṅu hémba becosic
ménj séwi alaṅa téngiṅ téngiṅ
méiméiya hayec. Ic ménj
qahaiguc tarec iwac qara
imi humuc. Waṅu humumia
ionac baec dumuṅanénj i
méndacmiyec. Waṅu ierenj
baeciguc zawé kembonj
qahac méndemma imuacnec
momacguc imuac siṅgirawac
wammaoc niṅ kuc buṅa
érecmimia. Waṅu sou zéma
béti zéma humuc zéma
baecac hasénj yaṅ imuac
kuhanénj unuhumuyoc.

⁹ Waṅu rama merawanénj
sapé qété 5 métiyu hémba
Anutuac ackuazéc zéma
héipuc acgina niṅac wamma
unugic humugic ionac
uṅaginanénj zaki téréya
héniaiguc tacgic iniri.

¹⁰ Ienenj kucnec qacma
zégic, téréya zéma héla
miṅina Miṅ Kewu yanda gi
nalé dahec mehorugima ic
embac baeciguc keczu imi
ménda zétécgé énécmima
sacninawac kitiwa imi
ménda melenj énécmima
kecbésémaṅ?

¹¹ Imuhuc zégic séwi
usu horua lalacnec miṅ
séc énécmidacma yomuhuc
énézéyec; Nalé hotonadac
tachiarugic welenj qeṅe
alahécgina tosara unugic ini
ésécnec humugic qétégina
sécgéguyuguc ai imi memaṅ.

* **6:6:** Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiṅgic. Imuac goiya
héimimia waṅec.

12 Waŋu neŋ hém̄ba rama merawa iminéh sapé qété 6 métiyu naŋ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniŋ zapéla imuac zuanéh memeya ésécnec waŋec. Waŋu maso howiacnec imi sac ésécnec waŋec.

13 Waŋu kurumeŋu ménisikilu imi luhuc kuneŋ yandanéh qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic.

14 Waŋu kurumeŋ imi mia papia limbigic keŋanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac waŋec. Waŋu baec boŋa zéma konduŋ baec komoc imi hézéracgé énécmimia waŋu tatacгина waigic.

15 Haka imuhuc hicŋiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biŋ qeŋe ic kiwa hécgina zéma hinac mériaŋginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miŋina keckec zéma welen qeŋe ic ieneŋ baŋec zéma baŋa tosara baec boŋaiguc hezac imuac sucnéŋ suciguc saŋgigic.

16 Baec boŋa zéma baŋa énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu tataciguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musaŋgé nénécmigic zégic.

17 Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducŋizac imuac niŋ ic mérénéŋ hia naŋselimac?

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

1 Waŋu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uŋa 4 inicba baec waŋgoŋa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me konduŋiguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niŋ késama naŋgic.

2 Waŋu hém̄ba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uŋa méŋnéŋ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uŋa 4 baec zéma konduŋ mebirimu niŋ kucgina énécmiyu késa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec;

3 Ini mambéc naŋgic Anu-tuac welen qeŋe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmimi tecgéyuguc baec zéma konduŋ zéma ic hésa imi mebirimu.

4 Waŋu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zaŋgégina imi Israélaac qelihéra tuŋa tuŋa ionarunec 144,000 waŋec.

5 Waŋu Yudawac areŋhéra ionarunec imi 12,000, Waŋu Rubenac areŋhéra ionarunec imi 12,000, Waŋu Gadeac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec,

6 Aseriac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Naftaliac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Manaseac areŋhéra ionarunec imi 12,000 waŋec.

7 Waŋu Simeonac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Lewiac areŋhéra ionarunec imi 12,000, waŋu Isakawac

arenhéra ionarunec imi
12,000 wañec.

⁸ Wañu Zabulonac
arenhéra ionarunec imi
12,000, wañu Yosefeac
arenhéra ionarunec imi
12,000, wañu Benzaminac
arenhéra ionarunec imi
12,000, imuhuc asé kiwigina
hai énécmimia wañec.

*Ic tuñ yanda baera baera
igucnec hahaya.*

⁹ Haka imi hémba
baera baera zéma ic
séwigina hénia hénia zéma
héniaorij hénia hénia zéma
acgina hénia hénia igucnec
zangégina yanda méjnéj
méj olommuac séc qahac
imuhucyanéj maleku horua
lalacnec héima méraginaiguc
samae ic hawa meemma ic
kewu tatic imuac wésiaiguc
zéma rama merawa iwac
wésiaiguc nanjic.

¹⁰ Namma kucnec qacma
yomuhuc zégic; anjén titi
imi ic kewu taticiguc taczac
neñañ Anutu i zéma rama
merawa iorac muru hezac.

¹¹ Imuhuc zégic kua meme
uñá ic kewu tatic zéma galeñ
zéma yañ kekecginaguc
imi lelecgéma nanjic imi
moczoñ ic kewu tatic imuac
wésiaiguc simiñ héima kic
tanecgina memama bae-
ciguc héidacma mepésimigic.

¹² Mepésimima yomuhuc
zégic; Hélacnec mepé qepési
zéma zézé bipi zéma niñtegic
qinñtegic zéma ewa hia ac
zéma ee héihéi zéma kuc
zéma medac medac wan-
dac wandacnéj Anutunina

iwac muru nalé tetecgia
qahac hema emma hemac.
Hélacnec!

¹³ Zégic ic kunéj
ionarunec méjnéj nuac
yomuhuc zéyec; Séwi usu
horua lalacguc imi méré
méré enéj, wañu dimuacnec
hagic?

¹⁴ Qesi néñu ac yomuhuc
melemma zéyi, miñna
geñgaoc ninzañ. Wañu inéj
nézéma zéyec; Imi enéj
zéra waiya qeria igucnec
hagic. Wañu rama merawa
iwac sawanéj séwi usugina
imi zuacyacgégic lalacnec
wandaczac.

¹⁵ Hénia imuac niñac
yomi enéj Anutuac ic kewu
tatic imuac wésiaiguc ke-
canzu. Wañu iwac ocmuñ
téreyaiñic sinji kaiwe séc
Anutu mepésimigic ic kewu
taticiguc taczac inéj ionac
qacginu hali ésécnec wañ
énécmimac.

¹⁶ Wañu muñguc tomenjina
héla qahac ménda wamma
déménjina muñguc doku
niñac qañgararañ ménda
qemac. Wañu kaiwe
me iwawai geriwagucnéj
ménda kasoñi énécmimac.

¹⁷ Hénia imi yomuhuc;
Ic kewu tatic imuac na-
muñaguc rama merawa
nanzac inéj mia galeñgé
énécmima, doku hogocya
kekecyaguc imuaru qindiñi
énécmima kemmac. Wañu
Anutunéj kic masigina
moczoñ kicgina igucnec
zuacénec midacmac.

8

*Sapé 7 zéma héméŋa
memeyawac goli zéic.*

¹ Waṅu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumenjiguc némbéh hichjima heyu 30 minit imuac séc waṅec.

² Imi tecgéyu kua meme uṅa 7 Anutuac wésiaiguc naṅgic inicba témuṅ 7 énécmiyu késa kecgic.

³ Waṅu kua meme uṅa ménhénéj ziniṅ wanafu sasala mimia waṅu sokoc golinéj memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naṅec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc zaki téréya golinéj memeya imuaru haimimaṅ zé mema hayec.

⁴ Waṅu hofac héméŋa hiabia iminéj météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uṅa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eṅec.

⁵ Kua meme uṅa iminéj imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméŋaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiṅgarec. Hiṅgaru zalalak zéma buṅ parandaṅ gururu meric merira zéma pilitic héiyu naṅ meyec.

Aiṅ témuṅ 7.

⁶ Waṅu kua meme uṅa qété 7 témuṅginaguc ienenéj témuṅ qewiṅ zé efiamic.

⁷ Waṅu kua meme uṅa qété 1 iminéj témuṅa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulaṅgia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waṅu ic zuṅ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waṅu tataṅ qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Waṅu kua meme uṅa qété 2 inéj témuṅa hiyec. Hiyu iwawai ménj baec boṅa yanda geric bélaṅaguc tanec imuhucyanéj konduniguc gilimimia waṅu kondun haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waṅec.

⁹ Waṅu kondun qeriaiguc yaṅ kekecginaguc imi tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudacgic kondun qahaiguc zéic sasala imi acguc tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézéh qézéhgedacgic.

¹⁰ Kua meme uṅa qété 3 inéj témuṅa hiyec. Hiyu widi yanda ménj kifa yanda ésécnec bélaṅaguc imi kurumenj igucnec mama doku téfara tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec.

¹¹ Waṅu widi imuac qara imi kumiṅ howura waṅu imuac niṅ doku haréwécnec momacgucac séc imi howuc wandaru doku howuc howuc iminéj mebiru

énécmiyu ic embac sasala humugic.

12 Waṅu kua meme uṅa gété 4 iminéṅ témuṅa hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, sikilu méndéṅ énécmiyu tuṅa haréwéc waṅu imuacnec momacguc imi unuhumu-darec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndéṅ haréwéc waṅu imuacnec momacguc asaha qahac waṅec, waṅu siṅi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waṅec.

13 Waṅu ni muṅguc hémma gezacnanéṅ nimba sawaiguc kuntac méṅ putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uṅa haréwéc méṅ témuṅginaguc imuac niṅ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéṅ hemac!

9

1 Waṅu kua meme uṅa gété 5 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyu neṅ hémba sikilu méṅ kurumeṅ igucnec tecgéma baeciguc mayec. Waṅu inéṅ mia uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac wétéya mimiawac késa kerec.

2 Waṅu inéṅ uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac wézéra auyu imuacnec hofac siṅindéndéṅgia yanda

éréyec. Éréyu baec séséṅ imuac hofac yanda niṅac kaiwe zéma sawanéṅ siṅidéṅgéyec.

3 Waṅu hofac qeria igucnec zikoṅ eneṅ baec séṅgaṅgeṅ érégic. Waṅu ieneṅ baecac kuaṅkuaṅac kuha ésécnec kuc buṅa yanda énécimia.

4 Waṅu ieneṅ baeciguc ketekecqarṅ kiwiya téṅgiṅ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebiri énécmiyu, néṅ ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebiri énécmiyu niṅac zéénéc mimia waṅec.

5 Waṅu unugic humumu niṅac qahac, néṅ eṅ maso 5 kirc qiric waṅ énécmiya qenzeṅ manzeṅ mihicni énécmiya kecmu niṅ zézéya. Waṅu qenzeṅ manzeṅ imi mia kuaṅkuaṅ néṅ ic méṅ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya.

6 Waṅu nalé imuaru imi ic eneṅ humuwiṅ zé wamma zéwelectmu, néṅ imuac buṅa ménda énécmiya wammaç. Waṅu humuc niṅac yaíwisisiṅ memu, néṅ humucnéṅ néṅgac énécmiyac.

7 Zikoṅ ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc kembinaç zé yaréac iwawai megic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéṅ memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec.

8 Waṅu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéṅ he énécmiyec. Waṅu zécgina

imi laionac zéra ésécnec.

⁹ Waŋu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aijnénj memeya ésécnec heyec. Waŋu qeŋgaŋgina urumeŋa imi karisi becosic sasalanénj yaréiguc kembiŋ zéma usujnec keŋgic qa-canžac héténj imuac séc.

¹⁰ Waŋu zigina imi kuaŋkuaŋac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buŋagina imi maso 5 séc ic embac mebiri énécmimuac séc.

¹¹ Waŋu ionac muru miŋ kewugina kecénécmyec. Imi mia uŋa biria ionac baec dumuŋa imuac kua meme uŋaya. Qara Hebiriao aciguc Abadon, Girik aciguc Apollion, neŋaŋ aciguc Kisikiyon uŋa.

¹² Kunta neinéj yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keŋu tecgézac. Waŋu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Waŋu kua meme uŋa qété 6 iminéj témuŋ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinénj memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa ménj hicŋiyu niŋi.

¹⁴ Hicŋima kua meme uŋa qété 6 témuŋa késa naŋec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uŋa 4 qaté énécmimiawac keczu imi hulac énécmigic.

¹⁵ Waŋu kua meme uŋa 4 hulac énécmiyu yawuŋ ménj imuac maso ménj imuac kaiwe ménj imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducŋiyu

baec séc ic embac méndénj énécmigic tuŋgina haréwéc waŋu imuacnec tuŋgina momacguc imi unuhumumu niŋac mézézéŋgé énécmimia.

¹⁶ Waŋu yaré ic tuŋginaguc becosiciguc tatac ionac qétégina 200 milion imuhuc zégic niŋi.

¹⁷ Uŋaiguc héhéŋa imuhucgeŋ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicha tétéc saiwa imi alaŋa geric ésécnec péscipésiha zéma qouc qouc zéma qouc qouc imuhucya héima kecgic. Waŋu becosic ionac orucgina imi laionac oruŋa ésécnec. Waŋu kuagina igucnec imi geric bélaŋa zéma hofac zéma salfa mayec.

¹⁸ Waŋu ionac kuagina igucnec geric bélaŋa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicŋiyec iminéj ic embac méndénj énécmiyu tuŋgina haréwéc waŋu imuacnec tuŋ momacguc imi unuhumudagcic.

¹⁹ Waŋu becosic ionac kuc buŋagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waŋu zigina imi qaté mokoleŋ oruŋa ésécnec. Waŋu iminéj ic embac mebiri énécmiyec.

²⁰ Waŋu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ieneŋ haka biria méraginanéj waŋgic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néj uŋa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aij pésia me hoc me ichésa mema méraginanéj memeya kicgi-

nanéŋ hémmuac séc qahac, gezacginanéŋ nimbiŋac séc qahac, waŋu hénaginanéŋ kenŋa wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic.

²¹ Waŋu ic unuhumugic imi zéma paŋge manira zéma kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa melen ménda waŋgic.

10

Kua meme uŋa kiwi limbi limbiŋaguc.

¹ Waŋu kua meme uŋa kuha yanda ménénéŋ hosusunéŋ aturu amuma kurumenŋ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asoŋ firic heyec. Waŋu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waŋu héná héréra imi geric bélaŋa tandé lopioŋ tanec ésécnec.

² Waŋu mériaiguc kiwi limbi limbiŋa hutuhutuya komora ménéŋ késa kerec. Waŋu héná héiyanéŋ konduŋ qahaiguc, héná kanyanéŋ baeciguc tima nanŋec.

³ Namma ac kucnec qacma laionnéŋ géréréc géanzac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buŋ parandaŋ 7 ieneŋ momacnec qacgic.

⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omaŋ zé wamba kurumenŋ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niŋi. Buŋ parandaŋ 7 ieneŋ zégic imi ménda oma hunuŋ mena eŋ taru.

⁵ Waŋu kua meme uŋa héŋi inéŋ konduŋ zéma baec

tima nanŋec inéŋ mia méra héiyanéŋ kurumenŋiguc meyacma yomuhuc zéyec;

⁶ Waŋu tetecgia qahac kecma kurumenŋ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, konduŋ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczoŋ yanda zéhicŋiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia ménéŋ ménda hemac.

⁷ Kua meme uŋa qété 7 témuŋa himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saŋa welen qeŋe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéŋ hélaguc wandacmac.

⁸ Waŋu kurumenŋ igucnec ac hicŋima nuac muru mayec ewa iminéŋnec muŋguc nézéma yomuhuc zéyec; Geŋ kemma konduŋ zéma baec tima nanzac kua meme uŋa iwac mériaiguc kiwi limbi limbiŋa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaŋ.

⁹ Imuhuc zéyu neŋ kua meme uŋa iwac muru kemma kiwi limbi limbiŋa komora imi néna zéma ézéwa kua meme uŋanéŋ mema nena guac tomenŋaiguc imi howuc howura wammac, néŋ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siŋaguc wammac zéyec.

¹⁰ Imuhuc zéyu neŋ kua meme uŋa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiŋa komora imi mema

neyi. Newa kuanaiḡuc imi morombazecac doku ésecnec siṅaḡuc waṅec, néṅ hiṅḡacma nuac tomeṅṅaiguc imi howuraḡuc waṅec.

¹¹ Waṅu inéṅ yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamaṅ hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muṅḡuc andiawac ara énézézésemaṅ.

11

Héipuc ic éréhéc.

¹ Waṅu uṅ kemaṅa tac ésecnec méṅ némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuṅ téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési wanḡu ionac zaṅḡégina imi momacnec oloṅ énécmia.

² Waṅu ocmuṅac ama sombeṅ imuac séha imi ménda olomma eṅ waina hemac. Ama sombeṅ imi mia ic enia ionac wai énécmimia. Imuac niṅac ieneṅ maso 42 imuac séc ama areṅa yanda imi eṅ tima keṅha wammu.

³ Waṅu ni héipuc ic éréhécna kuc buṅa érécmiwa iereṅ maleku sogawac buṅa héima ai meme 1260 imuac séc bianḡac ara énézému.

⁴ Iereṅ imi baec yomuac Miṅina Anutu iwac wésiaiguc nanaṅa oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia.

⁵ Ic méṅnéṅ méṅ mebiru érécmimaṅ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélaṅanéṅ éréma

hažéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méṅnéṅ mebiru érécmimaṅ zé wammac imi inéṅ imuhuc humucac buṅa wammac.

⁶ Waṅu iereṅ imi kuc buṅaḡiraḡuc. Imuac bianḡac ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niṅ kurumeṅ hézigéyoc. Waṅu ac zéyic dokunéṅ sac wammac niṅ kuc buṅa he érécmizac. Waṅu siṅgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianéṅ baec imi qemaoc.

⁷ Waṅu iereṅ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uṅa biriawac baec dumuṅa imuarunec yaṅ biria yanda iminéṅ éréma yaré waṅ érécmima iriyu humumaoc.

⁸ Humuyic qamocgira wai érécmigic ama areṅa yandawac hénia yandaiguc hemaoc. Waṅu ama imuac qara imi qeri uṅawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miṅ kewugiranéṅ ama areṅa yanda imuaru mia ic héṅgeṅa wéndaraiguc qegic humuyec.

⁹ Waṅu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia séc ic embac ieneṅ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méṅac bakia kicginanéṅ iricma kecma kicsuanḡiguc ménda téṅgé érécmimu niṅac qetalimu.

¹⁰ Waṅu kua meme ic iereṅ imi baecac ic embac

ac geriwiguc waṅ énécmima yéwéri mihicṅi énécmiyoc. Héniá imuac niṅac ieren humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu.

¹¹ Waṅu ai meme haréwéc zéma méṅac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéṅ hama iorac qerigiraiguc hiṅgarec. Hiṅgaru yacma hénagiranéṅ tima naṅoc. Waṅu iricma naṅgic ionac muru bac yandi yandi kunéṅ yanda hicṅi énécmiyec.

¹² Waṅu kurumeṅ igucnec qaṅac kunéṅ yanda iorac muru yomuhuc mayu niṅoc, iri you éréyic. Waṅu ieren ac imi nimma hazéc hécgira ieren iricmanec naṅgic hosusuiguc kurumeṅu eṅoc.

¹³ Eṅic nalé idacmuaru mia naṅ yanda meyec. Meyu ama areṅa yanda méndéṅ mimia 10 imuacnec momacguc iminéṅ zéṅgéyec. Waṅu naṅ mema heyec imuac suraiguc ic zaṅgégina 7,000 humugic. Waṅu wai énécmimia ienen bacgina yandiyu kurumeṅ miṅina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéṅ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéṅ hama kenzaoc, néṅ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Waṅu kua meme uṅa qété 7 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyu kurumeṅiguc ac ewa yanda sasala hicṅima yomuhuc zéyec. Baecac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi Miṅ Kewunina Kristoac héṅgaleṅ ama areṅa yanda

wammac. Waṅu inéṅ nalé tetecgia qahac galeṅgéma kecma emma kecmac.

¹⁶ Waṅu qeriawac galeṅ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ienen simiṅ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic.

¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miṅ Kewunina Anutu, kecnecac keczaṅ, medac medac wandac wandac miṅina geṅgaoc, kuc yanda késama ic kewu waṅ nénécmianzaṅ.

¹⁸ Baera baera ic enéṅ qeri geric waṅgénzu. Imuac guac qeri gericgawac buṅa hazac. Humuc ic niṅgési énécmima welen qeṅe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qaṅgawac eeya héimianzu, kunéṅ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzu imi mebiric énécmiwésémaṅ imuac naléya hazac.

¹⁹ Waṅu kurumeṅiguc Anutuac ocmuṅ aṅgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanéṅ ocmuṅ qeriaiguc winiṅu hicṅiyec. Waṅu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buṅ parandaṅ zéma naṅ zéma komboc luhuc selia qeyec.

12

Embac zéma mazuaṅ.

¹ Waṅu kurumeṅiguc sésécac haka kunéṅ yanda yomuhuc hicṅiyec, embac méṅnéṅ kaiwe maleku ésécnec héima naṅec. Waṅu

hénaya bawaiguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec.

² Waṅu embac iminéṅ hériyaguc waṅu, merac memac niṅ azi kiyu, yaiwisinṅ wamma tarec.

³ Imuhuc waṅu sésécac haka ménṅ kuruménṅ igucnec hicṅiyec. Ninzu, mazuaṅ yanda pésia ménṅ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keṅec.

⁴ Waṅu zianéṅ kurumenṅiguc sikilu tuṅ haréwéc igucnec tuṅ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaṅ zé wawaṅa iwac wésiaiguc merac meyu qécgémaṅ zé nimma tarec.

⁵ Waṅu embac imi naṅawac meyec. Waṅu naṅa imi kecma ic kewuac aiṅ tacnéṅ baera baera galeṅgé énécmimac niṅ zé mimia. Waṅu naṅa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatac imuac wésiaiguc wagicma eṅec.

⁶ Waṅu embac imi baec kéra kérésiaiguc néṅgacma keṅec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héṅgaleṅ wammimu niṅ Anutunéṅ duṅ tatara ménṅ bianṅac buṅa mihicṅi miyu heyec.

Kua meme uṅa Mikaelnéṅ mazuaṅ nesimiyu keṅec.

⁷ Waṅu kurumenṅiguc yaré téma hicṅiyec, kua meme uṅa Mikael zéma kua meme uṅahéra ieneṅ mazuaṅac

hazéc wamma yaré waṅṅic mazuaṅ zéma kua meme uṅahéra ieneṅ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic.

⁸ Waṅu mazuaṅ zéma ieneṅ kawali ménda wamma maunudarec. Waṅu kurumenṅiguc titiṅa ménṅ ménda he énécmiyec.

⁹ Waṅu mazuaṅ yanda nesimigic néṅgacma mayec. Mazuaṅ imi mokoleṅ wahala kuwi zéma Biria miṅina zémimia imi mia. Inéṅ kurumenṅ bawaiguc keczu imi moczoṅ ikoc waṅ énécmianzac. Waṅu nesimiyu baeciguc mayec. Waṅu kua meme uṅahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic.

¹⁰ Waṅu kurumenṅiguc ac ewa yanda ménṅ yomuhuc hicṅiyu niṅi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicṅima Anutuaru siṅi kaiwe séc aciguc onopocaneṅc imi qegiligic mayec. Imuac niṅac deguc neṅaṅ Anutuninawac aṅgéṅ titi zéma kuc zéma héṅgaleṅ ama areṅa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buṅanéṅ hicṅi hazac.

¹¹ Waṅu dac muna hécnina ieneṅ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéṅ hazéc imi ogicgic. Ieneṅ imi humucac décyaguc kereṅgic, néṅ kekecginawac ewa éréhécc ménda waṅṅic.

¹² Imuac niṅac, kurumenṅ zéma imuaru kekecginaguc kecanzu ini, ségiségi waṅṅic!

Waŋu Biria miŋinanéŋ eŋeya naléya imi hotoŋa wanžac imi niŋtegicma qeri biric kunéŋ yanda nimma mayec. Imuac niŋac baec zéma kondun imuaru imi yéwéri hemac.

13 Waŋu mazuaŋ imi baeciguc nesimimia waŋec imi héŋtegicma embac naŋawac meyec imi qenesi wammiyec.

14 Waŋu embac imi kunta nei kunéŋ yandawac qeŋgaŋ héréra mimia waŋec. Imuac niŋac inéŋ mazuaŋac héŋacya mema hia néŋgacma putitima keŋec. Kemma baec kéra kérésiaiguc imuaru nalé éréhécnéŋ méŋ zéma bakia imuac sécdac héŋgaleŋ waŋ mimiawac kerec.

15 Waŋu mokoleŋ imi dokunéŋ embac imi késama kemmac niŋac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec.

16 Waŋu baecnéŋ embacwac méra mima kuaya aŋgéma doku mazuaŋnéŋ loŋec imi qécgédarec.

17 Waŋu mazuaŋ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima liliŋgéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niŋtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aŋgétima kecaŋgic iniguc yaré qemaŋ zéma

18 kondun sakasaciguc

naŋec.*

13

1 Waŋu ni hémba kondun qeria igucnec yaŋ biria méŋnéŋ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waŋu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keŋec. Waŋu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waŋ mimianéŋ hema keŋec.

2 Yaŋ zéracug héŋi imuac tanera imi pusi kunéŋ yanda leopad yaŋ ésécnec, héná méria imi haséŋ yaŋ bea imuac méria ésécnec, waŋu kuaya imi haséŋ yaŋ laion kuaya ésécnec, waŋu mazuaŋ iminéŋ eŋeya kuha zéma ic kewu tatacya zéma qac buŋa imi yaŋ biria iwac waimiyec.

3 Waŋu hémba yaŋ imuac oruha méŋ imi hézén hézénŋia humumia ésécnec hemiyec. Waŋu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic eneŋ yaŋ imuac hémma welicgéma méndacmigic.

4 Waŋu mazuaŋ iminéŋ yaŋ imuac ic kewuac qac buŋa miyec. Imuac niŋac ic embac ieneŋ yaŋ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Mérenéŋ yaŋ imuhucyawac séc? Mérenéŋ i guc efima yaré qemacac séc?

5 Waŋu yaŋ imi séwi eŋeŋawac ackuazéc zéma mematitiac ackuazéc zémacac niŋ kuaya biria

* 12:18: Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kemaŋa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kemaŋa 18 imi héla qahac eŋ hezac.

haimimia waṅec. Waṅu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec.

6 Waṅu yaṅ iminéṅ kuaya aṅgéma Anutu zébiri wammima qac buṅaya zéma iwac ocmuṅa zéma tosara kurumeṅiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waṅ énécmiyec.

7 Waṅu ic embac téréya hazéc waṅ énécmima yaré qema onogicmac niṅac ic kewuac buṅa qemimia waṅec. Waṅu séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi kewu waṅ énécmimac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec.

8 Waṅu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumeṅ zéhicṅiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecanzu imi eneṅ moczoṅ yaṅ biria imi mepési migic.

9 Méṅnéṅ méṅ geza-wagucnéṅ ac yomi nimmac.

10 Hésa amawac buṅa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buṅa imi sounéṅ héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ieneṅ ninzéṅ ninzéṅginaiguc selianec naṅ selimuac hezac.*

11 Waṅu baec qeria igucnec yaṅ biria méṅ éréyec. Éréyu hémba rama merawa ésécnec iliha éréhéc heyec,

néṅ ara imi mazuaṅ mokolen ésécnec zéyec.

12 Waṅu yaṅ iminéṅ yaṅ walac éréyec iwac kuc buṅa sécyā imi iwac kiwaiguc haisésécya waṅec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu becneṅ yaṅ walac hicṅjima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiṅ héimigic.

13 Waṅu inéṅ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumeṅ igucnec geric bélaṅa baeciguc maanzac.

14 Haka méréra imuhucya memac niṅ kuc mimia waṅec. Waṅu yaṅ walac hicṅiyec iwac kiwaiguc haka imuhucya mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounéṅ héihéiya imi misiriyu qeliyec yaṅ biria iwac baniaraya memu zéma énézéyec.

15 Waṅu kuc buṅa qemimia waṅec imuac niṅ yaṅac ireha imi kekecyā haimiyu baniaraya iminéṅ ac momacnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yaṅ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec.

16 Waṅu inéṅ ic embac moczoṅ yanda, ic kunéṅ me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miṅsuc kekec me weneṅ qeqe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai

* **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzéṅ ninzéṅgina zéma nanāṅ seli imi imuaru mia hezac.

énécmimia wammac niṅ zéyec.

¹⁷ Waṅu asé kiwiya imi qahac waṅu méṅnéṅ mén soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac waṅec. Asé kiwi imi mia yaṅ imuac qara me qara imuac qétéya.

¹⁸ Niṅtegic qinṅtegic ac imi yomuhuc, Ic mén niniṅa asac asaria hemizac inéṅ yaṅ imuac qétéya olomma niṅasarimac. Qété imi mia ic ménac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

¹ Waṅu neṅ hémba rama merawa imi Zion baec boṅaiguc naṅec. Waṅu i guc ic 144,000 moacnec naṅgic. Waṅu pakaginaiguc rama merawa iwac qara zéma maṅgocyawac qara ogic heyec.

² Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa mén hicṅiyu niṅi. Nimba doku dudunṅ yandawac hétéṅ imuhucya zéma buṅ parandanṅ ésécnec waṅec. Waṅu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eneṅ gita kulele héré qegic qacanzac ésécnec.

³ Ieneṅ imi ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaguc
⁴ zéma qerawac galenṅ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Waṅu legic imi ic tosara niṅareṅgéma héimuac séc qahac waṅec, néṅ 144,000 baec igucnec doegina meénécmimia ieneṅ sac imuhuc wammucac séc waṅec.

⁴ Ieneṅ mia embac iniguc momacnec ménda mebiri amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéṅ dimia me dimia keṅu séc méndac mima keṅaṅgic. Waṅu ic embac sugcina igucnec boṅhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac waṅgic.

⁵ Waṅu kuaginaiguc ikoc ac mén ménda hicṅiyu niṅgic, néṅ késpedes solanṅ kecgic.

Kua meme uṅawac gezac qézéṅ ac.

⁶ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ kurumeṅ sawaya imuac suraiguc putitima keṅu héṅi. Inéṅ mia baec séc ic embac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia ionac mia buṅa suruc hiabia hehe selia énézémanṅ zé késa kerec.

⁷ Inéṅ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé teggé naléya imi ducṅima hazac imuac niṅ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic enu. Inéṅ kurumeṅ zéma baec, kondunṅ zéma doku kiwa sasala mihicṅi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keṅu andiaiguc kua meme uṅa mén méndac mima keṅec qétéya éréhécnéṅ yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama areṅa yanda Babilon! Ama iminéṅ mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac wainṅ

doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waŋu andiaiguc kua meme uŋa ménj qétéya haréwécnéj méndacma kemma kunéj yanda qacma yomuhuc zéyec; Méjnéj ménj yaŋ biria me iwac baniarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi

¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac waiŋ selia imi nemac. Waŋu waiŋ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ienej imi kua meme uŋahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaŋa zéma salfanéj qenzenj manzenj mihicŋi énécmimia wammac.

¹¹ Waŋu qenzenj manzenj imuac hofacnéj nalé tetcgia qahac éréma emmac. Méjnéj ménj yaŋ biria zéma imuac baniarayawac mepé qepési wammu imi zéma méjnéj qarawac asé kiwiya memac ionac imi siŋi kaiwe séc tachiahiaru ménj ménda he énécmimac.

¹² Imuac mia ic embac téréya eneŋ réwériiguc naŋselima kecanzu. Ienej mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ninzénj ninzénjgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Waŋu kurumeŋ igucnec ac ewa ménj yomuhuc mayu niŋi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miŋ Kewuninawac qeriaiguc humumu ieneŋ mériaŋginaguc.

Imuhuc zéyu uŋa téréyanénj yomuhuc zéyec; Hélacnec! wawaŋ memegina imuac hélanénj méndac énécmimac imuac niŋ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

Baeciguc héla memeac nalé hayec.

¹⁴ Waŋu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc ménj icac naŋa ésécnecnéj tarec. Waŋu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinénj memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miŋgaŋ qizilicyaguc imuac késama tarec.

¹⁵ Waŋu ocmuŋ igucnec kua meme uŋa méjnéj mama ménj hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miŋgaŋ miŋgaŋgianénj héima tocgowésémaŋ. Héla gocmia imi moczoŋ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducŋizac.

¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inénj souya miŋgaŋ miŋgaŋagucnéj giliyu keŋha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocco énécmimia wandarec.

¹⁷ Waŋu kua meme uŋa méjnéj ocmuŋ kurumeŋiguc tarec imuacnec mayec. Waŋu i imuhucyanec souya zéra miŋgaŋ qizilicyaguc késa kerec.

¹⁸ Waŋu kua meme uŋa ménj gericac galeŋa keczac inénj zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miŋgaŋa zéra qizilicyaguc késa

kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiŋ gocmia imi qaodaczac imuac niŋac gi souga zéra miŋgaŋa qizilicyaguc iminéŋ baeciguc waiŋ héla gocmia hezac imi héima tocgéna.

¹⁹ Zéyu kua meme uŋa iminéŋ souya héiyu keŋha waŋu baeciguc waiŋ gocmia kanzaŋaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiŋ tizi qizizayawac titiŋa kunéŋ yanda imuac qeriaiguc giliyu hiŋgadarec.

²⁰ Waŋu waiŋ tizi qizizayawac titiŋa yanda imi ama yanda imuac séŋgaŋgeŋiguc taru tiziqizizaguc titiŋa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéŋa imuac horua héŋgeŋa imi éréma becosic déméŋginawac séciguc heyec. Waŋu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma keŋec.

15

Kua meme uŋa eneŋ yéwéri 7 késama naŋgic.

¹ Waŋu kurumeŋiguc sésécac haka kunéŋ yanda welic welicgia méŋ hicŋiyu héŋi. Kua meme uŋa 7 ieneŋ yéwéri zérabéráguc 7 késama naŋgic. Anutuac yéwéri zérabéráguc iminéŋ hicŋidaru moczoŋ tecgémac imuac niŋac yéwéri iminéŋ tetecgiawac buŋa wanzac.

² Waŋu muŋguc hémba konduŋ méŋ kiruŋnéŋ memeya ésécnecnéŋ geric bélaŋguc mesoho sohayawac

heyec. Ic embac tosara meseli amuma yaŋ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoŋ héŋara mema ogicdacgic ieneŋ mia konduŋ kiruŋnéŋ memeya ésécnec imuac élélaŋguc Anutuac gita kulele imi késama naŋgic.

³ Namma Anutuac welen qeŋe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miŋ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miŋina, geŋ ai eŋeŋa zéma welic welicgia meanzaŋ. Baera baerawac ic kewu zéma Miŋ Kewu keczaŋ guac héna imi solaŋa zéma hélacnec.

⁴ Miŋ Kewunina, méréneŋ qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawaŋ meme solaŋa imi hicŋitegiczac imuac baera baera ic embac ieneŋ hama wéségaiguc mepési gémmu.

⁵ Waŋu haka imi tecgéyu hémba kurumeŋiguc héipuc acac hali ocmuŋ imuac naguya aŋgéyec.

⁶ Aŋgéyu kua meme uŋa qété 7 yéwéri 7 késa naŋgic ieneŋ ocmuŋ igucnec magic. Ieneŋ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia lineŋ malekunéŋ memeya imi héima kecgic. Waŋu tétécginaiguc rikun maŋkepela golinéŋ memeya imi zikima naŋgic.

⁷ Waŋu yaŋ kekecginaiguc 4 naŋgic ionarunec méŋnéŋ

sokoc 7 golinéṅ memeya Anutu kekec hémbénaṅa miṅjina iwac qeri birianéṅ sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uṅa 7 ionac énécmiyec.

8 Waṅu Anutuac edamuya zéma kuhanéṅ waṅu ocmuṅ qeriaiguc hofac hicṅjima kuaya qedarec. Waṅu kua meme uṅa 7 ionac yéwéri zérabéraguc 7 imi ménda tecgéyunec méṅnéṅ méṅ ocmuṅ qeriaiguc emmacac séc qahac waṅec.

16

Zéic Anutuac qeri gericyanéṅ kuaya qema heheya.

1 Waṅu ocmuṅ qeria igucnec ac ewa kunéṅ yandanéṅ mama kua meme uṅa 7 yomuhuc énézéyu niṅi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéigic.

2 Waṅu kua meme uṅa qétéya momacguc inéṅ kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwagucnéṅ ic embac yaṅ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicṅjiyec.

3 Waṅu kua meme uṅa qétéya éréhéc inéṅ zéicya konduniguc qocgéyu kondun imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waṅec. Waṅu konduniguc lambéc zéma iwawai kekecginaguc imi moczoṅ humudacgic.

4 Waṅu kua meme uṅa qétéya haréwéc inéṅ zéicya

doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec.

5 Waṅu kua meme uṅa doku aṅgétima kerec inéṅ yomuhuc zéyu niṅi, becaru kecneccac keczaṅ, o téréya miṅjina, imuhuc zéteccgé énécmizaṅ imuac niṅac gi imi solaṅ dindiṅa wanzaṅ.

6 Ieneṅ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niṅ sac gumu énécmima imuac nimba hakagina waṅgic imuac bakia mezu.

7 Waṅu neṅ nimba zaki téréyanéṅ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélacnec! Anutu Miṅ Kewunina medac medac wandac wandac miṅjina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solaṅa wanzaṅ.

8 Waṅu kua meme uṅa qétéya 4 inéṅ zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélaṅanéṅ ic embac kasoṅi énécmimac niṅ waimimia waṅec.

9 Waṅu geriwa kunéṅ yandanéṅ ic embac kasoṅi énécmiyec. Waṅu yéwéri zérabéraguc imi mihicṅi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

10 Waṅu kua meme uṅa qétéya 5 inéṅ zéicya imi yaṅ biria iwac ic kewu tatarraiguc qocgéyu iwac héngaleṅ ama areṅa yanda imi focdac siṅidéngéyu ic embac ieneṅ qenzeṅ manzeṅ

qema ezelaṅgina kigic.

¹¹ Waṅu wizi némbéṅgina zéma imuac geriwa niṅac Anutu kurumeṅ miṅjina zébirimima wawaṅ memegina imi kilenṅ ménda melenṅic.

¹² Waṅu kua meme uṅa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénagina mi-hicṅjima zérénṅ qérénṅ wandacmaṅ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec.

¹³ Waṅu ni hémba mazuaṅ mokoleṅ kuaya igucnec zéma yaṅ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uṅa biria haréwéc taṅa tanec ésécnéṅ éréṅic.

¹⁴ Imi mia kuwic uṅagina. Ieneṅ imi medac medac wandac wandac miṅjina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiṅ zé zérénṅ qérénṅ wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocco énécmigic.

¹⁵ Ninzu neṅ kowu nene ésécnec hamaṅ. Méṅnéṅ méṅ kic qeli kecma eṅeya séwi usuya galéṅgéma katanec ménda kenṅha wamma eṅeya gamuya ménda hicṅjiteṅgicmac imi mériaṅaguc wammac.

¹⁶ Waṅu uṅa biria haréwéc ieneṅ baec méṅ qara Hebraio aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutulaṅgé énécmidacgic.

¹⁷ Waṅu kua meme uṅa qétéya 7 inénṅ zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec.

Mayu ocmuṅ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kunenṅ yanda méṅnéṅ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac!

¹⁸ Waṅu pilitic zéma buṅ parandaṅ zéma ac héténṅ hicṅjyec. Waṅu naṅ kunenṅ yanda méṅ hicṅjyec. Naṅ imuhucya imi baeciguc ic embac hicṅjima kecgicac éréma deguc méṅ ménda hicṅjyec.

¹⁹ Waṅu ama areṅa yanda deminṅ seliaguc imi téma haréwéc waṅec. Waṅu baec séc ic ionac ama areṅa yanda imi moczoṅ bororoṅgéma madarec. Waṅu Anutunénṅ Babilon ama areṅa yandawac tacyachéra imuhuc niṅqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiṅ doku sokoc imi qocgé énécmiyec.

²⁰ Waṅu konduṅ baec komoc komoc imi néṅgacma saṅgidacgic baec boṅa moczoṅ hocénécmimia waṅec.

²¹ Waṅu kurumeṅ igucnec komboc saṅgeṅa 40 kilo imuhucya imuhucyanénṅ ic embac ionac qacginaiguc mayec. Mayu yéwéri kunenṅ yanda bac yandi yandiyaguc mihicṅi énécmiyu ic embac ieneṅ Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yaṅ biria.

¹ Waṅu kua meme uṅa 7 zéic késa naṅṅic ionarunec

ménjéŋ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana héna yanda embac qac buŋa yandayaguc doku kunéŋ yanda yandaiguc tacanzac imi kitiwa dimuhucya hicŋimimac imi gézéwa hémbésémaŋ.

² Baec séc ic kewu ieneŋ i guc kaisero waŋamuanzu. Waŋu ic embac baeciguc kecanzu ieneŋ iwarunec mia kaiseroac waŋ doku negic ewa soho waŋ énécmiyu keczu.

³ Imuhuc nézéma uŋa téréyanéŋ nuagicma baec kéra kérésiaiguc keŋec. Waŋu imuaru hémba embac ménj yaŋ biria pésia ménjac qahaiguc tarec. Waŋu yaŋ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Waŋu yaŋ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec.

⁴ Waŋu embac imi séwi usuya qoucqoucyá zéma péscipésiha meamuma kerec. Waŋu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéŋ mezeric amuyec. Waŋu mériaiguc sokoc ménj golinéŋ memeya késama naŋec. Waŋu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloŋa zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécgéma heyec.

⁵ Waŋu pakayaiguc qara saŋa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloŋawac neŋgocgina.

⁶ Waŋu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho waŋec. Waŋu neŋ hémma kunéŋ yanda welicgéyi.

⁷ Waŋu kua meme uŋanéŋ némac niŋac imuhuc kunéŋ yanda welicgézaŋ? zéma nézéyec. Neŋ embac imuac haihakaya saŋa zéma yaŋ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéŋ tacma nesianzac iorac héniaigira gézéwa nimbésémaŋ.

⁸ Gi yaŋ biria hénzaŋ imi becaru kerec, néŋ deguc ménda keczac. Waŋu bianŋguc uŋa biria ionac baec dumuŋa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiŋgacma biridacmac. Waŋu yaŋ biria imi bec kerec, néŋ deguc ménda kecma bianŋguc liliŋgéma hamac. Imuac niŋac hicŋi énécmimac nalé imuaru imi baec kurumeŋ hicŋiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kekera, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneŋ imuac hémma welicgému.

⁹ Ewa qeri niŋtegic qinŋtegicyagucnéŋ ac yomi niŋasarimac. Oruha 7 imi baec boŋa 7 embacnéŋ tarec imi zéma ic kewu 7 wanzu.

¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waŋgic ménj deguc keczac. Waŋu ménj imi ménda hazacnec. Waŋu hamac imi nalé hotoŋadac kecmacac hezac.

¹¹ Yaŋ bec kerec, néŋ deguc qahac wanzac imi ic kewu 7 ionac arenjiguc toroqema

qétéya 8 wammac. Waṅu inéṅ humucac geric siaiguc hiṅgacmac.

¹² Waṅu iliha 10 hénzan imi ic kewu 10. Waṅu ieneṅ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néṅ yaṅ biria i guc qéhéréngéma kecgic nalé hotoṅa dac ic kewu ésécnec kuc buṅa qeénécmimia wammac.

¹³ Ieneṅ imi ewa siṅ momacnec wamma eṅaṅ kuc buṅagina zéma ic kewuac qac buṅa imi yaṅ biria iwac mia waimidacmu.

¹⁴ Waṅu ieneṅ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Waṅu rama merawa imi miṅ onac miṅgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Waṅu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra kerhéi hahéigina qahac imi eneṅ i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uṅanéṅ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuṅa tuṅa zéma héngaleṅ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanzu imi eneṅ mia.

¹⁶ Waṅu iliha 10 héṅnec ieneṅ zéma yaṅ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebiri mima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu.

¹⁷ Waṅu Anutunéṅ eṅeya

ewa siṅa heyec séc medacmaṅ zé ewa qeriginaiguc niniṅ méṅ mihicṅi énécmiyu ewa momac wamma eṅaṅ héngaleṅ ama areṅa yandagina imi yaṅ biria iwac waimigic. Waṅu imuhuc wammanec kecgic Anutuac ackuazéc imi hélaguc wandacmac.

¹⁸ Waṅu embac héṅnec imi mia ama areṅa yanda, baecac ic kewu héngaleṅ waṅ énécmianzac imi mia.

18

Babilon ama areṅa yanda imi kisikiyoṅ mihicṅiyec.

¹ Imuhuc zéyu tegéyu ni hémba kua meme uṅa méṅ kuc buṅa yandayagucnéṅ kurumeṅ igucnec mayec. Waṅu iwac edamuyanéṅ baec qetagalidarec.

² Inéṅ ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama areṅa kuneṅ yanda yanda Babilon! Kuwic onac duṅ tatak zéma uṅa biria hénia héniaiwac tocgotogo ama zéma nei biria ewa lolona ionac aségina wanzac.

³ Hénia imi yomuhuc, héngaleṅ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanzu. Waṅu baecac ic kewu eneṅ i guc kaisero haka waṅgic. Waṅu baec séc nénnagémba ic ieneṅ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéṅ kecma kekec imuac kuha niṅac

yandima soukiwa ginaguc waṅgic.

⁴ Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa mén yomuhuc mayu niṅi; Ic embac hécna ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéráguc imi momacnec ménda memu.

⁵ Némac niṅ kápésicya imi gaudumuru héima eṅkecma kurumeṅ osizac. Waṅu Anutunéṅ kápésicya imi niṅqelima keczac.

⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaṅ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waṅu melen migic. Waṅu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc mén toroqema melenmigic.

⁷ Zézé bipi waṅamuma mezeric waṅamuma kerec imuac imuhucyanec qenzen manzen zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niṅ inéṅ ewa qerriaguc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héngalen waṅ énécmianzua, ni malé qahac, waṅu ewa howuc mén ménda mi-hicṅimaṅ.

⁸ Imuac niṅ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiac yanda zéma, béti yanda imuhucyanéṅ hicṅimimac. Iwac tasé kuku miṅina imi medac medac, wandac wandac miṅina Anutu, imuac niṅac embac imi geric bélaṅaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waṅu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecgic imi eneṅ gericnéṅ embac imi oyu imuac hofacya eṅu hémma iwac niṅac zésiac wammu.

¹⁰ Waṅu qenzen manzena hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niṅ kitiwaga yéwéria focdac hicṅigénzac.

¹¹ Ménnéṅ mén hinacya boṅ ménda meanzac imuac niṅac baecac nénnagémba ic ieneṅ embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic.

¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembali boṅa yanda zéma péł hoc boṅa eṅeṅa zéma lineṅ maleku solana zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézéh usianéṅ memeya kam-biṅ hésiánéṅ memeya zéma maleku péscipésiha zéma ichésa héméṅa hiabiaguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuṅanéṅ memeya zéma méra kiwi ichésa boṅa eṅeṅagucnéṅ memeya hénia hénia zéma aiṅ qaora zéma, aiṅ zéma mamboli hoc

¹³ Waṅu méséki ic séwéla, iwawai asélaṅaguc, kufaṅ, haléc héméṅaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becosic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uṅa.

14 Waṅu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uṅaganéṅ siṅa nimma hoc hoc ai meanec imi moczoṅ guac murunec néṅgacma kendacgic. Iwawai saméṅ bipiyaguc hegéṅgéṅa zéma iwawai mezeric qezeriraguc imi moczoṅ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicṅimu.

15 Babilon niṅac soukiwa mihicṅiaṅgic nénnagémba ic hinac imuhucyawac miṅina ieneṅ qenzeṅ manzeṅ imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu.

16 Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi lineṅ maleku hiabia zéma maleku qouc qoucgia zéma pési pésiyanéṅ mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéṅ mezeric amuma kekera.

17 Hinac yanda imuhucyanéṅ fuknec qahac wandaczac.

3éic miṅina zéma zéiciguc konduṅ séc keṅkeṅ haha waṅaṅgic ic kian eneṅ zéma zéic imuac ai ic zéma konduṅguc ai meanṅgic ieneṅ lakec naṅgic.

18 Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kuneṅ yandanéṅ imuac séc waṅec me?

19 Imuhuc zéma orucginaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacma zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, konduṅguc zéic

miṅina ieneṅ guac iwawai eeyagucnéṅ soukiwagina mihicṅiaṅgic, néṅ ama areṅa yanda imi fuknec qahac wandaczac.

20 Waṅu Anutunéṅ hénaoriṅ héra ionac zéwelecgina niṅénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niṅac kurumeṅ zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waṅgic!

21 Ac imuhuc hicṅiyu kua meme uṅa selia ménéṅ zamanziṅ yanda hilaṅa ménéṅ meyacma konduṅguc giliyu hiṅgarec. Hiṅgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiṅgaru mihicṅimuac séc qahac wammac.

22 Waṅu gita qeṅe ic zéma legic héihéi ic zéma kuṅa qeṅe ic zéma témuiṅ qeṅe ic ionac hétéṅ imi sugcinaiguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Waṅu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muṅguc ménda hémmu. Waṅu iwawai hézé hézézayawac zamanziṅ hoc yanda imuac hétéṅ acguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu.

23 Lambe asahanéṅ guaru muṅguc ménda asarimac. Waṅu eu iniṅ buṅa qeṅe ionac ewa hétéṅnéṅ guac muru muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Nénnagémba ichécga imi baera baera ic eṅeṅa imi eneṅ mianéṅ, suṅa meme

acganéṅ baec séc ic embac qerigina mesohoyec.

²⁴ Waṅu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoṅ yanda ionac sacginanéṅ ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

19

Kurumenjiguc zézé ségiségi hicṅiyu héni.

¹ Waṅu imuac andiaiguc nimba kurumenjiguc ic embac tuṅ yanda ionac ewa hétéṅ yanda ésécnecnéṅ hicṅjima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Angréṅ titi zéma edamu zéma kuc yandanéṅ Anutunina guaru hezac.

² Héni imi mia iwac niṅgésigési ai imi hélanec zéma solanṅ dindiṅa wanzac. Kaiseroac hakanéṅ baec mebiriyec sero embac garata imi niṅgésima eṅeya welenṅ qeṅe ichéra ionac sacginawac zégési énécmimac.

³ Muṅguc yomuhuc zégic; Haleluya! Waṅu ama yanda imuac hofacnéṅ nalé tetcgia qahac emmanec nananzac.

⁴ Waṅu qeriawac galenṅ ²⁴ zéma yaṅ kekecginaguc ⁴ ieneṅ ic kewu tatac imuaru tarec Anutu i simiṅ héimima mepésimima zégic; Hélacnec, Haleluya!

⁵ Waṅu ic kewu tatac imuarunec ewa hétéṅ ménṅ hicṅjima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welenṅ qeṅehéra moczoṅ ini zéma, kuneṅ me komora, iwac bac

yandi yandi wammianzu ini moczoṅ Anutu mepésimigic.

⁶ Waṅu muṅguc ic embac tuṅ yanda ionac ewa hétéṅ ésécnec zéma doku dunduṅ yandawac hétéṅ ésécnec zéma buṅ parandanṅ yanda ésécnecnéṅ hicṅjima yomuhuc qacma zégic niṅi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miṅ Kewunina neṅaṅ Anutunéṅ ninicgalenṅ waṅ nénécmianzac.

⁷ Rama merawa imuac zammaréṅ meme naléya ducṅiyu iniṅ buṅaya qemimianéṅ zéréṅ qéréṅ waṅ amudaczac. Imuac niṅ neṅaṅ ségiségi wamma edamuya héimiwiṅ.

⁸ Embac imi mia lineṅ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeṅecnec imuhucya héimac niṅ haimiyec. Waṅu maleku lineṅ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawaṅ meme solanṅ dindiṅa imi mia.

⁹ Waṅu kua meme uṅanéṅ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréṅ hai ségiségi iguc héihéré énécmimia imi mériaṅ ginaguc. Waṅu muṅguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélacnec zéyec.

¹⁰ Imuhuc nézéyu ni simiṅ héima mepésimimanṅ zé wamba inéṅ yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahécga Yesuac héipuc ac kesa keczu iniguc momacnec welenṅ qeṅe ic kecqua. Waina, imuhuc ménda waṅ némbésémaṅ,

néḡ Anutu sac mepési miwésémaḡ. Yesuac héipuc acnéḡ bianḡac ara imuac qeri uḡa wanzac.

Becosic lalac lalac qa-haiguc tatara.

¹¹ Waṅu ni kurumenḡ anḡéma naṅu héḡi. Ninzu becosic lalac méḡnéḡ naṅu imuac qahaiguc méḡnéḡ tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inéḡ solaḡ dindiḡanec niḡési ai mema yaré qeanzac.

¹² Kiwa imi geric bélaḡa ésécnec waṅu oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waṅu qac méḡ ooyawac hemiyec. Waṅu imuac qac imi tosara qahac, néḡ enḡyaocnec ninzac.

¹³ Waṅu inéḡ maleku saciguc tinduḡ tinduḡia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia.

¹⁴ Waṅu yaré ic kurumenḡiguc keczu ienenḡ maleku linerḡ lalac qeḡeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic.

¹⁵ Kuaya igucnec mia sou zéra qizilic méḡ éréyec. Waṅu iminéḡ mia baera baera ic embac unumac. Waṅu enḡyaoc aiḡ qarucnéḡ héḡgaleḡ waḡ énécmimac. Waṅu Anutu medac medac wandac wandac miḡina iwac qeri geric héḡgeḡa nimma waiḡ gocmia tiziḡaanzu ésécnec tiénécmima tasé kuku ai memac.

¹⁶ Waṅu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya

yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miḡ ionac miḡina.

Yaḡ zéraguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

¹⁷ Waṅu ni hémba kua meme uḡa méḡnéḡ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima keḡha waḡic ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; Hama Anutuac nezéléléḡ yandaiguc tocgéic.

¹⁸ Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali hécginauwac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qa-haiguc tacḡic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welenḡ qeḡe keczu zéma kunenḡ me komora moczoḡ yanda ionac séwi busugina imi negic.

¹⁹ Waṅu neḡ hémba yaḡ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic hécgina ienenḡ tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waḡ énécmima yaré qewiḡ zé haréic.

²⁰ Néḡ yaḡ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meḡḡic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécḡé érécmimia waḡec. kua meme ic ikora inéḡ mia yaḡ imuac qac kiwiya késa kecma iwac ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéḡ imi qeliqeli érépésima giḡoḡ

geric bélañawac zékéñaguc gili érécmiyu hiñgaroc.

²¹ Wañu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zérágucnéñ mama unudarec. Wañu nei hénia hénia imi moczoñ hama séwi busugina negic tomenjina qedarec.

20

Yawuñ 1,000.

¹ Wañu hémba kua meme uña méñnéñ uña biria ionac baec dumuña imuac wétéya zéma señ hésa kuneñ yanda mériaiguc késama kurumen igucnec mayec.

² Mama mazuañ mokoleñ késama yawuñ 1,000 séc qatémíyec. Mazuañ imi mokoleñ walac hicñiyec uña biria, Biria miñina zémimia imi mia.

³ Qatémima uña biria ionac baec dumuña imuac qerai-iguc giliyu hiñgaru naguya hézicgéma asé kiwinéñ mese- lima musulungéyec. Wañu baera baera méndagucnec ikoc ménda wañ énécmimac niñ yawuñ 1,000 ac séc imuaru heyec. Wañu imuac andiaiguc nalé hotoña dac hulacmimia wammac.

⁴ Wañu ni ic kewu tatic sasala hémba tosara imuaru tacgic imi onac niñgésigési ai memu niñ kuc buña énécmiyu késa kecgic. Wañu neñ hémba Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ac niñac déméñgina héric hérica ionac qeri uñagina zéma yañ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic

ieneñ zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megiç ieneñ qelima yacma Kristoguc yawuñ 1,000 imuac séc ic kewu wañ énécmima kecgic.

⁵ Wañu humugic ionac murunec tosara ieneñ kenkecma yawuñ 1,000 tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgic. Yacgic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc wañec.

⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac toroqemu ieneñ imi mériañginaguc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneñ imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuñ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu wañ énécmima kecmu.

Biria miñinawac kekec teteçgia.

⁷ Wañu yawuñ 1,000 sécgéyu Biria miñina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac.

⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niñac baec wañgoña kemboñ qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc wañ énécmima qutulangé énécmimanñ zé kemmac. Wañu zañgégina imi konduñ sakasac ésécnec sasala.

⁹ Ieneñ imi baec imi sécgédacma asasa tigic. Wañu ic embac téréya toñ héréma tacgic imi zéma ama baec yanda siñniñ wañmimia imi leleçgé énécmigic. Wañu kurumenñ igucnec gericnéñ

mama yaré ic imi onoyu humudacgic.

¹⁰ Wañu Biria miñina ewa soho wañ énécmima kerec imi gizonj geric bélañawac zékéñaguc giliyu hiñgarec. Wañu geric sia imuaru mia wañ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siñi kaiwe séc nalé tetegia qahac qenzen manzenj qema kecmaoc.

Humuc ic enej niñgési énécmimia wañec.

¹¹ Wañu ic kewu tatac kunej yanda lalacnec zéma ménj imuac qahaiguc tarec imi héñi. Wañu baec kurumenj imi wésia igucnec néñgacma qahac wandarec.

¹² Wañu neñ hémba humuc enej, eñeja zéma mamaya momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc nañgic kiwiya tosara héndéñ héndéña heyec. Wañu kiwi ménj acguc héndéñu heyec imi mia kekecac kiwiya. Wañu humuc ic imi wawañ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécmiyec.

¹³ Wañu nalé imuaru kondunj qeriaiguc humumia hegic imi melenj énécmiyec. Wañu humuc zéma humumia ionac baec dumuña acguc qerigiraiguc humuc ic hegic imi melenj énécmiyoc. Wañu icya icya wawañ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec.

¹⁴ Wañu humuc zéma humumia ionac baec dumuña imi geric zékéñ imuaru

selianec giligic hiñgarec. Geric zékéñ imi mia humuc qété éréhéc.

¹⁵ Wañu ménñéñ mén kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéñ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

21

Kurumenj qelia zéma baec qelia.

¹ Wañu ni kurumenj qelia zéma baec qelia héñi. Kurumenj walaha zéma baec walaha imi aulangéma qahac wañoc. Wañu kondunj imuhucyanec ménda heyec.

² Wañu ama areña yanda téréya Yerusalem qelianéñ kurumenj igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buña qemimianéñ eu buñayawac wamma mezeric amuyec ésécnec wañec.

³ Wañu ic kewu tatac imuacnec ewa hétéñ kunej yanda hicñima yomuhuc zéyec; Héñgic Anutuac hali imi ic embac sugginaiguc hezac. Wañu inéñ Anutu wañ énécmima iniguc momacnec kecmac. Wañu ienenj imi Anutuac ic embachéra wañgic Anutu eñeyaoc iniguc momacnec kecmac.

⁴ Kecma kic masigina moczonj kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéñ qahac wandarec. Imuac niñac qelia imuaru humuc me zésiac me yaiwisisiñ me qenzenj manzenj

imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵ Waṅu ic kewu tatac imuaru tarec inéṅ yomuhuc zéyec; Héngic neṅ iwawai moczoṅ meqeli énécmizua. Waṅu muṅguc toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzéngé mimia zéma héla, imuac niṅac kiwiiguc owésémaṅ.

⁶ Waṅu ac méṅ yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac! Ni imi Alfa zéma Omega,* hénihénia zéma tetecgia, neṅ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boṅtegicya imi déméngina qaṅgararaṅ qeṅeya ionac énécmimaṅ.

⁷ Méṅ naṅselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu memac. Ni iwac Anutu wamba inéṅ nuac naṅna wammac.

⁸ Waṅu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda ninzéngému zéma, iliṅqiliṅ kekec zéma, biṅ qeṅe zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiṅ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneṅ moczoṅ zékéṅ yanda gizoṅ geric bélaṅaguc imuaru hiṅgacma kecmu. Iminéṅ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héṅi.

⁹ Waṅu kua meme uṅa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéraguc 7 kuaya qeṅeya tima nagṅic ionac murunec méṅnéṅ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neṅ rama

merawa iwac embac buṅa imi gézéwa hémbésémaṅ.

¹⁰ Imuhuc zéma uṅa téréyanéṅ nuagicma baec boṅa kunéṅ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda téréya Yerusalem imi kurumeniguc Anutu arunec mama hayu héṅi.

¹¹ Anutuac edamuya sécgéma heyu ama areṅa yanda imuac asahanéṅ hoc eeyaguc boṅa eṅeṅa yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec waṅu kristal hoc ésécnec lalacalac waṅec.

¹² Waṅu imuaru baṅa deminṅ yanda horuanéṅ ama lelecgéma naṅu imuaru saṅgulaṅ 12 naṅec. Saṅgulaṅ imuaru kua meme uṅa 12 naṅgic. Waṅu saṅgulaṅ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéngéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areṅ 12 ionac qacgina.

¹³ Saṅgulaṅ imi baec waṅgoṅa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc naṅgic.

¹⁴ Ama yanda deminṅa imi séraṅa 12 hemiyec. Waṅu séraṅa imuac kemaṅaiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵ Kua meme uṅa ac nézéyec inéṅ ama areṅa yanda zéma saṅgulaṅ yanda zéma deminṅa selia séc qéréréya memaṅ zé uṅ méṅ golinéṅ memeya késama naṅec.

* 21:6: Neṅnaṅ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetecgia.'

16 Ama areň yanda imi wanjoŋa 4 sécgina momac zéma héngēja wéndara sécgira momacguc. Waŋu uŋ iminéh ama yanda imuac séc qéréréya meyu 2,200 kilomita wanec héngēja wéndara zéma horua séc qérérégina imi moczoŋ séc éreréh.

17 Waŋu kua meme uŋanéh ama areŋa yanda imuac demin dépaŋa imuac séc qéréréya acguc icnéh meanziŋ éséc nec meyu 70 mita wanec.

18 Ama demin baŋa imi zasipa hocnéh memeya waŋu ama yanda imi mia goli solaŋa galasi asac asaria éséc necnéh memeya.

19 Ama areň yanda demin imuac baŋa qambaŋa imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanéh mezeric qezeric wawaŋa. Qambaŋa qétéya momacguc imi zasipa hocnéh, séraŋ qétéya éréhéc imi sapaia hocnéh, séraŋ qétéya haréwéc imi agat hocnéh, séraŋ qétéya 4 imi emerade hocnéh mezeric zerira.

20 Qétéya 5 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc, qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita hoc.

21 Saŋgulaŋa 12 imi pél hoc 12 néh memeya, ama saŋgulaŋ 12 eŋac eŋac imi pél hoc howia eŋac eŋacnéh

memeya. Waŋu ama hénaya imi goli téngéh galasi éséc nec hiwéréngéma hini kenkeŋa.

22 Waŋu medac medac wandac wandac miŋina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuŋ wanzaoc imuac niŋac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuŋ mén ménda taru héŋi.

23 Waŋu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi ai-gira qahac némac niŋ Anutuac edamuyanéh qetagaliyu rama merawanéh kifa waŋ énécmianzac.

24 Waŋu baera baera ic embac ienen edamu imuac qeriaiguc kenha waŋanzu. Waŋu baecac ic kewu ienen eŋaŋ edamu mema imuaru harému.

25 Imuaru imi kaiwe séc saŋgulaŋa ménda héianzu. Waŋu imuaru imi sinji mén ménda hezac.

26 Icy a icya ienen eŋaŋ baec yanda imuac edamuya zéma eŋaŋ edamugina imi imuaru mema harému.

27 Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeqeyaguc me ac ikoc wawaŋa ienen imuaru ménda harému, néh rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneŋ sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

1 Waŋu kua meme uŋanéh kekecac doku yanda mén kristal hoc éséc nec la-clalacnéh Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatac

imuacnec hénima mama keṅu nézéyu héni.

² Waṅu doku téfara imi ama yanda imuac héná namuṅa igucnec keṅec. Waṅu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéṅ namma namma keṅec. Ic hésa imuac héla tanera hénia hénia 12 iminéṅ maso séc hícñima qauma waṅaṅec. Waṅu ic hésa imuac haréṅanéṅ baera baera ic embac mehiaru énécmiyec.

³ Ama yanda imuaru imi saec muṅguc ménda hemac. Waṅu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatacnéṅ ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welen qeṅe ichéra eneṅ welen qeṅe wammimu.

⁴ Waṅu ieneṅ iwac kic tanera hémma kecmu. Waṅu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac.

⁵ Waṅu ama imuaru imi siṅi muṅguc ménda hemac. Waṅu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniṅ, Miṅ Kewunina Anutunéṅ ionac asac mararaṅgina wammac. Waṅu ieneṅ imi nalé tetecgia qahac ic kewu waṅ énécmima kecmu.

⁶ Waṅu kua meme uṅa inéṅ yomuhuc nézéyec, ac yomi ninzéṅgé mimia zéma héla. Némac niṅ Miṅ Kewunina kua meme ic ionac uṅaginawac Anutunéṅ iwac welen qeṅe ichéra iwawai focdac hícñimacac hezac imi énézéyu hémmu niṅac eṅeya kua meme uṅa

méliyec.

⁷ Ninzu, neṅ focdac lilingéma hamaṅ! Imuac kiwi yomuac biana ara imi niṅtoho wammac inéṅ ségiségiyaguc.

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenéṅ iwawai imi hémma niṅi. Haka imi hémma niṅi imuaru haka imi nézéyec kua meme uṅa iwac hénayaiguc mepésimimaṅ zéma mama simiṅ héimiya.

⁹ Imuhuc wamba inéṅ yomuhuc nézéyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahécga keczu zéma ackuazéc kiwi yomuaru hezac imi niṅtoho wammu iniguc momacnec welen qeṅe wamma kecdua. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaṅ.

¹⁰ Waṅu inéṅ muṅguc yomuhuc nézéyec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac bianaṅ ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéṅ ménda meseliwésémaṅ.

¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waṅu qeri qakolagucnéṅ qeri qakolagucnec kecmac. Waṅu ic solaṅa imi haka solaṅa wammanec kecmac. Waṅu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹² Ninzaṅ, neṅ focdac hamaṅ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icyá icyá wawaṅ memeginawac séciguc eṅac eṅac tasé ku énécmimaṅ.

13 Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hénihénia zéma tetcgia.

14 Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi eneṅ imi ségiségi ginaguc. Ieneṅ kekecac ichésa imuaru keremma saṅgulaṅ igucnec ama yandawac qeriguc keremmuac qac buṅa qeénécmmimac.

15 Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siṅa nimma waṅanzu imi ama yanda imuac séṅgaṅgeṅiguc kecmu.

16 Yesu ni hénarorinawac niṅac wamma nuac kua meme uṅana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waṅ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc.

17 Uṅa Téréya zéma iniṅ buṅa qeṅeyanéṅ Hana zézaoc, waigic mérénéṅ méṅ gezacyanéṅ ninzac inéṅ hana zémac. Mérénéṅ méṅ doku niṅac owuruṅa

qaṅgararaṅ qezac imi waigic hamac. Waṅu mérénéṅ méṅ kekecac doku niṅac wanzac imi waigic boṅteṅic memac.

18 Kiwi yomuaru bianṅac ara ooyawac hezac imi oloṅ niṅ wammu onac énézéwa niṅic; Méṅnéṅ méṅ ac hezac imuaru ac méṅ toroqemaciguc Anutunéṅ yéwéri zérabéraciguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroqemimac.

19 Waṅu mérénéṅ méṅ bianṅac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac méṅ auyu qahac wammaciguc Anutunéṅ kekecac ichésa zéma ama areṅa yanda téréya kiwi yomuac qeriguc ooyawac hezac imuaru ménda toroqemac niṅac auwa qahac wammac.

20 Ac imi héipuc wamma zézac inéṅ ni hélacnec focdac hamaṅ zézac. Hélacnec, miṅna Yesu focdac hawésémaṅ.

21 Miṅ Kewu Yesuac ewa hianéṅ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!

* 22:13: A zéma Z.